

PS9.0.09/090

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

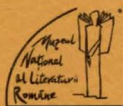
PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

III

1992

COORDONATOR

Acad. Eugen Simion

Editura Muzeul Național al Literaturii Române

<https://biblioteca-digitala.ro/> / <https://www.inst-calinescu.ro>

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

III
1992

PS9. c. 09 / 050

Eugen SIMION (coordonator)

Bianca BURȚA-CERNAT (coordonare redacțională),
Paul CERNAT, Lucian CHIȘU, Carmina COJOCARU,
Teodora DUMITRU, Stancu ILIN, Andrei MILCA, I. OPRIȘAN

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

III

1992

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ACADEMIA ROMÂNĂ. Institutul de Istorie și Teorie Literară
“G. Călinescu”

Cronologia vieții literare românești : perioada postcomunistă /
Academia Română. Fundația Națională pentru Știință și Artă. Institutul de
Istorie și Teorie Literară “G. Călinescu” ; coord. generală și pref. de
acad. Eugen Simion ; coord. red. de Andrei Grigor. - București :
Editura Muzeului Literaturii Române, 2014-
vol.

ISBN 978-973-167-040-9

Vol. 3 / coord. general și pref. de acad. Eugen Simion, coord.
redacțională de Bianca Burța Cernat. - 2015. - ISBN 978-973-167-252-6

I. Simion, Eugen (coord., pref.)
II. Burța-Cernat, Bianca (coord.)

821.135.1.09”1944/1948”

IANUARIE

2 ianuarie

● În „Tribuna” (nr. 1), Irina Petraș scrie despre romanul lui Petru Dumitriu *Proprietatea și posesiunea* (Editura Dacia, 1991): „Petru Dumitriu este din stirpea acelor mari scriitori – precum Eliade sau Cioran – pentru care a scrie înseamnă a fi și a cunoaște și din cărțile cărora ieși marcat pentru multă vreme, dacă nu pentru totdeauna. (...) Petru Dumitriu a cunoscut deopotrivă, fără menajamente și fără amăgiri, Estul și Vestul. Condiția exilatului a asimilat-o celei a scriitorului – amândoi își construiesc «casa» dintr-un spațiu și un timp împrumutate, dar străduindu-se s-o locuiască implicit, cu o curiozitate mereu proaspătă, scormonitoare, dar și cu doza de detașare refuzată celorlalți...”.

3 ianuarie

● Un dialog al lui Dorin Popa cu Ioan Holban, *Cine și în ce scop oprește legea sponsorizării?*, publicat în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 1) atacă teme la ordinea zilei privitoare la urgențele literaturii române – și ale criticii literare totodată – de după 1989: între altele, necesitatea „revizuirilor” și dificultățile financiare cu care are de luptat cultura românească în tranziție. Ioan Holban despre „revizuirea scării de valori”: „Începutul s-a făcut, practic, prin articole disperate, mai toate publicate în presa culturală, cu o audiență destul de restrânsă. Începutul a fost în chip fatal timid mai ales din cauza fenomenului de intoleranță care se manifestă din ce în ce mai acut. Iată, un singur exemplu de dată recentă. În una din ultimele sale apariții televizate, dl. Eugen Simion voia să răspundă celor care l-au «atacat» pe Sadoveanu. Și ce s-a întâmplat, în fond? S-a încercat să se repună în discuție valoarea literaturii lui Mihail Sadoveanu, aceea publicată de prozator după 1944. Ei bine, deși recunoștea cu destulă greutate că Sadoveanu ar fi făcut niște concesii, acolo, totuși, valoarea etc. Bine, dar Sadoveanu a fost printre primii care a creditat, cu imensul său prestigiu, comunismul în România; de n-ar fi să amintesc decât *Lumina vine de la Răsărit* (1945), *Caleidoscop* (1946), *Lupta pentru pace* (1951). Revizuirea e necesară. Este bine ca acum informația istorico-literară să circule, să spunem și copiilor care învață pe Sadoveanu din primele până în ultimele clase (...) că «Ceahlăul literaturii române» este autorul unor cărți care n-au valoare literară, gen *Mitrea Cocor*, *Păuna mică*. Despre prima s-a spus că nici nu e scrisă de Sadoveanu. Oricum ar fi, aceste cărți sunt exemple de obediență, de lipsă de moralitate. Și acum: nu înseamnă că, dacă spunem toate

acestea, afirmăm, implicit, nonvaloarea unor volume precum *Baltagul*, *Hanul-Ancuței* sau *Creanga de aur*. (...) Între 1944 și 1948, când se clarifică multe – în rău, din păcate! –, există foarte multe trădări, ca să spun așa, există multe cochetării pe care unii scriitori, și nu numai dintre cei neimportanți, le-au făcut cu partidul comunist, au apărut ziare noi, mulți s-au înregimentat din frică, din oportunism, din lichelism... (...) Mă disociez nu neapărat de Eugen Simion, ci de toți cei care sunt intoleranți față de acest proces al revizuirii scării de valori. (...) Judecata trebuie să fie limpede, clară, rece, fără a ține seama de opțiunile politice. Eu prefer să mi se spună: da, domnule, eu sunt un om care am convingeri de stânga, să fie sincer, și atunci îi respect aceste opțiuni. Cât privește însă câmpul literar, aici funcționează altfel de criterii. Ierarhia de valori nu e nici politică, și nici nu prea are legături cu ceea ce numim îndeobște «morală». Din păcate, azi ca și în trecut, totul e trecut prin emoții; dăm un vot emoțional scriitorilor și cărților. Până mai ieri erau echipele de turnători calificați de la «Săptămâna» și «Luceafărul»; negrișorii de partid care trudeau la «procesele» intentate unor cărți de Octavian Paler, Ana Blandiana, Bujor Nedelcovici, Nicolae Breban. Aceia își continuă lucrarea cu mijloace încă mai violente; ei sunt ce-au fost și mai mult decât atât. Grav e că, cel puțin deocamdată, reușesc să pericliteze funcționarea corectă a mecanismului câmpului literar în întregul său, creând confuzie și tulburând scara de valori. Și mă refer la fenomenul curent. Cât privește generațiile mai vechi, lucrurile încep să se clarifice. Iată, de exemplu, generația suprarrealiștilor din deceniul patru al secolului nostru (...). Ei, cu aceeași unitate de măsură trebuie să apreciem această realitate a câmpului literar lângă o alta; aceea ilustrată, de pildă, de un obscur deputat fesenist ot București care, slugă la un stăpân, trebuia să-l radă pe N. Manolescu, iar apoi, la alt stăpân, trebuia să-l laude. Sau un critic de la Iași care a reușit ca numai într-un interval de câteva zile să scrie și să publice mai întâi un imn, apoi un text de desființare despre aceeași carte. Și atunci, nu e normal ca dragul nostru contemporan să se opună din răpputeri revizuirilor? Să atace el mai întâi în haznale precum «România Mare», «Totuși iubirea», «Dimineața», «Europa», «Națiunea»? Să arunce injurii cu riscul unor procese penale care nu se vor termina niciodată?».

4 ianuarie

- Sub titlul *Cultura română în doliu*, Octavian Paler reproșează guvernului și președinției, în „România liberă”, indiferența față de soarta culturii („Ca visul dement al Elenei Ceaușescu de a umili de moarte cultura să capete sorți de izbândă, abia acum, culmea, după o revoluție, fie ea și confiscată”).

7 ianuarie

- Ziarul „Adevărul” titrează: *Guvernul taie fondurile pentru revistele Uniunii*. Cristian Tudor Popescu scrie un editorial în care explică situația falimen-

tară a presei culturale, comparând Uniunea Scriitorilor cu Uniunea Sovietică (**Uniunea Scriitorilor și Uniunea Sovietică**): „Cu un sponsor ca Uniunea Scriitorilor, nu e de mirare că revistele în cauză sunt în pragul falimentului. U.S. reprezintă în clipa de față una dintre cele mai anacronice instituții din România. (...) Înainte de '89, U.S. avea cam tot atâția membri cât organismul similar din URSS. După, n-am auzit să fi fost exclus cineva, cu excepția lui Eugen Barbu, dimpotrivă, s-a produs o suplimentare a apreciabilă. Dar, oare, câți dintre actualii membri ai Uniunii Scriitorilor sunt scriitori, câți înseamnă ceva pentru cultura națională? (...) / O instituție mult mai necesară decât U.S. ar fi impresariatul literar, în clipa de față cvasi-inexistent la noi în țară. Evident, cultura națională trebuie susținută de către guvern. Care cultură, orice s-ar întâmpla, ca să-l citez și să polemizez în același timp cu dl. Z. Ornea, nu va «muri» niciodată. Va muri, în schimb, ineluctabil, Uniunea Scriitorilor. Singura salvare? Urmând exemplul Uniunii Sovietice, să se autodizolve cât mai repede, lăsând «republicile» să-și ia soarta în propriile mâini”. Și, în final, întrebarea: „«România literară» trebuie subvenționată de către guvern ca element al campaniei electorale sau ca publicație de cultură?”.

● Alexandru George semnează în „Cuvântul” (nr. 1) articolul **O personalitate controversabilă – Nae Ionescu**, polemizând cu Dan Ciachir, care – într-un articol din aceeași publicație, apărut spre sfârșitul anului 1991, **Nae Ionescu, isihasmul și Mercedesul** – susținuse „că activitatea catedratică a acestui om atât de bizar și versicolor ar reprezenta o «revanșă» a ortodoxiei într-un mediu ateist sau de indiferență religioasă, de pozitivism miop și de raționalism îngust”: „Împotriva unor atari alegațiuni ne-am ridicat noi arătând că societatea liberală (termen care i se pare ciudat d-lui Dan Ciachir și care înseamnă acea societate de după Unire, în care sunt implicați nu numai membrii Partidului Național Liberal, dar și conservatorii [...]) a fost cel puțin permisivă, îngăduind oricui să creadă ce vrea, dar favorizând și sprijinind Biserica Ortodoxă Română, care așa cum se înfățișa era rodul unei politici și unei mentalități”. Nae Ionescu „rămâne o personalitate controversabilă, care a avut o singură constantă (antidemocratismul, cu atât mai contradictoriu și inexplicabil cu cât el era un om de origină umilă – și făcea mereu caz de asta, în spiritul opincărismului de paradă, adoptat de mulți intelectuali ai vremii), care a făcut o carieră strălucită în regimul liberal, a trăit de pe urma structurilor acestuia și a profitat de ele pentru a le distruge pe cât îi era cu putință cu oratoria de catedră și cu condeiul gazetarului. Ziarist de mare talent, el a militat pentru regimurile autoritare și anularea libertății presei; om de formație științifică și logician profesoral (...), a preconizat agnosticismul și a persiflat știința; om de extremă inteligență, și-a subordonat-o unor curente politice care o disprețuiau și unor acefali dinamici și inculți. În sfârșit, om care a dobândit (prin ce mijloace?) o frumoasă avere și a dus o viață cu mult peste posibilitățile unui conferențiar universitar și într-un stil de libertinaj la care-l îndruma

fascinația pe care a exercitat-o (și) asupra femeilor, el a propovăduit sărăcia, retragerea în ruralitate și oroarea față de capitalism și de societatea industrială”.

8 ianuarie

● Sub titlul *Un alt cimitir?*, Balogh Jozsef comentează în „Adevărul” suspendarea apariției publicațiilor literare ale Uniunii Scriitorilor, în decembrie 1991: „Uniunea Scriitorilor nu a făcut cunoscute datele statistico-financiare care reflectă situația falimentară a publicațiilor sale, nici în ansamblu, nici defalcate pe reviste, astfel încât pierderile înregistrate de la 1 ianuarie până la 31 octombrie 1991, însumând aproape 50 milioane lei, rămân de neînțeles și par nejustificate cititorului neavizat. (...) Cititorul urmărește revistele Uniunii, dar știe prea puțin despre «bucătăria» lor. Este cazul să oferim câteva date referitoare la discrepanțe între prețul de cost și prețul de vânzare al unui exemplar./ Prețul de cost al «Caietelor critice» este 100,43 lei, iar cel de vânzare de 25 lei. Pentru «Vatră», prețurile sunt de 106,20 lei și respectiv de 15 lei. Pentru «Steaua», 108 lei și 20 lei. «Ramuri» 212,43 și 10 lei. «Convorbiri literare»: 153, 62 și 10 lei. «Viața Românească»: 223,91 și 25 lei. Cele mai «ieftine» sunt «România literară» (27,75, respectiv 15 lei), «Luceafărul» (38,03 și 10 lei), «Contrapunct» (27,75 și 10 lei). Aceste sume izbitoare devin grave când le privim în perspectiva celor 10 luni, adunând prețul hârtiei, tiparului și costul difuzării a numai patru reviste. La «România literară» suma depășește 4.441.000 lei. La «Luceafărul» – 2.391.000 lei. La «Contrapunct» – 2.338.000 lei. La «Orizont» – 1.622.000 lei. Mai sunt însă salariile, colaborările, chiriile, deplasările și alte cheltuieli fără care cele 19 publicații nu-și pot asigura apariția./ Aven o presă liberă. Nu este cenzurată nici presa literară. Dar triumful iâră-tipar-difuzare, care se înscrie în sfera economicului, poate deveni o cenzură perfidă și nemiloasă, săpând gropi pentru revistele literare. În condițiile în care din bugetul statului culturii îi revine numai 0,33%, apariția unui nou cimitir de data aceasta al culturii, nu este greu de închipuit./ S-a formulat că: fără subvenție din partea statului cultura scrisă nu poate fi salvată. Se impune elaborarea legii sponsorizării, ce conferă societăților și companiilor aranjamentele convenite în urma investițiilor culturale. (...) Desigur, nu ar fi just ca Uniunea Scriitorilor să aștepte cu mâinile în sân ajutor numai din «afară». După părerea mea, se impun anumite modificări în structura Uniunii înseși (Constitutul director ar trebui să aibă putere decizională, cerută de schimbările dinamice survenite și previzibile în realitatea economică și socială) și o reorganizare, na judicioasă, a presei literare”. □ Sub titlul *Scriitori la guvern*, este publicat următorul text: „La încheierea convorbirii avute la Palatul Victoria, astăzi dimineață, de primul ministru al României, dl. Theodor Stolojan, cu delegația Uniunii Scriitorilor, poetul Mircea Dinescu, președintele Uniunii, a declarat presă, între altele, că au fost ridicate probleme privind creșterea

prețurilor cărților – care au devenit inaccesibile unei largi păături sociale –, ale revistelor literare, care în prezent sunt aproape stopate în urma avalanșei «culturii de consum» de tip Occidental a presei de scandal, a celei pornografice. În ceea ce privește colecția «Biblioteca pentru toți», aceasta, probabil, va fi subvenționată. Din cauza audienței pentru «literatura de consum» literatura în adevăratul sens al cuvântului riscă să fie marginalizată și să moară, a subliniat dl. Dinescu, lucru care s-a întâmplat deja cu revistele literare care nu sunt difuzate de Rodipet și de difuzorii particulari pe motiv că nu sunt vandabile./ Concluzia d-lui Mircea Dinescu a fost că este necesar să se subvenționeze cultura, «pentru că nu se poate face cultură română decât în România, în timp ce tractoare se pot produce și în alte țări»./ Referindu-se la conținutul convorbirii de astăzi dintre primul ministru dl. Theodor Stolojan și reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor, purtătorul de cuvânt al guvernului, d-na Iolanda Stăniloiu a precizat că în timpul discuțiilor s-a mers dincolo de simpla notare a unor probleme, conturându-se câteva soluții concrete, cum ar fi cea referitoare la timbrul de carte – pentru care s-a hotărât întocmirea unui proiect de lege care să modifice reglementările privitoare la acest bun al Uniunii Scriitorilor. De asemenea, a spus d-na Stăniloiu, în ce privește pensiile, premierul Stolojan a subliniat că este necesară integrarea tuturor categoriilor de pensionari, inclusiv cei ai Uniunii Scriitorilor, într-un sistem național coerent de pensii... □ Tot în „Adevărul” și tot în legătură cu Uniunea Scriitorilor, este publicată – sub titlul **Demisie** – o declarație a poetei Gabriela Negreanu: „Subsemnata Gabriela Negreanu, scriitor, anunț demisia mea din rândurile Uniunii Scriitorilor din România./ Îl acuz pe Mircea Dinescu de impostură, de a fi manipulat fonduri ale Uniunii Scriitorilor în interese personale, de a fi afectat grav calitatea și prestigiul de scriitor român, propunându-se străinătății ca reprezentantul cel mai marcant al poeziei române contemporane și clasic în viață. Îl acuz de a fi dus o luptă fără scrupule pentru obținerea puterii, de a fi pângărit numele sacru de Erou al Revoluției Române, de a fi plasat, prin propria-i imagine, modelul intelectualului român la nivelul cel mai de jos, de a fi permis și favorizat astfel ridiculizarea, în rândul maselor, a reprezentanților intelectualității și scriitorimii române. Îl acuz de a fi falsificat alegerile cu scopul de a fi «ales» președinte al Uniunii Scriitorilor, de a fi afectat grav interesele obștei scriitoricești române prin eliminarea din Statutul Scriitorilor din România a sintagmelor «scriitor român» și «limbă română», permițând astfel uzurparea de principiu a limbii române din statutul și rangul de limbă națională, precum și afilierea Uniunii Scriitorilor din România la A.D.E.L.F. (Asociația Scriitorilor Francofoni), al cărei obiectiv principal este să militeze pentru gloria și propășirea limbii, a literaturii și a civilizației franceze. Îl acuz de a fi ceru înlăturarea cărților mele din biblioteci, de a fi dispus radierea numelui meu de pe listele expozițiilor de carte românească organizate peste hotare, de a fi determinat excluderea cărților mele din catalogul bibliotecilor naționale din străinătate. Îl

acuz pe Mircea Dinescu, precum și Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor, de a-mi fi discreditat numele, de a mă fi calomniat și defăimat, de a fi făcut totul pentru a-mi distruge cariera, inclusiv falsificând acte și evenimente biografice, de a-mi fi denaturat opera, sensul activității și profilul personalității, atât în ședințe publice cât și în fața reprezentanților puterii legitime din România, precum și în fața personalului ambasadelor, străine acreditate în România, cu scopul eliminării mele din istoria prezentă a literaturii române și cu consecința unui monstruos furt de identitate și a difuzării ilicite și ilegale a operei mele în străinătate, sub nume străine./ Cer și pe această cale darea în ludecată și dispunerea unei anchete judiciare împotriva vinovaților, inclusiv punerea lor sub urmărirea Curții Internaționale de Justiție cu sediul la Haga”.

9 ianuarie

- Nr. 2 din „Tribuna” apare sub semnul lui Eminescu, cu un text de deschidere, omagial, de Ion Maxim Danciu, *Eminescu și golurile României*, un poem de Theodor Mihadaș, *Imaculata solitudine*, articole de Antonela Pogăceanu, *Lira și poetul*, Eugen Uricaru, *Bun la toate*, și o comunicare prezentată în cadrul „Eminescu Koloqium” – la Universitatea din Augsburg, 15 ianuarie 1989 – de către A. Greive, G. Schuller și I. Taloș (*Considerații pe marginea poemului „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”*). De asemenea, sunt publicate fragmente ale eminescologului Ioana Em. Petrescu, *10 rostiri despre ritmurile ființei*.

10 ianuarie

- Moare, la București, poetul Tudor George (n. 1926).
- La rubrica de „revista revistelor” din „Literatorul” (nr. 1), sub semnătura „Diac tomnatic și alumn”, apare un pamflet vitriolant la adresa Sânzianei Pop: „O doamnă, azi în pragul vârstei a treia, când orice madonă cu scaun la cap ia calea bisericii, a suit brusc pe munți de maioneze și mușuroaie de pioaneze, strigând într-o trompetă știrbă «Trăiască regele!». As în manșetă, as în ciorap, as în sutienul în care flecăresc două foste mere pădurețe, «Asul» condus de Sânziana Pop ne împunge cu unghia neagră, numindu-ne roșii întrucât refuzăm să facem politică verde. Logică de suflător în trompetă. (...) Treci puțin, bătrânico, în bordul de sub vânt (...) și ascultă aici niște vorbe care să-ți pună sângele-n mișcare: După câte știm noi, și nu știe toată lumea, ai fost de-a lungul vieții secretar al comitetului UTC la Uniunea Scriitorilor (Doamne, cât te zguduiai de plâns când n-ai mai fost aleasă!), ai suit membru plin în CC al UTC și ai coborât învăluită în drapelul sindicatelor, în elita membrilor de partid, unde te-ai așternut pe treabă și carieră – nu literară, fiindcă acolo îți trebuie talent și putere de muncă și plămâni largi. Ai fost aleasă nesmintit în toate BOB-urile, iar între anii '85-'87 (sau cam pe-acolo) ai fost chiar secretar BOB la revista «Luceafărul». În această calitate (de ștăboaică), te-ai îngrijit de

educația politică a tuturor colegilor din redacțiile prin care ai trecut, chemându-i cu nuiaua la studiul colectiv și reclamându-i individual secretariatului de partid (sector 1) al cărui reprezentant vajnic la datorie ai fost atâta amar de ani. Au rămas de pomină ședințele pe care le conduceai cu mână de fier și laudele trecând mult peste culmea nerușinării pe care le înălțai la adresa partidului. În calitate de șefă a secției de publicistică la «Luceafărul» n-ai precupețit nici un efort pentru a închina, săptămânal, două sau trei pagini de revistă cuceririlor socialismului, epocii de aur și capului de taur de la Cabinetul 1 și rumegătoarei de renume mondial de la Cabinetul 2. Te topeai de fericire când capturai câte-un tânăr scriitor dispus să-și vândă condeiul pe câțiva poli. Și deveneai doamnă de fier (oțel stalinist, nu britanic), atunci când vreun articlier nemernic îți trăgea chiulul. Dar nu te pierdeai cu firea, dragă tovarășă. Suflecai mânecile și porneai la luptă, uscând mări de cerneală și întristând pădurile (...) cu fluvii de osanale vărsate la picioarele Ceaușeștilor. Trăiește doamna Letiția Vladislav, care a doua zi după ce a născut un copil, s-a pomenit fericită de lehuzele din același salon cu ea pentru un articol de ziar prin care aducea mulțumiri lui Ceaușescu pentru condițiile oferite tinereleor mame și copiilor lor de către partid?! Trăiesc și redactorii de la «Viața românească», obligați să trimită la topit un număr al revistei cuprinzând pagini din opera lui Emil Cioran, în urma șirului de reclamații (turnătorii) întreprinse de persoana dumitale, posedând o avansată conștiință comunistă, trăiască regele! (ă propos, Maiestate Bălbâială, fii atent când și ce vorbești, babușka știe limba germană și s-ar putea să te pomenești tuns, ras și frezat când ți-e lumea mai dragă). Cea mai devotată pildă de aliniere la politica pecere ai dat-o în săptămâna când Ceaușescu, călcând din izbânzi în izbânzi, a decretat reducerea unilaterală cu 5% a cheltuielilor de înarmare. Avalanșa scrisorilor de mulțumire (toate comandate, toate impuse) corul adulților ridicând arcu de triumf... Ai socotit, probabil, c-a sosit clipa mării lovituri. Și gândind în pustiu, după cum ți-e obiciul, ai compus un articol de nobile mulțumiri adresate «marelui cârmaci» sub care ai semnat, fără rușine, Al. Rosetti. Bătrânul savant, mare boier, s-a răscolat și a cerut nu îndreptarea, ci îndepărtarea ticălosului care-i mânăse numele. Numai că ticălosul era o mare ticăloasă care s-a subțiat, hâțânând din șolduri și a trecut cu bine (și cu ajutorul sectorului 1 de partid) și prin urechile acestui ac (...) Picurând, turnând, lăudând, cu timpul, cine știe, poate... Mii de tunete! Babușka, nu pare rău, câteodată ai și pus mâna. Ai furat. Ai merita să fii iertată pentru că ai furat ceva ce n-ai avut niciodată: cuvinte, fraze, pagini întregi, idei. L-ai furat pe regretatul mare folclorist Harry Brauner, căruia i-ai luat un interviu (pe distanța a vreo trei ceasuri) și ai publicat răsunsurile ilustrului cercetător sub forma unui articol semnat de tine. Ajunși aici, te iertăm și noi și te rugăm transmite un călduros Heil Hitler dreptei verzi, iar lui Mihai I cântecul «Sunt sărac și n-am nimicu/Decât chelea pe bunicu»". (Într-un interviu acordat „României libere”, Fănuș Neagu își va asuma acest text.) □

Eugen Simion publică prima parte a unui comentariu despre *Proprietatea și posesiunea* de Petru Dumitriu, „un roman de familie în stilul vechiului realism. dar cu sugestii și mici eseuri în interiorul narațiunii care dovedesc lecturi bune din romanul post-proustian”, „roman în primul rând social (...) și roman psihologic, cu o problematică gidiană”. □ Sub titlul *Avatarurile unei ediții farao-nice*, istoricul literar Dimitrie Vatamaniuc relatează despre tribulațiile editării operelor eminesciene în ultimii ani ai comunismului („Tipărirea operei politice a lui Eminescu în Basarabia ne-a servit și nouă foarte mult ca argument în tipărirea întregii lui opere”).

● Gabriel Liiceanu publică în revista „22” (nr. 1) articolul „*Omul nou*” *va vota*: „Comunismul, generalizat la scara planetei și perpetuat, ar avea ca efect dispariția speciei umane. Pentru că el distruge adăpostul acestei specii, societatea. (...) / Asemeni sifilisului care se strecoară sub promisiunea voluptății și a otrăvii care se ascunde în mărul superb-rumenit, comunismul este o boală a seducției. Cei care au pus-o pe lume, care au adus-o, care au transportat-o dintr-o parte în alta a lumii știau oare că erau purtătorii unei boli, că paradisul pe care-l promiteau era mincinos, că în urma lor se va întinde iadul, iadul pe pământ? / Comunismul este boala imaginației și imaginația noastră care se răzbună pe noi. (...) / Capitalismul sălbatic din Anglia secolului al XVIII-lea era, desigur, infernul. Capitalismul primitiv combinat cu un primitivism vestigial, ca în Rusia secolului al XIX-lea, era, desigur, infernul. Dar abia când paradisul promis al comunismului a început să ia ființă, când au sfârșit în Siberia sau cu un glonț în ceafă pentru păcatul de a fi avut o vacă, doi cai și o bucată de pământ, oamenii au aflat cu adevărat ce înseamnă infernul (...) pe acest pământ. (...) / Nicăieri pe glob, vreme de 70 de ani, pe nici un centimetru de pământ, comunismul nu a adus cu sine decât crima, teroarea, minciuna, îndobitocirea și tristețea infinită. Un proiect care s-a dovedit criminal, indiferent de varianta în care a fost aplicat și indiferent asupra cărui popor, mai poate fi oare în vreun fel creditat pentru simplul motiv că s-a născut din intenții generoase? Iar aceste intenții sunt cu atât mai periculoase cu cât, din mintea unor visători iresponsabili, ele pot fi preluate de mafioți cinici însetați de putere sau de sadici resentimentari, devenind diversiunea fără precedent care speculează setea de mai bine a oamenilor, neajunsurile fatale ale oricărei lumi în care am trăi, dar deopotrivă invidia în fața reușitei, instinctul de turmă din noi și ura vulgară în fața a tot ce este excelent. / Diversiunea (sau iluzia iresponsabilă) pe care se bazează comunismul este aceea a societății perfecte pe acest pământ. Societatea omenească poate cunoaște, după timp, loc sau rasă, nesfârșite întruchipări, dae ea nu se va odihni într-un chip definitiv dobândit al perfecțiunii sale. Tot ce am aflat, după câteva mii de ani de istorie, este că cea mai bună dintre toate formele posibile ale conviețuirii noastre pe pământ este democrația societăților de tip occidental; că această formă a societății este plină, la rândul ei, de neajunsuri (...), că ea este deci infinit perfectibilă, dar că

în afara ei încep arbitrarul, dictatura sau totalitarismul, că părăsind-o sau neputând să o obțină omul rămâne dintr-odată neadăpostit, că ființa lui și libertatea lui sunt în mod esențial amenințate. Societatea democratică de tip occidental nu s-a născut în urma unui eveniment făcut de pe o zi pe alta pe corpul omenirii, ci reprezintă cristalizarea travaliului îndelungat al istoriei care a preluat de la fiecare generație contribuția ei la știința și tehnica organizării sociale. (...) După experimentul comunismului oamenii trebuie să învețe să se apere de captația facilă și să renunțe la aspirația paradisului terestru pentru a nu reface mereu experiența infernului pe pământ. (...) / Pentru că n-a venit din istorie și pentru că a adus cu sine ceva ce n-a mai existat pe pământ, comunismul pare să fi căzut asupra omenirii asemeni unei civilizații extraterestre care suprimă dintr-un singur gest întreaga noastră istorie, aruncându-ne pe toți în confuzia unui coșmar nesfârșit. Activistul, milițianul, securistul păreau ființa care migraseră din cadrele speciei umane sau care, mai degrabă, precum în filmele de groază, erau ființe venite de nu se știe unde, care ne cotropiseră împrumutând oarecum înfățișarea noastră. (...) Exegeții occidentali pot desigur să construiască somptuoase arheologii, să caute originile intelectuale ale leninismului, dar pentru noi, care am trăit comunismul, este neîndoielnic că el a fost asociat cu ființe care au apărut de niciunde, invadându-ne viața ca un doliu și ca teroare perpetuă. / Au trecut, iată, doi ani de când steagurile extraterestrelor nu mai flutură peste casele noastre. Desigur ei au rămas printre noi pentru că, neștiind nici ei de unde au venit, nu au de fapt unde să se ducă. Încet-încet încearcă să se asemene cu noi; condamnă invazia extraterestrelor, își face cruce, uneori sărută icoane, vorbesc cu «domnule». La rândul nostru, am descoperit în acest răstimp cât de mult am învățat de-a lungul anilor să semănăm cu ei; ne-au împrumutat gândirea lor, vorbirea lor, privirea lor. Când se pune problema să-i desemnăm pe cei care ne reprezintă, noi îi alegem tot pe ei. Pentru că ne regăsim în ei. (...) În acest sens suntem îmbolnăviți; constatăm, după câteva zeci de ani, că ne-am transformat în altă specie; «omul nou» este această altă specie. «Omul nou» este extraterestru transferat în noi, omul care și-a uitat istoria, care a fost expulzat din istoria proprie, care gândește, vorbește și privește precum cei care l-au invadat”.

● În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 2), Marina Săndulescu semnează *Câteva amintiri din 1991*: „La doi ani de la revoluție, amintirile fiecăruia dintre noi îmbracă forme tot mai personale, potrivit așteptărilor, preocupărilor, dorințelor noastre. Peste toate se vor așterne evenimentele majore internaționale, de amplu răsunet, cu rezultate diferite, ale acestui an: războiul din Golf, războiul din Iugoslavia și dezmembrarea URSS. Fiecare eveniment în parte a însemnat și înseamnă o schimbare a cursului evenimentelor pentru România. Peste toate domnește, însă, sărăcia generală a mării mase a populației, creșterea galopantă a prețurilor, adâncirea prăpastiei sociale între îmbogățiți (milioniari) și oamenii cinstiți. Prăbușirea economiei românești (știu

că se poate răspunde că Polonia trăiește de zece ani în dezastru economic) a adus, inevitabil, cu sine și prăbușirea culturii. Pentru moment, cel puțin, a presei scrise literare. Revistele literare au înconjurat cu chenare negre în această săptămână «moartea culturii române». Desigur că mărirea sălbatică a prețului hârtiei este un dezastru. Dar Uniunea Scriitorilor și-a gestionat oare lucid capitalul? N-ar fi putut să întreprindă niște activități rentabile și nu dezastruoase, cum a făcut-o? Nu le cerem să se priceapă la afaceri, precum firma Crescent sau lanțul de magazine Coleus. (...) Dar amintirile noastre culturale, cel puțin pentru moment, sunt mai puternice și nu putem să nu ne bucurăm de apariția unor importante cărți care au marcat destinul umanității. La Editura Albatros a fost tradusă cartea *Întuneric la amiază* de Arthur Koestler, care a fost una din învinovățirile condamnaților în procesul «grupului Pătrășcanu». La Editura Humanitas au fost tipărite cărțile lui Emil Cioran aproape integral. Pentru lectura lor, «grupul Noica» a făcut ani de detenție și de domiciliu forțat. Au apărut cărțile lui C. Noica, N. Steinhardt, Ion Ioanid, Teohar Mihadaș, Paul Goma (aproape integral), Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Eugen Ionescu, Gelu Ionescu etc. Într-un cuvânt, cu eforturi și pricepere deosebite, a fost recuperată literatura exilului și s-au tipărit memoriile celor care au umplut câmpurile concentraționare. Nu mai amintesc apariția traducerilor importante din literatura universală (chiar dacă mai anemice). E drept că au apărut și cărți de «gang», porno și lipsite de valoare literară. Dar s-a ridicat temelia unui edificiu de cultură națională, pe care nu am visat să-l vedem reîntregit atât de repede. Tot în linia bucuriilor aduse de anul 1991 trebuie să marcăm succesele teatrale datorate reîntoarcerii la lucru a regizorilor români de valoare mondială: Liviu Ciulei, Andrei Șerban, Vlad Mugur, Lucian Giurchescu, Lucian Pintilie”.

11 ianuarie

● În ziarul „Dimineața”, Al. Andrițoiu recomandă ca, în spiritul adevărului, să fie reluată ancheta privitoare la moartea lui Labiș, iar cei care l-au vizitat în spital, la secția de urgență, unde poetul a mai trăit câteva zile după accidentul ce i-a fost fatal – Aurel Covaci, Gh. Tomozei, Doru Cremer, M. Stoian, Eugen Mandric, Alecu Popovici – sunt rugați, prin intermediul „Dimineții”, să intervină cu datele încă necunoscute.

12 ianuarie

● În „Adevărul literar și artistic” (nr. 99), Constantin Cubleşan publică o cronică la *Ora 25*, romanul lui Constantin Virgil Gheorghiu, apărut la Paris în 1949 și care „a făcut vogă în anii deceniului șase, fiind tradus în numeroase limbi ale pământului și abia acum apărut în românește, este una dintre cele mai importante cărți ce s-au scris despre condiția omului contemporan copleșit de tăvălugul războiului, și nu atât al războiului în sine, cât a infernalei mașini a

civilizației *tehnice* pe care conflagrația mondială o impunea. (...)/ Dens, concentrat, realizat cu o remarcabilă economie a mijloacelor de exprimare artistică, mergând (mizând) mereu pe esențialul factologic, *Ora 25* se așază viguros în linia tradițională a romanului realist românesc, ca o continuare a demersului rebrenian, de radiografiere socială”. □ La rubrica „Restituiri”, I. Cremer prezintă, sub titlul *O carte de citire*, antologia de texte literare care acompania setul de manuale de limba și literatura română pentru clasele I-VIII scoase de Al. Rosetti, J. Byck și Perpessicius, în 1946, la Editura Forum. În această *Antologie literară*, capitolul despre Eminescu este redactat de Perpessicius, iar istoricul literar remarcă în special aprecierea, la această dată, a „prozei ideologice” eminesciene, și anume articolele din „Curierul de Iași” și din „Timpul”. Un citat revelator din acest capitol surprinde prin aprecierea de ansamblu a operei poetului, articolele de presă ocupând un loc la fel de important ca poezia. Încă din 1946, Perpessicius apare ca un premergător al „recuperărilor” de după 1989 din opera ideologică lui Eminescu: „Documentat în toate problemele ce abordează, fie că privesc politica internă, tehnica bugetelor, politica internațională sau marile probleme istorice, dialectician, stăpân pe secretele logicii și ironiei, Eminescu e tot atât de divers și de artist în ziaristică, precât este și în poezie. Cele câteva exemple, în care anume imagini din poezie sunt utilizate și în articole, sunt dovadă, superficial totuși, a identității de spirit și a comunității lirice care prezidă, cu aceeași intensitate, în poezia cât și în proza ideologică a lui Eminescu. Când activitatea aceasta ziaristică va fi cunoscută în toate meandrele sale, se va putea vedea că Eminescu și-a redactat îndeosebi pentru anii 1877-1883, petrecuți la «Timpul», cel mai pasionant jurnal intim din câte cunoaște literatura noastră”.

13 ianuarie

● Nr. 2 din „Litere, Arte, Idei” cuprinde un interviu cu fiica lui Mircea Vulcănescu, Măriuca: *Am considerat o cinste faptul că am fost arestată*, dialog căruia i se adaugă, sub semnătura lui Dan C. Mihăilescu, un portret al scriitorului: *Supremația virtualului*.

14 ianuarie

● Sub semnătura lui Cornel Radu Constantinescu, apare în „Adevărul” un articol-anchetă ce vizează mediul editorial postdecembrist: *Pirații cărții*. Inter-titlurile sunt foarte sugestive: „Doar hingherii și scafandrii n-au edituri”, „Cenzorii de ieri, editorii de azi”, „Personalități recent afirmate: Dumitru Mazilu, Petre Țuțea, Florian Oniță!”, „Shakespeare în editura «Ploscău»”, „Se fură ca-n codru cu binecuvântarea Ministerului Culturii”, „În atenția Poliției: Pe lângă departamentul Droguri-Arme, departamentul Carte”, „De proprietatea intelectuală nu s-a auzit?”.

● În „Cuvântul” (nr. 2), sub genericul „Polemica Al. George-Dan Ciachir”, cel de-al doilea publică articolul „*L-au făcut regent*” (replică la textul lui Alexandru George din numărul anterior al revistei, *O personalitate controversabilă – Nae Ionescu*): „Dl. Al. George spune că i-aș fi dat o replică. De fapt, d-sa a plecat de la un demers al meu, extinzând cadrul propus – covârșitoarea înrăurire teologală pe care Nae Ionescu a avut-o asupra unor intelectuali laici din vremea sa – la raporturile Stat-Biserică în România modernă, respectiv în epoca 1866-1947 pe care d-sa se abținează să o denumească «liberală», deși istoricii profesioniști nu folosesc această formulă./ În intervenția de săptămâna trecută, dl. Al. George nu aduce nici un element nou. (...) Preocuparea d-sale nu nu este nici Nae Ionescu, nici situația Bisericii în perioada 1866-1947, ci această întocmire «liberală» pe care nu trebuie să o atingem nici măcar cu o floare. D-sa nu vrea să înțeleagă (...) că după 1866 Biserica ortodoxă a decăzut și a fost marginalizată, spoliată, în raport cu situația ei anterioară. Perspectiva d-lui Al. George este etatistă și seculară. (...)/ Eu l-am citat pe dl. Al. George, d-sa mă rezumă și îmi atribuie lucruri pe care nu le-am spus. Am zis că nu l-am citit pe Max Scheler, d-sa susține că eu aș fi afirmat că *n-am auzit* de el. (...)/ Cred că pot vorbi despre Ortodoxie, eventual mă pot și mântui fără lectura lui Max Scheler. (...) Însă referitor la Max Scheler, noi altceva așteptam de la dl. Al. George, care susținea, în «Contrapunct», că lecția de deschidere a lui Nae Ionescu este «o simplă parafrază» după acest filosof; așteptam să ne dovedească lucrul acesta. Ar fi adus într-adevăr un element nou./ Vrea dl. Al. George să discutăm despre teologul «nespecialist» (cum cu modestie se intitula) Nae Ionescu? Discutăm bucuroși. Dar se pare că dl. Al. George nu l-a citit nici măcar pe părintele Stăniloae. (...)/ Ca majoritatea intelectualilor noștri, dl. Al. George crede că Ortodoxia se mărturisește prin conspecte, fișe, scriere de cărți și că ne va mântui biblioteca”.

15 ianuarie

● În „Cronica” (nr. 2) Dorin Popa îl intervievează pe Gabriel Dimisianu, redactor-șef al „României literare”. Invitatul respinge ideea conform căreia Uniunea Scriitorilor ar fi o instituție creată după modelul *stalinist*, afirmând că, la ultima lor Conferință, scriitorii au precizat în primul alineat al instituției că „Uniunea Scriitorilor din România se constituie în vederea protejării intereselor profesionale, materiale și morale ale scriitorilor”, fără nici o altă referire, pe parcursul documentului, la aspecte ideologice, la „îndrumarea creației”. Mai mult, G. Dimisianu amintește că, în perioada dictaturii comuniste, Uniunea a reprezentat o „realitate incomodă, un domeniu care scăpa controlului absolut și aservirii depline”. Pentru a fi viabilă ar avea nevoie de o conducere mai pragmatică „bizuită pe consiliile unui grup de tehnocrați. (...) Situația critică în care se află în prezent Uniunea are însă și alte cauze. Pentru că nu s-a aliniat, ca instituție, acțiunilor puterii politice, ea a fost lăsată fără nici un fel

de sprijin în fața consecințelor gravei crize economice prin care trece țara. Alte instituții de cultură, mai obediente, cum ar fi Academia, nu au fost lăsate fără sprijin și nu se află, deci, în aceeași situație”. Referindu-se la revista „România literară”, G. Dimisianu precizează că după „funestele teze din iulie a început un lung proces de erodare a ceea ce fusese atât de bine pornit. Tot ce s-a putut face, și din ce în ce mai greu, a fost să se păstreze linia critică a revistei, de apărare și încurajare a valorilor autentice. Prin Nicolae Manolescu, Valeriu Cristea, Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Lucian Raicu, Dana Dumitriu și, dacă acceptați, prin subsemnatul, ca membri ai echipei critice redacționale, ca și, desigur, prin alți critici convocați în paginile reviste (nu trebuie uitat pentru domeniul său, Șerban Cioculescu), «România literară» a impus, îmi place să cred, o orientare benefică în mișcarea literară românească din ultimul sfert de veac”.

● Nr. 1 din „Totuși iubirea” se deschide cu articolul lui Adrian Păunescu *Mercenarul Manolescu*: „Pe cât era de valoros criticul literar cu același nume, pe atât de stupid este omul politic. Acum, când Basarabia a devenit, în concepția unora ca Manolescu, capital electoral, acum, după destrămarea URSS, vitejiile acre ale lui Nicolae Manolescu sunt ridicole. Cât ține memoria dumitale, domnule? Vrei să devii președintele României? Ar fi să ne fie rușine că mai suntem români dacă s-ar întâmpla asta. Îmi controlezi dumneata relațiile personale, încă înainte de a avea un alt rol oficial decât acela de președinte al PAC? Domnia ta nu realizezi că ești în plin ridicol? Vrei să-ți recenzez eu relațiile dumitale? Vrei să-ți arăt de câte ori l-ai jignit pe Vieru, de câte ori i-ai jignit pe basarabeni? Uite, m-am gândit la un final pentru articolul meu, luat dintr-o poezie a lui Grigore Vieru: «*Huideo, potaie!*»”. □ Tot Adrian Păunescu lansează rubrica permanentă de „umor, satiră și spirit”, „Racul” („Săptămânal regresist, hebdomadar progresist și organ independent”), poetul semnând, printre altele, parodia *Vieții lui Gelu* (Voican). □ Rămân, în continuare, rubricile fixe ale lui D.R. Popescu, Al. Mironov, Dinu Săraru (*Opinia unui alegător*), N. Corbu, Adrian Păunescu (*Autobiografia mea*).

● În articolul *Eminescu „Tu ai fost și ești viața mea”*, din „România liberă”, Tia Șerbănescu glosează în marginea destinului Veronicăi Micle.

16 ianuarie

● Sub titlul *Un mit național pe străzile Bucureștiului*, Liliana Stoicescu și Delia Verdeș publică în „România liberă” rezultatele unei anchete asupra lui Eminescu realizate în rândul bucureștenilor, pe baza următoarelor întrebări: „I. Vă interesează aniversarea de la 15 ianuarie?/ II. Cum ar trebui să arate aniversarea poetului național?/ III. Cum vi-l imaginați pe Eminescu pe când erați în școală?/ IV. Școala difuzează o imagine idealizată a poetului. Găsiți că este firesc?”.

● În paginile revistei clujene „Tribuna” (nr. 3) sunt publicate mai multe articole despre Eminescu: D. Vatamaniuc, *Eminescu. Despre ediția integrală*;

Sanda Cordoș, *Fantazia și cugetarea rece*; Mircea Ghițulescu, *Vocea lui Eminescu*; Stelian Mândruț, *Eminescu receptat în Germania*; Mircea Tomuș, *Argumentul Eminescu*.

17 ianuarie

● Consiliul Uniunii Scriitorilor se întrunește pentru a discuta problema finanțării publicațiilor literare pe care le patronează. „Ședința de Consiliu s-a desfășurat pe fundalul colapsului financiar al Uniunii, care determinase suspendarea revistelor literare până la luarea de către acest Consiliu a unor decizii de austeritate. În contextul actualei inflații, al creșterii enorme a prețurilor hârtiei și manoperei tipografice, Uniunea Scriitorilor se apropie cu pași repezi de faliment. Cu bugetul foarte subțiat, ea nu mai poate nici măcar ridica plafonul pensiilor sale în ritmul și așa insuficient în care au crescut în ultima vreme pensiile de stat. Desfășurarea ședinței a ilustrat tensiunea și confuzia care domnesc astăzi la Uniunea Scriitorilor, într-un moment de criză, în pragul degingoladei. Departe de a prilejui o dezbatere gravă, responsabilă și pragmatică asupra situației, ședința a degenerat adeseori în discursuri furioase sau în dueluri verbale violente, cu insinuări și acuze reciproce. Intervențiile celor care au încercat să impună discuției o ținută serioasă și realistă n-au avut succes. Ședința de Consiliu a fost condusă, într-un stil dezordonat și nervos, de către Mircea Dinescu, președintele Uniunii. La debutul ședinței, a lipsit obișnuita informare asupra prezenței membrilor Consiliului. (...) Fără să se mai numere riguros voturile, s-au aprobat totuși o serie de măsuri de reducere a ritmului în care crește deficitul financiar al revistelor literare. Se vor transfera la Inspectoratele de cultură din județele respective (deci pe buget de stat), «Orizont», «Tomis», «Euphorion», «Interval», «Revista V», «Dacia literară», «Ramuri». O parte din revistele care rămân să fie editate de Uniunea Scriitorilor își vor rări periodicitatea. «Luceafărul» va deveni bilunară, «Helicon» și «Convorbiri literare» – lunare. «Lato» și «Caiete critice» – trimestriale. Rămân neafectate de aceste măsuri săptămânala «România literară», lunarele «Viața românească», «Secolul 20», «Steaua» – comasată cu «Apostrof» – și, probabil, «Vatra», precum și trimestriala sau anuală «Memoria». Urmează să fie preluate de Ministerul Culturii și publicațiile în limbile sârbă și ucraineană. Fiecăreia dintre revistele rămase la Uninea Scriitorilor i s-a repartizat câte o cotă din bugetul rămas disponibil pentru 1992, ele urmând să apară atâta timp cât vor reuși să nu-și epuizeze fondurile care le revin. Cât privește revista «Contrapunct», în mijlocul ședinței de Consiliu a apărut în discuție varianta ca ea să fie preluată de către Inspectoratul pentru cultură al municipiului București și a fost, în consecință, eliminată de pe lista celor care rămân în administrația Uniunii Scriitorilor. (...) Ar exista și posibilitatea ca «Luceafărul» să fie preluată de Inspectoratul pentru cultură al municipiului București, iar «Contrapunct» să rămână bilunar al Uniunii

Scriitorilor. Deocamdată, constatăm că Uniunea Scriitorilor e pe punctul să abandoneze absolut toate revistele nou-înființate după decembrie 1989 de către scriitori din «generația tânără»: «Contrapunct», «Euphorion», «Interval», «Dacia literară» și «Apostrof» (comasată – cum am spus – cu «Steaua»)" (cf. **Criza Uniunii Scriitorilor. Ședința de Consiliu**, în „Contrapunct”, nr. 1, din 24 ianuarie 1992). ■ Cu acest prilej, Gabriel Liiceanu își anunță demisia din comitetul director al Uniunii. Motivația sa va fi publicată în revista „22”, nr. 3, 24 ianuarie 1992: „Întrucât sub actuala președinție a Uniunii Scriitorilor, haosul, amatorismul și bunul plac nu se întâlnesc decât cu insolența, bătărănia și terorismul zbieretelor, întrucât pus să lucreze în asemenea condiții orice comitet director își pierde menirea și este anihilat în intențiile și eforturile sale, consider că este firesc să-mi dau demisia din acest comitet, refuzând astfel să girez o atmosferă bezmetică și să particip la destrămarea unei instituții care, după decembrie 1989, ar fi meritat, desigur, un alt destin”.

● În finalul unui articol intitulat **Utopia federalizării Europei**, din revista „22” (nr. 2), Ion Simuț notează: „Rămâne federalizarea Europei o utopie, o ficțiune utilă, pentru mileniul următor? Răspund cu o vorbă a lui Denis de Rougemont: «Noi nu suntem aici pentru a ghici viitorul, ci pentru a-l face». Dacă din dezbaterile Grupului pentru Dialog Social a ieșit ideea Alianței Civice, prevăd că tot de aici s-ar putea iniția o mișcare politică și culturală, consacrată în mod special ideii europenizării. De ce nu s-ar putea desprinde până la urmă, de aici, în funcție de viteza evenimentelor internaționale, un partid al federalizării continentale?” □ Ion Bogdan Lefter publică un articol (**Austeritate...**) despre suspendarea, din lipsă de fonduri, a apariției revistelor Uniunii Scriitorilor („România literară”, „Viața Românească”, „Contrapunct”, „Luceafărul”, „Secolul 20”, „Euphorion”, „Apostrof”, „Interval”, „Orizont”, „Vatra”, „Steaua”, „Caiete critice”, „Convorbiri literare”, „Tomis”), la sfârșitul anului 1991: „Niciodată în istoria presei românești, nici în secolul trecut, în epoca pașoptistă ori într-a Junimii, și cu atât mai puțin în acest secol, România n-a rămas fără publicații literare. (...) Astăzi, gravitatea situației e dată și de criza generală de capital din țară. Uniunea Scriitorilor nu e doar un editor de reviste literare între alții: e *principalul* editor și unul dintre foarte puținii pe care-i avem. Dacă în afara celor aproape treizeci de publicații ale sale ar mai exista numeroase altele, atunci actuala suspendare de apariție n-ar fi chiar o nenorocire. Însă cine are astăzi bani în România pentru a investi în cultură. (...) Câteva publicații de acest tip sunt finanțate de Ministerul Culturii, fie direct, fie prin inspectoratele sale județene, însă ele sunt puține la număr. Practic, suspendarea revistelor Uniunii Scriitorilor e pe punctul să lase aproape pustie piața presei literare românești. Mai există, da, «Familia», «Calende», «Arca» și alte câteva, dar «grosul», nucleul masiv și important al gazetăriei culturale de la noi ar dispărea odată cu publicațiile Uniunii. (...) Fără «sponsori», cultura nu se poate face decât în formele care presupun investiții simple și acoperirea

rapidă a cheltuielilor. Fără susținerea unor instituții cu fonduri serioase nu se poate publica literatură contemporană, nu se mai pot întocmi ediții științifice din clasici, dicționare, bibliografii, nu se mai pot întocmi studii critice și istorice ale domeniului (...). În ceea ce privește revistele, împrejurările au făcut ca, până acum, rolul acestor indispensabile instituții să-l joace Uniunea Scriitorilor, pe care adversarii ei de ieri și de azi se grăbesc să o declare încă o dată «anacronică» și «stalinistă». Structurile ei se vor transforma, fără îndoială, în funcție de presiunea presei culturale, poate că Uniunea chiar va dispărea. (...)/ Chiar și pe piețele artistice occidentale, unde se găsesc tot felul de surse financiare, statul subvenționează o parte din cultura scrisă. O vor face și guvernanții noștri? În 1990 și 1991 au făcut-o doar în favoarea celor care le-au cântat în strună, mai mult ori mai puțin pe față”.

● În „Literatorul” (nr. 2), Dumitru Micu semnează un text de atitudine ce vizează o „anumită parte” a intelectualității românești postdecembriste (**Egola-trie**): „O mână de intelectuali, ce-i drept autentici, consideră cultura proprietate personală, și nu vor s-o împartă cu nimeni. Li se cuvine totul, ei sunt alfa și omega, nimeni nu are voie să-i conteste sau să gândească altfel decât ei. (...) Moravurile nu s-au schimbat de la Caragiale încoace”. □ Edgar Papu scrie, în cheie memorialistică, un profil intelectual despre **Un suveran mitic: Constantin Noica**: „Cu adevărat (...) m-am apropiat de el mai tâziu, când Dinu Noica avea domiciliul la Câmpulung. Acolo am început să ne tutuim, și să ne spunem pe numele mic. Cu acest prilej am cunoscut mai multă lume, pe Al. Paleologu, pe doamna Adriana Tzigara-Samurcaș, fiica baronului Pruncu din Cernăuți, o fină poetă de limba germană, pe două surori în vârstă, rusoaice albe, și pe alții, care se adunau seara la ei. Prin niște prieteni comuni, soții Negulescu, am întreținut prietenia cu el mai departe al București, după ani de zile. (...) Vremea a trecut. L-am mai întâlnit la masă la filosoful Tănase, fiind acolo și Uscățeanu. Într-un târziu am aflat de moartea lui neașteptată la Păltiniș. Mi se pare că, sărmanul, nu mai avea organismul în regulă, și cred că era încercat și de amețeală. Era încă în pat, și pe jos a zărit bun șoarece. Cunosce iritarea care te cuprinde la vederea unor apariții nepoftite. (...) M-am gândit la faptul că un nenorocit de șoarece – acel *ridiculus mus* al lui Horațiu poate prin apariția lui să antreneze moartea unui om totuși de geniu. Anton Dumitriu, Paul Anghel și cu mine, toți trei pe o pagină din «Luceafărul», l-am evocat imediat”. □ La rubrica de „revista revistelor”, „Diac tomatic și alumn” se oprește asupra chestiunii subvenționării (nesubvenționării) publicațiilor literare din ultimele săptămâni: „Înainte de a cere subvenții peste subvenții la porțile guvernului ca și la cele ale Occidentului, actuala conducere a Uniunii Scriitorilor ar trebui să prezinte bilanțul inițiativelor literare subvenționate prin timbrul literar, care tocmai pentru asta a fost acordat. Adică, pentru subvenționarea literaturii, nu a presei de partid a Alianței Civice. Nu de alta, dar nu-i echitabil: beneficiază oare toate partidele din țară de taxă de timbru? Pentru că,

la urma urmei, de ce nu s-ar acorda monopolul industriei miniere feseneului, al viticulturii peneteului ș.a.m.d.? Pe lângă asta, literatura română nu se rezumă la ceea ce înțelege prin siintagma Directoratul Uniunii Scriitorilor, deja declarat mort. Inițiative literare au și Ministerul Culturii, singurul îndreptățit să vorbească despre starea culturii române și instituții private precum, de exemplu, editurile «Roza vânturilor» sau «Echinox». Și aici este nevoie de subvenții. Așa că prin subvenționarea literaturii române nu se înțelege subvenționarea birocrăției de breaslă a Uniunii Scriitorilor, ci subvenționarea directă a celui care scrie și a celui ce citește, prin instituții capabile să dea seamă de gestionarea timbrului literar. Altminteri, înseamnă a arunca banii în vânt. Noua lege a timbrului literar va trebui să țină seama și de aceste lucruri”. Și: „De ce «Literatorul» n-a declarat moartea culturii române ca și alte reviste ale Uniunii Scriitorilor?! Din trei motive: întâiul, pentru că n-a vrut să fie în situația su-ratelor moarte care, reînviind, își vor demonstra neseriozitatea, ceea ce făceau și fără să moară; al doilea, pentru că are de gând să moară când va da Dumnezeu, nu la comanda cui se miră; și în al treilea, pentru că nu mor caii când vor câinii”. □ Eugen Simion publică partea a doua a comentariului despre *Proprietatea și posesiunea* de Petru Dumitriu. □ Ovid S. Crohmălniceanu este prezent cu un text memorialistic despre *Felix Aderca la „casa de creație” din Sinaia*.

● În „România Mare” (nr. 80), sub titlul *Bibliocidul*, Romulus Vulpescu critică proiectul de buget pe 1992 – unde pe ultimul loc al planificării banului public se află Vultura, cu un procent de 0,33%: „Nici un guvern din lume nu se poate justifica în fața prezentului pentru crima de-a ucide viitorul. (...) Reușitele rescumpirii ale hârtiei și ale tiparului – și mai urmează, vai, și altele – se poate constata unde-au dus. (...) Astăzi, redactori buni și foarte buni de carte mai există dar sunt pe cale de-a deveni șomeri. Câți editori particulari sunt dispuși, spre exemplu, să finanțeze ediții de proporții, care necesită o muncă de îngrijire de ani de zile și bani mulți pentru tipărire? (...) Sumbro prezent, fără parte de carte. Rușine să ne fie, căci suntem complici, tuturor celor care privim cu brațele-ncrucșate a nepăsare sau neputință această crimă premeditată. Crimele de război vor fi iertate prin uitare. Pe noi, criminalii de pace, n-are să ne uite nimeni. Căci blestemul unui popor nu-și pierde niciodată puterea! Viitor de plumb, și de pucioasă...”.

20 ianuarie

● În nr. 3 din LA&I, Dan C. Mihăilescu salută apariția, la Editura Humanitas, a volumelor *Alchimia asiatică* de Mircea Eliade, *Singurătate și destin* de Emil Cioran, *Pagini despre sufletul românesc* de Constantin Noica, articolul de prezentare al cărților intitulându-se *Între Cioran și Noica*: „Unul îți spune să fugi, celălalt să rămâi. Unul îți oferă neantul, altul purgatoriul. Construiește, spune Noica, fii înțelept ca șarpele și ușor ca porumbelul (...), fii cal troian în cetatea blestemelor pentru că odată și odată ți se va deschide. Distruge, spune

Cioran, baia de acid sulfuric e mântuitoare, înghite-ți pustiul, totul e umbră și cenușă în Valea Plângerii, blestemul fără sfârșit... Între «Așa a fost să fie» și «N-a fost să fie». Între două orgolii teribile: unul al supușeniei pseudoprofitabile, celălalt al insurgenței pseudovictorioase. A lucra întru destrămare sau a te destrăma întru lucrare. Două zădărnicii, la urma urmei, una mai ispititoare decât cealaltă”.

22 ianuarie

● Victoria Ana Tăușan comentează, în „România liberă”, situația critică a culturii române postdecembriste, pornind de la un articol din Constituție ce prevede dreptul la libera exprimare: „Pentru că ce mai rămâne din faimosul articol și chiar din încurajatorul alineat 2, care prevede că «Cenzura de orice fel este interzisă», când ziarele și mai ales revistele literare sunt obligate să-și înceteze activitatea? Cu toate democraticele prevederi, cultura română este amenințată în însăși ființa ei”. Și mai departe: „A privi fenomenul cultural prin prisma numai a «rentabilității» este un sacrilegiu, căci se atentează la spiritualitatea unei națiuni. Situația în care a ajuns cultura română este blamul pe care și l-a acordat singură Puterea actuală. (...) Pentru că, lucru nu tocmai curios, au fost obligate să-și înceteze apariția revistele care și-au manifestat opinii ce nu sunt pe placul Puterii, revistele independente și care au încercat, atât cât le-a stat în putință, să contribuie la redresarea stării morale a națiunii. «Păcatul» acestor reviste este că au încercat să facă omul să gândească asupra fenomenului socio-politic și asupra rostului unei adevărate libertăți de cuget. Or, asemenea reviste trebuiau încurajate, dacă într-adevăr se dorește vindecarea societății noastre bolnave încă și stăruitor bolnavă de toate metehnele totalitarismului. (...) Alineatul 4 al articolului 30 zadarnic mai spune că «nici o publicație nu poate fi suprimată». În Statul nostru «de drept», iată că publicațiile ajung să se autosuprime. Autorul moral al acestei sinucideri nu este altul decât Statul”.

● Flancat de prima fotografie a lui Mihai Eminescu și de un *Pastel* de Ileana Mălăncioiu, nr. 1 al revistei „Luceafărul”, are pe prima pagină un editorial anonim (dar, ca de obicei, la persoana întâi) de atitudine civică, în perspectiva apropiatelor alegeri locale din februarie (**Și totuși...**): „Prilejuri de afirmare a spiritului civil demn de o lume democratică și liberă se vor mai ivi. Un asemenea prilej poate și trebuie să fie apropiatele alegeri administrative locale. Garantarea sau asigurarea caracterului lor liber, democrat și corect nu-i doar o treabă a puterii executive de la această oră, a oficialității în genere, este și o treabă a societății civile în ansamblu. (...) În această ordine de idei, am semnalat inițiativa Uniunii Scriitorilor din România, instituție – cum se știe – independentă politic, de a recomanda membrilor ei participarea în calitate de observatori la apropiatele alegeri din februarie, atât pe lângă secțiile de votare, cât și pe lângă comisia electorală centrală. (...) Ar fi, pe de o parte, în folosul

dezideratului de corectitudine a procesului electoral și ar fi, mai ales, o dovadă de maturizare politică și de conștiință de sine a societății civile românești. Cu atât mai mult cu cât în evoluția generală a vieții social-politice românești nu mi se mai pare posibilă – din motive deopotrivă interne și contextuale – din motive deopotrivă interne și contextuale – o întoarcere la totalitarismul comunist. În schimb, drumul spre democrația reală poate fi întârziat. Rolul afirmării societății civile în problemele sociale și politice ale zilei este de a limita întârzierea. De aceea, repetăm, prilejul proximei alegeri ni se pare că se poate de potrivit pentru o despărțire mai netă a apelor de uscat. A apelor vechi și stătute ale lumii comuniste de uscatul proaspăt al lumii cu adevărat libere”. □ Florin Manolescu publică prima parte a unui comentariu despre noua ediție „necenzurată” (realizată de Ion Cristoiu la Editura Expres) a romanului *Delirul* de Marin Preda (***Marin Preda într-o formulă nouă***), cu precizarea preliminară că, deși nu avem de-a face cu o „ediție critică” realizată după toate normele, ea oferă „surprize” referitoare fie la adăugiri, fie la omisiunile impuse de cenzură. Totuși, se întreabă criticul: „Are nevoie astăzi Marin Preda de o apărare cu mijloacele cosmeticii editoriale? S-ar părea că la acest lucru s-a gândit Ion Cristoiu într-un moment în care autoritatea profesională și autoritatea morală a scriitorului au început să fie contestate cu vehemență de critici sau de istorici literari care se îndepărtează cu prea mare seninătate de termenii exacți în care ar trebui să fie discutată întreaga literatură a acestui foarte important prozator (...), cel mai important prozator român care și-a consumat cariera în România, după al doilea război mondial. Iar discuția pe care o purtăm în legătură cu un astfel de scriitor nu se poate duce în termenii cu care sunt contestați impostorii sau veleitarii”.

23 ianuarie

● Primul număr al „României literare” din acest an apare cu o întârziere de câteva săptămâni. Editorialul lui Gabriel Dimisianu, ***La reparație***, explică de ce: „La mijlocul lui decembrie trecut, toate publicațiile Uniunii Scriitorilor, în număr de 27, printre care și «România literară», s-au văzut nevoite să-și suspende apariția, sufocate de agresiunea prădalcnică a noilor prețuri impuse hârtiei, manoperei tipografice, serviciilor de distribuire. Costul tipăririi unui exemplar al revistei noastre, ca și al oricărei alteia, devenise mai ridicat decât acela al vânzării pe piață, și el destul de mare. (...) Înțelegem și acceptăm politica de austeritate, dar să fie aceeași pentru toată lumea. Publicațiile aliniate puterii nu trec însă prin criză, căci dispun, ca răsplată, de substanțiale subvenții, și de la adăpostul acestora își îngăduie să taxeze drept demagogică măsura gravă a auto-suspendării la care am fost siliți să recurgem. (...) Cum de reapărem, totuși? Faptul se datorează unor măsuri severe de restrângere a activității celor mai multe publicații ale Uniunii, decise de Consiliul acesteia întrunit zilele trecute. Revista noastră va fi de acum înainte, pentru câtă vreme

nu știm, singurul săptămânal literar editat de Uniunea Scriitorilor, toate celelalte publicații urmând să-și rărească ritmul de apariție și, unele dintre ele, să procedeze la comasări. Prețul de vânzare al fiecăreia, spre regretul nostru, va crește din nou. Schemele redacționale se vor reduce drastic”. □ Articolul lui Mircea Mihăieș de la rubrica denumită „Contrafort” – **Buster Keaton nu crede în puciuri** – încearcă o sinteză a celor mai semnificative evenimente politice ale anului 1991, în România, schițând o paralelă ironică între puciul de la Moscova și schimbările de la București (căderea guvernului condus de Petre Roman și desemnarea tehnocratului Theodor Stolojan ca prim-ministru). □ În **(Euro)pianissimo** Mihai Zamfir analizează unul dintre complexele persistente în mentalul românesc: sentimentul „marginalizării” și al inferiorității în raport cu Occidentul – complex căruia, în mod surprinzător, autorul articolului pare a-i identifica sursa nu atât în anumite conjuncturi istorice, curent invocate, cât într-un soi de „gândire leneșă”, alimentată constant de discursul naționalist: „Simplificând oarecum, prin forța lucrurilor, observăm din capul locului că, în mentalitatea românească, principala relație cu Europa este de ordin recriminatoriu. România s-a plâns sonor de marginalizare în raport cu Occidentul european, de respingere la tentativele de apropiere, de persecuție, finalmente – de ingratitudine europeană globală. După ce s-au opus secole de-a rândul unor inamici alogeni, de la tătari și turci la sovietici, românii s-au văzut mereu lăsați la porțile Europei. Celor ce-și țin lor înșiși un astfel de raționament, ingratitudinea occidentalilor le provoacă o reacție previzibilă – adică replierea asupra noastră înșine, impregnată de un naționalism otrăvit cu toate veninurile nemulțumirilor. (...)/ Esențialul discursului izolaționist și anti-european poate fi rezumat fără mare dificultate, din cauză că ideile lui sunt puține și fixe. Europa marginalizează România, românii sunt respinși din Europa când încearcă să pătrundă acolo, relația Europa-România este o relație dintre bogat și sărac dublată de o relație paternalistă în plan cultural și social; Europa nu face decât să ne altereze puritatea națională; Europei îi aparțin toate vinile, România se bucură de un angelism total. (...)/ De la tombaterile ruginite din epoca pașoptistă, de la naționaliștii din jurul anului 1900 și de la sămănătoriști la legionari și la comuniștii ceaușști – toți au reluat și modelat lozincile de mai sus, împinși de interese și circumstanțe foarte diferite, dar solidari în viziunea globală. Discursul a luat uneori finețe sadoveniană, ritmicitate de poezie ardelenască, chiar și persuasiune metafizică sub pana lui Pârvan sau Nae Ionescu; ulterior el a fost ținut în maniera agramat-interjecțională a «epocii de aur». (...)/ O întrebare pe care nimeni n-a pus-o ar trebui totuși formulată: cui aparține această viziune a românului respins și nedreptățit de Europa? Întregului popor român? De lămurirea acestei întrebări atârnă coerența raționamentului. Cu atât mai mult cu cât ideea «marginalizării» României și a românului este, paradoxal, împărtășită atât de partizanii integrării europene cât și de dușmanii ei. (...)/ Un infim fragment social al poporului nostru, și nu întot-

de-auna cel mai reprezentativ, a vorbit în numele colectivității, executând spontan o sinecdocă abuzivă, o pars pro toto scandalooasă: mă refer la intelectualitatea de o anumită factură, la acea intelectualitate complexată până în măduva oaselor, ce și-a purtat complexul de inferioritate ca pe o boală rușinoasă și congenitală recurentă prin generații. (...)/ Toposul Europei indifferente și ostile versus România depărtată și nedreptățită s-a creat de-a lungul secolului trecut și în primele decenii ale secolului nostru, ca rod al unor experiențe individuale frustrante ori dezamăgitoare, trăite de intelectuali români aflați la studii în Occident. (...)/ Atunci când sute de mii ori milioane de români vor fi trăit ani de zile în Occident, se vor fi impregnat de mentalitatea europeană și vor fi restabilit un flux continuu cu țara de origine, abia atunci Europa nu va mai fi pentru noi o himeră ambiguă, ci realitate consistentă”. □ Ion Bogdan Lefter, Alex. Ștefănescu și Z. Ornea fac bilanțul anului editorial 1991. În articolul **Prezențe și absențe** I.B. Lefter trece în revistă volumele de critică și de istorie literară publicate la noi în anul abia încheiat – în mare parte restanțe ale ultimilor ani de comunism, cărți a căror apariție a întârziat, din varii motive, până după 1989: „în genere, cărți pe teme depărtate de actualitatea cea problematică, distorsionată și controlată de cenzură”, dar „apărându-și indirect codul eticii profesionale”. Iată câteva exemple – din lunga listă pe care o întocmește autorul articolului: volumul I din lucrarea lui Adrian Marino, *Biografia ideii de literatură*, primul volum manolescian din *Istoria critică a literaturii române*, o carte a lui Dan Horia Mazilu, *Vocația europeană a literaturii române vechi*, volumul II din *Viața lui C. Stere* de Z. Ornea, cartea lui Paul Cornea, *Aproapele și departele*, *Viața lui Ion Creangă* de Ion Bălu, *Surâzătorul Alecsandri* de Al. Piru, *Teze neterminate* de Marta Petreu, *Eminescu și intertextul romantic* de Mariana Mureșan Ionescu, *Poetica reflectării* de Cristian Moraru; dar și cărțile unor autori din exil: *Românește* de Virgil Ierunca, *Anatomia unei negații* de Gelu Ionescu și *În cunoștință de cauză* de Eugen Ionescu. Dintre volumele eseistice, I.B.L. menționează *Minunatele memorii ale unui ambasador al golanilor*, avându-l ca autor pe Alexandru Paleologu, și *Dialogurile de seară* purtate de Părintele Galeriu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu și Sorin Dumitrescu. Totodată, autorul bilanțului înregistrează și câteva „absențe”, regretând că nu au apărut încă, în traducere, cărți de referință ale unor critici din exil precum Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Sorin Alexandrescu, Mihai Spăriosu ori Marcel Corniș Pop. În final, I.B.L. notează „două simptome editoriale cât se poate de optimiste pentru soarta nu tocmai roză a criticilor români în fața economiei haotice de piață”: „Ambele sunt legate (n-am ce să fac, nu merită să le trec pentru asta sub tăcere!) tocmai de directorul revistei în care public aceste note: au apărut de curând prima reeditare «postdecembristă» a unei cărți de gen, în speță *Arca lui Noe*, și primul volum, *Dreptul la normalitate*, rezultat din fenomenul ieșirii multor profesioniști de primă mână ai analizei literare în arena analizei politice.

Privindu-le, trăgând cu ochiul și spre paginile gazetelor de azi, putem întrevedea nu numai cum a fost, ci și cum este și încotro se îndreaptă critica românească”. ■ Articolul de bilanț semnat de Alex. Ștefănescu, *Literatura în perioada de tranziție*, evidențiază câteva dintre caracteristicile și tendințele anului editorial românesc tocmai încheiat. În primul rând, criticul atrage atenția asupra faptului că volumele diaristice și memorialistice fac concurență scrierilor de ficțiune, semnalând, spre exemplificare, publicarea memoriilor de închisoare ale lui Ion Ioanid, sub titlul *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, și de asemenea apariția jurnalului postum al lui Jeni Acterian – „un dar neașteptat” –, *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit*. Totodată, Al. Ș. remarcă „renașterea prozei politice” – anticipată de „interviurile, declarațiile, apelurile, scrisorile deschise pe care Doina Cornea, Mircea Dinescu, Dan Deșliu, Dan Petrescu le-au difuzat, prin mijloace clandestine, încă din timpul lui Ceaușescu” – și ilustrată în 1991 de apariția unor volume care adună comentariile politice ale unor intelectuali; de pildă, volumul lui Nicolae Manolescu, *Dreptul la normalitate*, ori acela al lui Ion Cristoiu, *Punct și de la capăt*. Autorul articolului adaugă, pe această linie, că „ar fi frumos să apară în volum și comentariile lui Octavian Paler, Alexandru George, Mircea Mihăieș, Cornel Nistorescu, Tudor Octavian, Ion D. Goia, Toma Roman, Hanibal Stănculescu”. Al. Ș. consemnează, de asemenea, operațiunea de recuperare a literaturii din exil și din Basarabia – și, în genere, a unor cărți interzise ori „indezirabile” în timpul comunismului –, ca și numărul mare de reeditări. Ajungând în acest punct, criticul atrage atenția asupra unei cutume editoriale postdecembriste susceptibile de a suscita controverse: revizuirea unor cărți care în epoca dictaturii au suferite diferite modificări impuse atât de cenzură: „Proza încearcă în momentul de față să se scuture de toate aceste amintiri neplăcute. Autorii introduc în texte pasaje care le-au fost scoase la cenzură, dar unii folosesc prilejul pentru a introduce și pasaje scrise abia acum, de un curaj (retroactiv!) nebun. Se procedează, bineînțeles, și invers: se scot pasaje scrise cândva la comanda propagandei comuniste, dar se scot și pasaje scrise din proprie inițiativă, pentru a fi pe placul propagandei comuniste. În acest «carnaval postrevoluționar» (...) totul este posibil. S-a ajuns până într-acolo încât, publicând romanul *Delirul* al lui Marin Preda, Ion Cristoiu, prefăcătorul și îngrijitorul ediției, a introdus un pasaj despre Stalin, eliminat cândva de cenzură, și a scos un pasaj despre tinerețea revoluționară a lui Ceaușescu, scris la sugestia nu se știe cât de insistentă a oficialității. Este foarte probabil că aceste revizuii le-ar fi făcută, dacă ar fi trăit, și Marin Preda însuși. Este foarte probabil, dar nu este sigur.../ Ferice de scriitori ca Augustin Buzura, Mihai Sin sau Octavian Paler care, retipărindu-și romanele, nu au de făcut decât unele de modificări de ordin stilistic...”. ■ În cadrul aceluiași grupaj, Z. Ornea realizează o trecere în revistă a principalelor ediții critice de *Opere* din clasici publicate în 1991 și sintetizează datele unei probleme de actualitate: criza acestui sector editorial – de-

terminată și de situația mai generală a subfinanțării culturii, dar și de scăderea accentuată a numărului de editori „calificați pentru ediții critice de anvergură”. „Au apărut, cu deosebire (dacă nu exclusiv), câteva ediții critice la Ed. Minerva (al 4-lea volum din *Operele* lui Blaga, al șaselea din *Operele* lui Sadoveanu, al 15-lea din *Operele* lui Rebreanu, câteva bune ediții în colecția «Documente literare»). Ce-i drept, au apărut și în alte edituri, câteva ediții din opera unor scriitori până acum interziși (Cioran, Eliade, Eugen Ionescu) sau istorici (Ion Nistor). Dar ele au ieșit în lume în starea lor originală (era să spun virginală), fără minime lămuriri și note care să călăuzească lectura marelui public. Îmi pare nespun de rău că trebuie să o spun. Campioana acestei rele, pernicioase mode este editura Humanitas, altfel remarcabilă prin inițiativele și aparițiile ei. Domnește în această editură o prejudecată și o efectivă idiosincrazie împotriva notelor la o carte sau a prefețelor. Argumentul e că nu publică ediții critice. E adevărat și plauzibil. Dar oriunde în lumea cărții editorul are grijă să editeze o carte (inedită sau reeditată după patru-cinci decenii), oferind cititorului puncte elementare de orientare. Ignorând acest principiu, Ed. Humanitas a apelat în materie de carte istoriografică (inclusiv memorialistică: Argetoianu, Gafencu) la un editor improvizat (dl. Stelian Neagoe) care editează fără rigoare și știință da carte, în bandă rulantă, tot ce-i cade în mână sau i se pune la dispoziție”.

● În ziarul „Azi” este publicat un comunicat, *În ajutorul presei literare*: „Membrii Secției de Cultură a cotidianului «Azi» sunt profund preocupați de dificultățile pe care le întâmpină suspendarea publicațiilor literare din țara noastră, dificultăți care au dus la suspendarea publicațiilor literare editate de Uniunea Scriitorilor. Pentru a veni în sprijinul celor care se văd, astfel, lipsiți de spațiu tipografic pentru a se exprima, punem la dispoziția cititorilor, săptămânal, în fiecare joi, începând de azi, o pagină din propriu spațiu tipografic; repetăm, din spațiul rezervat, nouă, secției de Cultură”.

24 ianuarie

● Primul număr pe 1992 al revistei „Contrapunct” apare abia pe data de 24 ianuarie, după o lună de întreupere cauzată de „criza hârtiei”. Un comunicat redacțional (scris, recognoscibil, de Ion Bogdan Lefter) intitulat *Revenim* precizează, în doi timpi, „starea” publicației în ultimele săptămâni: „Într-un moment greu nu numai pentru săptămânalul nostru, nu numai pentru revistele culturale, ci pentru întreaga presă românească, aflată în pragul falimentului economic general, «Contrapunct» încearcă să-și continue drumul. Laolaltă cu celelalte publicații ale Uniunii Scriitorilor, ne-am suspendat și noi apariția în penultima săptămână a lui 1991, odată cu nr. 51 (103). *Moartea culturii române, Cultura română: „O fată tânără pe patul morții”*, *Cultura română în impas*, au fost titlurile – cam sumbre, într-adevăr – desfășurate pe paginile de deschidere ale numerelor care au precedat dispariția – temporară, sperăm –

a revistelor noastre literare. Mai înainte, avusese loc greva de avertisment a trei cotidiane de mare tiraj, «România liberă», «Adevărul» și «Tineretul liber». Și gestul lor, și gestul nostru s-au vrut un protest – disperat, cum altfel? – față de *politica anticulturală* (formulă folosită de editorialul numărului 51/1990 al «României literare») a unei Puteri care – la rândul ei disperată, doar că... din alte motive! – nu știe ce să mai facă pentru a suprima libertatea cuvântului într-o epocă în care nu-și mai poate permite s-o interzică pe față”. □ Monica Lovinescu se solidarizează cu cauza „Contrapunct”-ului într-un text drastic (*O revistă amenințată: „Contrapunct”*), difuzat și la Radio Europa Liberă: „Dar atunci de ce doar «Contrapunct», condamnat la ritmul bilunar (care, în general, nu e decât începutul sfârșitului?) Pentru că aici schimbul de mâine al literaturii românești s-a transformat, strălucit, în «schimbul de azi»? Pentru că viitorul aparține în orice caz tinerilor, și nu «oamenilor cârlig»? (...) În orice caz, ni se pare că Uniunea Scriitorilor, acceptând astfel de liste nominale, nu face decât să-și pregătească propria scadență”. □ Ioana Pârvulescu imaginează, într-un text de un ludic amar, scenarii fanteziste despre „ce se poate face cu «Contrapunctul»” în condițiile date: *Suflete moarte (după Gogol) și vii (după moarte)*. □ Alina Mungiu publică un eseu despre conflictul dintre artist și burghez, pornind de la proza lui Kafka, Oscar Wilde, Camil Petrescu și Thomas Mann: *Altfel decât rinocerii. Un eseu despre înfățișarea neconvențională*. □ Un articol de Ștefan Borbély (*De rerum naturae*) analizează recrudescența naționalismului etnic, „primar”, în România postcomunistă, când – în opoziție cu domnia anterioară a „artificialului” și al „remodelării naturii” – „naturalul de află din nou într-un vârf de sarcină”. Din sumar: un eseu al lui Dan Stanca despre *Cuvânt și alcool*, inspirat de culegerea de interviuri *Dialoguri de seară* întocmite de părintele Constantin Galeriu, cu reflecții despre relația dintre alcool și creativitate; poezie de Ioan Es. Pop și Eugen Bunaru; proză de Bedros Horasangian (*Frica*) și Ara Șeptilici (*Sandalele, Tu, un altul*). □ La rubrica „Revista revistelor” sunt consemnate protestele cvasi-unanime ale revistelor importante de cultură împotriva recentelor măsuri adoptate de Uniunea Scriitorilor. O mică săgeată critică (pe un fond cordial) vizează doar revista „22”, care își sărbătorește prea „exclusivist” cei doi ani de activitate, fără a ține seamă de prezența altor reviste afine.

● În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 4), Luminița Vădan-Petrescu consemnează câteva reacții ale unor membri ai Uniunii Scriitorilor, în urma unei importante ședințe a Consiliului de conducere al acestei organizații (din data de 17 ianuarie 1992): „Timp de mai bine de cinci ore, în discuții mai mult sau mai puțin calme s-a încercat o analiză a dificilei situații financiare în care se află atât Uniunea cât și publicațiile sale”. Jurnalista mai notează și detaliul că presa nu a avut acces la dezbateri. Sunt chestionați: Nicolae Manolescu, Fănuș Neagu, Gheorghe Grigurcu, Toma George Maiorescu și Traian T. Coșovei. ■ N. Manolescu spune că trebuie căutate „soluții raționale” pentru ca

USR să depășească situația financiară dezastruoasă: „Să renunțăm la cheltuieli excedentare, să ne punem pe o bază economică adevărată, nu doar teoretică”. Uniunea Scriitorilor a ajuns în această situație – crede N.M. – „în urma scumpirii extraordinare a prețurilor tuturor componentelor procesului tipografic, pentru că numărul cărților apărute a fost foarte mic și taxa de timbru care a intrat a devenit neînsemnată. Una peste alta, ceea ce Uniunea Scriitorilor făcea cu un milion de lei înainte nu mai poate face acum nici cu o sută”. Și adaugă: „Ministerul Culturii ne-a ajutat foarte mult. A preluat o parte din publicații și le-a trecut la inspectoratele județene pentru cultură. Ne-a oferit anumite subvenții în cursul anului acesta, numai că sunt mai mult paleative, pentru că aici este vorba de un proces amplu și cu componente foarte multe. Noi rezolvăm mereu doar o mică parte din ele, pe când toate celelalte caută să ne tragă în jos. (...) Noi calculăm totul acum în condițiile unor prețuri foarte mari, dar nu suntem siguri că peste o lună sau două aceleași prețuri nu vor deveni triple sau cvatriple. Deci s-ar putea să intrăm într-o catastrofă și mai mare. Acum știm că prețul hârtiei a crescut de 22 de ori dar până la jumătatea acestui an s-ar putea să mai crească o dată, de două ori. Toate aceste calcule trebuie luate, deci, sub beneficiu de inventar”. ■ Fănuș Neagu: „Administrarea fondurilor a fost făcută mai mult la modul poetic decât aplicată gospodărește și, cum toate lucrurile duc spre o galopantă inflație, Uniunea Scriitorilor se vede pusă în pericol: nu mai poate edita același număr de reviste ca până acum și pe unele le va tăia de la apariție, altele vor fi returnate provinciei – de unde greșit au fost aduse la centru, la Uniunea Scriitorilor – iar unele își vor schimba datele de apariție. Astfel, săptămânalele vor deveni bilunare și altele chiar trimestriale. Este propunerea Comitetului director, înaintată Consiliului, care astăzi trebuie să ia această decizie. (...) Vor supraviețui cele care sunt foarte bine administrate sau au un sponsor binevoitor. Publicațiile care au și rețeaua lor proprie de difuzare și, bineînțeles, gazetari de elită, pentru că este o concurență foarte mare și altfel nu ai posibilitatea să intri pe piață”. ■ Traian T. Coșovei: „Nu știu dacă scriitorul trebuie să fie și un foarte bun negustor. Se pare că va trebui să învățăm acest lucru de acum înainte”.

● În „Literatorul” (nr. 3), „Diac tomnatic și alumn” semnalează sarcastic o emisiune TV despre Mihai Eminescu „la aniversară”: „Se pare că Eminescu nu va avea șansa de a participa, alături de noi, la îndrăcita cursă către economia de piață. Va fi oprit la frontieră pentru atitudine intolerantă și naționalism. «Opera sa va trebui să suporte și ea rigorile democrației». Aceasta s-a putut înțelege din emisiunea TV din 15 ianuarie. S-a pledat pentru «demitizarea» poetului. Teza aceasta susținută și pe alte meleaguri de doi ne (Negoițescu și Nemoianu) (...) prinde așadar teren și la noi. În capitalism trebuie să intrăm fără nici o valoare și fără vreo pretenție națională – altfel n-o să avem pâpică, n-o să avem cartofiori, n-o să ne dea banca mondială voie să respirăm. Frumoasă propagandă fac viitorului nostru «roșii» sau ce altă culoare intransi-

gentă vor fi avut cei care au pus la cale respectiva emisiune. (Realizatori: Cristina Bârzan și Cătălin Țirlea)” (*Eminescu și Țirlea*). O altă secvență de la rubrica „Diacului tomnatic...” (*Atenție mărită*) informează că „Aflăm din surse demne de încredere că babușka Sânziana Pop, supranumită «gropara», datorită celor trei ziare și reviste pe care le-a dus la faliment, l-a tradus și abandonat pe maiestatea sa Mihai I, pe care l-a slujit cu ardoare timp de mai multe săptămâni. Astăzi cere, și probabil va obține, fonduri de la FSN pentru un ziar antimonarhist. Amintește-ți, maiestate, noi am fost domni când scriam: «fii atent la ce vorbești, babușka știe limba germană și s-ar putea să te pome-nești ras, tuns și frezat cu foarfeca de vie când ți-o fi lumea mai dragă». Noi ne-am făcut datoria. Prin urmare, spunem și FSN-ului: Atenție mărită la romanța «Femeia ce-a-nșelat o dată înșală și-a doua oară»”. □ Eugen Simion scrie despre volumul *Ia-ți boarfele și umblă* de Oana Orlea, interviu realizat de Mariana Marin, CR, 1991 („*Povara unei teribile singurătăți*”): „O carte vorbită, categorie încă nesigură, neanalizată de naratologi. (...) Despre autoarea ei (dar cine este cu adevărat autoarea cărții: Oana Orlea care povestește ce a pățit ea prin cele 14 pușcării prin care a trecut, sau Mariana Marin care ascultă, înregistrează și *transcrie* această narațiune? Las, deliberat, problema în suspensie... Știam, până acum, puține lucruri. Știam, de pildă, că este nepoata lui George Enescu, că este descendenta unei familii ilustre care a dat Țării Românești mulți cărturari și domnitori, știam, în fine, că a debutat în anii '60 în limba română și că a publicat la Paris un roman-parabolă remarcat de Bernard Pivot... Convorbirea de acum aduce date noi și face din ea un personaj interesant. Limbajul *verde* (slobod, buruienos, colorat), judecățile fără echivoc, independența de spirit, sinceritatea uneori brutală amintesc de Hangerloaica lui G. Călinescu. Deosebirea e că Oana Orlea nu-i o ficțiune romanescă...”.

● Pe prima pagină a revistei „Tribuna” (nr. 4), este publicat (nesemnlat) un articol ce repune în discuție *Cazul Petru Dumitriu*: „Prețul fatal al succesului pentru care Petru Dumitriu n-a avut nici un scrupul de Conștiință este această surpare a operei în timp. *Cazul Petru Dumitriu*, în contextul cu totul special al tradițiilor și moravurilor noastre literare, dar și al climatului și regulilor literaturii realist-sociale, este singular și până la urmă tragic. Deși hazardat, nu e imposibil de imaginat cum ar fi arătat literatura română a ultimelor trei decenii avându-l prezent după dominase autoritar cu opera sa, îndeosebi cu *Biografie de familie*, aproape tot deceniul 6. Ce ar fi devenit scriitorul însuși, în plină maturitate și forță de creație, acceptând terifiantul război de uzură al compromisurilor, cum ar fi evoluat după 1965, în condițiile știute ale îndulcirii Cenzurii, dacă nu ar fi optat pentru exil? În romanele și eseurile sale de exilat, Petru Dumitriu n-a avut trufia de a formula asemenea întrebări, concentrându-se asupra păcatelor lăsate în urmă. Examenul propriei conștiințe torturate, cu pagini de o acuitate fără egal în literatura noastră – unde vinovăția e atribuită

De regulă altcuiva, a găsit limanul împăcării cu sine în credință. Tragic e însă, după câte se pare, că acest proces misterios, în ciuda analizei insistente, sau poate tocmai datorită ei, i-a secătuit și talentul. E improbabil că Petru Dumitriu e astăzi un scriitor ratat. E sigur în schimb că e un mare păcătos, în sens dostoevskian, care și-a găsit alinarea renunțând la literatura de ficțiune tot așa cum călugării renunță la plăcerile păcătoase ale vieții. După ce în prima parte a vieții creația îi fusese primordiala rațiune a existenței”. □ Tudor Dumitru Savu atrage atenția asupra *Noilor Vitneri* ai literaturii române, acuzându-i pe câțiva scriitori care, chiar pe 15 ianuarie, l-au „omagiat” pe Eminescu aplicându-i etichete stigmatizante binecunoscute din anii '50: protolegionar (!), naționalist, șovin, „corigent la democrație” (Doinaș) – în acel „spirit demolator”, „altminteri în permanentă neliniște, angoasă, nemulțumire sau, dimpotrivă, înfatuare obraznică, crezând nestrămutat în propria-i superioritate, neros de nicio îndoială”; printre cei vizați se numără I.B. Lefter, Adrian Pinte, Cătălin Țârlea. „Din păcate, în acest curent al demolărilor s-au antrenat și intelectuali și scriitori binecunoscuți, sporind astfel confuzia politicului, îngrijorarea pentru destinul literaturii române, al culturii române în general. Mulți dintre ei, orbiți numai de dorința de a plăti polițe, alții, în speranța că vor putea astfel să încoluiască șubrezimea operei lor cu gesturi robespierriene. S-a ripostat cu argumente literare, iar nu politice, căci amestecul celor două produce jalnice falsuri, dacă nu ireparabile nedreptăți. Judecarea valorii literare a unui scriitor sau a altuia după criterii extraliterare face demonstrația unui spirit mărginit, dacă nu visceral. Din păcate, numărul celor care *negoțiază* valorile literaturii române pare a fi în creștere, apelându-se în acest scop și la *modelul grigurgic*, un binecunoscut model procustian care a încercat decapitarea lui Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Preda sau Dumitru Radu Popescu”. T.D.S. își imaginează, ironic, la final, „tristețea” lui I. Vitner: „Să fi avut el în anii '50 asemenea tovarăși de drum și de luptă, ce pârtii s-ar fi putut întocmi în literatură și cultura noastră, ce spectaculoase autostrăzi în pustiu, ce pustiu...”.

● În eseu *Prostul care prostește și prostul prost*, din revista „22” (nr. 3), Gabriel Liiceanu glosează pe tema prostiei ca „încremenire în proiect” și a comunismului ca formă de prostie. □ Sub titlul *Ultimul Consiliu?*, Gabriela Adameșteanu realizează un amplu grupaj privitor la o recentă întrunire a Consiliului Uniunii Scriitorilor. Grupajul include în primul rând o anchetă, la care răspund mai mulți membri ai UR: Ileana Mălăncioiu, Ion Vartic, Ion Bogdan Lefter, Mircea Ciobanu, Mihai Sin, Domokos Géza, Petre Stoica, Alexandru Piru, Gheorghe Grigurcu, Gheorghe Tomozei, Mircea Micu, Octavian Paler, Cornel Ungureanu, Mircea Mihăieș, Fănuș Neagu, Florin Manolescu, Ion Mircea, Daniela Crăsnaru, Balla Zsofia, Nicolae Prelipceanu, Marta Petreu, Mircea Horia Simionescu, Dumitru Chioaru, Petre Sălcudeanu, Ștefan Tcaciuc, Radu Cosașu, Grete Tartler, Corneliu Irod, Aurel Rău, Toma George Maiorescu, Elena Ștefci. Ancheta propune trei întrebări: „1. Cum

credeți c-ar putea supraviețui Uniunea Scriitorilor în condițiile actuale?/ 2. Enumerați revistele care credeți că reprezintă cel mai bine stadiul actual al literaturii (ținând seama că nu numai Uniunea Scriitorilor editează reviste de literatură/cultură, ci și Ministerul Culturii, Fundația România, ba chiar și instituția prezidențială ori diverși particulari)./ 3. Credeți că acționează criteriul politic în subvenționarea revistelor de către guvern? Dacă da, în ce sens?”. (Răspunsurile sunt, în general, ezitante.) □ Gabriela Adameșteanu spicuiește fragmente din intervențiile de la dezbaterea Consiliului Uniunii Scriitorilor (întrunit în ziua de 17 ianuarie 1992). ■ Eugen Simion: „Singura revistă desființată este «Caiete critice»”. □ Cezar Baltag: „Sunt de acord ca o revistă ca «Steaua» să apară lunar, dar nu sunt de acord ca «Viața Românească», cu un ritm de apariție de un veac, să ajungă trimestrial”. ■ Nicolae Manolescu: „Această târguială pe criterii culturale, istorice, politice nu are nici un rost. Dacă nu ne dezmeticim, în trei luni Uniunea dispare. Ieri s-a făcut soldul, debitul și creditul Uniunii și s-a văzut că mai rămân 20 de milioane pentru publicații. Degeaba umblăm cu argumentul că este o rușine ce se întâmplă. Rușinea noastră este că nu știm ce înseamnă o economie de piață, rușinea altora e că ne-au aruncat în ea. Soluții nu mai există, și de azi înainte fiecare va răspunde de ce face cu banii. Sacul s-a golit, doamnelor și domnilor! Dacă nu ne cârpim deștept, vom muri într-o lună! Haideți să ne cârpim în ceasul al doisprezecelea!”. ■ Apreciind că intervenția lui N. Manolescu este „primul discurs realist”, Gabriel Liiceanu acuză, la rândul-i, ca falimentar „paternalismul cu care ne-am obișnuit”: „Tuturor ni se rupe inima de aceste reviste, dar dacă nu acceptăm ideea că trebuie să ne înscriem doar în subvenționarea a 5 publicații, lucrurile se termină aici. Este mai importantă să existăm ca *breaslă literară* ori să mai scoatem 17 reviste încă 4 luni (nici atât) și să dispărem?”. ■ Drept exemplu de „infecță administrare a Uniunii Scriitorilor”, Sorin Mărculescu semnalează funcționarea „într-un mod misterios” a tipografiei USR: „Editura Humanitas, noi, am făcut ofertă de tipărire, dar președintele Uniunii ne-a spus că în locul cărților noastre preferă să tipărească etichete de vin, este mai rentabil. Până la urmă se pare că nici etichete de vin nu s-au tipărit, ofertantul a renunțat la comandă”. De asemenea: „În mod normal revistele sunt susținute de edituri. Este capabilă editura Cartea Românească să susțină o bună revistă literară?”. ■ Florin Iaru: „Am cerut de un an de zile un computer de la Uniune pentru editura Cartea Românească. Nu l-am primit, dar la Uniune pe computerele noastre se fac jocuri de copii”. ■ Daniela Crăsnaru: „Domnul președinte al nostru ne-a reproșat că n-am făcut în Parlament nimic pentru cultură. Dacă noi care ne cunoaștem între noi vorbim așa cum vorbim aici, închipuiți-vă ce fluierături sunt în Parlament când eu sau Domokos Géza sau alți colegi încercăm să deschidem discuția despre cultură. Ministerul Culturii e singurul care a suportat 8 luni de zile un control financiar, deși bugetul său reprezintă 1,7 din bugetul handicapaților. Să ne fie clar, nimeni nu ne dă nici

un ban, de aceea eu propun o administrație luată prin concurs de oameni care să fie plătiți cu procente din ceea ce câștigă Uniunea. (...) Nu trebuie să ne jenăm de afaceri!”. ■ Octavian Paler are câteva propuneri precise: „Prin tăierea revistelor nu vom rezolva situația. Deci: 1) Să tăiem cheltuielile de protocol, administrație; 2) să căutăm un corp de profesioniști în afaceri care să preia gestiunea Uniunii; 3) să facem o listă de priorități (pensia, asigurarea revistelor la limită). În rest trebuie tăiat tot”. ■ Ștefan Agopian: „Eu am fost în China de curând și pot să vă spun că Uniunea Scriitorilor din China, care are un milion și jumătate de scriitori, subvenționează doar 6 reviste. Vă propun să alegem prin vot secret doar 3 reviste”. ■ Un schimb de replici amuzant: „Mircea Dinescu: Propun să se facă un congres al Uniunii Scriitorilor, deși asta costă. Dar e multă poezie și în propunerea «omului de afaceri». Nici la berărie nu vor veni îmbogățirii. Și ce este cu această Fundație România care are mai mulți bani decât Ministerul Culturii? A ajutat Uniunea Scriitorilor cu două bilete până în China (pentru Bedros Horasangian și N. Prelipceanu). Ce este, domnule Z. Ornea cu această fundație?/ Z. Ornea: Primește alocație culturală pentru extern. Pentru diasporă./ Mircea Dinescu: Diaspora suntem noi acum”. ■ Magdalena Bedrosian prezintă situația Editurii Cartea Românească: „Am venit aici decisă să-mi dau demisia, dar văzând cum se discută, nu vreau să transform luarea mea de cuvânt într-un bâlci. Ca să desubiectivizez însă discuția, vreau să vă spun următoarele: cifra de 2 milioane jumătate livrată Uniunii nu reprezintă beneficiul nostru real (mult mai mare), ci este rezultatul blocajului financiar. Spre deosebire de editurile Ministerului Culturii, care au un fond financiar, noi știm de doi ani și jumătate ce înseamnă să trăiești în economia de piață, să nu te ajute nimeni, iar Uniunea Scriitorilor să spună doar: «dă bani, dă bani, dă bani». Am rugat să se deblocheze la subsol un spațiu unde zace o arhivă mâncată de șobolani, ca să instalăm o mică tipografie, dar nici aceasta nu s-a făcut. În '70 editura a fost dotată în fondul de inventar cu o autodubită pentru transportul cărților Uniunii. (...) Este o mașină pe care am păstrat-o cu grijă, curată și care se pare că acum transportă fazani și iepuri împușcați. Vă solicit ca mașina să se întoarcă la editură. Nici acum nu avem toate posturile din schemă ocupate, dar prin organigrama propusă de Comitetul Director ni se propune să intrăm sub cenzura administrației Uniunii, editorul nostru, care nu a demonstrat încă că știe să transforme 100 de lei în 102. (...)/ Ca să creștem veniturile putem micșora numărul de titluri de literatură contemporană, care toate sunt în pierdere acum, nici măcar proza nu mai e rentabilă. Dar acesta este un act de sinucidere literară, pentru că avem în editură 150-200 de manuscrise de cărți bune și foarte bune./ La editura Cartea Românească au publicat înainte majoritatea scriitorilor importanți. Acum mare parte dintre ei publică în alte părți. S-ar putea să fiu vinovată și eu, pentru că m-am situat pe poziții politice diferite de ale majorității scriitorilor...”. ■ Dan Deșliu cere demisia lui Mircea Dinescu din funcția de președinte al USR. □ Asupra situației

revistelor literare și asupra dezbaterilor de la USR se pronunță pe larg și Gabriela Adameșteanu.

● În nr. 81 din „România Mare”, Ileana Vulpescu publică articolul *Socoteli băbești*: „45 de ani ni s-a aruncat în ochi, până ce ni s-au înroșit, cu praful binefacerei unei societăți egalitare. Nu trebuia să fi descoperit praful de pușcă pentru a-ți fi dat seama că această egalitate, de fapt, pentru cei mai mulți dintre noi, cea a mizeriei – era una dintre lozincile unei demagogii care invocă totodată succesele și fericirea viitorului. Lecuiți de abuzurile egalitarismului o trecem astăzi prin traumatismul restaurării unui capitalism care, deocamdată, ne șochează printr-o sălbăticie politică de prețuri, prin șomaj, prin lipsa de raport între veniturile populației și scumpirea continuă a vieții. Acest prezent șocant impune tuturor o evidență: bogații sunt [foarte] bogați, săracii sunt [foarte] săraci. Bogații pot deveni cât mai bogați, important este ca săracii să n-ajungă și mai săraci. (...) Omul de pe stradă (...) ar vrea să aibă și dânsul parte de mărfurile importate, să nu fie doar un simplu privitor al acestora – ca al exponatelor dintr-un muzeu ci pur și simplu consumator”.

26 ianuarie

● C. Stănescu publică în „Adevărul literar și artistic” (nr. 101) un articol despre raportul dintre literatură și politică, despre dilema angajare-apolitism (*Haina de gală și praful zilei*): „De ce și-ar refuza scriitorul, tocmai acum, dreptul și obligația de a participa, vorba lui G. Călinescu, la treburile cetății, ferindu-și pantofii de praful zilei? Desigur, credem noi, cu condiția de a o face ca Machiavelli sau Thomas Mann: să-și onoreze profesia îmbrăcându-și, când o exercită, hainele de gală”. □ Este consemnată o dezbatere cu tema *Scriitorul, cititorii și politica*, organizată de Editura Albatros, la Constanța și Mangalia, cu participarea următorilor: Georgeta Dimisianu, Octavian Paler, Doina Uricariu, Dan Deșliu și Florin Iaru, eveniment prilejuit de reeditarea cărții lui O. Paler, *Viața pe un peron*. □ Într-un interviu acordat lui C. Stănescu, Dan Deșliu mărturisește: „Resimt (...) o profundă vinovăție. Căci, iată, au existat asemenea cazuri: copii bătuți fiindcă n-au vrut să învețe o poezie de Dan Deșliu”, pronunțându-se însă împotriva judecăților radicale: „Eu nu sunt adeptul stilului satrapic în materie de judecată morală”. Despre scriitori precum Marin Preda sau Nichita Stănescu crede că „ar fi dat mai mult” într-un alt context istoric.

27 ianuarie

● Nr. 4 din LA&I stă sub semnul celor 140 de ani de la nașterea lui I.L. Caragiale, cu republicarea unor scrisori către Petre Teodor Missir (din 1907) și Al. Vlahuță (din 1910): *Cuvinte fără vârstă*. Este publicat un material documentar insolit, cu poze vechi ale Bucureștiului, o Capitală din cioburi fotografice, sub pozele lui Cristian T. Ionescu fiind adăugate fragmente adecvate din

I.L. Caragiale (într-un un grupaj de Marin Bucur, completat de un articol al Dorinei Grăsoiu, *O răzbunare a „Năpastei”*).

● Tableta polemică a lui Fănuș Neagu, din nr. 92 al săptămânalului „Țara”, *Cheia raiului și multe păcănețe de argint*, anunță începutul luptelor politice declanșate de o nouă campanie electorală: „Aceste zile din adâncul lui ianuarie sunt încarnarea iernilor de demult. Dimineața, ninge subțire, mai mult un fel de zâmbet în oglindă la care o fată își prelungește spâncenele, ca să plimbe prin lume un chip de drăcoaică, la amiază vântul începe să miște mari bucăți de noapte, după lăsarea serii ies corbi de sticlă să se hâțâne prin arbori și să ne doboare în zilele noastre curate multe pogoane de ghiață. Facem pași alunecoși printr-o pădure legată de lume doar cu stele negre în inima cărora se rostogolesc bulgări de lapoviță și drumuri ce nu ajung niciodată la hanuri bogate. Seara, mai ales seara, când vântul, atârnându-se de fereastră, pare un măr albastru, deschidem televizorul și dăm în floare de bucurie ascultându-i pe candidații la funcțiile de primar, consilier și alte felii ale puterii ce urmează a se împărți în ziua de 9 februarie. Toți candidații ne promit bugeacuri de aur, șosele acoperite cu covoare de Ispahan, strane din lemn de piper în templul cel mare al Europei, căldură, lumină, clopoței și păcănețe de argint la gâtul mieilor. Un ins care se vrea primarul Bucureștilor, rotind deasupra capului un sfeșnic în care ardeau două lumânări din ulei de balenă, ne-a promis până și cheia raiului, ceea ce m-a făcut să izbucnesc în lacrimi și să îngân: bravul meu șoim de vânătoare învelit în pene de papagal, ce fluturi minunați scoți tu pe nări! dar, bâlciul deșertăciunilor, nici un candidat nu spune pe ce căi va aduna banii pentru investiții, construcții, reparații, învățământ, sănătate, cultură. În locul programelor, râuri și fluvii de promisiuni. Păi, din astea am avut și de la nenica mortu pentru vreo șase veacuri. Noi, cei chemați să votăm, am vrea ceva mult mai aproape de inima noastră și de zborul zăpezilor pe deasupra câmpiilor neculese, ceva care să ne scoată din spaima zilei de mâine și să ne dea aripi sufletului. Se observă cu ochiul liber și mirat că fiecare vorbitor e propriul său agent electoral... Între cele două războaie mondiale agenții electorali se ncingeau cu brâu roșu: de ce atâta fereală!? Dar ceea ce dă un farmec oacheș acestor bătălii verbale este faptul că nici o tabără n-a ascultă nimic, nici în ruptul capului, din ceea ce spune cealaltă. (...) Și totuși, ce vrem noi de vorbim atâta? Puterea, asta vrem. Beția ei mult mai plină de arome decât ieșirea la ocean. Dintr-un reflex obscur, efect al spaimelor țărănești ce fac parte organică din alcătuirea mea, declar că mi-e frică de promisiunile curgând prea îmbelșugat”.

28 ianuarie

● Într-un interviu acordat lui Răzvan Petrescu pentru „Cuvântul” (nr. 4) – *Uniunea Scriitorilor falimentează încet, dar sigur, II* –, Mircea Dinescu prezintă situația revistelor literare ale Uniunii Scriitorilor și a subvenționării lor,

afirmând tranșant: „Această cooperativă agricolă a scriitorilor nu poate să dureze o veșnicie”. Și încă: „Mulți imbecili își închipuie că în timp ce industria română se duce de râpă, în timp ce agricultura e un șanț, noi scriitorii ar trebui să zburdăm și să scoatem bani din poezile și eseuri. Criza aceasta care macină țara nu putea ocoli Fabrica de Scriitori. E o minune că timp de doi ani am reușit să nu destrăm acest cuib de viespi cântătoare și să subvenționăm 27 de reviste literare din întreaga țară. Aceste reviste erau rentabile în 1990. Între timp noi nu am devenim mai urâți și mai netalentați. Noi suntem tot ăia, dar realitatea economică e alta”. □ Adrian Bota, redactor la revista „Manuscriptum”, îl acuză pe redactorul șef, Petru Creția, de „incapacitate managerială, inaptitudine organizatorică și administrativă”, căci în „acest prim stagiul de presă” făcut la 64 de ani de profesorul filolog, „prestigioasă” și „complexă” revistă, beneficiara unui buget de stat, a înregistrat doar două apariții: nr. 1 și 2/1990, „numere elaborate și predate tipografiei înaintea numirii sale ca redactor șef”: „Carența fatală a unei viziuni globale, de *constructor*, absența unor cunoștințe elementare de specialitate, indispensabile unui ziarist profesionist, o concepție extrem de subiectivă, falimentară asupra spiritului de echipă (...), politica de cadre, arbitrară și contraproductivă, pe care a promovat-o, obstinația (...) cu care a refuzat sau a ignorat orice sugestie, recomandare sau propunere a unor specialiști cu experiență din redacție (...) au condus nemijlocit și inexorabil la un blocaj funcțional ireductibil”.

● În „Luceafărul” (nr. 2), continuă comentariul lui Florin Manolescu despre noua ediție „necenzurată” (realizată de Ion Cristoiu la Editura Expres) a romanului *Delirul* de Marin Preda (***Marin Preda într-o formulă nouă***): „Cei doi «mari tartori» care au împins omenirea într-o «văgăună» sunt în prim-planul *Delirului*: Hitler și Stalin. Dar pentru că noi am reușit performanța de a ne crea propriul nostru tartor, romanul lui Marin Preda îl cuprindea și pe el. Este ceea ce în 1975, când a apărut *Delirul*, s-a înțeles foarte repede, dar nu s-a putut spune. De aceea, cu sau fără capitoarele «marxiste», buclat și erodat de compromisuri sau de trivialități, cum cred unii critici, într-un top al celor mai bune cărți pe care le-a scris Marin Preda, *Delirul* se plasează totuși în partea de sus, aproape de *Moromeții I* și de *Viața ca o pradă*”. □ Gelu Ionescu publică un eseu critic intitulat ***Reflecții asupra literaturii române de azi, de mâine...*** scrutând, din unghi etico-moral și estetic, literatura epocii comuniste: „Eu nu cred că trebuie uitat nimic – istoria unei literaturi în veacul nostru nu mai poate avea «pete albe» – iar petele de culoarea minciunii trebuie cunoscute de posteritate – măcar în speranța că viitoarele generații vor învăța ceva din îngrozitoarea experiență prin care am trecut noi”). În ce privește epoca prezentă. G.I. subliniază „revelațiile” așa-numitei „Literaturi de sertar”, preponderent diaristice și memorialistice și formulează o serie de predicții: „Instituțiile literare și artistice vor trebui să se adapteze noului context, incomparabil mai liber, dar și mai sever în selecție. Debutul va fi mult mai greu – și pentru ca literatura

națională să evite o criză prea mare va fi nevoie câțiva ani de ajutorul statului. Cei care vor conta mai puțin pe el vor fi și acei care se vor adapta mai ușor unor realități care nu vor fi ușoare, mai ales din punct de vedere material...”.

30 ianuarie

● Nr. 2 din „România literară” marchează într-un stil „combativ” împlinirea a 140 de ani de la nașterea lui I.L. Caragiale. □ Un editorial semnat de Alex. Ștefănescu (*Caragiale, mereu Caragiale*) deplânge ironic „regretabila actualitate” a autorului *Scrisorii pierdute*. „Ce bine ar fi ca această operă să devină îninteligibilă pentru copiii noștri! Am avea noi grijă să facem muncă de filologi, explicând orice aluzie din text, numai să nu mai existe lumea pe care a reprezentat-o scriitorul, cu atâta vervă. Deocamdată, însă, citind opera lui Caragiale, înțelegem fără nici o dificultate totul. Absolut totul.” □ Pe aceeași linie pesimistă, dar într-un ton mai accentuat pamfletar, se situează și comentariul politic al lui Mircea Mihăieș, *Între Țara Surâsului și Țara Sughitului*, critică virulentă la adresa președintelui Ion Iliescu (ale cărui idei „sunt ambalate în materialul flasc al neputinței de a depăși poncifurile comuniste”), a guvernului condus de Theodor Stolojan și a Parlamentului cu componență majoritar FSN-istă. □ În articolul *Liberalismul și inamicii săi*, Vladimir Tismăneanu se dezlănțuie împotriva „colectivismului tribalist, utopic și nihilist”, contrapunându-i valorile liberalismului, care „susține că indivizii sunt capabili să-și cunoască interesele, că voința umană este autonomă și că suveranitatea umană se întemeiază pe drepturile cetățeanului”. □ Sub titlul *Domina optima*, Ștefan Cazimir încearcă să demonteze un clișeu exegetic îndelung vehiculat: misoginismul lui Caragiale, trădat de predominanța personajelor feminine ridicole și/sau malefice, când nu diabolice de-a dreptul. □ La rubrica denumită „Cartea de proză”, sub titlul *Un scriitor, o carte, un zbor cu motorul defect*, Radu Aldulescu scrie despre un roman al lui Doru Davidovici, *Ridică-te și mergi*, apărut în 1991 la Editura Cartea Românească: „După atâta literatură, sau literatură despre literatură, totuna, cititorul ar trebui să știe că Doru Davidovici va rămâne veșnic așa cum îl arată fotografia de pe coperta romanului său, *Ridică-te și mergi*. Chiar și numai pentru această fotografie romanul trebuie cumpărat și citit. El costă cât un kilogram de mere. A fost predat editurii în martie '89, iar autorul său a pierit la 20 aprilie la capătul unui zbor cu motorul defect. Altminteri orice zbor cu motorul defect pe hârtie, și de o sută de ori mai măiastru decât literatura lui Doru Davidovici, e un nimic imens pe lângă destinul personajului Doru Davidovici, care într-o bună zi își va găsi un scriitor pe măsură”. □ Este publicat un amplu fragment din jurnalul lui Virgil Ierunca. □ Revista inițiază o anchetă privitoare la „Starea cărții”, adresând editorilor următoarele întrebări: „1) Câte cărți ați publicat în anul 1991? 2) Câte manuscrise considerați a fi apte pentru tipar în 1992? (Vă rugăm să exemplificați prin câteva titluri.) 3) Ce greutăți stau în calea publicării? Dar a

difuzării? 4) Aveți soluții pentru înlăturarea lor? 5) Acest an editorial va fi mai bun? Cât va costa, în genere, o carte?”. În acest număr revista publică răspunsul trimis de Editura Minerva (Director: Z. Ornea, Redactor-șef: Tiberiu Avramescu): „1. În 1991 au apărut în editura noastră cca. 40 de lucrări; capacitatea reală a editurii este însă de 120-140 titluri pe an și acest lucru ar fi fost posibil dacă nu ne-am fi confruntat în continuare cu cele trei obstacole deja bine cunoscute: capacitatea redusă a industriei poligrafice, criza hârtiei și blocarea sistemului de difuzare./ 2. Și în 1992, ca și în 1991, Editura Minerva ar putea veni pe piața cărții cu peste 100 de titluri. De altfel o schiță de listă de apariții posibile pe care am alcătuit-o acum câteva luni cuprindea 129 de lucrări, majoritatea aflate în tipografie și în redacție, multe dintre ele chiar de doi ani de zile. Ne-am propus să inaugurăm noi serii de opere ale scriitorilor clasici români printre care: G. Călinescu (volumul I, cuprinzind *Cartea nunții*, pleacă zilele acestea la tipar), Mircea Eliade (vol. I: *Isabel și apele diavolului și Maitreyi*), M. Sebastian (vol. I – publicistică), I. Al. Brătescu-Voinești ș.a. Vor continua, în același timp, seriile deja începute: D. Bolintineanu (vol. XII – ultimul, cuprinzând și fragmentele eliminate de cenzură din volumele anterioare), Liviu Rebreanu (vol. XVI), Lucian Blaga (vol. V), Ilarie Chendi (vol. IV), E. Lovinescu (vol. IX). I. Slavici (vol. XV), B.P. Hasdeu (vol. II) D. Zamfirescu (vol. IX) ș.a. Se află în bun de tipar și va apărea în câteva săptămâni, vol. I al *Istoriei literaturii române* de I. Negoïtescu și așteptăm să intre în redacție vol. II al *Istoriei critice a literaturii române* de Nicolae Manolescu. Sectorul de critică, istorie literară și folcloristică al editurii se va îmbogăți cu noi lucrări ale unor autori aflați în țară sau străinătate: Valer Butură (*Cultura spirituală românească*), Virgil Nemoianu (*Romantismul împlânzit*), Toma Pavel (*Lumi ficționale*), D. Velciu (*Miron Costin*), D. Micu (*Romanul autenticității*), Gh. Grigurcu (*De la Titu Maiorescu la Șerban Cioculescu*), Aurel Martin (*Mihail Sebastian – romancierul*) ș.a. Vor fi prezente în librării cu numărul maxim de lucrări posibile mai vechile sau mai noile colecții ale editurii: «Biblioteca pentru toți» (care împlinește, în martie 1992, 97 de ani de apariție neîntreruptă), «Arcade», «Cartea elevului», «Meșterul Manole», «Memorialistică» (E. Lovinescu, *Agendă literară*, vol. I), «Documente literare» (Mircea Eliade și contemporanii săi, vol. I; *Scrisori către N. Iorga*, vol. IV ș.a.)./ Ținând seama de experiența dureroasă a anului 1991, trebuie să ne mărturisim în secret că am fi bucuroși dacă în 1992 se vor realiza măcar jumătate din aceste proiecte./ 3. Greutățile sunt cele pe care le-am enumerat mai sus. În unele tipografii mai avem manuscrise care își așteaptă rândul să intre la cules de aproape doi ani de zile; între timp, datorită modificărilor de preț și a blocajului sistemului de difuzare, unele dintre aceste titluri au recoltat, pentru întreaga țară, tiraje de 200-300 de exemplare și din această cauză am fost nevoiți să le retragem din întreprinderile poligrafice respective (N.V. Scurtescu, *Pagini alese* în col. «Restitutio», *Documentele din arhive ieșene*, vol. IV, dar și lucrări de Ion

Pillat, V. Voiculescu, Vasili Șukșin ș.a., care nu întrunesc tirajul minimal necesar pentru colecțiile de largă popularizare în care au fost incluse). Comenzile de tiraj vor scădea în continuare datorită ultimelor majorări de prețuri la hârtie și a manoperei poligrafice. Dacă nu vom obține tiraje minime de 20.000-30.000 de exemplare la câteva lucrări din colecțiile de popularizare ale editurii, nu vom avea posibilitățile financiare să edităm, la prețuri rezonabile, lucrările din seriile de opere, studiile de istorie literară, documentele literare etc. și – dacă acestea nu vor fi subvenționate – va trebui să renunțăm la publicarea lor – dar în acest caz misiunea Editurii Minerva se poate considera încheiată și ne vom înceta activitatea, după ce vom trimite o telegramă de mulțumire celor care au asigurat aceste minunate condiții de dezvoltare culturii românești./ 4. Soluțiile pentru rezolvarea acestei situații complexe și care pune în primejdie însăși existența culturii românești scrise, ar fi, după opinia noastră, următoarele:/ a) Să se reglementeze relațiile dintre tipografii și edituri, pe bază de contracte, în care să se precizeze obligațiile fiecărei părți și termenele de apariție ale fiecărei lucrări./ b) Hârtia «ediții tip C», cea mai ieftină hârtie pentru carte dar produsă în cantități neîndestulătoare la Letea, al cărei preț se preconizează a fi 120 lei kg (preț de fabrică), să fie repartizată în exclusivitate pentru cartea de cultură, indiferent dacă aceasta apare în editurile de stat sau particulare, și nu pentru produsele subliterate care au inundat în ultima vreme piața cărții românești./ c) Să se specializeze câte o librărie în fiecare capitală de județ (și mai multe în București) care să ofere cu prioritate cartea de cultură și nu literatură facilă de consum și unde încă foarte mulți amatori de carte serioasă să poată afla în orice moment lucrarea dorită. În momentul de față 10-15 centre de librării nu mai comandă carte de la Editura Minerva și aceasta înseamnă că în județele respective nu mai ajung deloc lucrările din edițiile de *Opere* ale scriitorilor români sau din «Biblioteca pentru toți», de pildă. Ne îndoiim însă că o parte dintre cumpărătorii de carte din acele județe sunt dispuși să renunțe la lucrări de Eminescu, Blaga, Eliade ș.a. în favoarea celebrului roman *Logodnica mortului*./ d) Să se continue, și în 1992, acțiunea de subvenționare a lucrărilor de valoare, operație asigurată cu generozitate până acum de Ministerul Culturii, creându-se astfel posibilitatea editării unor lucrări importante la prețuri ceva mai rezonabile./ 5. Condițiile existente la sfârșitul anului 1991 nu ne permit să sperăm că anul 1992 va fi mai bun, ci dimpotrivă. Optimismul nostru este limitat, dar totuși el există. Trebuie să se înțeleagă însă, la cele mai multe nivele, că fără sprijin cultura autentică moare. Sperăm că nimeni nu dorește aceasta pentru cultura română./ Prețul celei mai ieftine cărți va fi în 1992 de cel puțin o sută de lei (la 300 de lei kg de hirtie, de exemplu, numai hârtia albă pentru o carte de mărime medie se poate ridica la 120 de lei!). Precizăm că înainte de ultimele majorări din decembrie 1991 ale hârtiei și manoperei poligrafice, volumul VI de *Opere* – M. Sadoveanu, apărut în editura noastră, ar fi trebuit să se vândă cu 551 de lei (inclusiv rabatul co-

mercial), pentru ca editura să realizeze rentabilitatea zero. Ori, volumul a fost oferit cititorilor cu 130 de lei, subvenția acordată de Ministerul Culturii ridicându-se la 668 000 lei, pentru a acoperi diferența de preț. În noile condiții de azi, același volum ar trebui să se vândă, probabil, cu 1 000 de lei, dacă nu va fi subvenționat”.

● În „România liberă”, Florin Manolescu publică un eseu despre I.L. Caragiale. □ Dan C. Mihăilescu descrie mecanismele anexării ideologice a clasicii literaturii române în timpul comunismului: „Eminescu a oferit cu fabuloasă generozitate marea cauțiune a național-comunismului ceașist (continuă s-o faci aidoma, ba cu fast sporit, întru legitimarea izolaționismului păgubos de azi!) care, în linia A.C. Cuza, Iorga etc., n-a văzut demn, în poetul *Dioramei* decât pesimismul reacționar, autohtonismul ciobănesc-agrar și xenofobia. Conservatorismul naționalist și profund nepatriotic la nivel practic, axat pe instincționalitate, pe elanul obedienței iraționale, pe butaforia alienantă a «Cântării României», pe megalomania patriotardă și pe grandilocvență ca militarizare a gândirii și comportamentului. Absolutism în toate. Așa l-am «terminat» pe Eminescu. Ne grăbim acum s-o facem și cu Caragiale!/(...) O dihonie abia întreținută (încă de-acum o sută de ani) între «eminescianism» și «caragialism» a pietrificat prejudecata după care «trenul românesc» pe aceste două linii merge: tragicul hyperionic și moftologia lui Mitică./ Cel dintâi a fost întotdeauna apreciat de Oficialitate. De Palat ca și de partide, de conservatori ca și de liberali, socialiști și comuniști. De întreg sistemul de învățământ, ca și Academie. Eminescu a convenit întotdeauna complexelor naționale: că suntem, ori nu suntem, c-am fost, ba n-am fost, că alții-s de vină, ba istoria, ba noi, prezentul, ba trecutul – oricum, el a slujit de paravan, de imn, de armată (...). Așezat cât se poate mai sus, ca să nu-l poată nimeni privi în ochi, Eminescu (cel cu peste zece origini posibile) a fost înecat în tămâia parastaselor ipocriei naționale, matrișat după cerințele zilei, îndoliat sau nou-născut la comandă, eterna iluzie a piticilor cum că ei sunt gulliverii moștenitori ai unei geopolitici blestemate. În numele lui se poate face orice, drept care *nu se face* nimic. Se stă, se așteaptă, se înjură, se bate peste gură, se-mbată cu vorbe, se urlă, se șoptește, dar de făcut – să faci istoria, nu noi! Căci noi nu suntem niciodată de vină. Așa.”

● În „Totuși iubirea” (nr. 3) este publicat un eseu al lui D.R. Popescu despre Carl Sandburg, *Nimeni, vreodată, n-a fost asemenea nouă*. □ Adrian Păunescu publică prima parte a unui pamflet intitulat *Masculul cu un singur nasture – O lichea care aspiră să devină canalie: Domnul Ion Cristoiu* (partea a doua va apărea în numărul următor): „Doritor de originalitate, pe care n-a avut-o niciodată, întrucât scriitor nu a fost, nu este și nici nu poate fi, Ion Cristoiu are în schimb calități de «analist». El a crescut la școala ideologică bolșevică (...), este un dogmatic al antidogmatismului simplificator și înțepenit. (...) Cristoiu are comportament de manechin dezabuzat, care ar vrea să se plimbe ațățător

printr-o vitrină a interesului general, când de fapt nu se uită acolo decât niște dezabuzăți ca și manechinul. (...) Domniei-tale ți se pare vulgară viața însăși. Pentru că ești un nefericit care răspândește nefericire. Complexat sexual, încă de la vârsta onaniei mici, cum ai fi în stare să înțelegi ce importantă e totuși pâinea cea de toate zilele pentru om? Un snobism trivial îți lasă dumitale impresia că spiritual e să nu vorbești decât despre spirit. Lucrurile nu stau deloc așa. Ba chiar invers. (...) O pompă de flit pentru Ion Cristoiu. (...) Pentru chichineta de carton mângălit, a acestei grave erori de interpretare a maternității din Focșani, care în loc să elibereze fericitei mame copilul pe care-l născuse – i-a dat, bine înfășat, un biet buboi de pe ceafa portarului maternității. Sesizăm Ministerul Sănătății, sesizăm O.M.S., sesizăm trupele ONU, sesizăm camerista. Un buboi de venin circulă liber prin România. Nu-l băgați în seamă, după cum am făcut-o eu, că abia așa îl faceți să dureze. Vedeți-vă de treabă. Se va obrinti prin sine însuși”.

31 ianuarie

● „România liberă” inițiază ancheta *Ce se întâmplă cu revistele literare?*, la care răspund: Laurențiu Ulici („Luceafărul”), George Bălăiță („Arc”), Marin Sorescu („Literatorul”), Cezar Baltag („Viața Românească”), Ștefan Aug. Doinaș, iar, ulterior, Fănuș Neagu, Ion Vartic, Andrei Orheianu (ultimii doi din Ministerul Culturii). „Toată cultura e în pericol”, afirmă Laurențiu Ulici; „Cultura este singurul lux al țărilor sărace” (George Bălăiță); „Păstrarea culturii este echivalentă cu păstrarea teritoriului” (Cezar Baltag); „Nimeni nu vrea să înțeleagă că nu putem supraviețui fără cultură, fără viață literară, decât cu riscul de a ne abrutiza” (Ștefan Aug. Doinaș). Față de învinuirile aduse de numeroși scriitori guvernului, suspectat că și-ar fi propus să submineze implicarea scriitorilor în politica de opoziție, Marin Sorescu și Fănuș Neagu fac opinie separată, punând totul fie pe seama „proastei gospodării a banilor Uniunii” (Fănuș Neagu), fie pe seama orgoliilor și deciziilor arbitrare ale președintelui USR, Mircea Dinescu – care, între altele, a criticat direct și indirect „Literatorul”, subvenționat de Ministerul Culturii, pentru că a apărut în toată această perioadă. „Ni s-a părut – afirmă Marin Sorescu – un truc ieftin să declari greva morții, taman în perioada când nu se tipărea nimic din motive de sărbători, preț de două săptămâni. În al treilea rând, modul în care a fost pusă problema – reală – a subvenționării culturii ni s-a părut nechibzuit. De altfel, Dinescu are un talent special de-a compromite – și până la un punct aici stă și șarmul său, care s-a tot subțiat. A compromis ideea de disident, luând, când a putut, locul prințului moștenitor în materie de avantaje ce i se cuvin de drept (cu mai puțină modestie însă). A compromis ideea de Uniunea Scriitorilor, umflând-o să crape cu veleitari și votanți, apoi ideea de Președinte al Uniunii... și acum ideea de criză a culturii. Pe drept cuvânt, primul ministru i-a spus că aceste reviste nu reprezintă cultura română – ci doar, poate, un sindrom al

acestei culturi; că odată ce te-ai declarat independent, rămâi independent, nu veni la cerșeală și că Guvernul nu e masochist să dea bani unor publicații care de doi ani n-au făcut decât să înjure Guvernul și care promet să face același lucru în continuare, dacă vor primi stipendii... de la Guvern. Cele care fac atât de gălăgios și intolerant politică de partid să fie subvenționate de partidele respective, ca ziare angajate, iar dacă vor să se numească și «literare», n-au decât”. Și mai departe: „Până se va constitui acel stat nou (democratic și bogat) puterea actuală trebuie să subvenționeze cultura adevărată în mod chibzuit, pentru asigurarea unei continuități a respirației spirituale./ Așadar, Dinescu punând pe tapet problema morții culturii române, în modul demagogic în care a pus-o, nu putea primi de la un om al finanțelor decât răspunsul monosilabic dat de Mihai Viteazul padișahului care cerea bir: «BA!»./ Și mai contează, când ne lăudăm că facem politică, și ce fel de politică facem. Scoțând capul pe gaura steagului, Dinescu a uitat, luat cu primirea onorurilor și onorariilor, că mai are și obligații românești. Că trebuie să-l mai doară, din când în când, măcar de formă, și ce se mai întâmplă prin țară pe ici pe acolo, cum o mai duc românii din Bucovina de Nord, sau cei din Basarabia./ Oricum, câtă vreme Dinescu dă din mâini și clempăne e semn că, slavă Domnului, cultura română n-a murit./ Poate că tot Ion Caramitru ar trebui să-i regizeze și ieșirea din scenă, cu indicația prețioasă: «Dinescule, ia prefă-te că taci»”.

● Sub titlul „*Eu nu ridic piatra, nu arunc piatra împotriva nimănui*”, „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 5) publică un interviu cu Nicolae Manolescu (președintele Partidului Alianței Civice), realizat – în noiembrie 1991, la București – de Dorin Popa. Întrebările adresate lui Nicolae Manolescu – abordat în primul rând în calitate de om politic și doar în al doilea rând în aceea de critic literar – vizează subiecte precum: intrarea la guvernare, alături de FSN, a Partidului Național Liberal (aliat cu PAC în cadrul Convenției pentru Instaurarea Democrației); „poziția presei independente în problema autonomiei secuiești”; apropiata campanie electorală și șansele PAC de a accede la guvernare, dată fiind, insistă în câteva rânduri interviuatorul, orientarea „preponderent de stânga” a electoratului; oportunitatea revenirii la monarhie; candidatura lui Nicolae Manolescu la președinția României; și, la final, segregarea lumii literare după 1989. „D.P.: Lumea literară din București s-a împărțit în mai multe fracțiuni. Eu văd două, în principal. Asta se manifestă și în lumea literară a exilului. Acuma, nu știu exact care-i dependența, de aici în exil sau din exil... Din informațiile dumneavoastră, cum se repercutează această stare de lucruri în centrele culturale din provincie?/ N.M.: Nu știu, ar trebui să te întreb eu pe dumneata care vii de la Iași. Nu mi se pare o polarizare nici atât de spectaculoasă, nici atât de neașteptată cum pare unora, dar e normală. La urma urmelor, suntem toți într-o stare de trecere de la un anume mod de a concepe literatura în raporturile ei cu societatea, cu politicul, cu celelalte. Prin urmare, e normal să apară mai multe opțiuni. Lucrurile se vor așeza și vom vedea”. □

Ana Ivanov-Crețu și Luminița Vădan-Petrescu consemnează un amplu dialog al lui Nicolae Breban cu cititori și cu confrăți de breaslă veniți la Slobozia pentru lansarea romanului *Pândă și seducție*. (Din păcate, cu excepția intervenției lui Gheorghe Iova, toate celelalte intervenții și întrebări din sală nu sunt marcate ca aparținând unei persoane sau alteia.) La întrebarea „Ce joc trebuie să facă omul de cultură, dacă trebuie să facă un joc?” – reluată și în titlul sub care este transcris acest dialog – Nicolae Breban răspunde: „Nu trebuie să accepte acea realitate, acel concept lansat la sfârșitul anilor '50, că Europa s-a împărțit în două: cea occidentală și cea din zona sovietică. Cu atât mai mult, cu cât întâlnirea de la Helsinki a statuat în formă că nu există decât o singură Europă. (...) Eu cred că nici unii scriitori din Occident nu au acceptat împărțirea asta atât de brutală. Acesta a fost jocul politicienilor. Nici în continuare nu trebuie să acceptăm jocul lor. Mai ales că acum avem și mai multă putere, puterea de a ne exprima public. Acum facem reviste care nu mai sunt cenzurate. Există însă pericolul de a cădea în extrema cealaltă: nemaifiind cenzură, orice e posibil. Într-adevăr, anumite reviste ar trebui interzise pentru că dăunează extrem imaginii României în lume, revistele de extremă dreaptă și române și maghiare, care ajung la New York sau la München. Acolo nu merg nici «România literară», nici «Contemporanul», ci două-trei reviste care atacă pe unguri, pe evrei, arătând lumii imaginea unei României violente, primitive, care n-a învățat nimic din istorie”.

● Primul număr pe 1992 al revistei „Orizont” apare cu întârziere din cauza „crizei hârtiei”. □ O anchetă realizată de Mircea Mihăieș despre *Cartea anului 1991* oferă o serie de răspunsuri parțial convergente. Cea mai mare parte a respondenților (Stelian Tănase, Viorel Marineasa, Laurențiu Ulici, Cornel Moraru, Eugen Negrici, Mihai Zamfir) indică *Jurnalul fericirii* de N. Steinhardt; Stere Gulea și, din nou, Viorel Marineasa – *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid, Al. Dobrescu indică *Istoria românilor* de Vlad Georgescu, iar Gheorghe Grigurcu – *Convorbirile cu regele Mihai* realizate de Mircea Ciobanu. Nicolae Manolescu indică volumul al doilea al biografiei lui Z. Ornea despre Constantin Stere, căreia – trecând „peste meritele ei critice și istorice” – îi elogiază „meritele politice”: „Aș recomanda-o tuturor politicienilor de astăzi, spre a vedea cum era viața politică, parlamentară și neparlamentară, în prima jumătate a secolului douăzeci în România”. Ion Bogdan Lefter menționează *Istoria critică a literaturii române* de N. Manolescu, precizând însă că o vorba de o carte apărută în 1990, dar difuzată în 1991 și, în plus, „nu este cea mai bună carte a lui Nicolae Manolescu!”. Singurul care menționează o carte străină este Radu Cosașu, care semnalează entuziast varianta franceză a romanului *Pale fire* de Vladimir Nabokov (un „caz unic” în care cuvântul reușește să „modifice viața, ia viața cuvântul”). □ Sumarul cuprinde și trei eseuri despre Mihai Eminescu: „*Ecouri eminesciene*” la *Mircea Eliade* de Felicia Giurgiu, *Oglinzile textului* de Ioan Vultur și *În*

umbra castelului de Gheorghe Secheșan. □ Ivan Evseev îl evocă, emoționat, pe defunctul său prieten, prozatorul Sorin Titel (*Vocația prieteniei*), menționând pasiunea acestuia pentru filmul *Umbrele strămoșilor uitați* al lui Serghei Paradjanov, interesul pentru formalistii ruși, lecturile din Soljenișin și Aitmatov pe care Evseev i le-a procurat, dar mai ales afinitatea profundă cu Cehov: „Modelul de comportament moral, civic și artistic pe care l-a oferit Cehov, și pe care Sorin Titel l-a purtat în suflet, este una din cheile posibile pentru înțelegerea operei primului fiu al Banatului care a reușit să devină cu adevărat un scriitor național și universal”. □ Pe aceeași pagină, Mircea Ivănescu e prezent cu un grupaj de poeme. □ Arșavir Acterian semnează un articol memorialistic despre *Goga și Alexandru Davila*. □ Mircea Mihăieș comentează entuziast volumul *Sentimentul românesc al urii de sine* de Luca Pițu (*Un San-A. printre cuvinte*): „Prin forța lucrurilor, o recenzie a cărții lui Luca Pițu rămâne la stadiul exclamației și al uimirii adjectival exprimate. (...) Luca Pițu e un adevărat maestru al devierilor și rupturilor de sensuri. (...) Dacă ar fi să găsim o etichetă probabil că englezescul *mock-heroic* ar fi cea mai apropiată de intențiile acestui funambul al scrisului. În Luca Pițu se manifestă întreita figură a eticianului, esteticianului și filosofului”. □ Cornel Ungureanu semnalează volumul colectiv *Portret de grup cu Ioana Em. Petrescu*, coordonat de discipolele recent-dispărutei universitare clujene, Diana Adamek și Ioana Bot. □ Pia Brânzeu dialoghează cu soțiile a doi corifei ai postmodernismului american: Sally Hassan (soția lui Ihab Hassan) și Erica Federman (soția lui Raymond Federman). Convorbirea e plasată sub titlul, cu sugestii ludic-shakespeareane, *Nevestele vesele din USA*. Sally Hassan menționează, printre altele, prietenia cu familia lui Mircea Eliade și a lui Matei Călinescu. La capătul unor considerații mai mult sau mai puțin anecdotice despre soții lor și opera acestora, ambele opinează că postmodernismul este încă un curent productiv. Potrivit Ericăi Federman, acesta „nu și-a atins apogeul, dovadă că se mai organizează colocvii pe această temă. (...) va mai avea cu siguranță o îndelungată viață șide acum înainte. Ceea ce este liniștitor pentru soția și colaboratoarea unui romancier post-modernist”. În schimb, Sally Hassan consideră că, dacă „post-modernismul a sucombat academic, dar în cultură a atins apogeul. Va rămâne mult timp un curent remarcabil în omeniile cele mai variate”.

● În revista „22” (nr. 4), Gabriel Liiceanu publică prima parte a unui eseu intitulat *Prostia ca încremenire în proiect. Câteva exemple*: „În perioada inițială a ocupării Pieței Universității, mă întâlnesc cu un prieten mai vârstnic care îmi spune: «Chestiunile astea cu lumânări aprinse și îngenunchieri miros totuși a legionarism». (...) O mulțime îngenuncheată cu lumânări aprinse în mâini îi amintea prietenului meu scenografia și recuzita rituală a mișcării legionare. El opera însă, prin intermediul unei conversii logice ilicite, o generalizare falsă: legionarii oferiseră într-adevăr spectacolul unei adunări de oameni

îngenunchiați cu lumânări aprinse în mâini, fapt care, totuși, nu înseamnă că orice mulțime de oameni îngenunchiați cu lumânări aprinse este o adunare de legionari. (...)”. (A doua parte a eseului va apărea în nr. 5, din 8 ianuarie 1992.)

□ Sub titlul „**Prefer să joc cu albele**”, citim un interviu cu Nicolae Manolescu, președinte al Alianței Civice, care răspunde unor întrebări ale lui Horațiu Pepine legate de fenomenul Pieței Universității, mineriade, o recentă vizită în Statele Unite și o posibilă candidatură la alegerile prezidențiale din 1992. N.M. își explică inaderența la ceea ce s-ar putea numi „mitingism”. N.M.: „Eu mă pot considera acum cel mult un om politic, așa cu puțină experiență pe care o am în materie și cu ceva mai întinsele lecturi de studii politice, dar în nici un caz nu m-am socotit și nici nu mă voi socoti de aici încolo ceea ce se numește un mitingist. (...) Societatea românească a cunoscut câteva asemenea momente critice: decembrie 1989 a fost numai unul dintre ele. Dar nu se poate continua la nesfârșit așa. Și atunci am crezut, mai ales după mai bine de o jumătate de an de la revoluția din decembrie, că altele trebuie să fie mijloacele prin care trebuie să ne opunem tendințelor de restaurație de care vorbeam. Nu mai putem continua la nesfârșit să procedăm numai prin mitinguri și manifestații, va trebui să găsim și alte mijloace. Asta nu înseamnă că mai ales în campania electorală n-am să apar și în Piață și n-am să vorbesc și de la tribună. Mă simt în stare să fac și lucrul acesta, deși nu pot spune că este lucrul cel mai plăcut dintre toate cele pe care le fac în momentul de față”. □ Este publicat un interviu cu Norman Manea realizat de Gabriela Adameșteanu la New York (și datat 5 decembrie 1990): **Proprietatea de stat asupra răului se va înlocui cu proprietatea privată asupra binelui și răului**. Scriitorul interviuat evită să răspundă direct la întrebarea „Ce crezi că va «rezista» din cărțile scrise înainte de '89 (în România, dar și în restul Estului)?”: „Negarea absolută are ceva la fel de artificial ca și vinovata infatuare a celor care afirmă că «marile realizări» ale acestei prea lungi perioade de fericire socialistă (inclusiv realizările «spirituale») sunt durabile și vor rămâne. (...) Scandalul provocat de ultima carte, *Was bleibt*, a Christei Wolf apărută în Germania, în 1990, este revelator pentru situația din Est, în trecut și în prezent. Nu mai puțin, pentru raportul Est-Vest. (...) Christa Wolf. Membră în Comitetul Central al Partidului, a avut și o curajoasă atitudine de protest la expulzarea din RDG a poetului Wolf Biermann, a avut și alte «impertinențe», și destule rigide afirmări de fidelitate partinică. Volumul ei ultim se referă la niște stranii întâmplări din anii '70, când a descoperit că este urmărită de Securitate (...). Cronicarii au ripostat vehement, întrebând: de ce acum? Adică, acum, când nu mai e nici un risc, a scos scriitoarea «amintirile» care să-i retușeze biografia? S-a încins o aprigă dezbateră. (...) Un element care a avut, cred, pondere a fost declarația semnată de Christa Wolf împreună cu alți scriitori din Germania de Est (...) împotriva unificării, pentru o alternativă «cu adevărat» socialistă a Germaniei, dezarmată prin votul majorității cetățenilor din Estul Germaniei. S-a sugerat, cu acest prilej, că

scriitorii vor să-și păstreze, de fapt, privilegiile din Est și conturile la băncile din Vest. (...)/ Cât despre apariția textelor noastre în «cultura socialistă»... cei peste 40 de ani de control partinic nu au fost la fel, chiar dacă prezentau asemănări importante. Sistemul ne-a politizat adesea împotriva voinței noastre. (...) În 1974 am publicat *Atrium*, roman considerat «estet», fără implicare politică evidentă. (Doar intervenția lui Al. Ivăsiuc a scos cartea din «colții» cenzurii. Ivăsiuc susținea că scriitorii «talentați» – mă considera, probabil, unul dintre aceștia – trebuie să înțeleagă structura medievală, cum spunea el, a sistemului și să-și afle un «protector» printre scriitorii – și ei talentați – legați de putere.) Prin '85-'86 eram îndemnați deja să fim doar «esteți», să ne dezinteresăm de «mizeriile» politice și sociale. Cenzorii deveniseră ei înșiși îndrăgostiți de literatura «pură».

● Nr. 2 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină un editorial de Alex. Leo Șerban (*Ce-i într-un nume? Totul*), în care eseistul face, amuzat, „hermeneutică” numelor unor oameni politici ai momentului: Flor Pomponiu, Crin Halaicu etc., formulând considerații caracterologice. □ Leonard Oprea semnalează, într-un chenar îndoliat, dispariția lui Vladimir Colin, „maestrul literaturii fantastice moderne românești, în același decembrie 1991 în care s-a stins și Petre Țuțea”. □ Este publicat un interviu cu Gabriela Adameșteanu realizat de Helmuth Frauendorfer (*Cine pe cine a păcălit?*). G.A.: „Dispariția peste noapte a cenzurii a devalorizat «îndrăzneala» din textele autorilor români tocmai când interesul publicului a transformat-o într-o rețetă a succesului. (...) Cei mai lipsiți de șanse par tinerii; nu cunosc nici o comisie a Uniunii, nici o instituție care să mai încerce să încurajeze debutul, mai ales în poezie. Generația '90, oprimată și sub Ceaușescu, e lovită din plin de cenzura economică; și-a pierdut în plus și cenaclurile, și profesorii care aveau tradiția să o susțină (parte sunt la burse în străinătate, parte sunt intrați în pulitică, precum N. Manolescu). Revistele literare continuă să fie multe, dar interesează un cerc tot mai restrâns. Publicul, cu toate acestea, este, după opinia mea, mai «bun» și mai larg decât cel occidental; viața nu-i încă atât de atrăgătoare încât să concureze realmente arta, și reflexele culturale, puternice în comunism, încă s-au păstrat. (...) Polarizarea societății nu mai e la fel de evidentă ca acum un an”. □ Mircea Vasilescu recenează volumul *Fortul 13. Convorbiri din detenție* de Marcel Petrișor (*Memorii de „reeducare”*), iar Ioana Pârvulescu întâmpină elogios volumul de versuri *Loc psihic* de Marta Petreu (*Metafora Martei Petreu*). □ Ion Bogdan Lefter comentează favorabil, dar cu rezerve „psihostilistice” volumul *Lettre à un ami occidental* de Luca Pițu, căruia îi reproșează faptul că, „producând mereu surpriza”, textele sale „tind către o monotonie a spectaculosului și tind să cadă – culmea! – în plictiseală”; în plus, „bășcălioasă până în pânzele albe, atitudinea de principiu a lui Luca Pițu nu poate duce mai departe de plăcerea «elitistă» a lecturii, solicitând și din partea cititorului asumarea unei doze de snobism intelectual” (*Aventurile editoriale*

ale unui eseist ieșean). □ Dan Stanca semnează un articol intitulat polemic **Anti-Călinescu**, dintr-o perspectivă elitist-anticomunistă a „respectului față de aristocrație”: „Pot spune că l-am antipatizat pe marele critic și istoric literar, neînțelegând cum un om de cultura și inteligența sa a putut să-și întrebuințeze talentul în scopuri nedemne pentru un intelectual. Bineînțeles, ar fi fost la fel de ridicol să-i glorifice pe foștii noștri aristocrați și să-i picteze grosolan în falduri ale nemuririi etc., dar dacă am compara portretistica sa vitriolantă – recitiți de exemplu primul capitol din *Scrinul negru* – cu aceeași portretistică bogată în arama și aurul melancoliei pe care Mateiu o realizează în *Craii* săi despre nobilimea crepusculară a Levantului în care, prin filieră malteză, se furișaseră și influențe occidentale de pe vremea cruciadelor, atunci am înțelege ce mare și dureros e contrastul. O adevărată atitudine intelectuală coincide cu aspirația spre trecut nu în sensul idealizării acestuia, ci al așezării sale arhetipale (...). Dar dacă în rămășița unui astfel de blazon nu vezi decât zdreanța, peticul, nu urma magnificenței trecute, atunci ești condamnat definitiv la o detenție într-un coteț sau garsonieră confort III, vegheat la ușă de gardienii lumpen-proletariatului”. Miza articolului este aceea de „a nu ne lăsa seduși de demagogia călinesciană și întregul său estetism «apolitic» în spatele căruia stalinismul, la vremea respectivă, a construit crematorii frunțate”. □ Virgil Nemoianu publică primul episod dintr-o consistentă secvență memorialistică, **Ani de copilărie 1944-1949: Sfârșit de veac în Caransebeș**, urmată pe pagina alăturată de un scurt interviu acordat lui Ion Bogdan Lefter (**Nevoia istoriei concrete**). □ În locul unui bilanț anual, este publicată o **Anchetă Contrapunct** (realizată de Elena Ștefoi), la care răspund 25 de invitați: Ov. S. Crohmălniceanu, Florin Manolescu, Dan C. Mihăilescu, Gabriel Andreescu, Eugen Negrici, Gabriel Dimisianu, Nora Iuga, Romulus Bucur, Gheorghe Crăciun, Adriana Babeți, Călin Vlasie, Alexandru George, Nicolae Oprea, Ioana Ieronim, Costin Popescu, Sorin Preda, Al. Th. Ionescu, Ion Bogdan Lefter, Ferencz Zsuzsanna, Dan Pavel, Constantin Abăluță, Anca Delia Comăneanu, George Almosnino, Radu Călin Cristea, Radu Țurcanu. Dintre răspunsuri: „Anul în care a explodat un colos: URSS. Feriți-vă de asteroizi!” (*Constantin Abăluță*); „Opoziția mult înzdrăvenită prin Convenția democratică poate profita din plin de erorile guvernanților feseniști. Anul 1991 se pare că nu a fost chiar lipsit de elemente încurajatoare” (*George Almosnino*); „Anul '91 a fost, oricum am întoarce-o, mai limpede decât precedentul. (...) Mergem înainte, n-avem încotro” (*Radu Călin Cristea*); „Anul 1991 este anul Restaurației. Punct” (*Gabriel Andreescu*); „În 1991 s-a trecut de la marasmul disperat din vremea lui Ceaușescu la marasmul gălăgios și apoi, în chip dialectic, din nou la marasmul tăcut” (*Eugen Negrici*); „Dacă 1990 ar fi anul decepționării celor mai multe dintre speranțele noastre, 1991 ar putea fi definit ca un an al confirmării tuturor decepțiilor noastre din 1990” (Florin Manolescu); „1991 a fost pentru mine un an record. E anul în care nu am

cumpărat nici o carte. Întâi, pentru că o pensie de profesor universitar îngăduie azi greu așa ceva. Pe urmă, nici ispita nu a fost prea mare. Aceasta, cred, spune tot” (*Ovid S. Crohmălniceanu*); „Chestia cu gazeta «Litere, arte & idei», suplimentul cultural al «Cotidianului», m-a făcut «șefi» prima dată-n viață, demnitate de a cărei dimensiune n-aveam habar și care, omenește, e cumplită” (*Dan C. Mihăilescu*); „Bătrânețea, asociată cu înțelepciunea (a se citi viclenia) încearcă să iasă victorioasă! Împotriva cui? Legile naturii sunt totuși implacabile; timpul nu iartă și lucrează totuși împotriva lor” (*Anca Delia Comăneanu*); „Cenușiu. În toate sensurile și pe toate planurile” (*Romulus Bucur*); „Ca un superb arc peste timp, disputa Roman-Iliescu ne-a reamintit de o altă polemică celebră de la începutul secolului (un fel de Gherea-Maiorescu, dar cu gaze lacrimogene și cu ceva capte sparte)” (*Sorin Preda*); „Un an aproape fără debutanți. Un an fără nici o carte de teorie literară. Anul negru al presei culturale românești. An de colaps și tranziție. Anul PAC. Anul omului politic Nicolae Manolescu. An abulic, derutat și... mineral. Anul Convenției Democratice. Anul Goma în proză. Anul Goma, Breban, Tudoran, Țepeneag, Monica Lovinescu în polemică. Anul *Pauză de respirație* în poezie. An de sărăcie în creștere. An pre-electoral. Un an fără ulei, zahăr, cartofi. Petre Roman, Gorbaciov, Gamsakhurdia. Anul Elțin. Anul Iugoslavia. Anul baltic. Anul Maastricht. Primul an din ultimul deceniu al celui de-al doilea mileniu. Americanii au uitat încă o dată să vină. Noroc cu Mitterand și «Academia Cațavencu!»” (*Gheorghe Crăciun*). □ Sumarul mai conține un eseu al lui Victor Ivanovici – prilejuit de un congres de literatură comparată desfășurată la Universitatea din Lisabona – despre angajarea comunistă a suprarealiștilor (*Duplicitate oedipiană*). □ Pe ultima pagină – o traducere realizată de Simona Popescu dintr-un eseu al lui Bernard-Henri Lévy: *Această nevindecabilă fascinație a tinereții (pentru ca să terminăm cu juvenismul*. Într-un șapou, autoarea – dându-i dreptate în principiu lui B.H.L., care vede în „juvensim” un criteriu „discriminator”, „exterminator” – anunță că va scrie într-un număr viitor al „Contrapunctului” despre „fascinația nevindecabilă” a tinereții și împotriva „dictaturii gândirii bătrânicioase” din perspectiva individului care a trăit într-o „dictatură a gerontocrației”.

● În „Literatorul” (nr. 4), Valeriu Cristea semnează un articol (*Răcnete și subvenții*) despre politizarea presei literare autohtone și pretențiile acesteia de a fi subvenționată: „În abia trecutul decembrie o revistă (fostă cândva literară) titra cu litere de o șchioapă: *Moartea culturii române*. Pardon? Despre ce cultură poate fi vorba când respectiva revistă, ca și majoritatea suratelor ei, de doi ani de zile, face (fac) în primul rând politică? Politică-politică și politică aplicată la cultură, urmărind o nouă falsificare a acesteia din urmă prin metode curat (curat-murdar, firește) jdanoviste. Fenomenul ține de o evidență care la nevoie ar putea deveni statistică. (...) Mai marii Uniunii Scriitorilor se dau de la o vreme de ceasul morții, *acuzând* guvernul, guvernanții, în fine, puterea că

nu subvenționează suficient cultura. Acuzație hilară, nu pentru că guvernul, guvernării, puterea ar fi subvenționat cultura pe cât aceasta o merită, ci pentru că ea vine, ca un proiectiv întârziat, răzleț, «zăpăcit» după un masiv bombardament de acuze foarte grave, de mare tonaj. (De acest bombardament s-au ocupat în principal artileriștii de la revistele literare care deplâng astăzi moartea *culturii* române!) (...) Vreau să fiu clar. Guvernul, orice guvern, oricât cât de grele ar fi împrejurările prin care trece țara (...) și oricât de răi, cu sau fără ghilimele, ar fi scriitorii, *trebuie să ajute cultura*. Căci nu o dată scriitorii «răi» (să punem, totuși, ghilimelele) fac opere bune. Și de *ele* e vorba în primul rând. Pe de altă parte, e timpul ca acei «ulii» din conducerea actuală a Uniunii Scriitorilor să înțeleagă că dacă vrei *cu adevărat* să obții ceva (fie și un *drept* al tău) nu te apuci mai întâi să rupi toate punțile și să-i umpli de noroi pe cei cu care până la urmă nu se poate să nu dialoghezi. Ca să-i ajut să înțeleagă, le reamintesc (celor mai ulii dintre ulii) că pe vremea lui Ceaușescu și a lui Gogu Rădulescu unii dintre ei nu erau deloc atât de năzuroși, ba chiar nu o dată au dovedit că posedă alese calități de diplomați și de curteni. Ceva din deșteptăciunea cu care știau (o! cât de bine) să se «descurce» în relațiile cu forurile, cu activiștii de partid și chiar cu diactorul, ar trebui recuperat. Spre binele culturii române de data aceasta. Nu poți cere subvenții răcnind. În fine, (pentru azi), «guvernul» meu, ca membru al Uniunii Scriitorilor din 1968, este conducerea Uniunii Scriitorilor, Comitetul Director. Oare «guvernul» acesta chiar să nu aibă nicio vină pentru deplorabila situație financiară în care a ajuns Uniunea Scriitorilor? Numai *ăia*, mereu *ăia* să fie vinovații? Greu de crezut... Nimic nu e numai negru și nimic – din păcate – numai alb în această lume... Ce-ar fi, de pildă, ca membrii Comitetului Director să spună fiecare în parte ce a făcut *în ultimii doi ani* – nu ca scriitor, ci ca turist.. S-ar aduna niște kilometri frumusei și niște sume, nu știu cât de rezonabile,. Evident, deși doar membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor, voi mărturisi și eu *tot*”. □ Dumitru Micu publică un articol de atitudine intitulat *Ce-mi dai*: „Iată principala și permanenta cauză a neajunsurilor din societatea românească de azi și dintotdeauna! Fiecare se gândește doar la el și la toate nivelurile: individual, de grup, de instituție, de ramură, de minister”. □ La „Revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” semnalează o „contradicție”: „A fost odată o Revoluție. Cum a fost. Abia încheiată (oare?) ea i-a prilejuit mult înzestratului prozator (cu multe silabe) Bedros Horasangian un excelent pamflet împotriva mult înzestratului prozator Constantin Țoiu (silabe puține) pentru crima de a vizita China după masacrul din Piața Tien An Men din Pekin. După doi ani citim în presă (mărturie prezidențială Dinescu) precum că recent au călătorit în China trimiși de Uniunea Scriitorilor cu banii, cu banii, câteva milioane de lei, Fundației prezidențiale (Iliescu) numită «România» poetul Prelipceanu și – stupoare! – Bedros Horasangian! E bine că a fost dar... cum devine cu sângele tinerilor din piața pekineză? (...) Când să te credem, meștere?” (*Horasangian-An-*

Men?) □ Eugen Simion comentează romanul *Nouăsprezece trandafiri* de Mircea Eliade (**Romanul mitic**). □ Romul Munteanu evaluează, îngrijorat, impactul paraliteraturii asupra literaturii înalte: „Cartea bună nu se mai poate apăra singură de cea proastă. O cronică a cărților proaste ar merita un petec de hârtie în revistele noastre” (**Subliteratura**). □ Virgil Tănase e prezent cu un nou fragment (**Domnișoara și florile de nu-mă-uita**) din romanul *Apocalipsa unui adolescent de familie*.

● Sub genericul **Lecția lui Caragiale**, „România Mare” (nr. 82) sărbătorește 140 de ani de la nașterea scriitorului; este publicat un fragment din pamfletul intitulat **1907 – Din primăvară până-n toamnă**, scris în exilul din Berlin – cu mențiunea: „Actualitatea unor remarci ar trebui să fie pilduitoare pentru guvernanții noștri de azi”.

[IANUARIE]

● Nr. 1 al revistei „Vatra” se deschide cu articolul **Memoria suferinței** de Cornel Moraru („Ne obsedează pe toți Procesul comunismului, dar deja trecutul începe să ne scape printre degete. Sunt și multe lucrături din umbră și manipulări de tot felul: adevărații vinovați încearcă, și uneori reușesc, să iasă cu fața curată. Se umblă evident și din plin la dosare, pentru a șterge urmele crimelor și abuzurilor de odinioară. Vinovații intră *temeinic* în legalitate, se convertesc miraculos la noua stare de lucruri. Ce nu se poate face în numele cuvântului «democrație!»), căruia i se juxtapune reproducerea poemului *Odă (în metru antic)* de M. Eminescu și un comentariu dedicat acestuia de Ioana Em. Petrescu (**Oda ființei**). □ Mihai Sin publică textul **Metamorfoza suferinței**, care prefătează volumul *Libertatea are chipul lui Dumnezeu* de Ioan Victor Pica, în curs de apariție. □ Cornel Moraru semnează o cronică a volumului *Jurnalul fericirii*: „N. Steinhardt nu crede în existența unui «dincolo de bine și rău». Asta nu ar duce decât la demență și satanism, spune el. Marea întrebare care-l chinuie peste ani, în închisoare sau în afară, este de a găsi acordul deplin al fericirii cu moralitatea. La această întrebare încearcă să răspundă, în alt plan, *Jurnalul*. Eul trăiește mult timp, până la convertire cel puțin, în prezumția lui însuși, detestând deopotrivă domnia răului în lume ca și gândul tot mai insistent, la omul contemporan, al perfecțiunii. Numai cine are destulă moralitate poate rezista acestei seducții periculoase. Așa explică Steinhardt drama lui Gide și a lui Valéry, care, citindu-l pe Julien Benda, «nu au avut destulă moralitate pentru a purta povara culturii»” (**Teroare și sfîntenie**). □ Rubrica „Cronica literară” este dedicată literaturii spațiului concentraționar: Mihai Dragolea scrie despre *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* de I.D. Sîrbu (**Jurnalul unui domiciliat forțat**), Petru Poantă despre *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid (**Forța rememorării**), Ovidiu Pecican despre *Patimile după Siberia* de Ștefan Moldovan (**Istorie prizonieră**), iar Alexandru Vlad despre *Amfiteatre și închisori* de Nicolae Mărgineanu:

„Constatăm tot mai mult în ultima vreme că pușcăriile au fost *sertarele* noastre” (*Mărturia unui intelectual*). □ Adrian Marino este prezent cu textul *Condamnați la moarte*, unde asociază regimul comunist cu „banalitatea răului” și pomeneste episodul luării „cu asalt și ocuparea timp de două zile a Ambasadei României din Berna (în realitate o centrală sovietică de spionaj) de către o echipă de șoc a unei formații românești de extremă dreaptă aflată în exil” și despre „mitul”, „extraordinar de puternic” în România, al venirii americanilor. □ Aurel Pantea semnează esul *Noica la închisoare*, iar Virgil Podoabă esul *Cunoaștere la patruzeci de grade*, unde aduce în discuție inexistența unui discurs al asumării culpei din partea „comuniștilor români”: „La noi, confesionalele ateilor au rămas goale, iar oglinzile fără privitori. Spre deosebire de comuniștii din celelalte țări ale Europei răsăritene, de sovieticii înșiși, de polonezi, de unguri, de cehi, de iugoslavi, între care s-au găsit de la o vreme oameni capabili să-și scruteze erezia, ai noștri, mereu mai originali decât tovarășii lor din jur, au preferat să-nchidă ochii la propria lor rătăcire și să nu sufle o vorbă despre nelegiuirile pe care le-au săvârșit în numele unei utopii criminale”. Dimpotrivă, după 1989, aceștia „au confiscat revoltele orășenești, înlăturându-i pe moștenitorii lor de drept, și-au consolidat puterea instalându-și mafia în punctele de decizie și control ale instituțiilor de stat și societății, dar mai ales au purces imediat, în paralel, la preschimbarea radicală a propriei lor identități, întorcând-o de pe față pe dos”. O excepție de la acest parcurs ar fi, în opinia lui Virgil Podoabă, Belu Zilber – „singurul comunist de pe meleagurile noastre care s-a mărturisit la timp și până la capăt întocmindu-și fișa clinică a bolii și analizându-și rătăcirea de o viață”. □ În aceeași tematică a memoriilor privind universul carceral se înscrie și cronica lui Al. Cistelean la volumul *Intrarea în tunel* de Radu Ciuceanu, pornită de la premisa: „confesiunea de închisoare a înlăturat brutal ficțiunea din prim-planul literaturii” (*Decalogul ocnașului*). □ Serialul „Documentele continuității” merge mai departe prin „*Historisch-politische Blätter*”... și *Unirea Principatelor* de Grigore Ploșteanu – un prim episod care urmărește „ecoul” Unirii Principatelor Române „în străinătate” și „imaginea românilor în Europa într-o epocă de remarcabilă efervescență a luptei pentru unitate statală” via „conținutul unor articole referitoare la Principatele Române și la chestiunea orientală apărute în anii 1856-1859 într-o revistă editată în Bavaria, care a manifestat un viu interes față de problema românească” – „*Historisch-politische Blätter für das katholische Deutschland*”. □ Sub titlul *Închisoarea cărților*, se publică un prim episod dintr-un material conținând o listă de publicații „epurate” sau interzise în timpul regimului comunist începând cu 1948, cu o introducere de Al. C.[istelean]: „Primele liste de cărți și publicații interzise au apărut, încă din 1945, în «Monitorul Oficial». În 1946, operația de «desfascizare» s-a concretizat într-o broșură care epura din biblioteci cam 2 000 de titluri. Prin osârdia serviciilor de propagandă, cifra cărților interzise se ridică, în 1948, la 8

000 de titluri, românești și străine, reunite într-un tom de 514 pagini – numit chiar *Publicațiile interzise*". Este publicat un „extras” din acest volum, concentrat asupra cărților de literatură și istorie. □ Apare al patrulea episod din foiletonul *Viața și opera lui Iuliu Maniu* de Romul Boilă și al nouălea episod din *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. Pe aceeași pagină, „Asociațiunea «Transilvania» pentru literatura română și cultura poporului român – ASTRA”, prin vocea participanților la adunarea generală extraordinară a Asociației din 28 noiembrie 1991, face un apel către Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, capul românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, și către Î.P.S. Dr. Alexandru Todea, capul românilor greco-catolici, pentru a preîntâmpina „agravarea neînțelegerilor și conflictelor dintre cele două «strane» ale bisericii strămoșești trăitoare în interiorul arcului Carpaților”. □ Sub titlul *Camera cobailor*, este publicat un material semnat de fostul deținut politic Ioan Bokotici, care relatează experiențele sale carcerale de Aiud și alte centre de detenție. □ „Jurnalul de lectură” (IV) al lui Lucian Raicu are în prim-plan volumul *Borges ou l'hypothèse de l'auteur* de Raphaël Lellouche. □ În micul eseu *Banalitatea răului și memoria ființei*, Ioan Mușlea continuă reflecția asupra fenomenului detenției politice din România perioadei comunistă (imaginat antagonic: „călăii” Nikolski sau Ciolpan vs. „sfinții” Petre Țuța sau N. Carandino) până după 1989. Se pune accentul pe „originalitatea (...) iadului concentraționar” autohton și pe divulgarea unor nume de foști „călăi” netrași la răspundere după 1989. □ La rubrica „Biblioteca Babel”, apare, în prezentarea și traducerea lui Ioan Radin, primul episod din *Un proces comunist*, stenogramă a procesului din 1964 în care tânărul poet Iosif Brodski este judecat pentru „parazitism”, însemnări datorate Fridei Vigdorova. □ În eseu *Reeducarea, mineriadele și a unsprezecea poruncă*, Viorel Gheorghiu își propune să răspundă la întrebările: „Cum a fost cu putință” „monstruoasa crimă” a „experimentelor penitenciare” din secolul XX și, în mod particular, a celor comuniste?, și „Pentru ce victimele tac?”. Se discută problema „reeducării” ca alibi al „anihilării” (mineriadele din 1990 sunt văzute tot ca fenomene de „reeducare”: „Victime prin excelență, minerii, prin manipulare, devin călăi”) și posibilitatea analogiei dintre nazism și comunism: „Până nu demult, în spațiul nostru cultural, neoameni erau socotiți doar naștii, deși în URSS, la data când la Nürnberg avea loc Procesul, numărul victimelor era considerabil mai mare decât în spațiul de influență german, iar moartea prin înfometare, prin frig, prin extenuare fizică, prin schingiuire și glonț, cu nimic mai ușoară decât prin gazare. Nici motivațiile nu erau esențial diferite. Deși cunoscută, starea aceasta de lucruri a fost ignorată cu bună știință. Dreptul învingătorilor a prevalat asupra dreptului pur și simplu, de unde duplicitatea demersului nürnbergez, dacă nu cumva imoralitatea lui monstruoasă. În timp, analogia s-a impus. Chiar dacă nu întrutotul justificat, în cele din urmă, între zvastică și secera cu ciocanul a fost pus semnul egalității. Istoric și moral, comunismul a

fost sancționat. Nu însă și democrațiile occidentale, a căror delimitare de rău și asumare de vină e departe să se fi produs, ca și cum indiferența, concesiile pe seama altora și târgul cu ucigașii pot fi nesocotite. În treacăt fie spus, nu altfel stau lucrurile cu democrația noastră interbelică, sublimă, dar aproape inexistentă. Se uită prea ușor faptul că fraudă electorală, demagogia, încălcarea flagrantă a legii, subterfugiile juridice, violența și asasinatul politic nu i-au fost străine”. □ Apare episodul al XX-lea (august 1980) din *Exerciții de despărțire* de Mircea Zăciu. □ Sub genericul „Antologia SF”, e prezent Mauro Scarpelli, cu proza *Noapte de Crăciun* (traducere de Doina Opriță). □ La rubrica „Ochiul ciclopului” de pe ultima pagină, se face un „recensământ” al cronicarilor literari din presa momentului, considerați „o specie în pragul dispariției, fie pe cale naturală, fie printr-o glaciațiune guvernamentală”. Concluziile sunt două: „poetii s-au repezit să-i înlocuiască pe criticii absorbiți de gazetărie”, iar „generația tânără defilează cu un șir de fete în față” – un potențial „semn de feminizare a criticii”. Un mic material intitulat *200 de milioane*, reprezentând „suma de bani necheltuiți și vărsați la Buget de Ministerul Culturii” la sfârșitul anului 1991, acuză „incompetența”, „reaua voință sau pur și simplu „neglijența” administratorilor care nu vor să-și asume „riscul pentru cultură”. Pe aceeași pagină, Marius Jucan trece în revistă câteva puncte de interes ale „The Times Literary Supplement” din toamna anului 1991: istoria rusă, conștiința modernă, Estul european.

● În nr. 1 al revistei „Steaua”, V. Fanache publică articolul *Puterea caragialiană*: „Prezentă la orice vârstă, ea ne dă chip de Goe, de Cașavencu, de Conu Leonida. Insinuantă în diferite profesii, ea îl relevă pe Mariu Chicoș Rostogan, pe Caracudi, pe Ghiță Pristanda și pe toți ceilalți *importanți* într-un halucinant repertoriu tipologic. (...) Suntem investiți existențial întru Caragiale, bieți interpreți de fleacuri, moftangii incurabili. Mitici trecuți prin școlile moderne ale vieții, europenizați, care va să zică, am devenit din *jupâni* încrâncenați de patima onoarei, bișnițari internaționali, cetățeni cu *tăria* opiniilor, domni și doamne în vizite prelungi și repetate; am deprins, în fine, *manerele*, ne-am realizat visul, suntem mereu prin Europa și nu numai, independenți și suverani, *egali de suverani*, ar zice Nenea Iancu”. □ Sunt publicate versuri de Ștefan Băciu și fragmente din Paul Goma, *Roman-intim*. □ Un grupaj Eminescu adună texte de Mihai Cimpoi (*Vocația faustică*), D. Vatamaniuc (*Eminescu traducător al propriilor poezii în germană*) și Ion Buzași (*Ediții 1991*). □ Sub titlul *Ideologia lui N. Crainic*, D. Micu comentează volumul memorialistic al lui N. Crainic, *Zile albe, zile negre* (1991). □ Sub genericul „Liviu Petrescu – 50” semnează Constantin Cubleșan și Ion Vlad. □ La rubrica destinată cronicii literare scriu: Ovidiu Pecican, *Aporia lui Don Juan* (despre romanul brebanian *Pândă și seducție*), Irina Petraș, *Furcile caudine* (despre volumul omonim al lui Horia Bădescu, Editura Eminescu, 1991) și *Semne în jurul Timpului* (despre volumul din 1991 al lui Caius Dragomir – *Odele morții*), Ioan

Milea, *Firea și devenirea* (despre volumul *S-au produs modificări* de Mircea Petean, Editura Dacia 1991), Grigore Scarlat, *Autoritatea verbului* (despre volumul lui George Vulturescu *Poeme din Ev-Mediul odăii*) și Florin Mihăilescu, *Literatura de idei* (despre Henri Wald, *Tensiunea gândirii*, Editura Cartea Românească, 1991). □ Același Florin Mihăilescu realizează un scurt portret al lui Vasile Lovinescu.

● În primul număr din 1992 al revistei „Tomis”, Doina Jela îl are interlocutor, la rubrica „Idei în dialog”, pe Ion Negoîtescu, care se pronunță în legătură cu incapacitatea elitelor angajate în presa scrisă de a impune democratizarea televiziunii „stăpânite de comuniști”, ceea ce face ca populația să rămână „captivă într-o somnolență morbidă”. Ion Negoîtescu ține să reafirme, cu ocazia acestui dialog, deosebirea ce trebuie făcută între poetul Eminescu și gazetarul Eminescu: „Șovinismul său (adversitatea față de evrei și maghiari îndeosebi) nu mai puțin decât cultul excesiv al valorilor tradiționale fac din marele poet totodată părintele naționalismului românesc”. Criticul consideră că, într-un moment „când e nevoie de democrație”, nu trebuie pornit „la înfăptuirea ei sub flamură eminesciană sau cultivând pe Nae Ionescu și școala lui”. De asemenea, I.N. accentuează ideea conform căreia opera lui Marin Preda este „profund afectată de comunism (...) fiind în majoritatea ei un produs al realismului socialist”. La fel și romanele lui Buzura, care „nu dezvăluie o adversitate față de comunismul ca atare. El a fost probabil un comunist sincer, care acum regretă prăbușirea comunismului”.

● În „Familia” (nr. 1), Mihai Dragolea scrie despre cel de-al optulea volum al lui Nicolae Breban, *Pândă și seducție*, apărut la Editura Fundației Culturale Române, 1991. Apariția acestui roman în toiul disputei dintre Breban și Paul Goma îl determină pe cronicar să se întrebe dacă nu cumva momentul lansării a fost ales și datorită publicității extraordinare de care ar beneficia în aceste condiții, publicitate impusă și de schimbarea „de proporții” înregistrată în scrisul lui Breban, respectiv trecerea de la persoana a treia la persoana întâi. „Un roman impresionant și neterminat care aduce aminte, păstrând proporțiile, de catedrala ciudată, rămasă nedesăvârșită, proiectată de Antonio Gaudi”, cu „o strălucire intermitentă în câteva portrete excepționale”, „fragil” „în abandonul construcției pe jumătate ridicate”. □ Dumitru Chirilă publică un interviu cu Petre Țuțea, înregistrat cu puțin înainte de moartea acestuia. Dialogul ar fi trebuit să însoțească apariția în volum a unui studiu în care Țuțea demonstrează că Mircea Eliade „este un om religios împlinit”. Textul fusese încredințat spre publicare „Familiei” într-o seară din toamna-iarna lui 1985, pe când Țuțea se afla împreună cu Dumitru Chirilă la masă la Casa Scriitorilor: „În decembrie 1989, imediat după Revoluție, am scos din sertar *Mircea Eliade* de Petre Țuțea cu senzația că deschid ușa unei celule și le fac celor dinlăuntru gestul eliberator”. În interviu, Țuțea vorbește, între altele, despre capacitatea militară a americanilor de a nu lăsa Europa pe mâna rușilor: „Germania putea bate

oricând Europa – cu Anglia, cu Franța, cu Rusia. A pierdut din cauza Statelor Unite ale Americii. (...) Ele au fost invincibile. Producea avioane câte automobile producea Rusia. Forța tehnică a Statelor Unite i-a creat o poziție absolut suverană în comunitatea popoarelor”.

[IANUARIE-FEBRUARIE]

● Numărul 1-2 al revistei „Caiete critice” se deschide cu un text redacțional marcând aniversarea a 50 de numere ale publicației: „În 1987 «Caietele critice» au fost practic suspendate, după ce, timp de câțiva ani, ne-am luptat realmente cu cenzura pentru ca publicația, suspectată de lipsă de angajare ideologică, spirit de grup, subiectivism etc., să poată supraviețui. Câțiva oameni de bine (o noțiune pe care, azi, diferiți publiciști isteți o ironizează, considerând-o complet depășită) ne-au ajutat să apărem. Cenzura faimosului Consiliu al Culturii n-a acceptat însă numărul consacrat lui Eliade. El n-a putut fi tipărit, cum se știe, decât în 1990. De atunci, revista «Caiete critice» încearcă să-și găsească un alt ritm și o altă structură adecvată epocii pe care o traversăm. Este o publicație deschisă tuturor celor care au încredere în spiritualitatea românească și vor ca ea să-și regăsească identitatea, unitatea și plenitudinea. (...) Singurul nostru criteriu de judecată este cel de ordin estetic. Nu vrem să introducem un nou maniheism într-o cultură care, după cel de-al doilea război mondial, a trăit într-un maniheism ideologic insuportabil. (...) Acțiunea de demolare a valorilor, dusă azi de unele publicații, ni se pare iresponsabilă. Ea nu lămurește nimic, sporește doar confuzia valorilor printr-o acțiune care, în multe privințe, repetă erorile proletcultismului. (...) Nu cerem eludarea adevărului, pretindem doar ca aceia care judecă biografiile postbelice ale lui Sadoveanu, G. Călinescu, Arghezi, Camil Petrescu, Preda etc. să țină seama de totalitatea acțiunii lor literare și de circumstanțele tragice în care ei s-au exprimat. (...) O națiune nu poate exista fără valorile ei spirituale. Iată de ce critica literară trebuie să le apare. Este ceea ce și-a propus să facă, în continuare, revista «Caiete critice»”. □ Urmează un text scris de Eugen Simion cu ocazia aniversării pictorului Corneliu Baba, omagiat „cu oarecare întârziere” din pricina „ritmului de apariție al revistei” (**Corneliu Baba 85**): „Ilustrăm numărul de față cu desene de Corneliu Baba, puse la dispoziție cu generozitate de soția artistului. Publicăm de asemenea un text despre Enescu difuzat într-o emisiune radiofonică. (...) O alianță spirituală și o afecțiune umană care spun ceva, am impresia, despre artistul care vrea să surprindă în personalitatea umană secretul originalității creatorului. În același sens trebuie judecate, cred, și schițele de portret ale lui Sadoveanu, Călinescu, Arghezi și, în genere, tema artistului (inclusiv seria de autoportrete), care se repetă în opera lui Corneliu Baba... (...) M-am gândit deseori, privind pânzele lui Corneliu Baba că, fără să știe, el îl anticipează pe Marin Preda care, prin *Moromeții* și alte scrieri, a voit să dovedească faptul că țăranul român are o viață spirituală și are acces la

contemplație. Oricum, Corneliu Baba a creat o veritabilă tipologie țărăneasă și tablourile lui sunt, pentru a-i folosi o vorbă, de o apăsătoare frumusețe”. □ Ovid S. Crohmălniceanu scrie, elogios-simpatetic, despre *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit* al lui Jeni Acterian (*Pedeapsa lucidității*), taxând o serie de „inflamări” și inadvertențe ale receptării: „talentul portretistic (...) nu există”; „judecățile literare” merită „stimă” doar pentru „caracterul lor lucid și tranșant”; legăturile spirituale cu „floarea cea vestită” a „noii generații” exclud „convingerile, mai ales cele politice” ale acestora. În schimb, „în autenticitatea însemnărilor stă adevărata valoare a jurnalului”, iar „singularitatea ființei care ține acest jurnal constă în absolutismul naturii ei”, fiind „înzestrată cu un spirit critic monstruos”. Concluzie: „Ultima parte a jurnalului, admirabilă ca document uman sfâșietor (...), rivalizează cu cele mai bune pagini din Anton Holban și întreaga noastră «literatură a autenticității». Iar despre asta, recenziile entuziaști ai cărții n-au suflat o vorbă”. □ Valeriu Cristea comentează reeditarea, la Editura Ara, a reportajului interbelic *Basarabia, țară de pământ (Telescopul reporterului)*: „«Țara de pământ» reprezintă în opera lui Geo Bogza ceea ce *Une charogne* reprezintă în aceea a lui Baudelaire. Reporterul Geo Bogza a fost de la început înarmat cu un telescop: pe care l-a întors de la stele spre elementele – și, uneori, ca în cartea de față: spre mizeriile – lumii acesteia”. □ Eugen Simion scrie nuanțat despre *Omul românesc* de Mircea Vulcănescu (*O arhitectură de ispite*), comentând o ediție îngrijită de Marin Diaconu. □ În cadrul secțiunii „Convorbiri”, Amita Bhose răspunde întrebărilor lui Mihai Cimpoi (*Eminescu și India*): „M.C.: *Indianul Tagore e mai european decât «indianul» Eminescu*/ A.B.: Mă văd nevoită să mă întorc în anii '70 și '80, la climatul critic în care mi-am făcut afirmațiile. În anii '70, când am început cercetările eminescologice, critica românească a fost dominată de reticențele lui G. Călinescu față de cultura indiană a poetului. Ele au fost accentuate de observația iresponsabilă a lui A. Roșu că manuscrisul eminescian de gramatică sanscrită reprezintă un monument de «gramatică a erorilor». Publicarea manuscrisului în volumul XVI al *Operei*, în 1982, al cărui text l-am stabilit și l-am comentat eu, au stabilit pentru totdeauna că nici unul, nici altul n-aveau dreptate. Dar atmosfera era alta în 1972. Până atunci, numai cunoscutul indianist Sergiu Al-Ghorge a avut curajul să afirme că, după părerea sa, Eminescu avea cunoștințe mai profunde de filologie și filosofie indiană decât «au fost dispuși să-i acorde marii săi exegeți». □ În cadrul secțiunii de „Comentarii”, este reprodus textul unei conferințe a lui Klaus Heitmann de la Universitatea din Heidelberg (ținute la Universitatea din București pe 16 noiembrie 1991) despre *Carol I, Carmen Sylva și cultura română*. □ Al. Piru scrie despre o ediție cvasicompletă a poeziei rimbaldiene realizată, la Editura Uranus din București, de Suzana Delciu (*Rimbaud în românește*). □ Vasile Spiridon comentează elogios volumul de versuri *Portretul unui necunoscut* al lui Florin Mugur (*Persoana ca teatru*). □ Nicolae Bârna

întâmpină sărbătorește apariția volumului *Nunțile necesare* al lui Dumitru Țepeneag („și stele făclii...”), cu incursiuni consistente în bibliografia scriitorului. □ Sub titlul *De-abia sângele abundent. Nichita Stănescu și Revoluția din decembrie 1989*, Sebastian-Vlad Popa comentează acid un volum-album text-imagine apărut la editura Harisma (*Cu viii și cu morții laolaltă*), în care artistul plastic Sorin Dumitrescu îl „trage” forțat spre actualitatea politică (și spre propriile partizanate) pe Nichita Stănescu, deși „acum câteva luni (...) răspundea unei anchete a unui cotidian bucureștean – dacă ar fi trăit Nichita Stănescu, cu ce partid poliutic ar fi votat sau din ce tabără politică ar fi făcut parte? – denunțând, cu justificată asprime, inoportunitatea grosolană a problemei”. Un exemplu: „Descoperim, într-un colț de pagină, figura tensionată a lui Adrian Păunescu, fotografiat pe stradă în timpul evenimentelor din decembrie. Sub fotografie sunt reproduse versuri din poezia *Șobolanul regelui*”. □ La secțiunea „Document”, sub titlul *Contestarea lui Tudor Arghezi* (fragment din volumul *România în timpul război cultural*, în curs de apariție – se indică într-o notă), Ana Selejan reconstituie istoric „încercarea de excludere a scriitorului din câmpul literaturii române” după 1944. □ Maria Vodă Căpușan comentează trei piese de teatru apărute la Editura Ghepardul, aparținând lui Ioan Groșan (*Școala ludică*), Octavian Soviany (*Strălucirea și suferințele filosofilor*) și Marcel Tohatan (*Mass-media*), deopotrivă animați de un „spirit postmodern” (cele trei piese, elaborate în atmosfera trupei echinoxiste „Ars Amatoria”, au fost lansate cu prilejul Festivalului Național de Teatru „I.L. Caragiale” din noiembrie 1991): „Iată, piese de teatru deplin reprezentative pentru spiritul acestui sfârșit de veac. (...) În așteptarea marilor tragedii, mai mult sau mai puțin absurde, să râdem prin comedia ce ni se oferă generos ca paliativ al existenței” (*Absurdul postmodern?...*). □ Elisabeta Lăsconi recenzează entuziast romanul *Ambasadorul* al lui Ioan Mihai Cochinescu (*Firește, un labirint!*). □ Alunița Cofan scrie despre romanul *Pașaport pentru Australia* de Platon Pardău (*Despre riscurile libertății*). □ Andrei Grigor comentează favorabil volumul de *Dimineața tinerelor doamne* de Marta Petreu, cu unele obiecții privind „ostentația” intimității (*Povara lucidității*).

● În nr. 1-2 din revista „Echinox” – care, în 1992, îmbracă tot mai evident un veșmânt de tip tabloid –, prima pagină se transformă în vitrinaj al articolelor din interior, cu texte de câteva rânduri anunțând știri senzaționale. □ În noua formula jurnalistică, atinge Cristian Prijoacă semnează articolul *O moarte care nu dovedește nimic*, iar Alexander Baugmarten, un text intitulat *Sentimentul românesc al mișto-ului*. Primul are în vedere cultura și anunțata ei... moarte; cel de-al doilea se întreabă cât de românesc poate fi sentimentul miștoului (Rubrica se intitulează „Grand Hotel Cultura Română”). A.B.: „Foarte de curând, vorbind cu un prieten despre recent apărutele *Dialoguri de seară*, mi-a spus că i se par scrise «la mișto». Am fost pentru o clipă stupefiat, apoi m-am revoltat. Nu, firește, nu are dreptate, dar ce l-a făcut să spună una ca asta? Pe

de altă parte, faptul că *Dialogurile de seară* au un aer etern de exercițiu (antrenament) spiritual fără nici o finalitate, un fel de a bate apa în piua în chip metodic și fără sens. Câmpul de atemporalitate orientală, cu irigațiile ortodixe ale părintelui Galeriu, nu au nici o finalitate, nu propun în definitiv nimic: sunt închise între cei patru autori și nu prezintă nevoia de cititori: dialogurile sunt minunate, dar nimic nu le reclamă publicarea. (...) Acest sentiment românesc al mișto-ului stă la ooriginea stării de fapt a culturii noastre . a te comporta «la mișto» înseamnă să nu-ți pese. Lecția ironiei livești, textualiste, a fundamentat critic în acest spațiu carpato-danubiano-pontic (ca fiind «cultural», «onorabil») aerul lui «a lua la mișto al românului». □ Arșavir Acterian publică un articol despre septicismul și pesimismul eminescian: *Cărți și credință*. □ De problemele antropologiei lui René Girard, autor al studiului *Violența și sacrul*, se ocupă același Alexander Baumgarten citat mai sus: *Ghicitoarea și somnul*, dar și Ela Cosma, în articolul *Antropologia. Ambiția unei științe*. □ Sunt publicate, de asemenea, texte consacrate fenomenului religios: *Crezul ortodox* de N. Steinhardt, copia unei „predici” a părintelui Nicolae, *Patru exerciții aproximative* de Ioan Pinteș, *Ideea de divinitate în creștinism* de Ștefan Iloaie.

● În „Ramuri” (nr. 1-2), Gabriel Chifu scrie un articol despre Eminescu, *Despovărea de clișee*. Cu Eminescu „nu mai suntem balcanici, lamentându-ne minor la porțile Orientului, ci europeni. (Asta à *propos* de obsesia momentului – *intrarea în Europa*. Cu el n-am ieșit, nu vom ieși niciodată din Europa. Și atunci a ne apropia de Eminescu înseamnă și a regăsi Europa. (...)) Gestul cel mai potrivit de a-l omagia autentic pe poetul național cuprinde măcar aceste două componente: întâi, să-l citim pe Eminescu și apoi, ceea ce constituie consecința unei lecturi atente, fidele, să-l despovărim de clișeele vinovate ale falselor, superficialelor receptări”. În altă ordine de idei, „dacă Eminescu ar trăi azi și ar semna incomodele sale cronici politice și l-ar avea apropiat pe Caragiale care ar scrie *O scrisoare pierdută*, ei bine, atunci, ce s-ar întâmpla? O, câte patimi, și acuzații, și violențe de limbaj ar stârni Eminescu (precum și colegul său de eternitate Caragiale) la unii dintre confracții săi apolitici și la unii dintre marii zilei: că destabilizează, că să-și vadă de scris, nu de politică, în fine, atâtea și atâtea pe care hârtia nu le-ar suporta”. □ Ioan Lascu realizează un interviu cu Eugen Uricaru. Printre subiectele abordate: controversata „literatură de sertar”, impactul crizei economice asupra vieții literare, problema Basarabiei, prezența lui E.U. în conducerea revistei „Luceafărul”. □ Sub titlul *Psaltirea exilatului*, Gabriel Coșoveanu comentează volumul lui Cioran *Îndreptar pătimăș*. □ Sub genericul *O întrebare pe lună pentru Ștefan Aug. Doinaș*, scriitorul comentează o temă la ordinea zilei: „Care vi se pare a fi cea mai presantă întrebare pe care trebuie să și-o adreseze societatea românească?”, răspunzând întrebării adresate printr-o altă interogație: „Ce a făcut, ce face, ce are de gând să facă poporul român cu șansa pe care i-a oferit-o Revoluția din 1989?”, afirmând totodată că urgențele mo-

mentului ar fi „eliberarea de fosilele comunismului și reîntregirea teritorială a României”. □ Din sumar mai amintim: un eseu al lui Virgil Nemoianu, **Religia și știința modernă**, precum și pagini de corespondență: **Ion D. Sîrbu către Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu**.

● În „Viața românească” (nr. 1-2), Mihai Gramatopol publică articolul **Inefabilul, limba de lemn, logocrația, alienarea și implozia limbajului**: „Limba de lemn nu este neapărat modalitatea de expresie a gândirii marxiste. Marxiștilor occidentali le este străină. Pe de altă parte, limba de lemn nu este epifenomenul limbajelor științifice specializate. Am văzut nenorocul de a ști prea bine că limba este apanajul gândirii totalitare: a fasciștilor, a naziștilor, a comuniștilor, a dogmaticilor, în genere, neexceptând pe cea a textelor religioase ale creștinismului de dinaintea Părinților Bisericii (...). Limba de lemn nu descinde din oralitate, dar generează în mare măsură oralitatea săracă și vulgară. Limba de lemn apare ca negare, prin exclusivism ideologic, a oricărui sistem educațional încheiat. Fasciștii și naziștii și-au creat atare limbaj, de factură cominatorie, pentru a se impune, pe de o parte, prin forță, celor potriviți, prin captivarea celor simpli și slabi de înger, pe de alta. Pentru ei logosul era întruparea «forței vitale» și a travaliului pus în slujba cauzei respective. Limba de lemn a comuniștilor are însușiri distinctive proprii. Ea trebuie înainte de toate să *mintă*, ca să *convingă*. Geneza limbii de lemn comuniste este căutarea unui *alt adevăr*, tot atât de metaistoric ca și formarea *omului nou*, comun ideologiilor totalitare. Un *om nou* comunist este cel ce întoarce spatele realității. O altă însușire generativă a limbajului de lemn comunist și neocomunist este semi – sau/și sfertodocția. (...) Marxismul de rând, cel vulgar, de care se dezic marxiștii totalitari «superiori», ca și cum ar fi putut ei crea un altul, a reușit cel mult să «reinterpreteze», să «reconsidere» *pro domo*, la modul degradant și fals, câte ceva din moștenirea culturală europeană”. □ Prezentând volumul *Monologul polifonic* (în cronică „*Didahiile*” lui N. Steinhardt), Nicolae Mecu descifrează valențele de moralist ale autorului. □ În articolul **D-ale carnavalului în varianta Dimov**, Gheorghe Grigurcu relevă balcanismul liricii lui Leonid Dimov. □ Sorin Vieru publică eseu **Întâlniri cu I. L. Caragiale**. □ Marin Diaconu publică textul inedit al conferinței **Europa față de America**, prezentat de Mircea Vulcănescu la 19 martie 1932, în cadrul unui simpozion organizat de Cercul Analelor Române, cu tema *Valorificarea spiritului american*. □ În traducerea și cu o prezentare de Irina Bădescu, sunt transcrise fragmente din *Jurnal fărâmițat (Journal en miettes)* de Eugen Ionesco. □ Vlad Russo comentează volumul lui Vasili Grossman *Panta rhei* (tradus de Janina Ianoși). □ Cezar Ivănescu publică un grupaj de poeme din ciclurile *Sutrelle Munteniei* (1989-1990).

[IANUARIE-FEBRUARIE-MARTIE]

● În articolul cu care se deschide revista „Euphorion” (nr. 1-3), **Renovatio**, redacția trage un semnal de alarmă în privința viitorului revistelor culturale,

justificând decizia de a nu mai scoate numărul pe decembrie 1991 și prezentând soluțiile găsite între timp: „Sfârșitul anului 1991 a fost, din indiferența guvernului față de cultură, un impas în existența revistelor Uniunii Scriitorilor, care și-au suspendat apariția. Nr. 12/1991 rămâne pentru totdeauna o sincopă a «zborului» lui Euphorion. Ministerul Culturii, recunoscând că dispariția acestor reviste, din cauza crizei acute de fonduri a editorului central, ar însemna o grea pierdere pentru cultură, a făcut apel organelor locale în drept să sprijine financiar continuarea activității lor. Prin bunăvoință, s-a semnat între prefecturi și Uniunea Scriitorilor un protocol de coeditare a unora dintre aceste reviste cu sediul în orașe importante din țară. Acest număr care marchează începutul unei noi vieți a «Euphorion»-ului apare cu sprijinul noului editor – Inspectoratul pentru Cultură al județului Sibiu”. □ La rubrica „Interviu”, belgianul Eugène van Itterbeck răspunde unor întrebări legate de relația dintre centru și provincie și de „Centrul European de Poezie și Dialog Cultural Est-Vest” (text tradus din limba franceză de Dumitru Chioaru). □ Se publică versuri din poetul flamand Erik Van Ruysbeek și un articol de introducere în opera acestuia semnat de același Eugène Van Itterbeck, ambele materiale în traducerea Liliane Ursu. □ Mai multe pagini de revistă sunt rezervate unei anchete cu titlul *Provincia deschisă*, în al cărei „Argument”, Radu Țurcanu redeschide ecuația centru-provincie: „Așa cum puterile în stat s-au separat doar pe hârtie (...), și relația capitală – restul țării a rămas încremenită într-un proiect prăfuit, acela al centralismului comunist” și cere „autonomia provinciilor în raport cu capitala”: „Mișcările culturale, în special cele din jurul revistelor – foste și actuale – ale Uniunii Scriitorilor, demonstrează tocmai «relativismul» unei opoziții provincie/capitală, prea radicală astăzi în ambele sensuri. În oarecare discrepanță față de politic și în totală defazare față de social, culturalul mută accentul, în relația respectivă, de pe centralism pe autonomie și afirmare de sine. (...) Autonomia locală ar însemna în primul rând trezirea și activizarea acelei categorii a populației care este slab instruită profesional, derutat și, în numeroase cazuri, foarte tânără. (...) Se pare că intrăm într-un parcurs al culturalizării politice – fie și pe spații mici, privilegiate –, al educării deprinderilor individualizante”. Astfel, provinciile „vor putea deveni motoare în regim propriu spre o evoluție pan-europeană”. Printre respondenți se numără Marta Petreu (care crede că depășirea complexului provincial e împiedicată de „mulțumirea” și „exaltarea de sine” a intelectualilor români – „Nimic mai sufocant, mai deprimant decât spiritul provincial călduț și adeviziv” – și de ura lor „cenușie, activă, eficientă împotriva a tot ce nu le seamănă”), Cornel Moraru (pentru care „soluția viitorului este în cultură policentrismul”). Tot în cadrul anchetei dedicate *Provinciei* sunt publicate o serie de interviuri axate pe întrebările: „1. Cum vedeți provincia, nu în ultimul rând pe cea culturală, la români? 2. Există un handicap (sau o șansă) a provinciei față de centru – capitală? Ce s-a întâmplat în acest sens după 1989? 3. Există o situație

provincială a culturii române în raport cu restul Europei?”. ■ Pentru Mircea Ivănescu, „provincia a alimentat, în cazurile cele mai importante viața culturală, în locurile și în momentele în care ea a fost esențială în cultura europeană”; poetul crede că „provincia are totdeauna cea mai mare șansă față de capitală” și că „În literatura clasică română, a fost un simplu accident faptul că scriitorii s-au stabilit în capitală. Literatura română trăiește în ce are mai valabil, cred eu, în primul rând prin Moldova, firește prin Transilvania, dar în orice caz prin Moldova și în al doilea sau în al treilea rând prin București. Dacă vrei o părere intimă, faptul că eu însumi am plecat din București vă exprimă convingerea mea”. ■ Mircea Ciobanu susține că „după evenimentele din decembrie 1989 am început să face mari pași, mulți, nenumărați pași înapoi față de propria noastră condiție. Au apărut cărți minunate în timpul dictaturii lui Ceaușescu. Cărțile acestea astăzi nu mai sunt nici citite, nici receptate, e o dezordine axiologică așa cum noi n-am trăit poate niciodată. (...) În timpul dictaturii lui Ceaușescu toată critica românească s-ar fi năpustit să ia în seamă acest miracol care se chema «un debut». Acuma, strigi într-o cameră căptușită cu pâslă (...) Degeaba apar cărți foarte bune, dacă ele nu sunt receptate”. ■ După Gheorghe Crăciun, „complexele provincialității nu vor fi niciodată analizate și exorcizate sub forma unor sarcini de serviciu. Mircea Martin n-a scris *G. Călinescu și „complexele” literaturii române* la cererea Ministerului de Externe sau din dispoziția șefului de catedră de la Filologia bucureșteană. Iar gestul lui Mircea Martin a rămas deocamdată unul singular. Când el ar fi trebuit să provoace o asumare colectivă”. ■ După Alexandru Vlad, „Coloniile universitare sau capitalele n-au fost niciodată orașele sau locurile care au favorizat experiențele singulare și în nici un caz starea necesară pentru transpunerea lor în operă. Asta peste tot în lume. (...) Oricât de paradoxal va părea, ne vom deprovincializa în măsura în care vom fi capabili să stăm deoparte de aglomerațiile «culturale»”. În condițiile în care literatura română lipsește din marile librării vestice, Alexandru Vlad consideră că „va trebui să cunoaștem foarte bine peisajul prozei europene și să venim cu partea aceea pe care numai noi o putem da”. Mai semnează texte despre „deprovincializare” scriitorii Ioan Radu Văcărescu, Aurel Pantea, Hanibal Stănculescu, Iustin Panța. □ La rubrica „Developări în perspectivă”, Dumitru Chioaru scrie despre poezia lui Ion Mureșan, iar la rubrica „Eseu” semnează textul *Poveste cu Eminescu*, unde abordează aspecte ale exegezei și editării operei eminesciene, precum și devierea „neo-comunistă” și „ultranăționalistă” a mitului Eminescu. □ I. Negoitescu semnează o cronică la volumul de critică *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură* de Ovid S. Crohmălniceanu. □ Paul Goma e prezent cu un fragment din *Roman intim*. □ Cu supratitlul *Conferințe în serial: Constantin Noica* și titlul *Caietele Eminescu*, se reproduce „prelecțiunea” ținută de filosof la Muzeul de literatură al Moldovei, Casa Pogor, Iași, 22 septembrie 1977. □ Radu Țurcanu comentează volumul *Dreptul la norma-*

litate. Discursul politic și realitatea (1991) de Nicolae Manolescu (*Provoacarea realității*), iar Ovidiu Pecican – *Planeta mediocrilor* de Ioan Groșan (*Swiftulețiana*). □ Joachim Wittstock semnează prelegerea *În numele lui Faust, al Helenei și al lui Euphorion*, cu subtitlul „Întâlniri germano-române în literatura mai nouă”, prezentată în cadrul unui simpozion cu tema „Literatura germană în sud-estul Europei”, desfășurat la Innsbruck, octombrie 1991 (text tradus de Beatrice Ungar). □ La rubrica „Bibliotheca Humaniores” apare *Memorandumul pentru UNESCO (1948) – Tehnici pentru o schimbare de atitudine* de C.C. Jung, în traducerea lui Ioan I. Ică. □ Dumitru Pop-Ciocoi semnează un studiu (în engleză) despre proza lui Aldous Huxley.

[IANUARIE-APRILIE]

● În „Dacia literară” (nr. 1-2) este publicat un interviu realizat de Mariana Marin (pe 4 august 1990) cu Dinu Flămând, „printre ultimii scriitori care au ales exilul”. Sosit în Franța, în calitate de doctorand la Sorbona, cu o teză despre modernismul portughez, D.F. remarcă interesul scăzut al cititorului parizian pentru poezie, absența polemicii din revistele literare: „Dincolo de faptul că francezii cumpăra ceva mai puțină carte de poezie, tipăresc tot ce există poet bun în lume și același lucru se întâmplă și cu proza și cu critica literară. Mă mir și eu când descopăr că sunt vreo șapte ediții din Vladimir Holan – nu văd nici un comentariu despre Vladimir Holan, nu mă miră lipsa de ecou a acestor traduceri, uneori importante în revistele literare. Dar asta nu înseamnă că ele nu ajung la cititorul care le așteaptă... Deci nu trebuie să ne luăm numai după aparențe, după faptul că în jurul unor apariții nu se iscă scandaluri. (...) Nu se așteaptă nimeni ca o carte de versuri să dispară într-o săptămână, dar dacă ea dispare într-un an-doi, este foarte bine. Fiecare carte ajunge efectiv la omul care o citește cu adevărat și cred că aceasta se va petrece și la noi după ce se va face o triere în această mare cantitate de falsă poezie, însă, firește, în mod natural, nu prin acțiunea unui organism de stat. La noi se publică, totuși, o poezie de calitate mediocră. În România există și această explozie a revistelor literare sau a jurnalelor politice, care se simte datorită să plaseze, uneori, și câte un grupaj de versuri”. La sugestia interviuitoarei, D.F. face o comparație între statutul cronicii literare în Franța și acela al cronicii literare din România: „Cronica nu este un studiu, este un articol care recomandă o carte și care semnalează cititorului grăbit care sunt punctele ei de interes, care sunt părțile ei tari și atunci cronica literară trebuie să-i vorbească, trebuie să nareze, trebuie să fie descriptivă, ceea ce în România a fost considerat o rușine. (...) Cronici prețioase, pline de terminologie abstractă, există aici în revistele de studii, dar până și «La Quinzaine littéraire» folosește un tip de cronică narativo-descriptivă. Cronica literară trebuie să ajute și la vânzarea cărții. Atunci, probabil că mulți dintre comentatorii literari străini se vor întoarce la acest tip de cronică literară. Manolescu, după părerea

mea, o făcea deja și înainte, de aceea era citibilă cronica lui și era citită, dar nu este singura”.

FEBRUARIE

3 februarie

● În „Luceafărul” (nr. 3), Alexandru George publică un eseu cu caracter programatic, *Spre o istorie literară*, în care își propune să schițeze coordonatele necesare ale unui asemenea demers în postcomunism: „Eșecul istoriografiei comuniste este semnificativ pentru dogmatismul doctrinei aplicat tocmai în domeniul creației, adică al libertății. Toată această situație de criză s-a agravat brusc odată cu deschiderea perspectivelor spre o cercetare obiectivă și completă, după evenimentele din decembrie 1989. În ultimii doi ani nu s-a elaborat nici un proiect istoriografic și în genere istoriografia generală a cedat spațiul publicisticii curente foarte avântate, analitice și acuzatoare, dar fără a imagina altceva decât procese. Unele acțiuni de «revizuire», polemici pe teme personale sau de interes mărunț, atât pe plan moral cât și estetic, ar fi de presupus că sunt un preambul (în cel mai bun caz) la ceea ce ar trebui să facă istoriografia”. Autorul acuză „lipsa viziunii istorice” și insuficiența criticii foiletonistice (altfel, cu „multe calități”), manifestă în „panoramele” realizate de Gh. Grigurcu sau de Eugen Simion, dar și în *Istoria literaturii române* a lui I. Negoitescu, parțial în *Istoria literaturii române contemporane* a lui E. Lovinescu și având o „culminație grav deformatoare” în *Istoria...* lui G. Călinescu (Al Piru ilustrând, prin comparație, „o degradare a călinescianismului până la ultima sa expresie”). □ Florin Manolescu scrie despre *Viața lui Constantin Stere* de Z. Ornea (*Cazul Stere*): „Poate că altul ar fi fost efectul general (...) dacă am fi avut o împărțire pe subcapitole mici (centrate însă și ele pe câte o temă), ca în cartea lui Viktor Șklovski despr Tolstoi. Poate că Z. Ornea ar fi trebuit să procedeze exact ca Stere, în cazul romanelor sale: să-și angajeze un «consilier literar», care să-i recitească întreaga carte, să-i croiască un plan mai strâns și nu în ultimul rând să i-o stilizeze. Vreau să spun cu această observație finală (care poate să apră nedreaptă în raport cu efortul devastator la care autorul de astăzi s-a supus) că în mulțimea celor 1200 de pagini pe care Z. Ornea i le consacră lui vieții lui C. Stere această carte ideală există. Doar că, din păcate, factologia ei tropicală nu ne îngăduie s-o vedem”. □ Constantin Trandafir examinează, succint, receptarea exegetică a operei lui Ion Creangă (pe care o privește ca „operă deschisă”) într-un articol intitulat *Creangă, un scriitor „clasat”?* □ Interviuul revistei din seria *13 întrebări pentru...*, realizat de Marius Tupan, îl are ca protagonist pe scriitorul Radu Tudoran. Prozatorul își rememorează biografia și călătoriile, se oprește, cu umor asupra multiplelor „crize” prin care a trecut România și cărora le-a fost martor, formulează observații detașate asupra lumii prin care a trecut și asupra

prezentului. □ Numărul de față conține și un nou supliment „Promoția '90”, cu un poem de Ioan Es. Pop (*Amicul*), partea a treia din eseu *În căutarea romanului* de Dan-Silviu Boerescu, prozopoeme de Cristian Popescu (*La fereastră, Apocalipsa, dragostea mea (I), La noi în sat, pe Golgota*).

4 februarie

● Răzvan Petrescu își continuă dialogul cu Mircea Dinescu, președintele Uniunii Scriitorilor, și în nr. 5 al revistei „Cuvântul” (*Uniunea Scriitorilor falimentează încet, dar sigur, II*). Subiectul abordat, de această dată: „desființarea, autodizolvarea, moartea și dispariția” Uniunii. M.D. consideră că, deși „această cooperativă agricolă a scriitorilor români n-o să dureze veșnic”, trebuie găsite soluții pentru salvarea ei, mai cu seamă pentru cei aproximativ șapte sute de pensionari ai Uniunii Scriitorilor. Pe de altă parte, Dinescu dă exemplul țărilor din Est, Rusia, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, unde această formă de organizare, „o formă de sindicat”, s-a destrămat și unde, reorganizate în Asociații fără patrimoniu, mai mult formale, asemenea instituții au „sinistre probleme financiare”.

5 februarie

● Învinuit, într-un dialog cu Raluca Stroe Brumariu, din „România liberă” (la rubrica „Ancheta României libere”: *Ce se întâmplă cu revistele literare?*) că articolul *Asul din șosetă* („Literatorul”, 10 ianuarie 1992) „pare scris – ca ton – de cineva de la «România mare»”, Fănuș Neagu răspunde: „Eu consider că aceasta e literatură pamflet. (...) Și tonul articolului dv. în care-l lăudați pe rege și propuneți ideea desfigurării unor adversari politici, mă refer la desfigurări morale, ce fel de ton e? Și dumneavoastră folosiți pamfletul, și noi. E un gen literar. Adevărat, foarte pretențios. Articolele dv. sunt mai normale. Articolul din «Literatorul» se referă la Sânziana Pop. Știți cine a fost Sânziana Pop? Este un articol scris împotriva unui om care ne acuză de comunism, ea care a fost o isterică pur-sânge comunistă. Dar și «România liberă» numără în rândurile ei foști membri în CC, care chipurile, au îmbrăcat haina disidenței, l-au slujit și pe Dej și pe Ceaușescu cu deosebită osârdie. Ce a fost Paler înainte? A fost spion al comunismului și acum este director principal la ziarul dv.”. La argumentul că lui Octavian Paler „i s-a retras dreptul de semnătură, când cu scrisoarea de protest adresată lui D.R. Popescu, fiind interzis să-i mai apară cărțile în librării”, Fănuș Neagu contraatacă: „– Dl. Paler ar fi putut fi implicat într-un adevărat proces al comunismului și trimis la închisoare pentru ceea ce a făcut. Iar în privința acelei scrisori, hai să fim serioși. Să vă zic eu cum a fost cu chestia asta cu Dinescu. A fost cu voie de la poliție. Dinescu are un socru ungur și nu mai știu ce, o soacră rusoaică evreică, membru activ și azi al partidului bolșevic, și, având el spatele asigurat de URSS și Ungaria, a intrat în disidență. Atunci unor oameni foarte bine văzuți li s-a spus: «faceți o chestie de

rezistență, susținându-l pe Dinescu, fiindcă va avea loc ce va avea loc». Atunci, Paler, Paleologu și ceilalți i-au dat o palmă lui Ceaușescu pe obrazul lui D.R. Popescu. Dacă erau așa de îndrăzneți, de ce nu i-au adresat scrisoarea direct lui Ceaușescu?/ – *Dar cine l-a dat afară pe Dinescu, D.R. Popescu sau Ceaușescu?*/ – Ceaușescu, bineînțeles. Iar Dinescu, pe care eu l-am adus în presă, este un caracter foarte alunecos. Pe Dinescu eu, rugat de familia lui, l-am ajutat să se învârtă pe la popota Securității./ – *Cum adică?*/ – A făcut arma la Securitate. Eu cunoșteam un general de securitate, șeful clubului Dinamo, și acela l-a oploșit la loc calduț. Dinescu a luat tot ce se putea lua din viața asta./ – *Deci dv. nu socotiți că el a riscat cu adevărat înainte de '89, că a opus o adevărată rezistență lui Ceaușescu.*/ – Dacă am Uniunea Sovietică și KGB-ul în spate, la dreapta CIA și Ungaria și am și o sovietică la masă (mama soacră), risc și eu. El a fost sprijinit din toate părțile. Dacă vă imaginați că un tânăr scriitor putea merge la toate ambasadere capitaliste și să nu-i facă nimeni nimic...”

● În „Tribuna” (nr. 6), Eugen Uricaru analizează sursele expresiilor **Ca-n Caragiale**, pornind de la situații cotidiene postdecembriste – cum ar fi apariția unui... Partid Liber Schimbist sau mineriadele și manipularea TVR. „Și, totuși, Caragiale este un *fictionar*, nu este un fiziolog, nu este un *grefier*, nu este o categorie de coduri ori legi, este un *scriitor*. Cum s-ar spune, nu este un descriitor, un autor moralist ori preocupat neapărat de fotografierea realității, ci un artist care *a creat o lume*... Ceea ce ni se întâmplă uneori în realitate, într-o organică realitate, seamănă foarte mult cu ceea ce se întâmplă în ficțiunile lui I.L. Caragiale, în organica sa lume imaginară. Atunci Caragiale trăia în realitatea românească, făcea parte din ea, era o calitate a acesteia; *acum*, românii trăiesc într-o ficțiune caragealiană, îi dau putere, o susțin, o fac viabilă și credibilă”. □ Despre I.L. Caragiale scriu, de asemenea, la 140 de ani de la nașterea autorului: Mircea Ghițulescu (**Caragializăm, caragializăm...**), Ion Mușlea (**Vitrion și catharsis**), Ion Vlad (**Lecturi, o conferință și inițiațiuni. Ce anume citeșc personajele lui I.L. Caragiale**). De reținut concluzia lui Ghițulescu, parcă în completarea textului lui Eugen Uricariu: „Conservator parșiv și antiliberal contemplativ, apoliticul I.L. Caragiale e luat drept *martor*, patron și argument, de intelectualii *martiri* ai anilor '90”; „Lipsa de vocație militantă a lui Caragiale mi se pare exemplară... Trecând peste valoarea literară a operei sale, ceea ce rămâne pentru totdeauna instructiv în spiritul și litera clasicului este și această asceză împotriva excesului, exercitată prin ironie, o asceză împotriva exceselor militante până în clipa în care acest soi de delir, acest mod de a «caragializa» la fiecare pas nu devine el însuși exces. Caragializăm, caragializăm...”

6 februarie

● În nr. 3 din „România literară”, Cristian Teodorescu semnează editorialul **Criza sistemului, nu criza culturii**: „Faptul că printre scriitori a început să se

întindă un anume scepticism, care s-ar putea traduce prin «La ce bun?» mi se pare simptomatic. Cu atât mai mult cu cât literatura nu e nici ea în criză. Că, pentru moment, literatura de ficțiune nu e grozav reprezentată e un fapt compensat de reapariția unor genuri care, până nu demult, lipseau ori păreau condamnate fără termen. Eseul și pamfletul politic, memorialistica și în general literatura cu valoare documentară; reapariția lor degrevează, într-un anumit sens, literatura de ficțiune de o sumedenie de teme pe care, în perioada anterioară, ea trebuia să și le asume, răspunzând nevoii cititorului, e adevărat, dar transformând ficțiunea într-un vehicul încărcat cu ziare nescrise, cu pagini de istorie refuzate altfel sau, uneori, cu fragmente dintr-un discurs pamfletar-disident./ Cine are răbdare să răsfoiască presa care apare la această oră în România va descoperi că, în cea mai mare parte, ea nu e opera gazetarilor profesioniști, ci a scriitorilor convertiți la gazetărie. În ziua în care aceștia vor realiza că interesele lor de lungă durată sunt tot mai amenințate de criza financiară și vor declara grevă, indiferent de locul unde semnează, se va întâmpla un fapt asemănător aceluia din săptămânile trecute, când revistele Uniunii Scriitorilor și-au suspendat apariția./ Scepticismul pe care îl întâlnesc la tot mai mulți colegi, părerea că se întâmplă un lucru grav de nestăvilit, prăbușirea suportului financiar al literaturii, e luat de unii dintre noi drept o criză a literaturii. Conștient sau nu, întrebuițând această sintagmă, ne abatem atenția de la problema reală, aceea a crizei de sistem./ Aidoma actorului sau muzicianului, scriitorul nu poate să facă decât ceea ce știe. El nu se poate substitui nici fabricii de hârtie, nici tipografiei, nici difuzorului de carte sau de revistă./ Iar faptul că el are pretenția ca toate acestea să funcționeze, nu perfect, dar nu înrobitor și nu la prețuri umiltoare, nu mi se pare un capăt de țară./ Criza revistelor de cultură și literare nu e una de fond, a culturii și a literaturii, ci una financiară, aceeași care amenință editurile cu falimentul și teatrele cu închiderea porților. Dar, din câte știu, nu oamenii de cultură sunt cei care au făcut și fac în România politica prețurilor”. □ Ștefan Aug. Doinaș publică o primă parte a eseului *Morala și paradoxiile ei* – reflecție în marginea imperativelor iubirii creștine, cu trimiteri la filosofia platoniciană, la plotinieni ori la VI. Jankélévitch: „În realismul raționalist al lumii moderne, în care toate lucrurile au – sau par să aibă – o motivație, morala apare adesea ca o sfidare a logicii, ca un paradox. E destul să ne gândim, de pildă, la preceptele de bază ale iubirii creștine – să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși (...) – ca să ne apară în față sâmburele contradictoriu, ireductibil al vieții morale: de ce să iubești pe Celălalt? (...) / În mod normal, alteritatea (...) pare, pentru omul obișnuit, o piedică în calea iubirii: altul, Celălalt este în general străinul față de care legătura de sânge – una din motivațiile iubirii – nu funcționează. Xenofobia este mai ușor de înțeles, și vai! Chiar de practicat, decât altruismul, pentru omul de rând; deoarece xenofobia are o motivație obscură dar tenace: ca și în cazul vocii sângelui, aici se impune

o voce ancestrală, aceea a experienței istorice ereditare, care ne arată că în orice străin se ascunde un potențial dușman. (...)/ Ceea ce indică, încă o dată, că planul moral este paradoxal nu numai prin lupta împotriva naturii umane (rațiunea ținând tot de «natura» omului), ci și prin obstacularea istoriei. Adevărata morală nu poate fi concepută decât ca o deschidere spre universalism; iar acest universalism înseamnă altruism, filantropie, cosmopolitism, «totalitarism» stoic etc.”.

● La rubrica de „revista revistelor” din „Literatorul” (nr. 5), „Diac tomnatic și alumn” polemizează cu „România literară” în problema subvențiilor: „Au reapărut, după o scurtă întrerupere (din rațiuni economice, dar și din clare rațiuni politice) revistele săptămânale ale Uniunii Scriitorilor. Reapare și «România literară» însoțită de un articol al redactorului-șef (dl. G. Dimisianu) care explică, în stil dramatic și amenințător, motivele acestei întreruperi. Convingerea lui este că Statul are bani, dar «puterea» actuală nu vrea să-i dea pentru revistele de cultură. Iată argumentele sale: «Au secat, într-adevăr, toate resursele, chiar toate resursele? Nu s-ar zice, dacă am sta să judecăm după cât cheltuiește statul cu noua Cântare a României, adică cu parăzile, cu procesiunile, cu praznicele, cu sau fără soboruri de preoți, cu coroanele, cu noile uniforme atât de chipeșe, prevăzute cu panaș, ale gărzilor de ceremonie, cu noile institute, fundații, publicații, comisii însărcinate să confecționeze *amăratei țări* (s.n.) o imagine cât mai surăzătoare pentru exterior».../ Lăsând deoparte chestiunea subvenționării culturii de către stat (subvenție care, o spunem fără echivoc, trebuia acordată în această dificilă fază de trecere), să urmărim cu atenție logica dlui Dimisianu. Ea seamănă, în esență, cu logica (...) Conului Leonida (...): «Treaba statului, domnule, el ce grijă are? Pentru ce-l avem pe el? E datoria lui să se-ngrijească să aibă oamenii lefurile la vreme» (...) Argumentele lui G. Dimisianu de pe pagina întâi a «României literare» sunt reluate și dezvoltate, cu trimiteri mai exacte, pe ultima pagină a revistei, de către Cronicar. Acesta, răspunzând la o notă apărută în «Literatorul», atacă în chip grosolan și răuvoitor revista noastră, făcând fel de fel de supoziții absurde. Cine subvenționează «Literatorul», întreabă, șiret, Cronicarul? Răspundem: revista «Literatorul» este subvenționată, ca și alte publicații culturale, de Ministerul Culturii. Scrie clar pe pagina a doua a revistei. Nu-i nici un secret la mijloc. *Nu cumva această publicație este subvenționată de președintele țării?* întreabă tot șiret, făcând cu ochiul, același Cronicar care, se vede treaba, știe multe, are acces la dosarele contemporanilor noștri... Răspuns: nu, președintele României nu are nici un amestec în faptul că revista «Literatorul» reușește să apară, în aceste vremuri grele, spre supărarea unora dintre confracții noștri... Revista «Literatorul» a fost moșită în biroul fostului ministru al Culturii, dl. Andrei Pleșu... Mai departe, Cronicarul întreabă, bănuitor, *de ce costă «Literatorul» numai 9 lei și cine suportă diferența între acest preț și prețul de cost real?!* Nu cumva?... Și în acest caz,

adevărul e în altă parte decât acolo unde crede Cronicarul «României literare» că se află. Să-i explicăm, dacă vrea să audă: când apare o publicație nouă, editorul (în cazul de față Ministerul Culturii) stabilește un preț mai mic pentru a putea ajuta publicația să pătrundă pe piață. După ce revista reușește să se impună, prețul de vânzare se apropie de prețul de cost. «Literatorul» a apărut în septembrie anul trecut și a avut și are încă mari dificultăți cu difuzarea. Rodipetul nu ne-a răsfățat nici pe noi. Am zice chiar că dimpotrivă. Prețul relativ scăzut al publicației a fost menținut în aceste condiții... Este o regulă economică simplă. Cine nu vrea s-o înțeleagă o face pe spezele proprii... În continuare, Cronicarul, arțăgos, întoarce cum îi convine o expresie din nota apărută în revista noastră («Mercenarii de la unele publicații») și, cu o demagogie demnă de o cauză mai subtilă, ia apărarea scriitorilor români ultragiați!... *Cine*, zice el în stilul Cațavencu, *cine își îngăduie să-i numească mercenari pe scriitorii români?!* Întrebare retorică, alarmă falsă, generalizare rău intenționată, deturnare de sens. (...) Nota noastră se referea la cei care folosesc criza reală a culturii actuale (mai exact; a mijloacelor economice) în scopuri electorale... (...) Cât despre mercenarii din presă, ei, da, există, nu-i nici o îndoială. Dacă dl. Cronicar s-ar uita mai atent în jurul său i-ar putea descoperi ușor. Cum se numesc cei care, până în decembrie 1989, scriau zelor despre *Magistralele socialismului*, *Geografia spirituală a patriei*, și laudau, în metafore uimitoare, pe geniul Carpaților, iar azi au devenit, subit, elitiști, *opozanți* (opozanții postrevoluționari) și foarte scârbiți de «indecenta majoritate»? Cum?... Și dacă Cronicarul stăruie, îi putem aduce date și mai precise în acest sens... În fine, Cronicarul pune chestiunea tranșant: «Câți scriitori de valoare vor mai colabora la această revistă?» (este vorba, se înțelege, de «Literatorul»...) Întrebare ce ar părea absurdă dacă n-ar fi, în subtext, atât de provocatoare. Este un îndemn fâțiș la boicot și o amenințare mai puțin fâțișă adresată scriitorilor mai slabi de înger: *nu colaborați la Literatorul, căci dacă veți colabora...* O amenințare făcută într-un stil pe care îl cunoaștem bine. Ea se bazează pe un vechi raționament stalinsit: cine nu-i cu noi este împotriva noastră. «Literatorul» *nu-i cu noi, deci...* Aceasta este logica intelectuală a Cronicarului în chestiune. În fine, același Cronicar, pus pe harță, ne reproșează că «ne repezim» asupra tuturor celor care au ceva de spus împotriva puterii... Reproș gratuit (ca să nu zicem altfel) ca și cele dinainte. Ținem să precizăm (cititorii noștri pot verifica răsfoind colecția revistei) că «Literatorul» evită să se implice în certurile politice de azi. Nu credem că numele oamenilor care dețin, azi, puterea (puterea instalată și puterea opoziției, care controlează, în administrația culturii, majoritatea instituțiilor noastre și tinde să monopolizeze dreptul la opinie) să fi apărut în revista noastră. O singură dată a fost citat numele dlui Petre Roman, într-o notă în care era dat un răspuns unui articol agresiv și xenofob din «Orizont»: acolo (în «Orizont») i se reproșa fostului premier, mai pe față, mai în subtext, «fondul

nelatin» și configurația «fălcilor» sale (articolul se numea **Fălcile domnului Roman**). Cu acel prilej «ne-am repezit», vorba Cronicarului, pentru a apăra, nu pe omul politic în discuție, ci încalificabilul atac rasist adus împotriva sa... Făcând acest lucru, am pactizat, desigur, cu guvernul, am dezvăluit lumii întregi fondul nostru criptocomunist... Luăm act, din însemnările Cronicarului, că revista «România literară» nu va face propagandă electorală în favoarea dlui Nicolae Manolescu (directorul revistei) candidat la funcția de președinte al României. Ar fi normal să fie așa. «România literară» care a cheltuit, în 1991, 9 milioane din bugetul scriitorilor și promite să cheltuiască, în 1992, cam tot atâta) a rămas singurul organ săptămânal al Uniunii Scriitorilor care numără, se știe, aproape 2000 de membri... Nu toți au aceleași opinii politice...” □ Tot la „revista revistelor” este semnalată și o emisiune televizată despre Mihai Eminescu, unde Ion Bogdan Lefter s-a pronunțat despre naționalismul poetului: „După Sadoveanu, Arghezi, G. Călinescu, Camil Petrescu, Marin Preda, Nichita Stănescu... a venit și rândul lui Eminescu pentru a fi demolat. Recent, dl. Ion Bogdan Lefter redactor șef al revistei «Contrapunct» și tânăr asistent universitar («tânăr, tânăr, dar copt») a declarat într-o emisiune la TV, pe postul național, că prin întreaga sa operă, «în special în poezia de inspirație istorică și de asemenea într-o mare parte din gazetăria sa» a fost – îl cităm din nou pe dl. Lefter – «unul dintre propagatorii a ceea ce numim naționalism într-un sens rău al cuvântului». Și mai departe, tot dl. Ion Bogdan Lefter: «Asta și explică de ce naționalismul și xenofobia, să spunem, ale lui Eminescu, au fost manevrate, manipulate de diverse regimuri care s-au succedat în posteritatea lui politică. Să spunem: Eminescu a fost foarte bine manipulat și de propaganda comunistă care l-a transformat într-un mit național pentru că susținea un anumit fel de gândire, de închidere a gândirii, a ideologiei față de valorile eterne pe care ideologii regimului comunist au dorit-o»... Fără comentarii”.

● În nr. 4 din „Totuși iubirea”, Adrian Păunescu este de părere că **Mircea Dinescu a ucis Uniunea Scriitorilor**: „Dinescu și ai săi ar dori să explice dezastrul Uniunii Scriitorilor prin dezastrul țării, încercând să ne facă să credem că starea particulară se exprimă prin cea generală, când e tocmai invers: *Dezastrul general este suma dezastrelor concrete*. Oameni ca Dinescu au falimentat întreprinderi, instituții și idei, pentru ca ulterior incendiul mare pe care l-au stârnit și întreținut să arunce scânteii asupra celor ce-l provocaseră. Trebuie despărțit falimentul Uniunii Scriitorilor de momentul greu al presei românești în general. Responsabilitatea pentru nenorocirile de presă aparțin guvernării, dar responsabilitatea pentru căderea Uniunii Scriitorilor aparține integral lui Mircea Dinescu și grupului care-l sprijină. (...) Protocolul permanent al lui Mircea Dinescu trebuie decontat de el însuși, nu din banii acestei obști falimentate. Scriitorii vor ști să-și ceară drepturile. GESTIUNEA DINESCU trebuie prezentată limpede și scriitorilor și organelor competente

ale statului. Șmecherașul care s-a pricopsit, folosind bunurile colegilor, ar vrea să topească dezastrul Uniunii Scriitorilor în dezastrul mare al economiei românești, întocmai ca acel gestionar de depozit care, după ce fură cât poate, pune foc mărfii care a mai rămas pentru ca la inventar să dea totul pe seama unui scurtcircuit obiectiv... Mircea Dinescu, fii bun, te rugăm, și prezintă gestiunea. *Mircea, fă-te că lucrezi!*"

7 februarie

● În „Contrapunct” (nr. 2), Ion Bogdan Lefter comentează participativ, într-un triptic basarabean, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean* de Anița Nandriș-Culda și cele două volume din *Istoria Basarabiei* de Ion Nistor („*Zidul Prutului*”). □ Revista realizează un grupaj intitulat *Din nou despre Basarabia și Bucovina*, la care colaborează Mariana Codruț (*Basarabia – încotro?*, articol prilejuit de alegerea ca președinte al Moldovei a lui Mircea Snegur, ca unic candidat), Emilian Galaicu-Păun (*Poezia la post-restant*; numele autorului, din eroare, nu apare aici, îndreptarea urmând să aibă loc în numărul 4 al revistei) și Mihai Fusu (*Scriitorii noștri și „Disidența latentă”*). ■ Potrivit Mariane Codruț, Ion Iliescu și puterea de la București se fac vinovați de „eludarea puterii basarabene”, în contul forțelor conservatoare și al nomenclaturii din Basarabia. □ Emil Ionescu comentează încercările de regroupare a sindicatelor ca societate civilă în fața „mașinațiunilor FSN” într-un articol intitulat *Laburism românesc*, iar Călin Angelescu acuză manipulările mediatice cu privire la deturnarea anticomunismului revoluționar din decembrie 1989 (*Un popor ce-și urăște propriii eroi?*). □ Valeria Seciu prezintă, într-un dialog cu Ion Bogdan Lefter (Un loc și o stare de spirit a lucidității), obiectivele companiei particulare „alternative” de teatru pe care a înființat-o de curând („Levant”): „Când numărul spectacolelor noastre va crește, sperăm că se va desluși și «filosofia», și «programul», și «poetica» teatrului «Levant». E nevoie de coerență și stil. (...) Suntem, credem, pe linia tendințelor înnoitoare”. Despre activitatea respectivului teatru scriu, de asemenea, Hanibal Stănciulescu (*Doamna și clovnii*, despre montarea piesei *Angajare de clown* a lui Matei Vișniec), Anca Delia Comăneanu (*Levant după Levant*) și Valentin Petculescu (*Între așteptarea lui Godot și cea a lui tov. Godeanu – apud. Tudor Vasiliu*). □ Dan Stanca semnează un articol polemic despre *O absurditate: intelectualul de stânga*: „Orice intelectual de stânga, indiferent cât de inteligent ar fi, rămâne la urma urmei servitorul dialecticii. Prin dialectică se scuză și se explică tot (...). Atragerea multor evrei pe orbita stângii nu a fost numai un reflex omenesc de apărare, dar și absența spiritului metafizic pe care poporul iudeu, în diaspora sa, l-a pierdut, arborele sfânt, sefirotic al Kabalei rămânând tot mai misterios în cercurile închise rabinice cu care populația evreiască răspândită pe toate meridianele nu mai are practic nici o legătură. Intelectualul de stânga este, deci, o absurditate. De la Lukacs la Gramsci și de

la Althusser la Ion Ianoși, se observă același revoluționarism steril, aceeași inflație de termeni din sfera semantică a dialecticii, despre care N. Steinhardt a spus foarte frumos în *Jurnalul fericirii* că este purul infern. Nu în felul acesta poți înainta pe un drum spiritual”.

● Într-un scurt interviu acordat „României libere”, Ion Vartic, subsecretar de stat, laudă inițiativa lui Mircea Dinescu de a fi dat „generației de scriitori tineri reviste literare, cum ar fi «Contrapunct» în București, «Euphorion» la Sibiu, «Apostrof» la Cluj sau «Interval» la Brașov. Aceste reviste s-au impus imediat în atenția cititorilor, în primul rând pentru că nu mai semănau cu revistele mai vechi, de la grafică până la conținut. La salonul de Carte de la Paris ne-am prezentat și cu aceste patru reviste care au fost imediat luate; ele arătau pur și simplu splendid”. De asemenea, I.V. apreciază „analizele politice” ale lui N. Manolescu din „România literară” drept „excepționale”: „În toate analizele pe care le face el în «România literară» nu există nici un atac la persoană. Articolele lui politice au un nivel de civilitate și intelectualitate perfect. Dar îl imită scriitori care se înjură pur și simplu prin tot felul de reviste ce-și zic literare? De ce nu învață de la Manolescu să se facă analize politice?”. □ Ion Bogdan Lefter răspunde criticilor „golănești” pe care „Alcibiade” i le aduce în „România Mare”, în legătură cu o emisiune TV despre Eminescu, filmată de ziua nașterii poetului. Justificându-și intenția de „modestă participare la efortul mai general de înțelegere lucidă a operei eminesciene”, I.B.L. afirmă: „Nu greșesc dacă spun că recentul 15 ianuarie a prilejuit pentru prima oară exprimarea publică a unui număr semnificativ și coerent de opinii lucide asupra atitudinilor naționaliste ale poetului”, întrucât „nu de un mortificator cult al personalității are nevoie posteritatea unui creator de excepțională valoare, ci de omagiul adevărat al analizei drepte și nuanțate, care să nu ocolească umbrele neîmplinirilor, erorile. Îi aparțin și ele. În absența lor, portretul i-ar ieși ciuntit, fals, mistificat”. Și încă: „Civilizația noastră modernă, deschisă, «europistă» s-a construit – într-un sens lovinescian, am putea zice. Împotriva direcției naționaliste, închise și «localiste». Conflict care a avut și are implicații nu doar pe plan cultural, ci la toate nivelele societății, inclusiv la cel politic, unde este astăzi acut. În vocabular «electoral» (fiindcă tot suntem în pragul alegerilor!), problema noastră, a tuturor, este de a ne hotărî în bună cunoștință de cauză «pentru ce votăm», pentru obtuzitatea care se bate cu pumnii în piept, pretinzându-se «patriotică» și declarând că n-are nevoie de «Occidentul ticălos», sau pentru inteligența și bunul-simț care ne ajută să ne înțelegem corect pe noi înșine, așa cum suntem în realitate, și, apoi, să intrăm într-un dialog firesc și degajat cu partenerii de pretutindeni? Conform acestei din urmă opțiuni pe care se înțelege – sper! – că o îmbrățișez fără rezerve, e – într-adevăr – tot una dacă sunt român sau dacă aș fi evreu! Căci, în ultimă instanță, oricât s-ar împotrivi vajnicii apostoli ai noului naționalism de azi, suntem – nu-i așa? – cetățeni ai lumii...”.

● Cotidianul „Azi” ajunge la numărul 500 – aniversar. Evenimentul este salutat de scriitori precum Eugen Simion („Un gazetar autentic este un om pentru care adevărul există. Doresc gazetarilor de la «Azi» să scrie în așa fel încât cititorii săi să poată spune și ei: «Iată niște oameni pentru care adevărul există!»”) și Augustin Buzura, dar bagatelizat de Ion Caramitru și Mircea Dinescu; acesta din urmă declară: „Nu pot să am simpatie pentru un ziar care mă înjură și care publică scrisorile apostolilor neamului Vadim și Eugen Barbu. Îmi pare rău...”.

● În „România Mare” (nr. 83), George Alboiu se oprește la **Cotele apelor literare sau moartea culturii românești**, referindu-se la cele două tabere ale literaturii române din ultimii 20 de ani: cea „rezistentă” (având puncte comune cu „exilul superior”, de tip Cioran) și cea „disidentă” (având puncte comune cu „exilul inferior”, de tip Goma – „disidența” monopolizând, după 1990, susține G.A., revistele Uniunii Scriitorilor și falimentându-le: „*Moartea culturii române?* E un fals, ca să nu spun minciună gogonată. Cultura română contemporană nu se confundă nici pe departe cu producțiile de serie disidente. Avem de-a face, într-adevăr, cu eșecul lamentabil al literaturii disidente. Rezistenții au fost îndepărtați de la reviste, edituri, radiodifuziune, televiziuni. Disidenții au umplut aceste instituții cu nuliități inițiate în sportul permanent revoluționar, majoritatea brukaniști și tokeșiști, cameleonști, «elitiști». (...) Disidenții înjură clasicii, lipsesc pe cititor de semnături importante, relația lor cu statul nu o cunosc prea bine și acum urlă ca din gură de șarpe economic: *Moare cultura! Săriți!* Dacă n-ar fi tragică, o asemenea situație mi s-ar părea comică”. □ Se publică fragmente din publicistica lui Eminescu: **Actualitatea clasicii: Mihai Eminescu despre unguri**, cu articole de apărare a poetului național în fața mai vechilor acuze ale rabinului Moses Rosen, atacuri reiterate la TV în emisiuni precum *Viața spirituală*, chiar în ziua de 15 ianuarie. Ileana Vulpescu amintește de o **Moștenire marxist-leninistă**, Dan Zamfirescu discută despre **Eminescu în uraganul spiritului dizolvant**, iar Mihai Ungheanu, despre **Eminescu și transfugii permitabili**; în fața unor „blasfemii televizate”, cei trei autori admit că „dușmanii cunoscuți sunt preferabili celor ascunși” și că la TV, pe 15 ianuarie 1992, ar fi trebuit să se găsească cineva care „măcar să tacă despre Eminescu”.

8 februarie

● Alături de un interviu cu rabinul Moses Rosen, „**Când slăbește credința în Dumnezeu, nu mai există un control moral**”, realizat de Remus Andrei Ion, Dan Pavel publică, în revista „22” (nr. 5), articolul **Ilustrată din Ierusalim. La Yad Vashem**, din finalul căruia cităm: „În măsura în care tindem la integrarea culturii și civilizației noastre în Europa și în lume, va trebui să reconsiderăm istoria noastră politică, istoria literară și istoria mentalităților în funcție de aprecierea rolului avut de extremismele de dreapta și de stânga. În acest sens,

ca să dau un singur exemplu, dar semnificativ, ar trebui să ne dea de gândit faptul că tocmai reputația unui Mircea Eliade, care în acest moment este în topul activității eitoriale și al interesului public în țara sa de origine, este contestat în țara sa adoptivă, în Statele Unite ale Americii, tocmai pentru faptul că acolo nu s-a referit niciodată la opțiunile sale ideologice de tinerețe”. □ În articolul *Descoperind luna ianuarie*, Gabriela Adameșteanu comentează, *à propos* de aniversările literare ale lunii ianuarie: „Trauma lunii ianuarie (spaima biologică de frig, de întuneric, de rata aberant crescută a mortalității etc.), pusă în antiteză cu sărbătorirea cinică a celor doi, s-a diluat, indiscutabil, la începutul lui 1992, în febra electorală. Ne depărtăm în timp, începem să uităm. Dacă îmi veți aminti că e tot frig, ori că de Sfântul Ion președintele Iliescu a primit felicitări necuvenite de la «reprezentanții» unei populații căreia i-a făcut numai rău, dovedind că este deci pregătit să ne strice din nou luna ianuarie (...) și toate lunile care îi vor mai sta la dispoziție, am să vă răspund că nu este (încă?) același lucru. Altminteri sigur că febra galopantă a preșurilor (...) ne-a făcut și ea să întrezărim ca prin ceață chipul normal al lunii ianuarie. Și dimensiunea sa culturală. Emisiuni TV, radio sau articole din presă (...) au reușit să ne reamintească însă că prima lună a anului ni i-a dăruit pe Eminescu și pe Caragiale. (...) Prea multe «aniversări» «toces» sensibilitatea publicului-receptor (...), transformă emoția lecturii într-o emoție de examen școlar. (...)/ Dar în ultima jumătate de secol, Caragiale (și mai ales Eminescu) au îndurat ultragii mult mai grave decât cele rezervate de obicei autorilor clasici. Mai întâi o mutilare dogmatică în anii '50, pe urmă, după o temporară recuperare (...), festivismul ceaușist a poluat cu agresivitate opera poetică a lui Eminescu. Operație pe care ideologiile extremiste post-revoluționare o continuă, azi, concentrându-se mai ales asupra gazetăriei. (...) În atare context, putem deci saluta operațiunile de «salvare» a operei eminesciene și de reapropiere a ei de cititori. Așa cum a întreprins de pildă Cătălin Țârlea în emisiunea «Eminescu – pururi tânăr» din cadrul «Simpozionului». Deasupra ei a piuit incantatoriu muzicalitatea eminesciană a unor poezii îndeobște necunoscute (Variante, postume). Au contribuit la ea și interogațiile autentice și pline de tact referitoare la confiscarea mitului eminescian ori la atitudini politice retrigrade care evident nu pot fi preluate *tale quale* între valorile pozitive ale societății de azi. Voci autorizate ale istoriei literare (George Munteanu, George Gană) au ritmat emisiunea”. □ Sub titlul *O grijă mai puțin*, Florin Manolescu evaluează situații cronicii literare după 1989, menționând mai multe „abandonuri” semnificative: „N. Manolescu, Gabriel Dimisianu, Al. Călinescu, Marian Papahagi, Ioan Buduca, Radu G. Țeposu, Dan C. Mihăilescu”. Totuși: „Dacă e vorba numai de retragerea unor cronicari literari din activitatea curentă, atunci este evident că împrejurarea aceasta nu are cum angaja existența speciei, în eternitate. De altfel, în cazul unora dintre ei, s-ar putea vorbi mai mult de o schimbare a ritmului de a scrie, de o redistribuire a forțelor. (...)/ Dacă dispariția cronicarilor

literari e dedusă din posibila dispariție a revistelor literare (lucru care însă nu se va produce niciodată integral), rubrici sau chiar suplimente literare pot avea și gazetele de informație, cotidienele sau săptămânalele de mare tiraj./ Da, se va obiecta imediat în replică, dar atunci cronica literară nu va mai fi ce a fost, va trebui să se adapteze, să devină mai vioaie, chiar mai comercială. Și cu aceasta am ajuns la «argumentul postmodern», cel mai impunător dintre toate./ (...) În definitiv, cine are cu adevărat nevoie de cronica literară? (...) Împotriva iluziilor noastre, va trebui deci să acceptăm că specia nu este una de foarte mare audiență și că cei care au cu adevărat nevoie de ea sunt scriitorii, specialiștii, istoricii literari și abia în ultimul rând negustorii de carte (pentru care mult mai eficientă este «cronica orală») sau chiar cititorii...”.

9 februarie

- În „Adevărul literar și artistic” (nr. 103), Tudor Dumitru Savu publică articolul *Noii Vitneri ai literaturii române*: „Fenomenul pare tras la indigo după acela al anilor '50. (...) După ce Sadoveanu, Camil Petrescu, Arghezi sau G. Călinescu au fost taxați de «colaboraționiști», mai multe gazete s-au grăbit să ceară punerea lor la index. Practic, punerea la index a culturii române. Și înlocuirea ei cu ce? (...) Să ne amintim doar de cazul lui Marin Preda și de atacurile postrevoluționare la adresa sa! (...) Judecarea valorii literare a unui scriitor sau a altuia după criterii extraliterare face demonstrația unui spirit mărginit, dacă nu visceral”. Se dă ca exemplu recent emisiunea din 15 ianuarie a lui Cătălin Țirlea de la TVR, unde Eminescu fusese acuzat de șovinism violent de către Ion Bogdan Lefter și Ion Stratan, iar Șt. Aug. Doinaș afirmase că Eminescu ar fi „corigent la... democrație”.

10 februarie

- În nr. 4 al revistei „Luceafărul”, Florin Manolescu scrie despre romanul *Ostinato* de Paul Goma (*Patimile după Jilava*): „Există (...) în cartea lui Paul Goma o polemică insistentă și mobilizatoare de mari energii: disputa încrâncenată cu exagerata putere de acomodare a românului, care merge până la a pune în primejdie rezistența fibrei sale morale. În comparație cu I.L. Caragiale, care a tratat această temă ironic și umoristic, și în comparație cu Cioran, care aproape că s-a săturat de penibilul realității ei, la Goma accentul principal este acela al unei mari violențe pamfletare...”.

11 februarie

- În „Cuvântul” (nr. 6), Răzvan Petrescu publică a treia parte a interviului cu Mircea Dinescu: *Uniunea Scriitorilor falimentează încet, dar sigur*. În privința repunerii în funcțiune a tipografiei Uniunii, Mircea Dinescu explică: „M-am certat de câteva ori cu foștii primari și cu Petrică Naționalu” – pentru

a se găsi, în cele din urmă, „o clădire veche, într-o hală oarecum improprie pentru așa ceva, dar pe care am pus-o cât de cât la punct”. Apoi au apărut reacții ale unor scriitori precum Adrian Păunescu și Eugen Barbu referitoare la tipografiile care „ni s-au dat”: „Ei, această tipografie a fost donată «Fundației pentru promovarea literaturii germane în România» de către Ministerul de Externe german prin bunăvoința cancelarului Gentscher, când m-am întâlnit cu el în urmă cu un an și jumătate, iar celelalte două mașini din Berlinul de Est le-am primit oferind câteva cărți cu autograf care mi-au apărut în Germania, unor proprietari de tipografii tot pentru «Fundația pentru promovarea literaturii germane». (...) Până la refacerea acestei insule de cultură germană va profita și cultura română. Adevărul este că nici un singur scriitor din Consiliul Uniunii nu a contribuit cu nici un cui la această tipografie, lucru pe care i l-am spus și domnului Liiceanu la ședință, pentru că privea spre mine cu aerul stăpânului care-și îngrășă vita”. Referindu-se la demisia lui G. Liiceanu din comitetul director al Uniunii, Dinescu precizează: „După ce Sorescu a demisionat la televizor era normal ca Liiceanu să demisioneze la radio. Dl. Liiceanu are șanse acum să intre în Academie fiindcă o demisie din Uniune are o mai mare greutate ca opera la ora asta, bașca mai multă prețuire la Cotroceni. Dacă intrăm în amănunte, vedem că Editura Humanitas nu a plătit timbrul literar la Uniune de un an de zile, Editura Humanitas a refuzat, în librăria pe care a deschis-o în centrul Bucureștiului, să vândă nu numai cărți ale editurii Uniunii Scriitorilor, dar și să primească revista «Memoria». (...) Omul de afaceri începe să capete un glas mai puternic decât filosoful. Noi ne zbatem de doi ani de zile la Ministerul Culturii să facem rost de librării în fiecare oraș al țării, și iată că Liiceanu, în urma unei întâlniri la vârf cu Petre Roman acum o jumătate de an, a reușit și să se privatizeze pe fosta Editură Politică și să capete și librării. Ceea ce mi se pare cam ciudat. Adică, el scârbit de politică s-a retras smerit în afaceri. Numai că eu n-am chef să-mi dea în cap cu această smerenie de negustor”. □ „Cuvântul” semnalează, prin Tudorel Urianu, apariția volumului *Dreptul la normalitate. Discursul politic și realitatea* de Nicolae Manolescu (1991) – cuprinzând o parte dintre eseurile politice publicate între aprilie 1990 și septembrie 1991 în „România literară”, la rubrica „Ochiul magic”. Din acest motiv, cartea poate fi citită ca o „scurtă istorie a prăbușirii comunismului deoarece cuprinde, în mare, perioada de timp dintre episodul Piața Universității și puciul de la Moscova”. În comparație cu mult mai popularul Ion Cristoiu, care și-a publicat, la rândul-i, editorialele în volum, „poziția lui Nicolae Manolescu este pe deplin consecventă. Nici o ezitare, nici o tușă strâmbă, nici o disonanță nu tulbură coerența verdictelor. Avantajul de netăgăduit Nicolae Manolescu față de majoritatea analiștilor politici stă în precisa decupare a situației supusă analizei și în tendința spre maximă obiectivitate a autorului”. Tudorel Urianu este de părere că atacurilor inevita-

bile din timpul campaniei electorale, candidatul la președinția României (rol în care și-l imaginează pe Nicolae Manolescu) le va face față urmând exemplul lui Havel ori al lui Titu Maiorescu.

● Sub titlul *Cutremurătoarea colegialitate*, Gheorghe Grigurcu publică în „Dreptatea” un articol împotriva „umoristului Marin Sorescu”, care, într-un cotidian, se referise la „șmecherii democrației” și afirmase că pericolul care amenință societatea românească postdecembristă nu ar fi acela al neocomunismului, ci al neolichelismului, reprezentat de „liote de imitatori și de zavrăgii, cu mâinile întinse a pomană, pârători și cârcotași, ciurucuri și mardare”. Cu privire la „dramatica dispută dintre președintele Uniunii Scriitorilor care cere statului minima subvenție trebuitoare supraviețuirii publicațiilor Uniunii Scriitorilor și șeful executivului care îl refuză”, „jovialul bard” apără poziția primului-ministru: „Guvernul nu e masochist să dea bani unor publicații, care de doi ani n-au făcut decât să injure Guvernul” – „Logica redactorului-șef al «Literaturii», copiind logica primului ministru, e imbatabilă! După cum e impecabilă eleganța d-sale etică, ce-i îngăduie, odată ce este el însuși subvenționat și ocrotit de înaltele autorități, să osândească, mândros și scârbit, «cerșetoria» altora! Chiar dacă acești alții sunt marea majoritate a scriitorilor și gazetarilor români contemporani! Admirând temeritatea, generozitatea și demnitatea propozițiilor în cauză, sugerez atașarea lor neîntârziată la propunerea pentru Premiul Nobel pe care Academia Română a înaintat-o în favoarea incomparabilului Marin Sorescu”. □ Nicolae Prelipeanu semnează articolul *A cui e criza culturii?*, indignat că la cererile de sprijin a culturii, reprezentanții puterii, inclusiv dl Theodor Stolojan, răspunde: „asta-i economia de piață, uitați-vă la țările capitaliste, și acolo e la fel”. „Li s-a răspuns mereu că nu e, aceasta, o economie capitalistă veritabilă, că e doar un simulacru perfid care, cine știe, are menirea chiar să ne lecuiască pentru mult timp de capitalism, sau, și mai grav, de democrație. Pentru că, într-adevăr, în mințile nu tocmai luminate ale majorității oamenilor, democrația se va lega definitiv de șomaj, de foamete, de frig. Uitând că, exceptând șomajul, toate fuseseră perfecționate încă pe vremea «socialismului multilateral dezvoltat». Deci, când puterea se scutură de povara culturii scrise, vorbind prin reprezentanții săi de «sponsorii» și alte celea de acest fel, ea/ei să știe că aici nu e garantată și pusă la baza tuturor faptelor economice (și nu numai) proprietatea, că în aceste condiții bogați sunt doar cei cărora li s-a dat «foc verde» încă din «epoca de aur», că nu există legea care să scadă impozitele pentru că sponsorizează cultura, asistența socială sau medicală”.

● „Dimineața” publică, pe parcursul a patru numere (539, 543, 544, 548) un interviu acordat de Mircea Handoca lui Arnold Helman și intitulat *L-am cunoscut pe Mircea Eliade...* Cu acest prilej sunt rememorate împrejurările prin care criticul a intrat în posesia manuscriselor romanelor de tinerețe *Romanul adolescentului miop* și *Gaudeamus*, întâlnirea cu Mircea Eliade, la Paris, în 25 august 1985.

12 februarie

● În „România liberă”, Tia Șerbănescu ia atitudine împotriva unor puncte de vedere exprimate de Marin Sorescu și Fănuș Neagu: „E treaba fiecărui scriitor și a fiecărei reviste dacă vrea sau nu să facă politică. Și pe urmă, ce ne-am fi făcut dacă și Eminescu și Caragiale ar fi stat deoparte? În fine, alt lucru suspect – ca să zicem direct necinstit – este acela că mulți dintre paraziții «apocalipsului» – ba chiar «atemporalului» – cum l-a luat gura pe dinainte pe dl. Marin Sorescu, la televiziune în timp ce-și prezenta revista – fac o politică de casă cântând în struna puterii actuale. E ciudat că ei îl admiră sincer și deschis pe președintele Iliescu, comunist de o viață întreagă, dar îl critică pe dl. Octavian Paler (cum face dl. Fănuș Neagu) pentru ca a fost «spion comunist» (Spion? Al cărei țări?). Ilogică, neagră! În timp ce unul e președinte”.

● În „Azi” sunt menționate câteva dintre Premiile Asociației Umoriștilor Români pe 1991: Ion Băieșu – Premiul de umor pentru întreținerea creației în domeniul comediei teatrale, cinematografice și al prozei satirice, precum și pentru serialul umoristic publicat în „Moftul Român” în 1991; Viorel Căcoveanu – Premiul de umor pentru literatură, pentru volumul *Sfatul medicului* (Editura Dacia); Ioan Groșan – Premiul pentru comedia satirică *Școala ludică* (Editura Ghepardul). □ Elena Solunca schițează un portret al lui Anton Dumitriu, *Pentru o philosophia perennis*, iar Geo Constantinescu marchează recenta apariție de la Editura Porto Franco a scrierilor Veronicăi Micle – *Poezii și corespondență* (ediție îngrijită de Lucian Chișu).

13 februarie

● Pe prima pagină a revistei „România literară” (nr. 4), în editorialul intitulat *În tranzițiune*, Adriana Bittel face elogiul culturii critice – în sens maiorescian – și remarcă (fără să exemplifice, însă) „afirmarea unei noi generații de critici literari, încă foarte tineri, majoritatea studenți în anii terminali, care nu au nici o tentație pentru publicistica de opinie, fiind acaparați în exclusivitate de fenomenul literar”. □ În articolul *Totalitarism și rezistență*, Laszlo Alexandru aduce în discuție cele trei variante individuale de salvare, într-un regim totalitar, pe care le înregistra, în *Jurnalul fericirii*, N. Steinhardt. □ Cronica lui Alex. Ștefănescu, *Era în 1947...*, este consacrată republicării (la editura clujeană Dacia), după mai bine de patruzeci de ani, a *Blocadei* lui Pavel Chihaiia – roman care, notează criticul, „va rămâne în istoria literaturii noastre nu numai ca un monument părăsit, nu numai ca debutul extrem de promițător al unei cariere literare abandonate ulterior, din cauza unor împrejurări ostile, ci și ca o operă literară de sine stătătoare și viabilă, exotică, misterioasă, de o inegalitate valorică ea însăși expresivă, ca asimetria în arta plastică”. □ Z. Ornea semnalează apariția unui volum al lui Leon Volovici, *Nationalist Ideology & Antisemitism. The Case of Roumanian Intellectuals in the 1930s* (apărut în 1991 la Oxford, Pergamon Press; în ediția românească, volumul a

fost publicat cu titlul *Ideologia naționalistă și «problema evreiască»*. *Eseu despre formele antisemitismului intelectual în România anilor '30*, Editura Humanitas, 1995), precizând că se desparte de „acele puncte de vedere care reduc fenomenul extremei drepte românești (mai ales legionarismul) la dimensiunea antisemită”, întrucât „sfera e mult mai largă. Importantă e aici atitudinea antidemocratică, respingerea parlamentarismului și a pluripartidismului, propensiunea explicită spre totalitarism și partidul unic care să conducă dictatorial (prin Führer, Duce, Căpitan) țara, misionarismul misticoid, interdicția spiritului critic, cultul forței, asasinatul ca metodă de luptă politică, organizarea paramilitară etc. etc.”. Z. Ornea adaugă: „Ar fi nedrept să se aprecieze că dl. Volovici împărtășește despre fenomenul antisemitismului accepția reducionista despre care aminteam. Dimpotrivă. Dar domnia sa desprinde, din acest complex, latura antisemitismului românesc, studiind-o cu metodă și excelente rezultate științifice”.

● În „România liberă”, Mircea Dinescu publică o „scrisoare deschisă” adresată lui Fănuș Neagu: „Dumneata nu ești primul contrabandist care trece senin granița dintre pitoresc și ticăloșie. Meșter ca mata în bube dulci și zaharicale de hazna e însuși nea Jenică platonierul, alături de care îți tocești târnița apolitică la Cotroceni./ Apolitic-apolitic, dar bag seama că le cam știi cum devine cestiunea cu disidența mea. KGB, CIA, Mosadul, socrul ungur, soacra ruso-jidancă, plozii țigani – parcă am mai citit în revista maestrului așa ceva./ Ai dreptate, un simplu român nu putea fi atât de criminal încât să stea de vorbă cu un jurnalist străin și să scrie așa, de-a-mboulea despre moarte, despre frig, despre foame și frică. Un bulgar da, un polonez, un papuaș ceva, dar nu un român. (...) Spune-mi la ce biserică să vin să-mi cer iertare pentru odioasa mea imprudență de atunci? Crezi că la Ghencea, la mormântul preaiubitului, ar fi potrivit?/ Exagerezi, totuși, o țără, când afirmi că «dacă vă imaginați că un tânăr scriitor putea merge la toate ambasadale capitaliste și să nu-i facă nimeni nimic...» Ei, ceva-ceva mi-au făcut totuși: m-au dat puțin afară din partidul matale, m-au lăsat fără serviciu (că tot aveau mosădeii ăia mici lefuri la grădiniță și mă puteau întreține și pe mine ca șomer) și m-au pus la fezandat la domiciliu, fiindcă subsolul în care locuiam era adecvat. N-au apucat să-și desăvârșească lucrarea că veniră destabilizatorii ăia din Timișoara, cu bozgorii și cu spionii aferenți, de-au luat tancurile la palme și au jignit gloanțele securității, mâncându-le plumbul și scuipându-le coaja în stradă./ E adevărat că, în vreme ce eu mă distram cu locotenenții la poartă, matale te chinuiai cu generalii la o berică. Așa e viața, plină de nedreptăți. Dar uite că timpul le nivelează pe toate și, în sfârșit, poți și matale acum, ca simplu cetățean, să-ți verși oful patriotic cu ungurii, cu Mosadul și cu KGB-ul din familia lui Dinescu. Dacă tot lucrezi la biografia mea romanțată, hai să-ți mai ofer câteva amănunte picante./ 1. Soacra mea, având origine nesănătoasă, tată inginer geolog și mamă actriță (fica uneia dintre cele mai bogate familii de cazaci de

pe Don), n-a prea avut parte de carnet de partid ca matala și ca mine, odrasle de proletari sadea. Singurele ei păcate «bolșevice» constau în traducerea a peste treizeci de cărți de autori români, de la Camil Petrescu, Marin Preda, Sorin Titel până la Fănuș Neagu. Cei dinainte fiind răposați, era normal s-o înjuri matala cât ești viu. (...)/ 2. Căzând eu la examenul de actorie (bâlbâială, suflecat mâneci, scărpinat în cap), m-am trezit *meletar* la Slatina. După cum nu-ți poți alege părinții, nici arma nu-ți alegi. Așa am nimerit eu la o armă poeticească: păzit deținuți. Strămoș de scutier, care va să zică. După trei luni de șmotru și instrucție: foc de avertisment, tras în picioare, tras în plin, am ajuns la neurologie, la Spitalul Militar București. Patruzeci de zile la secția «păsărele», printre sinucigași și depresivi. Evadat. Perspective batalion disciplinar. Așa m-ai găsit matala și prozatorul Ștefan Bănulescu în 1970, cu cizmele umflate de lacrimi și m-ai oploșit (bogda-proste) la un batalion sportiv, unde am lustruit cu entuziasm bocancii fotbaliștilor de la Dinamo-Obor (băieți simpatici, de altfel). Uite-așa am terminat eu armata cu gradul de soldat prost, precum matala civil dăștept, nici cum nu te-ai lăsat la vatră și tot în foșnet de general o duci, șturlubaticule./ 3. Greșești când îți închipui că pe mine m-a dat afară de la «România literară» numitul N. Ceaușescu. Nu, domnule colega. Artiști d-ai noștri, D.R. Popescu, Constantin Țoiu, Ion Horea și Valentin Silvestru mi-au comunicat tovărășește că am încălcat ordinea și echitatea socialistă și că nu mai sunt demn să fac parte din același partid cu dâșii. Atâta tot. Păream nebun atunci cu amicitiiile mele cu ambasadorii, fiindcă la Municipiu, când le-am explicat că meseria mea e libertatea mi-au recomandat să-mi fac analizele la psihiatrie./ (...) Dacă de mine nu vă e rușine, sper că măcar față de propriii dumneavoastră copii o să vă fie cândva, pentru micile și marile lașități cu care ați cochetat, atât ca artist, cât și ca oameni./ Așa să vă ajute Dumnezeu!”.

● Într-un articol din „Totuși iubirea” (nr. 5), *Autobiografia mea* (6), Adrian Păunescu întreabă: „Poate fi Marin Preda chemat la judecată de POSTERITATEA numită Gheorghe Grigurcu, dacă nu cumva o fi vorba de POSTERIORITATEA numită Gheorghe Grigurcu? Acuzațiile pe care acest Gheorghe și-a permis să i le aducă lui Marin Preda, cu largul concurs al lui Breban, vechi adversar gelos al lui Preda, reprezintă numai micul dejun pe care micuța hienă, sub veghea marelui linx, și l-a permis la balul canibalilor literari. Dacă însă gestul grigurcului ar fi provocat un nou interes și o nouă dragoste față de opera lui Marin Preda, hiena putea fi iertată și îmblânzită corespunzător. Nu a fost așa. Au trecut lunile și iată, cu câteva excepții, colegii lui Preda nu i-au sărit în apărare. Acuzațiile lui Grigurcu, precum că Preda cerea scriitorilor să-l mituiască, au rămas neamendate și Grigurcu a fost acreditat, prin tăcerea aproape generală. Îndoiala cu privire la Marin Preda e un semn că ticăloșii triumfă destul de adesea... Când politica ține loc de judecată estetică, dezastrul unei culturi nu poate fi oprit decât prin jertfa personală. Este amintit aici

celebrul episod cu Preda versus Ceaușescu, *Dacă reintroduceți realismul socialist, eu, Marin Preda, mă sinucid* – Și-mi aduc aminte că a existat un mare scriitor român (astăzi, în curs de terfelire, la dispoziția unor neterminați care, dacă nu-și pot ține bășica udului, măcar, ar putea fi îndemnați să-și strunească nițel bășica scrisului) a existat un om de o perfectă responsabilitate morală care, atunci când a fost în joc soarta acestei culturi, **ȘI-A OFERIT VIAȚA**, împotriva oricărei retorici și a oricărei dogme tiranice. *Monșer, iartă-ți viermii!*”.

14 februarie

● În Post Scriptumul la un articol despre noua criză a culturii, intitulat ***Lupta pentru cultură*** și publicat în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 7), Nicolae Breban comentează: „Aflu, cu uimire, că filosoful Gabriel Liiceanu, ce a fost ales în Comitetul director al Uniunii Scriitorilor la ultima conferință, și-a dat demisia din acest for, nemulțumit de «haosul, insolența, bădărănia, atmosfera besmetică» etc., etc. ce ar domni acolo. Nu vreau să intru în detalii – nici nu le cunosc bine! – dar este oare potrivită acum o «fugă»? Bine, să fugim, dar... unde?! Evident, Uniunea Scriitorilor și revistele nu sunt întreprinderi lucrative, precum editura Humanitas, pentru a cărei activitate nu avem decât cuvinte de laudă, aici, câștigurile nu sunt decât morale, când sunt, iar pierderile sigure: de timp, de bani, de iluzii, de prieteni!... Dar e oare momentul, mai ales pentru cei ce se angajează atât de generos în lupte și gesturi patriotice, civice, să părăsească o corabie ce se scufundă, e adevărat deteriorată și imperfectă încă de la «lansarea la apă», cu care împreună au plutit, însă, agățate de punțile și pânzele ei sfâșiate, nu puține spirite auguste, ce ne întrec, oricum, pe noi epigonii! În clipa aceasta a culturii române orice dezertare este impardonabilă!”. □ Ana Ivanov-Crețu realizează un interviu cu Horvath Andor, Ministru secretar de stat în Ministerul Culturii, „***Trăim un moment de ambiguitate, când lumea de ieri nu a murit, iar lumea de mâine încă nu s-a născut***”. Cea mai importantă secvență a interviului este răspunsul la întrebarea „Ce s-a schimbat, după părerea dumneavoastră, în cultură, în acești doi ani?!”. Horvath Andor: „Una din ideile de bază cu care am pornit la drum în ianuarie 1990 a fost dezideologizarea, depolitizarea culturii. Or, trebuie să constatăm că realitatea actuală este cu totul alta: asistăm, de doi ani, la politizarea masivă a culturii. Ce înseamnă și ce explicații are acest fenomen? (...) Cum s-a produs (...), totuși, o (re)politizare a culturii? Nu doresc să intru aici în detaliile unor opțiuni politice, fiindcă nu acestea mă interesează, ci evoluția, să spun așa, a «raporturilor de forță». Or, în această privință se pot formula deja niște informații destul de precise. Aș aminti, ca un prim fenomen, că după decembrie '89 intelectualitatea a vrut să uzeze din plin de posibilitatea ce i se oferea de a participa la dezbaterile marilor subiecte politice. Nimic mai firesc, însă această participare a avut anumite particularități și a antrenat

anumite consecințe. Se remarcă, astfel, până astăzi, o pondere excesivă în dezbaterile politice a unor anumite categorii de oameni de cultură – în special scriitori – în detrimentul altora, cum ar fi sociologii, juriștii, economiștii și politologii. Indiferent din ce cauză, România postcomunistă a beneficiat în mod insuficient de aportul analitic al acestora din urmă, de prezența lor în viața publică, deși se impunea ca ei să fie aceia care să rostească unele judecăți și orientări decisive. Să mai adăugăm că și partidele politice au produs prea puține platforme ideologice și programe consistente, ele nereușind să lanseze un număr suficient de lideri politici de talie națională. Astfel, prezența masivă a oamenilor de cultură pe arena politică – inclusiv publicistică – este efectul unui dezechilibru pe care, la rândul său, nu a făcut decât să-l accentueze. Unii scriitori și oameni de cultură s-au dovedit a fi analiști remarcabili, comentatori de mare clasă ai fenomenului politic. Pe ansamblu însă prestația oamenilor de cultură nu a fost lipsită de o certă doză de diletantism, alături de o anumită demagogie a democrației. (...) Din partea puterii se reproșează «opoziției culturale» ignorarea voită a rațiunilor și comandamentelor exercitării puterii, precum și cultivarea unui limbaj nenuanțat, detractor, excesiv. Din partea acestei opoziții, în schimb, puterea e considerată ca făcând abuz de amintitele rațiuni și comandamente și nesocotind, într-o serie de subiecte, cerințele și așteptările celor mulți. De ambele părți ar fi nevoie de mai multă disponibilitate la dialog. Așa se explică, după mine, felul în care cultura a devenit, în ochii unora, focarul unei contestații nehibzuite și nefondate a instituțiilor politice, iar această judecată a contribuit și ea, prin reverberațiile sale într-o anumită parte a presei, la politizarea culturii. Dacă o categorie de intelectuali a supraestimat dimensiunea reală și șansele imediate ale contestării puterii, răspunsul venit din partea acesteia suferă deseori de aceeași greșală de perspectivă. În lumina acestei experiențe de doi ani este evident că puterea trebuie să se acomodeze cu existența unei contestații intelectuale, dar și invers, intelectualii de opoziție trebuie să manifeste în dezbaterile politice mai mult simț al realității, o înțelegere mai profundă a datelor fenomenului politic. Bineînțeles, pentru oamenii de cultură, pentru orice intelectual, libertatea opțiunii politice este totală. Nimeni nu poate fi, spre exemplu, suspectat de carierism și condamnat pentru simplul fapt că aderă la programul partidului de guvernământ și este de acord cu configurația actuală a principalelor instituții politice, chiar dacă această atitudine comportă riscul real al unui conformism. Lucrurile se complică însă atunci când avem de răspuns la întrebarea dacă există nu numai o atitudine, dar și o cultură de opoziție, și dacă aceasta trebuie să fie, mai mult decât acceptată, chiar și susținută prin mijloace financiare. Răspunsul meu este afirmativ”.

• În „Literatorul” (nr. 6), Andrei Grigor publică un text antirevizionist intitulat *Din nou cu „«hei-rup» în literatură*”, în care pune pe același plan moral campaniile entiestetiste din anii '50 cu revizionismul moral-politic post-decem-

brist: „De la lupta de clasă de atunci la actuala «luptă de castă», mecanismul s-a perfecționat prin intelectualizare. Dăruieți activismului politic postdecembrist, o mare parte a literaților români n-a ezitat să sacrifice (cu bună știință!!!) specificitatea literaturii (...) în favoarea unor idei, acțiuni și scopuri politice a căror valabilitate și adecvare temporală rămân în seama convingerilor fiecăruia: monarhism, anticomunism, întru totul îndreptățit, dar exprimat, din păcate, ca o (...) tardivă defulare menită să le asigure imaginea unui iluzoriu eroism post-factum. Prea mare pentru a-i rezista, ispita folosirii literaturii în susținerea scopurilor politice a devenit fapt, readucând în actualitate una dintre cele maigrave erori ale unui trecut nu atât de îndepărtat încât uitarea lui să fie nevinovată. (...). Nu numai «politizarea» masivă a numeroase reviste literare «cheie» facilitează o atare explicație. Confuzia voită a criteriilor de evaluare devine formă de persuadare a conștiinței publice. Producții scriptice aflate exclusiv în spațiul politicului sunt furnizate drept realizări artistice beneficiind de cronici literare (!!) sub semnături autoritare cum este cea a d-lui Nicolae Manolescu care alunecă dezinvolt dinspre estetic spre ideologic, propunând izbânzi literare de genul *Convorbirilor cu Mihai I* sau al volumului de articole politice al lui Ion Cristoiu. Păstrându-se ceva mai aproape de condiția criticului literar, dar nu atât de aproape încât să atragă asupra lui suspiciunile colegilor întru revoluționarism, Alex. Ștefănescu înalță ditirambi volumului *Piața Tien An Men II* (aflat și el într-o precisă circumstanță politică. Faptul ar stârni îndreptățite uimiri dacă un amănunt bine cunoscut n-ar situa lucrurile într-o relație «logică»: directorul «României literare» este totodată și liderul unui partid politic având susținători fervenți, bine plasați și pe la celelalte reviste literare. (...) Sigur, scopurile acestor confuzii deliberate care aservesc literatura acțiunii politice sunt orientate în prezentul imediat și în perspectiva mai mult sau mai puțin apropiată. Urmărirea lor este dublată însă de construirea subtilă a unei legitimități mai cuprinzătoare. (...) S-ar putea admite totuși că sorgintea unor asemenea elanuri distructive nu e de natură ideologică și că acestea ar fi inspirate exclusiv de năzuința sinceră a unei așezări morale a literaturii române și a literaților români. Devine atunci de neînțeles că o astfel de «ofensivă» morală evită cu consecvență persoane cu șanse mult mai mari într-un eventual top al colaboraționismului. (...) Sigur, Octavian Paler s-a «purificat», iar Marin Preda, deși n-avea de ce, n-a mai apucat s-o facă. Și nici nu-i sigur că ar fi făcut-o în maniera practică astăzi. Oricum, desfășurată selectiv, «acțiunea morală» se transformă astfel cu ușurință în opusul ei, iar ipoteza sincerității ei generoase se dovedește falsă și cedează locul tot explicației politice. (...) Marele inchișitor Gheorghe Grigurcu își desfășoară verva și voluptatea demolării ținându-l la zid pe criticul Eugen Simion. Pre-textul? Un anunț în care, în 1979, Eugen Simion afirmă că «marxismul poate ajuta la înțelegerea relațiilor dintre operă și lumea care a produs-o». De aici până la juisanta afirmație (nedemonstrată) că «în mentalitatea d-lui Eugen

Simion funcționează (...) conceptele totalitare», nu-i trebuie d-lui Grigurcu, iubitor de voluptăți intense și rapide, prea mult. (...) Mai semnificativ este însă faptul că agerimii demascatoare de care dă dovadă îi scapă un secret (printre multe de același gen) pe care i-l semnalez cu dorința sinceră de a-i ușura «nobila» acțiune: «Într-o notă din *Capitalul* Marx scrie: opoziția dintre puterea proprietății funciare, bazată pe raporturi personale de aservire și dominație, și puterea impersonală a banului... » (Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, vol. I, p. 317, Ed. Minerva, 1980). Alte recomandări bibliografice; *Literatura română de azi* (1965) (...) Identificabile în umăr foarte mare (...) asemenea atitudini au o convergență precisă. Noii culturnici au nevoie ca *toată* breasla culturală, îndeosebi individualitățile ei marcante, să adere la scopurile politice pe care le vânează. Prezența unor nume rezonante pe alte poziții (politice poate, dar exprimate prin separarea clară a domeniilor), devine stânjenitoare pentru nevoia lor de a unanimiza «luciditățile» intelectuale ale momentului în sensul politic pe care-l urmează. Ei pot trâmbița că în România opțiunea politică trece prin stomacul «prostimii» (au și făcut-o, chiar în acești termeni, și, desigur, în revistele de cultură), dar atitudinile diferite adoptate de oameni situați la nivelul superior al culturii le încurcă socotelile și le periclitează imaginea de deținători ai adevărului absolut pe care cu atâta osârdie și-o construiesc aici și afară". □ Dumitru Micu semnează un text de atitudine **Despre decență**: „În toate ocaziile m-am pronunțat pentru aprecierea diferențiată, individualizată a oamenilor de orice categorie Există comuniști și comuniști, am afirmat în permanență, toată chestiunea e de a-i separa corect pe unii de alții. (...) În loc ca partidele democratice de dreapta să-și îndrepte ascuțișul atacurilor către extrema stângă, către comuniștii declarați (sau rebotezați «socialiști»), lovesc furibund în centrul stângii, etichetat «neocomunist» și «criptocomunist», fără să le pese că astfel își concertează acțiunea cu cea a extremei stângi. Unii dintre militanții cei mai fanatici ai dreptei radicale provin, de altfel, dintre «ostașii de nădejde» ai fostului PCR". □ La rubrica „revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” denunță, în revista „Contrapunct” (nr. 2/1992), un atac al lui Dan Stanca la adresa „colaboraționismului” din deceniul șase al lui G. Călinescu: „Dan Stanca, autorul mai multor teribilisme smucite pe care le numește «eseuri» se repede cu toate patru picioarele asupra romanelor scrise de G. Călinescu în ultima parte a vieții. (...) Opera lui G. Călinescu va fi strivită de cea a domnului Dan Stanca”. □ Sub titlul **Romanul parodic, romanul de mistere**, Eugen Simion comentează romanul (parodic și „de mistere”) *Dodecaedru*, scris, la două mâini, de prozatorii optzeciști Nicolae Iliescu și George Cușnarencu („Acestea sunt scheme epice deja cunoscute. Îmi dau seama că prozatorii generației '80 nu s-au decis încă să le abandoneze. Politica nu le-a diminuat plăcerea de a scrie parodii inteligente”). □ Marin Sorescu publică un medalion despre poetul și traducătorul german Oskar Pastior (**Oskar Pastior sau poezia care se vorbește pe sine**), ilustrat cu „patru poemepoem” ale acestuia.

● Revista „Orizont” (nr. 2) publică fragmente (consemnate retrospectiv) din jurnalul de disidență al lui Dorin Tudoran (*Mai mult ca perfectul singură-tății*). Textul e datat Hartford 1985. □ Într-un articol intitulat *Cassandra, fin-de-siècle*, Mircea Mihăieș comentează elogios volumul de versuri *Mașina de uitat* al lui Nicolae Prelipceanu, subliniind austeritatea formală a angajamentului etic: „Singurul tip de retorică pe care și-l îngăduie în această frumoasă carte e o retorică a realității (...) într-o formulă acut-personalizată, autorul (...) propune una dintre cele mai surprinzătoare reverberații ale anticului concept *kalokagathon*. Ca și la antemergătorul său, la Nicolae Prelipceanu frumos e numai adevărul”. □ Sub titlul *Dincolo de imposibila oază*, Leonard Oprea semnează un patetic medalion omagial dedicat lui Vladimir Colin, „maestrul de necontestat al basmului, al literaturii fantastice și de science-fiction românești moderne” recent dispărut: „Început de decembrie, în an de sărăcie și prigoană a culturii, în postcomunism, 1991. Se împlinesc 200 de ani de la moartea în mizerie și nedreaptă uitare atunci, a lui Amadeus Mozart. Într-un azil de bătrâni, îngrijit când și când, părăsit, chip amintindu-l pe Gandhi, sfântul Petre Țuțea se înalță la Dumnezeu. 6 decembrie 1991, după 8 ani de nemeritate suferințe, incapabil să le mărturisească (dislexie, dislalie), nepu-tincios de a se confesa pe hârtie (deficit motor), părăsit și el, uitat de scriitorimea noastră, Vladimir Colin se stinge pe un pat de spital, într-un spital ca toate celelalte coșmaruri ale mizeriei cotidiene în România, azi. (...) Doar câțiva oameni au fost la Belu, când Ștefan Aug. Doinaș, singurul reprezentat oficial al Uniunii Scriitorilor, a rostit necrologul”. În final, se arată că „fiindcă există Dumnezeu, cei care nu l-au uitat pe Vladimir Colin au înființat Fundația pentru literatură și artă fantastică «VLADIMIR COLIN». (...) Părinții fundației, revista de cultură «Astra», Brașov, și Muzeul Național de Artă, București”. □ Vasile Popovici comentează volumul *Romania: the entangled Revolution* de Nestor Rateș cu următoarele considerații finale: „Dacă pentru cititorul de aiurea volumul lui Nestor Rateș reprezintă ghidul cel mai obiectiv în istoria noastră recentă, pentru cititorul român acest volum ar putea fi un foarte grav avertisment al cărui mesaj cred că sună astfel: dacă noi, românii, nu înțelegem cum se cuvine că acea uluitoare pagină de curaj și demnitate este unul din puținele noastre acte de identitate din ultimele zeci de ani, dacă noi înșine nu înțelegem greutatea istorică fundamentală a ceea ce *noi* am făcut și dacă vom continua să subminăm cu inconștiență, rea-voință sau pură prostie acea supremă justificare a noastră înaintea deceniilor și chiar a veacurilor ce vor veni, atunci vom rata prin bagatelizare dimensiunea cea mai prețioasă a ființei noastre naționale, căci atunci în decembrie ne-am dovedit nouă înșine că avem sentimentul libertății și al demnității, până la sacrificiul deplin. Numai cine a luat parte sau numai cine, luând parte, nu vrea să accepte faptele așa cum au fost ele, numai acela va putea crede că acestea sunt simple vorbe, că «de fapt», îndărătul eroismului și patosului fierbinte al atâtor mii de oameni se ascunde o

simplă manipulare. Că nu e o simplă manipulare stau faptele, logica și mărturiile noastre” (*Întoarcerea la date*). □ Despre volumul *The Hole in the Flag* de Andrei Codrescu (*Întoarcerea prin steag*) scrie Pia Brânzeu, care conchide: „Nu mi-e dat să închid carea fără un licăr de speranță. Reîntorcându-se în oraș de la Otopeni, deoarece avionul își amânase zborul pentru a doua zi, Andrei Codrescu surprinde demonstrația studenților condusă de Mihai Gheorghiu în vederea eliberării lui Marian Mănteanu. Și tocmai aici vede el viitorul. Revoluția din decembrie regizată de KGB + CIA, dirijată de marele șef de orchestră Gorbaciov, nu reprezintă, de fapt, nimic. Adevărata revoluție este schimbarea petrecută în sufletele oamenilor prin înlăturarea fricii, o revoluție ce durează încă. Ea nu mai poate fi oprită, după cum nici un tigrul lăsat să iasă afară din cușca sa nu mai poate fi adus înapoi. Nu îmi rămâne altceva decât să sper că Andrei Codrescu are dreptate. Că nu se va găsi vreun dresor priceput să ne convingă – ajutat de un bici lung și de o halcă enormă de carne – că locul românului e după gratii și că, de fapt, în pielea de tigrul nu se ascunde altceva decât o mică și sfioasă inimă de iepure”. □ Sub titulatura „Clasicii secolului XX” sunt publicate trei poeme de Ștefan Aug. Doinaș, pe aceeași pagină cu reproducerea – în traducerea Ilenei Vajda – a unui comentariu critic spaniol despre Vintilă Horia (Jose Luis Ontiveros, *Vintilă Horia sau literatura exilului*). □ La rubrica de „revista presei”, rebotezată „Corul zețarilor”, sub titlul *Doar șase-șapte dușmani spânzurați, Doamne..., C[arol] S[ebestyen]* formulează considerații acute (negative sau, după caz, pozitive despre reviste „adversare” sau „aliat”). Despre „Literatorul” notează că „obosiți de atâtea raiduri în jurul grijlajelor de fier forjat ale Cotrocenilor”, colaboratorii săi au avut o atitudine „lilială” față de „moartea clinică a revistelor Uniunii”, fapt care „n-a mirat pe nimeni”. Dimpotrivă, „febra protestatară din primele șase pagini ale revistei «Contrapunct» are crisparea stării de asediu” și stimulează aprecieri contrarii: „Oricum, dați iarși pe mâinile macbethiene ale RODIPETULUI, colegii de la «Contrapunct» realizează cea mai lucidă publicație culturală a momentului. Și, o spunem cu regret amical privind crengile goale ale copacilor din fața căruței noastre, cea mai bună. Păcat de tehnoredactarea catastrofală”. Sunt semnalate călduros editorialul Elenei Ștefoi, „terorist cu îndreptățire”, un articol al lui I.B. Lefter „remarcabil prin intuiție și inteligent delimitat de stereotipiile analizelor social-politice, supărătoare în ultimul timp”, un „eseu magistral” de Alina Mungiu și un text „iconoclast” al lui Dan Stanca despre un G. Călinescu „colaboraționist din capriciu și exhibiționism antiaristocrat”, articol care va genera „indignările reunite ale «Literaturii» și «României Mari»” și „va ridica tensiunea magiștrilor publicațiilor mai suscitute”. Este taxat și un articol al lui Traian T. Coșovei din „hectarele de quadrăți ale «Contemporanului», pentru „adrenalina supraabundentă” care îl face să se „extazieze” până la „uitarea de sine” în fața unei „tablete ultrametaforice” a lui Fănuș Neagu și a „editorialelor din gumă de mestecat” ale lui Ion Cristoiu.

● Nr. 4 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină un eseu al lui Richard Wagner despre evoluțiile politice din istoria recentă a Europei de Est (*Pete întunecate în istoria Europei de Est*), cu trimitere specială la binomul fascism-comunism. □ Hanibal Stănciulescu (*Manevre și derută*) și Emil Ionescu (*Peisaj postelectoral*) comentează alegerile locale aflate în desfășurare. □ Virgil Rațiu publică un articol violent polemic intitulat *Omul stupid*, prin care etichetează categoriile de populație captive discursului puterii FSN-PSM-PRM-PUNR și al publicațiilor gen Europa, „România Mare”, „Totuși iubirea”, „Dimineața” ș.a. □ Bettina Schuller, scriitoare de limbă germană emigrată în RFG, publică un text memorialistic (*Din nou în Brașov, după ani de zile. Martie 1991*), prezentat de traducătoarea lui, Ioana Pârvulescu, drept încă o meditație pe tema „reîntoarcerii”, ca în paginile – găzduite anterior în „Contrapunct” – ale tânărului Matei Chihai. □ Andrei Corbea comentează, într-un registru implicat, un recent-apărut volum de Richard Wagner, *Sonderweg Rumänien...*, despre „ideologia românească” a extremei drepte interbelice (termen în oglindă cu „ideologia germană”), dar și despre derivate antidemocratice de după 1899 (*Ideologie românească*). □ Ion Bogdan Lefter prezintă, laolaltă, o serie de volume reprezentative pentru noul stadiu al analizelor socio-umane și istorice aplicate realităților din România, pornind de la volumele unor reprezentanți de marcă ai „școlii ieșene”: *Cultură și societate. Studii privitoare la trecutul românesc*, volum îngrijit de Al. Zub, Mihai Dinu Gheorghiu, *Cercetări contemporane de sociologia culturii, Sociologia percepției artistice*, antologie, traducere și prezentare de Mihai Dinu Gheorghiu și *Utopica. Studii asupra imaginarului social* de Sorin Antohi (*Cultură și societate: modele istorice și perspective sociologice*). □ Elena Ștefoi îi ia un interviu operatorului Constantin Chelba, realizator, alături de Gabriel Liiceanu, al filmului serial *Exercițiu de admirație* cu și despre Emil Cioran (*Exercițiu de admirație cinematografică*). C.C.: „Probabil mulți și l-au imaginat pe Cioran cu totul altfel decât poate el apărea în unele dintre secvențele filmate de mine. (...) Cred că Cioran are o multitudine de fațete și într-un fel ne-a obligat să i le descoperim. În fond, în acest joc de scenă, el a încercat să ne tragă dincolo de prejudecățile noastre, dincolo de rigiditatea ideii că filosoful care demontează cu atâta răceală creștinismul nu poate fi privit decât prin prisma unor replici scânteietoare. Eu cel puțin am simțit că asta mi-a transmis Cioran și că n-am făcut decât să-i respect dorințele accentuând, luminând, dimensionând până la hiperbolă satul natal. Când vorbea despre «personajele» care l-au fascinat în copilărie – bețivul satului, nebunul, groparii, Cioran era alt om și eu m-am simțit dator săp nu uit asta”. □ Pe pagina alăturată, se pronunță despre film Vlad Russo (în prima parte a unui anunțat serial eseistic despre viața și personalitatea „românească” ale lui Cioran, *Originile*), Simona Popescu (*Cioran e ocupat: își amintește de paradis*) și Alex. Leo Șerban (*Diavolul și bunul Dumnezeu în serial*). ■ Alex. Leo

Șerban este foarte critic la adresa concepției și realizării filmului: „Există un anumit kitsch al ilustrației muzicale «la îndemână». (...) Rezervele de ordin conceptual se referă la prezența (în exces, orice s-ar zice) a lui Petre Țuțea. (...) Eu, ca spectator, am dreptul să spun că aș fi preferat mai mult Cioran și mai puțin Țuțea! (...) Sigur că ping-pong-ul teoretic dintre ei este savuros (travaliul de montaj, în episodul II, este impecabil), dar nu este mai puțin adevărat că ceea ce vedem, de fapt, sunt pozițiile ireconciliabile ale Diavolului și bunului Dumnezeu, iar schimbul de replici dintre ei semănă (puțin) cu un dialog de surzi... (...) Prezența lui Petre Țuțea are sens, desigur – dar mai degrabă ca un fel de ipostază fizică a ideilor lui Cioran: în fond, pe Cioran l-au atras întotdeauna ratații (...). Un sfânt, în bestiariul cioranian, își are așadar locul: este de presupus că acest episod va da un nou impuls *țuțomaniei* care ravajează Bucureștiul (și, bănuiesc, împrejurimile Muscelului...). Căci Sfântul de lângă Cișmigiu va fi devenit, neîndoios, un fel de Baedeker al celor fără idei proprii, gânditorul eminamente rural al unei țări așijderea – al cărei fundament solid nu este dizolvanța cioraniană, ci certitudinea dogmei (ortodoxe, în plus!) (...) Este unul dintre meritele cele mai mari ale acestui serial, acela de a ni-l arăta (pe Cioran) în habitatul său natural, cum se spune: E.M. Cioran se dovedește, să recunoaștem, fermecător (...), chiar dacă româna sa este tatonantă și multe din lucrurile pe care le spune le știam deja din cărți. Și-apoi, cum să nu iubești un om care a scris că visează o lume formată numai din leneși și esteți? (...) Un estet leneș nu va fi niciodată invidios pe laureații Premiului Nobel”. □ Într-un text intitulat *O polemică și strategiile ei*, Laszlo Alexandru face un istoric al polemicii iscate pe marginea intervențiilor lui Paul Goma, la care au participat numeroși scriitori în numeroase publicații culturale ale momentului și care i-a antrenat și pe prozatorii N. Breban și D. Țepeneag. Autorul se oprește asupra unui articol (*Estuar*) polemic al Martei Petreu din „Apostrof”, nr. 12/1991, unde „conducătoarea revistei, luând ca pretext planul discuției estetice, încearcă să rechilibreze polemica Breban-Goma, prin câteva argumente de ordin general, care se prefac a depși cazul concret în litigiu”, luându-i apărarea lui Breban, acuzat *in corpore* de radicalii anticomuniști ai exilului: „Din perspectiva contextului literar văzut ca o structură osificată, concluzia pe care o trage Marta Petreu este a conspirației masive împotriva eroului singuratic. (...) Numai că viciul de fond al demonstrației scriitoarei constă în ignorarea deliberată a cauzelor. (...) Autorul *Bunevestiri* și susținătorii săi fac mare caz de niște principii pe care tot ei le încalcă primii. Și pe urmă, cum îți poți dovedi *moralitatea* de fost prieten: stând înspăimântat sub ploaia de lovituri? Dacă ne orientăm după această bizară perspectivă care îți cere să taci și să rabzi, Paul Goma într-adevăr nu este un scriitor «moral»: a știut să spună lucrurilor pe nume, chiar dacă (sau mai ales dacă) ele au fost neplăcute. Cu o singură idee sunt de acord din pledoaria Martei Petreu. (...) Oricare ar fi imaginea din viața socială sau literară a unui scriitor, nu cred că

avem voie să cenzurăm discuțiile privitoare la opera sa.. Consider că va trebui să apelăm la o dublă grilă critică, estetică-etică, dar să nu condamnăm la desuetudine opera, numai datorită slăbiciunilor omenești ale creatorului ei”.

● Florian Popa Micșan îl atacă pe Nicolae Manolescu în nr. 84 din „România Mare”, într-un text intitulat *Tigrul de hârtie*, pornind de la un interviu acordat de critic lui Dorin Tudoran pentru revista „Meridian” (nr. 3/1991), prilej cu care Nicolae Manolescu se disculpă „deloc convingător” de „acuzațiile că ar fi primit 2.000.000 \$ de la americani, pentru înființarea PAC” și „îi mulțumește lui Brucan pentru mâna de ajutor dată tovărășește, prin situarea noului partid al elitiștilor în «centrul centrului»”. □ M. Ungheanu scrie despre *Holocaustul culturii române: Uniunea Scriitorilor – moștenitoarea cuvântului liber*: „Fenomenul rezistenței literaturii române postbelice, care există și merită a i se scrie istoria, s-a desfășurat adesea în Uniunii Scriitorilor și, de multe ori, în conflict cu Uniunea Scriitorilor – o uniune de scriitori români care se legitimează prin atacuri la Eminescu se definește singură ca drept un fenomen ilegal”. Se vorbește despre un nucleu kominternist ce ar fi acaparat conducerea Uniunii Scriitorilor și ar fi monopolizat viața literară românească între anii 1945-1989: „Istoria Uniunii Scriitorilor este, în primul rând, istoria luptei fără scrupule a unei grupări kominterniste [activiști și literați, de la fostul «Cuvântul liber» comunist – în care Jebeleanu publica, în 1936, articolul despre ucenicul Nicolae Ceaușescu! – de la Leonte Răutu și Ștefan Voicu, ce conducea organul teoretic al Comitetului Central, «Era socialistă», la Walter Roman – directorul Editurii Politice, N. Moraru – trustul publicațiilor pentru străinătate, la Stancu & co] pentru păstrarea monopolului de tip comunist în literatura română, fie un moment ideologic, fie de control al pârgھیilor vieții literare sau al mijloacelor financiare. Scopul principal era îndepărtarea oricui ar fi putut incomoda planul de lucru al demolării valorilor românești și al redirectionării Uniunii Scriitorilor într-o direcție opusă intereselor generale ale poporului roman”.

15 februarie

● În articolul *Oboseală și provincialism*, din revista „22” (nr. 6), Monica Lovinescu face o nouă pledoarie în favoarea unui „proces al comunismului” și totodată avertizează asupra „primejdiei” ca, în fața de „surzeniei și mutismului” Puterii, numeroși intelectuali critici să abdice de la datoria „de a-și exprima indignarea, de a cere să înceteze minciuna, de a reclama pentru România drepturile elementare de care se bucură țările vecine”: „Fără aceste voci ale analizei și protestului constant, riscăm să ne adâncim într-un «n-a fost să fie» care ar face din România singurul tărâm al defunctei perestroici, dacă nu chiar și mai rău, a revenirii spre vechi structuri comuniste. (...) După care, de vină vor redeveni străinii și alte Malte imaginare”. □ Revista reproduce o primă parte dintr-un foarte dezbătut eseu al lui Norman Manea, *Culpa fericită*.

Mircea Eliade, fascismul și soarta nefericită a României, apărut în publicația americană „The New Republic“ (în ziua de 5 august 1991), precedat de un text lămuritor semnat de Dan Pavel, *Cât de tolerantă este societatea deschisă?*: „Nu este întâmplătoare dezbaterea publică a «cazului Mircea Eliade» în Statele Unite ale Americii. Este simptomul unei mutații de atitudine constând în refuzul separării criteriilor culturale, ideologice și morale. Am avea doar una dintre fețele mutației (și aceea incompletă), prin înscrierea lui Mircea Eliade pe lista celebrilor contestați «de dreapta», alături de Martin Heidegger, Paul de Man sau Ezra Pound. Și lucrurile ar fi cam simpliste, dacă am bănuî (laolaltă cu «noua dreaptă» și noile naționalisme) că aici s-ar ascunde o conspirație filosemită și ravanșardistă care include/exclude creatorii din ierarhiile axiologice în funcție de poziția față de fascism și de Holocaust./ Reversul mutației l-ar constitui reconsiderarea personalităților «de stânga», într-un interminabil șir care începe cu Marx și se termină cu Georg Lukács. (...) Unul dintre manifestele teoretice ale acestei mutații este cartea lui Karl Popper, *The Open Society and Its Enemies*. Acolo se arată că societatea nu și-a revenit încă pe deplin din șocul nașterii sale (...). Din această perspectivă, orice mișcare reacționară și mai ales totalitarismul echivalează cu încercarea de doborâre a civilizației și de întoarcere la tribalism. Problema este bine pusă, numai că dificultățile încep când Popper îi trece pe lista «inamicilor societății deschise», alături de Marx, pe Hegel și Platon. În ceea ce-l privește pe Platon, căruia îi este consacrat în întregime primul din cele două volume ale cărții, eroarea este de proporții monumentale. (...) Nu vreau prin asta să afirm cu certitudine că în cazul lui Mircea Eliade se comite acum o eroare similară, ci numai să sugerez că în numele unor principii general valabile pot fi comise greșeli în cazurile particulare./ (...) Despre Mircea Eliade apăruseră deja virulente articole demascatoare, numai că în reviste de specialitate, cu o circulație redusă. Față de acestea, eseul lui Norman Manea, care a făcut senzație, este tolerant, plin de nuanțe și subtilitate. Pentru cei care continuă să creadă că procesul comunismului nu trebuie instrumentat decât juridic, felul în care occidentalii implică în procesul fascismului cazurile unor intelectuali de notorietate mondială ar trebui să dea de gândit. Mai ales cu privire la lărgirea contextului de judecare a totalitarismului. (...)/ Vor fi cu siguranță mulți șocați când vor citi referirile lui Norman Manea la Eminescu, Iorga și Noica, priviți ca purtători ai valorilor mișcărilor de dreapta. Sunt oameni care nu suportă să li se spună că Eminescu a fost antisemit. Și nu pentru că Eminescu n-ar fi fost antisemit, ci doar pentru că nevoia de mit cultural n-o egalează decât pe cea de cult al personalității. Cei care vor citi însă cu atenție vor realiza că șocul lor nu vine din aceea că Norman Manea îl judecă pe Mircea Eliade, că un individ, un scriitor îl judecă pe altul, ci dintr-o pricină mai adâncă și mai cuprinzătoare. Pe post de judecător stă o cultură a procedurilor democratice, iar pe postul de judecat o cultură cu o experiență colectivă și individuală minimă a democrației”.

Continuarea eseului *Culpa fericită...*, în traducerea lui David Persimon, poate fi citită în numerele 7 și 8 ale revistei „22” – din 21 februarie și respectiv 28 februarie 1992. Odată cu ultima parte a eseului, revista publică, în nr. 8, și *Câteva precizări* semnate de același Dan Pavel, marcând delimitarea de articolul lui Norman Manea: „Eseul *Culpa fericită* (...) a stârnit o mulțime de reacții, unele de încurajare sau aprobare, cele mai multe de dezaprobare și de indignare. Articolul nu reprezintă nici pe departe punctul de vedere al revistei «22» și nici al meu personal. Îmi asum însă inițiativa traducerii textului în paginile revistei noastre. Fac aceste precizări nu pentru a-mi cere scuze (...) și nici iertarea în fața acelor care, direct sau telefonic, m-au amenințat că va trebui să dau socoteală, atunci când va veni mimentul judecății. (...) Nu-mi este frică decât de judecata propriei mele conștiințe. De aceea, nici n-am întrerupt publicarea articolului și nici n-am acceptat sugestiile unora de a mai opera tăieri pe ici, pe colo./ Ceea ce mi se pare mai grav este că oameni cu o oarecare pondere în viața noastră publică pretind că prin publicarea acestui articol am făcut (eu, redacția «22» sau GDS) jocul intereselor unor francmasonerii, numai în ideea de a provoca reacția publicațiilor extremiste (de dreapta sau de stânga), ceea ce ar servi scopului obscur de a demonstra anumitor cercuri din străinătate că românii sunt intoleranți, rasiști, antisemiți, șovini ș.a.m.d./ (...) Recitind textul lui Norman Manea, orice om onest își poate da seama că ajutorul are dreptate cel puțin într-o privință: lipsa unor studii relevante cu privire la mișcările extremiste de stânga și de dreapta nu constituie numai un gol de informație și de interpretare, dar mai ales o permanentă sursă potențială de continuare a unor mișcări, tendințe și experimente de către actorii sau urmașii actorilor unor evenimente care nu și-au consumat toate efectele”.

17 februarie

● „Luceafărul” (nr. 5) are pe prima pagină un articol politic asumat redacțional, *Reacția la minciună*, text care, pornind de la rezultatul echilibrat al alegerilor locale, face o serie de predicții moderate pentru viitorul electoral: „Mulți comentatori ai recentelor alegeri vor pune echilibrarea balanței pe seama sărăciei instalate în cei doi ani de guvernare fesenistă. Fără a nega valabilitatea unei asemenea explicații (...) suntem mai sensibili la nepotrivirea dintre ceea ce ni se spune și ceea ce trăim. (...) Câștigul de acum al opoziției democratice trebuie să îndemne la realism (...) pentru ca alegerile legislative și prezidențiale să aducă în sfârșit abolirea reală, de fond, nu doar de formă a comunismului și instaurarea cu adevărat a democrației”. □ Sub titlul *Un oarecare*, Ștefan Agopian îl taxează dur pe prozatorul Radu Aldulescu (care încă nu debutase editorial!), acuzat de „tratarea necorespunzătoare” a prozatoarei Dana Maria Manu: „Nu știu cine este domnul Radu Aldulescu și oricât m-am străduit nu am reușit să aflu ceva despre domnia sa decât că s-ar putea să fie în vârstă de 72 de ani. Iată despre ce este vorba: în «România

literară» nr. 3 din 6-13 februarie a.c., acest domn semnează în pagina 10 o cronică literară în care se «ocupă» de cartea doamnei Dana Maria Manu *Acting in*. Întâmplarea face că eu sunt cel care a debutat-o pe Dana Maria Manu în paginile «Luceafărului». Și cu această ocazie mi-am permis să scriu câteva rânduri despre proza respectivă. Acele rânduri au fost preluate (cu acordul) și publicate pe coperta a patra a volumului în cauză, ceea ce pare să-l deranjeze pe necunoscutul Aldulescu. (...) Acest domn, despre care, repet, am bănuiala că are 72 de ani, este un obsedat sexual. Ce ar fi dorit moșulică, să mă culc cu doamna Dana Maria Manu, fiindcă altceva nu se poate înțelege din afirmația «procedeu deloc bărbătesc»? Ei bine, d-le Radu Aldulescu, am publicat-o pe prozatoarea Dana Maria Manu fără să mă culc cu ea, am publicat-o pur și simplu pentru că are talent și vă asigur că la fel ar fi procedat și colegii și prietenii mei de la «România literară» care au găzduit articolul dvs. Cititorii se vor întreba de unde am aflat că Radu Aldulescu are 72 de ani. Ei bine, din articolul domniei sale! Iată ce afirmă dl. Aldulescu dându-i sfaturi prozatoarei și, pentru a fi mai convingător, scrie într-o paranteză: autoarea «să ia de bun acest semnal venit din partea unui om de două ori mai bătrân ca ea». Cum Dana Maria Manu are 36 de ani, rezultă că domnul în cauză are 72. La vârsta asta i-ar fi stat mai bine să joace table în Cișmigiu și să lase scriitorii în pace”. □ Florin Manolescu (*Utopologie*) comentează volumul de debut al lui Sorin Antohi, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*: „*Utopica* lui Sorin Antohi – un debut care impune dintr-odată un eseist, un teoretician și un hermeneut aproape obsedat de tema aleasă și de ideea epuizării întregului material aferent”. □ Dan Mănuță semnează un eseu despre „lumpenproletariatul” din romanul *Groapa* de Eugen Barbu, „romanul unei forfote metafizice primare, în care apele nu se limpezesc niciodată, iar conștiința morală este o necunoscută” (*Clanul șuților*).

● Nr. 7 din LA&I include un grupaj al Georgetei Ene despre Caragiale (*Și totuși: Adolf Last sau Adolf Flachs?*) și un dialog epistolar I.L. Caragiale-N. Petra Petrescu, dar și un interviu cu Mihai Măniușiu, realizat de Miruna Runcan și C.C. Buricea: *La noi, prostia e ideologia care și-a creat privilegiu*.

18 februarie

● Într-un articol din „Dreptatea”, *Plenara continuă*, Eugen Uricaru se întreabă retoric: „Să fi rămas în țară numai consumatorii de literatură sub sau inculturală?”, constatând diminuarea importanței scriitorului în România de după 1989. „Sufocarea culturii cu argumentele «economiei de piață» este o mare ticăloșie. O ticăloșie îndreptată împotriva economiei de piață, a reformei, a libertății și o ticăloșie îndreptată împotriva ființei noastre naționale. Dacă se va petrece distrugerea culturii românești, atunci se va petrece și distrugerea națiunii, pentru că singura rațiune de a fi a națiunii neamului este aceea de a-și păstra identitatea, specificul culturii și civilizației. Dispariția culturii naționale

înseamnă transformarea poporului într-o populație. Populația nu este angajată în apărarea identității, a statului, a patriei. Ea va produce bunuri materiale și va fi administrată. Indiferent de cine./ Iar un element important al culturii naționale este literatura contemporană. De nu se va mai tipări, va fi doar îndeplinirea unui program elaborat la Mangalia de către Nicolae Ceaușescu. Nimic altceva. Plenara continuă. Cu un mai mare succes.” □ În **Caragiale manipulat**, Gheorghe Grigurcu comentează în marginea articolului lui Adrian Păunescu, **Genocidul de la 1907**, publicat în revista „Totuși iubirea”. Se împlinesc 140 de ani de la nașterea autorului *Scrisorii pierdute*, iar Gh. G. constată că „bardul de la Bârca” tratează pe un „precursor” în „manieră falsificatoare”, amintind „dezmațul realismului socialist” de la Centenar: „Poetul de curte numărul unu al lui Ceaușescu se instalează cu aplomb în textul marelui Caragiale, pe care-l numește «învățător de relativism», încercând a-și justifica propriul relativism, a-și susține sceleratele mașinațiuni în favoarea nomenclaturii și securității. Mai exact, la adăpostul confortabil al propozițiilor clasice, voiește a descuraja procesul comunismului. Cum? Cutezând o paralelă între situația din 1907 și cea din 1989, cu pretenția că, așa cum în urma reprimării răscoalelor țărănești, nimeni n-a făcut pușcărie, nici în urma crimelor din decembrie n-ar trebui să existe vinovați. Evident, în spirit curat-murdar caragialesc este invocat: «interesul național»”.

● În „Cuvântul” (nr.7), Mircea Țicudean recenzează volumul *Pauză de respirație* (Editura Litera, 1991), scris de un grup „născut contra curentului, pe la începutul anilor '80, adică într-o perioadă de atomizare a vieții literare românești”, „Grupul de la Brașov” format din Andrei Bodiu, Simona Popescu, Caius Dobrescu, Marius Oprea. Dacă poezia Simonei Popescu e „una a desprinderii traumatizante de copilărie (...), o copilărie a adultului pierdut într-o lume urâtă, agresivă și greu de înțeles”, cea a lui Andrei Bodiu, „violent antilirică”, pare a fi cea mai „vulnerabilă la o eventuală întoarcere a lirismului, foarte posibilă la un temperament – în mai mare măsură decât a celorlalți – contemplativ și melancolic”. Pe de altă parte, Caius Dobrescu, „cel mai livresc dintre cei patru”, pare „a gândi mai mult la *facerea poeziei*”, în vreme ce „linia de demarcație între poezia lui Marius Oprea și cea a colegilor săi pare a fi patosul”.

19 februarie

● În „Tribuna” (nr. 7), Dorin Serghie realizează un interviu cu Nicolae Breban: *Ceea ce se-ntâmplă azi în România este o ieșire bruscă în libertate*, despre condiția scriitorului în tranziție, Kafka, a patra putere în stat, partide, revoluția culturală în impas etc. N.B. „Noi, scriitorii, cititorii, suntem oameni slabi și facem dintr-o infirmitate – o forță, e singurul nostru mod de a ne apăra și ataca. Și cât timp suntem vii trebuie să atacăm. Am fost întotdeauna de părere că agresivitatea (sau vitalitatea, cum i se spune în biologie) este una

dintre primele forme/semne ale gândirii. Am discutat cu Emil Cioran la Paris despre formele de agresiune din timpul dictaturii – forme deduse, complicate, neunitare, ale românilor de a se apăra sau de a ataca”. Despre relația dintre politică și cultură: „Eroii mei, ca și autorul lor, sunt preocupați nu de politică, ci de *politic*. Pe mine m-au interesat în cărțile pe care le scriu profilul unor Lenin, Mussolini. Însă cred că faptul că viața politică românească ar imita romanele lui Breban mi se pare un punct de vedere idealist. Logosul este cel care prefigurează, care anunță realul și eu cred că un lucru odată exprimat. (...) Există o frază splendidă a lui Hegel: «odată conceptul realizat, realitatea lumii nu-i rezistă». Realitatea urmează să aplice, să configureze în lumea concretă revoluția conceptului... Unul dintre paradoxurile societății românești este nepregătirea unei stări ideale. Noi am visat libertatea, idealul nostru a fost să scăpăm de totalitarism, dar nu ne-am pregătit pentru ea. Ceilalți din Est erau mult mai bine pregătiți. (...) Noi n-am intrat în aceste lupte, noi ne-am adaptat, dar nu înseamnă că nu am luptat, că am fost lași, dar am luptat în alte forme. Ele, oricum, au existat”.

20 februarie

● În editorialul din „România literară” (nr. 5), *Nostalgii de tot felul*, Gabriel Dimisianu notează: „Ultimii ani au arătat cât de greu poate fi înfrântă, la noi, în largi categorii, teama de schimbare. Faptul se explică istoric. Jumătate de veac de regim totalitar nu poate fi pusă în paranteză și ar fi curată orbire să nu se observe că mulți semeni ai noștri trăiesc inerțial, acționați de o mulțime de reflexe dobândite. (...) / Astfel se face că foarte multă lume, din generația mijlocie și vârstnică mai ales, când e să opteze pentru o cale de ieșire din criza actuală, tot în trecut caută soluții, modele. În trecutul cunoscut din experiență proprie, bineînțeles, evocând cu nostalgie, cel mai adesea, acel scurt interval de la începutul anilor '70, când, într-adevăr, s-a trăit mai bine în România, în comparație cu prezentul. Acestor nostalgici după binele de la începutul anilor '70 le vine greu să înțeleagă că nici măcar acel bine, atât de precar totuși, atât de meschin în fond, nu se poate întoarce, și aceasta pentru simplul motiv că sistemul care l-a asigurat atunci nu mai este capabil de performanțe asemănătoare. (...) / Dependența inerțială de trecut alimentează nostalgii și de altă factură. Una din ele m-a preocupat mai mult pentru că am întâlnit-o în mediul pe care îl frecventez îndeobște. Este vorba de nostalgia exprimată de unii scriitori, de unii literați, în fine, după solidaritatea intelectuală și umană care i-a unit pe componenții breslei noastre în timpul dictaturii. Această solidaritate s-ar fi spart după Revoluție, spre regretul nostalgicilor ei, din pricina disensiunilor politice și mai ales din pricina controverselor ivite între partizanii angajării politice și așa-ziii apolitici. / Sunt de făcut mai multe observații pe marginea acestei chestiuni care însă nu pot să pornească, după mine, decât de la recunoașterea faptului că solidaritatea a existat. Aversiunea

față de dictatură i-a unit într-adevăr pe scriitori – cu știutele excepții detestabile – și chiar dacă puțini s-au opus vechiului regim, au simțit simpatia tacită (și măcar într-un caz explicită) a confracților lor. Mulți au rezistat prin concesii minime sau printr-o necolaborare care, în condițiile terorismului antiintelectual mereu mai dur, semnifica prin ea însăși un act de opunere. Au fost și împrejurări când s-a mataifestat, în lumea scriitoricească, solidaritatea de corp profesional, cum s-a întâmplat la Conferința scriitorilor din 1981, un moment pe care se fac a-l uita cei care vântură azi diversiunea despre componenta «stalinistă» a Uniunii noastre./ Dar solidaritatea intelectualilor, a scriitorilor este firesc să funcționeze nu doar în fața primejdiei de moarte, ca în timpul lui Ceaușescu, a încercărilor lui de supunere brutală și necondiționată, când instinctele de apărare oricum îi strâng laolaltă pe cei amenințați, ci și atunci când acționează, tot împotriva lor, factorul insidios al corupției. Nostalgicii după solidaritatea de până deunăzi nu văd această deosebire: acum puterea nu mai acționează tranșant, nu mai pretinde ritos, și pe degeaba, aservirea, ci oferă privilegii celor dispuși să o servească sau măcar să nu o combată. Unitatea scriitorilor, atâta câtă a fost, e spartă azi de cei câțiva care s-au smuls de lângă confracții lor pentru a înhăța privilegii. Ei fac caz cu ipocrizie de apolitismul lor imuabil care e însă politică în toată regula, dar politică de partea puterii răsplătitoare. Nostalgicii solidarității de odinioară ar trebui să țină seama de faptul că altceva decât ne desparte în prezent ne unea ieri”. □ În articolul *Madambovarysmul de partid* Mircea Mihăieș acuză fraudarea alegerilor locale din februarie 1992 (câștigate de Frontul Salvării Naționale) și atitudinea partizană a TVR. □ Alexandru George scrie despre *Un port la Răsărit*, romanul lui Radu Tudoran. □ Val Gheorghiu semnează articolul *Estreferendum*, în care considerațiile mai generale despre legitimitatea sau ilegitimitatea legilor/măsurilor adoptate în urma unui plebiscit vizează, de fapt, relativ recentul referendum organizat în România (la sfârșitul anului 1991) pentru aprobarea Constituției. Autorul articolului consideră – în mod surprinzător – că referendumul ar fi o practică demagogică specifică țărilor (foste) comuniste, o „armă secretă” manevrată de „puterea criptocomunistă” pentru a-și păstra „prerogativele pseudo-democratice”. Făcând distincția între „popor” și „populație” și etichetând prin cel de-al doilea termen marea masă a electoratului român, Val Gheorghiu afirmă că orice referendum e lovit de nulitate atâta vreme cât „populația (...) nici nu știe, în greua ei majoritate, pentru ce merge în cabina de votare”. „De altfel, stratagema ultimului referendum numai pentru orbi nu a fost clară: oful a fost nu constituția, ci antinomia monarhie-republică, anularea primului element al incomodului binom. Ceaușescu a avut nevoie ca gogorița lui pacifistă să îmbrace haina unanimității, a recurs la referendum, l-a înzorzonat cu mitinguri demagogic vopsite în alb și roșu, cu urne în aceeași pigmenți și a câștigat. Ce? În perspectivă istorică – nimic. În tactică imediată – totul. Adică prostirea, încă o dată, pe încă o perioadă, a

ignoranților și naivilor. Din țară și din străinătate./ Tragic e faptul că ideologia comunistă a afectat atât de profund ființa Estului, încât șiretenia liderilor acestei zone a beneficiat de cel mai fertil teren. Puterea de la București a simțit nevoia să-și consolideze manevra constituțională printr-o adeziune populară, a recurs la referendum și a obținut-o.” □ Revista publică un interviu luat Monicăi Lovinescu de Ovidiu Pecican în noiembrie 1991: „*În exil și în țară, literatura are o singură patrie: Limba*”. Cele mai importante subiecte abordate: „culpabilizarea exilului românesc (...) în unele publicații din țară”, ca efect al unui „sindrom al «salamului cu soia»”; condiția criticului literar în exil; moralitatea (politică a) scriitorului ca element determinant pentru reușita estetică. În legătură cu acest din urmă aspect, M.L. formulează enunțuri tranșante: „Nu sunt un moralist dacă prin moralism se înțelege o atitudine care tinde să facă din morală «un absolut comandând tot restul». Un singur «păcat» mi s-a părut intolerabil: acela prin cuvânt. Nu cred că scriitorul dispune de două feluri de cuvinte, cele prin care minte, și cele prin care se exprimă pe el însuși. Unele pentru ziar, laudă și schimonoseli oficiale, altele pentru «operă». Dovadă: cernelurile se amestecă: curtenii care au bătut și li s-a deschis la porțile comunismului au văzut ei înșiși cum pata aceasta de sânge intelectual se întinde pe paginile cărților. Pentru a ne opri doar la marii noștri scriitori, opera majoră și-au semnat-o înainte de marile cedări: *Istoria literaturii* lui Călinescu, *Cuvintele potrivite* ale lui Argezi, teatrul lui Camil Petrescu. Că Villon ar fi furat – poate și mai rău –, că Oscar Wilde s-a văzut condamnat pentru moravurile sale într-o epocă rigidă (...), că un scriitor sau altul a fost imoral din punctul de vedere al moralei curente, nu m-a interesat niciodată. Faptul însă de a-și fi îngropat talantul – în cazul acesta, cuvântul – sub noroiul plecăciunii, da. «Morală» de acest tip aparține pentru mine esteticului. E singura, în orice caz, pe care am practicat-o”. În altă ordine de idei, întrebată dacă își menține o mai veche afirmație, după care „în țările și partidele comuniste, tot staliști sunt aceia care destalinizează”, M.L. răspunde nuanțat-diplomatic: „Întreaga propoziție se cere modificată. În România, Decembrie '89 n-a dat semnalul unei destalinizări, unei liberalizări, ci al democratizării. Destalinizarea a fost doar o *virgulă*, descătușarea; decolonizarea din 1989, un *punct* pentru toate țările satelizate de Moscova. A fost sau ar fi trebuit să fie. În România se mai agață de putere comuniști care se încapățânează să confunde '89 cu '56 sau cu '68. Acești «oameni-cârlig» (sintagma e a unui artist rus pe vremea dezghețului hrușceovist) se înșeală de epocă. La ireversibilitatea fenomenului care ne-a proiectat înspre democrație, trebuie însă vegheat cu grijă. Chiar dacă timpul joacă în favoarea democrației de tip occidental, unii o mai decretează pa a noastri «originală». Timpul n-are acum răbdare pentru astfel de epitețe. România riscă mult îngăduindu-le”. □ Z. Ornea semnalează, într-un lung comentariu, apariția *Memoriilor* lui Mircea Eliade, publicate în două volume (1907-1960) la Editura Humanitas, în 1991,

sub îngrijirea lui Mircea Handoca. □ Un articol al lui Valentin Silvestru anunță încetarea din viață a actriței interbelice Leny Caler.

● În „Azi”, Tudor Oprea scrie un articol despre *Generația nouăzeciistă*, cea mai „nefericită” dintre toate generațiile literare postbelice, întrucât este „situată în cea mai critică față a culturii românești, când oficial, orice cale de afirmare le-a fost închisă, reviste școlare abolite, uși închise la marile reviste literare monopolizate de grupulețe privilegiate, totala insensibilitate a editurilor particulare, ca și dureroasa neputință a editurilor de stat și mai ales a editurii Albatros – care inițiasse Concursul de debut – de a «rentabiliza» cărțile de versuri și proză ale scriitorilor tineri”. Singurele căi de supraviețuire artistică au fost pentru nouăzeciști – subliniază T.O. – suplimentul literar al „Tinerețului liber”, concursul școlar „Tinere condeie” – reluat în 1991, câțiva animatori care au luptat să-i impună și, după 1989, „punga proprie vărsată în visteria Editurii Litera”.

● În „Totuși iubirea” (nr. 6), sub titlul *Sânge pe frontul culturii*, Adrian Păunescu scrie din nou despre atacurile la care e supus Marin Preda după Revoluție – „acești indivizi ca Grivei Grigurcu și I. Crizdoiu declanșând cea mai agresivă groapă de gunoi a culturii românești, la fel ca *legionarul Negoșescu*. Demontarea vârfurilor are loc exact ca în proletcultism”. Și încă: „De ce nu ți-ai scos capitolul cu Ceaușescu din propria biografie (...) ? De ce nu-l lași pe Marin Preda în pace? Pe ce chestie te declari *protector* al operei lui Marin Preda? Poate exploatare, dar nu protector, Cristoiule! În mod paradoxal, demolarea lui Preda se face și de către cei care l-au urât totdeauna, cum e cazul lui I. Negoșescu, și de către cei care au întreprins eforturi, uneori notabile, pentru justa lui înțelegere. (...) În cuprinsul acestei reviste ne-am rezervat un spațiu în care ne ocupăm de incalificabila acțiune prin care Ion Cristoiu a încercat să rescrie el opera lui Preda, scoțând din ea ceea ce nu-i convine și dând impresia că face prin aceasta un act justițiar, când de fapt el săvârșește un huliganic și imprescriptibil act de cenzură politică. De ce trebuie oprit Marin Preda să aibă compasiune și comprehensiune față de un revoluționar tânăr, dus din post în post la Jilava și destinat morții? Poate că lui Preda i-a plăcut personajul «Ceaușescu» tânăr. De ce-i ia Ion Cristoiu acest drept marelui scriitor? Nu era mai bine să observe fătălaul sâsăit că geniul lui Preda a scris și în această privință prevestitor. Demolarea marelui scriitor de către cei care, cu bani, cred că pot domina o cultură, face însă parte din celălalt scenariu al luptei împotriva fizionomiei noastre spirituale ca popor”.

21 februarie

● Sub titlul *Ședința Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România*. „Criza continuă cu mult optimism”, în „Contemporanul. Ideea Europeană” sunt publicate o serie mici interviuri luate de Luminița Vădan-Petrescu câtorva importanți membri a URSS: Mircea Dinescu (președinte al URSS),

Ștefan Aug. Doinaș (președinte de onoare al URȘ), Ion Vartic (subsecretar de stat la Ministerul Culturii), Marta Petreu (redactor-șef al revistei „Apostrof”) și Constantin Hârlav (redactor la revista „Interval”), întrebările vizând situația revistelor Uniunii, posibilitatea subvenționării acestora din bugetul de stat în viitorul apropiat. ■ Mircea Dinescu: „Astăzi Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a avut o discuție legată de revistele literare și, dacă tot s-a vorbit de liberă inițiativă, le-am dat acestora liberă inițiativă. Adică, din puținul care îl are Uniunea Scriitorilor împărțim la fiecare revistă, să facă ei pe negustorii, dacă eu nu pot să fac pe negustorul, să o facă ei. (...) Criza continuă cu mult optimism”. ■ Ion Vartic: „...chiar și ajutorul financiar pe care revistele literare ale Uniunii îl vor primi de la Ministerul Culturii nu va fi suficient. Prin preluarea de către inspectorate, se pot salva revistele generației '80. Mi se pare foarte importantă apariția unor reviste ca «Interval», «Euphorion», «Apostrof», «Contrapunct». Se simte, totuși, că vin cu un alt mod, modern, de a gândi o revistă”. ■ Marta Petreu: „Ni se dă mână liberă să facem rost de bani, dar nu și să-i investim... nici măcar când e vorba de profit... Ideea rotației rapide a fondurilor a rămas străină Uniunii, din păcate... De fapt, nu pot să acuz Uniunea Scriitorilor că stă pe gânduri când e vorba de bani... S-au terminat... fiindcă, la urma urmelor, de doi ani încoace, Uniunea Scriitorilor ține pe umeri cultura națională. Din banii proprii, chiar din banii scriitorilor, nu din bani de la bugetul de stat. Acesta e un lucru pe care lumea nu-l înțelege. Or, cultura națională nu poate să fie «afacerea» a două mii de scriitori. Aici ar trebui să pună și statul umărul, să facă investiții în cultură”.

● Nr. 5 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină articole care comentează, în diferite registre, recent-desfășuratele alegeri locale. Într-un text intitulat *Cheia și trandafirul (semiotică și politică)*, Ioana Pârvulescu speculează cu subtext politic pe marginea semanticii siglelor electorale ale principalelor forțe politice – Convenția Democrată (cheia) și FSN (trandafirul), devalorizându-l cu argumente „literare” și sentimentale pe cel din urmă: „Dar gândurile cele mai firești legate de trandafir? (...) O voi spune cu toată obiectivitatea: primul gând este că mai ales femeile (și dintre ele cele foarte sentimentale sau la a n-a tinerețe), se extaziază în fața trandafirului. Al doilea lucru izbitor este efermeritatea lui. Unii (unele) îl păstrează cu îndârjire chiar și când e uscat, ofilit, prăpădit. Apoi țepii – orice trandafir are țepi. Asta însă nu ajută pe nimeni. (...) Trandafirul ceva mai tânăr – nu putem spune *aripa tânără* pentru că trandafiri cu aripi nu s-au mai văzut, cel mult «petala tânără» - se numește *boboc*. Mai e cazul să stăruim asupra semnificațiilor cuvântului boboc? Dulceața de trandafiri: dulceagă. Parfumul de trandafiri: dulceag. (*De gustibus...*). În literatură, trandafirul a devenit un loc comun (cheia nu!). Cât despre *Numele trandafirului*, e un roman bun, dar îți trebuie o *cheie* ca să-l înțelegi. Mă opresc aici. Realitatea politică e și ea un sistem de semne. Fiecare cu capacitatea lui de interpretare, fiecare cu posibilitățile lui electivă”. □ Mircea Vasilescu

recenzează romanul *Proprietatea și posesiunea* al lui Petru Dumitriu, în care vede „o carte care respiră duhul marii proze” (*Vocația narațiunii ample*). □ O „vitrină literară” prezintă (într-un parteneriat promoțional) cărți apărute recent la Editura Litera. □ Ion Bogdan Lefter comentează nuvelistica lui Ștefan Bănulescu pornind de la o nouă editare a acesteia (*Spre o lume fictivă*): „Secretul e o foarte personală mixtură de gravitate și joc, de solemnitate și umor, de mit și parodie”, consfințind victoria deplină a ficțiunii asupra realului. Alături, ca o confirmare, un comentariu laudativ al lui Nicolae Manolescu despre Ștefan Bănulescu, preluat din nr. 37/1991 al „României literare”. □ Dan Stanca își continuă speculațiile de filosofie ezoterico-apocaliptică a istoriei, în linie Vasile Lovinescu-René Guénon, cu observații de genul: „Dezagregarea imperiului sovietic alături de îndestularea grețoasă a Occidentului care la Maastricht a vrut să bea șampania triumfului din cupa întinsă da Satana însuși (vezi „Libération” din 23 decembrie 1991) nu mai lasă spațiu pentru ca lujerul tristeții noastre divine să se înalțe spre un cer care, poate, ne-a părăsit” (*Smerirea istoriei*).

● În „Literatorul” (nr. 7), Andrei Grigor realizează un amplu interviu cu editoarea Magdalena Bedrosian, pornind de la niște recente comentarii din lumea literară cu privire la „boicotarea” Editurii Cartea Românească de către scriitorii-simpatizanți ai opoziției politice de după 1989 („*Simt nevoia să vorbesc*”). M.B.: „Se profilează o catastrofă în materie de carte și gazetărie culturală, care nu poate fi depășită doar prin tratative amabile. (...) Am distins aici un soi de discriminare foarte curioasă, specifică vremurilor noastre, ultimilor doi ani mai ales. Potrivit ei, revistele trebuie să trăiască, pentru că fac politică, lansează opinii și lideri de opinie. Literatura, cam retardată, n-ar trebui să apară în cantitățile și la dimensiunile reale. Nici nu e vremea ei. Să fie sacrificată, deci, în beneficiul revistelor. (...) Cunosc mulți scriitori care nu îndrăznesc să-și finalizeze proiectele literare, știind că nu vor găsi mai pe nimeni dispus să piardă bani pentru a le publica manuscrisele.. Cartea Românească ar fi trebuit să fie, în gândul meu, acea instituție oricând gata să piardă pentru ei, dispusă «să facă afaceri» cu minus, pendulând mereu pe buza prăpastiei financiare. (...) Colegii, amicii, prietenii noștri care au fost mai toți membri de partid (unii încă din anul întâi de facultate ca să nu piardă cele 50 de sutimi la media generală), fără să aibă convingeri de stânga, au devenit azi mai toți de dreapta, fără să știe acum prea bine ce e cu dreapta. Cred că lucrurile se vor lămuri peste câțiva ani, și, dacă eu cunosc oamenii cât de cât, ne vom vedea atunci altfel împărțiți între stânga și dreapta. Sau mai știi? Poate va fi atunci la fel de periculos *să nu fii de dreapta* pe cât a fost până mai deunăzi de socialmente riscant *să nu fii membru de partid*. Om trăi și om vedea. (...) Când văd intelectuali de elită angajați în această propagandă, cu o furie a convingerii dincolo de care nu am cum să bănuiesc vreă intenție de a spune adevărul, fie și mai târziu, teamă mi-e că ei au șters, plini de dezgust și

cruzime, din panopia ideologiilor, cea stângă ca o *simetrică* necesară a dreptei, și disting în orice ins care nu practică aceleași convingeri ca ei, fie un neo-comunist, fie, Doamne ferește, filonomenclaturist sau un cripto-securist, fie un nătărău orb sau vreun mercantil învârtindu-se lacom în jurul puterii. Mie nu mi s-au făcut în față asemenea reproșuri, dar, mai știi, poate că se vorbește pe la spate. Pieziș sau de-a dreptul, cu oarece milă și părere de rău, mi s-a sugerat însă că n-aș fi fost în stare să țin pasul cu elita. Să nu confundăm elita cu elitismul. (...) A-ți atârna de gât o pancartă pe care să scrie *elită* și a te crede mai valoros decât o mie sau un milion de «dobitoci» dintr-o populație «îndobitocită», căreia vrei să-i impui propria ta convingere în loc s-o convingi, se numește elitism. Sau poate doar snobism. Și dacă mă gândesc la niște vecine ale mele, femei cumsecade, vajnice cititoare de *Obstacole*, *Obsesia*, *Cetatea blestemată*, mitingiste neobosite, anti-comuniste, anti-feseniste, anti-guvernamentale care, când mă uit la ele cu oarecare îndoială auzindu-le cum debitează repede și fără greș cele șapte sloganuri luate dintr-un ziar independent, îmi reproșează: «Tocmai dumneavoastră? Dar am înțeles că faceți parte dintre noi, elita», ei bine, atunci îmi aduc aminte de o vorbă pe care o rostea cu multă poftă domnul Paleologu: «mitocănie»! Și ajungem astfel la cel de-al doilea sens, cel conjunctural, al departajării dintre *stânga* și *dreapta*. La noi, aici și acum, nu e o luptă de idei, ci de persoane. Ești sau nu cu *aceștia* împotriva *acelora*? Dacă ești cu aceștia poți fi acceptat la dreapta, cu ideile tale de stânga cu tot, așa cum se întâmplă cu PSDR al lui Sergiu Călinescu, partid ce se trage, după câte țin eu minte, din partidul socialist întemeiat de Gherea și Stere la sfârșitul secolului trecut. Dar puțini mai vor să-și aducă aminte de asta. (...) Trebuie să spun că în decembrie 1989 am priceput definitiv un lucru: cum nu putusem fi comunistă (membră de partid), nu puteam deveni nici liberală, neo-liberală sau țărănistă creștin-democrată (deși de aceștia din urmă se leagă tradițiile politice ale familiei mele, dar pe o «aripă» mai radicală, mai de stânga. Și nu în sens militant (detest disciplina de partid), dar conceptual. Nu puteam fi decât social-democrată, chiar dacă în România n-ar fi existat niciodată sau nu va exista vreodată un partid care să illustreze această doctrină. (...) Am mai crezut atunci, în decembrie 1989, că România putea alege calea social-democrației în epoca de tranziție, ca pe una mai puțin chinuitoare. Pentru că, chiar admitând că în ultimii 45 de ani nu s-a acumulat aici nimic, nici în ordine materială, nici în ordine spirituală, că am trăit în subistorie, în anti-istorie (ceea ce nu este adevărat), ceva tot trebuie să recunoaștem că s-a acumulat: multă, multă suferință. Acest popor a îndurat atâta ca să construiască un socialism sălbatic, încât credeam că va fi scutit, cel puțin în parte, de pătămiri noi în construirea unui capitalism sălbatic. Speram într-o cale de mijloc. Se pare că ea nu e deocamdată posibilă. (...) De ce, apoi, această putere, acest guvern, acest parlament, acest președinte? Pentru că atunci nu se putea altfel. În România de acum doi ani, nu putea să ia altcineva

puterea, pentru că ceaușismul, prin izolarea la care ne silise, nu îngăduise crearea unei opoziții interne, a unei alternative reale la partidul unic. Poporul (sau populația) a mers automat cu cei care au răsturnat regimul și care reprezentau singura rezistență cunoscută și organizată”. În privința generației tinere, M.B. își arată simpatia față de cei siliți, sub dictatură, la o „viață infectă, nepotrivită și costisitoare pentru vocația lor: posturi la țară, nave pe trenuri și autobuze supraaglomerate, profesii sub calificarea lor universitară. Dar toată această generație încerca să-și păstreze puritatea, să nu recurgă la concesi, să-și cultive luciditatea, să scrie în ciuda tuturor obstrucțiilor. I-am simțit, i-am crezut foarte apropiați. Acum ne privim cu simpatie, dar oarecum de la distanță. (...) Nu prea vorbim ca să nu ne certăm. Cred că există mai multe explicații. Într-adevăr, rolul și rostul intelectualului este de a se afla în opoziție. Sartre, parcă, spune că adevăratul intelectual se găsește în opoziție permanentă, și nu în opoziție parlamentară, ci în opoziție extraparlamentară, aceea care nu vrea să preia niciodată puterea politică. E apoi o stare de bine această stare de opoziție, o voluptate compensatorie la frustrările impuse de tăcerile vechi. Și mai cred că opoziția la putere, atât de vehementă și sonoră, îți dă un sentiment stenic al propriei puteri, îți supradimensionează eul, te supral valorizează. Îi invidiez într-un fel, i-aș invidia și mai mult dacă acest exercițiu de opoziție s-ar însoți și de oarecare riscuri. Îi asigur, din propria mea experiență mai veche, că victoria (chiar anonimă) în condiții de risc îți oferă cele mai mari satisfacții. Câteva nedumeriri am totuși în ceea ce-i privește. Vorbesc toți cam la fel, argumentează cam la fel, cu cifre și propoziții generale preluate cam din aceleași surse. I-am rugat pe câte unii să-mi livreze argumentul, accentul personal al propriei poziții sau măcar să verifice date și argumente în care cred orbește, deși ele se pulberă la cel mai ușor brânci logic. N-o fac. Rămân într-o uniformitate stranie pentru o breaslă definită teoretic tocmai printr-o mare variabilitatea a personalităților. Apoi m-am așteptat de la ei ca, devenind lideri de opinie, formatori de opinie publică, să-și formeze ei înșiși mai înainte opiniile la modul cel mai direct, dar și mai laborios cu putință, învățând istorie, politologie, economie politică etc. Nu numai că n-o fac, dar își arborează cu oarecare trufie ignoranța în respectivele domenii, lăsându-se în voia inspirației metaforice foarte clamorose. Și cum să controlezi public cheltuielile unui guvern, vrând să descoperi peste tot fraude, rele întrebuintări, inadvertențe și să declari, în același timp, cu orgoliu că nu te pricepi deloc la cifre? Și m-am mai așteptat la ceva; să nu mintă. (...) Necazul mare intervine atunci când *minți lăudând*. I-am citi pe câte unii cum mint lăudând ba o personalitate politică, ba un personaj dinastic, ba vreo țară vecină și prietenă, ba vreo mare putere. Și mi s-a strâns inima, pentru că nădăjduiam că cine a fost odinioară obligat să recurgă la stilul encomiastic s-a lecuit pe toată viața și n-o va mai a face vreodată, nici măcar silit, darmită din liberă voință”.

□ Eugen Simion scrie despre romanul *Nunțile necesare* al lui Dumitru Țepe-

neag: „D. Țepeneag mi-a trimis de curând câteva rânduri în care îmi atrage atenția asupra acestei proze uitate și, recitind-o, mi-am dat seama că, într-adevăr, este vorba de prima scriere textualistă din literatura românească. O idee mai limpede despre toate acestea vom avea atunci când va fi publicat *dosarul* onirismului (articole, confesiuni, programe, interviuri). (...) / Nu știu cum a fost citită și cum a fost primită cartea în Franța, dar este aproape sigur că tema nunții cosmice nu poate fi percepută de cine nu cunoaște balada românească. Nu-i ușor accesibilă, din pricina organizării speciale a textului epic, nici cititorului român. Astfel de dificultăți calculate întră în strategia prozei onirice care păstrează mereu o notă ermetică în combinațiile jocului narativ. (...) / O compoziție barocă, dificilă, cu mai multe rânduri de semnificații. În centrul ei se află un mit interpretabil în mai multe feluri. D. Țepeneag îi dă o notă parodică într-o proză textualistă metodic organizată în discontinuitățile ei” (*Mitul mioritic în variantă textualistă*).

- În articolul *Groapa cu noroi... Marin Preda cenzurat post-mortem* din „Adevărul”, C. Stănescu atacă ediția „necenzurată” din *Delirul* lui Preda, alcătuită de Ion Cristoiu, care susține că prozatorul ar fi introdus un capitol dedicat „tinereții revoluționare a lui Nicolae Ceaușescu”. *Delirul*, însă, „este în mod dechis, pe față, un roman antitotalitar în care, chiar în acest «blestemat» capitol XI, fie și «dedicat», dacă așa vrea dl. I. Cristoiu, figurează, în realitate, dacă este citit cu atenție, o condamnare fără drept de apel a idealului revoluționar în varianta lui comunistă”.

- În „România Mare” (nr. 85) este publicat grupajul *La mulți ani, Eugen Barbu!*, cu *Viața și opera în date*, cu fragmente din dosarul de urmărit-strict secret al lui Eugen Barbu [nume de cod „Maestrul”] de către Securitate, cu o notă din 1981 în care scriitorul era acuzat că face afirmații tendențioase – în legătură cu raționalizarea și izolarea țării – și comentează negativ programele politice de la TV: „Nu se mai poate, totul e inexact, m-am săturat, îmi vine să mă sinucid”. Sunt reproduse mesajele omagiale ale lui Mihai Ungheanu, *Salutăm un destin împlinit*, Ioan Alexandru (din „Luceafărul”, 27 ianuarie 1979), E. Papu – „La 20 februarie Eugen Barbu împlinește 68 de ani. Este, fără îndoială, cel mai mare romancier român în viață”; Ileana și Romulus Vulpescu – „admirabil prozator, redutabil pamfletar și degustător de metafore: VIVAT! CRESCAT! FLOREAT!”), la care se adaugă o colecție de citate sub titlul *Om de muncă și de luptă*, cu cele mai importante portrete datorate criticilor epocii: Ion Vinea, Matei Călinescu, Al. Piru, Eugen Simion, Șerban Cioculescu, AL. Oprea, M. Popa, M. Ciobanu, M. Vaida, Aurel Dragoș Munteanu, alături de pagini din alt dosar de urmărire, din 1986, când Dulea se opunea difuzării filmului *Domnișoara Aurica*, bazat pe un scenariu barbian.

24 februarie

- Alexandru George publică în „Luceafărul” (nr. 6) un prim episod dintr-un eseu programatic despre *Criza istoriografiei literare*, în care revine asupra

unor mai vechi preocupări privitoare la criza istoriografiei literare autohtone și falsa ieșire din impas prin apelul la modelul călinescian: „Una dintre sarcinile cele mai urgente ale istoriografie noastre e să-și restabilească autenticul statut și să-și regăsească ferma ei tradiției”. □ Dan Mănuță semnează un eseu despre relațiile interculturale româno-germane din perioada Junimii până la Cercul Literar de la Sibiu: *Intermediere și creație (literatura germană și literatura română)*. □ Interviuul revistei (*13 întrebări pentru...*) realizat de Marius Tupan o are ca invitată pe poeta Florența Albu, redactor vreme de mulți ani (din 1965) al revistei «Viața Românească», la care se referă pe spații largi: „Atmosfera din redacție mi s-a părut, atunci, la început, un fel de boierie. Patronul nostru (pentru că fusese chiar unul din vechii patroni ai revistei, devenită bucureșteană), era Maestru’ Demostene (Botez) (...) un moldovean de modă veche, încercând să redea revistei ceva din atmosfera ieșeană. (...) Dar eu mă gândesc, mai ales, la acele elite care au format un cerc strâns, în jurul «Vieții Românești», chiar în anii din urmă. Un colaborator, dar și vizitator obișnuit a fost, mult timp, N. Steinhardt. Publicau încă, în mod curent, Mihai Șora, Al. Paleologu, Andrei Pleșu și G. Liiceanu; colaborau C. Noica și Anton Dumitriu (după moartea lui Noica, articolele sale au început să fie respinse sistematic; dar după moarte...). Cred că revista a început să fie pândită-vânată la Consiliul Culturii și pentru acești colaboratori importanți și, tocmai de aceea, temuți. Cum să accepți o revistă care, după un pricăjit de articol de fond, semnat de nu știu cine, de la «academia» Ștefan Gheorghiu, publica: un text filosofic de C. Noica și, mai încolo, capitole din *Minima moralia* de Andrei Pleșu, eseuri sau poeme de Ștefan Aug. Doinaș, traduceri de Sorin Vieru sau Thomas Kleininger? Era mult prea mult pentru bieții cenzeni ai revistei – așa se explică faptul că au trimis în redacție confrăți de la alte reviste (...) apolitismul, azi, arta pentru artă (...) mi se par baliverne și ipocrizii. (...) Absenteismul, în unele epoci, nu e posibil, și asta se numește complicitate. (...) Dacă acum sunt mulți scriitori care au ales ziaristica, mi se pare că este și un fel de a ne plăti datoriile – tăcerile, lașitățile de până ieri. (...) Statura morală a scriitorului azi? Nu cred că poate fi probată numai de opera lui, oricât de mare, ci și de implicarea, de prezența lui în acest proces lung și chinuitor al regăsirii noastre aici și acum”.

● Nr. 8 al suplimentului LA&I se axează pe opera lui Brâncuși, fiind deschis cu un text de Jacqueline Delaunay – *Atelierul Brâncuși*, traducere de Andrei Albu, împreună cu un eseu al lui Matei Crăciun despre *Cumințenia pă-mântului*. □ Regizoarea Cătălina Buzoianu este interviuată de C.C. Buricea: *Ne-am pierdut criteriile de dinainte și încă nu le-am găsit pe cele actuale*. □ Este publicat un discurs al lui Ion Caramitru, ținut în Camera Comunelor din Parlamentul britanic, în februarie 1992, la invitația lui Marc Fisher, ministrul Artelor, și a Partidului Laburist.

25 februarie

● Un interviu al lui Mircea Țicudean cu Ana Blandiana, din „Cuvântul” (nr. 8) – *„Arpagic a murit de moarte bună”* –, dezvăluie atașamentul poetei pentru motanul Arpagic, care intenționează să publice un protest pentru că a fost identificat cu un monstru, dar și plăcerea ei de a călători: „Cunoașterea Italiei a fost mai importantă pentru mine decât absolvirea Facultății de Filologie”. Revenind la cotidian, Blandiana declară că numărul scrisorilor de amenințare pe care le primește a scăzut în ultima vreme și că „una dintre marile mele descoperiri de ordin psihologic, să zicem, a fost că în isteria orchestrată în jurul nostru au fost folosite foarte multe persoane dezzechilibrate psihic de către persoane foarte echilibrate”. □ Un articol semnat de Ioan Buduca prezintă culisele concedierilor de la „Cotidianul”; în această chestiune i se solicită un punct de vedere lui Ștefan Agopian (redactor la respectiva publicație), care precizează că, în urma unor nemulțumiri privitoare la politica editorială impusă de Ion Rațiu, și-a prezentat demisia, în 7 ianuarie 1992, neacceptată însă de patron. Alte două motive care-au concurat la tensionarea lucrurilor au fost, pe de o parte, faptul că directorul ziarului, Doina Bâscă, nu a dezmințit zvonul conform căruia ar fi colaborat cu Securitatea, iar pe de alta, numirea lui Paul Lăzărescu, dovedit drept colaborator al Securității, în funcția de director politic.

26 februarie

● Are loc întrunirea Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor, la care participă: Mircea Dinescu, Ștefan Aug. Doinaș, Ștefan Bănuțescu, Ana Blandiana, Balogh Jozsef, Galfalvi Zsolt, Mircea Mihăieș, Nicolae Manolescu, Helmuth Britz, Ștefan Tcaciuc, Z. Ornea, Laurențiu Ulici, precum și secretarii USR N. Prelipceanu și Bedros Horasangian. „Comitetul a luat în discuție situația tipografiei și a hotărât definitivarea documentelor legale juridico-economice pentru încheierea contractului între Uniunea Scriitorilor și Fundația pentru promovarea literaturii germane în România, privind folosirea capacității de producție, precum și cuantumul de cheltuieli care revine fiecăreia dintre părți/ Analizându-se posibilitățile bugetare **actuale**, pentru respectarea hotărârilor Consiliului, s-a decis emiterea unor **comunicări** din partea Direcției financiare către revistele rămase în subvenționarea US, prin care să fie înștiințate asupra sumelor cheltuite până în prezent din sumele strict alocate, atrăgându-se atenția că dincolo de aceste sume US nu deține alte posibilități și că aceste reviste își pot menține apariția înscriindu-se numai în sumele respective./ În pregătirea bugetului pe anul 1992, au fost audiați reprezentanții administrației US în legătură cu organigrama serviciilor din cadrul administrației și cuantumul de cheltuieli anuale în cadrul bugetului general./ Comitetul a luat act de expunerea scriitorului Ștefan Bănuțescu și de cererea sa de retragere din funcția de vicepreședinte al US; retragere motivată de vârstă și de starea sănătății.

Luându-se în discuție propunerile de soluționare a situației create, Comitetul a fost de acord cu propunerea ca interimatul funcției de vicepreședinte să fie îndeplinit de dl. Laurențiu Ulici, membru al Comitetului Director, până la întrunirea Consiliului care va decide./ Comitetul a decis ca direcția economico-financiară să facă demersurile de rigoare pentru obținerea plății timbrului literar din partea editurilor care n-au achitat acest timbru în contul Uniunii Scriitorilor./ În ultima parte a întrunirii, Comitetul Director, luând în discuție chestiuni actuale de patrimoniu, a decis ca serviciul economico-financiar să definitiveze lucrările ce țin de evaluarea, înscrierea și inventarierea în documentele de personalitate juridică a Uniunii Scriitorilor a tuturor bunurilor de dată recentă provenite din donații și din alte surse (aparaturi, diferite dotări etc.), intrate în folosința filialelor, publicațiilor și ale altor sectoare de activitate ale instituției” (cf. „România literară”, nr. 8, din 12 martie 1992).

● Sub titlul *Frica de iarnă sau mai mult ca blamul*, Constanța Buzea semnează în „România literară” (nr. 6) un editorial cu accente lirice și cu argumente preponderent afective pe tema recentelor alegeri încheiate cu victoria, ilegitimă consideră scriitoarea, a Frontului Salvării Naționale. Într-o manieră „esopică”, articolul descrie, în imagini pre-apocaliptice, prefigurarea unui pericol: reinstaurarea unui nou „îngheț” dogmatic prin rămânerea la putere a reprezentanților neo-comunismului descriși în chip de „cavaleri ai răului”: „Textele jalnice ale puterii nu mai au priză, răul s-a lăsat peste țară, iar dezolarea tinerilor trezindu-se fără nici o perspectivă, dezmoșteniți de speranță într-un context de ură fățișă din partea chiar a celor care le datorează poziția în fruntea bucatelor, dezolarea tinerilor este efectul cel mai trist cu putință și cu rezonanță majoră în timp, este dovada cea mai dureroasă a unei guvernări nedecise să lupte cu trecutul. (...) S-a tras în tineri și ucigașii n-au fost pedepsiți. Fără sacrificiul tinerilor puterea ar fi rămas acolo unde era. Din decembrie 89 și până acum n-a trecut săptămână de la Dumnezeu fără să nu ni se servească exasperante porții de farsă, de circ și simulacre. Filmul revoluției în direct, procese trucate, ucigași sub înaltă protecție, victime și orfani mângâiați pe creștet, alegeri furate, mineriade cu bestiale bătăi ca la securitate, cu televiziune și elicoptere, totul fără pauză și fără rușine, fără noimă și fără de lege, cu o tenacitate și energie ce nu avea cum să vină din prezentul eroic și euforic al revoluției, ci dintr-un trecut născut de crime, dar poate că mai prudent și nu atât de alert în a da ritm făptuirii”. Articolul se încheie printr-o parabolă: „Între lucrurile pe care nu le voi putea uita niciodată din filmul iernii abia trecute, este imaginea unei studente în camera ei de cămin, uitându-mi-se în ochi cu ochii ei împăienjeniți de un plâns disperat, mărturisind că nu mai poate îndura frigul, frigul din cameră, arătându-și degetele degerate. Am avut revelația crimei, a vinei morale, dovada vie a unui fără de noimă supliciu îndurat de sufletul ei tânăr și încă blând de viitoare mamă, de intelectuală, cu gândul, în clipa aceea, distrus, oprit într-o obsesie care nu mai îngăduia nimic

împrejur decât dorința expresă de a se încălzi și de a sta la lumină. Tare aş vrea să știu dacă fata aceea n-a pregetat cumva să ia trenul, tren gratuit, am înțeles, și dacă a ținut în mâinile ei buletinul de vot, dacă și-a exercitat acest drept de a vota, de a alege, chiar și la mare distanță de centrul universitar unde învață, și, alegând un om de treabă, și-a simțit mâinile cuprinse de o căldură statornică”.

□ Eseul psihocritic al lui Corin Braga, *Halucinaria. Resurecția onirismului*, identifică resorturile politice ale literaturii grupului oniric, așezând fronda estetică a unor Dimov și Țepeneag sub semnul „decompensării” – produse în anii dezghețului – „a unui inconstient literar colectiv îndelung refulat”. Totodată, autorul eseului se întreabă dacă, în condiții similare de decompresie, într-un context literar post-comunist și post-traumatic, ar exista posibilitatea unei „resurecții a onirismului”: „Căci, chiar dacă psihismul colectiv s-a eliberat în modul real, neduplicitar, de dublul comunist, catharsisul nu este complet până când nu sunt dizolvate și toxinele depuse în subconștient. Pentru exorcizarea lor ar fi poate necesară o artă suprasaturată de coșmaruri, o cata-bază voluntară a unor artiști- exploratori. Aceasta ar putea fi o motivație a resurecției onirice: să permită irumpția purificatoare a unor universuri de coșmar, a angoasei și claustrofobiei”. În practică, „soluția pe care o propunem e simetrică față de cea a domnului Țepeneag: a prelucra oniric imagini reale. Dacă luciditatea trebuie oricum introdusă pentru ca epicul să nu degenereze în incoerență, mi se pare mai important a o face la nivelul materialului imagistic și nu la cel al legilor care îl structurează. Acesta e și mecanismul visului nocturn, care nu creează imagini din nimic, ci folosește reminiscențe diurne, reorganizându-le după legi proprii. Dacă înțeleg bine, după dl. Țepeneag scriitorul decupează din vis tablouri și obiecte, pe care apoi le assemblează într-o sintaxă simili-onirică, cea a simultaneității. Mie mi se pare mai eficientă atitudinea inversă, aceea de a porni de la imagini reale și de a le percepe ca în delir nocturn”.

● Nr. 8 din „Tribuna” este dedicat *jurnalelor*, cu un text de mizanscenă al lui Tudor Dumitru Savu, *Jurnal și speranță*, și extrase din Eugen Ionescu, *Prezent trecut – trecut prezent* (în traducerea Laurei Popovici). De asemenea, sunt publicate pagini din *Jurnal și însemnări* de Octavian Goga sau fragmente din *Disciplina dezordinii* de Titus Popovici sau din jurnalul lui Petru Comarnescu. □ Tudor Dumitru Savu crede că secolul XX este unul al jurnalului, memoriilor, mărturisirilor, anti-jurnalelor, anti-memoriilor, „un secol ce pare decis spre revelații spectaculoase, un secol care prin jurnale sau memorii propune un proces al umanității, cu nesăbuita dovadă de a-și întări calitatea de martor-cheie, de altfel naiv, ori dimpotrivă abil sau ros de voluptatea lucidității. (...) Succesul jurnalului/ al memoriilor este succesul autenticității. Jurnalul poate fi o anexă a istoriei sau chiar o oglindă a ei. (...) Să fie jurnalul, memoriile, pentru autorul lor o formă de însingurare? Greu de răspuns – și asta pentru că nu o dată s-a dovedit că Jurnalul a fost scris cu intenția vădită de a se

îmbunătăți imaginea/portretul autorului sau portretului grupului social/politic din care face parte acesta. (...) *Jurnalul e în egală măsură justificare, mistificare, jupuire de sine, negație, afirmație, disecare a realității... copilul teribil al secolului XX*". □ La rândul său, Eugen Uricaru vorbește despre o **Frontieră a literaturii** – incluzând aici autentică literatură de sertar, în contrast cu jurnalele contrafăcute: „Astfel – dacă este scris cu intenția de a fi citit este o operă de ficțiune și trebuie luat ca atare. Iar memoriile sunt scrise cu intenția declarată de a câștiga bătălii pierdute, real sau afectiv. În condițiile democrației sunt opere periferice. În dictatură sunt mai mult decât subversive. Sunt *destabilizatoare/incitatoare*, sunt singurele forme ale ficțiunii ce pot interveni în mecanismele istoriei dictatoriale". □ Ion Maxim Danciu se oprește la un tipic *Jurnal de idei*, cel al lui **Noica Europeanul**: „Constantin Noica a fost și a rămas UN CAZ. Până nu demult s-a vorbit la noi de un *complot cultural* Noica, pentru ca astăzi să se iște chiar o controversă privind personalitatea sa. Dar – credem noi – Cioran a descifrat poate cel mai bine adevăratul rol jucat de prietenul și colegul său de generație, anume aceea de *cuceritor*. Și tot el ne mai amintește deviza de tinerețe a lui Noica: *Să nu trișezi*, la care se mai adaugă observația justă: *Nu se putea închipui compotrament mai puțin balcanic*. *Jurnalul de idei* vine să confirme (...) că într-adevăr Cioran nu s-a înșelat”.

27 februarie

● Nr. 3 al săptămânalului „Orizont” are pe prima pagină un editorial politic al lui Marcel Tolcea despre recent-încheiatul prim tur al alegerilor locale, în care „atât Convenția, cât și Frontul și-au clamat victoria” (**Transparență și legalitate!**). □ Leonard Oprea realizează un interviu cu Radu Boroianu, ministru adjunct al Culturii din partea Partidului Liberal (fost PNL-Aripa Tânăra, disidență a PNL). Dincolo de considerații privitoare la traseul său politic (inclusiv de la ministeriatul lui Andrei Pleșu la cel al lui Ludovic Spiess), acesta e de părere că statul „trebuie să acorde subvenții” literaturii, și formulează o serie de considerații despre „sincretismul” necesar dintre politic și cultural. □ Mircea Mihăieș scrie despre volumul de comentarii politice al lui Nicolae Manolescu, *Dreptul la normalitate. Discursul politic și realitatea*, sub un titlu provocator: **Rimbaud editorialistul**. Prin contrast cu expresivitatea excesivă a comentariilor politice scrise de literați, este evidențiată cenzura „imaginației literare”, comentariile politice manolesciene desfășurându-se după două direcții: „articolul necruțător (antologice sunt cele dedicate lui Dan Zamfirescu ori extremiștilor de la «România Mare») în care fibra polemistului își ia o strălucită revanșă asupra analistului”, respectiv „articolul politic” unde „experiența de critic literar se dovedește hotărâtoare. La sfârșitul minuțioasei analize judecata cade fermă, tranșantă, definitivă, asemenea unei sentințe într-un tribunal de război”. □ În oglindă, sub titlul **Reinventarea prozei politice**,

Carol Sebestyen comentează ironic volumul de articole politice *Punct și de la capăt* de Ion Cristoiu („magnat de presă” pe care-l compară cu „falimentarii” Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor), persifiându-i calitățile de „Mafaldă” atribuite, promoțional, de editură: „În realitate, Cristoiu e liber să facă pronosticuri pe riscurile și spre amuzamentul domniei sale”. □ Arșavir Acterian scrie un text evocator despre *E. Lovinescu și Gala Galaction*. „Modernitatea” punerii în scenă a lui I.L. Caragiale cu *D’ale carnavalului*, realizată de Ștefan Iordănescu, este întâmpinată sărbătorește de Paul Eugen Banciu („*Caragiale e cu noi*”), Daniel Vighi (*Ticuri*), Lucian Alexiu (*Dramatis personae*) și Viorel Marineasa („*Eu sunt Aciduțu, nene Iancule*”), regizorul fiind apreciat de ultimul drept „un nou Andrei Șerban pe cale de a se alcătui” și opus valului de „nostalgici” ai teatrului comunist, „barangofili” și „everacologi”. □ Despre „aniversarea fără fast excesiv” a lui Caragiale scrie (din nou) Lucian Alexiu („*Simț enorm și văz monstruos*”), care comentează „lectura modernă” operată de Ion Vlad (*Lectura prozei*, 1991). □ Sub titlul *Stoluri de barzi, cărduri de barde*, C[arol] S[ebestyen] survolează revistele culturale din ultima perioadă, cu câteva opriri semnificative: „Luați cu trebur, aproape că uitasem de premiul pe care dl. Eugen Simion l-a primit din partea Ministerului de Interne. Ne-o reamintește Alex. Ștefănescu, într-un interviu publicat în «Tomis» (1/1992). Cine va recolta, simultan, atât laurii SRI-ului, cât și pe cei ai Serviciului Protecție și pază al MAI-ului va realiza marele șlem. Favoriți de până mai ieri (Haralamb Zincă, Rodica Ojog-Brașoveanu, regretatul Nicolae Tăutu, Corneliu Leu, Radu Theodoru ș.a.) sunt niște bieți copii de minge astăzi, când în competiție au intrat tunurile academice de calibru greu”. Alex. Ștefănescu e calificat ca fiind „poate cel mai lucid critic al momentelor de profunde schimbări pe care le traversează acum fenomenul literar românesc”. Elogii primește și „criticul bucureștean și nouăzecist” Dan-Silviu Boerescu, „vedeta necontestată” a revistei „Zburătorul” din Onești, apreciat pentru faptul că „execută amical volumul colegei sale de generație, Ioana Bot – *Eminescu și lirica românească de azi*”, cu o „argumentație convingătoare”. Mai mult, „Dan-Silviu Boerescu se străduiește să fie – și chiar este! – teoreticianul și criticul numărul unu al valului nouăzecist. Citiți-i eseu publicat în serial în «Luceafărul», eseu despre romanul românesc al anilor ’80, și îmi veți da dreptate”.

● În interviul acordat lui Gr.T. Pop, pentru „Dimineața”, Fănuș Neagu face observații cu privire la politica românească postdecembristă („Mă dezgustă să vorbesc toată vremea despre ce este și cum va fi. De altfel, la noi nu se face politică, ci politicianism. E o vreme stăpânită de isterie, de oameni dispuși să spargă capete și să înalțe spânzurători. Nu mai pot suferi acest tumult de vorbe ducând spre nimic”), deplângând agresivitatea tot mai pronunțată („Cineva, dracul sau mâna lui dreaptă ne-a pus fiecăruia câte un snop aprins în cap și nu mai știm cum să ne scoatem ochii și să ne smulgem inima unul altuia.”), de

care s-au molipsit și o mare parte a scriitorilor și a criticilor literari implicați în sprijinirea unor partide sau organizații politice: „Cineva dintre noi, nu știu de ce îmi vine să-l pomenesc pe Nicolae Manolescu, a declarat război ficțiunii, literaturii de fapt, și trage să ne coboare pe toți în câmpul absurd al politicii. (...) Eu țin la el foarte mult în calitate de scriitor și critic literar. Îl simpatizez și-l citesc cu plăcere. Dar îl invit să mă lase la locul meu și să nu mă cheme, printre oamenii săi, la un turnir politic. Oricât de absurd ar părea, politica nu mă interesează în niciun fel. Poate doar ca spectacol de circ. De ce să cred atunci că cel ce nu face politică e împotriva cuiva?”. Din toate aceste motive, Fănuș Neagu consideră că „ne vom salva mai târziu decât ne închipuim”. În privința proiectelor sale artistice, este menționat romanul aflat în lucru, *Dracula cumpără pământ de la Mecca*. □ La rubrica „Viața literară”, Al. Piru comentează negativ fenomenul critic românesc post-decembrist: „După doi ani de la Revoluție, viața literară din România nu a intrat încă pe un făgaș normal. (...) Criticii de calitate și autoritate, cu excepția unuia singur, l-am numit pe Eugen Simion de la «Literatorul», au dispărut, nimeni nu mai informează măcar, necum să semnaleze și să promoveze”.

- Ziarul „Azi” publică un grupaj de opt poeme ale tânărului Sorin Gherguț.
- Nr. 7 din „Totuși iubirea” conține, între altele, articolul **Monica Lovinescu și Cântăreața cheală** de V. Băran, precum și articolul lui Adrian Păunescu **O boală care revine – antisemitismul**: „Eu, oricum, nu vreau să particip la nicio oroare. Nu accept să mi se confişte dreptul la Eminescu și Antonescu, dar mă ridic hotărât împotriva resurecției criminale a antisemitismului. Nu iubesc niciun popor pe lume cum îmi iubesc poporul. Se înțelege de aici cât de abject mi se pare antisemitismul dacă, între culpele grave, eu îi așez imediat lângă antiromânism”.

28 februarie

- În „Contrapunct” (nr. 6), Cristian Teodorescu publică un editorial politic intitulat **Dorința de schimbare**, analizând implicațiile rezultatelor electorale din februarie: „Faptul că electoratul s-a hotărât pentru democrație e vădit și de felul în care partidele din opoziție s-au bucurat de încrederea dezamăgiților de FSN. Votând Convenția, aceștia n-au aderat numai la ideea de schimbare, ci au fost atrași și de unitatea în numele căreia li s-a propus schimbarea. Neîncrezătorii, care s-au păcălit votând un singur partid acum doi ani, și-au dat votul unei uniuni de partide în speranța că acestea vor exercita, în administrația locală, un control reciproc unul asupra altuia, astfel încât să pună capăt corupției”. □ Pe aceeași pagină, Mariana Codruț denunță **Democrația demagogiei** în relațiile noului guvern de coaliție cu Basarabia. □ Într-un comentariu intitulat **Theodoreșciana: o valeriană pentru liniștea noastră**, Emil Ionescu trage un semnal de alarmă cu privire la subordonarea Televiziunii Române față de puterea prezidențială – prin Răzvan Theodoreșcu și Emanuel Valeriu. □

Alexandru George scrie un comentariu despre *Cazul Stere*, pornind de la reeditarea romanului autobiografic *În preajma revoluției*. În josul paginii – un extras din recent apărutul volum *Viața lui Constantin Stere* de Z. Ornea. □ Ion Bogdan Lefter semnează un articol *Despre grafica lui Tudor Jebeleanu*, iar Nicolae Baltă recenzează volumul memorialistic *Ia-ți boarfele și mișcă!* al Oanei Orlea, în dialog cu Mariana Marin (*Memorii fugitive*). □ La rubrica sa „Note pentru un nou relativism”, Alex. Leo Șerban publică un articol intitulat *Morfină și filosofie*: „Curajul de a scrie cele de mai jos mi-a fost dat de câteva rânduri ale eseului lui Virgil Nemoianu publicat în nr. 48 al «Contrapunct»-ului – mai precis, cele în care afirmă: «Căci, în treacăt fie spus, nu numai radicalii stângiști se arată sensibili la astfel de mari drame ale morfologiei culturii. Noica și (sau măcar) noicismul răspund la un apel destul de asemănător». Apoi (...) s-a întâmplat să reascult un mai vechi interviu (din apilie pare-mi-se) luat de Alain Finkielkraut lui Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, redifuzat de Radio Delta în după-amiaza de 29 noiembrie. Scurcircuitul celor două a redactat, de la sine, aproape, conținutul acestor note. Liiceanu spunea că, grație lui Noica, «infernul devenea suportabil»... Or, este exact ce m-a iritat întotdeauna la «grupul de la Păltiniș»: această acceptare a infernului, contemplarea din spatele ferestrei filosofice a prăpădului de dincolo. (...) Pentru «politica de stat» a lui Ceaușescu, Noica nu constituia o primejdie – filosofic vorbind. Chiar dacă – de prisos să mai spun – filosofia noiciană nu are nimic marxist... Dar ce, Ceaușescu era marxist?! Cu excepția unor sloga-nuri învățate după ureche și regășibile în Manifestul partidului comunist, discursul lui Ceaușescu era unul tipic de dreapta. (...) Utopia «atleților minții» – abstracți conjuncturalului (pentru ca ulterior să servească societății, este inevitabil!) – nu întâlnește oare pe cea a «omului nou» bălbăită primar de Ceaușescu?... În râvna de a ajunge la amândouă există ceva religios, aproape fanatic, este lucrul care, ca relativist niciodată atras de universalii, m-a respins permanent la Noica”. □ Într-un mic eseu intitulat *A fi valas, a fi spectral*, Dan Stanca face teoria inegalității metafizice a oamenilor, ipostaziată tradițional în sistemul castelor care, prin eliminarea aristocrației sociale, a rămas să fie ilustrat doar de „artizanii” aflați, în prezent, la margine. □ Ion Bogdan Lefter recomandă călduros un manuscris-revelație (publicat în continuarea prezentării) al nonagenarului Paul Emil Miclescu. Textul memorialistic „de epocă” se intitulează *Despre Paul Zarifopol și străzile Bucureștilor*. □ Tania Radu comentează volumul *Noi povestiri desuete* al aceluiași Paul Emil Miclescu (*Despre gratuitate*). □ H.-R. Patapievici publică proza *Cristache: un portret*, prezentat(ă) într-un șapou de Alex. Leo Șerban: „H.-R. Patapievici (care a citit tot) ar trebui să mă scuze că nu spun nimic original. El este poate unul din puținii care-l știu pe Radu Petrescu pe dinafară... fapt în ocurență «banal», dacă n-aș preciza că este vorba de un fizician care-și dă doctoratul în filosofie ș.a.m.d. *Cristache* este debutul său ca prozator: numele începe mântuitor și

sfârșește deflamator. E ca și cum Cristos ar avea un diminutiv: recunoașteți că ar fi ridicol!... Numai că e de fapt exact invers: «un fapt divers atroce» descris cu o precizie montherlantină. Aici se comportă ca un rinocer metafizic, unind pedanteria cu o anume viziune tragică: și rezultatul acestui aliaj este remarcabil. M-a fascinat această pagină lapidară, aproape *minerală*. Este ca un drog al lucidității: suflete sensibile, abțineți-vă!”. □ Coman Lupu realizează un interviu cu lingvistul și românistul italian Lorenzo Renzi: *Schimbarea la față a culturii românești*. □ La rubrica denumită „Contra-puncte”, Hanibal Stănciulescu polemizează vehement cu gruparea de la „Literatorul” (nr. 6, din 14 februarie 1992). Printre cei vizați – Andrei Grigor: „Mai greu îmi este să înțeleg de ce Andrei Grigor, prin articolul *Din nou cu „hei-rup” în literatură*, acceptă postura meschină de «pion de sacrificiu». Îi atrag atenția lui A. Grigor asupra unor aspecte esențiale: noul dogmatism pe care încearcă a-l detecta – fără succes – la critici ca Nicolae Manolescu ori Gheorghe Grigurcu este mai prezent în propriile sale afirmații, iar setul de nume cu care operează el îl cuprinde prea ostentativ chiar pe directorii săi de la «Literatorul»”.

● În articolul *Cum stăm cu procesul comunismului?*, publicat în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 9), Gheorghe Grigurcu se războiește cu „acoliții «culturali»” ai nomenclaturii comuniste și, în particular, cu Adrian Păunescu, „unul dintre principalii purtători de cuvânt ai acestei lumi nelegiuite, aflate în curs de grabnică descompunere, care a fost și unul dintre cei mai cunoscuți beneficiari ai ei”. Diatriba lui Gheorghe Grigurcu este declanșată de câteva texte de opinie publicate de Adrian Păunescu în revista „Totuși iubirea” (nr. 1 și 3/1992) în legătură cu necesitatea unui „proces al comunismului”: „Să recunoaștem că nu ne-am aplecat cu plăcere asupra lor. Citindu-l pe Păunescu, iei contact cu trivialitatea, cu atacul la om cel mai dezolant, cu impulsul frust, subcivilizat, cu scabrosul. Prin destule fraze urât mirositoare ești nevoit a trece cu batista la nas. E un spațiu de deșeuri ale unei epoci sortite de la început unui final infam și de deșeuri ale unei vocații ce putea să urmeze o altă cale. Un maidan al unei suburbii decăzute, plin de kitsch-uri sfârâmate, de entuziasme intrate în putrefacție, de bucăți de ziar, în care frazele unei glorii apuse, găurite între subiect și predicat, se cufundă în noroi”. „Toreadorul de la Bârca” afirmase că „pentru a exista un *proces al comunismului* ar fi trebuit să existe comunismul. Or, asta nu s-a întâmplat nici în țara socialismului victorios, Uniunea Sovietică, darmite în poloniile, româniile, albaniiile și mongoliile, abia sosite din alte procese cum ar fi capitalismul, feudalismul și sclavagismul”. Gheorghe Grigurcu comentează: „Interesant, nu-i așa? Se face o confuzie «ingenioasă» între sistemul comunist, tot atât de real precum lagărele sale de muncă forțată, precum milioanele sale de asasinate, precum crimele sale asupra conștiinței omenești, și veriga propagandistică numită comunism, ce ilustra doar tertipul temporizării neconținute al rezultatului ultim al «măreței construcții». (...) A pretinde că «comunismul nici n-a fost proclamat, nici n-a

existat propriu-zis, decât în utopiile, vedeniile și amenințările clasicii lui și ale unor lideri care transferau mereu în viitor clipa fericirii generale» (...) e ca și cum văzând o casă arsă ai pretinde că n-a fost nici un incendiu. (...) / O altă mișcare a lui Adrian Păunescu: cea de-a susține, cu o impecabilă rea-credință, că procesul comunismului ar constitui o ofensivă «împotriva a 4 milioane de foști comuniști, a familiilor lor și a tineretului utecist». Or, nimeni, niciodată, nu știm să fi cerut sancționarea acestora! Marea masă a membrilor de partid n-a fost decât o trupă de figuranți, deseori frustrați și decepționați, care au aderat la partid din rațiuni birocratice, formale, câteodată stringente rațiuni de supraviețuire. În spatele acestei mulțimi manipulate, precum în spatele unui decor uriaș, pictat în culori țipătoare, se ascundea protipendada roșie cu interesele sale inavuabile, cu privilegiile sale excesive, cu luxul său deșăntat. În spatele acestei mase pe care nimeni nu intenționează s-o tragă la răspundere, încearcă acum să se ascundă Adrian Păunescu, precum un tereorist care înaintează la adăpostul unor ostateci. Deloc bărbătească postura pentru obsedatul sexual Păunescu (vezi atacurile lui împotriva lui Nicolae Manolescu și mai cu seamă împotriva lui Ion Cristoiu, în care, în locul unor considerații cuviincioase și cât de cât la obiect, ajunge, în rânduri congestionate de ură și trembolente de neputință rațională, la un adevărat delir libidinal!). Și încă: „Amuzant e să observăm că Adrian Păunescu reia procedeul, așa de puțin viril, de a se ascunde în spatele mulțimii și atunci când încearcă un teatral recurs la istorie. Comuniștii n-ar fi «inventat nenorocirea la români», scrie d-sa, și în această privință nu-l putem contrazice. Dar cine a «inventat-o»? Ei, aci e aci! Poetul își lățește presupunerile, într-un crescendo retoric, vizând marile noastre partide politice tradiționale, ca și cum ele ar avea o natură totalitară, ca și cum ar fi solidare cu comunismul. Dar acesta e jocul: antidemocrația se adăpostește, lașă, în spatele democrației și Adrian Păunescu se străduiește să-l joace așa cum se pricepe: «De ce procesul comunismului? De ce numai al comunismului? De ce nu și procesul liberalismului? De ce nu și procesul conservatorismului? De ce nu și procesul țărănismului? De ce nu și procesul societății care a condus la aceste crime, le-a ordonat și le-a oblăduit?»”.

● Liviu Antonesei publică în revista „22” (nr. 8) eseu *Fesenismul – boala senilității comunismului*: „Gândul de a citi fesenismul prin grila oferită de istoria partidului comunist bolșevic mi-a fost sugerat concomitent de lectura cărții lui Roy Medvedev Despre Stalin și stalinism și de actuala luptă pentru putere dintre Ion Iliescu și Petre Roman, atât de asemănătoare cu lupta pentru putere din anii '20 din Uniunea Sovietică. Sau cu cea din România din anii '50, în cursul căreia Gheorghiu-Dej și-a eliminat rivalii. Modelul însă rămâne cel bolșevic (...). Coincidențele sunt prea numeroase pentru a fi întâmplătoare. (...) / E necesar (...) să ne amintim că evenimentele din România din decembrie 1989 se înscriu în aria mai largă de salvare a comunismului (mai precis, a nomenclaturii sale) inițiată de Gorbaciov la sfârșitul deceniului trecut. E

limpede că nu distrugerea sistemului comunist și-a dorit Mihail Sergheevici, ci doar metamorfozarea acestuia în ceva acceptabil Vestului pentru a putea capta ajutoarele absolut necesare unor economii muribunde. Din fericire pentru popoarele răsăritene, principiul bulgărelui de zăpadă a împins lucrurile dincolo de intențiile gorbacioviste în majoritatea țărilor ex-comuniste. Pe rând, conducerea neo-comuniste din Ungaria, Polonia, Ceho-Slovacia, chiar Bulgaria au capotat în fața presiunilor pentru democratizarea reală. În Albania, lucrurile au demarat mai târziu, iar în România, după explozia decembristă, ele evoluează mai lent./ (...) Pare limpede (...) că fesenismul nu este un neo-comunism – el nu ajunge nici măcar la nivelul eurocomunismului din Vestul anilor '70 –, ci un bolșevism clasic ce oscilează între o stângă stalinistă și o dreaptă buharinistă”.

● „România Mare” (nr. 86) titrează: *A început demolarea lui Mircea Eliade* – realizată prin intermediul revistei „22”, unde au apărut un articol al lui Dan Pavel (în nr. 5/1992 – *Ilustrată din Ierusalim. La Jad Vashem*) și un altul al lui Norman Manea (în nr. 6/1992 – *Culpa fericită. Mircea Eliade, fascismul și soarta nefericită a României*); „Instrucțiunile de a fi criticat ca fascist vin din Israel dar și din interior – Moses Rosen, pe cale internă cercurile evreiești din conducerea PCR opunându-se intrării lui Mircea Eliade, în anii '80, în România pentru a ține un curs de istorie a religiilor la București”.

[FEBRUARIE]

● „Vatra” (nr. 2) se deschide cu articolul *Zece propuneri pentru zece pași (simbolici și concreți)* de Al. Cistelean, care urmărește identificarea unor piste fertile de realizare a unirii cu Basarabia: „1. – Contopirea tuturor Uniunilor de creație de pe cele două maluri ale Prutului (...). 2. – Contopirea Academiiilor. 3. – Formarea unui singur Comitet Olimpic și a unei singure echipe reprezentative, pe fiecare ramură sportivă (...). Unificarea campionatelor într-unul singur. 4. – Crearea unei Federații a Universităților românești, primirea universităților basarabene în Consiliul național al rectorilor și integrarea generală a învățământului (programe de studiu, perfecționarea și pregătirea cadrelor etc.). 5. – Extinderea federațiilor sindicale și a formațiunilor politice dincolo de Prut. 6. – Desființarea unilaterală a graniței. (...) 7. – Acordarea cetățeniei române și a drepturilor aferente tuturor românilor din Basarabia (și de oriunde). (...) 8. – Elaborarea unui concept comun de apărare și crearea unui organism integrat al apărării. 9. – Transformarea ambasadei noastre din județele de peste Prut într-o reprezentanță a Băncii României, a celorlalte bănci de rang republican și crearea unui secretariat de stat cu problemele reîntregirii. (...) 10. – Crearea unei uniuni vamale și a unei uniuni monetare”.

□ Petre Țuțea, intervievat de Raluca Barac, în aprilie 1991, crede că rețeta unui „bun ministru” „nu presupune să fii un bun funcționar, ci să ai vocație de stăpân”, fiindcă atunci când un ministru „e funcționar, se încurcă prin hârtii,

ceea ce, după cum vedeți, se întâmplă în ziua de azi”. Chestionat asupra coordonatelor pe care ar trebui să se axeze economia țării, Țuțea răspunde: „proprietatea privată, inițiativa particulară și o ordine de drept atât de obiectiv formulată, încât subiecții sociali să-și întărească atitudinile sub cooperare liberă (...) încât să nu se simtă prezența normelor care guvernează Cetatea”. Mai departe, în problema inflației, Țuțea crede că „Normal ar fi trebuit să intervină un echilibru între dirigism și individualism”, iar în „problema trecerii la o adevărată economie de piață”, că „Statul trebuie să fie, din principiu, un arbitru și coordonator și nicidecum un posesor de întreprinderi”. În privința industriei și agriculturii, Țuțea consideră că „proprietatea pământului trebuie să fie limitată”, iar „proprietatea industrială” trebuie să fie „nelimitată” („Pentru proprietatea industrială, comercială și bancară nu trebuie pusă nicio limită”), precum și că „Cele mai strălucite state agrare sunt statele industriale”.

□ Al. Cistelean scrie despre criticul și sociologul Dan Culcer – „un cronicar al fenomenelor” mai degrabă decât „al cărților”, „al tendințelor și direcțiilor mai curând decât al aparițiilor întâmplătoare” (*Nostalgii sociologice*) – în preambulul unui interviu pe care i-l ia aceluiși autor. Dan Culcer respinge, în acest interviu, existența unor „tare etnice” care, conjugate cu experiența comunismului, ar putea fi acuzate de existența corupției din societatea românească: „Eu nu cred că există tare etnice. Nu cred că un popor are, global, trăsături de caracter negative, care rămân neschimbate, transmise din generație în generație și care îl caracterizează, undeva, într-un fel de metafizică a spiritului. Cum nu cred nici în trăsături pozitive, tot așa de specifice unei națiuni. (...) În ce privește trăsăturile care ar proveni din practica socială care s-a numit comunism în Est și care s-ar fi înstăpânit în mentalitatea românilor, trăsături deci negative – nu cred că ele sunt datorate în exclusivitate acestei practici ideologice culturale și politice care ne-a covârșit vreme de aproape o jumătate de secol. Cred că minciuna, urâciunea, corupția sunt niște trăsături de comportament care nu aparțin comunismului. Ele au putut eventual să fie exacerbate și să devină mijloace de existență, mijloace de ascensiune socială mai vizibile și definind în proporție mai mare ansamblul acțiunilor omenești din această perioadă pentru că ceea ce numim comunism a fost un sistem care a promovat o contraselecție. Și ceea ce este grav este faptul că majoritatea înșilor care se află în conducerea actuală a României, la toate nivelele vreau să spun, sunt rezultatul acestei contraselecții, sunt propunerea pe care un întreg sistem a făcut-o”. Mai departe, Dan Culcer atacă problema naționalismului românesc (care, de asemenea, nu are „note specifice”) și a escaladării conflictelor etnice, printre care și antisemitismul, pe fondul acutizării crizei economice: „Evoluția acestor naționalisme va fi la un moment dat funcție de profunzimea crizei. Adică se va găsi modalitatea de a răspunde, de a reorienta atenția opiniei publice spre problema conflictului etnic, deci spre exterior, după aceeași veche tactică a politicii exterioare agresive prin – cum să spun –

prin derutare, prin derutarea electoratului. Dacă i se propune un dușman în exterior, electoratul devine atent la această problemă chiar dacă suferă, economicește vorbind, de lipsuri din ce în ce mai mari”, fiindcă „între țările din Est, foste țări socialiste, și marele capital, ca să zic așa, nu este probabilă o colaborare lipsită de traume”. Soluția ar fi să se constituie „într-un sistem relativ omogen de solidaritate care să le permită să trateze global problemele țărilor lor și nu separat. Fiindcă separat vor pierde”. În privința revizuirii literaturii după 1989, Culcer consideră că „pericolul cel mai mare este acela al supralicitării valorii politice a scrierilor din exil și a celor interzise. (...) Acum știm, aflăm și mai multe și începem să comentăm. Când se va epuiza chestia asta, fenomenul se va echilibra și vom vedea ce este valoare literară și ce nu în aceste scrieri. Și vom fi obligați să revizuim entuziasmele noastre create pe fondul valorilor politice intrinseci în scrierile literare”; printre autorii pe care Culcer îi consideră rezistenți estetic „și înainte, și după... zaveră” se numără Leonid Dimov, Virgil Mazilescu, Mircea Ciobanu, Mircea Horia Simionescu, Emil Brumaru. În aceeași măsură, consideră că „vor cădea la periferie supralicitările de genul Constantin Țoiu mare romancier”; apoi, „Un caz special asupra căruia vor trebui probabil să mediteze toți criticii va fi Marin Preda. Eu cred că Marin Preda, fără să fi reușit complet, a intuit că nu se poate juca numai pe cartea politicianului. Și *Cel mai iubit dintre pământeni* (...) este exemplul tipic pentru această dublă opțiune (...) dublă tipicitate – de metafizic moral și politic în același timp”. □ Cornel Moraru scrie despre proza Anei Blandiana (*Între poetic și fantastic*), iar Aurel Pantea despre poezia aceleiași autoare („*Cerul înstelat deasupra...*”). □ Serialul „Documentele continuității” merge mai departe prin „*Historisch-politische Blätter*”... și *Unirea Principatelor* (II) de Grigore Ploșteanu, iar *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu ajunge la episodul X; din *Viața și opera lui Iuliu Maniu* de Romul Boilă apare episodul al V-lea. □ Ovidiu Pecican semnează un articol de istoriografie postbelică, gravitând în jurul operei lui Vlad Georgescu (*Scrisul istoric comunist în România*). □ Apare partea a doua a materialului dedicat cărților interzise începând cu 1948, intitulat *Închisoarea cărților*. □ Petre Munteanu este autorul studiului *Ultima campanie de cercetări arheologice de la Săliște*. □ În *Ratarea ratată*, Monica Lovinescu scrie despre *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit* (1991) de Jeni Acterian, iar la rubrica „Pagini de exil” Virgil Ierunca schițează un portret spiritual al poetului Paul Celan (*Amintirea lui Celan*). □ În „Jurnal de lectură” (V), Lucian Raicu se ocupă de *L'Expressionisme littéraire* (1990) de Jean-Michel Glikshon. □ Apare episodul al XXI-lea al *Exercițiilor de despărțire* ale lui Mircea Zăciu, acoperind luna septembrie a anului 1980. □ La rubrica „Antologie SF”, se publică *Steaua* de Arthur C. Clarke (traducere de Ioana Robu). □ La rubrica „Biblioteca Babel”, se continuă, cu partea a doua, *Un proces comunist* – stenograma judecării

pentru parazitism a lui Iosif Brodski. □ La rubrica „Talmeș-balmeș” se ironizează *Stilul alarmist în presa românească*.

● Nr. 2 din „Steaua” are ca editorial un text al lui Viorel Căcoveanu propune despre eterna problemă a anilor 1990, lipsa fondurilor pentru publicarea cărților – *Ispita și Golgota Cărții*. □ Din sumar: Ovidiu Pecican, *Caragiale și elzevirurile*; Constantin Trandafir, *Cultura populară a râsului* (despre opera lui Ion Creangă); Dan Ciachir, *Destinul textului literar* (schită pentru un portret al lui Mircea Vulcănescu) ș.a. □ În *Intellectualitatea și dictatura*, Florin Mihăilescu analizează volumul lui Virgil Ierunca *Românește* (1991): „A-i judeca [pe scriitorii români ai anilor '50] într-o alternativă tragică: academie sau detențiune înseamnă a uita că cei care au ajuns în închisori nu au ajuns acolo din voința lor, ci tocmai împotriva ei și a drepturilor elementare. Concesiile, compromisurile și tranzacțiile lui Sadoveanu, G. Călinescu și ceilalți nu au constituit decât un preț, firește dureros, pe care l-au plătit pentru a salva ceva cu mult mai important, mai necesar și mai durabil: cultura, sau măcar ideea de cultură românească autentică și nobilă în fața presiunilor și a agresiunilor totalitare. Nu însă de clemență au nevoie, ci de o înțelegere complexă, nuanțată, chiar când ne reprimăm orice vibrație de simpatie pentru drama lor. (...) Nu oamenii contează mai cu seamă în Istorie, ci doar simbolurile și semnificația pe care le întruchipează și le fac active. Accentele pamfletare ale lui Virgil Ierunca au avut la vremea lor un rost și o influență remarcabilă și salutară: acelea ale spiritului critic mereu activ – dar azi vor trebui să lase locul unor aprecieri istorice și realiste și mai presus de toate, unei *înțelegeri* la care nu pot sau nu vor avea acces decât aceia care au trăit și și-au îndeplinit – oricât de parțial – menirea în chiar interiorul dictaturii, nu în afara ei și mai ales la adăpost de ea”. □ Cronicile literare sunt semnate de Ovidiu Pecican, *Auroră și amurg* (despre Vintilă Horia), Ioan Milea, *Hermetism și poezie* (despre lirica lui I. Negoitescu – volumul *Sabasios: antologie*, Editura Dacia, 1991) și Virgil Mihaiu, *Un limbaj ca otava* (despre volumul îngrijit de Grete Tartler, Editura Dacia, 1991 – *Antologia de poezie germană contemporană*).

● Nicolae Motoc consemnează, în „Tomis” (nr. 2), la rubrica „Acul de busolă”, un articol semnat de Călin Vlasie, în revista „Calende”, în care etichetează drept „oportuniști” și „lichele” scriitori și critici literari pentru vina de a fi lansat „revoltătorul” concept de „cultură fără politică”. Eugen Simion, Romulus Vulpescu, Marin Sorescu, Nicolae Breban, Augustin Buzura, Valeriu Cristea, „instalați în fotoliile unor reviste subvenționate” ca „Literatorul”, „Tribuna”, „Contemporanul”, se fac vinovați de tentativă de asasinare asupra unor reviste, „cu adevărat *reprezentative*” (dintre care ar face parte și „Calende”).

[FEBRUARIE-MARTIE]

● Adriana Iliescu publică, în „Poesis” (nr. 2-3), eseul *Avangardism și postmodernism în poezie*: „Se invocă adesea cauze sociale și politice care ar sta la

baza proceselor de înnoire, care ar stimula (...) noi «arte poetice». Un război, o revoluție, un regim despotice, ar fi factori determinanți. Lucrurile nu sunt însă deloc simple, granițele între epocile literare nu sunt ferm conturate, convulsiile sociale și politice operează, uneori, adevărate mutații în starea de spirit a indivizilor. Am citit undevă că postmodernismul se opune totalitarismului social, politic, o atitudine de susținere a pluralismului. Eu cred că *orice* formă de literatură care exaltă subiectivismul este antiolectivă, insurgentă, împotriva oricărei manifestări autoritariste și totalitariste. E prea mult să spui mai mult...”

□ Este publicat un interviu cu scriitorul Aurel Rău (redactor șef, încă de la fondare, al revistei „Steaua”), realizat de Grigore Scarlat pentru pagina dedicată *Confesiunilor* și în care este evocată prezența lui Blaga în revista clujeană.

[ZIUA NEPRECIZATĂ]

● În dialogul cu Monica Spiridon, consemnat în „Jurnalul literar” (nr. 5-6), Stelian Tănase afirmă că „rostul literaturii, al prozei este să depună o mărturie despre epoca în care scriitorul își duce viața. De a lăsa un document după el, de a spune adevărul. Fără acest sentiment probabil n-aș scrie. Aș vrea să notez aici că totuși nu sunt pentru o literatură a mărturisirilor, a dezvăluirilor, atât de răspândite în estul Europei datorită cenzurilor. Romanul trebuie să rămână roman, adică să atingă *valoarea*, și să provoace *catharsis*, să fie bine scris. *Esteticul* este umbrela sub care se desfășoară tot acest fenomen”.

MARTIE

1 martie

● O anchetă inițiată de „Cronica” (nr. 5) și realizată de Dorin Popa urmărește să evedențieze opiniile unor oameni de știință și cultură cu privire la candidatura lui Nicolae Manolescu la președinția României. Liviu Antonesei consideră această candidatură „cum nu se poate mai binevenită”, iar pentru Petru Caraman (dr. doc. în matematică), N. Manolescu este „o personalitate politică proeminentă, comparabilă doar cu aceea a lui Corneliu Coposu”. Conform lui Val Condurache, N.M. „ar putea reedita și în plan politic traiectoria lui Titu Maiorescu”. Nichita Danilov îl creditează pe critic cu multe șanse de reușită, deoarece ar fi „un politician pur sânge”. N.M. are „capacitatea de a despărți minciuna de adevăr, de a nuanța liniile neclare, de a spune adevărului pe nume”, consideră Vasile Iancu (ziarist).

2 martie

● Nr. 9 din LA&I propune un dosar René Guénon, *Autoritate spirituală*, cu traduceri și adaptări de Silvia Chițimia (din *Domnia cantității și semnele timpului*, 1945) și de Roxana Cristian și Florin Mihăescu, *Autoritate spirituală*

și putere temporală (din aceeași *Le Regne de la quantité et les signes des temps*, 1976), dar și cu un articol al lui Mircea Eliade din „Cahiers de l'Herne” (nr. 49), *Un alt punct de vedere asupra esoterismului: René Guénon*. □ Sunt publicate pagini din *Jurnalul alchimic* al lui Vasile Lovinescu și un text al lui Julius Evola, *A două religiozitate*, tradus și prezentat de Florin Mihăescu și Dan Stanca.

3 martie

● Într-o *Anchetă neparlamentară asupra personalităților* realizată de Mircea Țicudean pentru „Cuvântul” (nr. 9), Ioana Brătianu, nepoata lui Ion C. Brătianu, vorbește despre „lumea bună și neamuri proaste” și afirmă despre tatăl Sandei Tătărescu-Negroponte că a fost un trădător: „A mers cu regele Carol după desființarea partidelor, deci într-un moment nedemocratic, iar apoi a mers cu comuniștii, care preluaseră puterea. Un astfel de om este pentru mine un comunist, indiferent de firma pe care ar afișa-o. Un om care ajunge la putere și face orice ca să rămână acolo”. □ Sub titlul *La Uniunea Scriitorilor, parazitismul glorios trebuie să ia sfârșit*, Alexandru George face o serie de observații legate de Uniunea Scriitorilor, pe care mărturisește că și-ar fi dorit să le expună în cadrul Adunării Generale sau să le comunice președintelui, avertizând asupra consecințelor unui management „incapabil să facă față situației, preocupat în primul rând de interese personale”. A.G. reclamă modul în care s-au desfășurat alegerile la USR, „în spiritul nomenclaturist moștenit de la comunism în care fuseseră formați majoritatea scriitorilor”, alegându-se o conducere „care să fie un intercesor între ei și noua Putere”. De asemenea: „Experiența împrumuturilor nerambursabile, ca o formă gravă de corupție a conștiințelor, s-a dovedit nocivă. Dacă Uniunea ar recupera aceste sume astro-nomica care au intrat fără nici o justificare în buzunarele atâtor «scriitori», ceea ce nu făcuseră decât să-i sape prestigiul, și-ar rezolva măcar parțial problemele financiare. Urmărirea, mergând până la acțiunea penală, a acestor predatori și «generoși» cu banii obștei se impune./ În general, eterna scuză a tuturor instituțiilor post-comuniste, că traversează o fază de «tranzizie», nu mai e valabilă atâta timp cât Uniunea Scriitorilor nu duce în mod vădit o politică limpede în direcția noilor structuri”.

4 martie

● În nr. 7 al revistei „Luceafărul”, Ștefan Agopian („*Cu roșu geana zgârie pe file...*”) semnalează, ironic, la rubrica sa „Momos”, lansarea unei noi generații în cotidianul „Azi”: „O inițiativă lăudabilă pare să fi luat ziarul «Azi» (cotidian al Frontului Salvării Naționale) și anume hotărârea de a sprijini și publica în pagina de literatură pe scriitorii generației '90. Drept pentru care prof. dr. Tudor Oprea îi invită pe tinerii mei confrăți să vină în brațele deschise atât de prietenos de «organul FSN». Numai că dl. profesor mai sus citat

încurcă lamentabil și poate special lucrurile. Lăsând deoparte faptul că dl. Opreș (dr. și prof.) crede că pe Cărtărescu îl cheamă Mihai, și trece în mod abuziv pe lista poezilor generației '80 pe Traian Coșovei, tatăl poetului optzecist Traian T. Coșovei, dl. profesor mai afirmă referindu-se la scriitorii generației '90: «orice cale le-a fost închisă», «uși închise la marile reviste monopolizate de grupulețe privilegiate». Nu știu care sunt interesele Frontului față de literatura română contemporană, dar cel puțin prin pana d-lui Opreș, atât Frontul (S.N.) cât și cotidianul «Azi» se mai fac o dată de râs. Practic nu există revistă a Uniunii Scriitorilor, și până nu de mult erau 27, care să nu fi publicat scriitori din generația '90. Ba chiar mai mult, revista «Luceafărul» a tipărit un supliment literar intitulat «90», supliment conceput și scris de scriitori tineri. În revistele U.S. s-a afirmat deja o pleiadă de scriitori nouăzeciști, de la Cristian Popescu la Simona Popescu, de la Marian Ilea la Diana Manole, numele celor afirmați și recunoscuți depășind cifra 30. Deoarece acești tineri nu prea nutresc sentimente trandafirii față de Front, cotidianul «Azi» s-a simțit obligat să inventeze o generație '90 – frontistă, alta decât cea care deja există și este în plină afirmare. Un poet, Gh. Vălcescu, și un prozator, Cristian Ionescu, fac debutul acestei noi generații”. □ Florin Manolescu comentează o nouă ediție a romanului *Sara* de Ștefan Agopian (*O reeditare*): „Carte a simțurilor, a visului și a magiei, *Sara* propune o ipoteză ontologică, iar această ipoteză i-a impus, la rândul ei, romancierului, o manieră foarte originală de a povesti”. □ George Muntean publică un studiu despre *Eminescu și idealul istoric al României*. □ Aura Taras-Sibișan îi ia un interviu comparatistului și teoreticianului literar româno-american Mihai Spărișu („*Postmodernismul nu mă entuziasmează*”). M.S.: „Din punctul meu de vedere, postmodernismul nu înseamnă o ruptură față de istoria vestului, ci o întoarcere la formele arhaice ale acestuia. (...) Proiectul meu intenționează să elibereze conceptul de utopie de implicațiile negative, totalitariste și ideologice. Ar trebui să ne imaginăm utopia ca pe un mod nonviolent, ludic, în afara ideologiei și a politicii. Atunci, exilul ar putea fi înțeles ca utopie...”. □ Sub titlul *Cioran, apa și pietrele*, Vlaicu Bârna semnează un articol stimulat de o replică a lui Cioran din filmul *Exerciții de admirație* realizat de Gabriel Liiceanu și Constantin Chelba, unde moralistul parizian afirmă că a fost șocat auzindu-și tatăl rostind proverbul „Apa trece, pietrele rămân”. Potrivit lui Vlaicu Bârna, formula ar fi făcut carieră în mediile interbelice ale Cafenelei Corso de pe Calea Victoriei, frecventate și de Cioran, sub forma „apa trece, pietrele Român” a lui Vasile Bogrea, filosof și publicist ardelean care a exercitat o anumită influență asupra tânărului rășinărean (fapt confirmat, în epocă, și de Petre Țuțea): „Vorbind cu Cioran – notează Bârna – m-am convins că, în afara edenului Rășinarilor și Sibiului, gândul lui face dese trimiteri și la raiul pierdut al Cafenelei Corso, unde ne vedeam cu prieteni și cunoscuți în atâtea seri. (...) L-a întristat pe Cioran când i-am spus că prin 1950 la talciocul care se ținea pe locul viran

unde s-a construit mai târziu Spitalul Fundeni, îl văzusem pe patronul braseriei Corso în haine ponosite și la o vârstă venerabilă în fața unei tarabe improvizate vânzând niște pateuri de producție casnică. Mi s-a părut cea mai jalnică imagine a decăderii în care ajunseseam”.

5 martie

● Alex. Ștefănescu semnează în „România literară” (nr. 7) editorialul ***Apolitici și angelici***: „Cei ce se află azi la conducerea țării își închipuie în mod greșit că toți supușii lor vor să le ia locul. Pentru ei puterea reprezintă ceva atât de important încât îi îngrozește gândul că ar putea să o piardă. De aceea au și oroare de «politică» – un cuvânt pe care îl pronunță pe un ton disprețuitor și acuzator. (...) Astfel se ajunge la paradoxul că tocmai deținătorii puterii, despre care nu există nici o îndoială că iubesc puterea mai mult decât orice, în mod maniacal, strigă în gura mare că dorința de putere este josnică./ Situația este de un grotesc rar întâlnit. Dacă ar fi să ne luăm după ce scrie în publicațiile aservite oficialității, ar însemna să credem că isteria ambițiilor politice a cuprins aproape întregul popor și că numai cei care ne conduc și susținătorii lor au rămas în afara acestor pasiuni nedemne. Au rămas apolitici!/ Metoda aceasta de a face din negru alb și din alb negru a fost folosită și pentru compromiterea scriitorilor care iau atitudine în mod public față de erorile politice scandaloase comise de guvernanți. Acești scriitori sunt acuzați că... urmăresc ceva, că acționează conform unor indicații din străinătate, că nu-și iubesc țara etc. Cu o grijă paternă și o dragoste subită față de literatură, guvernanții îi sfătuiesc să se întoarcă la scris, ca să nu se rateze ca scriitori. În schimb, scriitorii care susțin actuala conducere a țării sunt considerați un fel de îngerași și dați exemplu de bună purtare. Nu contează că își pierd timpul prin tot felul de sindrofii pe la Palatul Cotroceni, pe la Ministerul de Interne (de unde își ridică premiile... literare) sau pe la Academia Română (unde au fost primiți de urgență ca membri, ca să nu mai aibă probleme cu portarul, la intrare). Găsesc ei câte un moment de răgaz ca să mai și scrie! Deocamdată, «apolitismul» le este răsplătit cu excursii – în suita președintelui țării – în străinătate, cu posturi în conducerea unor reviste anume înființate pentru ei, cu apariții dese la televizor etc., etc./ (...) Cei mai mulți dintre opozanți doresc sincer, cu ardoare să-și scrie opera și nu să-și piardă vremea cu o îndeletnicire atât de prozaică și acaparantă cum este administrarea treburilor publice. Dacă totuși se mai angajează în publicistica și chiar în activitatea politică este numai din cauză că actualii conducători ai țării nu-și fac datoria. Pentru majoritatea covârșitoare a scriitorilor aflați în opoziție participarea atât de activă la viața politică reprezintă un adevărat sacrificiu. Dar cum să rămână deoparte când văd că guvernanții noștri păstrează sau chiar restaurează falimentarele structuri comuniste, într-un moment în care alte țări, cu nimic inferioare nouă, dar mai bine conduse, fac pași repezi spre o civilizație modernă?/ Dacă în această lume

ar exista dreptate, conducătorii de azi ai României ar trebui să plătească despăgubiri scriitorilor pe care i-au obligat – prin caracterul dezastruos al guvernării din ultimii doi ani – să-și părăsească în grabă masa de scris și să încerce să întreprindă ceva pentru salvarea țării”. □ În articolul **NATOrelul simțitor al președintelui**, Mircea Mihăieș încearcă o evaluare a rezultatelor recentelor alegeri locale, care arată o creștere a capitalului de prestigiu al opoziției reprezentate de Convenția Democratică (al cărei candidat, Crin Halaicu, a devenit primarul general al Capitalei) și totodată „transformarea Frontului Salvării Naționale într-un partid de mâna a doua”, votat cu precădere în mediul rural și de către populația urbană „cu un nivel de civilizație precar”. „Că suntem de acord sau nu, politica se face la oraș. Prea puține sate de azi se pot mândri cu existența unor *agora* de genul legendarei poiene politice a lui Iocan din cartea lui Marin Preda. Betonul și scările de bloc poate că n-au dat filosofi, așa cum visa, în urmă cu câteva decenii, C. Noica, dar, iată, au început să dea oameni politici./ Ascensiunea din mediul urban a candidaților Convenției Democratice va contribui, neîndoios, la scăderea influenței Frontului chiar și la sate. Iradierea ideilor, inclusiv a celor politice, se face aproape în exclusivitate dinspre oraș spre sat. Luând exemplul orașelor, probabil că foarte multe localități mai mici își vor reconsidera opțiunile politice. Nu e exclusă nici răsturnarea spectaculoasă în regiuni dominate încă masiv de către fesenști ori de către tovarășii lor de drum. (...) Cum soarele răsare pentru români de la București, exemplul capitalei defesenizate s-ar putea să-i pună pe mulți cetățeni pe gânduri”. Pe de altă parte, Mircea Mihăieș mai deschide și un alt subiect, acela al apropiatelor alegeri parlamentare și prezidențiale, exprimându-și dezacordul față de o foarte probabilă candidatură a lui Ion Iliescu pentru un nou mandat de președinte: „...a trecut aproape neobservată vizita secretarului general al NATO, Manfred Woerner. O vizită deloc întâmplătoare, având în vedere momentul și situația postelectorale. Știri neconfirmate vorbesc chiar despre un avertisment dat de dl. Woerner, în chip de sugestie prietenească, d-lui Iliescu: se zice că mai marele armatei pactului Atlanticului de Nord l-ar fi sfătuit pe dl. Iliescu să nu mai candideze la președinția țării. Oricum, nimic din comportamentul Cotroceniului n-a dat de înțeles că aluzia a avut cel mai mic ecou. Din Palatul Cucuvelei se guvernează cu aceeași voce bună zâmbitoare, desprinsă cu totul de geografia politică plină de convulsii a țării”. □ Într-o „Scrisoare din Washington” intitulată dilematic **Globalism sau retragere?**, Vladimir Tismăneanu comentează implicațiile uneia dintre principalele controverse ale momentului din politica Statelor Unite ale Americii: polemica dintre adepții „globalismului” american și pledanții cauzei „izolaționiste”: „Globaliștii, adeseori numiți și internaționaliști, consideră că Statele Unite au avut și continuă să aibă un rol crucial în diminuarea primejdiei confruntărilor nucleare și reducerea discrepanțelor economice dintre Nord și Sud, dintre statele avansate și cele mai puțin avansate din punct de vedere

economic. Cea de-a doua tabără, cu originile plasate în aripa conservatoare a partidului democrat, dar și în partidul republican, consideră că America și-a jucat cu deplin succes rolul planetar și că a sosit momentul ca această țară să se concentreze prioritar asupra propriilor probleme. Campania electorală din acest an de alegeri va fi, se poate anticipa, dominată de atari probleme precum cele mai sus schițate”. Însă: „Tendențele izolaționiste sunt încă minoritare, iar contactele globale sunt mult prea importante pentru a fi lesne abandonate. Izolaționismul îmi apare astfel mai degrabă ca o mișcare politică nostalgică, motivată deopotrivă de euforie și neliniște: euforie provenită din victoria asupra comunismului, neliniște izvorită din prelungirea recesiunii, sporirea ratei șomajului și încetinirea creșterii economice. Globalismul este însă susținut de vocația politică a acestei țări, de ethosul ei optimist și de refuzul ignorării acelor situații care, în această lume a interdependențelor, pot periclita viitorul democrației. Cu alte cuvinte, chiar dacă prezența internațională a Statelor Unite se va modifica în viitor, aceasta nu va însemna reclusiunea în propria citadelă, ci favorizarea cooperării regionale și creșterea solidarității între democrațiile industriale avansate. Secolul XXI va fi unul al pluralităților policrome, iar Statele Unite vor avea de oferit un model de rezolvare pozitivă a tensiunilor și dilemelor care acompaniază adeseori consolidarea societăților liberale”.

● În „Totuși iubirea” (nr. 8), D.R. Popescu realizează un portret al *Unui barbar din Slătioara: Dinu Săraru (la 60 de ani)*: „Constantin Dinu Săraru, fiu de învățători din Vâlcea, rămas orfan din copilărie, nu cunoaște apatia, narcoza, absența pasiunilor, necroza, trece pe la radio și răscolește pe cei adormiți în unde, tehnoredactează perioada de aur a «Secolului XX», devine Secretar General de Redacție al «Luceafărului» în vremea de glorie a revistei patronată atunci de Eugen Barbu, glisează, după datul piciorului în fund, de la «Luceafărul», glisează la TV, ca să lase moștenire secvența cea mai luminoasă a teatrului de pe micul ecran, apoi pleacă la teatrul dărăpănat de pe Sărindar și face dintr-un flecușteț cel mai bun teatru din țară, «Teatrul Mic». (...) Fiind un barbar din Slătioara, Dinu Săraru nu putea vorbi în scrierile sale decât despre niște țărani, barbarii din acele locuri împădurite. Cum trăiesc ei, femeile lor, dacă preacurvie este, și câtă, dacă desfrânare morală este, și câtă!... Eu spun chiar că Dinu Săraru este autorul unei capodopere: se numește *Un fluture alb cu sânge pe aripi*. Înțelegeți?”. □ Ion Stroie îl comentează pe G. Călinescu din perioada sa de *Critic al dogmatismului bolșevic* – „Călinescu își ia dreptul de a-l interpreta și el pe Marx, ca un dialectician de geniu, făcând un salt uriaș de interpretare și smulgându-l pe filosof din chinga dogmatică a *reflectării*: arta, prin urmare, nefiind nici ea o reflectare leneșă - care nu lasă nici un loc creației umane - *nu* este o reflectare a realului în sine de către o conștiință monolitică ci o creație în laboratorul conștiinței autonome a artistului. Respingând pseudoconceptul de realism cu care dogmaticii retezau orice încercare de

creație românească, G. Călinescu definește realul în artă în mod dialectic: conceptului de real nu-i corespunde în planul realității numai ceea ce este înaintea ideii, ci și ceea ce vine prin acțiunea ei. Izbînd în monismul dogmatico-marxist, Călinescu afirmă: *nu există artă adevărată și deci realism fără idee*, fără încercarea de a corecta natura după modelul acccidentelor celor mai rezonabile din ea”.

6 martie

● În „Contrapunct” (nr. 7), Monica Lovinescu scrie despre *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit* de Jeni Acterian (***Ratarea ratată***): „Stăruie, după lectura *Jurnalului*, regretul de a nu fi întâlnit la o răscruce bucureșteană pe Jeni Acterian pe care, în ciuda diferenței de generație determinantă la vârsta aceea, am sentimentul că aș fi știut s-o apreciez la marea, inegalabila ei valoare. Îmi rămâne deci după lectura *Jurnalului* întâlnirea cu un personaj cum literatura română nu oferă atât de multe. Romanul l-am intitulat (...) *Ratarea ratată*. Ratăta, deoarece, repet, datorită hotărârii și perseverenței lui Arșavir Acterian, Jeni redevine ceea ce a fost: nu doar martora unui timp a cărui nostalgie o poartă și cei care l-au trăit și cei care și-l închipuie, ci și una dintre figurile feminine cele mai memorabile ale literaturii române. «Sunt ca un Stradivarius pe care ai cântat la sârba țigănească», notează Jenia Acterian la 21 noiembrie 1941. După apariția *Jurnalului*, pe acest Stradivarius se poate cânta, din nou... Bach”. □ Despre jurnalul lui Jeni Acterian mai scriu: Dan C. Mihăilescu (***Abecedar pentru cartea ratărilor***); Simona Popescu (***Estetica interioară sau despre un jurnal destinat focului***) și Ioana Pârvolescu (***Infernuri suplimentare***).

● În „Literatorul” (nr. 9), Ștefan Aug. Doinaș publică editorialul ***Modelul Caragiale***, recunoscând că marele dramaturg a început prin a fi pentru el „un antimodel” și un „mizerabil patriot”, cea mai mare parte a operei sale părăndu-i-se „o infamie la adresa poporului român”. Atare atitudine este explicată prin educația patriotică ardelenescă, opusă „amoralismului”, „imoralității” și „neseriozității” levantine, care „murdăreau imaginea ideală” pe care tânărul și-o făcuse asupra poporului român: „Fără să fi fost crescut într-o familie de puritani, răsul în orice moment, răsul cu orice preț, răsul de dragul răsului, mi se părea o adevărată și jalnică demisie de la bunăcuviință a țaranului nostru. Pentru a mă elibera de obligația morală de a-i condamna opera pentru neadevăr, am găsit subterfugiul de a-l considera pe Caragiale un scriitor ne-realist, creator de simple fanteze fără acoperire reală, un producător de caricaturi fictive, fără obiect. În felul acesta îi condamnam opera, ca lipsită de valoare artistică, arta trebuind – după juvenila mea opinie – să crească organic din solul realității”. De această perspectivă l-au „vindecat” însă colegii din Cercul Literar de la Sibiu, în special dramaturgul Radu Stanca și criticii Ion Negoițescu, Cornel Regman și Ovidiu Cotruș. □ În complementaritate cu acest

articol se înscriu și eseurile lui Eugen Simion despre *Caragiale și stilul românesc* și *Caragiale sau boieria râsului* de Marin Sorescu. ■ Pornind de la o serie de idei formulate de critica franceză modernă privind stilul ca „operă a tragediei” și „stilurile naționale” ca „imitații” ale unor creații literare (ex. „stilul galic” provenit din teatrul lui Corneille și Racine), Eugen Simion observă faptul că „stilul românesc” nu e definit, în pofida unei „istorii tragice”, de tragedie, ci de marii noștri poeți și de comedie, ultima – ilustrată strălucit de Caragiale, fiind denunțată vehement drept „facilă și sterilă” de generația lui Cioran: „Caragiale este adus în discuție ori de câte ori este vorba de a defini spiritul românesc în partea lui comică și i se impută, veșnic, balcanismul nostru... Mă întreb dacă autorul *Scrisorii pierdute* este vinovat, cu adevărat, de ceea ce nu ne place în spiritul nostru și dacă intoleranța față de Caragiale nu ascunde un complex. (...) Nu mă simt deloc umilit, ca român, când citesc *Momente și schițe*, ori piesele de teatru, capodopere de ironie. Creând un model de existență românească sau, mai curând, un anti-model din observarea târgului balcanic, cu ipistații, frizerii lui filosofi, republicanele electrizate, indivizii lui fanatizați de politică, Caragiale a creat un stil în care, ne place sau nu ne place, ne regăsim în anumite împrejurări ale vieții noastre sociale. Ei, și? Cei-i cu asta? Comicul spală, comedia provoacă o reacție, spiritul profund iese întărit din această formidabilă epopee a ironiei, cea mai importantă pe care a produs-o cultura noastră. Spre deosebire de filosoful care se arată disperat de viciul cântirii, aş zice că un popor care are forța de a se supune autoironiei este un popor spiritualicește puternic. (...) O mare operă artistică este întotdeauna morală și anti-modelul ei stimulează, prin negativitatea lui, un model. L-aș numi: un model al vigilenței, o pedagogie a purificării. Și apoi, omul caragianian este mai complex decât se recunoaște îndeobște. (...) Caragiale a surprins și plinurile, nu numai golurile lumii noastre românești. (...) Caragiale are un mare grad de *reprezentativitate*. O reprezentativitate care trece însă în spațiul esteticului. Descriind carnavalul unei lumi în trecere și petrecere (procesul formelor fără fond) el a creat din aceste stări de *negativitate*ale naturii umane românești o categorie întinsă de valori românești. Valori estetice, desigur, și prin aceasta valori morale, purificatoare, sublime. Iată ce se uită adesea când se discută modelul Caragiale și anume: că arta transformă un anti-model existențial într-un veritabil model spiritual prin valorile lui estetice. Spiritul românesc? Fără Caragiale ar fi incomplet: i-ar kipsi profunzimea comicului. Ia gândiți-vă: cum ar arăta sfârșitul secolului al XIX-lea fără Mitică, geniu al impacienței și al improvizației, mare politician de cafea, erou al gastronomiei, gentilom de mahala balcanică, cuprins mereu de delir verbal?!... Ar arăta foarte trist...”. ■ Marin Sorescu: „«Ultimul ocupant fanariot» – cum i s-a spus în derâdere, s-a dovedit autentic boier pământean, căci râsul e boierie iar spiritul în perpetuă stare de veghe o formă înaltă de patriotism”. □ Valeriu Cristea propune ironic (în manieră „caragianiană”) o serie de „modele” de

reformă electorală pe gustul opoziției civic-intelectuale: „Să se reînființeze colegiile electorale, nu pe bază de cens, ci pe bază de *calitate civică*; de definirea completă, de cristalizarea acestei noțiuni se va îngriji, desigur, tot presa; eu nu pot decât să dau premisele, deduse de altfel, și ele, din lectura ziarelor: cetățeanul din Capitala țării este superior cetățeanului din provincie, cetățeanul din orașele mari celui din orașele mai mici, orașeanul – săteanului, intelectualul – muncitorului, muncitorul – țăranului, scriitorul – simplului intelectual, scriitorul din Consiliul Uniunii Scriitorilor – scriitorului care nu face parte din Consiliul Uniunii Scriitorilor ș.a.m.d. În fine, jurnalistul progresist, independent și imparțial – tuturor celorlalți; din colegiul I ar urma să facă parte elitiștii, cei mai buni dintre cei mai civici pe când din colegiul, să zicem, IV (ultimul) cătunele cele mai înapoiate și subsemnate; evident, analfabetul (politic) nu are drept de vot, oricât de mulți s-ar afla în situația aceasta; dacă prima propunere nu va putea fi primită, din cine știe ce motive (...) – să se treacă hotărât (lăsând orice jenă la o parte) la crearea unui bantustan electoral pentru cetățenii de categoria a doua (sau a treia, sau a patra), oricum de calitate inferioară, care să ia – pentru cel puțin un deceniu – o pauză de vot, mulțumindu-se să se uite la cei care *știu* ce trebuie să introducă în urnă; (...) dacă și această propunere va avea soarta celei dintâi, România să se proclame, nu republică sau monarhie, ci arhipeleag; un arhipeleag format dintr-un număr nu prea mare – vreo zece – de insule urbane; în loc de România Mare am avea o Românie mică și fărâmițată, dar cel puțin în felul acesta *calitatea votului* ar fi în felul acesta perfect asigurată (...); dacă nici de data aceasta n-am nimerit-o, atunci propun pur și simplu... să se voteze numai în Capitală, care oricum reprezintă conștiința cea mai înaintată a țării; cei care au privit revoluția la televizor să privească și alegerile tot la televizor; de prisos a mai spune că dacă s-ar realiza alegeri doar în Capitală s-ar realiza importante economii, economii din care s-ar putea oferi cetățenilor de categoria I, de primă calitate, burse și călătorii în străinătate, unde cei mai mulți dintre ei n-au mai fost de pe vremea... lui Ceaușescu; dacă (măcar) această propunere va fi acceptată, vor trebui, ce-i drept, operate niște modificări - minime de altfel – în biografiile unor mari personalități ale culturii noastre, spre a se dovedi că (...) s-au născut cu toții în București. Spre binele țării și al democrației, se poate aranja și asta...”.

● La rubrica „Jurnalul lui Alceste” din „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 10), Gheorghe Grigurcu polemizează, într-un lung Post Scriptum, cu Andrei Grigor, redactor al revistei „Literatorul”: „Trebuie să-mi exprim mulțumirea pentru faptul că redacția a ținut seama de sugestia mea de a nu mai folosi, împotriva-mi, nume compromise. După episodul Platon Pardău, atât de păgubos, apare în linia de foc un nume nou-nouț, Andrei Grigor (*Din nou cu „hei rup” în literatură*, în «Literatorul», nr. 6/1992). Dar, din păcate, nici acest imaculat nu dispune de mai multe argumente decât Comitetul director al revistei și nici de fantezia necesară unei noi tactici. Utilizarea d-sale a avut,

până acum, un efect de tot modest. Acuzațiile lui Andrei Grigor aduse comentatorilor inconvenabili nu depășesc clișeul atribuirii unui obiectiv care nu le aparține («demolarea valorilor culturale», «un război zgomotos și absurd împotriva unor valori de ieri și de azi») și nici clișeul amalgamării morale, după care cei ce stigmatizează ravagiile totalitarismului, mai îndepărate, mai apropiate sau... actuale, n-ar fi decât «sânguincioși discipoli ai lui M. Novicov, I. Vitner sau I. Chișinevski». Suntem agasați de răsuflatul truc șmecheresc ce așază în aceeași bancă pe judecător și pe infractor. Îl compătimim sincer pe presupusul june publicist când vorbește despre folosirea literaturii «în susținerea scopurilor politice», de către majoritatea criticilor și scriitorilor noștri de azi. Poate că va veni un moment în care va fi capabil a înțelege că există o politică specifică a literaturii, izvorând din condiția sa internă, precum un instinct de conservare! După cum va veni poate un moment în care să realizeze că nu tot ceea ce îl contrariază în câmpul criticii are ca resort «invidia», a cărei invocare prezintă micul neajuns al atacului la persoană, dovedind șubrezenia posturii raționale! Fascinat, probabil, de prestigiul șefilor săi reducăționiști, Andrei Grigor nu e în stare a se mișca, deocamdată, decât între două concepte, «lupta de clasă» și «lupta de castă». Nădărdum să-și dea seama că viața literară e ceva mai complexă. Învățând cu sârg de la înaltele moravuri, deși se declară în dezacord cu folosirea epitetului de colaboraționist, Andrei Grigor nu ezită, până una-alta, a ne propune un nume care să completeze nu altceva decât «topul colaboraționismului». Numele lui Octavian Paler. Ca și cum, neofit cum e, n-ar fi aflat de pregnantă disidență a acestui scriitor, de evoluția sa care l-a transformat într-unul din exponenții cei mai cunoscuți ai anticeaușismului! Așa e în lume: unii evoluează, alții involuează! Mai sunt și alte puncte în care angajatul literatorului se dovedește a-și demonstra capacitatea de rea-credință, trebuitoare, se vede, menținerii în anume «locuri de muncă». Reproduce incomplet un citat din Eugen Simion, utilizat de mine, ocolind esențialul, adică mărturisirea glorioasă a seniorului său, după care acela nu se socotește altceva decât un critic marxist. Deși ne trimite cu astuțioasă pedanterie la un pasaj dintr-o carte a lui Nicolae Manolescu (indicând titlul, volumul, pagina, editura, anul de apariție), evită a face o necesară preciziune cu privire la o a doua carte «compromițătoare», ce n-o «recomandă»: *Literatura română de azi*. Și anume că ea reprezintă produsul colaborării lui Nicolae Manolescu cu... Dumitru Micu, ultimul fiind, din întâmplare, deținător al unei rubrici permanente în «Literatorul». Deci, nici măcar cu o floare! Și nu e singurul caz de omisiune a celui ce cutează a mă învinui de omisiune. Pentru a proba condiția dezinteresată și viața modestă pe care ar duce-o patronii săi, Andrei Grigor ne oferă, cu o apucătură de Pristanda reciclat în critica literară: «A se număra călătoriile făcute în străinătate de Valeriu Cristea, de pildă». Buclucaș acest «de pildă»! Deoarece *pilde* mult mai elocvente le-ar constitui un Marin Sorescu sau un Eugen Simion. De ce ocoliți aceste *pilde* ale sobrietății și

sedentarismului, d-le Andrei Grigor? Nu vă ies cmva la numărătoare steagurile”.

● „România Mare” (nr. 87) informează că în ziua de 27 februarie 1992, „senatorul Romulus Vulpescu a fost atacat și lovit în fața locuinței sale de patru *nemernici* care, pe un ton violent și injurios, l-au acuzat că scrie la revista «România Mare». □ Cititorii sunt anunțați că a apărut Almanahul „România Mare” pe 1992, cuprinzând fragmente din romanul politic cenzurat în epocă *O lume de câștigat*, dar și grupajul *Cazul Incognito*, plus fragmente din Marin Preda (inedit).

7 martie

● În „Adevărul”, Ioan Adam o intervieveză pe Georgeta Dimisianu, redactorșef la Editura „Albatros”, în legătură cu dificultățile pieței de carte în perioada de tranziție spre economia liberă („*Albatros*” sau *recuperarea trecutului imprevizibil*). „– *Librarii ne spun că s-a prăbușit cota la public a scriitorilor contemporani.*” – Nu-i adevărat! Vă dau doar câteva exemple. În colecția R (R. de la Rezistență, Restituire, Reeditare, toate la un loc) am tipărit trei cărți: Sorin Titel, *Lunga călătorie a prizonierului*, Octavian Paler, *Viața pe un peron*, și Augustin Buzura, *Fetele tăcerii*. Din cartea d-lui Pater am vândut până acum 30.000 exemplare. La *Fetele tăcerii* s-a epuizat tot tirajul, a fost chiar coadă. E ceva de natură a ne pune pe gânduri. În colecția *Cele mai frumoase poezii* am început cu Virgil Mazilescu și Daniel Turcea. Amândoi au fost atât de ceruți și, închipuiți-vă, librarii nu ne-au oferit tiraje aproape deloc. Și nu primim, pentru că centrele de librării sunt pline de literatură nevandabilă. (...) – Judecând după ultimele apariții, istoria (trecutul nostru imprevizibil) e constant avută în vedere. – Colecția *Historia* e în primul rând dedicată tinerilor. Vrem să punem la îndemâna tinerilor istoria nefalsificată a României. O primă carte, *Principii Ghica* de Anastasie Iordache, este «saga» unei familii domnitoare. Vom continua cu studiul lui Stan Apostol, *Revoluția română de la 1848* (...). Avem în plan multe cărți despre partidele politice și marile lor personalități. Sper să realizăm și un dicționar al oamenilor politici, care nu s-a mai făcut din 1927. Intenționăm, de asemenea, să scoatem un compendiu de istorie a românilor, pe care îl vom cere d-lui Dinu Giurescu. (...) Vrem să inițiem colecția *Eseuri* prin *Marxism amuzant* de Paul Zarifopol. – *Credeți în «șansa financiară» a editurii?* – Setea de câștig cu orice preț e un pericol în domeniul culturii. Aici, ca și în domeniul sănătății, dacă se face rabat se distruge nu doar fizic un popor, ci și sănătatea lui sufletească și morală. Și dacă suht oameni care vorbesc atâta de patriotism, care fac atâta caz de dragostea de țară, eu cred că aici au două elemente fundamentale ale patriotismului. Trebuie să oprim invazia prostului gust, a maculaturii și a unei limbi care nu poate fi aceea pe care trebuie s-o învețe copiii noștri. Nimeni nu are dreptul să se îmbogățească distrugând limba poporului român și literatura lui. Editura

Albatros, Cartea Românească, Eminescu trebuie să fie instituții publice, de stat. Ele trebuie subvenționate. (...) Altfel, totul se va prăbuși în haosul aparițiilor aberante și cultura va fi asfixiată de maculatură”.

● Sub titlul *Întoarcerea lui Petru Dumitriu*, Laurențiu Ulici publică în „România liberă” două texte despre scriitorul considerat în anii '50–'60 „cel mai bun prozator postbelic”. În primul dintre ele, prilejuit de reeditarea volumului de debut din 1947, *Euridice*, însoțit de o piesă, apărută în 1945, *Preludiu la Electra*, cronicarul schițează un atractiv portret al tânărului Petru Dumitriu. În al doilea text, Laurențiu Ulici se oprește asupra romanului *Proprietatea și posesiunea* (finalizat în 1960, dar publicat abia în 1991).

● Dan Gheorghiu anunță, în „Dimineața”, numirea, din 12 ianuarie, a lui Petru Creția în funcția de director a Casei Memoriale „Mihai Eminescu” din Ipotești, coordonatorul activității de cercetare a muzeului.

8 martie

● La rubrica „Gh. Tomozei vă citește ziarele”, din „Adevărul literar și artistic” (nr. 107), este discutat „cazul Petru Dumitriu”, așa cum apare reflectat în presa literară. Este citată opinia formulată în „Tribuna” (nr. 4) de Radu Mareș, care îl consideră pe autorul *Cronicii de familie* „o personalitate excepțională”, prea puțin cunoscută după „anii voluntarei sale înstrăinări”. Romanul *Proprietatea și posesiunea* este cotelat drept una dintre aparițiile cele mai importante ale anului 1991.

9 martie

● În nr. 10 al suplimentului LA&I sunt publicate pagini dintr-un *Jurnal (im)probabil* de Arșavir Acterian. □ Christian Crăciun semnează articolul *Constantin Noica, anti calul troian*: „Ce se întâmplă cu filosofia lui Noica este profund pilduitor pentru spiritul românesc în cumpătul vremii noastre, pentru (ne) norocul nostru în această funestă jumătate de veac. De aceea, a urmări «efectul Noica» (sau «efectul Păltiniș») în cultura noastră devine implicit o exegeză. Cum să ne explicăm altfel anormalitatea că avem cel puțin o «despărțire de Noica» (de fapt, mai multe și câteva strălucitoare ca valoare speculativă), înainte de a avea, într-o ordine firească a lucrurilor, cel puțin tomuri, câteva teze de doctorat publicate, câteva colocvii tematice... dedicate acestei filosofii? Este aici un «model» din păcate atât de frecvent încât a devenit un fel de amprentă nefericită: ghiftuiți de un lucru înainte de a ajunge să-l fi asimilat efectiv. Îmi pare că filosofia/personalitatea lui Noica plutesc într-un fel de nemeritat cer intermediar de aprehensiuni, mitizări, percepții mediate. *Jurnalul de la Păltiniș* a fost, cred, detonatorul acestui proces, mai ales printr-o parțială și umorală citire, doar ca encomion, omițându-se partea de critică lucidă (de aici și din *Epistolar*). Alergia la stilul nicasian de filosofare este ea însăși un fenomen de «critică a receptării», demn de un susținut interes analitic. Explicând-o, *ne* explicăm”.

11 martie

● În „Luceafărul” (nr. 8), Cristian Teodorescu semnalează, alarmat, fenomenul scăpat de sub control al pirătăriei industriale a traducerilor din literatura universală („literatura de tarabă”, exprimându-și speranța ca „librarii de la noi să iasă din regimul amatorismului” și să orienteze cititorii „în labirintul cărților” (*Cititorii în labirint*). □ Florin Manolescu comentează culegerea *Cronici literare și recenzii. 1927-1932* a lui G. Călinescu (*Cronicarul literar*), un prim volum care-și propune să recupereze activitatea de cronicar literar a lui G. Călinescu (devenit, între timp, „un caz”): „Ceea ce se constată de la bun început e că activitatea de cronicar literar a fost însoțită în permanență la G. Călinescu de reflecția teoretică. Din acest punct de vedere el este un critic cu *metodă și program*, altfel spus un critic cu o personalitate inconfundabilă nu numai datorită stilului (preluat foarte repede și caricaturizat de epigoni), ci mai ales datorită ideilor”. □ Dan Mănuacă semnează un eseu despre relația ambivalentă a autorului *Moromeșilor* cu proza lui Mihail Sadoveanu, în special cu „sympozionul” din *Hanul Ancuței* („*Pe ce ne bazăm?!*”). □ Interviuul revistei, realizat de Marius Tupan (*13 întrebări pentru...*) îl are ca protagonist pe prozatorul Mircea Horia Simionescu (fiind „foarte ocupat”, M.H.S. a răspuns „doar la șapte întrebări”, ultimele patru – fără răspuns – fiind listate într-un PS). Despre înființarea școlii de la Târgoșviște, scriitorul relatează: „Invenția îmi aparține, titulatura nu. Ca tot românul, născut poet, am înființat mai multe cenacluri literar-artistice «școlărești» (însă în afara școlii). Când, din mulțimea de frecventatori, am recunoscut (cu ajutorul lui Radu Petrescu) talente autentice și voitoare de-a se simți aproape, le-am legat într-un nucleu, înlăturând fără menajamente o seri de prieteni de care mă simțisem până atunci atașat. Am avut nevoie de multă diplomatie pentru a bloca nenumăratele tendințe centrifuge ale membrilor grupului rămas. N-am făcut altceva, ca fiu de militar ce mă aflam, decât să le învederez că e mai bine să fim uniți decât să ne subliniem diferențele specifice de temperament și chiar de viziune artistică, în fața unui front compact, printre rândurile căruia nu putea trece nici pasărea. Radu Petrescu, prin simplul fapt că știa, ca nimeni altul, încotro trebuie să meargă literatura ca să iasă dintre zidurile în care fusese ferecată, a încununat grupul de prieteni cu coroana unei atitudini teoretice, în împletitura căreia se înodau pe de o parte tradiția (la îndemână – cea a marilor târgovișteni din secolul trecut), pe de alta insolitul avangardei din perioada interbelică. Remarcabil e faptul că din această încrucișare n-a ieșit un hibrid, cum foarte bine putea să iasă. Am făcut din nou diplomatie, le-am descris prietenilor critici – Dan Culcer, Virgil Nemoianu, Adriana Babeți, Nicolae Florescu, Alexandru Dobrescu, Cornel Moraru, Eugen Negrici și alora – modul cum am lucrat, cum ne-am convertit prietenia în ideal literar, sugerându-le să ne considere împreună”.

● În „Azi”, Viorel Cacoveanu publică articolul *Despre cenzură ieri și azi*.

12 martie

● Editorialul semnat în „România literară” (nr. 8) de Gabriel Dimisianu, **Înțelegerea răului**, evocă o mai veche, istorică deja, conferință a Uniunii Scriitorilor (din aprilie 1990), unde „s-a pierdut cel mai potrivit prilej de a se porni o acțiune fermă de evaluare a răului provocat culturii, literaturii noastre de comunism, ca și acela de a se pronunța o condamnare morală inechivocă a celor mai zeloși colaboraționiști, a acelor exponenți ai lumii scriitoricești prin care puterea comunistă și-a pus în aplicare, în schimbul privilegiilor oferite, inițiativele destructive”. Aceasta pentru că „a fost invocat prematur, în acea împrejurare, principiul toleranței, s-a vorbit prea devreme, și nepedagogic, despre binefacerile reconcilierii. Ce a fost a fost, au spus cei mai mulți, să vedem mai bine ce este de făcut în viitor. Susținătorii liniei intransigente, puțini, printre care și mereu incomodul Gheorghe Grigurcu, au vorbit în pustiu”. Drept urmare, „văzându-se absolviți, atât de ușor, de orice vină și răspundere, ba, mai mult, simțind că din nou le suflă în pânze, discret dar eficient, încurajarea oficială, slujitorii cei mai fără de scrupule ai dictaturii ceaușiste au revenit urgent pe pozițiile dinainte (...), însetați cum sunt de revanșă după marea spaimă pe care au tras-o în zilele lui decembrie 1989”. În acest context, „cu toate inconvenientele tactice, cu toate dramele pe care le poate implica, altă cale mai bună au poate fi (...) decât aceea de a promova cu consecvență spiritul critic și linia adevărului întemeiat pe fapte”. Mai precis: „În judecarea răului și binelui făcute de un scriitor se pune desigur chestiunea discernerii între planul comportamentului public/politic și acela al contribuției lui literarei. Arătarea inconsecvențelor, a erorilor, a slăbiciunilor omului, chiar a vinovățiilor, atunci când le-a avut, nu este firesc să determine, în vreun fel, considerarea operei. După cum la fel, în alte cazuri, moralitatea lui exemplară sau suferințele lui. Este limpede că un Vasile Voiculescu, martirizat în închisorile comuniste, nu devine, prin aceasta, un nume mai important în poezia românească decât Arghezi./ Și totuși arta își are moralitatea ei, subsecventă. Când ea e trădată, faptul se resimte în operă. Într-o măsură sau alta, scrierile târzii ale lui Sadoveanu, Călinescu, Arghezi, scrierile din anii tuturor abdicărilor, ilustrează, artistic vorbind, un declin. Când a atins cea mai de jos treaptă a oportunismului politic, M. Sadoveanu s-a înfățișat cititorilor uimiți cu *Mitrea Cocor*”. □ Adrian Marino publică un studiu intitulat **Marxismul și ideea de literatură** (de fapt, un fragment din ampla lucrare *Biografia ideii de literatură*). În sinteză: „Marxismul teoretic, inclusiv literar, pare epuizat mai ales începând din deceniul al șaselea. Contribuțiile cu adevărat originale lipsesc. Sunt reluate mereu, aproape litanic, toate tezele de bază (bază, suprastructură, produs și condiție materială în raport dialectic și condiționat istoric etc.), expuse în foarte numeroase lucrări de vulgarizare, unele de sinteză onestă și cu un efort notabil de eliberare din tirania clișeelelor./ Singura contribuție efectivă, de reținut, este analiza noilor mijloace de producție, noilor

tehnologii ale limbajului, producției și comunicațiilor de masă. Un pionier în acest domeniu este W. Benjamin...”. □ Z. Ornea (*O carte despre stânga românească*) aduce în atenție volumul – foarte puțin cunoscut – al lui F.VI. Krasnosselski, *Stânga în România, 1832-1948. Tentativă de sinucidere sau asasinat* (Editura Victor Frunză, Danemarca, 1991), reflectând cu acest prilej asupra rațiunilor pentru care social-democrația românească nu a reușit „să se afirme constant și prioritar în spiritul nostru public timp de peste un veac”. „Să fi fost destinul României moderne favorabil dreptei și în dauna stângii democrate?” □ Este transcrisă o lungă convorbire a lui Dorin Popa cu pictorul ortodoxist Sorin Dumitrescu („*Sublimul mândru, deznădăjduit, lipsit de biruință este semnul Diavolului*”). Rețin atenția aici o seamă de considerații despre impasul metafizic în care se găsește Cioran, supus la „caznela intelectului său neomolit de credință”. „Creația melancolică și tristă plătește tribut unei subtile și nu mai puțin ispititoare diablerii. Conținuturile ei se zbat (...) ca un animal tropical într-o cușcă suedeză. Oftatul acestui tip de creatori care încearcă să valorifice în operă perimetrul blestemat al cuștii, să-și exalte prizonieratul (...) firește că are o anumită valoare, fiindcă această tipologie creatoare care suferă și își exprimă deznădejdea este și ea o scânteie a nesfârșirii dumnezeiești. Deci, să ne înțelegem – și această exasperare are valoare. Cioran exprimă cel mai deplin conținutul acestui cerc vicios. Punctul său de vedere este în desăvârșit consens cu melancolia crepusculară și deznădejdea sublimă a Satanei figurată în mozaicul de la Kayre-Djami. Încercarea multor emuli ai «gânditorului transilvan» (fiindcă tocmai «parisianismul» obstinat al moralistului din Coasta Boacii îi provincializează viziunea în eternitate) de a-i «încreștina» scrierile (...) este de-a dreptul ridicolă. Silogismul liberei cugetări care încearcă să convingă lumea că îndoiala lui Cioran ar putea fi izbăvitoare în planul credinței, fac și acestea parte din același demers inept al adulterilor. În realitate, corifeii, deloc puțini, ai acestui «pancioranism» se folosesc neloial de platitudinile circumstanțiale ale catehezei Bisericii, pentru a exalta genul prozodic și spontaneitatea paradoxurilor, care animă blasfemul din opera gânditorului transilvan. Se încearcă aceeași strategie recuperatorie după chipul și asemănarea celei folosite în cazul lui Nietzsche. Or, Nietzsche a fost într-adevăr o conștiință mistică smintită de ambianța fadă și lipsită de credibilitate a eclesiei catolice contemporane lui, și a teologiei «demonstrative» care o întemeiază./ (...) Firește că sfâșierile lui Cioran, caznela intelectului său nedomolit de credință, pătimirile sale specifice binecunoscutei apostazii a fiilor de preoți, în măsura în care sunt autentice, netrucate, nehistriionice, au o valoare îndubitabilă care va fi, sper, omologată pozitiv la Judecată! Sunt absolut sigur de acest lucru, fiindcă am convingerea nestrămutată că tot ceea ce mărturisim autentic nu se irosește și nu rămâne de izbeliște. Dar, «per ansamblu», ca să mă exprim ca activiștii, îndârjirea necredinței și gâlceava lui Cioran cu Dumnezeu care atât de mult impune altora, eu o contemplu ca pe o

mizerabilă dramoletă a aflării în treabă. Pesemne că apostazia de tip Cioran este extrem de răspândită de-a putut confisca atenția unei bune părți a planetei. Să fiu în locul Domniei Sale, acest sufragiu, din contra, m-ar îngrijora nespus”. Și încă: „Ceea ce pot să spun, asumându-mi responsabilitatea afirmației și oprobiul pe care-l suscită, este să-mi mărturisesc stupoarea în fața unei inteligențe atât de strălucitoare, incapabile să priceapă «argumentele» covârșitoare ale existenței lui Dumnezeu, mai ales acelea furnizate de experiența propriei sale existențe. I-aș zice țărănește, ca la Rășinari, că simplul fapt că nu l-a bătut Dumnezeu pentru câte blestemății a zis despre El, și mai ales pentru cât contribuie la smintirea altora, continuând să le susțină, și este o dovadă indubitabilă că mila lui Dumnezeu nu reprezintă un mod figurat de a vorbi, ci e o realitate”.

● Nr. 4 al revistei „Orizont” conține un supliment dedicat literaturii bănățene și central-europene, prilejuit de înființarea, la Timișoara, a Bibliotecii austriece. □ Editorialul lui Cornel Ungureanu (*Investiții de iubire*) propune un elogiu al Vienei imperiale: „Titu Maiorescu, Blaga, D.D. Roșca, au descoperit ideea românească la Viena. Drumul spre Viena a fost, pentru românii Transilvaniei, unul inițiativ. (...) Ei au crezut în Viena și în Împărat. Împăratul era locțiitorul lui Dumnezeu. El nu reprezenta o țară, un neam, o religie. El era însăși Legea. (...) Și Stefan Zweig, și Joseph Roth, și W. Johnston, observă că Împăratul nu era iubit de cei din preajmă, el era iubit de națiunile marginase, oprimate. Îl iubeau slovenii, cehii, românii. Îl iubeau evreii. Pentru ei, Împăratul era speranța. Pentru ceilalți, habsburgii rămăneau sub blestem. Erau despoții. (...) Un român a realizat un proiect de federalizare ce, pus în practică, ar fi inaugurat istoria unei alte Europe. (...) Statele Unite ale Austriei Mari nu este și nu poate fi decât o amintire și o legendă, așa cum au fost iubirile lui Sissi cu haiducii de pe valea Cernei. (...) Noi vrem să conservăm nu vechile conflicte, ci marile investiții de iubire pe care, nedrepti față de noi înșine, le ignorăm. Vrem să vorbim în numele lor. Există o Europă a revanșei care ne îngrozește și pe noi, dar noi vrem să credem și să credeți alături de noi în *cealaltă Europă*. Deci scriem și vom mai scrie despre Viena superbă, sublimă, Centru al lumii, care ne apără minunatele amintiri. Amintirile noastre, ale bunicilor, străbunicilor noștri”. □ Din sumarul acestui supliment: *Milo Dor. O călătorie spre Viena în 1992* de Cornel Ungureanu, un elogiu al culturii Austriei (*Elogiul cărților*) de Eugen Todoran, rectorul Universității din Timișoara, *Șase zile în imperiul semnelor. Jurnal vienez* de Pia Brînzeu, *Viața lui Sorin Titel* de Cornel Ungureanu (comentariu despre *Viața lui Sorin Titel scrisă de tatăl său* de Iosif Titel), *Marșul lui Radetzki*, reportaj bănățean nostalgic de Dana Popescu și Mariana Duvlea, *Sissi și vulnerabilitatea* de Emil Cioran (traducere de Adriana Babeți), *Torța lui Ewald*, proză de Claudio Magris (traducere de Corina Ciocârlie), reflecții subiective despre Banat de Daniel Vighi (*Șpasilul revoluționar*) și Viorel Marineasa (*Viena-Băile*

Herculane-Istanbul), un interviu cu românistul veinez Max Demeter Peyfuss realizat de Corneliu Nistor (*În căutarea textului pierdut*) și un eseu istorico-literar despre Viena tânărului Titu Maiorescu (*Asediul Vienei la 1858*) de Carol Sebestyen. Pe ultima pagină – un eseu despre *Spiritul vienez* al lui William M. Johnston, în traducerea Adrianei Babeți.

● Cristian Tudor Popescu semnează în „Adevărul” editorialul *Vă place Marx?*: „Din câte am auzit, Karl Marx își are locul acum, în programa analitică, la «Istoria filosofiei». Eliberați de umbra strivitoare a bărboiului sau, navigăm năpădiți de o fericire buimacă printre vârfurile atâta vreme excomunicate ale «idealismului». Se recuperează de zor nihiliști, mistici, iluminați, teosofi, yogini. Ne scăldăm voioși fizicul în metafizic, stropind în stânga și-n dreapta. Și în centru./ Și totuși pot să pariez că (...) bătrânul ovrei zâmbește acum. Căci, în pofida a tot și a toate, ceea ce trăim este o strălucită confirmare a unora dintre ideile sale./ La prima vedere, asistăm, în Europa de Est, la prăbușirea unui edificiu ideologic. La repudierea, în numele omenescului, a unui lung șir de erori și orori comise în numele utopiei colectiviste concepute de același Marx. La a doua însă, apare imaginea reală, de odăncime: nu comunismul ca ideologie a fost înfrânt – de aici și zvârcolirile care îl mai anima încă – ci sistemul de producție legat de el. Și asta pentru că în fruntea citadelei roșii a ajuns, împins de istorie, un om în stare să gândească și în alți termeni decât mașini grele, frunțași în producție, muncă patriotică, încărcături nucleare, avânt revoluționar./ (...) Cine a pierdut bătălia Estului? Un stat, un bloc militar, o ideologie? Nici vorbă, toate acestea puteau rămâne încă mult și bine la locul lor. Au fost înfrânte ciocanul și seceră. La propriu, ca mijloace de producție./ Iar asta nu se-ntâmplă numai în Est. La urma urmelor, materialismul mașinist (...) nemurit de Charlot prin hrăpăreața bandă rulantă la care își prinde urechile, este importat din Vest. Acolo el își trăiește acum, la scara istoriei, ultimele clipe: uriași care păreau invulnerabili, ca General Motors, au de ales între a se restructura din temelii și a pieri... Informatizarea este un factor extrem de important, dar nu unic; IBM, odinioară regina absolută a tehnicii de calcul, trebuie acum să lupte din greu cu NEC, Bull, Hitachi sau Fujitsu”.

13 martie

● În revista „22” (nr. 10), Gabriela Adameșteanu trece în revistă o serie de reacții suscitade de publicarea, în traducere, a eseului lui Norman Manea, *Felix culpa* – începând cu aceea a autorului însuși, nemulțumit că revista „22” i-a preluat textul fără a-i fi cerut în prealabil acordul. „Nemulțumirea cititorilor a îmbrăcat forme diverse, de la amenințările concrete (...) până la «promisiunea» de a nu ne mai citi revista (...). Mai există și categoria cititorilor fideli – ai lui Mircea Eliade și ai revistei «22» – a căror sensibilitate a fost rănită; au renunțat (din câte ne-au spus) să citească până la capăt articolul lui Norman

Manea, văzând de la început despre ce era vorba.” G.A. ține să precizeze: „Nimic mai departe de noi decât intenția ca prin publicarea acestui articol să «lovim», să «dăm» în Mircea Eliade, sub farmecul (și fascinația) creației căreia ne aflăm fiecare dintre noi. (...) / De ce – a fost argumentul nostru – dacă o astfel de discuție se poartă într-o țară ca SUA, într-o revistă ca «New Republic», sub semnătura unui coleg al nostru (continuându-se astfel mai multe discuții invitate după publicarea cărții lui Mac Ricketts, care a cercetat publicistica lui Mircea Eliade la Fondul Special al Bibliotecii Academiei Române), ca să nu fie nici cunoscută, nici dezbătută în țară? De ce nu acum? De ce nu noi? (...) / Totuși noi suntem cei care ar trebui cu adevărat să înțelegem cum a fost, ce s-a petrecut atunci. Noi, cei pe care revistele extremiste îi califică drept legionari, doar pentru că am îndrăznit să avem opinii diferite de ale puterii actual. Căroră istoria ne-a fost sistematic falsificată, și am fost marginalizați și făcuți să simțim că în dosarele noastre de cadre erau enumerați «legionari». (...) / E sigur că cei care reabilitează acum dictaturile, utilizând antisemitismul și antimaghiarismul sunt aceiași cu cei care reabilitează Securitatea. Dar mirajul trecutului acționează mai ușor în ignoranță și «puștimea» poate să găsească «funny» să asculte casete cu cântece legionare și să răsfoiască broșuri cu Corneliu Zelea Codreanu, iar tinerii își pot începe ședințele sindicale cu câte o rugăciune. Nu vrem să fim martorii indiferenței ai unor tineri (frustrați și dezamăgiți într-o măsură mai mare decât cei interbelici) care iau din nou trenul istoriei în sens greșit, în direcția opusă. / O astfel de mică eroare a făcut și Mircea Eliade luând (o stație) trenul istoriei în sens invers: că s-a putut da jos la prima și a mers în direcția drumului său a fost nu doar șansa lui, ci și șansa noastră. În această privință și pe mine personal m-a rănit fraza lui Norman Manea în care comenta «destinul lui Mircea Eliade dacă ar fi rămas în țară». (...) În această ambiguă proiecție asupra destinului, mi-a rezonat cu totul altfel fraza incriminată a lui Mircea Eliade despre «culpa fericită»”. ■ Față de eseul lui Norman Manea reacționează și Monica Lovinescu, într-un text intitulat *Câteva confuzii*: „S-a vorbit, se mai vorbește încă insistent în România despre o «criză a culturii». (...) Prea puțin se discută, în schimb, de confuzia, sau, mai precis, confuziile ce dau vieții literare un aspect ciudat și pe care le regăsim sub semnăturile celor mai apreciați și apreciaabili dintre scriitori și publiciști. (...) / Din cei 79 de ani de existență, deci, peste 60 de ani de activitate de savant și literat, cu zeci de cărți de istoria religiilor, de ficțiune (...), de memorii și jurnale, de publicistică, Norman Manea, ca și alți detractori ai lui Mircea Eliade, reține doar doi-trei ani (începând de prin 1937) și câteva articole favorabile extremei drepte românești. Citatele – mai toate extrase din studiul publicat în Statele Unite de Mac Ricketts – sunt, desigur, regretabile, numai că, în timp ce biograful american al savantului român le circumscrie în timp, Norman Manea le pune să planeze ca o pată neagră peste toată activitatea anterioară și posterioară a lui Mircea Eliade. (...) nu există cărți de tonali-

tate totalitară în opera lui Mircea Eliade, în afară de cazul când a insistat asupra nevoii de sacru a oricărei societăți umane și a dezvălui «camuflajul adoptat de sacru într-o lume desacralizată» ar fi semnele inerente... fascismului. Mai este denunțat și «românismul» lui Mircea Eliade care s-a manifestat prin interesul constant față de soarta țării sub comunism și prin faptul că a continuat să-și scrie literatura în limba română – ceea ce a fost cazul nu al «fasciștilor», ci al multor exilați din Est./ Mai plauzibil pare alt argument invocat de Norman Manea: de ce nu și-a recunoscut Mircea Eliade public, în *Memorii* și *Jurnal*, acest păcat de tinerețe (...). din două, una: ori Norman Manea este de re-credință (...), ori e total orb față de realitățile occidentale pe care le trăiește de câțiva ani buni de zile. În occident, a mărturisi c-ai fost comunist sau chiar stalinist nu aduce nici un prejudiciu, dimpotrivă, faptul e destul de bine văzut; în schimb, a fi aderat la o formă sau alta de fascism, oricât de tranzitoriu, reprezintă o pată de neșters, în stare să curme orice carieră intelectuală. Sartre a fost însoțit spre locul său de veci de un cortegiu cum Parisul nu mai văzuse de la înmormântarea lui Victor Hugo, în ciuda complicității slae cu comunismul, în ciuda maoismului de la sfârșitul vieții sau vizitării ostentative a teroriștilor de extremă stângă în închisoarea lor din Germania. (...)/ între totalitarismul negru și cel roșu, tratamentele variază, oricât de îndepărtat ar fi unul și apropiat de noi al doilea./ Nu pretindem că Mircea Eliade a făcut bine sau rău neexplicându-se asupra articolelor incriminate, spunem doar că, în orice caz, recunoașterea unei astfel de culpe ar fi avut cu totul alte consecințe decât același tip de demers venind dinspre extrema stângă, judecată încă în străinii termeni de onorabilitate în inteligența occidentală. De altfel, inteligența occidentală pare cam neplăcut surprinsă că țările din Est cer un proces al comunismului, aplaudând însă cu amândouă mâinile imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității, în numele cărora, tot la o jumătate de secol de la împlinirea faptelor, sunt azi aduși, la 50 de ani de la crimele lor, în fața justiției, un milițian ca Touvier, sau ofițerul SS, Barbie. (...)/ În acest timp (...), pentru prea mulți critici de la noi, e intolerabil, e nepermis să te ocupi de cazurile scriitorilor români (...) care, de-a lungul ultimilor 50 de ani, s-au pus în slujba totalitarismului roșu, cu articole și cărți infinite mai numeroase și mai compromițătoare într-o cădelnițarea stăpânilor comuniști. Reprezintă o adevărată «crimă» să discuți cazul unui Arghezi (semnatar și el, o spunem în treacăt, a unor elogii pentru Moța și Marin), unui G. Călinescu, unui Sadoveanu, unui Tudor Vianu și unui Mihail Ralea, fără a mai vorbi de Nichita Stănescu sau de Marin Preda cărora, dacă le pui în discuție o virgulă, înseamnă că le negi întreaga operă./ Așa încât, îți vine să stai și să te întrebi dacă nu cumva ești victima unei halucinații. Nu cumva România a stat ca vreo jumătate de veac sub o stăpânire legionară, iar comuniștii sunt aceia care au deținut puterea doar câteva luni de zile și apoi, băgați în închisoare de Antonescu, n-au mai ieșit decât prin 1964 din temnițe? Nu cumva am visat, și tot Estul european a scăpat din 1989 încoace, nu din teroarea comunistă, ci din cea... fascistă?”.

● La rubrica „Turnul de fildeș” din „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 11), Ioan Buduca semnează un articol de opinie, *A fost Mircea Eliade fascist? (Întrebări preliminare)*, ca reacție la textul lui Norman Manea apărut în 1991 în „The New Republic” și reluat de curând, în traducere, de revista „22”: *Culpa fericită. Mircea Eliade, fascismul și soarta nefericită a României*. „Acest lung comentariu – scrie Ioan Buduca – este consacrat unei întrebări care n-a apărut niciodată în presa românească de după 1989: a fost Mircea Eliade fascist? Mărturisesc că am fost surprins de lașitatea de struț a câtorva critici literari și filosofi din țară pe care îi admir fără rezervă și de la care mă așteptam cel puțin la o băgare în seamă a împrejurării că această întrebare a fost, iată, formulată în cea mai importantă revistă culturală americană. (...) Lașitățile noastre struțo-cămilești devin grave forme de complicitate tacită la răspunsul dat de Norman Manea: da, Mircea Eliade a fost un fascist! De ce este gravă o asemenea complicitate? Pentru că pur și simplu este un neadevăr că Mircea Eliade ar fi fost ceea ce se cheamă un fascist. De la înțelegerea acestui neadevăr poate începe căutarea adevărului. Lucru pe care văd că nici Andrei Pleșu, nici Gabriel Liiceanu, nici Al. Paleologu, nici alți oameni datori să lupte pentru adevărurile culturii noastre nu au curajul să-l inițieze”. Ioan Buduca propune un set de întrebări de la care crede că ar putea porni o eventuală dezbatere în chestiunea „fascismului” lui Mircea Eliade: „Ce a fost fascismul mussolinian?”, „Ce deosebiri sunt între fascismul mussolinian și nazismul hitlerist?”, ce deosebiri există între „naționalism în genere și fascism (nazism) în particular”, „Ce a fost românismul în concepția lui Mircea Eliade și în ce măsură românismul din scrierile sale de tinerețe a interferat cu naționalismul Gărzii de Fier?”, „Ce a fost ideologia Gărzii de Fier în contextul Europei interbelice?” („Sau, altfel spus: «Ce a fost ideologia Gărzii de Fier (atenție, deci: nu se întreabă nimic aici despre acțiunea politică a legionarilor!) în raport cu ideologia fascismului italian și în raport cu național-comunismul german?»”); „Ce a fost ideologia Gărzii de Fier în raport cu pericolul bolșevismului moscovit?”, „Oare nu ar trebui să fie procesul comunismului un proces al întregii Europe în secolul XX și, prin urmare, implicit, și un proces al occidentalismului în această sută de ani de istorie?”, „Dacă și occidentalismul este vinovat de lunga confruntare a extremelor în acest secol XX, atunci cine poate fi judecător în procesul comunismului și al fascismului, când aceste două *isme* s-au făcut vinovate de genocid și crime față de umanitate, dar sunt legate între ele precum Cain și Abel într-o reeditare a parabolei cu Occidentul în rol de divinitate vinovată?”, „Și ce vină au națiunile că s-au apărat de extremismul de stânga prin extremism de dreapta?”. În fine, în loc de concluzie: „Undeva, prin labirintul acestor întrebări, destinul lui Mircea Eliade este unul care cere o singură întrebare specifică: «Poate un naționalist să nu jignească universalismul lumii lui Dumnezeu?». Iar opera de o viață a celui care a fost Mircea Eliade răspunde – și prin scrieri și prin istoria lor – cu un *Da* teribil și lipsit de trufie”.

● Într-un editorial din „Contrapunct” (nr. 8), *Pe ocolite*, Elena Ștefciuc analizează recrudescența naționalismului cripto-legionar în interiorul elitelor politice și intelectuale autohtone, pornind de la „cazul” Marian Munteanu: „Cu crucea pe masă și cu portretul lui Eminescu lângă biblioteca ticsită, liderul tineretului studențesc și al unui nou partid declarat naționalist se simte bine în interiorul dogmei. (...) Mai ales acum, după difuzarea serialului de televiziune *Cioran*, mitul Țuța se întinde ca pruritul prin publicațiile noastre. Nimeni nu pare dispus să vadă dincolo de imaginea sclipitoare a bătrânului muribund, nimeni nu pare preocupat de otrava din multele-i «ziceri», care-l ridică la rangul de «geniu»; toată lumea pare încântată de încântarea cu care acesta se declară... ultranaționalist și, deși se pregătește pentru întâlnirea cu Dumnezeu (și cine altul o fi făcut națiunile?!) poate chicoti cu superioritate: «Budapesta?! O haltă de urinat între București și Debrețin!». În mare parte, oamenii noștri de cultură (...) se căznesc să facă echilibristică între pretențiile personale și pornirile personale întru exaltarea românismului nostru. (...) Tocmai de aceea, după un ambasador la Paris care putea încălca, dintr-un exces de personalitate, elementarele reguli ale diplomației, avem acum un ambasador care, autoadmirându-și calitățile de funcționar disciplinat, apare pe micul ecran și ne mărturisște că personajul său istoric preferat nu-i altul decât Antonescu. Pe Antonescu îl admiră, de ani buni, toți securiștii. Dar îl admiră – și nu li se pare nefiresc – scriitori, pictori (...). Criza de identitate prin care trecem o trăiesc, într-un fel sau altul toate țările din fostul lagăr comunist. Dar e de-ajuns să arunci o privire la polonezi, la unguri, la cehi sau chiar la foștii sovietici ca să constăți că prin împrejurimi există și azi spirite treze care au îndrăznit să prevadă și să prevină (...) și nu doar să se conformeze din spaima de a nu fi etichetate drept trădătoare de patrie. (...) N-am fi oare patrioți dacă am învăța ceva și din greșelile celor de dinaintea noastră, nu doar din opera lor nemuritoare?”. □ Pe aceeași pagină, Alexandru Vlad face o analiză a fenomenului naționalist în Transilvania ultimilor ani (cu deosebire în Cluj) și a recentului succes al PUNR repurtat, în zonă, asupra FSN, succes pe care îl explică prin epurările politice postbelice, prin migrația multor intelectuali de vârf înspre Capitală, prin segregarea mediului universitar și prin transferurile deliberate de populație, cu efecte asupra nivelului micii profesorii: „Vatra Românească, născută probabil dintr-un plan strategic al Securității și cu lideri ieșiți din neantul cenușiu al catedrelor de mâna a doua, a avut de la bun început un mare impact asupra dascălimii, care a aderat în masă, într-o primă fază predominând elementul feminin care și-a asumat apoi un apostolat de cartier. Învățăământul a reacționat la toate nivelele, ca o uriașă masă de manevră care a început să iradieze și spre satele județelor, efortul ei întâlnindu-se aici și cu cel al preoților ortodocși, victime și ei ale unei alte «primejdii» elaborate – revirimentul bisericii unite după un arest de 45 de ani. Și de fapt cine este această dascălime a orașului? Din punct de vedere intelectual, un fel

de maioneză tăiată, un mediu bolnav. Decenii întregi cei mai buni absolvenți au fost expediați în zone periferice ale județului sau chiar ale țării, în timp ce prin manevre devenite de rutină și de beneficii inspectoratul județean licita posturile din municipiu pentru soții de activiști, nomenclaturiști și securiști aflați la a doua generație” (*Orașul scufundat*). Articolul se încheie cu un apel patetic adresat celor care au votat „cheia” să „descuie lada cu zestre” a Transilvaniei, unde bătălia între europeniști și naționaliști e cea mai acerbă, și unde PUNR a reușit „printr-o ironie” să izoleze și mai mult provincia, nu să o „unească”. □ Emil Ionescu examinează sistemul politico-economic din România postdecembristă: „Nomenclatura privatizată nu dorește decât reformism economic. Modelul probabil al societății românești ar putea fi, de aceea, liberalism economic plus autoritarism politic (...). Premierul e deci supărat. Dar el știe foarte bine că nu are în față o tendință oarecare a fazei de tranziție, ci tendința definitorie a acesteia: acumularea de capital. Să încerci s-o stăvilești sau s-o diminuezi într-un mod semnificativ nu e cu puțință. Așa cum nu a fost și nu este posibilă nici combaterea corupției structural legată de acumularea autohtonă de capital. Mai delicată este însă situația președintelui. Nomenclaturist social-democrat, Ion Iliescu este apărătorul muncitorimii. Dar ironia e că președintele a ajuns să apere muncitorimea împotriva unei părți din nomenclatură (calificată cu termenii de «ăventurieri» și «fripturiști»)”. (*Capitalism, supărări și dileme*). □ Într-un comentariu transmis inițial la Radio Europa Liberă, Monica Lovinescu conchide: „Eu nu socotesc că de fapt Nicolae Manolescu și-a trădat vocația. Doar că masa de lucru a criticului este acum societatea românească. Prezența lui Nicolae Manolescu în viața politică este o șansă, iar cartea lui, apărută la Editura Litera, un certificat de «normalitate» a opoziției” (*„Dreptul la normalitate”*). □ Despre eseurile politice ale lui Nicolae Manolescu scriu, de asemenea, Mircea Vasilescu (*Cronicarul, „vremile” și normalitatea*) – „Ceea ce îl detașează net pe dl. Manolescu de alți comentatori politici este atitudinea integratoare; chiar și când se ocupă de chestiuni «la zi», le include într-un mecanism amplu, într-un context care le conferă greutate” – și Laszlo Alexandru (*Istoria critică a politicii de azi*): „În mod paradoxal, tocmai exagerata toleranță a demersului critic poate fi imputată unora dintre eseurile lui N. Manolescu; asfixierea paginilor cu insanitățile unui C.V. Tudor, citate în detaliu și cu minuțiozitate, ajută la trasarea fermă a granițelor dintre normalitate și patologie, dar cu prețul scârbirii cititorului”. □ Ion Bogdan Lefter analizează treptata deplasare a lui N. Manolescu de la „apolitismul” cronicii literare de întâmpinare la o treptată politizare a comentariului, înainte de a face pasul decisiv pe nivelul politic al „jocului” (*În jocul politic*): „Toate datele îl indicau drept una dintre personalitățile cele mai în măsură să polarizeze simbolic opoziția față de guvernarea ultimilor doi ani. Indiferent dacă va ajunge sau nu președinte al României (ceea ce cred că, dacă va fi desemnat candidat al Convenției Democratice, se va întâmpla, și încă la un

scor concludent), traseul lui Nicolae Manolescu de la literatură la politică, trecând prin profesionalizarea analistului din *Dreptul la normalitate*, mi se pare – da – reprezentativ, într-un sens larg, legat de procesul de formare al unei clase de politicieni veritabili din interiorul intelighenției românești a momentului”. □ Într-un scurt eseu intitulat *Mersul romanului*, Ion Manolescu semnalează impasul sau „oboseala” unor variante consacrate ale prozei românești, de la romanul politic „defazat” al anilor ’70 la „romanul caleidoscopic” optzecist ilustrat de *Sala de așteptare* a lui Bedros Horasangian, apoi la (non)ficțiunea politică de tip Goma și la combinația dintre postmodernismul american și proza central-europeană din *Femeia în roșu*, mizând pe un „roman total” menit să concilieze nivelul „elitist” și cel „popular”, nevoia de epic și structura fracturată, „videoclipată”, cu împrumuturile din „teoria fractalilor” și „efectul fluturului” sau cu „viziunea globală de tip Eliade”, într-o nouă sinteză a marilor modele românești. □ Gabriela Adameșteanu publică un capitol (*Un tacâm aurit*) din romanul – aflat în lucru – *Provizorat*. □ În sumar mai figurează, între altele: proză experimentală de Gheorghe Crăciun (*Grandangular*); poezie de Daniel Bănulescu și Mariana Codruț; fragmente memorialistice de Virgil Nemoianu.

● Sub titlul *O întâlnire ratată*, Valeriu Cristea publică în „Literatorul” (nr. 10) prima parte a unui serial confesiv, foarte critic, despre Monica Lovinescu: „Nu m-am grăbit s-o contactez, odată ajunși la Paris la începutul lui august 1984, pe d-na Monica Lovinescu. Pentru simplul motiv, cunoscut deja cititorilor cărții mele de amintiri, *După-amiaza de sâmbătă*, că sunt în general retractil în relațiile cu oamenii, că evit, amân să fac cunoștințe noi. (...) De văzut, trebuia însă să mă văd oricum cu d-na Monica Lovinescu: orice scriitor român ajuns la Paris se simțea obligat să-i prezinte omagiile. Doar ea ne apăra, ea și Europa Liberă al cărei suflet, într-un fel, era! Pe atunci, nu aveam de ce să fim nemulțumit de ei: mă pomeneau și pe mine, de bine, nu atât de des ca pe alții, suficient totuși pentru a mă declara pe deplin satisfăcut. Cel mai tare mă lăudaseră, se pare, pe când nu începusem încă să-i ascult. Medicul familiei, dl. M. ne informa, încântat, că «iar au vorbit de domnul Valeriu» (...) Nu-mi plăcea tot ce auzeam și nu-mi plăceau toți pe care îi ascultam. Favoriții mei erau *cumpătații*, *obiectivii*, d-nii Nestor Rateș, Șerban Orescu, Vladimir Krasnoselski... Cultura și talentul cuplului Monica Lovinescu-Virgil Ierunca erau mai presus de orice îndoială. Totuși, *vocile lor*, căci numai după voci puteam să-i judec, din moment ce eu nu călătoream în Occident ca alții, cum să zic? Vocea cavernoasă, apocaliptică a doamnei Monica Lovinescu mi s-a părut întotdeauna puțin caraghioasă: «o voce a războiului rece», obișnuiam eu să spun, glumind, prietenilor mei, pe când aceea a d-lui Ierunca îmi sugera un om arogant și pretențios. (...) Vădit înzestrați pentru critica literară, literatura devenise pentru ei, atât de angajați politic, un *pretext*. Căutau cu înfrigurare în cărțile noastre exact ce căutau și argușii de la București: așa numitele *pile*.

Unii pentru a le extirpa, alții pentru a le exhiba (fără să se gândească prea mult la soarta autorului din țară, lăudat ostentativ, pe șleau). D-na Monica Lovinescu și d-l Virgil Ierunca nu ne citeau, de fapt: ne *cenzurau* și ei, din cealaltă parte însă, ca să zic așa. Ne aflăm între două poliții, mi-a spus odată un foarte talentat prozator, nu prea agreat de Europa Liberă deoarece avrut să facă și a făcut mai mult decât o anumită literatură politică nu o dată destul de dubioasă în relațiile ei cu dictatura și care a sfârșit prin a emigra, cu câțiva ani înaintea revoluției. În felul acesta, *valoarea*, în jurul căreia noi, scriitorii din țară, ne stânsesem ca în jurul unui steag de luptă, rămânea undeva în planul al doilea pentru criticii politizați până în vârful unghiilor de la Paris. (...) Se vedea de la o poștă că d-na Monica Lovinescu și d-l Virgil Ierunca își aveau *favoriții* lor. Aleși dintre scriitorii care călătoreau mult și cu care s-au putut întâlni nu o dată. Inclusiv în păreri. Influențându-și-le reciproc. Astfel că nu era imposibil ca un autor să aibă exact aceeași cotă la București și la Paris. Bună sau proastă. (...) Cazul cel mai frapant: Sorin Titel, despre care cel mai consecvent cronicar român n-a scris niciodată în timpul vieții prozatorului, amendat printr-o masivă tăcere și de perechea Ierunca-M. Lovinescu, pentru că, artist autentic, obsedat de temele sale, nu acorda un loc foarte mare aluziilor atât de gustate de unii. (...) În ce mă privește, m-am întors de la Paris condamnat definitiv, mai întâi la ani lungi de boicot prin tăcere (1984-1989). Au urmat apoi represalii directe (recenzia d-nei Monica Lovinescu la *După-amiaza de sâmbătă*, difuzată în ianuarie 1989). În cursul unei șederi de numai 13 zile la Paris am reușit să-mi fac praf micul meu capital de relații buncicele cu cei doi critici”. În continuare, Valeriu Cristea relatează împrejurările călătoriei (împreună cu soția sa Doina și cu o tânără studentă pe care părinții ei le-o „încredințaseră”) mediate de Miron Kiropol („un apolitic pur sânge, ca orice artist adevărat (...) se ținea într-o rezervă lipsită însă de orice ostilitate față de emigrația română care, de altfel, nu-l agreea prea mult și care, în orice caz, nu-l ajutase cu nimic. La Europa Liberă nu prea vorbea și dintre rarele sale intervenții pe unde scurte țin minte una (...) în care, pe tonul cel mai firesc din lume, propunea ca Ion Dodu Bălan să fie înlocuit în funcția de ministru al culturii cu Lucian Raicu sau cu Valeriu Cristea”). După care se oprește asupra primului contact telefonic cu M.L.: „De la primele cuvinte *nu i-am plăcut* d-nei Monica Lovinescu. Mi-a spus-o, de altfel, pe loc: nu și-a închipuit ca Valeriu Cristea să aibă o asemenea voce! Ce fel de voce? Probabil de ins rușinos, timorat, ezitant. Mie nu-mi plăcea vocea, altfel atât de familiară, a d-nei Monica Lovinescu. Iată că, fără să aibă habar de acest lucru, nici d-nei Monica Lovinescu nu-i plăcea, de la cel dintâi contact auditiv, vocea mea. (...) Acest «război» al vocilor, această antipatie reciprocă trezită de vocea celui alt au decis, aş putea spune, natura relațiilor noastre ulterioare. În fine, ne-am dat o întâlnire la cafenea pentru a doua zi când, văzând-o, am rămas suprins. D-na Monica Lovinescu nu semăna deloc cu vocea ei! Mărunțică, amabilă,

vorbăreață, părea o simpatică mătușică dintr-un roman polițist englezesc. La întâlnire, d-na Monica Lovinescu a venit singură, explicând că d-l Virgil Ierunca va întârzia puțin. (...) Această apariție a lor, pe rând, separată, mi s-a părut, nu știu de ce, regizată. D-l Ierunca semăna cu vocea sa: înalt, distins, ușor distant și ușor rigid, cumva melancolic. Deși cu el, mai ales, aveam să mă «cert» mai târziu, cel mai mult m-a impresionat, în acea seară de pomină, o frază a sa, rostită cu o sinceră (sper) amărăciune. Spunea că a văzut mai toate marile capitale ale lumii, dar ce folos din moment ce Bucureștiul nu i-e dat să-l revadă... Întreaga dramă a exilului a răsărit parcă deodată în fața mea, cutremurătoare. (...) Le-am înmănat câteva cărți, pe care le adusesem din țară la rugămintea unor prieteni, și o carte a mea, *Modestie și orgoliu*, și am plecat. D-na Monica Lovinescu ne prevenise că vom merge la un restaurant. (...) Pe stradă, a luat-o de braț pe soția mea și în general s-a purtat foarte drăguț cu ea. I-am fost și îi sunt în continuare recunoscător pentru aceasta. La masă, la restaurant, am mâncat pentru prima dată în viață stridii și am gustat un excelent vin rosé. Cu toate că n-am exagerat cu băutura, din cauza emoțiilor probabil, la un moment dat am simțit, cum se zice, că mă ia apa. Doar nu mi-or fi pus ceva în vin, țin minte că m-am întrebat, panicat și amuzat în același timp, aducându-mi aminte de clișeele propagandei din țară cu privire la Europa Liberă. Încă de la începutul mesei, m-am grăbit să mă achit de datorie, spunându-le «ce mult înseamnă ei pentru noi» etc. Au primit elogiile cu vădită nerăbdare. Probabil că erau sătui de ele sau poate că laudele mele, stângace, neconvingătoare, nu se puteau compara cu cele ale predecesorilor mei. Ne-ar interesa mai mult să ne spuneti ce ne reproșați, mi-a tăiat-o, sec, d-l Ierunca. Am evitat să-i răspund pe loc, mi-am amânat «sinceritățile». (...) În timpul discuțiilor, mi-au fluturat promisiunea de a mă ajuta să-mi traduc și să-mi public *Dicționarul personajelor lui Dostoievski* la editura L'âge de l'homme. Nu i-am crezut, nu le-am luat nici o clipă în serios promisiunea – și bine am făcut. Am simțit că de data aceasta chiar voiau să mă îmbete cu apă rece. O altă fângăduială a lor s-a realizat, în schimb, chiar atunci, în timpul cinei: d-na Monica Lovinescu mi-a «aranjat» pe loc o primire la Mircea Eliade. (...) Ca orice personalitate adevărată, gazda noastră de o oră și ceva s-a purtat firesc, simplu, punându-ne multe întrebări concrete despre România și scriitorii români. La un moment dat m-a întrebat mirat, chiar intrigat, dacă e adevărat că Ana Blandiana are peste șaptezeci de volume publicate. Cineva, probabil, dintre cei care ajunseseră înaintea mea la autorul *Istoriei credințelor și ideilor religioase* o «pârâseră», și nu fără succes, pe poetă, căci era evident că lui Eliade cifra i se părea nepermis de mare pentru o țară în care dictatura îi oprimă pe scriitori. I-am răspuns că e vorba, desigur, de o exagerare (...). Singurul moment neplăcut al întrevederii a fost acela în care d-na Christinel, soția lui Mircea Eliade, ne-a întrebat, pe mine și pe soția mea (...) *cum de ne-au dat drumul la amândoi*. Ca și când am fi fost prima pereche sosită în

Occident! (...) Am spus că *pur și simplu ne-au dat drumul*. Așa cum – adaug acum, în 1991, pentru mine însumi și pentru cititori – în primăvara, vara și toamna lui 1989 pur și simplu *nu ne-au dat drumul*, fără să primim măcar o minimă explicație”. □ La rubrica „Tur de orizont”, „Diac tomnatic și alunm” îl sancționează pe Gheorghe Grigurcu „și euforica-i iresponsabilitate”, în urma unui atac al acestuia la adresa poetului basarabean Grigore Vieru, care-i reproșase acuzele de „colaboraționism”, „neomenclaturism” și „cădere morală” aduse unor nume de autoritate ale culturii românești: „Ce-i curios (și inevitabil ridicol în acest rechizitoriu) este faptul că autorul lui, adică dl. Gheorghe Grigurcu, amintește că «adevărul critic nu-i monopolul nimănui» și se arată indignat de «campania mișelească» din presa de azi împotriva unor intelectuali ca d-nii Șora, Radu Enescu sau I. Negoțescu. Este, va să zică, mișelește să conțesti pe scriitorii citați, dar este perfect just moral și un act spiritual superior să ataci săptămână de săptămână, cu cele mai înjositoare vorbe, pe Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Preda, N. Stănescu etc. Cam aceasta este, în rezumat, logica și etica domnului Gheorghe Grigurcu... Conform acestei logici, poetul Grigore Vieru devine inchizitor, antidemocratic, frivol, «naționalist» (...) dacă apără pe Eminescu, Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, în timp ce dl. Gheorghe Grigurcu, care nu pregetă să înjosească aceste nume ilustre, ar fi chiar prin acest fapt un spirit democrat, un spirit justițiar, un intelectual, în fine, care nu are semn din cauza culpabilității scriitorilor români postbelici... (...) Am fi trecut și peste acest rechizitoriu (opera unui grafoman maniac, vizibil complexat, resentimentar, defulat în pamflete interminabile) dacă n-am fi surprinși de două lucruri: 1. tăcerea lașă a revistelor literare în fața procesului de contestare primitivă a valorilor naționale și 2. (...) Este, într-adevăr, aiuritor că dl. Grigurcu, care, sub Ceaușescu, n-a mișcat un deget, n-a scos o vorbă (a profitat, în schimb, din plin de ceea ce i s-a oferit) (...) îndrăznește să acuze pe Grigore Vieru de xenofobie, de pactizare cu puterea (care *putere?* puterea sovietică?), de lipsă de spirit democrat, de abdicare de la principiile morale, de «patriotism lucrativ» și chiar de... trădare. Ce miră, în aceeaastă farsă sângeroasă, nu-i faptul că inevitabilul Gheorghe Grigurcu scrie ce scrie, într-o euforică iresponsabilitate, ci faptul că «România literară», condusă de doi critici literari, participă, senină, la această «campanie mișelească», spre a-l cita, încă o dată, pe neobositul nostru inchizitor moral”. □ Sub titlul ***Balet și matematică***, același Diac... taxează o recenzie a Fevroniei Novac din „România literară” nr. 5: „O jună scrie (...) despre o carte de poeme de Daniel Turcea. O face cum poate: când binișor, când rău, când nicicum... (...) E doar la început și are destul timp în față. Important e să aibă și în cap ceva. Dar ce dovedește deocamdată e că intră în «jocuri de societate» menite să facă plăcere «oamenilor mari». Bunăoară: «În prefața de șapte pagini pe care i-o dedică lui Daniel Turcea, Valeriu Cristea vorbește mai mult despre sine, încercând să se înfățișeze ca un bun creștin

ortodox. Cuvântul înainte lasă însă impresia lipsei de preocupare în ce privește introducerea cititorului în lumea poeziei lui Daniel Turcea». Oare dacă dl. Valeriu Cristea ar fi fost, ca până nu demult, redactor la «România literară», ori ar fi fost (nu zicem ce, căci se știe!), numita Fevronia Novac ar fi avut aceeași părere despre prefață? Cam prea devreme se dedă la piruete, fetița! Nu de alta, dar ar fi putut să-și rupă glezna, și așa fragilă la vârsta ei, și atunci gata, s-a zis cu scrisul. (...) În recenzia la care ne referim e prezent de 19 (nouăsprezece) ori numele lui Daniel Turcea. Dacă lăsăm la o parte citatele, aceasta înseamnă o dată la patru-cinci rânduri. Până la performanța numele și rândul mai e deci puțin. Dl. Eugen Negrici nu va scăpa, probabil, ocazia de a folosi «materialul didactic» oferit de Fevronia Novac pentru un nou volum din *Expresivitatea involuntară*. □ Sub titlul „*Un paradis de cenușă*”, Eugen Simion comentează volumul de versuri *Loc psihic* de Marta Petreu („o poeză profundă și originală”, „cartea ei cea mai bună de până acum”, „Poezia Martei Petreu aparține (...) ramurii rebele a expresionismului românesc revenit în forță în anii '70 și '80. Ea percepe nu inefabilele existenței, ci cruzimile ei, nu stările de grație ale ființei, ci infernul din ea”). □ Romul Munteanu scrie despre romanul *Pândă și seducție* de Nicolae Breban (*Confesiunile unui romancier erotoman*), cu insistență asupra caracterului „evident” autobiografic: „Ieșirea din infernul puterii și pătrunderea în purgatoriul sexului nu are un epilog (...) Autorul este un fals erotoman, care năzuiește spre un alt transfer de putere”. □ Despre același roman scrie, pe aceeași pagină, Andrei Grigor (*Genul proxim*), care-și începe analiza „spațiului brebanian” remarcând „tăcerea prudentă” a comentatorilor asupra unui autor căruia, până nu demult, „nu lăsau să le scape” nicio apariție editorială: „Nicolae Breban este un romancier care merită PÂNDIT”.

● Nr. 88 din „România Mare” se deschide cu poemul *Patria* de N. Crainic. □ Din sumar: versuri de Radu Gyr; serialul lui M. Ungheanu, *Holocaustul culturii românești – la vremuri noi tot noi*; articolul *Demolarea lui Mircea Eliade*, pe marginea eseului *Felix culpa* al lui Norman Manea.

15 martie

● În interviul acordat lui Dorin Popa, pentru „Cronica” (nr. 6), Angela Marinescu pune sub semnul întrebării disidența lui Paul Goma, ca și calitatea acestuia de „bun prozator”. Cu următoarea justificare: „Paul Goma, dacă a făcut disidență, n-a făcut-o din generozitate. Un disident real este un nonconformist real, și un posibil filosof, un posibil înțelept. Paul Goma niciodată nu va putea fi înțelept, niciodată nu va putea fi scriitor, niciodată nu va putea fi generos. Nu pot gândi disidența în afara nonconformismului. Nu pot gândi nonconformismul în afara posibilității de a te revolta de tot ce este nedrept în jurul tău, pornind de la cele mai mici lucruri și terminând cu cel mai mari”. În plus: „Ce disidență e aia când ești toată ziua susținut în sus și în jos? Ce-ai riscat? Să fii

dat afară din țară? Asta-i risc? Să-ți riști sănătatea, să-ți riști viața și, dacă nu poți să riști lucrul ăsta, stai, domnule, la locul tău și scrie cărți bune!”. Revolta interlocutoarei este generată de faptul că nici unul dintre disidenții care au ales exilul nu a împins lucrurile mai departe decât era posibil, „pentru că, dacă cu adevărat, le împingi mai departe, atunci chiar mori. Țștia n-au murit nici unul, să-i ia dracu! Toți au devenit foarte bine. În primul rând, când noi stăteam aici ani și ani de zile, fără căldură, fără lumină, ei erau bine merți acolo, e adevărat, cu nostalgia de aici. (...) Noi n-am făcut ce-au făcut ei, pentru că eram mai aproape de moarte decât ei. (...) Disidență adevărată a făcut Doina Cornea, muncitorul care și-a dat foc pe pârția de la Brașov, a făcut Radu Filipescu, a făcut Sergiu al meu, nenorocitul de Sergiu al meu (Sergiu Filip, soțul poetei, n.n.). (...) Mie nu-mi plac disidenții transformați în șefi, în președinți, în miniștri, exilați bine merți prin Franța sau Germania”.

16 martie

● În LA&I (nr. 11), Monica Spiridon semnează articolul *Eliade după Eliade – sau intelectualii, creația și conjunctura*: „Mircea Eliade a fost un gazetar prodigios, compunând, ca răspuns la imperativele momentului articole făcute, parcă, să se epuizeze în actul primei lecturi, așa cum se golește de pulbere o armă de foc, după ce și-a consumat rafalele atingându-și ținta. Citite astăzi, în volume sau colecții de presă, compunerile sale atrag atenția prin eclectism și se arată animate de un imbold al risipirii nonșalante. Și totuși, pe traseele întortocheate – care-l conduc, în zig-zaguri capricioase, de la un subiect ocazional la altul – Eliade s-a mișcat călăuzit de stele fixe. (...) După căderea cortinei de fier, în timpul exilului la Paris ori Chicago, Mircea Eliade – *jurnalista* continuă să scrie, iar strategia să de gândire suferă neașteptat de puține schimbări. Asta în pofida crevasei – în spațiu și timp – interpuse între sine și tânărul în permanentă ebuliție intelectuală dintre războaie. Presiunile tragice ale istoriei, ocupația sovietică a țării, exodul inteligențelor, primejdia de extincție planând asupra ființei și a culturii naționale, etc, îi nuanțează ideile, fără însă a i le schimbă radical. În puținele ocazii când Eliade se revizuieste, reacția sa devine cu atât mai semnificativă”. Intelectualul trebuie să se implice și politic – afirmă Eliade, citat de autoarea articolului –, pentru că „departe de a fi un parazit al cetății, lux costisitor și inutil (...), este un producător de bunuri și valori”, iar „modul său specific de a fi în societate este Fapta – culturală și politică”. „La noi, nu de mult, intelectualii au fost somați să se retragă în turnul de fildeș și să abandoneze piața, unde se scanda delirant, sub impulsul unei porniri iraționale și oarbe: «Noi muncim, nu gândim!»”, completează Monica Spiridon.

18 martie

● Editorialul numărului 9 al revistei „Luceafărul” (*A cincea roată la căruță?*) deplânge marginalizarea problemei învățământului în societatea românească și

pledează pentru reabilitarea învățământului preuniversitar de cultură generală (ca „sânge al democrației”) după ce fusese „compromis” în perioada ceaușistă prin „învățământul de integrare productivă”. □ Radu Tudoran publică un text parabolic cu substrat autobiografic (*Puterea învinșilor*). □ La rubrica sa („Momos”), Ștefan Agopian apreciază ca „inevitabilă” sciziunea FSN, anticipând că „aripa Roman” va încerca o alianță, via PNL, cu Convenția Democratică. Scriitorul nu are însă încredere în autenticitatea rupturii, de vreme ce fostul premier Petre Roman „e convins că trebuie continuat pe linia descoperită de dânsul” și consideră că, deși „utilă politic”, apropierea „fesenistilor tineri” de CDR va conduce, prin „deteriorare morală” la „pierderea încrederii” din prezent, alianța riscând să devină o „mezalianță” (*O posibilă mezalianță*). □ Într-un P.S. al articolului *O parșivenie a spiritului* (despre mai vechi obsesii politice ale autorului, mereu reluate în publicistica ultimilor ani), Liviu Ioan Stoiciu face următoarele precizări: „Am fost întrebat, în modul cel mai serios cu putință, dacă personajele mele din *Jurnalul unui martor* (13-15 iunie 1990), în curs de apariție la Editura Humanitas, și din acest seerial din «Luceafărul», dacă «legionarii mei» sunt reali și dacă mai sunt în viață și dacă da, să fac publică profesiunea lor actuală sau așa ceva... Ce să răspund? Îi asigur pe toți cititorii că foștii «golani», fini mie azi, sunt mai-mult-decât-reali, în viață încă, «salariați» ai partidului Alianței Civice, care fac parte chiar din «echipa» ce așteaptă cu nerăbdare declanșarea oficială a mașinării campaniei electorale pentru sprijinirea candidatului Nicolae Manolescu la președinția țării...”.

● Ștefan Aug. Doinaș publică în „România liberă” pamfletul *Omul care vrea să fie iubit*, satiră la adresa președintelui Ion Iliescu: „Ceea ce impresionează la Ion Iliescu este buna credință: o bună credință spontană, generoasă și... publică, față de sine însuși. În virtutea acestei bune credințe față de sine – care este începutul și sfârșitul oricărui narcisism – Ion Iliescu vrea să fie iubit; mai mult: se consideră pe sine ca un om care are dreptul de a fi iubit: ca simplă persoană, ca fost secretar al CC al PCR, ca fost ministru al lui Ceaușescu, ca fost secretar PCR de Iași, ca director de editură, ca emanat al Revoluției din 1989, ca șef FSN, ca președinte al României”.

19 martie

● Ion Simuț publică în „România literară” (nr. 9) articolul *Șansele criticii literare*: „Critica trebuie să ia în seamă în mod deschis atributul de instanță politică și morală al literaturii închisorilor și disidenților. Vigilența ei se îndreaptă, în aceste vremuri de tranziție, spre fenomenele simptomatice ale actualității, când însuși conceptul de literatură suferă modificări de conținut, de dinamism al temelor și de tectonică a formelor./ Dar critica își desfășoară procesul de conștiință nu numai în raport cu producția literară pe care o analizează, ci și în dialog cu modurile europene de existență. Participarea ei la contextul mai larg de idei îi va impune profunde reconsiderări. (...) Critica

românească trebuie să-și depășească limitele de înțelegere a literarului într-un sens prea strict estetic. Pentru o integrare europeană a criticii e nevoie de o schimbare de mentalitate și orizont spiritual, de o bună receptivitate (pe care o avem) și, mai ales, de o originală capacitate de răspuns practic la provocările intelectuale ale acestui sfârșit de mileniu./ Pentru o prefacere de adâncime, critica noastră trebuie să supună unei exigente reconsiderări propria tradiție și să lupte cu inerțiile impuse de evoluția ei specifică. (...) are de luptat în primul rând cu mândria și mania ei maioresciană, dacă vrea să se deschidă unei problematice europene./ (...) Maiorescianismul reprezintă cei șapte ani de-acasă ai oricărui critic, dar nu poți rămâne la maturitate cu preocupările și problemele copilăriei./ (...) Alianțele criticii vorbesc despre foamea ei de idei. La noi, modelul călinescian sau lovinescian sunt atât de puternice, de opresive, încât adoptările de metodă sunt cel mai adesea preluări parțiale sau întâmplări teoretice, însoțite de numeroase rezerve ce provin din instinctul de apărare al criticii estetice și al esteticului ca fapt autonom, suficient sieși”. □ În articolul *Despre un soi de inventivitate*, Gheorghe Grigurcu notează: „I-am recomanda, dacă ne e permis, lui Adrian Păunescu un procedeu radical și cât se poate de patriotic. Acela de a lua dicționarul limbii române și de a extrage dintr-însul toate cuvintele cu sensuri insultătoare, agresive, impertinente, vulgare, deocheate, triviale, parșive, obscene și de a le vărsa, ca dintr-un cuprinzător hârdău, într-un jet imbatabil, peste capul potrivnicului. De ce să folosim înjurăturile cu țârâita? Nu e mai util să le folosim pe toate deodată? Adoptând rețeta noastră, poetul de care ne ocupăm ar realiza un spectacol grandios, fără pereche. Dar și până aici conduita lui Adrian Păunescu a fost cea a unui învingător. A unui învingător, e adevărat, de un fason special. Aidoma copilului evocat de către Marin Preda într-un text din *Imposibila întoarcere*, care, deși nu cel mai puternic, făcea ce făcea pentru a-și trânti camarazii sau măcar pentru a-i face să-l evite. Provocându-l într-o bună zi pe viitorul autor, acesta acceptă ciocnirea. Băiatul cel șmecher recurge la diverse trucuri spre a-și ascunde slăbiciunea și a-și compromite adversarul: «Mi-am dat seama într-o clipă de toate acestea, scrie Marin Preda, dar m-am hotărât să merg până la capăt. Atunci, însă, asemeni unei lighioane care nu știa să se apere decât într-un singur fel, eliminându-și, de pildă, conținutul intestinal, adversarul meu a împuștit aerul. Ceilalți au izbucnit în hohote de râs. Lupta a încetat. Înversunarea mea s-a transformat în silă și rușine. Dar mai cu seamă în uimire: cum a putut el inventa un asemenea procedeu infect într-un moment în care ar fi fost cu neputință să mai evite înfrângerea?» Titlul scurtei proze este chiar acesta: *Neobosita inventivitate a tipului infect*”.

20 martie

● Nr. 11 al revistei „Literatorul” are pe prima pagină un articol (nesemnat) despre Basarabia, *Basarabia – pământuri ce-și caută țara*: „Posibil obiect al

consensului politic, Basarabia nu își are locul în programul abscons (pricini «tactice») al guvernului, în programele partidelor și formațiunilor politice. Propaganda românească în Basarabia e aproape nulă. Din mia de publicații cu care ne lăudăm nici una nu e consacrată pământului furat. N-am tipărit cărți pentru Basarabia (manuale școlare de pildă), ne mulțumim cu prezența în teatre, cu muzica de jale a cântăreților. Nu există o inițiativă clară privind dreptul României de a le acorda cetățenie (dublă cetățenie) locuitorilor de dincolo de Prut. Grigore Vieru a putut deveni membru al Academiei Române dar nu și membru al Uniunii Scriitorilor!”. □ La rubrica „Tur de orizont” (revista presei), „Diac tomnatic și alumn” semnaleză că „În «Luceafărul» (nr. 8), Rodica Zafiu, la rubrica «Povestea vorbei» se oprește asupra pseudonimelor din presa zilelor noastre. Noi, adică «Diacul tomnatic și alumn» suntem, în viziunea autoarei, «o sintagmă poetic-prețioasă și artificială». Desigur, tânăra cercetătoare e doctă, dar n-a ajuns până acolo încât să citească și poeziile lui Eminescu. Ca să nu se rătăcească și să nu piardă din prețiosul timp dedicat prețioaselor cercetări, îi recomandăm *Umbra lui Istrate-Dabija voievod*, versul al o sută douăzeci și patru de sus în jos și respectiv al cincilea de jos în sus”. □ Tot aici, este celebrată revista „Contemporanul”, ajunsă (pe 13 martie) la o sută de numere, cu următoarele precizări: „Constatăm că revista sărbătorită, aflată pe același coridor cu «Literaturul», e o publicație cu profil propriu, consecventă față de programul asumat la primul număr, gândită și construită pe dimensiuni spirituale ambițioase. (...) Nu am fost și nu suntem de acord – de ce să nu fim sinceri până la capăt? – cu încercările de «demolare» ale unor valori de referință ale culturii naționale. În acestea am văzut, de aceea, măsura morală a unor detractori mărunți, măcinați de invidii și vanități deșarte, și nu o politică redacțională. În componentele sale, majore, de reală satisfacție pentru cititori, «Contemporanul – Ideea europeană» se împlinește, de la o săptămână la alta, sub tâlcul generos și emblematic conținut de titlul *Riscul în cultură* al editorialului semnat de dl. Nicolae Breban”. □ Andrei Grigor publică un text polemic la adresa lui Nicolae Manolescu, noul președinte al PAC, căruia îi reproșează (pornind de la niște mai vechi confesiuni – din volumul *Teme 4* – ale criticului despre interesul său pentru matematici) calcularea defectuoasă a procentelor pe care le-ar primi în diferite județe din partea alegătorilor „nedeprinși cu democrația” (*Teme 4 – temeri 1*). □ Eugen Simion publică un eseu critic despre *Prozele lui Petru Dumitriu*. □ Ion Băieșu este prezent cu sceneta *Tristețea vânzătorului de sticle goale*. □ Valeriu Cristea publică partea a doua a serialului memorialistic *O întâlnire ratată*: „Am ieșit în sfârșit din restaurant, dar nu ne-am despărțit, la propunerea d-nei Monica Lovinescu și a d-lui Virgil Ierunca, ne-am continuat seara într-un bar. Și abia acum și aici, degustând un coniac fin (franzuzesc), m-am hotărât să le spun și ce le reproșez. (...) N-a fost propriu-zis o ceartă, ci doar o discuție un pic mai aprinsă. Le-am spus de pildă că măsoară cu două măsuri, că sunt

pentru unii mumă, pentru alții ciumă (n-am folosit evident această expresie *întocmai*). Am apelat, firește, la exemplul cel mai flagrant, Sorin Titel, importantul prozator despre care Europa Liberă nu sufla un cuvânt, *tăcându-l*, dacă mă pot exprima astfel, cu îndărătnicie. (...) Prin iunie, cred, presat de alții (bunii și mai ales abilitii săi colegi de redacție) scrisese, neatent cum era, mai ales în chestiunile politice, care de fapt nu-l interesau, un articolăș despre Canalul Dunăre-Marea Neagră ce fusese, pare-se, inaugurat. Nu lăuda pe nimeni în acel text, în care punea de fapt accentul pe munca oamenilor de rând. (...) Ei bine, acest nefericit articolăș a zguduit, aş spune, întreaga Europă a emigrației românești! De abia ajunși la Heidelberg (prima etapă a călătoriei noastre), încă nu de tot dezmeticiți, iată că Sami Damian, vechiul și înțeleptul nostru prieten stabilit, din 1976, în acel minunat oraș universitar german, nu se mai poate stăpâni și se grăbește să «citeze» articolul cu pricina, clătinând muștrător din cap. Adică: ce faceți voi, acolo, la București? Ce e cu Sorin Titel? (...) Nu mai țin minte dacă și dl. Ierunca a invocat, în replică, «marea contribuție a lui Sorin Titel la proslăvirea canalului Dunăre-Marea Neagră». În schimb, țin minte ce mi-a răspuns dl. Ierunca (în special cu el m-am ciorovăit noaptea târziu, la bar) când i-am obiectat că scriitorii îndrăgiți de ei nu sunt criticați niciodată, nici chiar atunci când o merită cu prisosință. Am exemplificat cu N. Manolescu care scrisese nu o dată și mereu elogios despre un pseudo-scriitor ca Dumitru Popescu și cu Al. Paleologu, pe care cred că eram supărat din cauza polemicii mele cu Mircea Iorgulescu, pe marginea romanului lui Sorin Titel, *Femeie, iată fiul tău*. (...) Pe Paleologu îl mai tragem, când e cazul, de urechi, m-a contrazis dl. Ierunca, introducând, în ce-l privește pe N. Manolescu, un interesant concept justificator prin care criticul lui Dumitru Popescu era încadrat în categoria celor «mânjiți de istorie». Carevasăzică ei, luptătorii, cei care participau la facerea istoriei, aveau dreptul – li-l dădea, iată, dl. Ierunca – să se mânjească (chiar destul de urât!). Nu beneficiau în schimb de acest drept un Sorin Titel sau un Teodor Mazilu (ultimul amendat și el într-o revistă pariziană de dl. Ierunca pentru câteva rânduri scrise, Dumnezeu știe în ce împrejurări, despre Ceaușescu). Ca și cum ei ar fi trăit în lună, nu în istorie! De fapt, oponentul meu parizian nu îi considera luptători, ca pe vitejii Manolescu (care-l lăudase pe Dumitru Popescu) și Iorgulescu (care-l lăudase pe Dinu Săraru). Ei, luptătorii, aveau voie (de la... poliție, de la poliția cea bună, a noastră, occidentală), să mai facă și câte un compromis, două (sau chiar mai multe), ca să poată lupta apoi și mai abitir, cu forțele reîmprospătate. Titel, cu proza așa total anticonformistă, care scria ca și când n-ar fi băgat de seamă că există regimul comunist, într-o superbă libertate interioară creatoare, sau Mazilu, cu geniul său satiric, din păcate doar parțial reflectat în opera sa, să fi fost oare mai puțin incomozi decât colegii lor critici, ale căror merite reale evident că nu le contest? (...) Să ne întoarcem însă la bărulețul din Paris. Dintr-odată, în toiul controversii, dl. Ierunca a deschis, cu un gest teatral,

volumul meu, *Modestie și orgoliu*, pe care i-l oferisem cu câteva ceasuri mai devreme, și pe al cărui sumar se vede treaba că izbutise (când?) să arunce o «ochire» și, pe un ton triumfător, îmi spuse: iată, d-ta îi acuzi pe alții în vreme ce scrii despre Beniuc! Într-adevăr, în culegerea de cronici și articole apărută în 1984 era inclusă și o recenzie despre un volum al lui Mihai Beniuc. Beniuc, ca și Virgil Teodorescu de altfel, era una din «oile negre» ale d-lui Virgil Ierunca, exploda pur și simplu de câte ori constata că un critic scrie despre ei. Nu putea nicidecum pricepe că folosind *valoarea* ca pe o armă – de atac și de apărare – noi nu puteam închide ochii, făcându-ne că n-o vedem, oricunde ar fi existat. Or, la Virgil Teodorescu și, mai ales, la Mihai Beniuc, mare poet în unele din poeziile sale, ea exista îndubitabil. Trecem peste faptul că «toboșarul» nu mai era de mult în grațiile puterii. Ca și peste amănuntul, picant, că *Ursul românesc* devenise, în anii ceaușismului, poate cea mai disidentă piesă a literaturii contemporane. (...) În realitate eu nu acuzam pe nimeni, ceream, le ceream (dacă tot se erijaseră în judecători) să ne amendeze greșelile cu o singură, aceeași, unitate de măsură. Să nu le exagereze pe ale unora și să nu le minimalizeze pe ale altora. Până la urmă ne-am calmat, astfel că – era deja trecut de miezul nopții – ne-am despărțit în termeni amicali, stabilind o nouă întâlnire, de data aceasta acasă la dumnealor. În general, trebuie să recunosc că d-na Monica Lovinescu și d-l Virgil Ierunca ne-au făcut o primire de gradul unu (dacă nu chiar de gradul zero). Cota mea pe malurile «românești» ale Senei era pe atunci măricică. (...) I-am telefonat (...) d-nei Monica Lovinescu pentru a mă scuza că proiectata vizită nu va mai avea loc deoarece anumite motive familiale ne cheamă urgent în țară. D-na Monica Lovinescu a părut doar dezamăgită, politicos dezamăgită. N-am revăzut-o decât peste șase ani, în 1990, la Adunarea generală a Uniunii Scriitorilor – și atunci numai de la distanță. Cu d-l Virgil Ierunca ne-am mai întâlnit însă la Paul Goma, pe care am ținut să-l vedem. (...) Asta a fost tot. De atunci numele meu a dispărut pur și simplu din comentariile d-nei Monica Lovinescu și ale d-lui Virgil Ierunca. (...) Acest boicot a ținut ani în șir. (...) Se supăraseră *după aceea*, prin ei înșiși, ca să zic așa, regândind impresia nu foarte bună pe care le-o lăsasem – sau ajutați de alții... O bănuiam, nu fără temei, pe o fostă prietenă a noastră care ajunsese să dobândească o mare influență «la Paris». Aveam dovezi certe că acea persoană, cu care mă certasem între timp, umpluse «Bucureștiul», în ultimii ani, cei mai grei ai dictaturii ceaușiste, cu afirmația, nu lipsită de riscuri pentru mine, că aș fi «filorus». (Cele 1400 de pagini ale *Dicționarului personalajelor lui Dostoievski* trebuia oare să le fi scris scrâșind din dinți de ură împotriva rușilor?) Nu este deci exclus ca fosta noastră prietenă să fi umplut și «Parisul» cu această «cumplită» învinuire. De la «filorus» la «procomunist» și de aici la... «bolșevic» nu sunt decât câțiva pași. (...) Lașă, persoana arăta cu degetul spre Paul Goma: chipurile, el m-ar fi «pârât». Mare antirus într-adevăr, resentiment motivat însă în cazul lui de tragica experiență a copilăriei sale

basarabene (...) Goma nu putea decât să antipatizeze un «filorus» ca mine. N-am avut însă niciodată impresia că Paul Goma m-ar antipatiza! Ce-i drept, ca și în 1968 la București și în 1984 la Paris (când l-am vizitat într-o locuință bine păzită de invizibili agenți ai Siguranței franceze din moment ce soția lui Paul, Ana, a venit personal să ne «preia» din colțul străzii, «semnând» astfel că suntem persoane de încredere) Goma îi înjura cu înverșunare pe ruși. Surpriza a fost că acum (în 1984) îi înjura și pe disidenții ruși, pe Maximov de pildă, îmi amintesc de acest nume, în legătură cu care a afirmat că *rusul tot rus rămâne*. În cazul lui Grossman îl enerva titlul romanului său: *Viață și destin. Război și pace*, rușii ăștia n-au pic de fantezie! La un moment dat țin minte că mi-a spus, cu blândețe altfel, pe un ton de sfat amical: să n-ai încredere în ruși. De unde se poate deduce că mă cam bănuia că am... În fine, nu am crezut și nu pot crede că Paul Goma e în stare de meschine răzbunări. (...) Și, cine știe, poate că nici fosta noastră prietenă nu m-a «încondeiat» atât de rău la Paris... Atunci *de ce* s-au supărat așa de tare pe mine d-na Monica Lovinescu și d-l Virgil Ierunca? (...) Sau poate că *decisiv* a fost faptul că nu i-am vizitat acasă la ei? În cazul acesta, s-au simțit doar omeneste jigniți sau... trași pe sfoară? Ce trebuia să fac odată ajuns în locuința lor/ Să-mi iau cumva un angajament (verbal)? Să semnez un contract? Pactul cu diavolul? Iscălit, eventual, cu sânge? Iarăși îmi dau târcoale blestematele clișee ale propagandei comuniste...”

● Sub titlul *Încununarea durerii*, „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 12) publică un interviu luat de Augustin Frățilă realizatoarei filmului documentar *Memorialul durerii*, Lucia Hossu-Longin: „A.F.: Cum se poate rămâne în sfera obiectivității, cum își poate păstra realizatorul unui astfel de documentar calmul, ochiul «rece», în contact cu atâta mizerie, pentru a restitui fapte cât mai exacte, istoriei, și – pentru că e totuși un fim – spectatorilor; deși ideea de «spectator» are, în acest caz, un sens de-a dreptul incriminator?/ L.H.L.: Să știți că eu până în 1989 am făcut, de exemplu, teatru aservit. După acest moment, după ce tinerețea și maturitatea îmi fuseseră omorâte, am avut nebunia de a recăpăta gustul, deliciul adevărului. Din clipa când am fost stăpână pe mijloacele de a spune acest adevăr nu mai pot fi oprită. Consider că am găsit un echilibru, al obiectivității, printre oamenii ce alcătuiesc Asociația Foștilor Deținuți Politici, care, cu înțelepciunea lor, cu martirajul lor, îmi impun acea obiectivitate pe care dumneavoastră spuneți că o am în redarea faptelor – sper că este așa – ei, care mai pot și acum, după ce au fost bătuți, schingiuiți, maltratați, să fie demni, să nu ceară răzbunare. De exemplu, Corneliu Coposu mi-a povestit că a fost bătut de Vișinescu – dar nu m-a lăsat să montez în film acest lucru. El nu voia să apară în film nici soția sa, care a făcut 14 ani de închisoare, nici faptul că a intrat cu 110 kilograme și a ieșit cu cincizeci. Un om de o demnitate și o decență ce mi s-au părut de-a dreptul tragice. (...) / A.F.: V-ați lovit și de oameni care-au încercat să-și facă un capital

– nu importă de ce natură – din aceste suferințe?/ L.H.L.: Da. Deja se cunoaște în presă disputa dintre mine și domnul Radu Ciuceanu, cel care inițial ne-a invitat să facem acest film. (...) Într-un mod ciudat, domnul Ciuceanu îmi impunea un soi de «captivitate» pe parcursul filmului; eu n-am făcut decât puține declarații în presă, fiindu-mi jenă pentru cei 17 ani de pușcărie pe care i-a executat. În ce consta acea captivitate: la primele două episoade, mi-a impus diferite modificări în dialoguri, ceea ce m-a surprins; când nu mi-a cerut nici Răzvan Theodorescu acest lucru, nici Dan Necșulea, nici Victoria Marinescu, absolut nimeni nu scoate nici măcar o virgulă, cum poți dumneata să-mi ceri modificări? Ce modifica domnia sa? Modifica toate referirile la Puterea politică. Dacă Marta Drăghici a spus: «Cât trăiesc Iliescu și Roman, noi suntem apărați», domnul Ciuceanu a găsit cu cale să scoată acest text, care nu era comod lui Iliescu. Unul dintre martori găsea că generația stalinistă poartă o anume responsabilitate și a pronunțat numele domnului Bărlădeanu. Și pe acesta a insistat să-l scoatem. Nu l-am scos! Eu am răbdat vreo două episoade această cenzură, până când am știut că voi putea face filmul cu deținuți politici, cu domnul Ticu Dumitrescu, și ceilalți, care m-au ajutat și atunci am renunțat la un consultant, care de fapt era un cenzor. (...) Eu nu fac «fișe de pușcărie», așa cum am fost îndemnată să nu discut cu deținuții despre opțiunile lor politice; eu fac portrete ale unor cetățeni ai României, foști deținuți, dar care astăzi au o viață socială, au pensii și necazuri ca fiecare, au convingeri politice, pentru care de altfel au și pățit tot ce au pățit. Ultima divergență pe care am avut-o și care a și produs ruptura definitivă dintre noi s-a consumat înainte de plecarea mea la Sighet, pentru emisiunea consacrată acestei închisori; nu aveam mașină, nu aveam materiale, oficialitățile de acolo îmi erau ostile și, în acest context, domnul Ciuceanu care tocmai pleca în America mi-a spus: «Să nu faci din Maniu un erou!». Am rămas perplexată. Cum, aveam eu căderea să fac sau nu un erou, pe care l-a și făcut ca atare istoria neamului? Motivația sa avea ca obiect faptul că se apropie alegerile și domnul Iliescu se va supăra. (...) Nu mai pot accepta o nouă «Secție de Presă», imaginată, culmea «durerii», tocmai de un fost deținut politic! Care spune că acest film nu mai are credibilitate!; cum poți, după ce ai trecut prin ce ai trecut, să rostești o asemenea frază? Poți, probabil, dacă ești Vicepreședinte al Camerei Deputaților! Numit de curând”.

● Sub titlul „*Trebuie să fim fragmente durabile care să lucreze pentru armonia întregului*”, citim în revista „22” (nr. 11) fragmente dintr-o convorbire a prozatorului Mihai Sin cu Andrei Pleșu, dialog care atinge teme precum: fascinația Puterii și încărcătura semantică negativă a cuvântului „Putere” după 45 de ani de dictatură comunistă; sentimentul culpabilității și al ratării încercat de o bună parte a intelectualității românești; discontinuitățile culturii române; „retorica europenității” ca „nou limbaj de lemn continental”.

□ Dan Pavel publică articolul *Mircea Eliade – 85 de ani de la naștere. Un*

erou al timpului nostru. Note despre hermeneutica pluralismului, amplu comentariu asupra celor două volume de *Memorii* ale lui Mircea Eliade, apărute în 1991 la Editura Humanitas.

● Nr. 9 din „Contrapunct” se deschide cu un comentariu al lui Emil Ionescu pe marginea scindării FSN între gruparea demisionară a președintelui Ion Iliescu și cea – aparent câștigătoare – a premierului Petre Roman (*Lovitură de partid eșuată*): „Dl. Iliescu pare să fi pierdut astfel controlul asupra conducerii lărgite a FSN. Iar dl. Roman a dobândit un ușor avantaj. Verdictul final este însă amânat și nu se conturează prea clar”. □ Dan Lungu întreprinde o analiză a raporturilor dintre stat și Biserică în România și în alte țări foste comuniste (*Între stat și biserică*). □ Sub titlul „*Procesul comunismului*”. *Despre necesitatea recuperării critice a trecutului*, este publicat un dialog între William Totok și Hans Bergel, realizat la Freiburg cu ocazia unei întâlniri între mai mulți scriitori germani condamnați în 1959 de un tribunal militar pentru „crime împotriva socialismului”. □ Cristian Moraru trimite de la Heidelberg un comentariu despre volumul *Hermeneutic Desire and Critical Rewriting* al universitarului româno-american Marcel Cornish-Pope (*Interpretare și pedagogie. Pentru o revalorizare a poststructuralismului*). □ Alex. Leo Șerban publică un articol polemic la adresa unor recente poziții pro-marxiste și pro-Fidel Castro din cotidianul „El Pais” ale „plicticosului prozator” Gabriel García Márquez (*Prozatorul în labirintul său sau Democrația în vremuri de holeră*), acuzând „modelul sud-american” ca dictatorial și generator de sărăcie pentru țările care îl emulează (și care resping Europa și SUA): „Domnul Marquez trăiește de fapt de pe acum pe altă lume – într-un Macondo fecund în fantasme (păcat comun multor intelectuali de altfel!), într-o facondă fidelă «incredibilei» (și «tristei», aș adăuga) sale facilități de povestitor”. □ Ion Bogdan Lefter comentează două importante „biografii de autor”: *Viața lui C. Stere* de Z. Ornea și *Romanul unei drame* (biografia „romanescă” a lui Tolstoi) de Ion Ianoși (*Biografii*), cu considerații asupra metamorfozelor genului biografic în critica românească recentă. □ Ioana Pârvulescu comentează *Silogisme amărăciunii* de Cioran (*Pungașul prăpastiei*). □ Revista găzduiește o masă rotundă intitulată *Sexul lui Mozart*, despre sexualitate în artă, cu participarea unor critici de profil ca Luminița Batali, Pavel Șușară, Radu Bogdan, Călin Dan, Gheorghe Vida, pornind de la o expoziție omonimă desfășurată în decembrie 1991 și ianuarie 1992 la Teatrul Național din București.

● În „România Mare” (nr. 89), Dan Zamfirescu semnează articolul *Fața ocultată a lui Tudor Arghezi*.

● În „Totuși iubirea” (nr. 10), Adrian Păunescu publică o *Scrisoare deschisă doamnei Monica Lovinescu* – cea care l-a apărat în revista „22” pe Eliade, „acuzat de românism, fascism și altele, de detractori ca Norman Manea”: „Dar e păcat ca într-un articol de apărare a lui Mircea Eliade... să vă coborâți până la abjecta plăcere de a cere o campanie de presă ORGANIZATĂ pentru

interzicerea unor publicații, printre care și revista «Totuși Iubirea». Adrian Păunescu îi propune Monicăi Lovinescu un dialog în revista „Totuși Iubirea” pentru lămurirea lucrurilor sau un răspuns al lui la orice întrebare pe canalul „Europei Libere”: „Nu mi se pare democratic! Pot eu să vă întreb pe dumneavoastră, puteți dumneavoastră să mă întrebați pe mine... Vai, doamnă Monica, la atât să se fi redus lupta dumneavoastră împotriva cenzurii comuniste? La organizarea unei cenzuri care să excludă tot ce nu vă convine dumneavoastră? M-ați atacat de multe ori, doamnă Monica, așa că bănuiesc că știți câte ceva din ce am scris, vreau să vă întreb doar atât: m-ați auzit pe mine vreodată cerând interzicerea vreunui scriitor? Aveți garanția că e drept ceea ce pretindeți? Dar măcar siguranța că vă folosește dumneavoastră, ca noi să fim interziși, o aveți? Nu cumva veți păți, în această eventualitate, ce-ați pățit și după căderea lagărului socialist mondial, când activitatea dumneavoastră *extramuros*, de la «Europa Liberă», a devenit uneori inutilă, inoperantă? Sunteți nedreaptă, doamnă... Și mă călcați pe nervi, prin suficiența cu care primiți rezumate și emiteți judecăți definitive... Sunt contrariat numai de patima cu care îi jigniți pe cei ce nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră”.

21 martie

● Sub titlul „*Literatura română contemporană nu se vinde*”, Ioan Adam realizează, în „Adevărul”, un interviu cu Eugen Negrici – director al Editurii Eminescu, la acea dată. E.N.: „Bilanțul nostru, chiar și la poezie, este bogat, dar el ne epuizează mijloacele financiare. Iată care este situația noastră: dacă până anul trecut mai reușeam, cu o carte de succes din seria «Romanul de dragoste», să scoatem doi sau trei poeți contemporani (sau doi sau trei debutanți), astăzi – cu trei volume de succes – nu mai putem asigura publicarea fără pierderi a unui poet debutant. Pe aceștia, pe cei aflați în momentul debutului trebuie să-i sprijinim în primul rând. Neavând un nume, ei nu pot fi în nici un caz favorizați de sistemul tirajelor. Ei bine, pe aceștia trebuie să-i susțină și statul român, fără să-i fie rușine că ar schița astfel o reîntoarcere la obiceiurile socialismului. Căci noi avem în urmă cincizeci de ani de comunism în care (...) s-a făcut totuși cultură, s-a creat un masiv contingent de cititori, iar pe aceștia n-avem voie să-i dezamăgim. Nici să-i pierdem! Din păcate, o mare parte din cărțile pe care le-am editat n-au avut o bună circulație, n-au fost introduse în sistemul librăriilor. Chiar dacă aveau un preț modic. (...) – *Nu vi se pare că există o contradicție între disperarea dv. și bogata producție a editurii?* – Nu, nu este retorică în spusele mele, ci exactitate. Există o schimbare la față a librarilor, toți s-au orientat cu fața spre câștig. Eu cred că efortul pe care îl fac editurile Eminescu, Albatros, Cartea Românească ar putea fi preluat (cel puțin în parte) și de celelalte edituri. Poate că ar trebui inventată o formulă de stimulare a acelor edituri care publică literatură contemporană. Toate editurile, inclusiv «Univers» și «Ion Creangă», decât o soluție: Finan-

țare, Finanțare și iarăși Finanțare din partea statului. Să nu ni se spună că suntem «într-o societate de consum» și să nu se înceapă procesul de «capitalizare» a societății chiar cu cultura. Acum e necesar să fim sprijiniți. Nu avem nevoie de o paranteză istorică de câțiva ani în cultura noastră. (...) Nu se știe cum va fi acoperit acest hiatus istoric și ce forme bizare vor apărea în inevitabilul proces de recuperare. Orice proces de recuperare este tot atât de bolnăvicios ca și boala de dinainte. Actualmente, nu avem cum să luăm pulsul cititorului într-o măsură care să ne dea o satisfacție sociologică. Dar semnele sînt foarte clare: literatură contemporană, zice-se, nu se caută. Îmi veți spune: se citește literatura diasporei și ea este o literatură contemporană. Da, dar ea are autoritatea suplimentară pe care o dau distanța și gloria de disident, de oponent al regimului comunist pe care o au autorii. Din aura lor se răsfrînge încă o lumină favorabilă peste operă. Dar s-ar putea ca și literatura celor plecați să intre în același proces de șubrețire a interesului. Poate chiar în câteva luni, pentru că există un excedent al ofertei scriitorilor din exil care s-ar putea să nu le fie favorabil tocmai lor. Mă gândesc dacă nu le facem al doilea rău. Primul rău l-a făcut societatea românească atunci când nu i-a publicat, al doilea li-l face publicându-i în întregime, fără o grilă critică”.

- Într-un articol din „România liberă”, *Un as al delimitărilor*, Ștefan Aug. Doinaș îl ironizează pe fostul premierul Petre Roman.

23 martie

- În nr. 12 din LA&I (cu o continuare în nr. 13), apare, sub titlul *Momentul 1944-1949, „Tovarăși de drum”*, textul Ilenei Vrancea, publicat și în revista „Dialog” din Dietzenbach, august-octombrie 1990, despre *stalinizare* – cu un studiu de caz dedicat „victimelor” Tudor Teodorescu-Braniște și Lucian Blaga, față în față cu „subordonații” noii puteri, „colaboraționiștii” Sadoveanu și G. Călinescu.

24 martie

- Sub titlul *Un dialog dramatic: Petre Țuțea și Emil Cioran*, este prezentat în „România liberă” (într-o pagină realizată de Liliana Stoicescu și Delia Verdeș) filmul *Exercițiu de admirație*, semnat de Constantin Chelba și Gabriel Liiceanu: „S-ar zice că istoria agitată a acestui serial datorează foarte mult hazardului: autorii își propun o biografie a lui Cioran, dar pe parcurs îl întâlnesc pe Țuțea. La o primă axă a filmului (firul cronologic al vieții lui Cioran), se adaugă a doua: «Și atunci tot filmul s-a construit pe dialogul dintre Țuțea, care îi tamponează toate intențiile lui Cioran și Cioran care-și povestește aventura» (Chelba). Așa s-a născut o dispută fără precedent: între interlocutori se întind sute de km., iar despărțirea lor a survenit cu multe decenii în urmă. «Asta e splendoarea filmului. Singura lui reușită absolută» – afirmă Liiceanu. Invitat la faimoasa vizionare, Horia Bernea îi spusese, pentru

a-l consola: «Nu-ți dai seama? E ca și cum i-am avea noi astăzi pe Eminescu și Caragiale într-o conversație!»”.

● În articolul *Perspectiva bunului simț*, apărut în „Dreptatea”, Laurențiu Ulici pledează împotriva „schimbării peste noapte a tabelii de valori a literaturii române postbelice”. Criticul consideră că „e nevoie de timp și de verificări succesive ale numitului deja «orizont de așteptare» pentru a sesiza mutațiile de ordin ierarhic, intrarea în conul de umbră a unor opere și scriitori și ieșirea în prim plan a altora. Nemaivorbind că, din punct de vedere moral, a desconsidera literatura unui G. Călinescu din pricina articolelor despre «literatura nouă» sau a lui Marin Preda din nu știu ce motive neclare nu mi se pare tocmai frumos, mai ales când această desconsiderare vine din partea unor scriitori care au fost, în vremea comunismului, cel puțin la fel de «curajoși» precum cei incriminați. Mult mai util ar fi să recuperăm pentru literatura română contemporană opera viabilă estetic a unor Petru Dumitriu, Vintilă Horia, Paul Goma, Dumitru Țepeneag ș.a.”.

● Sub genericul „Literatura română în școală”, Mircea Handoca semnează în „Cuvântul” (nr. 12) articolul *Concursuri pentru cele mai bune manuale*: „Alecsandri și Slavici nu sunt reprezentați cu cele mai nimerite opere în actualele programe analitice ale claselor V-VIII. S-ar putea face mai multe amendamente și la textele alese din Caragiale și Eminescu pentru același ciclu. Din versurile lui Labiș se studia în clasa a VII-a *Moartea căprioarei*. Poezia a fost înlocuită cu *Comunistului* (...). Cum era firesc, după revoluția din decembrie 1989, aceasta din urmă a fost exclusă. Nicolae Labiș nu se mai studiază în gimnaziu. Ne e frică să reintroducem *Moartea căprioarei*?/ Studiul în liceu al autorilor contemporani se făcea în trecut conform locului ocupat de aceștia în conducerea Uniunii Scriitorilor sau chiar în Comitetul Central al partidului și nu după criterii axiologice. Ar fi greșit să înlocuim un sistem prin altul, la fel de condamabil. Nu ar trebui să ne intereseze că Marin Sorescu și Eugen Simion – de pildă – se află în altă «tabără» politică decât Nicolae Manolescu și Ștefan Aug. Doinaș. Fiecare din ei ar trebui să figureze în programa de literatura română de liceu. (...)/ Manualul de literatura română pentru liceu nu poate face concurență unei istorii a literaturii sau unui dicționar al scriitorilor români. (...) Pe de altă parte, e recomandabil să se întocmească o listă cu alte opere importante din literatura română de la origini până în prezent. (...)/ Nu e vorba de o carte de bucate ce servește o familie pe parcursul unei vieți, ci de un manual de bază ce va putea fi de folos câtorva generații”.

25 martie

● Un articol nesemnat din „Azi” consemnează o dezbatere organizată de Grupul Interdisciplinar de Reflecție, pe tema *Politică și cultură*. Participă: Marin Sorescu, Valeriu Cristea, Dan Grigore, Z. Ornea, Mircea Ionescu Quintus, Radu Câmpeanu ș.a., moderator fiind Eugen Simion, care, în deschi-

derea dezbaterei, se întreabă: „Cultura românească stă, moralicește, rău. Guvernul nu are dolari și economia de piață are legi aspre. Ce facem? A ne resemna ar însemna să trecem cultura pe un loc doi sau trei în această țară”. Dialogul pornește de la întrebarea „Ce ați face pentru cultură dacă ați fi prim-ministru?” Z. Ornea conchide malițios: „Nu am găsit în programul PNL propoziții concrete pentru apărarea destinului culturii românești. (...) După revoluția culturală propusă de domnul Radu Câmpeanu ne va aștepta, cum îi plăcea domnului Eugen Simion să spună, o Siberie a spiritului”. □ Sub genericul ***Cultura fără politică***, Geo Constantinescu (***Cultura, încotro?***) relatează o recentă conferință de presă a ministrului Culturii Ludovic Spiess, care a vorbit despre teatrele muzicale aflate în pericol, despre bugetul alocat culturii (3,7 miliarde de lei, în condițiile în care ar mai fi fost nevoie de încă 3 miliarde pentru terminarea construcției la șantierul Muzeului Național de Istorie și al Bibliotecii Naționale), despre datoriile de 200 de miliarde de lei ale editurilor către Uniunea Scriitorilor etc. Începând din 23 martie, noul inspector șef al Inspectoratului pentru Cultură București va fi Eugen Rotaru (textier de muzică ușoară), în locul lui Costache Olăreanu, demisionar. □ Ana Blandiana este publicată, la aniversare, cu fragmente prozastice din *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile*.

● Nr 10 al revistei „Luceafărul” continuă, în editorialul de primă pagină, considerațiile din numărul anterior privind prioritățile reformei învățământului umanist din România, în jurul a două „principii fundamentale: conservarea „culturii generale” și formarea „personalității intelectuale”: ***A cincea roată la căruță (II)***. □ Pe două pagini este prezentat evenimentul decernării premiilor revistei pe anul 1991. Laureați: Ana Blandiana pentru „Opera omnia”, Ioan Es. Pop pentru „Poezie”, Dana Maria Manu pentru „Proză”, „Dan-Silviu Boerescu pentru „Critică”, Horia Gârbea pentru „Dramaturgie”, postul de radio „Europa Liberă” pentru „patru decenii în slujba Adevărului și a Speranței”, Max Demeter Peyfess – pentru „studiile privind istoria românilor (ramura aromânilor)”. Sunt reproduse cuvântările rostite de Ana Blandiana, Neculai Constantin Munteanu și Dan-Silviu Boerescu. ■ Într-un șapou, Marius Tupan salută momentul marcat prin premiile acordate la Casa Vernescu: „Naufragiul Uniunii Scriitorilor, în general, și al revistelor literare, în special, profețit de oameni cu propensiuni catastrofice pare, deocamdată, amânat. Spirite generoase, dispuse să sacrifice sume importante de bani în favoarea actului artistic, mai bine zis, a continuării acestuia, omagiază o breaslă care a însemnat, într-o perioadă de rătăcire a unei națiuni, călăuza și demnitatea momentului. Salvarea prin cultură nu mai e demult o sintagmă desuetă” (***Măreția zăpezii***). □ Pe aceeași pagină, Marius Tupan consemnează răspunsurile lui Mircea Horia Simionescu la cele șase întrebări la care nu răspunsese în interviul din precedentul număr (***„Speranța nu a fost în van”***). M.H.S. mărturisește că, pentru aceste întrebări, s-a întrerupt din lucrul la un roman („mi-ați mâncat

timp pentru 30 de pagini de manuscris”). □ După ce evocă „demisia forțată” din redacția „Contrapunctului”, Liviu Ioan Stoiciu polemizează cu redactorul-șef al acestei publicații, Elena Ștefai, într-un articol vehement, **Nu „pe ocolite”, ci direct, cu nume și prenume: Elena Ștefai**, acuzând-o de „ură patologică”, „instrumentarea unor resentimente securisto-comuniste” și de un „trecut compromițător” care nu justifică atacurile din prezent la adresa lui. □ Florin Manolescu scrie despre volumul *România, sfârșit de decembrie* al lui Virgil Duda, o reconstituire subiectivă despre ultimii ani ai dictaturii lui Nicolae Ceaușescu (*Câteva răspunsuri*). □ Într-un articol intitulat **Europa și intelectualii ei**, Dan-Silviu Boerescu examinează opiniile despre „integrarea europeană” ale unor intelectuali de prim-plan ai momentului, comentând un volum de interviuri realizat de jurnalista anglo-elvețiană Alison Browning, editat de Centre Européen de la Culture (*L'Europe et les intellectuels*). Printre protagoniștii intervievați: J.-N. Domenach, Jacques Ellul, Leszek Kolakowski, Emmanuel LeRoy Ladurie, Jean d'Ormesson, Denis de Rougemont, Michel Tournier. □ Adrian Marino publică un text programatic, **O nouă perspectivă comparatistă**, în care, pe urmele lui René Etiemble, propune o abordare anti-eurocentrică a studiilor de literatură comparată (comunicarea a fost prezentată la cel de-al XIII-lea congres al Asociației Internaționale de Literatură Comparată desfășurat la Tokio în perioada 23-30 august 1991).

● Cristian Tudor Popescu publică în „Adevărul” un medalion neconvențional dedicat Anei Blandiana: **Astăzi, 25 martie, Ana Blandiana împlinește încă o dată 25 de ani: „Mai smulg o silabă din ape, pământ...”**: „A fost o vreme când eram îndrăgostit de ea, caligramă scânteietoare, așa cum n-am fost niciodată de o femeie. Pe urmă, într-o după-amiază de sâmbătă, la emisiunea lui Vornicu, obiectul iubirii mele a căpătat consistență, devenind o umbră catodică. Era poate ceva din acest sentiment în violența cu care am reacționat mai târziu la nefericite-i apariții din balconul Universității: mă simțeam înșelat pe scară mare. (...)/ Dar toate astea au fost demult, parcă a trecut un milion de ani de-atunci; nevrotic, timpul curge cu o viteză amețitoare. Acum lucrurile s-au așezat: tovarășă ei de barcă îi apreciază activismul civic și o clasifică, *sotto voce*, drept «poetă medie», eu o consider, în continuare, neavenită cva personaj public și excepțională ca valoare literară./ Nu ne vom întâlni, probabil, niciodată. Nu-mi rămâne, deci, decât să transcriu ceea ce scriam acum vreo patru ani și să-i urez, banal și conformist, fericire. Cred că are nevoie”.

26 martie

● În editorialul din „România literară” (nr. 10), **Elefanți de fildeș**, Adriana Bittel scrie: „Disprețul pentru intelectualitatea adevărată, sporit de nelimitarea puterii, de cumpărarea unor «intelectuali de curte» oportuniști și obedienți, de organizarea rețelei de activiști și instructori culturali specializați în aplicarea

de grile aberante până ce micul elefant de vitrină începea să semene cu ucigașii elefantului viu – a fixat conducătorilor comuniști un tipar mental de nezdrun-cinat și convingerea hrănită cu lingușeli că ei au totdeauna dreptate. De aici – incapacitatea lor de adaptare la situații noi, la dinamica schimbătoare a vre-murilor, trădată și de limbajul rigid, adesea golit de sens./ Prăbușirea comunis-mului s-a datorat într-o oarecare măsură și pierderii competiției culturale în sens larg, a însemnat și o înfrângere în «bătălia competențelor» (în SUA, de exemplu, competiția electorală a candidaților la președinție este și o luptă între state majore cu nume de universități faimoase, o înfruntare între «creiere», iar ideologii au doar rol secund, poleiesc programele raționale propuse)/ De aceea, nu trebuie să ne mire, în context, situația actuală a României. Produs al unui anumit tip de cultură comunistă, dl. Iliescu a probat în mai multe ocazii că nu poate depăși convingerile sub semnul cărora s-a format și pe care la rândul său le-a propagat. Statul său major, regroupând ideologi ai fostei Aca-demii de partid, nu îl poate ajuta în recăpătarea supleței de gândire, fiind, la rândul lui, ieșit dintr-o anume matrită doctrinară în care cultura figura ca niște goluri menite să arate ca plinuri. Pentru cei asemeni lor situația e paradoxală: se obstinează să facă politică doar cu ideologie, deși «determinarea» leninistă nu mai funcționează./ În urmă cu un an, dl. Iliescu se întreba, poate cu bună credință, de ce s-o fi îndepărtat intelectualitatea de dânsul. Consilierii săi nu i-au putut răspunde”. □ În articolul *Ana Blandiana, contemporanul nostru*, Alex Ștefănescu schițează portretul encomiastic al unei scriitoare a cărei atitudine civică este „mai mult decât ireproșabilă, este emoționantă”: „...a fost căutată pentru a fi linșată propriu-zis, în rușionasele zile de 14-15 iunie 1990, de către hoarde de ipotetici mineri și gospodine isterizate. În timp ce unii dintre... marii bărbați ai scrisului românesc s-au dus cu obediență la Palatul Cotroceni ca să legitimizeze o putere fundamental nelegitimă și să primească în schimb tot felul de favoruri (...), Ana Blandiana și-a asumat condiția de persoană aflată în dizgrație”. Aceasta pentru că „și-a ales un stil de viață mo-dest, devotându-se integral scrisului. Existența ei seamănă cu aceea a soțiilor de domnitori restrase în mănăstiri, care, decenii la rând, în chiliile lor austere, au lucrat răbdătoare, cu fir de argint, minunate tapiserii pentru împodobirea lăcașurilor de cult”. □ Sub titlul *Un Ferapont rătăcit în cultură*, H.R. Patapievici polemizează virulent cu pictorul Sorin Dumitrescu (care acordase două „interviuri diluviale”, unul apărut în nr. 8 al „României literare”; celălalt, în nr. din 11 martie al „Cotidianului”) amendându-l pentru afirmațiile privitoare la „diabolismul” lui Cioran, ca și, de altfel, pentru „fiorosul iz fundamen-talist care îi piperează limba profetică” sau pentru naționalismul revolut, „înverșunat să impună realităților o himeră, argumentată prin bovarismele unui trecut de operetă”: „Dlui Sorin Dumitrescu simt nevoia să îi opun un soi de separație a puterilor în cosmos. În lumea în care ne jucăm destinul istoric, cheia nu cred că este naționalismul, care este fundat pe o noțiune abisală, ci

națiunea, care este bazată pe capitalism, adică pe un fapt concret, situat *dincoace* de granița puterilor”. Într-un Post Scriptum „de efect” eseistul avertizează: „Bineînțeles, în textul diluvial al dlui Sorin Dumitrescu sunt indicate exact rubricile în care cad cei care nu îi împărtășesc punctele de vedere: la «îndrăciți», dacă îi sunt contestate judecățile culturale, la «alogeni», dacă ideile sale privind națiunea îi sunt contrazise. Cu un nume ca al meu, risc să ajung în ambele rubrici deodată”.

● Nr. 5 al revistei „Orizont” are pe prima pagină un editorial ludic de Șerban Foarță despre mișcările „tectonice” de pe scena politică românească, marcată de scindarea FSN (***Rășbelul celor Două Roze***): „Patricidul Petre, odraslă de kominterniști (dar bonjurist, nu tombateră), ca să dejoace orice calcul, dă minte naș de înțeles că propriu-i Front nu e Sisif, să poarte, așadar, în cărcă sarcina stâncii iliesciene. În replică, bolovănoșii ciraci de cotro-centru-stânga, coalizându-se în Frontul Salvării Frontului Salvării, se leapădă de liderică (...) ca de-un tovarăș dușmănos: aventurier și arogant, deviaționist (de... ambidextra!) și mult prea amator de pietre, de pietre pentru templul său”. □ Alte materiale din sumar: un n interviu realizat de Leonard Oprea cu „filosoful Dan Pavel, redactor-șef adjunct al revistei 22”, despre situația politică internă (***„Sunt un sceptic”***); comentarii despre cărți-testimoniu anticomunist de Anița Nandriș-Culda (*20 de ani în Siberia*) și Oana Orlea (*Ia-ți boarfele și mișcă!*) semnate de Smaranda Vultur (***Istorie și destin***) și, respectiv, Mircea Mihăieș (***Rivala Zoiei Kosmodemianskaia***); pagini despre „Gulagul românesc” din Banat, cu texte-document de istorie orală reconstituite de Daniel Vighi (***Na Siber***), Viorel Marineasa (***Am avut Siberia noastră***) și Smaranda Vultur (***Un 23 august „de neuitat”***); un eseu de Vladimir Tismăneanu despre ***Tragicomedia comunismului balcanic***, în traducerea lui Mircea Mihăieș (într-un număr ulterior, autorul precizează că e vorba de un proiectat studiu intitulat *Stalinism pentru veșnicie*); un poem discursiv de Claudiu Iordache.

● Nr. 12 din „Tribuna” este unul special, dedicat ***S.F.-ului***, în sumar figurând titluri precum ***Literatura SF azi și mâine – SF-ul românesc: O galaxie în derivă? SF între criză și disperare***. Despre ***Utopie și science fiction*** discută Mircea Opriță și Cornel Robu.

● Adrian Păunescu avertizează în „Totuși iubirea” (nr. 11) că ***Domnul Liiceanu cedează Ardealul***, comentând un articol al lui Gabriel Liiceanu din revista „22”, unde filosoful făcea elogiul „unui straniu internaționalism în problema Transilvaniei – demagogie ieftină”: „Domnul Liiceanu uită că o patrie nu se lasă definită de ușurința cu care poți să fugi din ea: Dacă România ar avea o armată constituită din oameni ca domnul Gabriel Liiceanu este sigur că, până-n Paști, în tot Ardealul, în Moldova de până la Prut și până dincolo de Ploiești, s-ar cânta oficial imnul național maghiar, iar președinții Iliescu și Ieleu ar juca săptămânal câte un ceardaș la Kozlodii. Din când în când, călare pe calul său de serviciu s-ar auzi trecând la vânătoarea de comuniști prin văi și

prin lunci însuși regele Transilvaniei, domnul Gabriel Liiceanu, Gabor Întâiul, la el acasă”.

27 martie

● La Clubul Studențesc al Institutului de Petrol și Gaze din Ploiești, în cadrul unui eveniment organizat de Fundația Nichita Stănescu, un juriu alcătuit din Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Alex. Ștefănescu, Laurențiu Ulici, Doina Uricariu și Mircea Vasilescu acordă „Marele Premiu Nichita Stănescu pentru Poezie” (pe anul 1991) poetului Ion Stratan, pentru volumul *Lumina de la foc* (Editura Cartea Românească). Cu un an înainte, aceeași distincție îi fusese acordată Angelei Marinescu; într-un foarte scurt interviu acordat revistei „Contemporanul. Ideea Europeană” poeta își mărturisește, însă, în spirit de frondă, inaderența la modelul poetic nichitastănescian: „Trebuie să recunosc că în 1991 aproape am smuls premiul juriului, pentru că ei ar fi vrut să-l dea altcuiva, iar eu am fost prea lacomă. M-am bucurat să iau un premiu, și mai ales pe cel care se numește Nichita Stănescu. Anul trecut, după ce am luat premiul, am spus că am rezerve față de poezia lui Nichita. Aș vrea azi să vă spun că, aflându-mă undeva în interiorul universului poeziei, am considerat că am dreptul să mă revolt și să doresc ca Nichita să fie complet. Nichita face parte dintre poezii pe care nu i-am putut accepta dintr-odată și probabil îl voi accepta treptat și definitiv”. (Cf. Luminița Vădan-Petrescu, *Se îmbină în Nichita Stănescu tradiția și reforma*, în „Contemporanul. Ideea Europeană”, nr. 14, 3 aprilie 1990.)

● Revista „22” (nr. 12) publică un text al lui Nicolae Manolescu, *Cei patru piloni ai strategiei noastre (Fragment dintr-un discurs politic)*, analiză a rezultatelor de la recente alegeri locale și a situației din interiorul Convenției Democratice. □ Andrei Cornea (*Culpa spiritulă*) și George Carpat-Foche (*Mircea Eliade, cultura și inchizițiile*) intervin în dezbateră deschisă de publicarea în România a articolului lui Norman Manea, *Felix culpa*. Andrei Cornea: „Ce anume (...) a șocat? Că cineva a spus un adevăr trist și inconfortabil, dar nu mai puțin un adevăr? Că ceea ce mulți știau, de altminteri, dar era socotit un fel de «tabu» (...) a fost în fine divulgat? Ori mai degrabă faptul că – după cum sugerează d-na Lovinescu – acest «divulgare» n-ar fi oportună în climatul actual, atâta vreme cât nu s-a făcut procesul comunismului și câtă vreme scriitori «colaboraționiști» precum Călinescu, Sadoveanu sau chiar Nichita Stănescu n-au fost judecați de posteritatea literară? Sau poate, în sfârșit, lumea s-a temut că, odată deschis acest «caz», el nu mai poate fi închis și că, după Eliade, riscă să intre sub incidența unor acuze asemănătoare și Cioran, și Noica, și Nae Ionescu, până la urmă, și Pârvan ori Eminescu, pe scurt, mai toată cultura română?/ Șocant mi se pare a pune în discuție dreptul la informare și la adevăr în numele unor considerente de «oportunitate» și de «context». Chiar dacă articolul lui N. Manea ar fi fals, și

tot ar trebui cunoscut, fie și pentru a fi apou respins la obiect. Acest articol scris serios și documentat impune celor ce doresc a-l respinge să procedeze la fel de serios și de documentat și să nu recurgă la retorică și exclamații. (...) Când dreptul la adevăr a fost plătit cu sânge, șocant mi se pare ca un asemenea text să fie ținut în portofoliu cu sugestia că un anumit adevăr n-ar fi oportun. (...) Iar dacă îi criticăm și îi condamnăm pe cei din interiorul Puterii care, prin ezitățile lor, ne-au făcut să rătăcim și să batem pasul pe loc, ce am mai putea spune prietenilor care nu vor să ne lase să ne amintim de bolile vechi, sub pretextul urgenței de a le înfrunta pe cele mai noi? (...) Unii – precum chiar dna Lovinescu – ar putea susține că nu e îngăduit să vorbești de «cazul» Eliade izolat, fără să iei în seamă, să zicem, «cazul Călinescu», deoarece astfel adevărul devine șchiop, omițând astfel mult mai marile dezastre produse în cultură și societate la noi de către comunism. A pune totalitarismul de dreapta și susținătorii săi sub acuzație ar fi nedrept atâta vreme cât totalitarismul de stânga cu demisiile intelectuale ope care le cunoaștem n-au fost analizate. Și eu cred că această a doua analiză e neapărat să fie făcută. Dar asocierea celor două tipuri de «cazuri» (...) și ideea că nu este legitim a o aminti pe prima înainte de a vorbi pe larg despre cea de-a doua, îmi par a se situa sub o eroare patentă: două tipuri de culpe, două feluri de «păcat» sunt îngemănate, prinse împreună, plasate sub o denotație comună. Dimpotrivă, cred că numai separarea, distingerea lor, situarea lor pe planuri diferite și neasemenea deschide șansa înțelegerii, explicării fiecărui «caz» sau tip de «caz». (...) În cauză este de fapt motivația și esența «angajamentului» în sine în cele două cazuri. Astfel, Călinescu, Sadoveanu, Ralea etc. (...) n-au crezut niciodată în valorile realismului socialist pe care l-au slujit uneori și nici nu s-au lăsat păcăliți de propaganda de partid la care, sub o formă sau alta, au contribuit. Colaboraționismul lor s-a născut din frică și din lașitate. Știau ce e bine și ce e rău, dar le-a lipsit curajul să meargă pe calea binelui. Iubeau prea mult tabieturile unei vieți îmbelșugate, onorurile fie și ipocrite, titlurile acordate cu larghețe și se temeau prea din cale afară de frig, foame, închisoare și moarte. (...) N-au avut «stofa» morală a unui Soljenițin, ori a unui Paul Goma (...). Au răspuns prea repede somațiilor trupului, apelurilor «prea-omenescului», ale trivialului vieții. De aceea, ei și-au sfârșit adesea existența într-un sordid al moralității. (...) / Lucrurile stau însă altfel în «cazul Eliade». Aici, ca și în cazul unor faimoși stângiști din Occident sau din America Latină, intelectualul se angajează conștient și voluntar în susținerea unor anumite idei totalitare cât și a consecințelor politice respective. El nu cedează, nu își pleacă fruntea; dimpotrivă, el atacă. El nu e laș, temător, dezabuzat, duplicitar; e, dimpotrivă curajos, radical, plin de impetuositate. (...) Pe un Eliade, ca și pe mulți alții – de dreapta sau de stânga –, nu deficitul voinței l-a caracterizat, nu neputința de a urma binelui, nu fragilitatea alcătuirii interioare, nu turpitudinea «prea-omenescului». De aceea, e greu de admis că, dacă mai târziu n-au retractat,

cauza ar fi conjunctura. Fidelitatea față de esența vechilor convingeri ar fi o explicație mai bună și ar face mai multă dreptate acestui gen de personalități”.

● Nr. 10 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină un editorial politic semnat de Hanibal Stănculescu, în care autorul afirmă răspicat prezența ideologiei și practicilor legionare în mediul intelectual și politic românesc (*Nicadorii? Sunt printre noi!*). □ Într-un text alăturat (*Politica mioritică*), Sorin Șerb îl ironizează pe ministrul de externe Adrian Năstase pentru faptul că s-ar arăta prea ocupat de repatrierea (lăudabilă) a osemintelor lui Nicolae Titulescu, nerămânându-i energie pentru alte acțiuni, la fel de urgente, vizând scoaterea României din izolare, dar și „casarea acordului de pace de la Pris”, cu cererea corespunzătoare de „despăgubiri pentru perioada de ocupație” sovietică: „România ar avea dreptul de a pretinde Ucrainei restituirea *in integrum* a teritoriilor, iar Rusiei – repatrierea moldovenilor deportați”. □ Emil Ionescu comentează „autonomizarea” liderului minerilor, Miron Cosma, în raport cu Puterea, căreia îi pune condiții pentru a-și securiza spațiul de manevră (*Terorism sindical*). □ Bedros Horasangian îi ia apărarea lui N. Manolescu împotriva unor atacuri din media: „Implicarea în plan civic a unui intelectual de prestigiu ni se pare binevenită. Spre iritarea esteților (cică) apolitici care-și freacă blănițele pudrate între Cotroceni și Academie. Ce-or ascunde «dosarele» tăcerii lor?” (*Accesul la rafturi*). □ Virgil Rațiu polemizează cu Iosif Naghiu și Cristian Tudor Popescu, care, într-o emisiune TV, deplângeau slaba reprezentare a pieselor românești pe scenele teatrelor din țară. (*Dramaturgia azi – orgolii nefondate*). Autorul articolului ia ca exemplu o subproducție dramaturgică supraevaluată: *Femeie pe valută – aștept provincia* de Gheorghe Roman, argumentând că, excepție făcând un număr redus de autori, dramaturgia românească este submediocră. □ Ernest Wichner îi acordă un interviu lui Peter Sragher despre diaspora intelectuală româno-germană și politica internă din România („*Intelectualul trebuie să descompună puterea*”): „Nu trebuie să mă consider un disident, dacă sunt în opoziție cu puterea, pentru că sunt un intelectual”. □ Carmen Matei publică un eseu intitulat *Repere pentru o istorie interioară eminesciană. Sonetul*. □ Ion Bogdan Lefter ia ca pretext o serie de cărți care o au în prim-plan pe disidenta anticomunistă Doina Cornea, în ipostază de autoare, interlocutoare sau traducătoare: Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, traducere și note de Doina Cornea; Doina Cornea, *Liberté? Entretiens avec Michel Combes suivis des lettres ouvertes.../ Libertate? Convorbiri cu Michel Combes*, trad. Oana Vlad („*Ilumiști*”). „*Dosarul*” unei disidențe); Doina Cornea, *Scrisori deschise și alte texte*. □ Ioana Pârvulescu prezintă o antologie italiană de poezie europeană care cuprinde și poeți români (*Antologia Europea. Le prospettive attuali della poesia in Europa*, realizată de Fabio Doplicher; românistul Marco Cugno e prezent în josul paginii printr-un extras din studiul său introductiv). □ Este transcris un dialog între poeții Ion Drăgănoiu și Mihai Ursachi (*Poetul și*

politica) despre colaborarea celui din urmă la revistele exilului anticomunist și implicarea politică a scriitorului ca om de partid și administrație în provincie (cu insistență asupra rolului jucat de Ursachi în coagularea Convenției Democratice la Iași). Evaluările cu privire la alegerile parlamentare sunt optimiste în privința șanselor CDR. Sunt publicate, adiacent, poeme de Mihai Ursachi, un discurs al aceluiași – ținut în biserica din Ipotești – cu ocazia primirii Premiului Național „Mihai Eminescu” pe anul 1991 și o scrisoare deschisă adresată de Ion Drăgănoiu către Cristian Hadji-Culea, directorul Direcției Teatrelor, în care protestează contra înlăturării lui Ursachi de la conducerea Teatrului Național din Iași. □ La rubrica de „Revista presei”, cronicarul anonim face considerații relevante despre starea revistelor culturale după blocajul din decembrie-ianuarie: „Dificultățile financiare ale revistelor culturale (altele decât cele «apărate» de firma Ministerului Culturii ori a Ministeului de Externe) par să fi stimulat cu adevărat spiritul de concurență și sentimentul valorii: după o cam lungă «moarte» (obligatorie) – de a căreie ridicolă infatuare confrății «apolitici», gras subvenționați, s-au simțit datori să-și bată joc –, multe din publicațiile amenințate cu dispariția au reînviat efectiv, modificându-și exact cât era necesar ținuta și criteriile, atitudinea față de «adrisanți» și modul de înțelegere a competitivității «colegiale». Ultimele numere din «Ramuri», «Vatra», «Apostrof», «Euphorion», «Convorbiri literare» și «Familia» sunt (nu doar în comparație cu «Literatorul», «Contemporanul», «Moftul român», ci și în comparație cu «România literară», «Luceafărul» ori «Contrapunct», de-a dreptul «excepționale», fiecare dintre ele ar putea fi invidiată de cei care cred că imaginea României în lume se face doar cu minciuni bine plătite și cu noi complicități răsplătite după vechiul model”. Tot aici, sunt „clarificate” o serie de controverse interne între «Contrapunct» și «Apostrof»: „«Apostrof»-ul, chiar de la primele numere, e o revistă care n-are nici un motiv să se raporteze la suratele ei din Capitală cu (mici) răbufniri psihanalizabile. Ne pare rău că ele pot fi detectate încă o dată în explicativul (și nu întotdeauna pe linia adevărului) articol al Martei Petreu intitulat **Bani, conturi, amărăciuni**. Lăsând la o parte faptul că noi înșine am simțit pe pielea noastră cât de bine funcționează «criteriul» vârstei (care nu-i, în fond, decât o prelungire *naturală* a unor vechi complicități), nu înțelegem ce *anume* crede Marta Petreu că «a pierdut *Luceafărul* în fața *Contrapunctului*». Ultima sedință a Uniunii cu reprezentanții revistelor i-a adus poate colegei noastre de generație încă o dovadă că mai vârstnicii noștri confrăți sunt veșnic învingători: ei ne trag la răspundere că nu respectăm «hotărârile Consiliului» și ne arată că pentru ei, mereu disponibili la promovări, alianțe și premieri reciproce, nu există încă nici o hotărâre care *trebuie* respectată. Mai mult decât atât, Marta Petreu trebuie să fi înțeles că n-are nici un motiv să-i mulțumească lui Mircea Dinescu, nici noului vicepreședinte atotînțelegător, nici tuturor celorlalți care cred că «au creat generației tinere mijloacele prin care să

vorbească»: în fond, care alta ar fi datorita scriitorilor adevărați decât să se poarte cu cei care vin după ei așa cum și-ar fi dorit ei înșiși să fie tratați de către înaintași?”.

● În „Literatorul” (nr. 12), Valeriu Cristea își continuă serialul despre vizita la Paris din 1984 și întâlnirea cu cuplul Monica Lovinescu-Virgil Ierunca (**O întâlnire ratată, III**), răspunzând la acuzele de „filorusism”: „Dacă cenzura nu mi-ar fi eliminat această paranteză domnia sa n-ar mai fi avut prilejul de a se dezlănțui împotriva mea. În lumina celor spuse mai sus acuzația d-nei Monica Lovinescu cu privire la preținsele mele imnuri consacrate Armatei Roșii apar drept complet nefondate. Despre ce putea risca (la începutul ultimului an al dictaturii Ceaușescu) un cetățean român declarat amic al Armatei Roșii am vorbit mai înainte (în compensație, o să-i furnizez d-nei Monica Lovinescu numele unui adevărat admirator al Armatei Roșii, un admirator până la lacrimi; o să i-l denunț deci pe... Nikolai Berdiaev, marele filosof creștin, adversar inflexibil al comunismului rus, care în jurnalul său mărturisește că citea zguduît de plâns comunicatele de presă referitoare la victoriile Armatei Roșii asupra «invincibilei» mașini de război hitleriste”. □ Eugen Simion publică prima parte a unui eseu critic despre **Tânărul Nichita Stănescu**.

● În nr. 90 din „România Mare”, Romulus Vulpescu lansează serialul **Limba Română: tribulații și perspective**. □ Eugen Barbu publică articolul **Sine ira** (despre „Europa liberă”). □ Gen. Ion Alexandru Munteanu îl salută pe scriitorul brăilean Fănuș Neagu, **La Mulți Ani!**, pentru 5 aprilie, depășind **Amin-tiri: Fănuș Neagu și rușii**: „Deși a fost mereu disident, nu s-a bătut ca alții cu cărămida în piept, și n-o face nici azi când toți *nechemații și nedăruiții* caută să-și adune puncte”. □ M. Ungheanu publică articolul **Profesorul Edgar Papu și ocuparea Academiei Române**, E.P. fiind evitat de Academie „...pentru că rămâne un *nealinat* și e taxat pentru că scrie la «România Mare»”: „La Academia Română se face politică așa cum se face și la TV. Evident, profesorul Papu, care și-a reafirmat în fața națiunii încrederea neștrămutată în valorile și viitorul poporului român, așa cum au mai făcut-o pe micul ecran Țuțea sau Anton Dumitru, nu poate fi membru al Academiei Române. În curând, la Academia Română va fi făcut probabil membru post-mortem canonicul Grama din Blaj, care îl batjocorește pe poetul Național. Catolicismul este dosar la modă. Ridicarea în grad academic a lui Ștefan Augustin Doinaș, ca răsplată pentru injuria la Eminescu, anunță insulte și mai grave la adresa valorilor și poporului român. OCUPAREA INSTITUȚIILOR CONTINUĂ. Scandalul maltratării profesorului Papu continuă și el”.

29 martie

● În „Adevărul literar și artistic” (nr. 110), Cristian Tudor Popescu (devenit de curând redactor șef al revistei) semnează un articol despre disidență și colaboratorii sistemului, **Paradoxul gemenilor**, în care constată cu ironie că

discursurile celor două tabere opuse sunt foarte apropiate stilistic, între limbajul „boiernașilor scrisului” și cel al unor Dumitru Popescu-Dumnezeu, Nicolae Corbu sau Vasile Băran existând incredibile similarități. Cât despre Uniunea Scriitorilor, aceasta este „un dispozitiv inventat de dictatura bolșevică pentru a-i înregimenta pe scriitori, persoane răzlețe prin definiție, într-o structură controlabilă prin diverse pârgșii. Moștenitorii ei actuali nu încearcă decât să prezerve acest dispozitiv și să-l folosească în altă direcție politică și aceleași scopuri pecuniare.” □ Pe aceeași pagină, sub titlul ***O profesiune de credință***, este reprodus un fragment din „cuvântarea tovarășului Nicolae Breban, de la Congresul al X-lea al PCR”. Rubrica este menținută și în numerele viitoare, reproducându-se aici fragmente din intervențiile entuziaste ale unor scriitori („disidenți”) la diverse congrese ale PCR. □ În articolul ***Prima sinucidere a lui Marin Preda***, C. Stănescu îi ia apărarea scriitorului – acuzat de „colaboraționism”. Sunt publicate, de asemenea, sub titlul ***Problema dormitorului***, fragmente din discursul ținut de Preda la Congresul scriitorilor din 1956: „Care sunt cauzele care împiedică pe prozatorii noștri talentați să dea piept cu marile probleme sau că sunt prea timizi când o fac? (...) Dar ca să fiu și mai limpede, aș vrea să vă lămuresc ce înțeleg eu prin probleme mari. La noi, prin probleme mari se înțelege adeseori una singură și anume problema socială limitată la câteva aspecte. În mod vag și general se spune «problema construcției socialiste». N-aș vrea să intru în conflict cu teoreticieni, care de altfel m-ar convinge cu ușurință (...) că în fond marile probleme sunt subsumate în această formulă. Or fi, dar eu nu pot opera numai cu ea. Pentru eroul prozei epice, de pildă, problema libertății sociale devine la un moment dat atât de individuală, unică și majoră, încât se transformă în marea sa problemă, iar celelalte probleme rămân fie rezolvate, fie dependente de problema cea unică, fie de importanță secundară. La fel de devine unică, pentru eroul poeziei epice, marea problemă a căsniciei, a fericirii sau nefericirii, problema «dormitorului», cum spune Tolstoi”. Sub titlul ***Intellectualul ca preș: Azi, Adrian Păunescu***, Traian T. Coșovei scrie un articol despre fenomenul Adrian Păunescu, analizând atât poezia autorului, cât și relația acestuia cu Puterea. Recunoaște valoarea „antologică” a poemelor de dragoste și, citându-l pe Eugen Simion, îl cataloghează pe A.P. drept un „spirit macedonskian, contorsionat”, trăsătură care ar defini (după Traian T. Coșovei) implicit atitudinea politică a poetului, înainte și după 1989. Despre volumul *Fântâna somnambulă*: „Indiscutabil, Adrian Păunescu a găsit expresia cea mai sensibilă a limbii de lemn. (...) Desăvârșit într-un alexandrinism al exprimării de cabinet, poetul a știut să umple servitutea cu un acut instinct al geniului”.

30 martie

● LA&I (nr. 13) are în sumar un interviu nonconformist acordat de Grete Tartler lui Dan C. Mihăilescu: ***Poezia va reînflori în anii de resemnare (pre-***

zentul ca un tăiș de sabie), despre politică și poezie. G.T.: „Într-adevăr, în peisaj, elanul scriitorului către politică e binevenit, dar nevoia de a face politică trebuie să fie, în primul rând, una personală, un imperativ de ordine lăuntric, spiritual. Altfel, scriitorul va fi poarta conjuncturilor de moment, devenind un instrument – un simplu instrument - în slujba politicii. Pe de altă parte – tot vorba lui Nenea Iancu – «Dacă n-ai nici o părere în astfel de împrejurări, când mai toată lumea are o părere, ești în primejdie să superi pe oricine are una»”; „Discutăm despre poezie: *poezia e peste tot*, de aceea uneori nu se vede. Chiar în acești ultimi doi ani ea a hibernat, a trecut iarna, fiindcă și pământul se odihnește iarna. (...) În curând, spiritul timpurilor se va schimba, va fi un nou elan, un nou romantism, ca după 1821... e de așteptat un nou umanism. (...) Evident, *timpurile bune pentru politică sunt rele pentru poezie*”.

31 martie

- În „Dreptatea”, Gheorghe Grigurcu îi dedică un articol lui Edgar Papu, „părintele protocronismului” (*De la erare la perseverare*): „I-am urmărit scrisul, împărțindu-mă între prețuirea cuvenită cărturarului infatigabil, cu o particulară alură serafic-pedantă, pe de o parte, și decepția pe care nu mi-o puteam înăbuși față de semnatarul unor prelungite și sonore oportuniste. (...) Mi-am închipuit că savantul și dascălul Edgar Papu, odinioară prestigios, va tăcea ori își va face *mea culpa*. În ciuda oricăror așteptări pe linia firească, dăsa nu șovăie a apărea la «România Mare», deci la publicația ce moștenește, augmentându-le indicibil, tarele rău famatei «Săptămâni» a lui Eugen Barbu, la care colabora de asemenea. Întrebat de către reporter care e justificarea acestei colaborări, lilialul doct a răspuns cât se poate de echivoc, lamentându-se că i s-ar fi refuzat un articol la «Contemporanul. Ideea europeană», că nu se află în relații bune cu «România literară», și că, în consecință, «scrie» pentru «România Mare», unde se bucură de o deplină libertate de opinie. Atât și nimic mai mult!”.

[MARTIE]

- „Vatra” (nr. 3) se deschide cu articolul *De înviere și pentru înviere* de Tertulian Langa. □ În *Scriitorul și credința*, de la rubrica „Radar”, Mihai Sin scrie despre „pragmatismul exagerat al secolului nostru” și totodată „vidarea sufletească, instaurarea cinismului, a bunului plac sau a violenței și cruzimii, aproape la nivel doctrinar”. Sunt puși în paralel „credinciosul” Petre Țuțea și „scepticul” Emil Cioran. Pe aceeași pagină se află materialul *Învierea lui Hristos – singura temelie a vieții noastre*, semnat de episcopul Andrei, de Alba Iulia. □ Părintele Filaret Gămălău, fost deținut politic, este intervievat de Nicolae Băciuț. □ Se publică *Teologie și mistică* de Georges Poulet (funcționând ca „Introducere” a volumului *La pensée indéterminée*), în traducerea și cu un titlu ales de Virgil Podoabă. □ N. Steinhardt este prezent cu *Mărturisire*,

extras din volumul *Primejdia mărturisirii*, material oferit revistei „Vatra” de Ioan Pinte. □ Cu supratitlul „Pagini de exil”, Virgil Ierunca semnează articolul evocator **Paul Sterian**. □ În al șaselea episod al „Jurnalului de lectură”, Lucian Raicu recenzează volumul de eseuri *Table d’Orientation* (1990) de Jean Starobinski. □ Serialul „Documentele continuității” merge mai departe prin publicarea *Cuvântării cardinalului Alexandru Todea, la Sinodul European de la Roma* (28 noiembrie – 14 decembrie 1991). □ În **România comunistă: primele aproximări**, Ovidiu Pecican tratează despre *Condamnați la fericire: experimentul comunist în România* de Vladimir Tismăneanu, volum căruia îi descoperă unele lipsuri, între care imaginea simplificată asupra realității: „În demersul lui Vladimir Tismăneanu aceasta riscă să fie una formulabilă cam așa: «în nici o altă țară est europeană, cu excepția probabil a Albaniei, comunismul nu a avut un caracter atât de îndârjit, de absurd, de irațional precum în România»”. Mai departe, Tismăneanu e criticat că oferă o „înțelegere parțială” a trecutului nostru recent și a relației sale cu naționalismul, și sunt semnalate alte trei încercări de abordare a naționalismului românesc comunist dintr-o perspectivă străină, datorate antropologilor Claude Karnoouh și Katherine Verdery și istoricului Keith Hitchins. □ Se publică al unsprezecelea episod din serialul *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu, precum și a treia parte din *Închisoarea cărților* – selecție din lista cărților interzise în România din 1948. □ Se publică proza **Farsa** de Răzvan Petrescu. □ La rubrica „Vatra dialog”, Vasile Andru, intervievat de Alina Cadariu, discută teme spiritualiste („Isihasmul laic ar putea pregăti o infuzie de spiritualitate în toate straturile sociale”) și se declară preocupat de „rostirea directă, pentru că este un timp când oamenii au nevoie urgentă de rostire directă”. Pe aceeași pagină, se publică *Marșul rezistenței făgăreșene*, prefătat de Ioan Gavrilă, fostul șef al grupului de rezistență din Făgăraș. □ Se publică *Iradieră pneumatică și eficiența transformatoare a Învierii lui Hristos în lume* de Dumitru Stăniloae. □ Apare al XXII-lea episod din jurnalul *Exerciții de despărțire* de Mircea Zăciu (septembrie-octombrie 1980). □ Ion Negoitescu scrie despre publicistica lui N. Steinhardt din *Escale în timp și spațiu*. □ Se publică, în traducerea lui Aurel Pantea, fragmentul *A treia zi a înviat din morți*, din *Schița unei Dogmatici* de Karl Barth. □ La rubrica „Biblioteca Babel”, Adrian Popescu traduce și prefătează poemul *Pătimirea* de Alessandro Manzoni. □ În *Arhiva semnificațiilor*, Ioan Derșidan scrie despre proza lui Ioan Groșan. □ Pe ultima pagină, sunt semnalate subiecte de interes din câteva numere recente ale publicației franceze „Revue des sciences humaines”.

● În „Calende” (nr. 3) este publicat un interviu cu Nicolae Manolescu realizat de Constantin Ciochină, una dintre temele abordate privind statutul scriitorului român după 1989. Criticul le reproșează unor prozatori optzeciști, textualiști, însuși textualismul, „încercarea de a înnegri pagina de hârtie cu un model, cu un desen, cu o grilă, dincolo de care se văd puține lucruri. Este o anumită steri-

litate a textualismului. Nu a ieșit nici un mare scriitor din asta". În ceea ce-i privește pe poeții generației '80, N. Manolescu consideră că ei au schimbat „practic înfățișarea poeziei contemporane”. La finalul discuției, se pune accent pe necesitatea revizuirii literare: „Percepția noastră literară asupra anilor de comunism a suferit o schimbare totală. Trebuie să vedem cum reacționăm acum, în condițiile noi, la cărțile pe care le citeam acum 10-15 ani. Ceea ce ni se părea atunci curaj, să vedem dacă mai este curaj. Dacă prețul plătit atunci pentru curaj merita să fie plătit. Atunci spuneam, uneori, că da. Acum putem să spunem nu. Sunt o mulțime de lucruri, care vor construi în scurt timp o altă imagine a literaturii române, scrisă în epoca comunistă decât aceea pe care o avem acum în minte și pe care am crezut-o valabilă în ultimii zeci de ani”. □ Sub titlul „*Cultura fără politică este o prostie*”, Călin Vlasie și Sorin Alexandrescu discută despre viața literară românească în postcomunism. Dialogul pornește de la exprimarea unei nemulțumiri cu privire la prezența, în viața publică, a lui Eugen Barbu și Adrian Păunescu, „scriitori care niciodată n-au reprezentat nimic și care nici acum nu reprezintă nimic”; Adrian Păunescu ar fi „pervertit” moral „o întreagă generație de copii și tineri”, prin spectacolele susținute cu Cenaclul Flacăra. Referitor la conceptul de „cultură fără politică”, Sorin Alexandrescu afirmă: „Nu există literatură fără politică. Și nu există nimic fără ideologie. Asta este o iluzie. Există doar diferite grade de implicare a ideologismului în text. Și există scriitori care, refuzând politicul sau întorcând spatele politicului, produc texte în care ideologicul este foarte adânc implicit, adică nu mai este explicit, ci implicit prezent într-un mod cvasi-sesizabil: anumite tipuri de viziuni asupra lumii, anumite teme, anumite jocuri compensatorii. Adică nu poți să spui că scrii complet în afara contextului istoric. Orice opțiune, chiar cea *apolitică* este în fond politică, pentru că a fi apolitic înseamnă a te opune unor scriitori care sunt politici. E o iluzie sau e un praf în ochii oamenilor. Nu pot să iau în serios. Nici teoretic, nici concret. Sunt scriitori care au scris ori ca Valeriu Cristea în presa fesenistă, ori s-au opus clar. Adică sunt scriitori care au avut opțiuni politice și pe care le au în continuare. Și nu mă pot convinge că nu le au. *Cultura fără politică este o prostie*”.

● Nr. 3 din „Steaua” conține un grupaj Ana Blandiana, cu articole de Nae Ionescu (*Autobiografie lirică*), Maria Ana Tupan (*Clasicizarea unei poete*) și Adrian Popescu (*Blandiana*). □ Din sumar: eseul *Mircea Eliade și labirintul identității* de Vistrian Goia; un comentariu al Ruxandrei Cesereanu, *Un best seller al detenției*, despre volumul *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid (1991); versuri de Constantin Culeșan și Cezar Baltag ș.a.

● „Echinox” (nr. 3) are pe prima pagină, sub semnătura lui Emil Cioran, textul *Unde sunt ardelenii?* (extras din volumul antologic *Singurătate și Creștinism*, Editura Humanitas, 1991). □ Sunt publicate cronici literare despre George Vulturescu (semnează Adrian Suciu) și Ion Caraion (comentează Cristina

Pop), ca și despre cartea lui Sorin Antohi, *Utopica*, despre care se exprima elogios Alina Hristea (*Utopia ca bucurie a ființei*). □ Din sumar: poezii semnate de trei poeți bucureșteni: Radu Carp, Călin Hera și Sorin Gherguț; interviuri cu Eugenio Coșeriu și Teohar Mihadaș, realizate de Carmen Varfalvi-Berinde și respectiv Daniel Neșă; un fragment din *Violența și sacrul* de René Girard, în traducerea lui Alexander Baugmarten.

● În nr. 3 „Familiei”, în articolul de fond *Sertarul cu jurnale, jurnalul cu sertare*, Ion Simuț observă interesul sporit de care se bucură, după 1989, jurnalul: „Mărturii subiective, istorii secrete, reflecții, însemnări de lucru, comentarii de lectură sau moravuri, aventuri de călătorie sau numai evadări imaginare dintr-un spațiu sufocant alcătuiesc o imensă panoplie de timpuri individuale paralele (căci jurnalul e o armă secretă confecționată în taină de scriitor pentru uzul posterității). Autorul ascunde în sertarele jurnalului tot ceea ce vrea să tezaurizeze pentru mai târziu”. Aceste comentarii pregătesc cititorul revistei orădene pentru fragmentele de jurnal ce vor putea fi parcurse în numărele din martie și aprilie, de Alex. Ștefănescu, Adrian Marino (*Două zile la New York*), Petru Comarnescu, Mircea Eliade, Virgil Ierunca, Victor Felea.

[MARTIE-APRILIE]

● În nr. 3-4 din „Caiete critice”, Eugen Simion scrie despre volumul de interviuri *Între Dumnezeu și neamul meu* de Petre Țuțea, „prima carte a acestui filosof socratic devenit o legendă în mediile intelectuale românești din ultimele decenii”. Articolul are totuși un caracter cvasi-monografic, de sinteză, cu dese trimiteri la felul în care P.Ț. își vede congenerii: „Țăran imperial sau neimperial, gentilom etc., Țuțea este, înainte de orice, un personaj foarte original în viața noastră intelectuală. În generația lui (...) cele mai multe afinități de temperament le are cu Petre Pandrea. Ca și acela, vine din lumea țărănească și mizează pe valorile morale creștine. În *Pomul vieții*, Pandrea fundamentează o etică europeană pe codul moral al țărănimii oltenesci. Țuțea se bazează pe morală ortodoxă și, între un laureat al Premiului Nobel și o țărăncă bătrână din Bărăgan care se roagă, el alege atitudinea bătrânei neștiutoare de carte pentru că ea este mai aproape de adevăr decât savantul. Este unul din multele paradoxuri ale misticului inventiv, cu limba ascuțită, muntenească. Este mândru de colegi săi de generație, dar, când ajunge să-i caracterizeze, strecoară și câte o propoziție cârtoare” (*Un mistic cârtoare*). □ Ovid S. Crohmălniceanu scrie despre *Jurnalul unui pseudofilosof* de Arșavir Acterian (*Un jurnal cât un teanc de cărți*): „Un anume sentiment dezolant însoțește orice rând și singularizează jurnalul lui Arșavir Acterian, făcându-l să lase în ordine literară o foarte puternică impresie. Suntem practic atinși de o aripă neagră care fâlfâie peste însemnări. (...) Arșavir Acterian are un remarcabil talent de portretist. Jurnalul său e o galerie de figuri, excelent prinse, dar din aceeași perspectivă descurajantă, a decrepitudinii omenești. (...) Rămâne până

la o vârstă înaintată același pasager al *Corabiei cu ratați*, cum se intitula în tinerețe grupul de prieteni Emil Botta, Corneliu Temenski, Mircea Stoenescu, Nicușor Popovici, Petre Boldur, Mircea Nicolau, Pericle Martinescu, Luca Dumitrescu. (...) Aterian a împărțit în tinerețe credințele politice ale multora din amicii săi, formați ideologic la școala lui Nae Ionescu. Regretă ulterior tributul pe care l-a dat orbirilor generației sale și are meritul să o spună. Își amintește jenat cum astfel de «greșeli gogonate» i-au produs lexiuni sufletești celui mai bun prieten al său, Eugen Ionescu”. □ Sub titlul *Un Procopiu din Cezareea al nomenclaturii*, Valeriu Cristea comentează prima carte scrisă și publicată în Occident de Petru Dumitriu (trad. 1992: *Ne întâlnim la judecata de apoi*), în care vede și „prima carte din lunga, nesfârșita serie a celor care au alcătuit așa-numita literatură despre anii '50”: „Petru Dumitriu însuși face parte din istoria anilor '50. O anumită reținere poate fi pusă pe seama stării de nedezmeticire, după trezirea lui într-o cu totul altă condiție. Ca și pe seama persistenței unor temeri, firești la un evadat din lagăr (lagărul socialist în acest caz). S-o spunem cu toată sinceritatea cititorului simplu, care zace în fiecare dintre noi, inclusiv în criticii literari: ne așteptam la mai mult, ca prima carte din exil a lui Petru Dumitriu (...) să răscolească mai adânc în răul perioadei pe care o evocă. (...) În urechi cu obsedantul strigăt «Jos comunismul!», mă întreb: a greșit scriitorul admitând și pete de lumină în bezna pe care a descris-o în romanul său? Dacă ar fi procedat altfel ar fi însemnat să recurgă din nou la procedeele realismului socialist, întors pe dos de data asta. Petru Dumitriu, un scriitor prea important (și prea pățit) pentru a voi să mai audă măcar de această «metodă de creație», indiferent de forma în care ea, metoda, s-ar înfățișa”. □ Secțiunea de „Convorbiri” găzduiește un dialog între Eugen Simion și artistul plastic Ion Nicodim, proaspăt laureat al Premiului Herder pe 1992. I.N.: „Eu am citit o carte destul de frumoasă a lui Cărtărescu, dar l-am ascultat într-un interviu imprudent în care spunea că Nichita Stănescu și generația lui erau atât de depășiți ca formulă artistică și singurul moment autentic este postmodernismul. Postmodernitatea există sub diferite nume – în fiecare țară! Și ea a fost depășită după 2-3 ani de o altă «trans-avangardă», pentru că și postmodernismul se vrea tot o avangardă! E o neliniște continuă, ne reinnoim în fiecare an (...). E o necesitate, probabil, a omului contemporan de a mistui, ca în societatea de consum, repede și aproape tot. Ce este postmodernismul? Ceva ce a fost digerat...”; „Nu suntem făcți să ne angajăm în viața politică prea profund, pentru că suntem atât de individualiști și orgolioși că niciunul din noi nu vrem să ne supunem disciplinei. Disciplina unui partid, a unui organism... Noi ne revoltăm imediat dacă nu suntem ascultați. Cazul lui Iorga, Goga ca oameni politici poate fi un exemplu nefericit al existenței noastre. Eu aș fi mult mai fericit dacă artiștii s-ar întoarce la uneltele lor”; „Socot că ar trebui să avem această superioritate de a trăi deasupra grămezii cum e la Rugby. Altfel coborâm și nu mai vedem generalul, vedem numai

particularul și vom fi dominați de cei care văd de departe generalul. Noi putem să ajungem, poate, o colonie – poate chiar culturală, economică, a altor puteri care ne cred incapabili de a ne guverna. Ne-ar trebui multă toleranță și înțelepciune ca să vedem că răul poate fi mult mai profund, că *noi* trebuie să girăm treburile țării noastre. Aș fi dispus oricând să colaborez cu un om de cultură în acest sens dar îți repet: există atâta violență și atâta lume face politică încât nu văd de ce trebuie s-o mai facem și noi... Mă obsedează ideea acestei violențe, a acestei categorii sociale, intelectualul român amestecat în politică! Tone de maculatură zac pe marginea trotuarelor spre vânzare, ziare în care intelectualul român se explică, își explică opțiunea sau opțiunile, violent, vulgar, fără nuanță, cu invectivă la adresa celuilalt, cu calomnie, șantaj, înjurături, departe de lupta de idei, direct la lupta cu vorba, pumnul și bâta sau piatra, agitând și ațâțând masa de oameni ce așteaptă să li se spună pentru cine trebuie să strige *jos!* Și *Huo!* O parte a culturii românești pare moștenire directă (...) a anilor treizeciști... în care, poate cei mai buni tineri de atunci, socotiți azi ca monumente ale culturii naționale (...) aveau la mișcări de care orice societate de azi nu vrea să-și aducă aminte cu plăcere! Ca un virus inoculat cu zeci de ani în urmă, azi izbucnește în unii impulsul părinților din anii amintiți, reluând idei proprii timpului incubării (...). O altă categorie mai puțin capabilă de a judeca continuă, pe celălalt versant, ideologia celor patruzeci de ani de înregimentare și imbecilizare. Categoria gardienilor uniunilor de creație, cei ce au așteptat totdeauna și s-au luptat să fie subvenționați de stat (...), cei ce intrați la douăzeci și cinci de ani în uniune deveneau pensionarii ei până la moarte! Sunt și cei ce-și ocupau, desigur cu excepți, între un voiaj și altul postul de conducători ai uniunilor, degustătorii purceilor cu lapte aduși în flăcări jucăușe și-n miros de cognac, în sălile cu lumină obscură de către directorul Răceanu, pentru Uniunea Artiștilor Plastici. Breasla se satisfacea prin reprezentanții ei! (...) Desigur că vorbesc simplificator, există între aceste două culmi și o vale, în care laborios omul își cultivă ogrorul (...) dar pentru moment această vale e o vale a plângerii! E o categorie care, așa cum spune Cioran despre român, trăiește în afara istoriei! Nimeni nu are nevoie și nu se ocupă de ea pentru memento!"; „Socot că pictura românească vrea să impună ca pe timpul lui Ceaușescu – ceea ce crede ea despre ea. Trebuie să fim lucizi, avem șansa de a se fi deschis frontierele”. □ Dosarul tematic al acestui număr îi este consacrat lui Leonid Dimov (*Dimov, oniricul*). Sumarul conține extrase „din interviuri”, un text inedit (prozopoemul reflexiv *Parabolă*), un eseu, de asemenea inedit, despre *Dostoievski și atestarea heterogenității*, o antologie de extrase despre L.D. oferite de soția acestuia, Marina, în aprilie 1992, lui Dan Grădinaru (*Călătorie cu Leonid Dimov*). Într-un șapou, D.G. semnalează importanța biograficului la un poet antibiografist ca L.D.: „Parcă n-aș mai fi atât de antibiografist ca odinioară. În cazul marilor creatori amănuntul biografic derizoriu capătă un halou magic uluitor și ar fi o

greșeală să fie privat cititorul de mărturia unei stranii învieri”. Considerațiile Marinei Dimov au în vedere opinii ale poetului despre diverse episoade, preferințe și elemente biografice. ■ Nicolae Bârna scrie despre implicațiile mitice și mitologice ale onirismului dimovian (*Dimov mitograf*). ■ Dan Grădinaru semnează o serie de crochiuri interpretative (*Note despre poezia lui Leonid Dimov*), după care selectează o serie de opinii ale poetului despre diverse aspecte biografice, personalități, autori favoriți etc.: Nichita Stănescu, generația 1960, relațiile cu lumea, conopida, critica literară, Mircea Zăciu, Mircea Vasilescu, cultură, viață, Stalin, arestul preventiv, prozatori, darul lingvistic, câini, Iisus, Dostoievski, Philippide, poezii ruși, prozatorii ruși, Bahtin, Irina (fiica lui D.), generațiile mai noi, vise – consemnate cu puțin înaintea morții acestuia. ■ Editorialul acestui grupaj (*Dimov, oniricul*), semnat de Eugen Simion, are următorul final: „Dimov a murit într-o toamnă târzie și la înmormântarea lui n-au fost, în afară de familie, decât cinci scriitori. I-am numărat bine. Doar cinci dintre cei aproape două mii câți avea atunci Uniunea Scriitorilor. Dintre cei cinci, nici un poet sau critic din generația '80. Ce reprezintă Leonid Dimov pentru poezia română? Am spus limpede în *Scriitori români de azi* și am bucuria să observ că intuițiile mele au fost bune”. ■ O anchetă *Leonid Dimov* cu două întrebări – „1. L-ați cunoscut pe Leonid Dimov? 2. Ce reprezintă Leonid Dimov pentru poezia română” – îi are ca invitați, în ordine, pe Fănuș Neagu, Ovid S. Crohmălniceanu, Mircea Ivănescu, Valeriu Cristea, Ion Stratan și Alexandru Calais. *Fănuș Neagu*: „M-am cunoscut cu Leonid Dimov pe când nici eu nici el n-aveam serviciu și nici nu căutam. Eram undeva, lângă Oborul Vechi (...), mai precis în vechea barieră a Moșilor, într-o berărie în care noi singuri beam rom. (...) Ne știam din auzite. Avuseserăm amândoi, ca profesor de limba română, pe podmnul Ghiță Gheorghe, unul dintre profesorii secundari ai Bucureștiului, care ne-a afundat în Proust (pe mine), iar în Valéry – pe Dimov. Franțuziți până-n călcăie, ne-am îmbătat ca doi valahi (...). Dimov era singurul mare autor balcanic după Anton Pann. El a trăit și va fi mereu numai în sufletul vechiului București lângă cărturarii îmbătrânind melancolic, în marile curți (bineînțelese, imaginare) ale veliților boieri”. *Valeriu Cristea*: „Este mai mult decât probabil că Leonid Dimov s-a aflat tot timpul sub atenta supraveghere a «organelor competente». O amintire indirectă despre poet îmi confirmă supoziția. Într-o frumoasă dimineață de vară, pe Calea Victoriei, undeva în zona Palatului Telefoanelor, am dat nas în nas cu un fost coleg de facultate care, după absolvirea acesteia, acceptase să lucreze la MAI. Era un băiat înalt, miop, pe care nu-l văzusem niciodată fără ochelari, oarecum visător, o colegă care, desigur, îl plăcea l-a poreclit, după vizionarea filmului (american) *Război și pace*, Pierre, de la Pierre Bezuhov. Ei, iată că Pierre ajunsese să lucreze la Securitate! Ce-i drept, la secția ei literară, căci am rămas cu impresia că acolo, ca într-o paralelă, mai exista o *România literară* unde fiecare dintre noi își avea dublul său, care ne

citea cu multă atenție, *urmărindu-ne prin lectură*. Am mai rămas de asemenea, până azi, cu impresia că acel fost coleg al meu, un bun coleg, de altfel, *pe mine personal m-a protejat*. (...) Atunci însă, pe strălucitoarea Calea Victoriei, estivală și matinală, zărindu-mă, a invocat, râzând, numele lui Leonid Dimov, ceva în sensul «știm noi ce e cu Leonid Dimov al vostru!»”. *Ovid S. Crohmălniceanu*: „Dimov e un trapezist care lucrează sub cupola unor circuri amărâte, dar uluiește publicul cu ce știe să facă”. *Mircea Ivănescu*: „Am fost cu adevărat prieteni? El, sigur, este prietenul meu – cu totul deosebit, nu numai pentru că orice semen este deosebit de oricare altul, ci și pentru că este ultimul”. ■ Un articol nesemnat reconstituie detaliat, pe baza mărturiilor servitoarei Angela, *Moartea poetului* (petrecută sâmbătă, 5 decembrie 1986, la o zi după ce aflate la telefon despre moartea lui Noica): „Irina a auzit ușa de la bucătărie și-atunci Dimov i-a spus: «Vezi că moș Nicolae a început să umble deja pe la casele copiilor». El a ieșit și s-a dus la baie. A lipsit câteva minute, dar n-au dat importanță. Dna Marina era cu mama ei la bucătărie și după un timp s-a auzit strigată «Marina», «cu glasul lui cu care mă striga de o sută de ori pe zi, nici mai încet, nici mai tare». Mai întâi a ieșit din bucătărie soacra, care a văzut, apoi ea. Poetul, ieșind din baie, cu ultimele eforturi traversase sufrageria, apoi probabil sprijinindu-se cu mâinile de canatul ușii de la sufragerie se lăsase încet în jos, în hol, fără să plângă sau să rostească un singur cuvânt, și a rămas așa pe spate, cu ochii larg deschiși. Ea a strigat la el: «Ce-i cu tine?». Apoi l-ar fi întrebat: «Spune-mi ce te doare, unde te doare?». Poetul a mai apucat să arate în dreptul coșului pieptului, apoi ea a văzut apărându-i între sprâncene și până la rădăcina frunții un triunghi vânăt, care câțva timp s-a distins bine, după care, încet-încet, s-a stins (și atunci i-am zis eu că el a murit cu adevărat)”. □ Al. Piru reconstituie contextul în care s-a produs *Eliminarea lui Călinescu de la Universitate* (campania lui I. Vitner după suspendarea ziarului „Națiunea”), cu informații memorialistice despre eliminarea din învățământ a discipolilor (asistenților): „Îndată după doctorat, am dat un examen pentru titularizare prin concurs, conform legii. Am reușit și ocupat postul respectiv până la 1 noiembrie 1949 când, fără nici o explicație, am fost ca din senin concediat cu o formulă găsită ad hoc (...). Dinu Pillat și Adrian Marino, asistenți suplینitori, nu mai fuseseră încadrați în anul universitar 1948-1949, primul din motive politice (era din familia, după mamă, Brătianu), iar Adrian Marino în urma răspândirii unui manifest țărănist (așa s-a interpretat un fragment din cartea lui Harold Laski, președintele partidului laburist, *Pentru libertate*, apărută în traducere românească la Editura Pro-Pace în 1946) (...) De fapt, înlăturarea mea, ca și a lui Ovidiu Papadima și Valeriu Ciobanu a survenit încă de la finele lui 1948, la faimoasa reformă a învățământului. G. Călinescu a rămas în continuare, dar schimbându-i-se în întregime echipa, n-a mai ținut după vacanța de iarnă 1948-1949 nici un curs, a venit în calitate de șef de catedră să prezinte studenților pe adjunctul său nou Ion

Vitner, a recomandat studenților să-l asculte așa cum îl ascultaseră și pe el, a făcut stânga împrejur și a ieșit din sală”. □ Andrei Grigor semnează un articol foarte critic despre „eșecul” literar al generației ’80, confiscate, după 1989, de politica militantă, având, la un capăt al scalei, exemplul lui Hanibal Stănculescu, care – întrebând „ce mai scrie” – anunța „nonșalant” că pregătește reeditarea singurului său roman, și – la celălalt capăt – excepția creativă a lui Mircea Nedelciu, care confirmă regula. În concluzie: „Societatea românească a «câștigat» un cor politic pe o singură voce, în timp ce literatura română a pierdut o generație cu individualități ce se anunțau puternice. Câștigul uneia nu compensează pierderea celeilalte. Aș vrea să cred, totuși, că n-am dreptate. Și mărturisesc că principalul rost al acestui eseu este chiar acela de a-mi determina congenerii să mă convingă că mă înșel” (*O generație literară*). □ Doina Ciurea reconstituie geneza *Cântecelor la drumul mare* ale lui Nichita Stănescu, evocând, dincolo de considerații eseistice despre poezia fostului soț, circumstanțele scrierii și receptării acestor texte „studentești” nonconformiste și exuberante. □ Alunița Cofan recenzează biografia *Clipa i-a fost prea repede* scrisă „cu dragoste, cu regret și cu nostalgie” de tatăl lui Sorin Titel despre fiul său prematur dispărut (*Biografie între legendă și realitate*). Cu observația că, adesea, biografia scriitorului este proiectată „în legendă” și că „nici măcar tatăl nu poate comunica ceva absolut revelator și concludent” despre „acest misterios Sorin Titel, zămislit de pământul Banatului”. □ În cadrul secțiunii „Document”, în partea a doua a studiului istorico-literar despre *Contestarea lui Tudor Arghezi*, Ana Selejan reconstituie episodul reprezentării, la Teatrul Național din București, a piesei de teatru *Seringa* de Tudor Arghezi, cu ecourile reacțiile virulente care au urmat la nivelul forurilor comuniste (primăvara 1947). □ Petre D. Anghel comentează recent-apărutul volum *Surzătorul Alecsandri* de Al. Piru, „studiu monografic de tip clasic ce se deschide cu o pagină de reflecție, veritabile norme privitoare la metodologia cercetării și evocării operei și vieții unui creator (*În arcanele vieții și operelor lui Vasile Alecsandri*)”. □ Nicolae Bârna scrie laudativ („un regal pentru publicul avizat și neposomorât”) despre eseurile lui Luca Pițu din *Naveta esențială (Filiera franceză și hâtra zăbavă bahluviană)*. □ Elisabeta Lăsconi recenzează ultimul volum de eseuri al Mariei Vodă Căpușan („*Accente*” *diverse și incitante*). □ La „Cronica edițiilor”, Dumitru Micu scrie despre *Ediția critică Sadoveanu*, ajunsă la volumul al șaselea. Elogios pe ansamblu, mai ales cu privire la calitatea editării, a aparatului de note și a cvasi-exhaustivității bibliografiei critice din primele decenii ale secolului 20, comentariul reproșează puținătatea referințelor la critici mai noi sau „ignorarea cu desăvârșire” a multora, uneori – în cazul unor „nume odioase” – printr-o „politică a struțului”. D.M. se oprește îndelung asupra cazului *Mariana Vidrașcu*, romanul din 1906 prelucrat de Sadoveanu, cu știința cumnatei sale, după jurnalul în limba franceză al Constanței Marino-Moscu. Istoricul literar încearcă, de fapt, să elimine temeiul

acuzelor de plagiat: „Constanța Marino a acceptat prelucrarea, dar s-a împotrivit publicării. (...) Nu faptul că Sadoveanu își însușise o scriere a ei o revolta, ci acela că își permisesese indiscreția de a fi divulgat situații traumatizante din viața ei anterioară. Se opunea publicării romanului în calitate nu de (pre)autoare, ci de eroină”.

● În „Ramuri” (nr. 3-4), Gabriel Chifu semnează editorialul ***Sistemul totalitar: modelul matematic și modelul trăit***: „Pe lângă sistemul matematic descris de Orwell, cel viu, trăit de noi, era inegal, nu atingea perfecțiunea decât pe alocuri. Și de aceea era, poate, mai greu de suportat. Dincolo: sistemul era egal cu sine, toate părțile componente se îmbinau fără fisură, coerent (o coerență a negativității, desigur...). Dincoace: fragmente de normalitate erau puse să coexiste bizar cu elemente din lumea totalitară desăvârșită închipuită de un Orwell. Astfel: îți rămânea o rezervă de personalitate (obținută prin cultură, mai ales), chiar o iluzie de fericire, dar acestea erau neconținut asediate cu mijloace perfide și puternice, punându-te mereu în stare de alarmă, de pericol. Poliția politică (chiar dacă nu se numea a gândirii) îți supraveghea și ție (o supraveghere cvasigenerală) intimitatea (prin microfoane, ascultarea telefonului, violarea corespondenței, turnătorii de tot felul; până la ecranul orwellian nu mai era decât un pas tehnologic...)”. □ Ion Simuț publică articolul ***O poveste mai lungă, cu patru narațiuni paralele***, o radiografie a literaturii române sub comunism, menționând ca forme de rezistență la presiunea sistemului, literatura exilului sau cea „literatură disidentă, reprezentată de Paul Goma, Dorin Tudoran, Mircea Dinescu”: „Cine nu a înfruntat fâțiș teroarea politică și urzelile totalitarismului a încercat o altă șansă: aceea de a le denunța pe ascuns, cu complicitatea cititorului, în texte cu subînțeles și ambiguități semnificative. Această mentalitate (o formă productivă de adaptare aparentă) a născut al treilea tip de literatură: literatura subversivă – și ea a avut și are scriitori de mare notorietate (un alt tip de notorietate!), care au dat scrieri a căror valoare va rămâne în istoria literaturii române: Marin Preda, Augustin Buzura, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, N. Steinhardt. Genul cuprinde o sumă de experiențe estetice a căror diversitate trebuie examinată cu atenție (onirismul lui Țepeneag, noul roman al lui Norman Manea, proza și poezia cotidianului la optzeciști etc.)/ În sfârșit, există o literatură pură, eseistă, evazionistă, indiferentă la problemele puterii politice, care și-a creat notorietățile pe alte rațiuni: Leonid Dimov, Ștefan Aug. Doinaș, Nichita Stănescu, Ștefan Bănuțescu, Cezar Baltag, Nicolae Manolescu, Eugen Simion. După 1989, forțele s-au regrupat altfel, dar paralelismul între cele patru literaturi mai persistă”. □ Sub titlul ***Manualul de deconstrucție politică***, Ion Buzera scrie despre volumul lui Nicolae Manolescu *Dreptul la normalitate: Discursul politic și realitatea* (Editura Litera, 1991): „Volumul de față se propune (și) ca o subtilă metaforă a translației de la o analitică a literarului (nu întâmplător chiar primul articol inclus în carte se ocupă de oportunismul

scriitorilor) la una politică. Putem urmări «politizarea» tot mai evidentă a premiselor, dar și persistența problematicii «literare» (vezi articolul *Un soi de îndărătnicie*). De fapt, politologia, așa cum o practică N. Manolescu, înseamnă «descensia» din metatextualitate în «metarealitate». Obiectul analizei se schimbă fundamental, nu obligatoriu și metoda/metodele. «Rădăcinile» meta-literare ale analizei politicului (semnalate de recenziții cărții, de Vladimir Tismăneanu în prefață sau de N. Manolescu însuși) se dovedesc deosebit de utile”. □ În articolul *Ascensiunea și căderea Anei Pauker*, Vladimir Tismăneanu notează: „Literatura publicată după 1965, și aici mă refer îndeosebi la romanele unor Marin Preda, Constantin Țoiu, Alexandru Ivasiuc sau Petre Sălcudeanu, a încercat să compenseze vidul conștiinței istorice deliberat întreținut de birocrăția ideologică a regimului. Mai mult, publicarea nuvelei *Pe strada Mântuleasa* de Mircea Eliade, în care Ana Pauker apare transfigurată în personajul temutei demnitate Anca Vogel, a permis o aproximare, prin intermediul mitului, a acelei atmosfere sufocante și stranii de la începutul anilor '50. Între multe altele, obsedantul deceniu a însemnat cotropirea vieții politice și spirituale naționale de către ceea ce aș numi internaționalismul mistic, complementul intelectual al deplinei subordonări a țării în raport cu interesele și scopurile Uniunii Sovietice. Ana Pauker a fost principala reprezentantă a grupului moscovit din conducerea PCR, mesagerul privilegiat al indicațiilor lui Stalin, purtătoarea de cuvânt a unui pustiitor radicalism cominternist”. □ În „*Sfânta mare nerușinare*”, Monica Lovinescu afirmă: „Criza culturii nu este a culturii propriu-zise, ci a mijloacelor de a răspândi această cultură”, prin scumpirea hârtiei și a spațiilor tipografice – o nouă formă de cenzură. M.L. invocă un articol publicat, pe această temă, de Gabriela Adameșteanu în revista „22” și mărturisește că ceea ce a îndemnat-o să revină asupra acestui subiect a fost o pagină din săptămânalul „subvenționat de stat”, „Luceafărul” (nr. 2/1992): „Știam că redactorii «Literaturii» se adăpostesc sub pretextul «autonomiei esteticului», pătând acest concept pentru care au luptat generații de critici. Pretenția de a asculta de un astfel de criteriu, neadăpostind politica în corpul revistei este declarată «o aberație intelectuală» de însuși Ministrul secretar de Stat de la Cultură, Radu Boroianu. De fapt nu e doar o «aberație». E un fals. «Literaturii» face, și nu doar în acest număr, politică din plin. Singura deosebire față de alte reviste literare este că nu face decât politica puterii. Și a invidiilor personale!”. Și remarcile acide continuă: „În acest număr breasla întreagă (citește Uniunea Scriitorilor) nu se află într-o anume stare falimentară din pricina scumpirii hârtiei – cum poate constata toată lumea –, nu doar din cauza unei gestiuni fanteziste – cum îi reproșează mulți –, ci pentru că «prezintă un candidat la președinția României», pe Nicolae Manolescu. Mai e nevoie să spunem că nu Uniunea prezintă un «candidat», ci Partidul Alianței Civice? Presupunem că nu mai e nevoie, lucrurile fiind cum nu se poate mai clare și constatarea la îndemâna oricui. În

«Adevărul» de data aceasta unul din membrii Comitetului director al «Literaturii», Valeriu Cristea se slujește chiar de majuscule pentru a cere demisia de la «România literară» a lui Nicolae Manolescu, pe același motiv. A transforma «România literară» în organul Pac-ului, sau a pretinde că, de fapt, comitetul Uniunii Scriitorilor s-a decis «să vâneze mistrețul cel mare, anunțând o candidatură unică la Președinția Republicii» înseamnă pur și simplu, pe românește, ca pe oricare altă limbă, a minți”. □ La rubrica „O întrebare pe lună” („În acești doi ani am fost martorii unor surprinzătoare, întristătoare demisii morale ale unor scriitori. Ce părere aveți despre acest fenomen?”), Ștefan Aug. Doinaș răspunde concesiv: „După părerea mea, nu avem de-a face cu nici un «fenomen de demisie morală», și ca atare, cu nici o schimbare de atitudine pe care s-o considerăm «surprinzătoare, înfricoșătoare»”. Totuși: „După Revoluție a mai apărut un grup; grup pe care l-aș numi al disidenților ratați, nu compact, ci difuz; sunt, pe de o parte, toți cei care, neavând curaj pe timpul lui Ceaușescu, fac acum zgomot și practică o îndrăzneală de estradă; pe de altă parte, o seamă de scriitori, mai tineri, care încearcă să răscumpere o tentativă nereușită de disidență. Prima «aripă» este formată din cei care, în fostul Consiliu a Uniunii Scriitorilor, tăceau masiv; ba chiar se exprimau în particular, ca grijulii exponenți ai obștei: «Cât rău ne fac nouă scriitorilor răzvrățiții ăștia!»... A doua «aripă» este aceea care a imprimat azi publicisticii literare un caracter net politizat. Ce aş putea să le reproșez unora sau altora? Că au înțeles, imediat după decembrie 1989, că «acum se poate!...»? Că au văzut repede care sunt locurile vacante, care se cer a fi ocupate? Că se pretind «mai puri» decât cei care – cred ei – au devenit disidenți «având acoperire» de la poliție, de la «Europa liberă», de la... KGB? De când marea noastră doamnă Doina Cornea, simbolul curajului moral și politic românesc este ironizată și batjocorită public, faptul de a-i contesta pe disidenți este... la modă, iar cărțile așa-zis «cenzurate» mai ieri, scoase încă fierbinți din sertar, au devenit o industrie”. □ La rubrica „Evenimente, întâmplări, amănunte”, este publicat (sub semnătura Observator) un articol intitulat *Diversiune*: „Devine din ce în ce mai limpede că imediat după decembrie 1989 Uniunea Scriitorilor a fost ținta unei vaste și extrem de precise operațiuni de compromitere, prin deformări, omisiuni, calomnii grosolane. «Vigilentă», «România Mare» a dat semnalul acestei diversiuni speciale. Publicația respectivă și altele de teapa ei au acreditat ideea că «un jaf» se petrece la publicațiile Uniunii Scriitorilor, care înregistrau pierderi (de altfel minime și absolut firești, cum se întâmplă cu toate instituțiile de cultură, de la teatru și până la muzee!). A fost un pretext pentru putere să nu mai subvenționeze cultura scrisă, să înceapă economia de piață cu... literatura națională!”. [În casetă tehnică a revistei apare un colegiu de onoare format din Ștefan Aug. Doinaș, Mircea Dinescu, Mircea Iorgulescu, Virgil Nemoianu, Eugen Negrici; comitetul de redacție fiind compus

din: Gabriel Chifu, redactor-șef, Marius Ghica, redactor-șef adjunct, și Romulus Diaconescu, secretar general de redacție.]

● În „Viața românească” (nr. 3-4) este reprodus un fragment dintr-un roman inedit al lui Ion D. Sîrbu, *Lupul și catedrala*, în curs de apariție la Editura Eminescu. □ Marin Diaconu publică, la rubrica „Restituiri”, un nou text inedit al lui Mircea Vulcănescu (*Imoralitatea artei*). □ Andrei Ionescu semnează o evocare Vintilă Horia: „*Deznodământul fericit*” (*la moartea lui Vintilă Horia*). □ Sub titlul *Memorial Sergiu Al-George*, sunt publicate texte de Andrei Pleșu (*Sergiu Al. George și înțelegerea simbolică a artei*) și a Nadia Anghelescu (*Limbă și gândire în cultura indiană: probleme de metodă*). □ Gheorghe Grigurcu scrie elogios despre cronicile literare adunate de Marian Papahagi în volumul *Cumpănă și semne*.

APRILIE

1 aprilie

● Nr. 11 al revistei „Luceafărul” marchează împlinirea a 59 de ani de la nașterea lui Nichita Stănescu; pe prima pagină este publicat un poem inedit (fără titlu) al acestuia, din 1979. □ La rubrica „Momos”, Ștefan Agopian rememorează – într-un prim episod dintr-un serial anunțat – împrejurările în care l-a cunoscut pe Nichita Stănescu și episoade ale prieteniei lor: „L-am cunoscut pe Nichita Stănescu în 1975 la Cercul de Numismatică din Ana Ipătescu. (...) Imediat după cutremurul din 1977, Nichita a venit cu un prieten numismat în fața blocului unde locuiam și am fost strigat, era cred prin aprilie, fiindcă nu-mi aduc aminte să fi sărbătorit 31 martie, sau să fi auzit că s-a sărbătorit ziua de naștere a poetului. Poetul m-a invitat la el acasă, era ușor pilit, și în curtea interioară a blocului, văzând lumină la ferestrele unde locuia, și-a adus aminte că apartamentul e ocupat de un vechi prieten proaspăt îndrăgostit. Drept pentru care m-a invitat la Sorin Dumitrescu, pictor și prieten. Am acceptat și acolo am fost primiți împărătește. Era multă lume, îi cunoșteam deja pe câțiva și am petrecut de minune. Sorin Dumitrescu avea o chitară și chiar dacă între timp a sfârșit-o de câteva ori, iar acum o consideră o unealtă a lui Dracu”, atunci, mânat de alte idealuri, cânta dumnezeiește pe acest instrument, folosind, evident, versurile lui Dan Laurențiu, Nichita, Mihai Ursachi, ca să nu enumăr toți poeții români importanți. Nichita era răsfățatul lui Sorin dar, trebuie să recunosc, își împărțea cu parcimonie darurile. Ori de câte ori se «supăra» pe Nichita nu cânta decât Ursachi, dar asta voi observa numai peste un timp. În seara aceea s-a băut, s-a cântat, eram printre ai mei și, numai peste aproximativ o lună, cu ocazia sărbătoririi zilei de naștere a poetei Iolanda Malamen, m-am apropiat cât de cât de Nichita. Nichita începea în perioada aceea să se «despartă de vechii prieteni» și să-și găsească alții. Până aproape de moartea lui, cel mai important dintre noi a fost pictorul și graficianul Sorin

Dumitrescu” (*Poetul și milițianul*). □ Continuă editorialul serial despre reforma învățământului umanist românesc: *A cincea roată la căruță (III)*.

2 aprilie

● Sub titlul *Specialistul în disidenți*, Alex. Ștefănescu răspunde în „România literară” (nr. 11) ironiilor strecurate de C. Stănescu într-un recent articol din „Adevărul literar și artistic” (nr. 109/ 1992), *Cum se fabrică un disident – cazul Ion Anghel Mănăstire*: „Mi se pare neverosimil, dar este vorba chiar de C. Stănescu, fostul critic literar, care ani la rând a răspuns de secția de cultură a ziarului «Scînteia». Pe vremea aceea se ocupa cu zel de identificarea și blamarea oricărui act de disidență față de linia PCR în domeniul culturii. Și iată că în prezent același personaj se simte dator (și chemat!) să-i apere pe adevărații disidenți de prejudiciile care le-ar putea fi aduse de apariția unor disidenți falși./ După opinia lui C. Stănescu un asemenea caz de impostură îl reprezintă publicarea la Editura Albatros, cu o prefață semnată de mine, a romanului lui Ion Anghel Mănăstire, *Noaptea nu se împușcă*, împreună cu mai multe documente privind furibunda campanie oficială care s-a organizat împotriva acestui roman, la prima sa apariție. Autorului i s-a înscenat și un proces public □ în comuna Gîrbov-Ilfov □, în tradiție proletcultistă. (Era în 1985!). Totodată el a fost pedepsit pe linie administrativă și, în plus, și-a pierdut dreptul de a mai publica vreo carte. «Crima» pe care o săvârșise Ion Anghel Mănăstire era aceea de a fi reprezentat, într-o manieră realistă, zguduitoare, degradarea fără precedent la care ajunsese satul românesc în timpul dictaturii lui Ceaușescu./ Principalul organizator al campaniei din presă împotriva romanului a fost, bineînțeles, C. Stănescu (cărui tocmai de aceea nu-i convine, acum, redeschiderea dosarului). Nu unul, nu două, ci trei articole pedepsitoare au fost publicate succesiv în ziarul «Scînteia». Primul, semnat de Emil Vasilescu, a apărut în nr. 13488 din 26 decembrie 1985, al doilea, semnat de Ioan Adam, în nr. 13543 din 10 martie 1986, iar al treilea, semnat de Ioan Adam și C. Stănescu, în nr. 13544 din 11 martie 1986./ Și după toate acestea vine acum C. Stănescu și □ în binecunoscutul stil persiflant-grobian-echivoc-veninos folosit întotdeauna de publiciștii de la «Scînteia» □ îl mai ia o dată la rost pe Ion Anghel Mănăstire. Prima dată îl sancționa pentru nesupunere. Iar acum îi demonstrează, iritat, că n-a fost vorba de nici o nesupunere și îi interzice să apară în fața lumii ca disident./ După opinia lui C. Stănescu, Ion Anghel Mănăstire nu poate fi considerat disident, întrucât nu are... talent literar. Iar romanul *Noaptea nu se împușcă* ar fi fost atacat în «Scînteia» nu din motive ideologice, ci pur și simplu pentru că nu este bine scris! Tot C. Stănescu □ indiscret și insinuant ca un funcționar de la cadre □ aduce în discuție faptul că soția mea și nu altcineva a fost editorul romanului”. □ În articolul *Nimic nu se aruncă, totul se refolosește*, Monica Spiridon încearcă o analiză a lexicului politic postdecembrist, începând prin a constata că „«emanația» lingvistică s-a

dovedit una dintre specialitățile partidului aflat de doi ani la putere”. „Un anumit tip de expresii, lansate de la vârful în circuitul public, intră, pur și simplu, în categoria gafelor lingvistice. Printre ele, «să fiarbă în suc propriu», «sula în coaste», «îi vom zdrobi», «să-i măturăm», «dracu să-i ia!» (pe opozanți, n.n.) și, în sfârșit, «golani» □ o adevărată perlă lexicală, cu întristător răsunet internațional în cele mai selecte medii culturale de pe ambele maluri ale Atlanticului. Este vorba, în fond, de derapaje ocazionale, când limba □ sub presiunea unor momente de criză — scapă din hățul autocenzurii cotidiene, și trădează automatismele unei gândiri iremediabil pervertite de totalitarism, pradă unei inerții implacabile./ Altă categorie de proiectile verbale, sub tirul cărora stăm de doi ani încoace, sunt vocabule pseudo-specializate, afectând precizia și dovedindu-și în fapt doar prețiozitatea. «Implementare», «agenți economici», «destabilizare», «consens național», «justiție socială» și □ în ultimă analiză □ chiar «reformă» acoperă, pe de o parte, o veche tentație de a nu spune lucrurilor pe numele lor adevărat. Iar, pe de alta, dexteritatea de a scoate, la momentul oportun, din mânecă, iepurași sau panglicuțe lingvistice, în aplauzele naive ale unui public păcălit cu șmecherii dintre cele mai ieftine. Deși afectează exactitatea, ele au avut soarta unor pietre lansate energic, pe care — conform unui proverb strămoșesc — mulți se mai străduiesc și azi să le scoată din baltă./ Vin acum la altă clasă de cuvinte, emise cu nechibzuință bine cumpănită. Vocabule cu efect de bau-bau, scoase din arsenalul trecutului recent — ignorat, de voie-de nevoie, de mulți □ ele nu mai încețoșează realitatea, ci o întorc cu susul în jos. S-a putut constata, spre exemplu, eficiența unei astfel de mistificări lingvistice în 13-19 iunie 1990, când s-a vorbit despre o «lovitură de stat de tip legionar», ca să se justifice mineriada regizată de sus./ Las la o parte alte exemple și mă opresc la o formulă din aceeași categorie, aruncată, în trecere, de liderul național al FSN în grădina Convenției pentru Democrație. La o conferință de presă post-electorală, ex-premierul a precizat (reiterând ideea în câteva ocazii) cum că partidul d-sale ar dori o reformă și nu o «restaurație», ca partea adversă./ La drept vorbind ar trebui să ne întrebăm: cine și ce anume vrea, în fapt, să restaureze?”. □ Este publicat un grupaj dedicat lui Fănuș Neagu la împlinirea vârstei de 60 de ani. Eugen Simion realizează un portret în manieră călinesciană: „Cu trupul mare, construit din materii ciclopice, imprezvizibil în atitudini, azi tandru și îndatoritor ca un frate bun, mâine «rău», certăreț, mândru că soarele răsare în fiecare dimineață și intolerant pentru că luna țși permite să apună, fără voia lui, Fănuș sau nea Fane — cum îi zice eternul lui amic și comiliton, Ion Băieșu — are prieteni peste tot și dușmani pretutindeni. Când cei din urmă fac imprudența să-l atace, prozatorul se dezlănțuie în pamflete vitriolante ca acelea ale lui Arghezi. El adună, atunci, smârcurile limbii și pictează, negru pe negru, tablouri apocaliptice în combinații aiuritoare. Victima este un pretext pentru desene fantastice și, dacă le recitești după o vreme, vezi că individul real a dispărut și în narațiune nu rămâne

decât un memorabil personaj de literatură neagră. (...) Voiam să spun ceva despre prozatorul pe care îl citesc și-l comentez de trei decenii și, iată, fac ce fac și ajung la personajul pe care-l văd în ultimii ani mai des decât înainte. Mă sună aproape în fiecare dimineață între 7 și 1, cu vocea lui bună, împăcată șiș dacă îl întreb ce face, îmi răspunde invariabil că tocmai a început o povestire sau că este pe punctul de a încheia o povestire. «Cum, zic eu cu o falsă mirare, lumea arde și tu piepteni literatura?». «Altceva nu știu să fac», îmi răspunde el suspect de serios. Știe și altele, se pricepe, de pildă, la fotbal, este cunoscut ca un cal breaz pe toate stadioanele, în Giulești este un mit, fotbaliștii din mai multe generații îl salută cu afecțiune («trăiți, Nea Fane») și el, ca un naș mafiot într-o Sicilie balcanică, îi înjură cu umor și-i bate tandru pe umăr. I-a trecut pe toți în cronicile lui carnavalești și a făcut din ei veritabile personaje într-o epică jurnalistică în care metafora (metaforă fănușiană) delirează și himerele se țin de mână”. (Într-un Post Scriptum la articolul despre Fănuș Neagu, criticul ține să facă anumite precizări: „Unii cititori se vor întreba, poate, mirați, cum și de ce am revenit, azi, în paginile «României literare», o revistă care n-aș zice că mă sufocă în ultima vreme cu simpatia ei. Am acceptat să scriu articolul de mai sus, la invitația lui Nicolae Manolescu, din trei motive: 1) pentru că este vorba despre Fănuș Neagu, un scriitor din generația mea pe care îl prețuiesc mult și care împlinește zilele acestea 12 lustri de viață; 2) pentru că este greu să te desparți definitiv de o revistă în care ai publicat cu mici întreruperi timp de mai bine de douăzeci de ani și 3) pentru că, în ciuda atâtor semne alarmante de confuzie, intoleranță și lamentabil oportunism, date de publicațiile românești, continui să cred că literatura trebuie să unească pe cei care stimează, cu adevărat valorile spiritului și vor binele națiunii lor”).) În același grupaj mai semnează Alex. Ștefănescu (*Cais înflorit, funigei și puțină mătrăgună*) și Andreea Deciu (*Imaginația combinatorie*). □ Alexandru George comentează volumul memorialistic al lui Paul Dumitriu, *Exerciții de memorie*. Amintirile binecunoscutului intelectual liberal (deținut politic în epoca deștă, ulterior exilat în Franța) se întind pe durata unei jumătăți de secol, ajungând până la evenimentele controversabile ale anului 1990. Apreciat de autorul articolului pentru ținuta morală pe care a știut să și-o păstreze în anii comunismului și pentru luciditatea cu care descrie, în volumul de față, lumea prin care a trecut, Paul Dumitriu este, în schimb, amendat pentru a nu fi înțeles, cu aceeași acuitate, ce se întâmplă în România după 1989. De pildă: „Manifestația din Piața Universității nu-i inspiră decât oroare, ca și d-lui Câmpeanu (care a afirmat că, grație ei, d. Iliescu a câștigat în alegeri un plus de 2 000 000 de voturi); manifestațiile de stradă, presa învrăjbită, violența sunt respinse, deși ele sunt tipice efervescenței politice acuale, nu «imaturității». Radicalismul opoziției (de diferite tipuri) este determinat de indignarea de a vedea Revoluția furată de un grup de activiști comuniști care prin alegeri truate și precipitat organizate au înșelat lumea (...). E curios că dl. Dumitriu, care

jură pe Ferrero, nu a reținut de la acesta («Le Pouvoir») ideea capitală de legitimitate și nu descoperă în conflictele din țara noastră o consecință a ilegalității puterii actuale și a încercării sale convulsive de a dobândi un statut pe care nu-l poate avea. Funciamente incapabilă de dialog, conducerea neocomunistă a recurs la violență pentru a suprima opoziția, radicalizând-o și exasperând-o, nu invers. / Comentariile d-lui Dumitriu sunt în mod vădit ale unui intelectual parizian care știe românește, dar și-a maturizat ideile pendulând între Quai d'Orsay și Palais Bourbon. Numai așa se explică faptul că el poate lua drept informator creditabil pe ambasadorul Franței la București, când e vădit că există o incompatibilitate absolută între înțelegerea politicienilor francezi și situația de la noi din țară, indiferent că e vorba de vremea lui Ceaușescu sau de momentul actual, când relațiile oficiale sunt căutate de puterea de la București pentru a-și conferi o legitimitate într-o altă țară, cu guvern «socialist» (...)/ Dl. Iliescu își caută cu disperare un Gorbaciov și pentru că nu-l mai poate găsi în Rusia, umblă după el în toată lumea; l-a găsit însă la Paris, foarte aproape de dl. Dumitriu: e François Mitterand, unul din ultimii stâlpi ai socialismului în Europa. (În tot cazul, din Franța post-gaullistă s-a adoptat și la noi aberația instituției prezidențiale așa-zicând peste partide, dar având în funcție pe șeful unui partid: e ultimul cadou prost pe care ni l-a făcut Franța)”. □ Este publicată o evocare a lui E. Lovinescu făcută de una dintre prozatoarele afirmate în anii '30 la Sburătorul, Ioana Postelnicu. □ Ovid S. Crohmălniceanu comentează romanul Oanei Orlea, *Perimetrul zero (Între parabolă și descripție realistă)*.

● În „Tribuna” (nr. 13) continuă dezbaterea pe marginea *Cazului Petru Dumitriu* sub semnătura lui Radu Mareș. Rezumând: „Destinul operei de excepție care a fost *Cronică de familie*, cu încă multe zone de penumbră, ar merita reluat și analizat, pus sub lupă. Primul semn pozitiv, chiar cu o recunoaștere din afară, a ieșirii din scleroza proletcultistă, a fost anihilat imediat, în 1960, când Petru Dumitriu s-a expatriat. Mai mult, și autor și operă, au dispărut din literatură. S-ar părea că o asemenea sancțiune drastică limitează, dacă nu chiar anihilează, orice influență asupra mersului ulterior al literaturii căreia îi aparține. Interesant e că, deși nediscutată, încă, influența lui Petru Dumitriu asupra prozei, mai ales a romanului românesc din ultimele trei decenii este deosebit de importantă. Cu atât mai importantă cu cât n-a fost numită și recunoscută niciodată pe față”.

3 aprilie

● În articolul (plin de improprietăți terminologice) *Totalitarism individual*, din revista „22” (nr. 13), poetul Cristian Popescu se pronunță asupra „cazului” Eliade, în dezbaterea prilejuită de eseu lui Norman Manea, *Felix culpa*: „Bineînțeles că a căuta legionarism și fascism în opera științifică sau în cea literară ale lui Mircea Eliade ar fi o dovadă de mentalitate extremistă. Însă pe

mine altceva mă interesează aici: germenii unei posibile lecturi deformatoare din scrierile lui Eliade, astăzi și ieri în România. (...)/ Este foarte greu să-i scoți din cap unui român verde și instruit că țara sa este centrul lumii. El știe – a citit în Mircea Eliade – că infinitatea cantitativă de centre ale lumii nu ia «lumii noastre» calitatea ei de centru-prim al lumii. (...) Am rămas cel puțin nedumerit când Marian Munteanu, proaspăt președinte al unui partid naționalist, al tinerilor (...), anunța la televizor că arborează pe drapelul său ideologic numele lui Mircea Eliade, într-o serie de nume în care intra și Avram Iancu (!). Trebuie să fim foarte atenți cu complexe și provincialismele noastre. (...)/ Fără a afla și fără a analiza în amănunt meritele și culpele marilor sau micilor oameni de cultură, pur și simplu nu-i putem înțelege. (...)/ De pildă, din tinerețea profund naționalistă a lui Eliade și din felul în care viața l-a silit (...) să evolueze, putem învăța că totalitarismul este perfect justificabil la nivel individual. Nu-ți poți construi și nu meriți să primești o viață exemplară dacă nu ești tiran cu tine. Este primul lucru pe care l-aș spune oricărui tânăr naționalist. Fără paradoxalul totalitarism individual nu se poate face nimic de seamă în fața lumii și a lui Dumnezeu. Dar acest fapt nu justifică cu nimic dorința de a îmbrăca un întreg popor în uniforme. Indiferent dacă ele ar fi de soldați sau de călugări. (...)/ Poate că viața lui Eliade tocmai asta ne învață: că dezastrul totalitarismului fascist și obligația exilului l-au forțat să-și exercite înclinațiile naționalist-colectiviste-colectiviste doar pe propria piele”. □ Pe aceeași pagină, este publicată o scrisoare deschisă a lui Norman Manea adresată Gabrielei Adameșteanu (redactor-șef al revistei «22»): „Am aflat de intenția revistei «22» de a publica textul meu despre Eliade dintr-o relatare despre Yad-Vashem (?), vecină cu un interviu în care Șef Rabinul Rosen îl excomunica post-mortem pe Mihail Sebastian pentru deviere de dreapta. (...)/ Am citit, în sfârșit, acum, întreaga capodoperă, inclusiv pre- și postfața. Ce să spun, ce să mai spun!? Sunt amuțit, tocmai acum, când aș avea prea multe de spus./ Aș vrea să ai, totuși, măcar două lucruri în vedere: 1) Traducerea este penibilă. Cine nu știe că «sentence» înseamnă propozițiune, nu neapărat sentință și că «relatives» înseamnă rude, nu relații, cine nu face diferența corectă între original-originar, fundamental-fundamentalist, național-naționalism, cine traduce «dăunătoare», în loc de vicleană, ambiguă, și «respectă», în loc de reneagă (...) n-ar trebui să se aventureze în traduceri. Întreg textul sună anapoda./ Speram ca măcar ultima parte să beneficieze de o confruntare cu versiunea românească, aflată la Bogdan [Ion Bogdan Lefter, la revista „Contrapunct”] sau la «România literară». Doresc, firește, republicarea unei versiuni corecte. (...)/ 2) Te-aș ruga să-mi trimiți, dacă este posibil, toate «ecourile» la scandalosul text”.

● Nr. 11 al revistei „Contrapunct” se deschide cu un articol politic al lui Ioan-Mihai Cochinescu, *La masa săracilor: țara liderilor naționali*, în următorul registru: „Coșmarul postdecemvrist continuă. Într-o Europă împărțită masonic

în masa bogaților și masa săracilor, României i se tot promite un loc la cea dintâi (vreme în care, cu o condamnabilă inconștiență, neamul se sfâșie pe sine), noi însă mâncăm la cea de-a doua, iar drapelul României Mari e pângărit de gurile înveninate ale unui partid naționalist”. □ În articolul ***Numai revoluție politică?*** Emil Ionescu acreditează, în primă instanță diagnosticul lui Nicolae Manolescu privind situația postdecembristă („revoluție politică”) pentru a o amenda prin examinarea Convenției FSN din 27-29 martie, unde gruparea Roman s-a impus în fața susținătorilor lui Ion Iliescu prin „diferența de stil politic”: „Nomenclatura juvenilă a demonstrat că poate juca eficient cartea principalității și raționalității politice. Iliescienii au fost capabili doar de diversiuni anticomuniste”. Cu toate acestea, „raționalitatea politică” a celor dintâi rămâne doar o „tactică de conjunctură”, „Securitatea scindată face și desface intrigi”, iar „instituțiile statului sunt instrumentul unor interese personale” – drept urmare, „revoluția politică este însoțită ca o umbră de fenomenul contrar: reacționarismul fărădelegii. Apele nu s-au despărțit încă de uscat și drumul – dacă spre lumină duce – e încă lung”. □ Mariana Codruț semnează un articol (***Între extreme***) care ridică, neconvențional, o problemă extrem de gravă a întregii perioade postcomuniste: „În momentul în care toate națiunile Europei de Est – supuse timp de cincizeci de ani doctrinei internaționalismului – fac eforturi să-și definească identitatea, printr-un complex de împrejurări ciudat și inexplicabil nouă pare a ne fi «interzis» acest lucru. A afirma azi că ești român a devenit echivalent cu a fi antisemit, sau antimaghiar, sau antirus (...). Mulți indivizi din afară (chiar români) fac mare tapaj pe seama naționalismului nostru probat de două-trei publicații, ignorând faptul că aici mai există vreo mie de reviste nu doar ne-naționaliste, ci care le și condamnă sistematic pe celelalte două-trei. Conflictele interetnice din România provoacă reacții disproporționate comparativ cu cele – mult mai acute – din Iugoslavia, CSI, poate chiar Franța, Anglia etc. Să fie numai reflexul faptului că a existat la noi o mișcare legionară sau un tătuc precum Ceaușescu? Dar în Italia, Germania, Ungaria, Spania, nu au existat mișcări naționalist-fasciste? (...) A pus cineva la zid pentru totdeauna aceste națiuni din cauza fostelor, prezentelor sau... viitoarelor lor devieri ideologice? În altă ordine de idei: de ce oare avem noi înșine un complex de vinovăție exacerbât pentru perioada în care am tăcut și am aplaudat? Nu același lucru s-a întâmplat și în țările satelite ale fostei URSS? (...) De ce atunci atâta paralizantă cenușă în cap și atâta dispreț de sine la români? Cauzele vor fi fiind multe, cert este că, în toate straturile sociale, se manifestă o puternică detașare, tacită sau zgomoasă, față de tot ce e românesc. Nu cred că e vorba doar de o reacție la imperativele «epocii de aur», când totul (...) era patriotic. Oricum, s-a ajuns, așa cum spunea un cunoscut critic, la un «snobism al lipsei de patriotism». El face ravagii cu deosebire în rândul intelectualilor care, din frica de a nu fi declarați naționaliști (după logica semnalată la începutul acestor însemnări),

întârzie să pună în discuție, să distrugă limba de lemn cu care a fost abordată această temă, abandonând-o astfel în seama celor care o deturneză spre alte conținuturi și spre alte scopuri. Snobism. Dar de unde snobismul? Doar e știut că popoarele cărora vrem să ne aliniem (francezii, englezii, americanii, și, mai aproape de noi, ungurii, cehii, polonezii), își fac un titlu de glorie și din a fi francezi, englezi, americani etc. De cine e dat atunci tonul acestui snobism? Cine sau ce ne împinge spre extreme – internaționalism și naționalism (...) ? Între «mândria de a fi român» și «sila de a fi român», există posibilitatea de a fi pur și simplu român, condiție implicând luciditatea de a ne asuma tarele și erorile, singura atitudine care poate duce la ceva constructiv (nu am alt termen, mai puțin compromis), știut fiind că orice fel de complex blochează și inhibă. Dar de ce întârzim în a pune în termeni corecți ideea de patriotism, mai ales în circumstanțele în care unele organisme ale puterii fac politică antinațională, iar altele mizează, în scopuri electorale, pe exacerbarea naționalismului din noi? Nu va fi reproșată intelectualității și această tergiversare, care permite a se aglomera alte și alte conflicte, inutile dar păguboase? (...) Ceea ce știu este că dacă te disprețuiești tu însuși (atitudinea autocritică nu e dispreț), nu e cazul să pretinzi altuia a te respecta. Un istoric american venit în România (dar nu numai el) a confirmat această opinie de un bun simț elementar, într-o discuție în care ne reproșa că lăsăm în suspensie problema altor teritorii și a unor cetățeni români aflați sub alte administrații – adică tot o formă de dispreț de sine a poporului român”. □ Sub titulatura „Polemici”, Dan Stanca (*Dracul este avangardist*) și Alex Leo Șerban (*Dreptul la diferență și terorismul ortodoxist*) se duelează, „pro” și „contra”, cu opiniile formulate de pictorul Sorin Dumitrescu într-o convorbire cu Dorin Popa din „România literară”, unde, pe lângă atacul pe toată linia la adresa lui Emil Cioran, cel dintâi acredita, printre altele, ideea că „Dracu’ e avangardist” pentru că „urăște Tradiția”. A.L.Ș.: „Tinerii care vin la conferințele dlui Sorin Dumitrescu de prin facultăți și licee reprezintă versantul «șic» al povârnișului «România Mare», cu care au în comun nu limbajul – dar tonul. O aceeași alergie la *diferență* îi caracterizează: în fond, o aceeași alergie la însăși rațiunea de a fi a unui intelectual – care este *îndoiala*. Discursul colaboratorilor dlui Sorin Dumitrescu, așa cum apare în presa creștină de coloratură ortodoxă, este edificator prin obtuzitate și fatuitate flatulentă: el continuă să identifice ateismul cu comunismu”. D.S.: „În esența sa, intelectualul nu poate fi nici de stânga, nici de dreapta. Dar fiind apărătorul Tradiției el este clar antisatanic și are tot dreptul să identifice în avangardismul facil și ludic o manevră a Satanei pentru a induce în eroare pe toată lumea, dând iluzia libertății, ca și când libertatea ar putea sta în brambureala formelor, și nu în fragmentul imuabil de cer care străluminează dinlăuntru operei adevărate. În aceste condiții putem să ne întrebăm dacă toate curentele culturale post-avangardiste care se înscriu în categoria mai largă a post-modernismului nu reprezintă cumva un alt cerc de gheață al Satanei, analog proletcul-

tismului dictatorial dintr-o anumită perioadă. Cu diferența că în orice alexandrinism există totuși centre de hermeneutică a căror activitate, oricât de sterilă ar fi, mai ales acum, poate să mai releve încă misterul vechilor oracole ale Tradiției”. □ Sub titlul *Un „fundamentalist” răzgâiat*, Romulus Brâncoveanu taxează, din unghi politic, „fundamentalismul” naționalist-ortodox al aceluiași Sorin Dumitrescu, în care vede o „excepție” în raport cu noul naționalism – care, spre deosebire de cel interbelic, este unul „fără intelectuali”, „diversionist” în esența lui și „în consecință, fără prestigiul și fără doctrina pe care (intelectualii) i le-ar fi oferit”: „Doctrina noului extremism naționalist o constituie tezele fostei ideologii oficiale și manualele de istorie pentru clasa a IV-a, iar «intelighenția» sa se reduce, aproape fără excepție, la slujitorii de ieri ai cultului personalității”. Dincolo de „apărarea lui Cioran” împotriva „ortodoxismului” lui Sorin Dumitrescu, Romulus Brâncoveanu e dispus să conceedă, la rigoare, faptul că S.D. s-a crede „între prieteni” și că nu are în vedere un public mai larg pentru ideile sale „subtile”. □ Sub titlul *Alte cărți la „Contrapunct”*, Ion Bogdan Lefter comentează recent-apărutele volume de poezie ale colegilor Ioana Pârvulescu (*Lenevind într-un ochi*) și Ion Stratan (*Lumină de la foc*). □ Sub titulatura „Colegi din Basarabia”, este publicat un amplu eseu panoramic intitulat *Anul '68 – o „primăvară pragheză” a liricii basarabene*, semnat de Emilian Galaicu-Păun, alături de un articol al lui Eugen Cioclea, *Numerale cardinale și cardinalii literaturii*, polemic la adresa mediocrității „nomenclaturii literare” de dincolo de Prut.

● Valeriu Cristea publică în „Literatorul” (nr. 13) partea a patra a articolului memorialistic *O întâlnire ratată*, contracarând acuzele de antioccidentalism aduse de Monica Lovinescu în comentariul radiofonic despre volum *După-amiaza de sâmbătă*: „Occidentul ne este superior în multe privințe, avem ce învăța de la el și trebuie să învățăm. Dar profesor de etică nu ne poate fi. (...) Nu te apuci să critici Occidentul când ești atât de miop față de realitățile din propria țară – îmi reproșează în esență d-na Monica Lovinescu. Am încercat să demonstrez (...) că nici n-am criticat Occidentul așa, în general, nici n-am fost miop față de realitățile din țară. Ca să-mi dea lovitura de grație, d-na Monica Lovinescu nu ezită să recurgă la denaturări inadmisibile, scandaloase...”. □ La împlinirea a 60 de ani, prozatorul Fănuș Neagu e celebrat printr-un grupaj special, deschis printr-un amplu dialog cu Lucian Chișu („*Vai, vai, vai cum trece vremea, toate fetele-mi zic nenea*”), cu confesiuni despre viață și (propria) artă: „Oamenii care scriu despre mine scriu mai mult despre ei. (...) Ar trebui să se gândească, înainte de a toate, că eu sunt povestitor, din neamul lui Sadoveanu și Creangă”. Despre literatura și personalitatea lui Fănuș Neagu scriu, afectuos, Marin Sorescu (*Fănuș și fluviul tutelar*: „Opera lui Fănuș Neagu are *suflet*, precum mitologiile și epopeile. Ea vine cu o străvechime misterioasă, cristalizată în locuțiuni și cuvinte. Cred că, după Sadoveanu, este scriitorul care folosește cel mai bogat și mai colorat vocabular”), Eugen

Simion (*Schiță de portret*: „Proza lui ascunde o mare nerăbdare și o mare violență interioară. Scriitorul vede adânc și simte monstruos. (...) Față de critica literară se arată uneori mândru, dar fiind un creator adevărat nu cred că în sinea lui să n-o stimeze”), Marin Stoian – secretarul general de redacție al „Literaturii” (*Che Fănuș*: „La Fănuș, înjurătura este un privilegiu, mereu amendat, însă, în chiar clipa următoare, de un gest prietenesc”), Andrei Grigor, Ion Cocora (*Spectacolul Fănuș* – despre montările pieselor sale de teatru). Este publicată și o proză a lui Fănuș Neagu, *Noaptea cu trei ochi albaștri*. □ Eugen Simion publică partea a doua a eseului critic despre *Tânărul Nichita Stănescu*, alături de două poeme ale acestuia. □ Dumitru Micu polemizează într-un articol (*Naționalitate și democrație*) cu Nicolae Manolescu, care ar fi afirmat cu prilejul unei vizite în Ardeal că, în opinia Convenției Democratice, nu există români sau unguri, ci democrați sau antidemocrați: „A declara, pentru formația politică pe care o reprezintă, că nu există români și maghiari, echivalează cu a nu ști ce spui, a vorbi de pe altă lume. *N-ar trebui să existe*, politic. E trist că există. Intelectualii lucizi, de toate limbile, ar îndeplini un rol social cu totul benefic dacă, prin eforturi concertate, ar putea face să nu mai existe. Dar, deocamdată, există. (...) A susține contrariul, facilitând acțiunile antirom-nești, e un act de inconștiență. Printr-o declarație atât de iresponsabilă, precum cea menționată, liderul PAC-ului a devenit agentul electoral al partidului România Mare”.

● În „România Mare” (nr. 91) este reproducă o declarație consemnată în ianuarie 1991 și redactată pentru tipar de C.V. Tudor: *În România nu există antisemitism, ci antiromânism* – în grupajul *Sinucidere sau asasinat? Șapte ani de la moartea învăluită în mister a prof. Pompiliu Marcea*. □ Ileana Vulpesco, în *Mai știți*: „Huiduim, huiduim, dar unde e folosul? Înțelegându-le dezamăgirea, nu mă pot împiedica să nu observ că, ținându-se deoparte, contribuie substanțial la compromiterea propriei vieți. (...) Nimic nu s-a schimbat pe lume stând cu brațele-ncrucișate. Le urez tinerilor de azi să nu le fie dat să audă – peste 45 de ani – de la politologul de serviciu de la televiziunea română că și experimentul economiei de piață a fost greșit și falimentar. Frică mi-i că – stând blazați pe margine azi – riscă să audă un astfel de anunț în 2034”. □ Eugen Barbu scrie despre *Curvăsăria politică*, punându-i în oglinda timpului pe Maniu și Brătianu vs. Rațiu și Câmpeanu: „Recitiți-l rapid pe Caragiale, domnilor, e timpul, pentru că ori l-ați uitat pe marele scriitor, ori, Doamne ferește, a dat strechea în domniile voastre. Urmele vă vor convinge că vremea Miticilor câștigați la belciuge electorale s-a cam dus. Ce mai așteptați? Sunteți moderați, bătrâni, de aici încolo la mânăstire...”.

● În „Adevărul”, C. Stănescu („*Nesfârșită văgăună luminoasă sunt...*”) scrie despre volumul nichitastănescian *Argotice* (apărut de curând la Editura „Românul”, cu o prefață de Doina Ciurea): „Mai înainte de Mircea Cărtărescu (*Levantul*), dar și mai puțin «sistematică» decât aventura lirică a acestuia,

Nichita Stănescu a procedat (...) la o luare în posesie a poeziei române punând-o să «cînte» într-o limbă nouă, fragedă și în același timp rafinată, trăgând, cu o artă numai de el cunoscută, zorii lirismului nostru medieval înspre amurgul modernist și chiar postmodernist al acestuia. (...) / În adolescențele «cîntece la drumul mare», Nichita Stănescu se arată întreg, dintr-odată, chiar dacă are aerul că ne privește din spatele modelelor pe care le-a făcut să cînte în limba lui”.

4 aprilie

- Moare, la Villalba, în Spania, prozatorul, poetul, eseistul și traducătorul Vințilă Horia (n. 1915).
- Într-un articol din „România liberă”, *Unde sunt scriitorii?*, Laurențiu Ulici constată precaritatea literaturii română postdecembriste; lipsește în primul rând cartea de critică literară și de poezie – „În schimb, se observă o recrudescență notabilă, ușor de explicat, de altfel – a memorialisticii, în primul rând, a celor inspirați de «gulagul» românesc din anii comunismului stalinist”. „Știu, unii vor răspunde că absența cărților românești de astăzi din librării se datorează faptului că scriitorii români fac politică în loc să-și vadă de scris. Mă grăbesc să le spun acestora că este absolut normal ca scriitorul să se implice în politică, fie practicând-o, fie comentând-o și că anormal e să te faci că nu vezi ce se întâmplă în juru-ți. Cei care proclamă apolitismul scriitorului fac și ei, inevitabil, politică, doar că una oportunistă față de putere. Și mă mai grăbesc să adaug că în nici un caz absența scriitorului român contemporan din rafturile librăriilor nu se datorează eventualului exces de atitudine politică. Se datorează însă, pe de o parte, timpului de reflecție pe care și l-au luat ei, scriitorii, în urma radicalei schimbări social-politice din decembrie '89, iar, pe de alta, dificultăților mari, de natură economică, pe care le întâmpină procesul transformării unui manuscris într-o carte. Rezolvarea primei cauze ține de «metabolismul» reflexiv al fiecărui scriitor în parte, pe când rezolvarea cauzei secundă ține încă de competența statului, a legislației și a instituțiilor menite să asigure, până la apariția structurilor proprii economiei de piață, continuitatea vieții spirituale, înlăuntru cărora creativitatea literară ocupă, cred, o poziție vectorială.” □ În articolul *Politica și nepoliticienii*, Victoriei Ana Tăușan întreabă retoric: „De ce să vă supărați pe acea parte a intelectualității care nu vă adulează, nu poate să vă aduleze și nu va adula nici în viitor pe nimeni la modul absolut? Trebuie să vă obișnuți cu gândul că nu sunteți în fruntea țării pentru a fi preamăriți, ori a vi se scrie articole elogioase. Trebuie să vă obișnuți a vă vedea pe voi înșivă la dimensiunea reală la care sunteți în Istoria acestui neam românesc. Trebuie să vă obișnuți cu imaginea voastră în privirile țării și nu în propriile voastre oglinzi. Trebuie să vă obișnuți să fiți judecați după fapte și rezultatele faptelor și nu după bunele noastre intenții. Căci o națiune nu trăiește numai cu bunele intenții ale guvernanților. Bunele intenții

sunt un punct de plecare, dar nu sunt o garanție pentru realizări. O națiune nu trăiește și nu progresează numai cu bunele intenții ale politicianilor. Desigur, stimați conducători actuali, aveți presa pro-prezidențială și pro-guvernamentală. Dar mai sinceră vă este «cealaltă parte a presei», aceea pe care sunteți mereu supărați. Mai de folos vă sunt scriitorii, «nepricepuți», adică ne-politicieni și ziariști care nu vă vor râvni niciodată fotoliile. Iar dacă vroiți să ne întoarcem la rosturile noastre de scriitori și chiar să uităm că mai existați – visul himeră al oricărui scriitor – atunci faceți saltul de calitate de a merita din plin să fiți în fruntea poporului român”.

● Cotidianul „Azi” le amintește cititorilor că, pe 5 aprilie, Fănuș Neagu, „personaj de prim rang în imperiul de cuvinte al limbii române”, va împlini 60 de ani: **Îngerul a strigat: Astăzi a ziua ta!**

6 aprilie

● În nr. 14 din LA&I, Eugen Ionescu este prezent cu ***Teatrul ca imaginație*** – un mesaj pentru Ziua Mondială a Teatrului din 27 martie 1976, dar etern valabil: „Teatrul este o construcție a imaginației în libertate. Teatrul poate fi, într-adevăr, și unul dintre instrumentele visate de orice propagandă, pentru ceea ce se cheamă «educație politică», adică pentru deturnări sau îndoparea craniului. (...) Oamenii politici nu trebuie să fie diriguitorii artei dramatice și în nici un caz, cenzorii ei. Toată muncă lor trebuie să constea în a permite libera dezvoltare a artei. Dar imaginația îi sperie. Artistul, care pune totul sub semnul întrebării, trebuie să fie liber. De aceea, sarcina urgentă a artiștilor și autorilor dramatici din toate țările este de a depolitiza teatrul sau, mai bine, de a nu ține seama de Stat, fie de dascălii de gândire, care vor să-i angajeze”.

8 aprilie

● Editorialul politic din nr. 12 al revistei „Luceafărul” (***Zona de intersecție***) revine asupra sciziunii din interiorul FSN de la Convenția națională a formațiunii, când „aripa Roman” (și mișcarea „Viitorul azi”) a câștigat cu 64%, cu precizarea că victoria ar putea fi una „înșelătoare, à la Pyrrus”: „Ar fi însă o naivitate să se creadă că dezgregarea Frontului ușurează misiunea opoziției în viitoarea campanie electorală. Am putea spune chiar că, dimpotrivă, o îngreunează. Vom încerca, într-un comentariu viitor, să explicăm această aparent paradoxală aserțiune. □ Florin Manolescu publică prima parte a unui comentariu mai amplu despre *Istoria literaturii române. Vol. I (1830-1945)* de Ion Negoitescu, făcând o prezentare expozitivă a cărții și dezvoltând, preliminar, câteva chestiuni de(spre) metodă: „Peste tot (...) vom înregistra un dublu refuz: al «tradiției» după care scriitorii au fost studiați «monografic», cu biografie și portret, pentru a se ajunge în cele din urmă la o anumită imagine. (...) Primul refuz e superficial și denotă din partea criticului un soi de «suceală artistică» sau de manie a contrazicerii, aproape sistematică (deci previzibilă) în

preferințele lui. Sigur, această «suceală» de tip artistic acceptă și o explicație mai complexă, în măsura în care se sprijină pe o anumită înțelegere a noțiunii de originalitate.. (...) Cel de-al doilea refuz e mai profund pentru că el angajează nu temperamentul, ci o metodă sau un concept de literatură, care în cazul lui I. Negoieșcu rămâne mai întotdeauna inactual, depășit” (*O istorie estetică a literaturii române*). □ Ștefan Agopian continuă seria rememorărilor despre Nichita Stănescu (*Poetul și milițianul*) cu secvențe despre „bălbâiala” poetului (transmisă și prietenilor săi, de la Sorin Dumitrescu la Agopian însuși) și despre una dintre iubitele acestuia, Rodica. □ Împlinirea a 81 de ani de către Emil Cioran este marcată printr-un eseu filosofic de Corneliu Mircea (*Fascinația vidului*).

● În „Azi”, Geo Constantinescu în interviează pe Sergiu Utza Băicoianu, vicepreședinte al Fundației „Nichita Stănescu” (*Deschidere internațională*). (Fundația „Nichita Stănescu” a luat ființă în 1990, printr-o inițiativă a colegilor de liceu ai poetului, sprijiniți ulterior de Prefectura Județului Prahova, Inspectoratul pentru Cultură, Complexul Muzeal Ploiești etc.). S.U.B.: „Fundația are un caracter nelucrative și și-a făcut ca scopuri în primul rând polarizarea în jurul membrilor ei a iubitorilor creației lui Nichita Stănescu de la noi și pe cât se poate din întreaga lume. Marcarea locurilor și reperelor vieții și creației poetului în Ploiești și în întreaga țară, precum și continuarea organizării Festivalului și Concursului anual de poezie Nichita Stănescu, în viitor, cu deschidere internațională. În același timp, dorim să răscumpărăm casa poetului și s-o transformăm într-o casă memorială, cuprinsă în circuitul muzeal și internațional... Vrem să păstrăm acest teritoriu al poeziei pur! Nu admitem nici o imixtiune politică, indiferent din ce parte ar veni”.

9 aprilie

● Sub titlul *O viață de om așa cum n-a fost*, apare în „România literară” (nr. 12) o lungă confesiune a lui Alexandru George, din care se reține în mod special o analogie între vechea burghezie românească, dislocată prin instaurarea comunismului, și o burghezie de tip nou, ivită în plin comunism, după destalinizare: „Comunismul distrusese societatea în care mă născusem, pentru care eram format și în care era de presupus că aveam să mă integrez, pentru ca mai apoi să o dezvolt pe măsura inteligenței și talentelor pe care le vădeam. Îmi distrusese familia, mediul intelectual, îmi lovise rudele și prietenii, chiar dacă, în ceea ce privește strict persoana mea, nu se poate spune că n-am avut oarecare noroc. Eu m-am simțit solidar cu lumea în care văzusem lumina zilei, deși destinul meu de scriitor m-a depărtat la un moment dat de ea. (...) [Chiar și după dezgheț] Pentru un om de formație și mentalitate liberală ca mine, câmpul de afirmare rămânea restrâns, dar asta nu m-a împiedicat să constat cu bucurie refacerea acelor structuri care-mi determinaseră și mie apariția. Comunismul a creat burghezie și încă în proporție de masă. Și e o încântare

pentru mine să observ la exemplarele ei din ultima generație aceleași trăsături care o caracterizau pe a noastră: inteligență, aplomb, apetență spre cultură și spre lux (căci ambele sunt inseparabile), prezumția forței și a dreptului celui tip social care știe că lumea în care trăiește îi aparține./ În această nouă generație anticomunismul, cât a fost, nu s-a limitat doar la simpla «disidență», aceea a părinților lor, mădulare ale partidului comunist și profitori ai societății edificate de acesta; a fost o adversitate mai profundă, integrală, mult mai asemănătoare cu a mea și a lumii mele, chiar dacă la ei presupunea un fond de acceptare cinică și de egoism fără generozitate./ Așa se explică de ce acțiunea «disidenților» n-a trezit în rândul nostru nici un interes: nouă, scrisorile și glumițele lor ireverențioase ne-au apărut o ceartă între comuniști, o afacere de tarabă, o daraveră de clopotniță: cutare privilegiat care pierduse unele favoruri se arăta supărat pe Ceaușescu știind că n-o să pățească nimic. Spre deosebire de lichidarea fizică și morală cu care eram amenințați noi în anii '50, acești bravi se alegeau în cel mai rău caz cu un pașaport pentru SUA (adică exact ce doriseră) cu ștampila de «erou» care a pătimit pentru libertate, pusă de Securitatea românească. Ce aveam eu în comun cu un ultraprofitor al comunismului ca A.E. Baconsky, care după ce a terorizat câmpul literaturii în dreapta și în stânga și a trăit ca un nabab în mizeria generală, a început să se gândească și la posteritate, să-și asigure o operă, luată de unii chiar în serios? Nici unui «disident» nu l-a trecut **prin** minte să ceară adeziunea unuia ca mine pentru vreo acțiune a sa". □ La rubrica de comentariu literar, Radu Aldulescu scrie despre romanul lui Gabriel Gafița, *Martiriu parțial* (Editura Cartea Românească, 1991): **Prozatorii și martiriul general**; iar Andreea Deciu, despre cel mai recent volum al prozatorului Virgil Duda, *România, sfârșit de decembrie* (Editura Cartea Românească, 1991): **Mitologia terorii**.

● Nr. 14 al „Tribunei” îi este dedicat lui Fănuș Neagu, la 60 de ani – cu o **Glossă aniversară** de Gheorghe Tomozei: „Fănuș Neagu nu e mai marele peste o strălucită *lucrare* ci fericit autor de *operă*: prozele, piesele lui încă și le rupe din mâini cititorului iar când (din lene) se boierește scriind doar articole de ziar se dovedește un giuvaergiu fără pereche. Frunza primește metafore cu care poeți în suferință s-ar împroprietări cu grăbire iar mâna risipitorului e neostenită. Totul capătă la el o aură fantastică. Se trage din mit dar e cu limpezime gravor al clipei prezente – un personaj de asemenea *culoare* din care literatura noastră nu prea a mai avut, cu (înainte de homerica, mult exagerată, lui *sete* de vin și de alte cele) o *foame* de oameni și de omenie”. □ Pe urmele lui Istrati, dar mai ales ale lui Mateiu Caragiale, Fănuș Neagu – crede Constantin Cubleşan – rămâne scriitorul și publicistul în egală măsură, „cu fire dificilă de zurbagiu și cârcotaș, de individ incomod și năbădăios, ce nu trebuie în general zgândărit, căci are gura mare și spurcată, mânuind un verb pe cât de pipărat pe atât de înflorat metaforic, ca o sorcovă capabilă nu numai a bla-

goslovi ci și a afurisi la nevoie”. □ Zaharia Sângeorzan (*Harul*) și Tudor Dumitru Savu (*Mistria și măiestria*) scriu, de asemenea, despre Fănuș Neagu.

● Aurelian Titu Dumitrescu semnează în nr. 13 din „Totuși iubirea” o *Scrisoare* adresată lui Traian T. Coșovei, în urma unui articol din „Adevărul literar și artistic” (29 martie 1992) despre volumul lui Adrian Păunescu, *Poezii cenzurate*: „Traian, am încercat să-mi răspund la întrebarea de ce-ai făcut-o? Cred că știu de ce. Adrian Păunescu este un om care nu inspiră milă. Din acest motiv, probabil, oricare va intra în literatură, cât va trăi Adrian Păunescu, va încerca să se măsoare cu el. (...) Eu ajunsesem să cred că e, simultan, *regele de la Curtea miracolelor și închisoarea din Turnul Londrei*”. □ Vasile Băran semnează articolul *Reîncarnarea lui Octavian Paler*: „Foarte ciudat acest sârguincios pompier, care, după ce dă foc orașului, țipă la noi să-l ajutăm să stingă flăcările. Uneori, îmi apare precum Călugărul Rasputin, cu degetele răsfrânte peste vâlvătași închipuite, cu ochii scoși din orbite și țipând cât îl ține gura că a venit timpul să ne aruncăm din suflet păcatele. Când colo, Octavian Paler nu face altceva decât să-și ascundă trecutul de nomenclaturist get-beget, ajuns, ani de zile, în funcții peceriste dintre cele mai înalte, încercând din răspuțuri să-și justifice NOUA EXISTENȚĂ, prin cuvinte tipărite sau țipate ca niște chibrite aruncate, odată cu benzina panicardă, asupra obiectivelor pe care pretinde că le apără”.

10 aprilie

● În nr. 15 din „Contemporanul. Ideea Europeană”, Marina Spalas dialoghează cu Radu Tudoran („*Comunismul m-a înspăimântat încă din copilărie*”), cărui i s-a reeditat de curând – la Editura Arta Grafică – romanul *Un port la răsărit*, carte tabu în anii comunismului întrucât acțiunea de petrece în Basarabia. „După 1947 am fost înmormântat, nimeni n-a mai pomenit de mine decât dacă își mai aducea cineva aminte să-mi vâre o sulică în coastă. N-am socotit că era o nedreptate, față de felul cum mergea treaba; puteam s-o pățesc mai rău, mulțumeam lui Dumnezeu când mă lăsa în pace. N-am fost arestat nici o zi, n-am făcut închisoare, dar nici nu eram liber, cum nu era nimeni în țara noastră, începând cu cei de la putere” – mărturisește Radu Tudoran. Întrebat însă dacă nu cumva soarta romanului *Un port la răsărit* ar putea fi pusă în legătură cu „convingerile anticomuniste, exprimate în presa vremii, între 1940-1944”, prozatorul simte nevoia unor clarificări și nuanțări: „Nu, cartea nu are un suport direct anticomunist, ci în primul rând unul anti-slav, generat de imperialismul pan-slavist, vechi de secole și ascuns acum sub alt nume. Dar comunismul m-a înspăimântat încă din copilărie, când nici măcar nu știam ce este el și ce urmărește. M-a înspăimântat teroarea, masacrarea adversarilor, fără alegere, suprimarea fără judecată a familiei imperiale, până și a copiilor; apoi împușcăturile de pe Nistru, despre care auzeam și care, aveam să înțeleg mai târziu, împărțeau lumea în două, ca o cortină de fier, premergă-

toare celei care, trei decenii mai târziu, urma să ne despartă și pe noi de restul lumii. Era ușor să aflu ce se întâmpla pe Nistru, fiind mai aproape; se vânau fugarii care își căutau refugiu în Europa, și înțelegeam că nu fugeau de bine. Apoi s-a făcut liniște, cortina de fier împiedica să mai auzim împușcăturile și gemetele”. De reținut, de asemenea, evocarea adeziunilor sale de stânga din tinerețe și, mai ales, a deziluziilor care nu au întârziat să apară: *„În adolescență și în prima tinerețe am avut și eu naivitatea să cred că de acolo putea să vină salvarea omenirii, amenințată de altă teroare. Hitler, încă neputincios, amenința lumea și, împotriva indifferenței multora, intuiam unde va ajunge. Se nășteau și la noi mișcări turbulente, uneori încurajate de guvern, după cum Hitler era încurajat de magnații finanțelor internaționale; aceștia vedeau în el un tampon în fața comunismului. Erau în jurul meu oameni luminați care simpatizau această nouă formă de viață și, uitând vechea repulsie, înclinam spre credința lor, fiindcă nu mă îndoiam de ei și îi știam mai avizați decât mine, în politică. Apoi nu puteam să fiu indiferent la prietenia lui Titulescu, pe care îl admiram, cu Litvinov, ministrul de externe al Uniunii Sovietice, a cărui înțelepciune, poate, de fapt, șiretenie slavă, mi-a atras simpatia. A urmat stabilirea de legături diplomatice cu imperiul acestuia. Când trimisul plenipotențiar al Uniunii Sovietice a venit la București, a început prin a strânge mâna lacheului care le deschidea portiera mașinii; gestul, popularizat de ziare, i-a făcut pe simpatizanți să exulte, iar burghezia a căscat ochii uluită. Îndată au început să vină filme de dincolo, formidabile!, proclamau simpatizanții, mai-mai să leșine de admirație. Mie însă mi-au trezit oarecare neîncredere și am rămas în expectativă. Căci, tot atunci, Stalin extermina în masă pe foștii lui tovarăși de luptă, în frunte cu Zinoviev, acuzați de trădare, când n-aveau altă vină decât că nu-i împărtășeau întru totul părerile, sau erau doar bănuți de această crimă. Ei bine, dacă eu nu însemnam nimic în viața politică și nu eram chemat să-mi dau părerea, cum au putut comuniștii din lumea occidentală să tacă? (...) Astăzi, atât de târziu după fapte, nu pot să le iert tăcerea. Și pe măsură ce trece timpul iar istoria se uită, îi socotesc tot mai vinovați de complicitate. Cu plată sau fără plată, și-au înșelat partidele, odată cu ele au înșelat poporul și în felul acesta au înșelat omenirea. (...) Între dezamăgirile mele a urmat pactul Ribbentrop-Molotov, care pe comuniști i-a făcut să-și rădă în barbă; ei socoteau că Stalin dăduse o lovitură de geniu îngăduindu-i lui Hitler să facă război lumii occidentale; în această lincăierare, gândeau, aveau să piardă toți beligeranții, ca la sfârșit să triumfe Uniunea Sovietică. (...) Citisem cartea lui Panait Istrati, *Spovedania unui învins*, care ar fi trebuit să deschidă ochii tuturor orbilor. Cam tot atunci citisem, în versiune franceză, *Istoria partidului comunist (bolșevic)* (...). Dacă Panait Istrati putea să fie acuzat de dușmănie, cum a și fost, nu se putea spune la fel despre acel *Curs* de istorie, care mie, unul, mi-a adus revelația cea mai deplină și mai convingătoare; fiindcă, printre rânduri, se citea limpede min-*

ciuna, impostura lui Stalin. Dacă aş fi avut această putere, multiplicam cartea şi o răspândeam în şcoli, ca lectură obligatorie, însoţită de comentarii lucide, ca s-o înţeleagă şi rătăciţii, cei care, după 23 August au ieşit în stradă, cerând cu turbulenţă venirea Partidului Comunist la putere”.

● În „Orizont” (nr. 6), Mircea Mihăieş polemizează cu Valeriu Cristea (*Lecţia de insolenţă*): „Valeriu Cristea este un caz particular al temei de care ne ocupăm, pentru că domnia sa este, altminteri, un ins inteligent şi cultivat. Dar gesturile anapoda pe care ilustrul critic le-a făcut în ultimii doi ani probează, dacă nu altceva, decât că prostia e democratică. Altfel spus, ea nu iartă pe nimeni. Autor al câtorva cărţi importante pentru cultura noastră, dl. Cristea ţine, cu tot dinadinsul, să ne întrebăm dacă ele n-au fost scrise cumva după metoda eugen-barbistă. La dl. Cristea, «fenomenul stultistic» e un proces de compensare şi încercare de a exorciza complexe de inferioritate. Câtă vreme se menţinea în apolitismul călduţ pre-revoluţionar, complexe de domnie-sale, altminteri sesizate de toată lumea, erau asimilate unei sensibilităţi care, într-adevăr, «produceă versuri». Flancat, în dreapta şi în stânga, de prudenţă, de indiferenţă, dl. Cristea n-a participat la nici una din bătăliile împotriva cozilor de topor comuniste. Participă acum. Ce e drept, însă, de partea lor. (...) Pentru că o bună parte dintre scriitorii pe care dl. Cristea îi simţea rivali au urcat într-o barcă, el a sărit, instinctiv, în alta. Pentru că dl. Manolescu, de pildă, a devenit unul dintre cei mai importanţi promotori ai democraţiei, dl. Cristea se simte dator să flirteze (cât de inocent?) cu apărătorii totalitarismului în România. Dacă ar fi vorba doar de o sinceră opţiune personală, totul ar fi în regulă. Dar dl. Cristea nu numai că nu se recunoaşte a fi ceea ce este – un vajnic tovarăş de drum al comunismului –, dl. Cristea bravează. Pentru domnia sa, Nicolae Manolescu nu e cel mai important critic român al ultimelor decenii, ci doar cel mai «consecvent». La fel cum aversiunea faţă de Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca are un clar substrat resentimentar. (...) Respectul faţă de operă ne determină să ne întrebăm totuşi, concesiv: oare agresivitatea săracă cu duhul a dlui Cristea ar fi fost mai temperată dacă Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca s-ar fi arătat mai generoşi cu epitele faţă de atât de asisuul ascultător al Europei libere? Iar obiectivitatea critică a d-lui Cristea n-ar fi fost mai puţin suferindă în cazul în care G. Ivaşcu n-ar fi avut lipsa de tact în a-l considera cronicar al «României literare» pe doar «consecventul» Nicolae Manolescu?”. □ Cea mai mare parte a acestui număr cuprinde un dosar tematic „despre prostie”, conţinând: un interviu despre fenomenologia prostiei realizat de Mircea Mihăieş cu Ioan Buduca („*Prostia nu încremeneşte niciodată*”); eseuri ludice – *Prostologhikon parvum* de Şerban Foarţă şi *Prostul şi prostia* de Pia Brînzeu –; un eseu de Mircea Bălan despre *Istoria naturală a prostiei omeneşti*; glose moraliste de Florin Iaru, din perspectiva (auto)ironică a unui „diabetic” (*Linguriţa de zahăr a prostiei*); un eseu de Andrei Glucksmann (*Politica prostiei*), în prezentarea şi traducerea Deliei Şepeţean; o tabletă de

Ioan Groșan (*Prostia e de genul feminin*) despre Elena Ceaușescu și apropiații ei. □ Alte materiale din sumar: un comentariu al lui Cornel Ungureanu despre *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter* de Matei Călinescu (*Între eseu și roman*), „unul dintre cele mai frumoase romane ale literaturii noastre: mă îndoiesc că literatura lui Matei Călinescu a mai atins un asemenea nivel. Bănuiala că plecarea lui din România a dezechilibrat, într-un fel, literatura deceniului șase, lăsând-o fără turn de control, fără o autoritate, nu-i inutilă. Ea se verifică și prin constatarea că apropiații lui Matei Călinescu, prietenii, emulii, con-frații săi, vor scrie din ce în ce mai abundent, uneori pierduți într-un delir jenant”; un nou fragment din eseu *Tragicomedia comunismului balcanic* de Vladimir Tismăneanu, în traducerea lui Mircea Mihăieș; poeme de Ștefan Aug. Doinaș.

● În „Literatorul” (nr. 14), Andrei Grigor comentează „ziua lui Nichita Stănescu”, remarcând, acid, că Uniunea Scriitorilor a absentat, oficial, la sărbătorirea de la teatrul „Toma Caragiu de la Ploiești” și că ziua poetului a fost devansată „în interes electoral” cu trei zile de Nicolae Manolescu & Co (care l-au premiat, totuși, „meritat” pe discipolul stănescian Ion Stratan), în timp ce Academia Română (prin președintele ei, Mihai Drăgănescu) l-a primit *post mortem* în rândurile sale pe autorul *Necuvintelor*. □ Sub titlul *Minciunile presei de partid*, Valeriu Cristea polemizează cu „Cronicarul” de pe ultima pagină a „României literare”, care-i impută tratamentul „batjocoritor” dintr-un articol despre Alexandru Ivasiuc (*Amintiri din epoca lui Pericle*, 3) publicat în „Moftul român” (nr. 1-2/1992): „Îl batjocoresc oare spunând că a fost marxist? Nu am avut și nu am nimic cu marxiștii convinși. Simt puțină greață față de marxiștii care au încetat să fie marxiști la 22 decembrie 1989. Atât. De asemenea, că a fost, o perioadă, un entuziast ceaușist nu e mai mult decât o constatare. A avut probabil motivele lui să fie ceaușist, după cum eu le-am avut pe ale mele să nu fiu. Și în acest caz simt – puțin mai multă totuși – greață față de foștii ceaușiști transformați peste noapte în mari anticomuniști. Pe ceaușiști care au rămas, fie și parțial, ceaușiști – aproape îi admir (cazul Adrian Păunescu). Orice li se poate reproșa acestor oameni, numai că duhnesc a oportunism nu. Ori duhoarea aceasta de turmă a devenit la noi, în ultimii doi ani, insuportabilă, depășind toate recordurile anterioare în materie de pestilențial, deoarece noul oportunism este unul care refuză să se recunoască drept ceea ce este, nutriend iluzia bravurii. Tot ce am scris despre relațiile mele în general cu Alexandru Ivasiuc (...) este *strict adevărat*. Aș putea apela la mărturia lui Lucian Raicu, participant la acea «ciocnire» și, ca și mine, victimă a ei. Mă tem însă că, devenit între timp, de când s-a stabilit la Paris, un iobag pe moșia ideologică a d-nei Monica Lovinescu, nu va voi «să se amestece». Ce tristețe! În fine...”. Este relatată o scenă din august 1968, când Ivasiuc, radicalizat împotriva amenințării intervenției sovietice, solicita vehement „o pușcă” pentru a se lupta cu posibیلی invadatori. (...) Resping, deci, categoric acuzația

de a fi voit să-l batjocoresc pe Ivasiuc. Cum nu pot să mă apăr declarând că de felul meu nu sunt capabil de o asemenea profanare (din moment ce foștii mei colegi de la «România literară» par convinși că, dimpotrivă, sunt), nu-mi mai rămâne decât să afirm că nu aveam *motive* să comit o atare faptă. În primul rând deoarece, cu câteva luni înainte de tragica-i dispariție, m-am *împăcat* cu Alexandru Ivasiuc. În toamna târzie a lui 1976, întâlnindu-ne întâmplător la Uniunea Scriitorilor, în fostul ei sediu de pe Kiseleff, Ivasiuc, cu care nu mai vorbeam de câțiva ani, m-a luat de braț cu gestul natural și, având același drum, ne-am îndreptat pe jos spre Casa Scânteii. A vorbit, ca de obicei, mult, și tot ca de obicei, interesant. Cel mai tare m-a impresionat când mi-a spus: «Abia acum știu cum trebuie scris un roman». (...) E drept că, ajungând la casa Scânteii (în același timp cu un taxi din care au coborât Dana Dumitriu și Nicolae Manolescu), înainte de a ne lua rămas bun (pentru totdeauna), Ivasiuc nu s-a putut stăpâni să nu mă mai «înțepe» încă o dată: «Și altfel, tot cu Preda, tot cu Preda...» (...) În al doilea rând pentru că, în ciuda divergențelor noastre, i-am recunoscut întotdeauna lui Alexandru Ivasiuc (despre al cărui debut am scris primul) inteligența și talentul, calitatea sa – unică într-un fel – de ferment al vieții literare românești din anii '60-'70. În al treilea, dar nu în ultimul rând, pentru că sunt profund convins că astăzi, dacă ar fi trăit, Alexandru Ivasiuc nu s-ar fi aflat în nici un caz pe pozițiile politice ale celui mai bun prieten al său din ultimii ani ai vieții, Nicolae Manolescu. Nu mi-l pot imagina pe Alexandru Ivasiuc *de dreapta!* ». Cu următorul final, care explică antipatie „Cronicarului” față de „Moftul român”: „Nu știu cât umor avea defuncta «Urzică» (n-am mai citit-o din copilărie). Sigur e că *așa ceva* nu are Cronicarul. Din acest punct de vedere, el pare bucățică ruptă din dl. Nicolae Manolescu, vestit pentru lipsa lui de umor. Dar nu asta e problema. Se descurcă (și s-a descurcat) dl. Manolescu și fără umor. Problema (întrebarea) e alta: ce i-o fi căsunat «României literare» (și altor reviste, și altor persoane) așa, dintr-odată, pe «Moftul român»? Nu cumva (o simplă presupunere) explicația ține de faptul că «Moftul român» face *pe mortul* față de Politica PAC-ului, a cărui anexă a devenit principalul săp-tămănal al Uniunii Scriitorilor?”. □ Eugen Simion publică prima parte a unui eseu despre *Caragiale și reveria gastronomică* : „Interpreții lui I.L. Caragiale n-au studiat în amănunt toate formele pe care le ia reveria gastronomică în opera lui. Recitesc câteva din scrierile sale și descopăr o veritabilă obsesie a nutriției și o tipologie colosală a bulimiei. (...) Tot ce se petrece, aici, se petrece la masă sau în preajma mesei. Pasiunea *politicii* (tema prioritară a personajului caragialean) este însoțită, invariabil, de pasiunea bucătăriei”.

● Într-un articol din „Contrapunct” (nr. 12), *Diateza pasivă* , Adriana Bittel denunță derivatele și condamnă diversiunile ultranaționaliste din țările mici, aflate în criză, ale Estului, „înțelegând” sursele economice ale naționalismelor radicale, dar deplângând („întristător de moarte”) faptul că „lecțiile repetate ale istoriei și blamul opiniei publice nu au slujit la nimic”. Totuși, conchide A.B.,

rezistența activă a multor scriitori și intelectuali autohtoni la asemenea „tentații” ale „superiorității spirituale, rasiale, istorice”, îi dă, în mijlocul lor, acea „stare de bine numită acasă”. □ Pe aceeași pagină, Monica Spiridon taxează, alături de „programul bine articulat de mistificare” (prin tele show-uri și „kitsch-ul de tip Cântarea României”) al Televiziunii Române, monopolul politic asupra acesteia, căreia îi contrapune situația din Occident, unde „totul este conceput în așa fel încât *nimeni să nu dețină controlul asupra mecanismului de fabricat imagini*, iar proiecțiile difuzate pe mai multe canale alternative să se corecteze reciproc” („*His master’ voice*”). □ Emil Ionescu analizează satelizarea prin „neoiobăgizare” de către Moscova a Republicii Moldova în cadrul conflictului transnistrean, explicând-o, în parte, prin mediocritatea politică a liderului proaspăt-ales Mircea Snegur, reprezentant al „nomenclaturii rurale agrariene” din fostele colhozuri. În același sens sunt interpretate și declarațiile antiunioniste ale lui Snegur, justificate de el prin memoria „imolării” la care administrația interbelică de la București i-a supus pe basarabeni (*Țarul Boris și țarușul Mircea*). □ Paul Daian semnează un articol de politică internațională, prevestind declinul Occidentului în fața ascensiunii extremului Orient și formulând câteva soluții de „limitare a pierderilor”: „îmblânzirea în cadru occidental” a viitoarelor elite conducătoare ale Japoniei, împiedicarea preluării tehnologiei sale de către China etc. Autorul avertizează, totodată, asupra clivajelor dintre Europa și SUA, dintre Piața Comună și „falimentarul bloc din est”, asupra Germaniei și a puterii nucleare rusești, asupra Indiei și a lumii musulmane ce deține acum puterea nucleară (*Lecția japoneză sau de ce a leșinat președintele Bush*). □ Gellu Naum publică o serie de definiții suprarealiste în jurul „genitivului” sub titlul *De gramatica*, iar Costin Popescu semnează un eseu despre *Ideologia romanului politic* din România comunistă, cu trimitere specială la *Galeria cu viață sălbatică* de C. Țoiu, *Fetele tăcerii* de Augustin Buzura și *Racul* de Al. Ivasiuc. □ Ion Bogdan Lefter comentează mai multe volume ale neosuprarealistului româno-parizian Sebastien Reichmann (*Suprarealisme, suprarealiști*) într-un articol în care prima jumătate reprezintă o pledoarie pentru rediscutarea avangardei inter- și postbelice prin prisma „antiestetismului” său și a caracterului ei „politic”, dublat de o trecere în revistă a principalelor momente, metamorfoze și recuperări critice ale avangardei în contextele postbelice. □ Sub titlul *Gratuitatea angajării spirituale era un produs patetic al universului nostru concentraționar*, Elena Ștefoi îi ia un interviu fostului ministru al Culturii Andrei Pleșu (aflat la Berlin, unde, beneficiar al unei burse, „scrie despre îngerii” și conversează cu Mario Vargas Llosa despre „rolul intelectualului în politică”) în vederea unui proiectat volum de convorbiri. Dialogul este axat, prioritar, pe mecanismele „supraviețuirii prin cultură” și ale „adaptării la mediu” a intelectualilor români sub totalitarismul comunist. „Îl publicăm – precizează E.Ș. – cu convingerea că presa culturală românească, în absența spuselor lui Pleșu și în prezența înjurăturilor pe care

foștii săi prieteni continuă să i le adreseze, mai are timp să-și limpezească criteriile și să-și stabilească țintele de atac”. Pleșu se declară împotriva acelor intelectuali occidentali care afirmă că România comunistă a fost o „Siberie a spiritului”, precizând că, oricum, Siberia e un „concept cultural” și a dat mari scriitori precum Soljenițin: „În general, Siberiile au fost productive în istoria umanității. Asta nu-nseamnă că ele trebuie multiplicare. Vreau să spun că, din păcate, mecanismul creativității e foarte perfid și nu putem susține că în perioade crâncene, în condiții proaste, creativitatea este amuțită”; „Noi trebuie să ne acomodăm acum cu această experiență socială ca să avem un glas normal, că să regăsim firescul (...). Dacă nu vom putea digera acest trecut, n-o să fim în stare decât de reacții isterice”; „Eu însumi am negociat cu șeful cu propaganda pe Capitală, ba chiar i-am scris și o lungă scrisoare. Poate că totul, absolut totul, era tragicomic. Eu aș vrea să ne recuperăm puțin distanța, nu uitând mizeria momentului și sângeroasa absurditate pe care am trăit-o, dar ținând mereu minte că fiecare univers e construit după un dozaj anume și că omul nu e – în genere – ispitit dincolo de puerea lui de reacție”; „Îmi amintesc că [Noica] a ținut, la un moment dat, o conferință la Filologie, scandalizându-i deopotrivă pe profesorul Simion și pe studenții săi. Toată lumea se aștepta ca Noica să le spună că nu se poate face cultură în atari condiții și că le propune o acțiune concretă de protest. (...) Or, Noica avea un ton absolut inacceptabil pentru lumea necăjită și a spus: «Se poate face cultură și la lumânare, cu un creion de doi centimetri și chiar fără burse în străinătate»”; „Noi, intelectualii, puteam deseori hotărî să facem ceva, dar imediat interveneau două lucruri care ne dădeau dreptul să mai amânăm un pic: era posibilitatea vagă de a obține un pașaport în următoarele luni și șansa de a termina sau tipări cartea următoare. Acestea justificau tăcerile la care participam”; „Mi-aduc aminte că un înalt prelat, pe care noi l-am scuturat odată, l-am tras la răspundere pentru compromisurile pe care le făcea, ne-a spus: Voi tăceți din gură, nu vă exprimați în nici un fel nemulțumirea, pentru ce? Ca să scrieți și ca să publicați o carte. (...) Eu nu vreau să-mi apară un volum de versuri. Eu vreau să construiesc o mănăstire. Când vrei să construiești o mănăstire nu mai e suficient să taci. Voi, pentru o carte, n-aveți de făcut altceva decât să nu spuneți lucrurilor pe nume. Eu, ca să fac un gest de anvergura asta, trebuie chiar să mănânc rahat. Dincolo de ce am putea spune despre acest personaj, într-un anumit plan el intuia o realitate care circula în viața fiecăruia dintre noi. Noi ne-amânam etica și politicul pentru încă o treaptă de cultură parcursă”.

● Sub titlul *Epoca epigonilor*. „Disper, deci sunt”, citim în revista „22” (nr. 14) transcrierea unui dialog realizat de George Carpat-Foche cu Emil Cioran, la Paris, și datat martie 1992. □ Dan Pavel publică un fragment dintr-un eseu în pregătire, *Tânărul Cioran sau despre ambiguitatea interiorității* (Un alt fragment va apărea în nr. 15, din 17 aprilie 1992, al revistei „22”) □ Despre Cioran scrie și Gabriel Liiceanu – în *Recursul la franceză*.

● Nr. 92 din „România Mare” este conceput în jurul lui Moses Rosen, prezent la TV cu acuze de antisemitism [reluarea *problemei Eminescu*] – din sumar: *Manipulatorii de etichete* de M. Ungheanu, *Da’ ce, sunt singurul cameleon din România?* de prof. Șt. Dumitru, *La vremuri noi tot voi* de Al. Brad, *Xenocrație – Xenofobie* de Ileana Vulpescu, *El cheltuie banii Jointului pentru a întreține cultul personalității sale* de Beatrice Goldstein, plus un *Drept la replică* aparținându-i lui Dan Zamfirescu, după interviul acordat de rabinul Moses Rosen lui Vasile Gunea pentru „Tribuna” (Cluj, nr. 6, din 8 februarie 1992), în care, susține D.Z., șeful cultului mozaic de la noi găsea eternele ținte: Eminescu, mareșalul și C.V. Tudor. □ Eugen Barbu scrie despre *România, lada de gunoi a Europei*.

12 aprilie

● În articolul *Vin tinerii*, publicat în „România literară”, Laurențiu Ulici semnalează apariția volumului colectiv *Ficțiuni* (Editura Litera), avându-i ca autori pe Ion Manolescu (proză), Fevronia Novac (poezie), Vlad Pavlovici (proză), Alexandru Pleșcan (proză), Andrei Zlătescu (poezie și proză poetică) și Ara Șeptilici (proză) – șase tineri „până de curând sau încă studenți, echipieri ai «Clubului literar» de la Facultatea de Litere”: „Dacă adăugăm acestor șase nou-veniți pe Cristian Popescu, Ioan Es. Pop, Horia Gârbea, Marian Ilea, Cătălin Țirlea, Dan-Silviu Boerescu, Lucian Vasilescu, Paul Vinicius, Vlad Niculescu, Alexandru Baltag, Daniel Bănulescu și alți câțiva afirmați deja, dar formați în mare parte în același mediu universitar, putem spune că dincolo de toate dificultățile impuse de realitatea pe care o trăim, literatura română continuă, într-un fel care obligă la optimism chiar și pe cei mai sceptici dintre noi”.

14 aprilie

● O notiță din „Cuvântul” (nr. 15) dă publicității un zvon conform căruia mai multe partide, precum FSN, aripa Roman, Partidul Național Liberal-Aripa Tânără, dar și Convenția Democrată, intenționează să propună un candidat unic la președinție, în persoana lui Andrei Pleșu. □ Acordat săptămânalului studențesc „Replica” din Brașov, desființat din motive financiare, un interviu inedit al lui Petre Țuțea, înregistrat în 13 decembrie 1990, apare în „Cuvântul” pe parcursul a patru numere (15-18): *Mussolini s-a uitat la ceas și i-a dat ultimatum lui Dumnezeu*. Dialogul scoate la iveală opinii ale lui P.Ț. în chestiunea extremei drepte românești a anilor ’30 și, cu unele nuanțe, prețuirea celui intervint pentru Corneliu Codreanu („un om cu har”). Legiunea Arhanghelului Mihail a atras și importante personalități ale epocii „fiindcă nu existau decât poziții radicale față de influența nefastă a bolșevismului rusesc, pe care-l manevrau ovreii”.

● La împlinirea unei vârste rotunde (50 de ani), Gheorghe Grigurcu îi dedică *Anei Blandiana*, în „Dreptatea”, un articol-portret: „Principala, strălucita sa realizare a fost popularitatea. Popularitatea ca operă complexă cu un timbru unic, în care scrisul se împletește cu manifestările omului, în care destinul se concentrează în scripirea feerică a prezentului suveran, precum a unui diamant. (...) Cultivând valorile «mioritice», într-o transcriere contemporană și cu un vibrant aport personal, poeta a răspuns unui «orizont de așteptare» public, în mai mare măsură decât mulți alții. Nu individualismul exacerbat, nu sentimentul prăpăstios al damnării, nu diferențierea șocantă de limbaj domină în creația sa, ci o integrare subtilă, o continuitate oportună, menite a inspira încrederea în puterea de supraviețuire a sufletului colectiv”.

15 aprilie

● În „Luceafărul” (nr. 13), la rubrica „Momos”, Ștefan Agopian continuă seria rememorărilor despre Nichita Stănescu și „anturajul” său de prieteni (*Poetul și milițianul*): „O seară la Sorin Dumitrescu s-a consumat cu fragmente din *Epica Magna* în prezența unor personaje auguste: Alexandru Paleologu și Andrei Pleșu. Andrei Pleșu era un tânăr bărbos, deja corpulent, specialist în pictura lui Sorin și în urcarea drumului spre Păltiniș. Alexandru Paleologu «spărsese» toate normele comuniste «polemizând» cu Ivasiuc despre marxism, iar ca editor se chinuia să publice romanul unui fost activist dobrogean al cărui nume îmi scapă. Romanul se numea *Măgarul și Apa* și cred că a apărut într-un târziu. Prezența lor ca invitați de onoare îl măgulea pe Nichita, dar mai ales pe noi, plevușca. (...) Dumnezeu nu coborâse încă printre noi, dar câteva substitute aveam: vodca, poeziile lui Nichita, monede și femei, cântecele lui Sorin, dar și picturile lui. Fiind nou în «zonă» și foarte tâmpit în același timp, nu știam că Paleologu e francmason, că Pleșu va fi ministru, iar Sorin omul lui Dumnezeu și al lui Marian Munteanu”. □ Interviuul revistei, realizat de Marius Tupan, îl are ca invitat pe Gheorghe Grigurcu, care, la capătul obișnuitelor sale considerențaii despre „revizuirile etice” și „colaboraționismul” scriitorilor români sub comunism, formulează o serie de considerații despre critică și autonomia esteticului: „Oricâtă «îngustime» pare unora a conține esteticul în sine, el se definește primordial prin autonomia sa, idee ce nu și-a pierdut câtuși de puțin valabilitatea, în ciuda ultimelor asiduități scientizante... Aviz unora dintre editurile noastre care, aflate încă sub impactul înaltelor prejudecăți ideologice, suspectează și tergiversează apariția cărții de critică închinată actualității, de regulă estetică și mai mult sau mai puțin fragmentară, așa cum e însăși viața spiritului în raport cu arta, în favoarea «sintezei» sub care se înțelege adesea un mamut puțin viabil, gen Ion Rotaru sau Dumitru Micu sau cine știe ce tratat ilizibil născut de un colectiv, răspunzând proiecției de sine, morbid-hipertrofice, a dictaturii. Simptomatic, autoritățile ceaușiste au preconizat elaborarea și au susținut publicarea unora din aceste tomuri indigeste în care

credeau a se oglinzi convenabil”. □ Într-o tabletă confesivă, Radu Tudoran relatează episodul unei recente lansări de carte de la Ploiești, unde o tânără cititoare, modest îmbrăcată, i-a răspuns că n-a „cheltuit” banii dați pe volumul proaspăt cumpărat ci „i-a investit” (*A investi, investire*). □ Vlaicu Brâna rememorează, într-un articol-document, prezența lui Cioran în rândul boemei scriitoricești de la cafeneaua Corso din anii '30 (*Cioran și serile de la Corso*).

● C. Stănescu publică în „Adevărul” un interviu cu editoarea Georgeta Dimisianu: *„Cartea Românească nu-i ruda săracă a celei din Occident”*. „– *Stimată doamnă Georgeta Dimisianu (...), nu v-ați întors bine de la cel de-al XII-lea Salon al cărții din Paris care a avut loc la Grand Palais și se «zvonește» că acolo ați fi «criticat» Puterea. Ați avut timp să o faceți?/* – Dacă a vorbi, cât m-am priceput mai bine, despre România «predând» la toate reuniunile un fel de «curs scurt» de istorie a țării și spunând, peste tot unde am avut întâlniri, conferințe, simpozioane, că în România de azi nu există antisemitism în afara unor extremismе pernicioase ne semnificative pentru poporul nostru. Că țara noastră a fost cea mai anticomunistă, dintre «surorile» ei din est și că noi, românii, am avut, între multe alte forme de a ne opune, cea mai întinsă și puternică rezistență, cu arma în mână, în munți, contra ocupației comunismului exportat de ruși într-o țară cu tradiții liberale și democratice, așadar, dacă toate acestea înseamnă «a critica» Puterea, ei bine, am criticat-o!/*Să trecem, totuși, la subiect: cum s-a văzut cartea românească la acest Salon de pe malurile Senei?/* Am să încep cu răul. Domnule, francezii au cărți frumoase, editate într-o condiție grafică de mare ținută: îți vine să le mângâi, nu să le citești. Noi avem cărți urâte, despre hârtie ce să mai spun, îți vine să-i plîngi de milă, în schimb (...), conținutul și calitatea lor literară le fac competitive. O spun fără nici o sfială, fără falsă modestie. Cartea românească nu este nici pe departe ruda săracă a celei din Occident. Din contră. Noi am venit acum cu cărțile ce-i pot interesa mai repede pe străini, îndeosebi cele despre «gulagul» românesc, precum cărțile reprezentative din strălucita literatură ce s-a scris în România sub dicatură. N-am putut să nu observ, alături de standul nostru, că în standul unguresc, mai mic, dar voind să atragă ochiul neștiutorului, erau etalate volume groase despre Transilvania, unde minunatele noastre costume săliștene, cu alb-negrul lor caracteristic, figurează ca aparținând civilizației maghiare. Noi (...) n-avem asemenea tendințe «revanșarde» și ne este străin orice anexionism cultural (...). România a venit la Paris cu cărți cinstite despre istoria noastră adevărată. (...)/ – *Ce editori din România v-au însoțit?/* – Am mers împreună cu dl. Ion Vartic și dl. Eugen Negrici de la «Eminescu». Domnii Vasile Igna, de la «Dacia», și Gabriel Liiceanu, de la «Humanitas» erau invitații francezilor. Sunt surprinsă că Uniunea Scriitorilor n-a găsit de cuviință să o trimită acolo pe Magdalena Bedrosian, directoarea «Cărții Românești», editura Uniunii. Probabil că n-au mai avut bani.../ – *Ce contacte ați avut ou editurile, pariziene?/* – Am fost la toate marile edituri:

«Gallimard», «Seuil», «Payot», «Grasset» – acestora le-am sugerat să deschidă o librărie la București și s-au arătat foarte receptivi. Cei de la Balland au cerut referate despre volumele de memorialistică ale lui Ion Ioanid, publicate de noi la «Albatros»: vor să le editeze. La «Payot» am aflat și un «secret»: că ne putem adresa Ministerului Educației și Culturii din Franța fiindcă noi, neavând deize ci numai (!) lei, putem beneficia de anumite facilități. Un singur editor din România a avut cunoștință de această prevedere firanfonă și s-a folosit din plin de ea, cu mare succes”.

16 aprilie

• Adrian Păunescu dezvăluie în „Totuși iubirea” (nr. 14), sub titlul *Turnător și turnați*, pagini din propriul dosar de urmărire (publicarea acestor documente va continua și în nr. 15, din 23 aprilie 1992): „Din stenogramele publicate, ale Consiliului Securității Statului, DGII, Direcția I, Strict Secret – semnate de Președintele Consiliului I. Stănescu, aflăm, printre altele, de o vizită a scriitorului Al. Ivăsiuc la domiciliul lui Adrian Păunescu – redactor șef adjunct al «României literare», octombrie 1969, în care Adrian Păunescu a afirmat, despre înlocuirea lui Geo Dumitrescu și numirea lui Breban ca redactor-șef, că a fost «o chestie banditească»: «Revista va fi foarte proastă, penibilă, moartă, toate rubricile politice ale revistei vor fi scoase deoarece Breban înțelege că revista trebuie să fie amorfă din punct de vedere politic». (...) «Dacă tovarășul Breban va conduce mai departe revista, tovarășul Adrian Păunescu cere să fie dezlegat de sarcina de redactor șef adjunct. *România literară* a publicat pe Eugen Barbu și tovarășul Breban s-a certat cu tovarășul Geo Dumitrescu și Păunescu pentru asta. Adrian Păunescu aduce mulțumiri tovarășului Geo Dumitrescu pentru că i-a lăsat credința că se poate face de către comuniști o presă a problemelor adevărate» etc.”. Adrian Păunescu afirmă, în 1992, despre dosar: „Am văzut prea mulți lupi în piele de oaie și turnători ordinari în haine de oameni ai libertății, ca să nu mă amuz gândindu-mă pe unde-or ajunge ticăloșii când Parlamentul va accepta ridicarea capacului de deasupra lor. De câțiva mai știu eu ce s-a putut să știu, încă de pe vremea când eram la «Flacăra» și încercam *vigilența Securității*, făcându-mă că vreau să dau afară pe câte unul dintre cei suspecți... Băieții cei buni! Abia aștept să vi-i arăt cu degetul. Eram neglijent, nu știam să mă apăr de turnători. Dar Securitatea, imorală prin aștia, era adesea morală prin felul cum prelucra datele. Foarte puține minciuni și foarte multe date de istorie și istorie literară, mai ales în sinteze. (...) Voi publica, de acum încolo, cu o cât mai mare regularitate, pagini din dosarul meu de securitate și textele literare la care se referă aceste pagini de dosar direct sau indirect. Se va vedea, în sfârșit, că inițiativa ziarului «România liberă», de a subtiliza un dosar al meu și de a-l face public a fost nu o lovitură împotriva mea, cum credea Băcanu, ci o lovitură a mea”.

● D. Țepeneag (*Scamat(e)oria. Cu sapa într-o mână și jobenul în cealaltă*) semnează în „România literară” (nr. 13) o replică vitriolantă la un articol al tânărului Corin Braga, care încercase – „cu eforturi de scamator de provincie” – să schițeze, într-un număr din „România literară”, un proiect de „resurecție a onirismului”. „Mai deunăzi mi-au căzut ochii pe un articol al cărui titlu răsună ca o trâmbiță: *Halucinaria – Resurecția onirismului*. (...) / Ia te uită, mi-am zis, mă și îngropaseră... De viu! Și nu numai pe mine, dar tot «grupul oniric». Și nu numai grupul, dar și ideea onirică. De la un timp, îmi ajunsese și mie la urechi zgomot surd de sape, târnăcoape și lopeți. Nu mai știai care sapă ca să mă îngroape și care ca să mă dezgroape. Sau poate erau aceiași... *Resurecția onirismului*: vorbă de cioclu care vrea să pară politicos./ (...) Formarea unei secte în cadrul onirismului n-are de ce să mă deranjeze. Chiar dacă, în entuziasmul lor, «neooniricilor» li se poate năzări că n-au loc de mine. Până și o negare e preferabilă tăcerii de sicriu care mi-a fost rezervată timp de 20 de ani. Și-apoi, fără nici o ironie, generația asta nouăzecistă trebuie să-și rezolve și ea complexul oedipian (...)/ Voi spune din capul locului că pretenția de originalitate a «soluției» d-lui Braga e bazată pe un artificiu de raportare simetrică pregătit prin citarea (uneori) trunchiată a teoriei «ortodoxe» expuse acum 20 de ani și mai bine de Dimov și de mine (...)/ Corin Braga a luat și el ce-a putut de pe unde a găsit. Din păcate, n-a înțeles că tot onirismul estetic stă pe un *ca și cum*. Doar prin *ca și cum* poți să rămâi în literatură. De aceea continui să aștept producția literară a lui Corin Braga și o aștept cu inima îndoită acum, după ce-am văzut că e tentat să folosească visul fie ca pe o terapie («o motivație a resurecției onirice: să permită irumpția purificatoare»), fie ca pe un mijloc de investigație metafizică”.

● În „Tribuna” (nr. 15), Ion Maxim Danciu îi aduce un ultim omagiu recent dispărutului Vintilă Horia, care „a trăit în străinătate cu gândul la o Românie universală și s-a socotit pe sine nu atât un scriitor spaniol sau francez de origine română, ci, mai presus de orice, *un mare româ*”.

17 aprilie

● Nr. 13 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină un articol politic al lui Ion Stratan (*Republica Autofinanțată România*), foarte critic la adresa deciziei Senatului de interzice finanțarea electorală a partidelor politice din afara țării, și un text al lui Constantin Pricop (*Titluri de publicații și drepturi de proprietate*) despre semantica istorică și ideologică a titlurilor de publicații în România comunistă și postcomunistă. □ În cronica sa politică, Emil Ionescu analizează, balansat, efectele situării PNL în afara Convenției Democratice, apreciind că „PAC este formațiunea care poate lua cel mai mult din electoratul PNL” (*PNL încurcă ițele*). □ Magda Cârneci semnează un eseu intitulat *Psihologia tranziției – cazul artiștilor români*, cu considerații despre posibilitățile afirmării artiștilor vizuali români în noul context internațional postdecembrist:

„Probabil că din amestecul complex de sentimente și tentații contradictorii – atracție și deopotrivă refuz al mirajului occidental, responsabilitate socială constrângătoare și dorința de fugă în «absolutul» estetic, simț al tragediei istorice și dorință a unui mesianism național (...), vocația periferică a sintezelor culturale pitorești și minore, presupuziția unei superiorități morale izvorâte din drama politică, dar și luciditatea nemiloasă a derizoriului unei astfel de condiționări istorice (...), din toate aceste ingrediente și multe altele se va decanta în forme diverse mesajul aparte pe care artiștii români, alături de ceilalți artiști estici, îl vor dăruii Europei”. □ Monica Lovinescu comentează noua ediție (a lui Ion Cristoiu, de la Editura Expres magazin) din *Delirul* lui Marin Preda, sancționând ca pe o manifestare a amneziei voluntare eliminarea capitolului despre tânărul Ceaușescu. Potrivit autoarei, Preda rezistă prin câteva opere „inexpugnabile”, iar din punct de vedere etic s-ar situa la jumătatea drumului dintre Sadoveanu, G. Călinescu, Arghezi și „martirii” M. Vulcănescu și V. Voiculescu: „El se apără prin el însuși; cu condiția să nu facem din el un exemplu absolut de rezistență, ci să-l readucem spre statutul său real: când intransigent pe planul creației, când compunând cu vremurile, dar având aproape întotdeauna o idee înaltă despre rolul culturii. Marin Preda a cedat uneori compromisului dar în același timp a reprezentat un fel de model la îndemână pentru etica scriitoricească de la noi. Prin el putem măsura chiar limitele opoziției scriitorului român la comunism și putem desluși cel mai clar motivele pentru care ea n-a fost dusă până la capăt” (*Mai mult decât o controversă*). □ Ion Bogdan Lefter comentează mai multe apariții editoriale postume ale istoricului Vlad Georgescu (*Rescrierea istoriei*), formulând considerații legate de „rescrierea istoriei” dintr-o perspectivă necomunistă; autorul articolului își exprimă, în final, regretul că nu există încă o bază de date și instrumente de lucru cu privire la activitatea exilului cultural românesc. □ Simona Popescu răspunde (în continuarea unor replici din numărul trecut al revistei) poziției ortodoxist-tradiționaliste și antimoderniste a lui Sorin Dumitrescu și Dan Stanca (*Chiar este dracul avangardist?*), arătând că tradiționalismul neo-sămănătorist, dogmatismul și închistarea au fost apanajul regimurilor totalitare, situându-se în opoziție cu dinamica tradiției autentice („impură, eclectică, variată, tensionată”) și ignorând libertatea constructivă și curajul gestului artistic novator: „«masturbarea furibundă a dadaismului» – de care vorbește Dan Stanca – dacă ar fi să vedem doar atât! – este oricum preferabilă impotenței generalizate, sterilității frumoaselor idei care-l smeresc pe om și-l imbecilizează, apărând uneori false valori care se văd astfel inatacabile, definitive. (...) Confuzia din finalul acestui articol este așa de mare, încât doar diavolul poate să abată în așa hal gândul drept al eseistului”. □ Sunt publicate două eseuri despre Cioran, sărbătorit astfel la împlinirea a 81 de ani. Cel mai amplu – *Emil Cioran: între demonul fanfaron și barbarul de seră* – îi aparține lui H.-R. Patapievici și urmărește, printre altele „tema vieții” și „tema

decadenței” („tratăă nu psihologic, ci istoric, este cea mai rezistentă din operei lui Cioran”) în scrierile moralistului. Al doilea eseu e semnat de Căăălin Cioabă (*La prison des mythes*) și are ca obiect filmul despre Cioran și Țuăa („socraticul care a băut otrava închisorilor”) al lui C. Chelba și G. Liiceanu: „Dialogul Țuăa-Cioran, tăiat în două de timp, este auzit în întregime numai de Cioran – diavolul singur care ne mai aude. Căăă Dumnezeul *muri* și nu asta e de mirare, ci faptul că *văzurăm* moartea lui, neputincioși. Acest dialog există totuși și ne mirăm cum e cu puțină, cum se pot înăelege și mai ales *iubi* cei doi, tot așa cum ne mirăm că există în lume bine și rău laolaltă”.

• În „Literatorul” (nr. 15), sub titlul ironic *Are dreptate*, „Diac tomantic și alumn” semnalează, la revista presei, un text protestatar al lui Liviu Ioan Stoiciu din „Luceafărul”, nr. 10, în care acesta relatează împrejurările demisiei din funcăia de redactor-șef al revistei „Contarpunct” și atacurile la care e supus din partea „tristului personaj” Elena Ștefoi, căreia îi e imputat, printre altele, „trecutul compromiăător” și „un deloc înduioșăător soi de servitute față de mișcarea Contra-naăionalistă din interiorul și din afara graniăelor Româăiei”. □ Este publicată o „scrisoare de la Paris” în care N. Tertulian îi răspunde Monicăă Lovinescu, care amendase atitudinea sa în „problema Heidegger” legată de discuăiile din jurul cărăăii lui Victor Farias (1987), *Heidegger et le national-socialisme*, atitudine devenită inutilă după ce „discuăăia s-a terminat prin pledoariile celor mai importanăăi filosofi francezi, cu atât ma isemnificativ cu cât ei sunt evrei, ca Lévinas, Palmier, Finkelkraut”. Potrivit lui N.T. (care face o detaliată trecere în revistă a dezbaterilor occidentale recente despre „colaboraăionismul” nazist al filosofului german), „departe de a înăeăine un foc de mult stins, nu facem decât să participăm la o discuăăie (așa cum am participat și la altele) recoltând uneori și aprecieri favorabile pentru intervenăăiile noastre. Poziăăia noastră în raport cu Heidegger, ca și aceea exprimată în alte studii, în ultimii ani, se situează în continuitatea activităăăii noastre din România. În climatul «demarxizării elitei intelectuale franceze», nu ne «ăăănuim» convingerile, ci le expunem în publicaăăii destul de cunoscute: «Critique», «Les Temps Modernes», «La Quinzaine littéraire», «Actuel Marx». Nu ne amintim ca Monica Lovinescu săăă fi rupt vreo lance în apărarea convingerilor sale pe vremea când Parisul gemea sub «dictatura» lui Sartre, «complicele comunismului» care, dacă am înăeles bine, merita soarta lui Brasillach. Avem chiar impresia căăă a păăărat în raport cu publicul francez o discreăăie care frizează anonimatul”. □ Eugen Simion publică partea a doua a eseului *Caragiale și reveria gastronomicăăă*: „Faptul căăă mulăăi dintre eroii *momentelor* și *schifelor* sunt gazetari și căăă aceăătia se informează, ca vestitul Caracudi, la o *masăăă*, în Cișmigiu, poate săăă ne dea o idee despre legăătura între gastronomie și scriitură. (...) Există, indiscutabil, o veritabilă complicitate între aceste două pasiuni (săăă le zicem astfel). Una hrăăănește pe cealaltă (...). Discursul epic se declanșează, ca și discursul politic) dacăăă este favorizat la discursul gurmand”. □ Camelia

Stănescu consemnează un dialog cu Roger Grenier, editorul operei lui Panait Istrati la Paris, despre receptarea scriitorului în Franța ultimelor decenii („*Întâmplarea a făcut ca Panait Istrati să se numere printre scriitorii mei preferați*”).

• Articolul lui Dumitru Constantinescu, *Cartea... în economia de piață*, apărut în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 16), rezumă discuțiile purtate în cadrul unui seminar internațional desfășurat la București în zilele de 26 și 27 martie 1992, seminar organizat de Ministerul Învățământului și de Ministerul Culturii, împreună cu International Book Development: „Seminarul a avut drept scop prezentarea concluziilor unui studiu de circa trei luni de zile, efectuat în România de IBD, la cererea Băncii Mondiale, în diferite domenii de activitate care concură la realizarea cărții educaționale: fabrici de hârtie, tipografii, edituri, difuzare de carte, școli, institute de învățământ superior, biblioteci, pentru ca în urma analizei să se identifice direcții și domenii ce urmează a fi subvenționate de Banca Mondială. (...) Deschiderea Seminarului s-a bucurat de prezența celor doi miniștri: al Culturii, dl. Ludovic Spiess, și al Învățământului și Științei, dl. Mihai Golu (...). Intervențiile ce au avut loc în cele două zile din partea reprezentanților Ministerului Culturii, ai Ministerului Învățământului și Științei, ai editurilor, directori de biblioteci universitare, ai difuzării cărții, profesori au adus în discuție, pe larg, problemele reale cu care se confruntă cultura românească stagnată în cursul său normal de anii de dictatură: baza materială redusă din toate domeniile ce concură la producția și difuzarea de carte școlară și beletristică. (...) Toate comunicările au pornit de la mutațiile ce au avut loc din ianuarie 1990 în cererea populației de carte și publicații, cerere ce a dus, prin impactul creat, atât la apariția în difuzare a unei subliteraturi și a presei de scandal, dar și la crearea de stocuri, deci de imobilizări, de blocaje financiare repetate, aceasta și pe fondul general al stării economiei românești (...). S-a luat în discuție situația reglementărilor privind dreptul de autor, dl. subsecretar de stat Eugen Vasiliu, printr-o pertinentă intervenție, aducând în fața auditoriului considerentele care au stat la baza proiectului de Lege privind dreptul de autor în România, aflat în fața executivului pentru perioada imediat următoare. În concluziile Seminarului (...) dl. Tony Read a arătat că există o condiționare reciprocă între reforma educației — ce se preconizează în foarte scurt timp — și comerțul cu cartea destinată culturii fundamentale dar și de ficțiune; în comerțul cu cartea să se acorde prioritate cărților necesare educației copiilor și tineretului; reformei învățământului îi este necesară o nouă generație de manuale ce trebuie să se realizeze printr-un concurs de manuale la care să contribuie, pe lângă Editura Didactică și Pedagogică, și alte edituri publice sau private. (...) Disfuncționalitățile provocate de segmentul de difuzare, atât al cărții cât și al presei, ce duce inevitabil la stocuri fără desfacere și implicit la blocaje, creează necesitatea separării urgente a desfacerii *en gros* de cea cu amănuntul, privatizare și o bază

materială modernă care să asigure un sistem informațional bine pus la punct. Față de elementele nou apărute după cele două zile de discuții, dl. Read a arătat că se va întocmi un nou raport către Banca Mondială (reprezentată la Seminar de dl. Ralf Harvison) mult mai complet, cu elemente mai concrete și direcții prioritare, după care se va întocmi un mic proiect economic care va crea capital pentru investiții în tehnologie, cu o mică rată de revenire, pentru tipărirea manualelor cu tiraje mici, dar cu costuri mai reduse”.

● Adrian Păunescu publică, în „Timpul” (nr. 15), articolul *Din diversiune în diversiune*, în care notează, între altele, câteva observații despre viața tinerilor în România ante- și post-revoluționară: „Ei târziu au înțeles că luptau pentru ceea ce Puterea i-ar fi și plătit să lupte, scutind-o de obligația unor noi locuri de muncă într-o țară în care nici toți vechii absolvenți, întăriți și de experiența lor în producție, nu mai aveau locuri de muncă”. O altă „realizare” postdecembristă pusă sub semnul întrebării de Adrian Păunescu ține de creșterea numărului de facultăți. „Frumos, nimic de zis. Dar unde vor munci acești oameni după ce vor termina aceste facultăți?”. Discutabilă i se pare scriitorului și blamarea fără rezerve a societății socialiste: „Ar fi reușit un alt sistem social să rezolve câteva din problemele fundamentale ale oricărei colectivități, cum ar fi dreptul la muncă, dreptul la învățătură, dreptul la locuință, așa cum le-a rezolvat socialismul în România sau mai bine?”. În altă ordine de idei, A.P. polemizează cu Lucia Hossu-Longin, realizatoarea documentarului *Memorialul durerii*: „De ce nu se extinde *Memorialul* și asupra perioadei de dinainte de socialism? Cine a făcut pușcăriile pe care ni le arată Televiziunea? De ce nu se spune că Nicolae Ceaușescu a desființat închisorile politice?”. Și în final: „Nu avem voie să simțim amenințarea la adresa Ardealului, că ni se spune că suntem ceaușiști. (...) Nu avem voie să credem în valorile acestui neam, că suntem considerați șovini. (...) N-avem voie să ne asumăm viața noastră și istoria noastră din aceste ultime decenii, pe care le-am trăit cu obidă și speranță, că suntem criptocomuniști și vrem restaurația socialismului. (...) Ar trebui ca intelectualitatea să nu ezite a-i arăta acestui popor în ce diversiuni este târât și să participe alături de el la ieșirea de sub teroarea diversiunii care-i zăpăcește sufletul”.

● În „România Mare” (nr. 93), Eugen Barbu publică articolul *Căderea imperiilor, Răsărit vs Apus*: „Se vorbește despre europenism și despre câte alte gogorițe pe care nu le vom înțelege decât mult mai târziu. (...) Toate mutările au fost câștigate de Apus, căruia nu-i doresc să cunoască înfrângerea, pentru că prea am trăit mizeriile unor ocupanți ce au ajuns, iată, până aproape de Atlantic. (...) Nu am atâta imaginație să schițez cum va arăta Europa de mâine și ce regim va avea ea din punct de vedere politic dar, sincer să fiu, visez la o libertate neclintită, la dispariția invaziilor și subjugarea micilor puteri. (...) Ori o Europă unită printr-o viziune politică unică, ori sfârșitul planetei noastre, nu există o altă variantă. Ori TOȚI CU TOȚI, ORI NEANTUL!”.

19 aprilie

● Rubrica „Negru pe alb” din „Adevărul literar și artistic” (nr. 113), semnată de Gh. Tomozei, are în vizor o serie de controverse ivite în jurul lui Marin Preda. Sub titlul *Țopârlanul și liberalul*, Tomozei citează ironic dintr-un eseu publicat de Alexandru George în „România literară”, în care acesta îl cataloghează pe Preda drept „un țopârlan din Câmpia Română”, de pe „poziții” așa-zis „burghezo-liberale”.

21 aprilie

● În partea a doua a unui interviu publicat în „Cuvântul” (nr. 16), Petre Țuțea încearcă să explice existența unei reacții virulente împotriva Legiunii Arhanghelului Mihail la 50 de ani de la desființarea acesteia și pune în balanță malignitatea extremei drepte și pe aceea a extremei stângi. „Dar nu cred că extrema stângă se compară cu extrema dreaptă. Extrema dreaptă nu confiscă proprietatea, personalitatea legată de proprietate. Extrema stângă e egalitară. Egalitatea coercitivă e sterilizantă” (*Extrema dreaptă nu poate fi gândită în paralel cu extrema stângă*).

22 aprilie

● Sub titlul *Cartea în dificultate*, „Dreptatea” publică o serie de date statistice interesante, preluate dintr-un Anuar statistic UNESCO, de unde se desprinde concluzia că România se situa, în 1989, în privința cărților tipărite, pe unul dintre ultimele locuri în Europa, cu un număr de 2.000 de titluri publicate. Între 8.000 și 12.000 de titluri înregistrau, în același an, țări ca Ungaria, Polonia sau Iugoslavia. La noi, în 1938, au fost editate 12.300 titluri. După Revoluție, numărul de titluri a crescut, dar s-au redus drastic tirajele, în condițiile creșterii de peste zece ori a prețului hârtiei și de patru-cinci ori a tarifelor tipografice. Aceasta a dus la creșterea, în 1992, a prețului de vânzare a cărții de opt-zece ori. În 1991 editurile Ministerului Culturii au scos 680 de titluri (în 12 milioane de exemplare), editurile departamentale, 770 de titluri (în 30 de milioane de exemplare), iar editurile particulare, 710 titluri (în 10 milioane de exemplare). Există circa 1.000 de edituri particulare, 19 edituri în subordinea Ministerului Culturii și 5 edituri cu caracter departamental. În privința difuzării, se constată un „blocaj în comerțul cu cartea”. „Arcadia” datorează editurilor suma de 157 milioane de lei, în timp ce ea însăși are de încasat 450 de milioane de la Centrale de librării județene.

● În „Luceafărul” (nr. 14), Florin Manolescu își încheie comentariul în trei părți despre *Istoria literaturii române. Vol. I (1830-1945)* de Ion Negoitescu (*O istorie estetică a literaturii române*), subliniind (în ciuda refuzului de plano al lui G. Călinescu) „călinescianismul” insuficient al unui critic „prea artist pentru a-l continua pe Lovinescu și prea puțin critic pentru a fi cu adevărat călinescian”. □ Continuă – desfășurat pe alte două pagini – amplul interviu

realizat de Marius Tupan cu Gheorghe Grigurcu. Dintre considerațiile lui Gh. G (unele – replici la replici) amintim: „Oare aş invidia pe Adrian Păunescu şi pe Marin Sorescu mai curând decât pe Gellu Naum, pe Ştefan Aug. Doinaş, pe Ion Caraion, pe Leonid Dimov, pe Mircea Ivănescu? Oare aş invidia pe Valeriu Cristea mai curând decât pe Virgil Ierunca, I. Negoïtescu, Alexandru Paleologu? Pe Eugen Simion mai curând decât pe Nicolae Manolescu? Să stăm strâmb, domnilor detractori, şi să judecăm drept! (...) Scriitorii din exil, în bună măsură, sunt şi mai departe subestimaţi., trecuţi sub tăcere ori atacaţi, de-ar fi să menţionăm doar campania împotriva Europei Libere pornită de «Literatorul» într-o atât de stranie concordanţă cu «România Mare», cu «Totuşi, iubirea» şi, în definitiv, cu vechea propagandă dictatorială, gen Artur Silvestri. (...) Indiscutabil, ei reprezintă, în ciuda meritelor anterioare, un ciclu sleit al conştiinţei noastre literare, atins de o devitalizare ce-i împiedică de a mai privi înainte. De unde spaima lor de contestare, de critica spontană. Ca şi slaba lor legătură cu optzeciştii. Infatuaţi şi lipsiţi de argumente, ceremonioşi, ori cuprinşi de surte şi devastatoare izbucniri colerice, tot mai desprinşi de realităţi (de cele ideală, căci realul social încă le surâde), poartă aerul unor seniori rigizi, decorativ-ameninţători, pe care scuirgerea implacabilă a timpului îi face tot mai inofensivi. «Literatorul» e un amurg ce se vrea somptuos, fiind în fapt tot mai crispat şi mai vânat”.

● Sub titlul *Întoarcerea fratelui risipitor*, Geo Constantinescu scrie în „Azi” despre două cărţi ale lui Vintilă Horia: *Cavalerul resemnării* şi *Dumnezeu s-a născut în exil*.

23 aprilie

● În editorialul din „România literară” (nr. 14), *Oportunismul ca principiu*, Cristian Teodorescu comentează evenimentul scindării Frontului Salvării Naţionale, anticipând posibile strategii (pre)electorale ale facţiunii conduse de Petre Roman, dar şi posibile reacţii ale electoratului: „Văd din nou, în ultima vreme, oameni citind cărţi în autobuz. Poate că şi din pricina preţurilor tot mai usturătoare, clienţii tarabelor cu ziare nu-şi mai umplu braţul cu gazete. În orice caz, marele spectacol al libertăţii presei, care timp de doi ani a fascinat publicul, a devenit o treabă obişnuită. Foamea de fapte a cititorului a început să scadă, la fel cum a scăzut şi apetitul pentru discuţii politice, după această perioadă de şcolarizare rapidă. Nu cred că s-au format convingeri solide în răstimpul care a trecut şi-că acesta ar fi deci motivul pentru care discuţiile politice au scăzut şi ca număr şi ca intensitate. Pur şi simplu s-a ajuns la saţietate, ca după o cură prelungită cu untură de peşte. Dacă ruptura din FSN ar fi avut loc anul trecut, probabil că am fi văzut manifestaţii de stradă, iar simpatizanţii celor două fracţiuni ar fi intrat în conflict deschis. Înţepenit, alegătorul îi lasă pe activiştii să-şi facă numărul, fără să se mai amestece în certurile lor. N-aş numi indiferenţă politică ceea ce se întâmplă acum, ci înţelegerea regulilor

jocului. Și cred că această înțelegere a apărut după alegerile locale. Ideea că eu, omul de pe stradă, sunt, în cele din urmă, cel care decide, cu ajutorul buletinului de vot, a prins neașteptat de repede. Loviturile de partid și delimitările, declarațiile din Parlament din ultimele săptămâni se lovesc de scepticismul alegătorilor. Lupta pentru putere a început să fie privită ca atare, spre disperarea acelor care continuă să mizeze pe pasionalitatea omului obișnuit./ S-ar putea însă ca ruptura din Front să fie urmată de încercarea noii aripi de a amâna alegerile, indiferent de ponoasele economice pe care această amânare le-ar aduce pe capul întregii țări. Dacă lucrurile vor sta astfel, cei care vor încerca să tragă de timp, indiferent de pretextele pe care le vor invoca, își vor tăia singuri creanga de sub picioare”. □ În articolul *Poetic și politic*, Monica Spiridon abordează chestiunea subversivității prozei optzeciste. □ Cornel Regman (*Intrare în atelier*), Romanița Constantinescu (*Mitul lui Orfeu*), Doina Uricariu (*Un aristocrat al spiritului*) și Gabriel Dimisianu (*În prima linie*) scriu despre Ștefan Aug. Doinaș, omagiat la împlinirea vârstei de 70 de ani. □ Este semnalată (sub semnătura lui Mihai Iacob) apariția volumului colectiv *Ficțiuni*. Autorii volumului sunt șase tineri prozatori, studenți ai Filologiei bucureștene, membri ai unei grupări înființate încă de pe la sfârșitul anilor '80, Clubul Literar: Ara Șeptilici, Ion Manolescu, Alexandru Pleșcan, Vlad Pavlovici, Andrei Zlătescu și Fevronia Novac.

● Daniel Vighi publică în „Orizont” (nr. 3) prima parte a unui eseu intitulat *Schițe de istorie a ideologiilor în România*. □ Despre implicațiile prăbușirii regimurilor comuniste est-europene scrie și Viorel Marineasa (*Lecția lui Dzerzhinsky*), iar Carol Sebestyen pune în discuție chestiunea „sfârșitului ideologiilor” (*Starea de necesitate salvează democrația*): „Declinul actual al ideologiilor nu corespunde deloc unui «sfârșit de istorie». Starea prezentă a lumii ne interzice să credem într-o universalitate naturală a statului de drept. El nu se poate concretiza decât în societățile individualiste și laice, caracteristici care lipsesc majorității țărilor. Acest secol a marcat apogeul, apoi ștergerea speranțelor milenariste în gândirea occidentală. El nu a lăsat să se prevadă, în nici un moment, triumful rațiunii clamat de istoricisme secolului al XIX-lea. După marxism-leninism, nazism, nomocrațiile religioase ale Orientului exprimă prima gândire totalitară ce nu este produs european”. □ Lucian Alexiu comentează rezervat schița de *Istorie a literaturii române moderne* a lui Ion Negoitescu, recent apărută la Editura Minerva, cu insistență specială asupra neconcordanțelor dintre valoarea literară a scriitorilor și spațiile care le sunt acordate, neconfirmate nici de „suprafața analizei”, nici de „adâncimea ei”. Sunt taxate și unele „afirmații abrupte”, prea elogioase, despre Mihai Beniuc, și „impresia de improvizatie, de tăietură pripită” a unor texte: „Este, această carte, doar un document?” (*Criteriul estetic*). □ Cornel Ungureanu comentează ediția a doua a volumelor de debut ale lui Radu Tudoran, *Orașul cu fete sărace* și *Un port la Răsărit (Radu Tudoran după jumătate de secol)*, cu accent

asupra caracterul de „miraj” al lumilor exotice și pe afinitățile cu „lumea crepusculară” a unor Joseph Roth și Dino Buzzatti. □ Alte materiale din sumar: un eseu de Simion Mioc despre *Poezia lui Aron Cotruș sau între retorică și esențializare*; un dialog al lui Carol Sebestyen cu criticul literar Alexandru Ruja despre poezia lui Aron Cotruș; un *Remember* evocator de Vasile Versavia (Berkley, California) despre finalul vieții lui Aron Cotruș, în SUA (autorul articolului a emigrat în 1961, anul morții poetului).

● În „Totuși iubirea” (nr. 15), N. Corbu dă un răspuns atacurilor din presă ale celor ce vor să interzică revista: *Este „Totuși Iubirea” o publicație antisemită?* □ Geo Dumitrescu publică articolul *A fi sau a nu fi de stânga. Scri-soare către directorul revistei „Totuși Iubirea”* (comentând o afirmație a lui Adrian Păunescu potrivit căreia ar fi „un poet de stânga dar un mare poet!”). G.D.: „Cât vor fi oameni pe lume se vor găsi mereu, în fiecare generație, adolescenți și tineri atrași, cu toată puterea și entuziasmul lor arzător, gata oricând de imprudențe naive și exaltări eronate, dar și de jertfe supreme, atrași mereu spre ceea ce în ochii lor sunt – sau, uneori, vai! doar par să fie! – întru-chipări ale celor mai înalte și nobile idealuri ale umanității (libertate, dreptate, omenie). Iar primele manifestări spontane, cinstite, ale acestei atracții impetu-oase, adevărate asalturi ale inocenței, sunt, după convingerea mea, lipsite de orice culoare politică definită, ele nu sunt nici de dreapta, nici de stânga, nici chiar de centru. (...) De altfel, aici se află și începutul soartei junilor luptători care nu vor ști (sau nu vor dori) să-și apere puritatea: împărțiți în tabere și combinații «miciurinate» ei vor căpăta cu toții culoarea mocirloasă, sordidă, a politicianismului funest. E, acesta, și un avertisment al Istoriei!”. Și încă: „Sunt de găsit mai ales între oameni, dar într-un punct situat la întretăierea tuturor diametrelor, un punct care, privit într-un mod superficial, poate părea un adevărat pustiu, dar în care, în condiții ideale, ar putea lua naștere, cu ușurință, un partid de centru sau chiar o uniune de stânga-dreapta. Pe care le aștept cu optimism (întrebarea fundamentală rămâne însă: *pelicanul sau babița?*)”.

24 aprilie

● Nr. 14 al revistei „Contrapunct” se deschide cu un articol al lui Andrei Corbea despre raporturile ambigue dintre *Naționalism și antisemitism*, în care punctul de sosire îl constituie discutarea volumului – recent apărut la Oxford University Press – al lui Leon Volovici, *Nationalist Ideology & Antisemitism. The Case of Romanian Intellectuals in the 30's*. □ Sunt prezentate lucrările unui recent seminar internațional desfășurat la Storkow (Germania, 27 martie-1 aprilie 1992), *Despre situația politică și culturală din România*. Între numeroșii participanți s-au numărat și intelectuali originari din România precum Smaranda Enache, Hannelore Bauer și Nicolae Gheorghe (care au conferențiat despre situația etnică și de drept a minorităților din România) sau Liviu

Antonesei (care a conferențiat despre aspecte naționale și drept internațional în teritoriile românești de peste Prut). □ Ion Bogdan Lefter comentează seminarul de la Storkow și – adiacent – mai multe volume individuale sau colective cu participarea unor scriitori-disidenți germani, activiști pentru drepturile omului, experți și intelectuali publici originari din România, cum ar fi Helmuth Frauendorfer, William Totok, Gabriel Andreescu, Richard Wagner ș.a. (***O „poetică” politică***). □ Constantin Pricop semnează un eseu de actualitate despre ***Libertatea de expresie și/sau dreptul de a fi informat***: „Explozia publicisticii din primele luni ale anului '90 este determinată de cititor; criza ei de astăzi, dincolo de cauzele economice, nu e exclus să se datoreze tot cititorului. S-ar putea ca acesta să se fi săturat de lirism; poate că simte că acum i-ar fi mai util realismul – inclusiv în publicistică”. □ Liviu Antonesei publică un studiu sociologic intitulat ***Cultura politică în România post-totalitară***. □ Elena Ștefoi publică (pe aceeași pagină cu un eseu de Hannelore Bauer despre ***Minoritatea germană din România***) un fragment din eseu politico-biografic ***Șocul de adaptare*** – în curs de apariție la Editura Aufbau din Berlin, într-un volum colectiv despre România postcomunistă. Textul a fost prezentat (parțial) la recentul seminar desfășurat la Storkow (Germania). □ Traian T. Coșovei răspunde unei „scrisori deschise” adresate de poetul Aurelian Titu Dumitrescu din paginile revistei „Totuși iubirea” (***Răspuns la o „Scrisoare deschisă”***). Coșovei se delimitează de preopinientul său atât „generaționist” (considerând că prezența sa la Cenaclul de Luni a fost pur accidentală), acuzând activitatea de activist PCR a acestuia și, după 1989, de lucrător la revista „Filatelie”, sugerând posibile colaborări cu organele de represiune și subliniindu-i veleitarismul poetic: „Dacă apariția dumitale la Cenaclul de Luni n-a constituit o surpriză (nu era ciudat că a doua zi poetul «socialist» Ion Gheorghe știa tot ce se întâmpla acolo?), dacă pătrunderea dumitale în casa lui Nichita Stănescu s-a produs printr-o onctuoasă efracție, punându-ne în situația de a privi consternați cum «lucrăi» la compromiterea poetului sub ale cărui versuri îți tipăreai *dumneata* poeziile într-o alăturare grotescă, în schimb rămâne o enigmă prezența dumitale la sărbătorirea numărului 100 al revistei «Contemporanul. Ideea europeană». Curios, dar nimeni nu-și amintește să te fi invitat! Eu știu că ți-a mers mai greu după revoluție, că ai fost restructurat, plimbat de acolo-acolo, rafistolat până când ți-ai adus aminte că vrei să te măsoari cu Adrian Păunescu al cărui neinspirat apărător și mediocru colaborator ai devenit pe față. Numai căcă prea adesea fața dumitale poartă acnea oportunistului pe care, vai!, alifia metaforei nu izbutește s-o ascundă”.

● În nr. 16-17 al revistei „Literatorul”, pornind de la caracterul „exponențial” al cazurilor lui N. Manolescu, N. Breban și Monica Lovinescu în privința „îndepărtării de estetic” și a „apropierii de politic”, Andrei Grigor revine asupra chestiunii revizionismului etic postdecembrist într-un articol polemic (***Demolarea valorilor***): „«Avem nevoie de un Nürnberg românesc» gigafo-

nează justițiar și Gh. Grigurcu în revista «Contemporanul», încercând să contribuie, după puteri, cu propriile silabe scrâșnite, la îmbogățirea «ideii europene» pe care revista declară că o servește. (...) E drept că la obținerea unui loc în componența completului de judecare și sancționare a culturii române se înghesuie și alți aspiranți care uneori demonstrează în formularea capetelor de acuzare mai mult talent și mai intensă pasiune decât în scrierile lor literare: Alexandru George, Pavel Chihaia, Ion Negoitescu, S. Damian, Doina Jela, Călin Vlasie, Liviu Antonesei... și lista ar putea crește și cu alte nominalizări. (...) Prin ce instanță își rostesc «judecătorii» rechizitoriile? Pe unde apucă, pentru că vremurile sunt îngăduitoare cu apucăturile și apucătorii de tot felul: sunt destule reviste literare gata să se transforme cu bucurie în amenințătoare dosare penale. Mai prin «Dialog. Caiet de literatură» (adică «mai pe departe», mai prin reviste tinerești care demolează, cu entuziasmul specific vârstei «romantismului revoluționar» («Contrapunct»), mai prin publicații create cândva pentru a lansa valori și nu pentru a le sugruma («Luceafărul»), mai prin «Tomis» (care defulează complexul nimicniciei dat unora dintre semnatari de vecinătatea mării), prin «Convorbiri literare» (tristă degenerescență a spiritului maioreșcian), ori prin niște «Calende» argeșene pe care câțiva condeieri de diviza C o trimit cu insistență prin redacțiile bucureștene pentru a dovedi că și ei stau bine cu planul la demolări și că merită pentru asta Ordinul Muncii clasa a II-a ». □ La rubrica de revista presei, „Diac tomnatic și alumn sancționează ironic inconsecvențele judecății etice dintr-un articol al lui Alexandru George apărut în „România literară (nr. 12): „Un scriitor care a suferit atâta, ca Alexandru George, îl atacă pe Marin Preda pentru că nu a respectat o dogmă estetică a realismului socialist, iar pe Baconski pentru că i-a terorizat pe proletcultiști. Nu mai e nici un dubiu, s-a întors lumea pe dos!”. □ Sub titlul „*Albite, vertebrele melancoliei*”, Eugen Simion comentează *Ultima carte de dragoste. Poezii 1988-1989* de Gheorghe Tomozei („Un răsfăț al spiritului ludic (...), finețea unui caligraf care aspiră să treacă în forme perfecte otrăvurile și imperfecțiunile lumii, dar și (...) o reală percepție a timpului și a neli-niștilor ființei în fața răului existențial”; „Fermecătoare și inactuale aceste jocuri poetice prietenești”). □ Într-o „scrisoare deschisă adresată domnului Nicolae Manolescu”, preluată de redacția „Literaturii”, Liviu Pană protestează împotriva denaturării, în 1988, a imaginii lui Alexandru Talex, prezentat – în opinia semnatarului – exclusiv ca redactor al „Cruciadei Românismului” din anii ’30 (caracterizată nedrept de M.I. drept „xenofobă și antisemită”), și nu drept „cel care și-a dedicat întreaga viață salvării operei istratiene” (*Pentru a-l fi iubit pe Panait Istrati*).

● Într-un articol din „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 17), *Ce înseamnă a defăima?*, Gheorghe Grigurcu încearcă să se disculpe în fața acuzației că ar fi negat valoarea unor autori – de la Arghezi și G. Călinescu până la Marin Preda și Nichita Stănescu – pe care, în diferite ocazii, i-a etichetat drept cola-

borășioniști ai regimului comunist. Principalul său argument este că „a înfățișa adevărul nu înseamnă a defăima”: „A defăima înseamnă a învinui o persoană de defecte pe care nu le are, de fapte reprobabile pe care nu le-a comis. Or, eu n-am inventat, n-am măsluit, n-am exagerat nimic! Reaua credință ajunsă la ananghie mă părăște în neștire”. Și încă: „Postura de «negator», de «contestator înrăit», de «demolator» ce mi se atribuie e un neadevăr cras. Desigur, nu pot aplauda declinul unor talente (...). Nici nu pot fi obligat a contrasemna supradimensionarea unor poeți ca Nichita Stănescu, înălțat pripit, în virtutea unui clasicism de stat, după părerea mea (și nu numai a mea: vezi Șerban Cioculescu, M. Nițescu, N. Steinhardt, Petre Țuțea ș.a.), pe soclul unei zeități de rang eminescian, sau ca Marin Sorescu, umoristul național în ediție revizuită, mucalit personalizat și savuros în clipele sale de inspirație, care nu-i acoperă în întregime stufoasa și eterogena-i producție, mai apropiat, în orice caz, de Topîrceanu și de Păstorel decât de Blaga sau de Ion Barbu (...). E dreptul meu, sper, să am și alte preferințe în afara celor «consacrate», să propun o tablă de valori cu accentele deplasate în favoarea unor scriitori contemporani pe care-i socotesc nedreptățiți din pricini varii, dar mai ales din cea a unei epoci nescutite de imixtiuni, compromisuri, improvizații, eliminări din rațiuni politice, precum știm foarte bine că a fost «epoca de aur». (...) Este elocvent faptul că nimeni dintre năbădăioșii mei conlocutori n-a încercat a se referi la argumentele mele propriu-zise, a pune la îndoială prelevările de texte din autorii în chestiune și semnificația lor, de altfel clară, singurele mijloace de a-mi invalida propozițiile”. De asemenea, Grigurcu revine asupra „cazului” Marin Preda – pe care l-a invocat frecvent „pentru a combate clișeul ce ne-a părut inconsistent, al exemplarității sale morale” și „întrucât era la mijloc o problemă de larg interes, nu doar literar, ci și civil, și anume instituirea unui model etic”; autorul articolului transferă însă discuția „etică” din zona politicii (și a „pactizării” scriitorului cu regimul comunist) într-o zonă a cancanului și a zvonurilor neverificate – pe care le prezintă, totuși, ca argumente incriminante: „Am auzit cu urechile mele cum fostul director al Editurii Cartea Românească cerea unui critic referințe asupra modului în care l-a comentat, înainte de a-i comunica ce soartă i s-a rezervat manuscrisului înfățișat de către acesta spre tipărire. Cunosoc și alți exegeți (unul clujean) ce au trecut prin dezamăgitoare experiențe analoage. Nesățios de elogii, Marin Preda le provoca într-un chip ineleant. Obișnuia a aprecia muștrător formulele critice care nu-l satisfăceau pe deplin, de pildă când cineva a scris că *Moromeții II* e o carte cel puțin onorabilă, i-a replicat că e o... carte mare! Consecințele practice ale iritărilor sale de feudal (...) nu se lăsau așteptate. Amâna *sine die*, din motive strict personale, publicarea unor volume. A dispus scoaterea dintr-o carte a unui mic capitol închinat unui critic de la revista «Steaua», care și-a permis o interpretare mai puțin flatantă asupra prozatorului, cu care ocazie a decis scurt: «Să nu mai aud de acest individ!». Autorul *Mieilor primi* găsește cu cale a

așterne o atare interogație impertinent scandalizată: «Dar cât de corupt trebuie să fie sufletul celui critic literar care afirmă despre Marin Preda că lua șperț de la autorii pe care îi publica, obligându-i să îi acorde mese, plătite de ei, la restaurante?». Nu știu cine e «corupt», dar informația o dețin de la mai mulți apropiați ai romancierului, în primul rând de la un însemnat romancier și cărturar al nostru, demn de toată încrederea, actualmente rezident la Paris, care mi-a povestit, cu amărui-amuzante amănunte, cum a decurs la Capșa, cu prilejul apariției unui volum al său de eseuri, un asemenea festin pe care a fost nevoit a-l achita el însuși (era vorba de vreo 12 000 lei, la valoarea de acum 15-20 de ani!). O altă stimabilă și impunătoare personalitate a literaturii române actuale mi-a relatat, în scrisori, despre o seamă de complicații pariziene ale autorului *Moromeților*, pe care nici nu le-am amintit... Acesta a fost omul Marin Preda! E posibil, și chiar foarte probabil, să se producă și mărturii, demne de crezare, asupra unor acte constructive sau colegiale ale romancierului, asupra unor aspecte benefice ale rolului ce l-a jucat la editura pe care a condus-o, însă, nu mai puțin, datele oferite de noi își păstrează autenticitatea. Ele vor concura, după cum ne așteptăm, la configurarea chipului unei personalități ambigue, brăzdate de puternice contradicții, care poate fi eventual al unui mare scriitor, dar nu și al unei călăuze ori al unui model etic”.

● În articolul *Memorie furată* din „România liberă”, Octavian Paler scrie: „Unui străin îi sună acceptabil poate, îndemnul lui Marx de a ne despărți de trecut râzând. Mie mi se pare o enormitate. E greu de găsit un sfat mai absurd. Și chiar de două ori absurd. Mai întâi, fiindcă n-am avut altă viață decât aceea pe care am încercat s-o trăim, mai bine sau mai rău, în condiții ce n-au depins de noi, impuse de Yalta și de soartă. (...) Zilele înSORITE, câte au fost, prietenii, întâlnirile fericite s-au amestecat cu frigul, cu frica, dar sunt singurele la care ne putem gândi. Să ne despărțim de ele cu un hohot de râs, cam în felul în care fac bufonii la sfârșitul tragediilor? Dar viața nu e zidul Berlinului, s-o dărâmam cu târnăcopul, s-o împărți în bucăți pe care să le vinzi, eventual, amatorilor de «suveniruri» dintr-un coșmar. Apoi, cum să râzi de crime, de destine mutilate, de cimitirele fără cruci sau de rușinea că n-am știut tot ce s-a întâmplat în acest coșmar fiindcă era mai simplu să nu știi? Cum să-ți ardă de râs când îți aduci aminte că am fost cobai într-una din cele mai sinistre experiențe de dezumanizare? Căci pe asta se baza proiectul creării «omului nou». Acum, ni se spune că «experiența» a eșuat. Așa e. Dar și viața noastră a curs în acest eșec! (...) Uneori, înțeleg, de fapt, dorința de a uita cu orice preț, urând, chiar, ceea ce te împiedică să uiți. Îți vine să spui, ca într-un vers clasic: «ce-a fost a fost, ce este e și va fi ce se cuvine». Te oprește, însă, o întrebare pe care nu poți s-o eviți. Oare nu cumva ceea ce «se cuvine» depinde de tăria de a privi în față ceea ce «a fost?»”.

● Ileana Vulpescu realizează în „România Mare” (nr. 94) o scurtă istorie ironică a stalinismului în *Piftia – perfect mediu de cultură (I)*: „În Vechiul

Regat, chiar în plină perioadă stalinistă, clădirile nu au fost demolate. A fost demolată structura etică, au fost nimicite valorile moral-culturale naționale, spiritualitatea, considerate ca primejdioase, învechite, neconforme cu o «viziune largă, umanistă, generoasă» – vreau să spun cu «internaționalismul proletar». Principalii noștri dușmani se hotărâse că erau vârfurile spiritualității noastre, și, mai presus de toate și de toți, *istoria*: istoria scrisă sub «odioasa coaliție burghezo-moșierească». Istoria trebuia rescrisă – și ni s-a rescris. Trebuia analizată în lumina internaționalismului proletar – și ne-a fost. Până la venirea popoarelor migratoare – căci, pentru a nu le jigni retroactiv, nu le puteam numi cu vechiul termen greco-roman *barbare* – și-n special până la venirea slavilor, noi, românii, fuseserăm doar o zeamă de fiertură pusă la-nchegat. Am devenit piftie numai odată cu venirea slavilor! Piftie devenisem, piftie trebuia să rămânem...”. Referindu-se la „piftia antiromânismului”, autoarea descoperă legătura de mai târziu cu „zelatorii noului internaționalism (diversionist), ce-și leagă necondiționat rolul de misionari ai noii credințe de cel de procurori demolatori nu doar ai trecutului apropiat, ci ai trecutului nostru în general”: „Linia, «noua linie», este cea a dezeroizării, a ștergerii legendelor naționale și a folclorului, a reconsiderărilor anihilatoare, a spălării unei bune părți a memoriei sub pretextul unor mari «cutremure» de conștiință europeană”.

28 aprilie

● În partea a treia a unui interviu publicat de revista „Cuvântul” (nr. 17) – *Evreii sunt părinții religiei noastre. Că Isus Cristos nu s-a născut la Fălticeni!* –, Petre Țuțea formulează o serie de considerații despre ortodoxia autohtonă, cu trimeri la reflecția teologică a unor Nichifor Crainic și Nae Ionescu – „inexactă”, „partizană” –, susținând că „greco-catolicismul este mai aproape de noi decât ortodoxia”: „Prin ortodoxie ne legăm de slavi, iar prin greco-catolicism de latini. Unirea cu Roma, nu vorbim din punct de vedere ecleziastic, ci național, era unirea cu latinitatea. Greco-catolicismul e o sinteză între Bizanț și Roma, deci e o unitate politico-religioasă europeană în conștiința poporului român”.

29 aprilie

● Un articol despre *Alexandru George* semnează Gheorghe Grigurcu în „Dreptatea”, cu prilejul împlinirii vârstei de șaizeci de ani, în condițiile în care „nici o publicație nu i-a marcat aniversarea”. A.G. ar fi un „tip de meridional scorțos-sensibil”: „Pentru noi, e mai cu seamă un «matein», adică un rafinat personaj al unui București de vis crepuscular, niciodată istovit în sensibilitatea literelor românești (...). O «așezare strâmbă» din pricini istorice a existenței sale îi pune în valoare o «așezare strâmbă» structurală, o inadecvare trufașă și spiritualmente rodnică. (...) Meritul principal al lui Alexandru George e cel de-

a fi deschis, între primii în țara noastră, după instaurarea sufocantului totalitarism, ferestrele prin care să intre văzduhul dezbaterii absolut neprotocolare, chiar «scandaloase», asupra subiectelor literare și culturale, indiferent de «importanța» lor. Și-a expus opiniile într-un chip inteligent, tăios, prob, inclusiv cele asupra lui G. Călinescu și Octavian Goga, asupra lui A.E. Baconski și Marin Preda, fără a șovăi să-i probezească, în anume puncte, și pe tinerii autori, cărora unii caută a le intra neapărat în grații. A fost unul dintre cele dintâi spirite (și, să adăugăm, unul dintre cele mai dotate) care și-a dat seama de «alandala istoriei literare» alcătuite sub regimul represiv, de faptul că, în pofida numeroaselor valori incontestabile pe care le cuprinde, ea riscă a perpetua «o ierarhie artificială și un bilanț forțat».

30 aprilie

● Într-un articol din „România literară” (nr. 15), *Sfârșitul unei iluzii* (de fapt, primul episod dintr-un lung eseu publicat, în cursul anului 1992, în mai multe numere ale revistei), Alexandru George schițează o istorie a „chestiunii țărănești” în România secolului XX, de la împrăștiarile de după Primul Război Mondial până după căderea comunismului, și încearcă să demonteze „iluzia” intelectualilor „bonjuriști” – „o specie care și-a prelungit existența până aproape de instaurarea socialismului” – „de a atribui societății rurale o structură și o mentalitate democratică”. Iată câteva concluzii: „În lumea rurală predomină cultul forței, autoritarismul patern, solidaritatea de familie și de înrudire. Expresiile ei cele mai simpatice pentru orășeanul care ia contact cu ele sunt ospitalitatea, o oarecare generozitate și nesocotință în cheltuieli, exprimate în petreceri covârșind cu mult posibilitățile materiale, faptul că țăranul își împarte calendarul pe «sărbători», resemnarea sau explicația fatalistă pe plan metafizic./ Numai pentru orășeni tradiția e un sistem de valori, misterios; pentru țăran forța agregantă e intrinsecă realității; nici vorbă să fie obiect de îndoieli sau de analize. Tradiția nici nu e sesizabilă pentru cel care are o inteligență repetitivă, un comportament rutinier, întemeiat pe experiența empirică transmisibilă; datina, legea (în sensul vechi românesc) sunt fenomene intrinseci vieții și realității, un dat imperativ indiscutabil./ Și dacă din punct de vedere economic acest tip uman este greu adaptabil societății moderne, din punct de vedere politic el este cu totul străin de spiritul urban care cultivă inteligența discursivă, etica tranzacțională, toleranța, dorința de contact și confruntare. Cei formați în spațiul rural (de multe ori aparținând elitei acestei zone) erau neplăcut surprinși când intrau în societatea urbană, deschisă, liberală, concurențială, privilegiind cu totul altă mentalitate. Nu vom înțelege nimic din criza democrației românești de după Marea Unire, culminând cu demiterea ei în 1937-1938, fără această criză de adaptare a unor oameni brusc aruncați de dreptul la vot într-un spațiu politic edificat de un secol în alt spirit: liberal, tolerant, tranzacțional. Xenofobia, naționalismul, blocarea în fața noului,

apelul la tradiție (ceea ce e o contradicție în termeni deoarece aceasta este tocmai negația opțiunii), apelul la simplitate, la virtuțile ancestrale, transmise ocult, caracterizează pe toți neînțelegătorii și adversarii democrației și-i fac potențial să nu accepte societatea românească din ultimul secol. Cei cu origini rurale devin acum campionii spiritului de opoziție și dezagregare și, cum «stânga» la noi însemna, printre altele, culminația societății industriale, dar și domnia internaționalismului politic, ei au devenit firesc de «dreapta», alimentând toate orientările de acest tip. Indiferent că era vorba de fascism de-a dreapta sau că lua forma tradiționalismului, a unei întoarceri la trecut, a valorificării acestuia. Așa se explică de ce socialismul (cărui la sfârșitul secolului trecut i se dădeau mari șanse de viitor, în tot cazul de a deveni un partid politic puternic) dispare aproape și stilul revendicativ, chiar «revoluționar» e preluat de dreapta, populismul își găsește în ea adevărata expresie, ideea de negația indistinctă și de schimbare radicală îi aparține ei, nu «stângii», care dorea o continuitate pe unele planuri și voia să-i adauge doar un program revoluționar, potențându-l numai la superlativ pe baza desființării proprietății private”. □ Dorin Popa realizează un interviu cu Arșavir Acterian, care evocă împrejurările în care s-au afirmat, în anii '30, intelectualii „tinerei generații” („*Parcă am fi la cheremul unor draci preocupați să încurce lucrurile*”).

● „Tribuna” (nr. 17) cuprinde un interviu cu Ludovic Spiess – *Prin artă și muzică oamenii devin mai buni*, dar și o anchetă realizată de Ion Cristofor, *Cartea – un obiect de salon?*, cu ocazia Salonului de carte și publicații culturale de la Cluj, anchetă la care răspund directorii unor edituri de stat și particulare și redactori de carte, întrebările fiind următoarele: „1. Referindu-ne la perioada de după Revoluție, care sunt principalele realizări și eșecuri ale editurii pe care o reprezentați?/ 2. Cum apreciați situația pieței cărții din România la ora actuală?/ 3. Ce loc acordă editura dumneavoastră promovării literaturii naționale, autorilor contemporani?/ 4. Ce proiecte editoriale de perspectivă aveți?”. De reținut răspunsurile directorului Editurii Univers, Mircea Martin și ale Georgetei Dimisianu, redactor-șef al Editurii Albatros. Problema difuzării este cea mai dureroasă. ■ M.M.: „În 1990, o parte din editorii particulari au crezut că dau o mare lovitură publicând titluri de scandal, cu o tematică licențioasă, erotico-pornografică. S-au găsit și librari care au crezut, la rândul lor, că vor da lovituri la fel de spectaculoase, preluând aceste cărți-care, azi, blochează numeroase librării. Din cauza acestui blocaj, cartea bună nu mai este cerută de librari. Îmbucurător este faptul că publicul/cititorul român, în cea mai mare parte a sa, nu a cumpărat aceste cărți. Avem un public format, select, un public care știe să aleagă, să discearnă ceea ce e valoros și ce nu”. ■ G.D.: „Asistăm la o limpezire a vieții cărții. Lucru foarte important, maculatura începe să nu se mai vândă. Problemele cu care se confruntă editurile serioase o constituie *difuzarea*. Din cauza acestui sistem deficitar de difuzare NU putem aprecia corect tirajul și nici vandabilitatea cărților noastre.

Din această situație rezultă nenumărate neconcordanțe între prețuri, oferă, cerere”. ■ Dacă Editura Univers a inaugurat o serie dedicată autorilor români din exil, „Ithaca” (unde sunt publicați Paul Goma, Petru Dumitriu, D. Țepe-neag) sau „Recuperări” (Virgil Nemoianu, Matei Călinescu), Editura Albatros a redeschis colecția „Cele mai frumoase poezii”, prin publicarea lui Mazilescu și Turcea, adăugând totodată colecții noi: „Memoria”, „Istoria” sau colecția dedi-cată rezistenței scriitorilor în comunism – O. Paler, Augustin Buzura, Sorin Titel. ■ Caracteristica perioadei postdecembriste o surprinde Magdalena Bedrosian (Editura Cartea Românească): „Piața de carte e dezorganizată, confuză, deschisă beneficiilor rapide și sigure, prudentă peste măsură față de volumele care difuzează mai lent și nu dau mari profituri (situația în care se află majoritatea cărților de literatură română contemporană). Soluții sunt, dar de perspectivă și pretinzând investiții de miliarde. Trebuie să ne descurcăm deocamdată cu ceea ce există și să descoperim singuri mijloace noi de difu-zare. Principala realizare e că supraviețuim, principalul eșec e că (doar) supraviețuim”.

● Sub titlul *Primul Nichita*, Laurențiu Ulici scrie în „România liberă” despre volumul *Argotice*, publicat de Doina Ciurea, cuprinzând poeme scrise de poet în anii studenției, înaintea volumului de debut *Sensul iubirii*: „Pentru cititorul acomodat cu ceea ce, de-a lungul a două decenii, s-a constituit ca marcă stilis-tică de frapantă originalitate a poeziei stănesciene, textele pre-debutului edito-rial sună, fără îndoială, altfel, dar un altfel pregătitor, ca o probă cu orchestra. Lasă, deci, să se vadă, sub și printre rânduri, fantezia novatoare a celui mai important constructor de limbaj poetic de la Arghezi încoace. Căci acestea sunt în marea lor majoritate, «argoticele» lui Nichita Stănescu: o provocare a limbajului, o explorare a lexicului în consecuția definiției mallarméene”.

[APRILIE]

● Nr. 3 al revistei „Vatra” debutează cu un poem de Francisc de Assisi (în traducerea lui Adrian Popescu) și cu articolul *Ușile pocăinței* de episcopul Andrei al Alba Iuliei. □ Eugen A. Giurgiu trimite, din Toronto (Canada), ur scurt eseu intitulat *Prizonierii*, în care deploră persistența clișeeilor din cursurile de marxism-leninism în gândirea de după 1989 și face pledoarie pentru instituția monarhiei, considerată „un regim tradițional cu adevărat re-prezentativ” pentru popoarele din Europa de Est. □ Numărul are în prim-plan poezia românească contemporană. În eseu *La ce sunt buni poeții?*, Adriar Popescu face o radiografie a funcției poeziei și a poetului înainte și după co-munism: „«Versuri de sertar» s-au publicat, e drept («cenzurate și autocen-zurate»), dar nu au produs o răsturnare a imaginii respectivului autor sau c schimbare în peisajul literelor române. Andrei Ciurunga și Nicu Caranica (...). alături de Vintilă Horia și Ștefan Baciș sunt «noutățile», redescoperiri de fap-târzii ale publicului românesc. Despre Simona Popescu sau Daniel Bănulescu.

«generația '90», se poate vorbi ca despre o încercare de a impune o modalitate diferită de generația lui Mircea Cărtărescu, dar diferențele nu sunt foarte vizibile. Profesional, la înălțime, ei își caută încă diferența specifică, nota definitorie. O resurrecție a onirismului propune lucid Corin Braga, într-o versiune complexă a visului treaz (v. R.L. 6/92). Egali cu ei înșiși, Cezar Baltag, Mircea Ivănescu, Ion Mircea sunt prinși în cristalul unei opere constituite, și nu văd cum și-ar putea modifica imaginea deja formată. (...) Poezia devine pe zi ce trece o meserie tot mai păguboasă. Trebuie să ai cu adevărat o pasiune nebună ca să o mai faci, să i te dedici ca unei iubiri imposibile. Oricum, mulți o cred de pe acum aparținând unei perioade revoluate a civilizației”. Autorii din Est (Dinescu, Blandiana, Caraion) ajung în atenția Vestului numai prin prisma „criteriului politic”, a „opoziției față de regimul comunist”, poezia având un destin mai puțin glorios în Vestul liber decât în Estul totalitar: „În sine, exercițiul liric e considerat un lux sau o ciudățenie în Vest. Altfel, desigur, la noi, în Răsăritul însetat de cultură și de curaj civic, de libertatea pe care lumea de dincolo de Cortină o avea”. După căderea comunismului, „Este limpede că s-a scindat însăși cultura, după 22 Decembrie: pe de o parte, estetismul unor confrăți respectabili, dar refuzând politicul; pe de alta, dăruirea totală față de politic a altora. (...) Opera nu mai interesează însă o lume grăbită și atrasă spre alte scopuri decât bucuria pură. E o scindare și între *cultura de consum* (romanul popular, erotic, de spionaj etc. dar poezia nu poate fi vulgarizată fără a se pierde pe ea însăși...) și *cultura elitară*. Sau între cultura demotică și ermetică (dacă vrem să preluăm o distincție ce era evidentă în Antichitate). Or, poezia e elitară, chiar dacă își câștigă o audiență de masă”. □ Ion Mureșan semnează eseu *Poezia și pielea de porc*, unde după câteva încercări de a defini poezia prin apel la basm și analogii animaliere, virează spre poezia deținuților, la citirea căreia mărturisește a fi avut „tot timpul sentimentul că particip la organizarea unei mari evadări”. □ Angela Marinescu semnează o serie de notații intitulate *Noaptea poeziei – texte*. □ Sub supratitlul „Cartea de poezie” sunt reunite mai multe cronici sau eseuri despre poeți români contemporani. Cornel Moraru tratează despre „apocrifele de sertar” ale poetului Horia Bădescu reunite în volumul *Furcile caudine* (1991), unde atinge și problematica recuperărilor și a reconfigurării biografiilor poetice după 1989: „Avem sentimentul că mulți dintre scriitorii care s-au grăbit să-și editeze sau mai mult, să-și reediteze «curajul» din anii trecuți n-au făcut decât să-și grăbească, prin demonetizare (și nu numai!) sfârșitul. Să-și devină, cu alte cuvinte, postumi. De aceea, nouă ni se pare justificat numai actul recuperator făcut cu discreție și pe temei pur artistic” (*Apocrifele lui Horia Bădescu*). □ Aurel Pantea recenzează volumul de poeme *Momentan* (1991) de Sorin Vieru. □ Dumitru Mureșan scrie despre volumul de poeme *Patimile* (1991) de Mircea Ciobanu. □ Sub titlul *Vita negationis*, Virgil Podoabă scrie un eseu despre opera poetului Dan Damaschin, imaginată ca reacție la „alienarea” lumii contemporane:

„Prăpastia, hăul nemăsurat nu are la Dan Damaschin sensul spațial de vid, de ceva dematerializat, ci un sens ontologic, de hău al alienării. Un hău însă foarte material, de vreme ce alienarea a cuprins întreaga fire, manifestându-se ca o boală fără leac, ca o agonie infernală a naturii sufocate de contra-natura produsă de omul alienat”, sinonimă cu „privarea esențială de sacru”. □ Al. Cistelean scrie despre „poetica” lui Dumitru Chioaru (*Între delicatețe și scriitură artificială*). □ Apare partea a patra din *Închisoarea cărților*. □ În articolul *Analiza profetică*, inclus în seria „Documentele continuității”, Ovidiu Pecican recenzează, din opera politologului Ghiță Ionescu de la Universitatea din Manchester, specializat în „investigarea societăților autoritar-dictatoriale contemporane în termeni comparațiști”, recent apăruta *Investigare comparativă a politicii comuniste*. Teza lucrării e că „asistăm la o perioadă de tranziție ce va duce în final la impunerea «societății civile informatizate» (...) În această societate semnele se inversează într-un mod cu adevărat revoluționar: se trece de la ierarhia puterilor la ierarhia cunoașterii, de la forme de conflict (internațional sau social) la forme de interdependență (de «colaborare»), de la mercantilism sau autarhie la comunicarea transnațională, de la naționalism la internaționalism, de la formele politice ale statului la forme de «administrare» societală”. Deși nu împărtășește întru totul „optimismul” profesorului britanic când vine vorba de „integrarea” României postrevoluționare în această „direcție generală de mers” a informatizării și a interdependenței, concluzia lui Pecican e că „nici un analist serios – fie el politolog, fie istoric – nu va putea ignora clarificările conceptuale și metodologice ale universitarului din Manchester atunci când va discuta despre experimentul comunist”. □ Apare al doisprezecelea episod al serialului *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. □ Ion Negoitescu scrie despre *Poetul Cezar Ivănescu*, iar Vasile Spiridon despre poezia lui Ioanid Romanescu și reflecțiile acestuia asupra poeziei. □ Gheorghe Perian abordează volumul de versuri *Ateliere* (1990) de Mariana Marin (*Poezia salvată*), iar Iulian Boldea, volumul de poeme *Dealuri de lut* de Ion Horea (*Retorica amintirii*). □ Petru M. Haș recenzează volumul de poeme colectiv *Pauză de respirație* (1991) de Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Simona Popescu, Marius Oprea. □ Dorin Ștefănescu analizează, în *Fața și reversul*, sonetele Constanței Buzea din *Ultima Thule* (1990). □ La rubrica „Vatra dialog”, se inițiază publicarea în foileton, cu titlul *Despre Ostinato și altele*, a unui interviu acordat revistei de Paul Goma cu prilejul apariției în țară a romanului *Ostinato* (Editura Univers, 1992). Se face un periplu prin biografia autorului și se discută geneza romanului, inclusiv problema „variantelor” unui manuscris: „dintr-o carte rămâne să fie luată în seamă doar acea variantă pe care o desemnează autorul – de obicei ultima... Să lași – deliberat – toate «variantele», ca să le dai de lucru eventualilor cercetători (să explice aceștia, cercetătorii, ce-ai vrut tu să spui «cu adevărat»?) mi se pare a fi (un fel de a fi): provincial, chiar... raional; demers de glorie locală”. □ Apare al XXIII-lea

episod al serialului *Exerciții de despărțire* de Mircea Zăciu (octombrie-noiembrie 1980). □ La rubrica „Antologie SF”, John Crowley este prezent cu o primă parte din *Zăpada*, în traducerea lui Mihai Dan Pavelescu. □ La rubrica „Biblioteca Babel”, se traduce din Gaston Bachelard, *Moment poetic și moment metafizic* (în românește de Cornelia Alexandru). □ La rubrica „Ochiul ciclopului” se publică partea a treia din *Un proces comunist*, despre condamnarea lui Iosif Brodski pentru parazitism.

● „Echinox” (nr. 4), conține pe prima pagină un text din „Gândirea” (nr. 3/1928) care, în opinia reactorilor revistei, pare a fi fost scris „azi”: „Trebuia să ajungem și aici. Prea erau împărțiți scriitorii numai după mesele de cafea și după frecventarea cutărui ori cutări șef de trib literar, cu ceaiuri săptămânale, sandvici cu șuncă și șvarțuri cu rom. Am ajuns, în sfârșit și la categoria poezilor după actul de naștere, unghiul facial și forma genetică a țestei. Nu vom mai avea poeți lirici sau prozatori meșteri în sondajul întunecimilor psihologice, ci poeți moldoveni și poeți munteni, lirici ardeleni și prozatori basarabeni, și așa mai departe, după situația geografică a cătunului într-a cărui iesle a văzut întâia oară lumina soarelui alesul muzelor. Ca și cum n-ar fi destul de incoerente și sterpe discuțiile literare din ultima vreme, un nou prilej de harță a coborât în fumul cafelei. Căci harță va fi...” □ La rubrica destinată cronicii literare, Anton Horvath scrie despre volumul lui Gavril Matei [Albastru] *Un spațiu mai curat* (Editura Dacia, 1991): *Poezie artificială*. □ În cadrul aceleiași pagini, Alexander Baugmarten recenzează volumul colectiv *Ficțiuni* (Editura Litera) apărut în urma colaborării dintre Ion Manolescu, Fevronia Noroc, Vlad Pavlovici, Andrei Zlătescu și Ara Șeptilici: „Citind *Argumentul* cărții, află că autorii își propun cu toții «să reazeze imaginarul și fantezia în drepturile lor, în scopul recuperării ficțiunii și nu a celei existențiale». Ce este aceasta? Pe lângă faptul că nu știam pe nimeni care să fi frustrat imaginarul și fantezia de drepturile lor, putem analiza logic fraza: Deci, s-ar fi putut, intrând în logica frazei, să se recupereze realitatea existențială prin reșezarea fanteziei și imaginarului în «drepturile lor». Dar autorii refuză acest fapt și, prin aceeași reșezare, să recupereze realitatea ficțiunii. Dar e o falsă problemă, de vreme ce imaginarul este o categorie existențială, iar domeniile nu se pot separa”. Concluzia articolului: „Rezultatul este o literatură fără armură interioară. Imaginarul creează prin conceperea absenței câmpul existențial. Când și-l refuză, dispare, lăsând în locul ei cel mult o literatură sterilă”.

● La ancheta „Calendelor”, *Literatura română postbelică între impostură și adevăr*, răspunde, în nr. 4, Al. Cistelean, care nu consideră că „starea valorică a literaturii contemporane a fost viciată prin supraestimarea unor scriitori privilegiați în timpul comunismului”, deoarece, existând două ierarhii, „atât de nete încât nu aveau nici un punct comun”, „două literaturi, fiecare cu scara ei de valori și chiar cu rețeaua ei de comentatori”, s-a reușit ca literatura tolerată

să fie recunoscută și impusă în ochii cititorilor drept „adevărata literatură”. Pe de altă parte, „viciile axiologiei” literare sunt mult mai profunde, căci „literatura noastră a fost o literatură amputată, cu uriașe părți extirpate (literatura exilaților, a basarabenilor, a sertarelor etc). Orice structurare a ei era principal handicapată de lipsa unei vederi de ansamblu”. Mai departe, Al. Cistelean observă că „deformările mai adânci au avut loc la nivelul viziunii scriitoricești și la acela al exigențelor critice care i-au raspuns. E limpede azi că scriitorii noștri s-au oprit la jumătatea drumului în investigația socială și de conștiință. Și că rareori critica le-a cerut să meargă mai departe”. □ Abordând problema enunțată anterior de Al. Cistelean, Paul Goma exprimă un alt punct de vedere referitor la ierarhizările de dinainte și de după 1989. P.G. crede că nu criticul literar sau un confrate trebuie să recunoască existența unui scriitor, ci ea este de la sine înțeleasă prin cărțile publicate: „Noi nu avem nevoie de binecuvântarea sau de feștania unui Manolescu sau a unui Simion sau a altui diacon sau arhieru ca să ne dea certificat de existență de scriitor. Nu? Din moment ce avem cărți și există cărți, acești ierarhizatori vin după, sunt oameni care, după ce *lupta* s-a terminat ei adună *cadavrele*, le mai *jefuiesc*, le mai *aranjează*, fac piramide din armele recuperate și spun: iată, aceasta este istoria literaturii române”. Pe parcursul discuției, atenția lui Goma se oprește la o serie de critici și scriitori, la Eugen Simion, pe care-l încadrează în categoria criticilor care „au consemnat o realitate și au ajustat-o după cerințele ideologice ale partidului”, deși „nu este un nedotat în materie de critică”. Și mai departe: „Vorba aceea, nu talentul îi lipsește românului, ci ceva caracter. Asta îi lipsește. Și se pare că se și pierde. Iată Buzura”, care „a scris despre Ceaușescu”; sau Sorescu, „foarte abil, foarte șmecher”, care nu „a scris cu mânuța lui negru pe alb nici un omagiu”, dar „niște neprieteni au luat o contribuție de-a lui radiofonică. El ce și-a zis? Cuvântul zboară, numai scrisul rămâne, hoț foc, nu?”. Lui Petru Dumitriu, „boier bolșevic sau prinț roșu” îi reproșează volume ca *Drum fără pulbere*, *Vânătoarea de vulpi*, carte „împotriva partizanilor”, *Pasărea furtunii*. „În nici o altă țară comunistă din Europa, nu a existat vreun scriitor (...) care să fi făcut elogiul, dacă era polonez, Katynului, sau, dacă era rus, să fi făcut elogiul gulagului”, Petru Dumitriu „a făcut elogiul gulagului nostru, al abatorului românesc, Canalul, unde au murit nu doar dușmanii poporului, ci mai ales, statistic, țărănul român nevinovat. Și Petru Dumitriu știa”. Mai departe, este acuzat și Sadoveanu, „Ceahlău de murdărie”, cu care „a început cedarea din timpul comunismului. După el s-au luat aproape toți cei mari, cu o excepție, cu Blaga. Deși și Blaga a scris niște articolașe”. „Bacovia nu a fost solicitat”, pentru că „era alcoolic” și „proletar”, iar Arghezi „cui nu i-a făcut temenele?”.

- Constantin Bălăceanu-Stolnici își împărtășește părerile, la solicitarea lui Stan Vlad care le consemnează în „Tomis” (nr. 4), despre universalitatea culturii românești. El observă că spiritualitatea noastră s-a impus în lumea euro-

peană prin Tristan Tzara, unul din fondatorii mișcării dadaiste, Eugen Ionescu, creatorul absurdului în literatură, Nicolae Iorga, Ștefan Lupașcu, autorul energetismului în filosofie, Mircea Eliade, George Enescu, Constantin Brâncuși, revoluționarul sculpturii europene. Sunt însă necesare, consideră și Bălăceanu-Stolnici asemeni altor intelectuali, un buget decent acordat culturii, o autonomie de structurile administrative nu doar pentru o bună promovare după atâția ani de izolare, ci și pentru stimularea talentelor. □ Nicolae Motoc remarcă, într-una dintre tabletele sale de la rubrica permanentă „Acul de busolă”, din „Tomis”, limbajul din ce în ce mai agresiv, „infestat de vorbe murdare, grosolane”, utilizat de semnatarii obișnuiți ai unor articole din presa postrevoluționară pentru a se impune pe piață. Spre exemplificare el citează din „Calende” (nr. 2), în care, Viorel Padina admitând că este un necunoscător al operei unor scriitori, Fănuș Neagu, George Bălăiță, Augustin Buzura, Paul Georgescu, Marin Sorescu, emite o serie de opinii, pe baza unor articole „ochite pe ici-colo” într-un mod lipsit de cea mai elementară decență, propunând în schimb cititorilor volumul său „așteptat de 20 de ani” *Poem de oțel*.

● „Steaua” (nr. 4) apare într-un format special de Paște și propune o *Regăsire*: **Horia Stamatu – un poet al exilului și al țării** – portret semnat de Titu Popescu. □ Un alt poet recuperat este Emil Giurgiuca, despre care scrie Aurel Rău (*La adio*). □ Prin intermediul lui Zaharia Sângeorzan sunt tipărite fragmente din *Jurnalul* lui Petre Comarnescu. □ Lui Fănuș Neagu îi este rezervată o pagină specială, în cuprinsul căreia semnează Aurel Rău (*Fănuș*), Viorel Căcoveanu (*Rob și boier*) și Petru Poantă (*Crochiu pentru un portret*).

[ZIUA NEPRECIZATĂ]

● Mircea Arman îl intervieuează pe Teohar Mihadaș, în „Jurnalului literar” (nr. 9-12), cu privire la volumul *Pe muntele Ebal*, primit entuziast de public, critică și recenzori. Scrisă „dintr-o necesitate stringentă apriorică”, timp de doi ani, după o lungă gestație în nopțile de nesomn, cartea a fost citită, înainte de apariție de patru prieteni, oameni de o calitate superioară, al căror nume autorul refuză a-l pomeni „pentru că nu se știe ce ne mai așteaptă... Am scăpat, oarecum, de comunism, dar nu și de comuniștii de azi, de la putere, mult mai rafinați în parșivenie și disprețul față de om decât cei, cam troglodiți, de pe vremea ceușului”. Scrisă la un timp de la ieșirea din pușcărie, volumul dispare din casa autorului pentru a reapărea, la scurt timp, în sertarul biroului personal după o discuție cu D.R. Popescu, în care Teohar Mihadaș amenința că-l va rescrie cu adăugirile cuvenite legate de sustragerea lui, transformându-l într-un bun de lectură la *Europa liberă*. Cartea este acel ceva neprețuit câștigat după șapte ani de detenție și de muncă silnică, căci „acolo, în liniștea sofianică a celei, a paraclisului cu insomniile crâncene, am cunoscut pe părinții mei, pe

Zoe, providențiala mea soție, acolo m-am cunoscut pe mine și tot acolo, în tihna și reculegerea fără de margini, L-am cunoscut pe Dumnezeu”.

MAI

1 mai

● Nr. 18 al revistei „Literatorul”, conține un grupaj dedicat împlinirii a 70 de ani de către Ștefan Aug. Doinaș. Articole despre autorul sărbătorit scriu Eugen Simion (*Doinaș '70*), Andrei Grigor (*Urări la o aniversare*) și Lucian Chișu (*Orfeu în „Împărăția cuvintelor”*). ■ Eugen Simion nu evită, în profilul moral-estetic pe care-l schițează, accentul confesiv: „Nu sunt prieten cu el și, dacă m-aș lua după unele articole din presă, el face parte din altă tabără scriitoricească. Eu consider însă că scriitorii adevărați fac parte din aceeași partidă și anume partida literaturii naționale. Iată de ce mă feresc să accept discriminările curente și să judec pe scriitori după criterii politice. (...) Unele din ideile și atitudinile politice ale lui Doinaș nu sunt pe gustul meu dar, ca Sorescu, Buzura, Fănuș Neagu, el este un scriitor și, înainte de orice, mă interesează opera lui literară... (...) Am aflat deunăzi, dintr-o comunicare ținută la Academia Română, că Doinaș este, cu adevărat, fiu de țărani. Intuiția mea a fost deci bună, omul discret și serios, obsedat de marile concepte și hotărât să-și ducă opera până la capăt, iese din această lume complexă, cu o cultură specifică. M-am bucurat mult de această filiație pentru că am de multă vreme credința că lumea țărănească n-a dat, după război, numai activiști ambițioși și fără scrupule, intelectuali poporaniști nostalgici și complexați, a dat și sper să mai dea în continuare mari intelectuali în toate domeniile spiritului românesc. (...) Doinaș nu renunță (...) la valorile stilului înalt în poezie și scriitura lui rămâne în esență o aventură a imposibilei perfecțiuni. Dezordinea, fragmentarismul, deconstrucția și toate celelalte fantasmе ale vechii și noii avangarde se opresc intimidat la ușile unei scriituri solemne și abstracte, ieșite din atelierul unui poet care l-a citit bine pe Goethe și l-a înțeles cum se cuvine pe Valéry. Există un *stil* Doinaș în poezia română postbelică, adică un mod de a fi în poezie și, evident, un mod de a scrie: un stil care vede *de sus*, intelectualizează emoția și vorbește în poeme tăiate după regulile geometriei despre reveriile spiritului aristocratic”. ■ Andrei Grigor ține să aducă „omagiul” estetic al unui „republican” către un „monarhist”, cu indicarea promptă a ceea ce îi apropie (axiologic) și ceea ce îi separă (politic). ■ Pentru Lucian Chișu, „alături de Nichita Stănescu și Marin Sorescu, Ștefan Augustin Doinaș formează prima triadă valorică a poeziei românești contemporane”. □ Valeriu Cristea scrie favorabil despre volumul *Povestiri cu oameni și sălbăticiuni* de Dan Grădinaru (*Un prozator care confirmă*). □ Ovid S. Crohmălniceanu publică două pagini de „amintiri deghizate” despre geneza propriului pseudonim (*Un pseudonim buclucaș*). □ Andrei Grigor își continuă eseuul polemic anti-revizionist *Demo-*

larea valorilor, cu insistență specială asupra detractorilor lui Marin Preda, aflați într-o „competiție a ororilor”: „În față, mai aproape de ulucă, pot fi cu ușurință identificați Gheorghe Grigurcu și Alexandru George, cărora se pare că persistența mitului predist le strică somnul și le obstrucționează desfășurarea amplă a talentului. În plan secund, îi susțin aprobator, girându-le cu o autoritate îndreptățită eforturile, I. Negoitescu, Pavel Chihaia ori S. Damian – foști oameni ai locului, rostuiți prin alte părți. Ceva mai în spate, câte un insignifiant Ion al lui Măi – în ipostaza feminină a unei Doina Jela – se oțărăște uneori, așa, ca să fie luat în seamă. Deasupra tuturor veghează atentă și severă privirea Monicăi Lovinescu care, precum odinioară «farul călăuzitor de la Moscova», lansează îndemnuri de o «exceptională însemnătate teoretică», proclamând bizar că literatura română nu are nevoie de statui și reproșând chiar lui Nicolae Manolescu lipsa de radicalism în spulberarea ierarhiilor literare. Judecând după deseale citări la care recurg zeloșii demolatori – pentru imunizare și autorizare probabil – e de presupus că tot dumneaei va împărți cu generozitate și premiile, mângâindu-i mărinimos pe creștetul plecat cu docilitate. Dacă ar fi să-mi permit un prognostic, sperând ca prin asta să nu influențez rezultatele competiției, aş spune că șanse incontestabile la un loc pe podium are Gheorghe Grigurcu”. Dintre exemple – „Alexandru George îl culpabilizează pe prozator pentru trufia de a-l fi pus pe Victor Petrini să emită disertații filosofice, fără să fi urmat în prealabil studii de specialitate. De parcă, pentru a scrie *Cu sânge rece*, Truman Capote ar fi absolvit Academia de Poliție. Dacă Alexandru George este adeptul unei asemenea teorii, putem să fim mai îngăduitori cu Doina Jela, pentru care noțiunea de *convenție literară* e atât de complicată, încât se grăbește și ea să-l acuze pe Preda pe motiv că «un deținut nu avea posibilitatea să-și povestească viața, să dicteze capitole întregi, să le predea avocatului său, ca acesta să le bată la mașină» Vorbe scrâșnite!”. În contrapartidă, este citat Vasile Popovici, autorul unui „excelent studiu”, care găsește „adâncimi nebănuite” până și în *Desfășurarea*. □ La rubrica de revista revistelor, „Diac tomnatic și alumn” are ca obiectiv polemic revista timișoreană „Orizont”, în care vede o revistă „probabil a PAC-Ului”. Cornel Ungureanu e ironizat drept „critic serios” pentru elogierea unor scriitori „politici” din diaspora precum Bujor Nedelcovici și Oana Orlea. În editorialul *Războiul celor două Roze*, Șerban Foarță „îmbină fantezia lingvistică, autoparodiindu-se copios, cu un dogmatism de partid demn de epoca secerii și ciocanului. Rezultatul imediat: o vulgaritate descumpănitoare!”. În schimb, „neprihănitul C.S. se iluzionează în zadar crezând că anonimatul e numai o chestiune de inițiale. Cu nume sau fără nume, mintea de mercenar se vede de la o poștă”, iar în privința redactorului-șef Mircea Mihăieș „nu e nimic de mirat. E de ajuns să-i citești faimoasa rubrică din «România literară»”.

● Într-un articol din revista „22” (nr. 17) consacrat vizitei Regelui Mihai în România, *Întâlnirea cu istoria*, Ștefan Aug. Doinaș scrie: „A întâlni un rege

nu constituie un moment banal și firesc decât atunci când acel monarh se află efectiv în fruntea țării lui (...), domnind (...) peste treburile publice, cu grija, cu iubirea și cu înțelepciunea unui părinte. Dar când un rege revine în țara sa, la poporul său, numai pentru 3 zile și într-o vizită strict particulară, după o absență de 45 de ani, și în împrejurările de astăzi ale României postrevoluționare –, în acest caz, întâlnirea cu regele devine istorică. Și nu vorbesc la figurat. Nu: prin «istorică» înțeleg, în acest context, faptul că o asemenea vizită reînnoadă o istorie a României; faptul că o atare vizită reface legătura cu adevărata noastră istorie, efectuând un salt peste cei 45 de ani de simulacru de istorie. Căci, în momentele în care un popor nu-și decide el singur soarta sa, conform motivației sale istorice și în funcție de idealurile sale firești, fidele ethosului său, istoria sa nu poate să fie decât parodie de istorie: o demonică parodie, în pofida mizeriei, penibilului și tragismului ei. (...)/ Mi-am aprins lumânarea de Paști de la lumânarea Majestății Sale, pe care i-o întinsese, odată cu pâinea și sarea tradiționale, dar și cu ouăle și cozonacul de Paști, inimosul părinte Justin de la biserica Stavropoleos. Am avut cînstea de a strânge mâna Regelui și de a-i ura bun venit./ Îl vedeam pentru prima oară atât de aproape. Imaginea regală de astăzi se suprapunea, în amintire, chipului regesc, frumos și tânăr, pe care-l avea suveranul în anii '40. Acum, Majestatea Sa este același om frumos și drept, având o ținută impunătoare tocmai prin firescul ei. Strângerea de mână a fost bărbătească și simplă. Pe obrazul acum brăzdat de timp și de evenimente, sculptat puternic, trăsăturile au liniște și noblețe. Fața aproape imobilă, pe care abia se schițează din când în când un surâs. Ochii vii privesc cu blândețe, deși fermi. De la un asemenea suveran nu te poți aștepta la risipă de cuvinte, nici la profuziune de gesturi. O cumpănă interioară îi guvernează întreaga atitudine”.

● Nr. 15 al revistei „Contrapunct” se deschide cu două articole dedicate situației politice a momentului: ***PNL și geamurile sale givrate*** de Anca Delia Comăneanu („Iliescu și Câmpeanu? Ascultați la mine: sunt pe felie!”) și ***Ahile și Hecuba*** de Hanibal Stănciulescu („Liberalismul nu e anulat de axa Câmpeanu-Lăzărescu-Botnaru, nici de ticăiala cupidă a «scriitorului» I.V. Săndulescu”). □ „Cronica politică” a lui Emil Ionescu (***Cumsecădenia mesianică***) se ocupă de strategia electorală a lui Ion Iliescu, care – în opinia autorului – a profitat de locul neocupat de Stolojan și de conflictele interne din interiorul CDR (N. Manolescu vs. Emil Constantinescu) pentru a se erija în salvator național, în registrul „cumsecădeniei mesianice”. □ Alexandru George realizează o succintă panoramă a tendințelor literaturii române poststaliniste „pe genuri”, până în decembrie '89 (***Moment hotărâtor***). Foarte drastic este eseistul cu critica literară, căreia îi impută „factura cronicărească, absența spiritului istoric, a dispoziției de a plasa fenomenul contemporan într-o perspectivă temporală mai amplă”, formalismul, analizele inutile, subordonarea specificului disciplinei spiritului de metodă etc. □ Ion Bogdan Lefter scrie despre

recenta vizită la București a Regelui Mihai, întâmpinat de sute de mii de oameni (*Ora de istorie, politică și religie*), afirmând că, deși noua Constituție a consacrat „eternitatea” republicanismului, „dosarul monarhiei” nu e de fapt clasat în România. □ Într-un scurt eseu, *Viața inimitabilă*, H.-R. Patapievici face elogiul hedonismului postmodern, comparându-l cu exuberanța Renașterii sau cu bucuria de a trăi din Roma secolului I. □ Olimpiu Nușfelean intervine în polemica deschisă de Sorin Dumitrescu și Dan Stanca (*Așteptând(u-l) pe Dracu'!*): „Nici măcar Diavolul nu mai vine”. □ Într-un articol intitulat *Intrăm în viitor de-a-ndaratele*, Constantin Pricop observă orientarea editurilor către recuperarea interbelicului, fiind de părere că tendința mai generală – la nivelul societății civile – de întoarcere la „perioada de aur” dintre cele două războaie sunt anacronice și „trădează o flagrantă lipsă de realism”. □ Dan Stanca (*A fost Iisus de stânga?*) polemizează cu Valeriu Cristea care, la rândul său, îl contrazicise în privința a-spiritualității intelectualului de stânga. Potrivit lui D.S., „problema stângii definește până la urmă apropierea față de cei umiliți și obidiți. Stânga, pe plan intelectual, înseamnă Caritate. Din acest punct de vedere, Domnul Iisus a fost, indiscutabil, de stânga. Dar (...) învățătura creștină nu se axează numai pe caritate, ci și pe duhul iertării. (...) Ea presupune și o latură ascunsă, tainică, ezoterică, la care nu poate avea acces oricine, oricât de bun credincios ar fi. Implicit, Fiul Domnului prin ierarhia sensurilor conținute în rostirile sale a creat de fapt elita și neta ei separație de restul muritorilor. Firește, se pune întrebarea dacă prima elită formată din cercul Apostolilor nu a avut tocmai rolul de a lumina masele, evidențiindu-și în acest fel caracterul de stânga”. Concluzia ar fi că, „prin caracterul său etic și comunitar”, creștinismul e de stânga, iar „prin caracterul mistic și singuratic, religia celor puțini, deci a dreptei”. În timp, „cele două ramuri s-au degradat”, ducând una spre „erezia” extremei stângi, cealaltă – spre „erezia” extremei drepte.

● Într-un interviu din nr. 9 al „Cronicii” ieșene, Nicolae Manolescu vorbește despre urgența instituirii autonomiei universitare, după alte principii decât acelea stipulate în proiectul de lege a învățământului.

● În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 18), Maria Spalas o interviuează pe pictorița Lena Constante, singura supraviețuitoare din procesul Pătrășcanu: „M.S.: – *Cum ați scris Evadarea tăcută?* / L.C.: – Într-o dimineață la Paris, m-am sculat brusc și m-am apucat să scriu ca în transă. (...) Întâi am început să scriu obișnuit, cu explicații, adjective. Pe urmă am început să tai. Întâi adjectivele. Pe urmă scurtam propozițiile. Am vrut să redau frica, angoasa, gâfâiala, teroarea. Enumerarea cifrică a timpului scurs în închisoare, de la începutul capitolului, m-am gândit că va produce un impact vizual mai puternic. Probabil unde sunt artistă plastică. (...) / M.S.: – *Ați putea să-iertați pe cei care v-au aruncat în închisoare și v-au chinuit?* / L.C.: – Pot să-i iert pe torționari, pentru că nu aveau ce face. Erau și ei urmăriți. Unii erau mai omenoși. Dar nu pot să-i iert pe cei care comandaseră procesul. Știam că, de fapt, este comandat

de la Moscova. Bănuiam și cum va fi pentru că citisem *De zero à l'infini* de Koestler./ M.S. – *După ce ați fost eliberată l-ați întâlnit vreodată pe Belu Zilber?*/ L.C. – Oh, Doamne ferește! O dată l-am zărit pe Calea Victoriei și n-am știut cum să fug, printre mașini, să nu dau ochii cu el. (...)/ M.S. – *Credeți că Belu Zilber a avut remușcări pentru colaborarea și trădarea lui?*/ L.C. – Nu. De altfel, după ce a fost eliberat s-a dus acasă la soția lui și ea, scârbită, l-a părăsit ulterior pentru că la o asemenea întrebare, pe care i-o pusesese și ea, a răspuns: «De ce să fi murit eu? Era mai bine să moară Pătrășcanu»”.

● În „România Mare” (nr. 95), sunt deconspirate ***Dosarele ultrasecrete ale Uniunii Scriitorilor***, publicându-se două scrisori ale „cameleonului fără rușine” Nicolae Breban, cu „un stil agramat și infect”, trimițându-i, fiind „căzut în dizgrație”, două încercări de „reabilitare” lui Nicolae Ceaușescu (una în aprilie 1971, alta în mai 1975); N. Breban: „Am fost și sunt ținta unor variate critici. (...) Nu m-a neliniștit niciodată prea mult. Mai mult, chiar: aș fi vrut ca acest climat de critică al (*sic!*) cărților și valorilor (...) să se generalizeze, urmând climatul vieții de Partid. Odată ce pui în circulație un bun public – și acest lucru cred că e valabil în orice sferă a creației de valori – trebuie să suporti criticile așa cum suporti laudele. Cea ce (*sic!*) mă nemulțumește, repet, e faptul că, în lumea culturală acest regim de critică judicioasă, constructivă, nu se aplică tuturor: îngâmfarea, îmburghezirea unor scriitori mă supără, felul lor de viață, modul în care administrează instituțiile, pe care le conduc de parcă ar fi proprietate personală. Cât timp am condus o revistă literară, am mândria și o spun, am interzis apariția de articole ce priveau cărțile mele. (...) Vă asigur că psihologia mea nu s-a deteriorat, credința mea în ireversibilitatea și istoricitatea construcției socialiste în țara noastră nu s-a clătinat. Așa cum n-am făcut-o, nici de acum înainte, în niciun fel de condiții, nu voi renega adevărul afirmației de mai sus, crez simplu dar fundamental mai ales cuiva care încearcă să oglindească oamenii timpului său. Nu intenționez și nici *nu pot* să scriu nimic dușmănos, nimic subversiv față de această țară, față de istoria și cultura ei, față de creatorii ei în sensul istoriei... Chiar dacă unele acte ale mele au părut ingrate, eu nu am uitat și n-am să uit niciodată ce însemnați pentru această națiune și nici pentru mine, umilul ei cronicar”. □ Sub titlul ***Marile manevre***, Eugen Barbu scrie un pamflet la adresa politicianului N. Manolescu: „Toată stima pentru meseria d-lui Manolescu, dar politica este cu totul altceva decât cronica literară. Să nu știe dl. Manolescu că politica este și ea o meserie, care se învață în ani mulți și cu dibăcie? O fi citit dl. Manolescu pe Aristotel și Platon, dar altceva era pe vremea aceea, când nu se inventase fraudă politică și voturile se numărau cu boabe de grâu. Acum trebuie să ai doxă, să te ții tare. Să voiajezi și să-ți faci aliați, și poate ai noroc să mai capeți și certificat de bună purtare de la domni ca James Baker, Secretar de Stat la cea mai înaltă școală politică, pe care dacă nu ai absolvit-o, poți să te duci să te și culci. Dl. Manolescu le-a cam făcut pe toate, dar ce te faci cu alegătorii? N-ai ștampilă,

nu ești agreat, paște murgule iarbă verde. Ce naiba, nu știm nici până acum cine conduce politica de pe planetă, că azi, mâine, vin marșienii și o să ne dăm seama că vorbesc ca yankeii... și vorba lui Nenea Iancu: *La sfârșit pupat Piața independenții*".

4 mai

● Nr. 17 din LA&I este unul special, dedicat lui Vintilă Horia – ***Despre degradare și risc***. „Exilul nu înseamnă a pleca dintr-un loc și a trăi în altul. O fi asta pentru mulți, dar nu pentru scriitori. Pentru scriitori, *exilul e o cheie*, o tehnică a Cunoașterii. Pentru mine, *dragostea, exilul și moartea* sunt cele trei mari chei ale cunoașterii”, afirmă scriitorul într-un text inedit (datat: Villalba, august 1991), oferit de Marilena Rotaru. □ Numărul conține și un interviu luat de aceeași Marilena Rotaru (cu o prezentare – ***Visul neîmplinit al lui Vintilă Horia***), ***Exilul, o cheie a cunoașterii*** (fragment din interviul realizat în octombrie 1990, la Villalba): „Aș vrea să mă întorc în România, dar nu ca turist. Aș vrea să mă întorc, să pun umărul, să fac ceva. Aș vrea să țin cursuri, să scriu în presă, adică să mă dedic acestei întoarceri la care am visat 45 de ani. Tot timpul am visat că mă întorc în țară și tot timpul m-am rugat că România să se elibereze. Într-un fel, România s-a eliberat și aș putea să mă întorc chiar mâine acolo... un mare poet spaniol, călugăr din secolul al XVI-lea, profesor la Universitatea din Salamanca, a fost condamnat și a făcut vreo 8 ani de închisoare. După eliberare, i s-a redat catedra și, când s-a prezentat în fața studenților, le-a spus: *așa cum vă spuneam ieri...* Așa aș vrea să fac și eu. *Așa cum vă spuneam ieri, adică de mai mult de 45 de ani*. Asta ar fi posibilitatea mea de întoarcere în România. Eu sunt considerat de dreapta pentru că nu sunt de stânga... ești cu viața sau ești comunist... mă gândesc la românii care, în exil, s-au realizat mult mai mult decât s-ar fi realizat, poate chiar într-o Românie fericită. Pentru mine, asta e împăcarea cu viața. Mă întreb de ce eu? De ce eu am fost condamnat să trăiesc în cea mai mare parte a vieții departe de țară și de ai mei? Și îmi răspund: Eugen Ionescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, eu și alții, ne-am fi realizat, dacă am fi rămas în România, doar pe un plan gândirist, adică național, și n-am fi reușit să spargem niciodată aceste limite... Durerea ne-a transformat în altceva, ne-a dăruit ceva mai de preț”.

5 mai

● În nr. 18 al revistei „Cuvântul”, Ioan Buduca îl caracterizează pe Adrian Păunescu drept un „poet care ar fi putut răsturna regimul Ceaușescu”, considerând că, „prin merite personale neobișnuite și grație unor energii tipice structurilor paranoice, a reușit să se facă un intermediar public între dictator și restul aparatului de partid, ba chiar între dictator și Securitate. O asemenea performanță publică n-a mai reușit nimeni din afara aparatului de partid și de securitate, nici în Uniunea Sovietică, nici în China, nici în Albania și nicăieri

altundeva în lumea comunistă. În lumea liberă o astfel de performanță e banală și normală. În epoca noastră interbelică o obținuseră Nicolae Iorga dinainte de a fi intrat în politica de partid, apoi Nae Ionescu, care n-a intrat niciodată, explicit, într-o politică de partid. Dar Adrian Păunescu nu este nici Iorga, nici Nae Ionescu. (...) La vremuri mediocre, oameni mediocri” (*Cazul Adrian Păunescu. Un poet care ar fi putut răsturna regimul Ceaușescu*). □ Publicarea interviului cu Petre Țuțea ajunge la ultimul episod, al patrulea – *Au rușii trecere la București, cum are cățeaua pe sub gard* –, conținând alegații privitoare la actualitatea românească postrevoluționară. P.Ț. este de părere că o conducere potrivită anilor de tranziție ar fi una de tip moderat-conservator: „Adică un partid conservator, tradiționalist, naționalist, într-un climat liberal. Adică să nu facă din conservatorism un instrument de tiranie”. În altă ordine de idei, P.Ț. respinge categoric ideea după care, prin Ion Iliescu, România s-ar afla în continuarea sub tutela rușilor: „Aiurea. Au rușii trecere la București cum are cățeaua pe sub gard. Rușii nu ne-au putut influența nici când ocupau România, Principatele. Nu știu de ce. Românii au fost mai mult alături de turci împotriva rușilor”. Cât despre mișcarea legionară, aceasta nu are, consideră P.Ț, nici un viitor în România, întrucât „naționalismul nu l-a inventat ea. Naționalismul l-a formulat Eminescu, și în altă formă decât cea a lui Eminescu nu se poate vorbi de el”.

6 mai

● Apare în „România literară” (nr. 16) *O precizare* trimisă redacției de Dan Deșliu: „În repetate rânduri, începând din primele luni ale anului 1990, am luat cunoștință, prin diverse interviuri acordate de doamna Ana Blandiana – îndeosebi în presa literară – de afirmații interesând bio-bibliografia distinsei autoare, și, implicit, istoria literară. Recent, în revista «Agora», editată de colegul nostru Dorin Tudoran în USA – nr. 1. a.c. – doamna A.B. reiterează unde date ale activității sale, oarecum diferite de cele consemnate în paginile publicațiilor contemporane. E vorba de perioada de început a poetei, deci primii ani ai deceniului șapte. D-sa crede a ști că, după debutul clujean în «Tribuna», trebuind să suporte o interdicere din partea cenzurii, ar fi reintrat în circuitul literaturii publice abia prin 1965, la «Contemporanul», condus de regretatul George Ivașcu./ Lucrurile nu stau așa. «Fetița aia, care fusese interzisă» (citez din sus-amintitul interviu) nu a ieșit din interdicție după patru ani, în perioada «mai deschisă» (la culoare, probabil), prin 1965. Până atunci îi mai apăruseră nu doar două, cum afirmă d-sa, ci ceva mai multe poezii. Admit că memoria vârstei foarte tinere poate beneficia de fedinguri. Memoria tiparului este, din fericire – sau invers – irefutabilă. Ana Blandiana a debutat într-o publicație din București la 15 octombrie 1960, în «Luceafărul», cu un poem de mari dimensiuni: *Despre cei ce se nasc*. Poemul ocupa aproape trei sferturi de pagină, format dublu, fiind apreciat de redacție o lucrare deosebit de valoroasă.

Prețuire binemeritată, evidențiere neobișnuită pentru un autor care făcea primii pași. Faptul că mi-am asumat răspunderea, în calitate de redactor-șef, în controversă cu cerberii de la secția C.C, apropo de «dosarul» Doinei Coman, alias Ana Blandiana, nu reprezintă un merit: a-ți face datoria de conștiință este, mai degrabă, o obligație. Amănunt vag amuzant, tot în «Luceafărul» 1960 debutau și alți viitori consacrați, ca Marin St. Sorescu (*sic*) sau Adrian Păunescu – nici acesta din urmă cu un dosar ireproșabil, în viziunea controlorilor ideologici de pe atunci. Dar, revenind la A.B., la 15.I.1961 apare în aceeași revistă, pe prima pagină, *Copaci cu frunze fierbinți*, la 15.III.1961 un grupaj de cinci poeme sub titlul *Cântec de zidari în ianuarie*, la 15 iulie *Drum în Maramureș*, toate sub semnătura Ana Blandiana. Prin urmare, o prezență nu chiar accidentală, a cărei absență din suvenirele poetei mi se pare greu de înțeles. Care vor fi fiind acele *numai două poezii* publicate de autoarea interzisă, până la relansarea din 1965, conform spuselor d-sale?/ Dacă înainte de decembrie 1989 aș fi fost tentat să cred că A.B. evită să amintească unele circumstanțe, dată fiind onomastica profund dezagreabilă, pentru oficialitate, a subsemnatului – cu un dosar încă mai negru la ora aceea, ba poate și la ora de față, decât al adolescenței clujene – această consecvență falie mnemonică nedumerește și intrigă./ Sper, totuși, că laureata premiului Herder pe 1982 își va aminti în cele din urmă și nu va contesta exactitatea datelor evocate. În orice caz, opinia mea despre valoarea estetică o literaturii d-sale rămâne aceeași. Cât privește măruntele scăpări din vedere, încerc să surâd, deși nu foarte vesel, în așteptarea calmă, a altor «interviuri». □ Ioana Postelnicu semnează un scurt articol despre Ieronim Șerbu, la două decenii de la moartea acestuia (*Comemorarea lui Ieronim Șerbu*). □ În articolul *A început anamneza!* H.-R. Patapievici se întreabă de unde opțiunea cvasi-generală, în România postdecembristă, pentru soluțiile de mână forte, în detrimentul celor democratice. Pentru a găsi o explicație, eseistul coboară spre epoca de dinaintea celui de-Al Doilea Război Mondial, când „opinia publică românească era sensibil înclinată să acorde favoare seducțiilor periculoase ale acțiunii directe și autoritare”: „...părinții celor născuți după 1950 au cunoscut din vechiul regim numai loviturile de autoritate, care, absolut toate, erau explicate de fetișismul bătei prin corupția partidelor și prin impotența logoreică a parlamentarismului. Ei erau adolescenți când criza partidelor s-a manifestat prin cele 25 de procente câștigate de extrema dreaptă la alegerile din Decembrie 1937 și prin paralizia în care decizia a fost aruncată de înconcludența acestora. (...) Nu este neglijabilă nici împrejurarea că împotriva «constituției» lui Carol II a votat un număr nesemnificativ de cetățeni și că opinia publică, vorba mareșalului Antonescu, era cu legionarii. (...) Acesta a fost mediul politic în care părinții noștri s-au format: o atmosferă marcată de neîncrederea în sistemul pluralismului partidelor, de acuzațiile care puneau dezastrul țării pe seama dezmățului politicianist și de sugestia irezistibilă că numai autoritatea providențială și regimul de mână forte pot fi soluții realiste

la corupția economică și la mutilarea națională”. Și mai departe: „Cred că nu greșesc apreciind că acest tip de cultură politică, bazată nu pe reflecție și informație, ci pe reacția umorală a unor presupozitii care păreau firești și solide pentru că pluteau în aerul vremii a stat la originea fesenismului masiv manifestat la 20 Mai 1990. Este important să înțelegem că acel vot nu a fost politic, ci resentimentar (...). Conjectura mea este că regimurile autoritare care au pus capăt sistemului parlamentar în România au favorizat esențial lipsa de reacție civică în favoarea democrației pe care comuniștii și-au jucat devastatorul succes”.

● În „Luceafărul” (nr. 16), editorialul politic, *Sensul unei convertiri* (nesemnat), trage concluziile recente vizite la București a fostului suveran al României, întâmpinat de peste cinci sute de mii de oameni: „Înțelepciunea Majestății sale regale, vădită în echilibrul și demnitatea discursurilor sale din București, atestată de absența oricărui orgoliu revendicativ și a oricărei implicări politice, a fost pentru cei care au ieșit pe străzi pentru a-l zări, fie și de departe, cu atât mai evidentă cu cât, de partea cealaltă, lipsa de înțelepciune a unei luări de poziție oficiale a fost desăvârșită. Se poate spune chiar că, expresie a nemulțumirii față de prezentul politic al României, entuziasmul bucureștenilor din 26 aprilie valorează cât un vot de neîncredere acordat parlamentului, Guvernului și Președinției la un loc, semnificând totodată voința de schimbare reală a vieții noastre. (...) Și dacă politiucienii noștri de azi au la ce să mediteze în chip serios și responsabil (...) asta nu e nici legitimitatea regelui, nici persoana lui, nici sensibilitatea pro-monarhistă a românilor, asta e pur și simplu marea dorință a poporului român de a rupe pentru totdeauna cu comunismul și cu instrumentele lui. Cine are ochi de văzut și urechi de auzit, să vadă și să audă...”. □ Constant Călinescu polemizează, într-un eseu de atitudine, cu „neoproletcultiștii” de la revistele „România Mare” și „Totuși iubirea”, insistând asupra „antiintelectualismului” și acuzelor predilecte ale acestora: „trădători de țară”, „vânduți”, „legionari”, „rupți de mase”, „elitiști” („*Moarte elitiștilor!*”). □ Dan-Silviu Boerescu semnează o confesiune ludică despre un recent sejur parizian „în apropiere de Bastilia”: *Riscul trăirii, riscul mărturisirii (jurnal parizian)*. □ Într-un articol intitulat *O chestiune de principiu*, Barbu Cioculescu rememorează – stimulat de lectura unui recent-editat volum de *Scrieri din emigrație* ale gazetarului și omului politic Pamfil Șeicaru – o serie de evenimente din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial când, aflați în refugiu, împreună cu mama și tatăl său (Șerban Cioculescu), au fost găzduiți „aproape două sezoane la ferma din Ciorogârla a lui Șeicaru”. Prilej pentru considerații istorice „de culise” legate de implicarea acestuia din urmă în misiuni politico-militare ale momentului. Concluzia („Și totuși, ce mină de aur!”) contrazice, totuși, „unilateralitatea” mărturie citate a lui P.Ș. □ La rubrica de „cronică literară”, Florin Manolescu comentează reeditarea volumului de debut al lui Petru Dumitriu, *Euridice. Preludiu la Electra*: „Ceea ce

frapează în prozele lui Petru Dumitriu e travestiul contemporan al mitologiilor și mai ales aluzia permanentă la realitatea de coșmar a războiului. (...) Poate că niciodată Petru Dumitriu nu s-a jucat mai liber cu destinul său literar ca în acest moment astral al debutului din 1947, deschis tuturor posibilităților, dar realizat o singură dată, ireversibil” (*Debut 1947*).

7 iunie

● Nr. 8 al revistei „Orizont” conține un interviu realizat de Mandics György cu profesorul Ferenc Fehér, despre dilemele și contradicțiile istorice, politice, teritoriale ale spațiilor central- și est-europene („*Toți se tem să nu fie dați afară din ONU*”), interviu acordat cu prilejul conferinței *Putere și opoziție* (Timișoara, 1991). F.F. se pronunță, printre altele, în privința trecutului și a viitorului post-totalitar din țările Europei de Est: „Nimic din situația dezastruoasă de-acum nu mă surprinde. Dacă-mi amintesc bine, noi am început să ne gândim la aceste lucruri cu vreo 30 de ani în urmă. Atunci am sesizat primele semne ce dădeau speranța ruperii imobilismului social. Când procesul s-a declanșat, ne-a surprins totuși rapiditatea cu care s-a desfășurat. Și, probabil, și relativa nevărsare de sânge în această trecere, deși se poate ca în ultimele bastioane ale vechiului regim procesul să fie extrem de violent și sângeros. Vă spun că deja acum câteva decenii am întrevăzut haosul generalizat ce va apărea la disoluția noului sistem. Căci doar un naiv ar putea crede că dacă luăm de pe cazanul sub presiune capacul numit birocrație, atunci totul poate funcționa nestingherit. Birocrația a fost liantul care unea acest sistem absurd și irațional. O dată cu izgonirea sa este evident că toată economia trebuia să se atomizeze. (...) Să știți că apariția capitalului mare și serios în zonă va fi foarte lentă, cu mult mai lentă decât își imaginează și cel mai pesimist economist, care e capabil să investească miliarde, nu o va face în această zonă, încă instabilă, deoarece nu riscă să-și piardă investiția. (...) De aceea e important ca zona să se stabilizeze. Să convingem marele capital că nu vom proceda la fel ca și strămoșii noștri. Noi acceptăm modelul Europei, și nu pe cel al Libanului. (...) Contrar multora, nu cred că ceea ce s-a întâmplat după 1945 în această zonă a Europei, cu un mare acord al unui grup semnificativ al populației, a fost o rătăcire. Oamenii de atunci au avut toate motivele pentru a se lepăda de un sistem semi-feudal, de un sistem capitalist în care nu era asigurat nici minimul existențial. În 1945, în această zonă exista o șansă unică de a se reorganiza toată societatea, așa cum a făcut-o partidul muncitoresc în Anglia. Eu cred că întoarcerea la acel capitalism (...) ar fi o crimă împotriva populației. Oricare i-ar fi denumirea, nu văd altă alternativă decât o economie de piață care să conțină ca factor esențial principiul asigurărilor sociale ale individului. Fără aceasta, populația și așa va ieși în stradă cu ciomegele și vai de guvern”. □ Sub titlul *Dor de Danilo*, Adriana Babeți reconstituie, neconvențional, climatul unei conferințe internaționale (*Intellectuals and Social Change in Central and*

Southeastern Europe) desfășurate la Universitatea Rutgers din New Jersey, între 9 și 11 aprilie 1992, „din inițiativa unor intelectuali americani activi, grupați în jurul revistei „Partisan Review”, cunoscute pentru susținerea disidenței est-europene în timpul totalitarismului comunist. □ Cornel Ungureanu celebrează într-o casetă împlinirea a 50 de ani de viață de către criticul literar Laurențiu Ulici, „poet, prozator, comentator teatral, scenarist, dramaturg, regizor, antrenor de bridge, maestru al sporturilor, conducător de revistă, editor, scriitor”, dar și, în critica literară, „autorul care vreme de două decenii i-a recenzat săptămânal pe toți debutanții”. □ Aniversarea a șapte decenii de existență a lui Ștefan Aug. Doinaș e marcată pe două pagini prin eseuri omagiale semnate de Mircea Mihăieș (*După Faust* – glose despre recentul volum *Interiorul unui poem* și nu numai), Lucian Alexiu (*Descrierea poemului*, despre „lirismul specular” doinașian) și Cornel Ungureanu (*Stea dublă*, o paralelă contrastivă între Doinaș și Nichita Stănescu), alături de un scurt interviu despre condiția morală a scriitorului în istorie realizat de Veronica Bălaj la Vârșeț, 1991 („*Scriitorul român va ști să-și păstreze integritatea*”), cu considerații despre dimensiunea caragialiană („sceptică”, dar și „tragică”) și cea eminesciană asupra spiritului românesc. □ Cornel Ungureanu scrie rezervat și pe alocuri drastic despre *Istoria literaturii române, varianta Negoîtescu*: „*Istoria literaturii române* nu e cartea pe care o așteptam. Dar este o carte semnată de Ion Negoîtescu. Ceea ce nu-i deloc puțin lucru. (...) Fără aparat critic, fără bibliografii, fără trimeri, fără capitole privind folclorul sau cultura veche, cartea pare o insulă așezată sub soarele orbitor al unor tropice îndepărtate. (...) Uneori, încrederea lui Negoîtescu în huilul său predecesor (Călinescu) a atât de mare, încât ultimul capitol al domniei sale reia idei, sugestii ale magistrului. (...) A realizat un capitol final în care să-i așezi alături pe Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu și Eugen Ionescu mi se pare o eroare. De fapt, capitolul XV al primului volum, intitulat *Naționalismul. Existențialistii*, mi se pare cel mai fragil segment al construcției. În primul rând, fiindcă într-o istorie *estetică* a literaturii române un asemenea capitol nu avea ce să caute. Din diverse motive, Negoîtescu s-a simțit obligat să scrie (cu evidentă neplăcere) pagini pe care nu voia să le scrie. (...) A apărut astfel un fel de struțocămilă a cărei fabuloasă existență îi juxtapune pe Alecu Russo și Lovinescu și Victor Papilian și Pârvan și Mircea Vulcănescu și alte personalități pe care criticul nu le agreează. Mai apare și ideea, din ce în ce mai presantă pentru Negoîtescu, cum că Eminescu s-ar afla la originile dreptei românești”. Cu următorul Post Scriptum, la fel de rezervat: „Autorul cronicii de față amână analizele, comentariile, judecățile până la apariția celui de-al doilea volum. (...) *Este o carte de exil*, ne previne autorul. Putem să înțelegem că Ion Negoîtescu își va rescrie aceste pagini după ce își va publica volumul al doilea? Putem înțelege că secțiunile despre Arghezi, Sadoveanu, Călinescu, Mircea Eliade ș.am.d. (scriitori a căror activitate deloc neglijabilă exprimă *ambe*

etape), vor arăta altfel, atunci când autorul ne va așeza în față *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*? Să înțelegem că această carte numește un provizorat fertil?”. □ Într-un miscelaneu intitulat, faulknerian, *Zgomotul și furia*, Lucian Alexiu inserează considerații elogioase despre recent publicata sinteză *Civilizația romanului. Arhitecturi epice* de Mirela Roznoveanu, care „se citește ca un roman”.

● „Tribuna” (nr. 18) îl sărbătorește pe Ștefan Aug. Doinaș (la împlinirea a 70 de ani), prin Adrian Popescu, Mircea Ciobanu și Dan Laurențiu.

8 mai

● Revista „Contrapunct” (nr. 16) publică pe prima pagină două articole de atitudine politică: *Securiști, liberali, capitaliști* de Liviu Cangeopol (despre complicitatea tacită dintre Ion Iliescu și PNL) și *Ultimul imperiu din Est: Televiziunea Română* de Ioan-Mihai Cochinescu. □ Alte două articole, *Regele și patria* de Emil Ionescu și *Note regale* de Dorin Stanciu comentează ca pe un eveniment major, de impact politic și (potențial) electoral, vizita Regelui Mihai. □ Elena Ștefoi evaluează pozitiv reforma economică a cabinetului Stoiljan (în acord cu programul grupării FSN-Petre Roman), apreciind însă că va rămâne fără consecințe în planul alegerilor generale (*Lovitura subterană*). □ Vladimir Tismăneanu (*Este Dracu’ avangardist?*) intervine în disputa prilejuită de aricolul lui Dan Stanca, pe care o asociază – pe linia problematicei mai generale a angajamentelor politice totalitare ale intelectualilor, la stânga sau la dreapta – disputei generate peste Ocean, în „The New Republic”, de articolul *Felix culpa* al lui Norman Manea – care examinează angajamentul legionar al tânărului Mircea Eliade (*Coeziuni și coliziuni intelectuale*): „În revista «Contrapunct» din 7 februarie 1992, Dan Stanca publică un febril articol pe o temă de stringentă actualitate: statutul moral și credibilitatea teoretică a intelectualilor de stânga. Meritul autorului e că nu se oprește la afirmații abstracte, ci atacă dezinhibat subiectul chiar în inima lui, adică nominalizând și indicând purtătorii umani ai simptomului de care se ocupă. De ce este de discutat articolul lui Dan Stanca? Mai întâi pentru că suscită întrebări privind polarizarea spirituală a intelectualilor în acest secol, sursele atașamentelor și înregimentărilor, ale orbirilor și fanatismelor ce au dus la atâtea aberante jurăminte de credință și la atâtea sinucideri etice. Apoi, pentru că redeschide o dezbatere pe care a propus-o și Norman Manea, în articolul său despre Mircea Eliade apărut anul trecut în «The New Republic» și serializat în traducere românească în paginile revistei «22». (...) Adevărata luptă în acest secol, în opinia mea, s-a purtat între exponenții radicalismelor totalitare (adeseori confundabili prin pathosul antidemocratic) și cei ai viziunilor pluraliste, deschise către principiul diferenței și al individualității. Personal, nu găsesc în opera teoretică a lui Eliade vreun element care să-l sustragă direcției pluraliste în sensul generos și tolerant al acestui cuvânt. A te îndoi de virtuțile balsamice

ale democrației, a-i vedea fragilitățile, nu înseamnă a deveni un susținător al unei formule dictatoriale. Apoi, există și dreptul la schimbare în biografia spirituală a unui intelectual: afirmații pripite de tinerețe nu sunt neapărat dătătoare de seamă pentru o traiectorie a cărei coerență se regăsește în ceea ce este durabil și stabil. Intelectualii revoluționari ai acestui secol, fie ei de dreapta sau de stânga, s-au crezut adeseori trădați de Istorie, uitând că tocmai avântul lor eroic, îmbrățișarea pasională a unor cauze abstracte, i-a făcut să devină sclavii unor rătăcirii și fantasme cu pretenții mântuitoare”. □ H.-R. Patapievici semnează un eseu despre *Michael Jackson și schimbarea subiectului* în postmodernitate. □ Dan Stanca îi dă o replică Simonei Popescu (*Tradiție spirituală și tradiție literară*): „Mă așteptam ca articolul meu (...) să provoace reacții. Dar nu mă așteptam ca discursurile (al Simonei Popescu și al meu) să fie complet paralele. Nici un punct de întâlnire. Ne situăm practic pe planuri diferite. De aceea sunt într-un totu de acord cu ceea ce afirmă Simona Popescu în articolul *Chiar este dracul avangardist?* din numărul 13 (ghinion!) al revistei «Contrapunct». Dar trebuie să fac câteva precizări: când am scris despre Tradiție (mă încapățânează să repet majuscula) și despre faptul că dracul o urăște tocmai pentru că nu-și recunoaște originile m-am referit la *Tradiția spirituală*. Tradiția spirituală este pură, imuabilă, nemișorată și nemărită în esența ei, dincolo de toate fluctuațiile de ordin istoric, social, cultural. Simona Popescu vorbește însă de *tradiția literară*. Este cu totul altceva. Din acest motiv și spune: «Tradiția e impură, eclectică, variată, tensională». Postmodernismul, încercând să recupereze tradiția, normal că topește în creuzetul său felurite curente și stiluri. Dar, repet, o asemenea recuperare e strict literară, estetică. Eu nu pot să rămân înmărmurit în fața cărților lui John Barth bunăoară, când le văd cusute pe toate părțile. Dar pot să mă plec în fața cărților lui Ernst Jünger unde simt că adevărata Tradiție spirituală e repusă în drepturi. Atât, firește, cât se mai poate acest lucru în vremuri anti-spirituale. (...) Apoi, stabilitatea nu înseamnă neapărat prostie. Înseamnă prostie atunci când, cum spuneam, statornicește o stabilitate a cuvintelor moarte. Dar nu atunci când respectă un canon spiritual și o geometrie sacră. Simona Popescu se miră de faptul că pe de o parte îl divulgă pe Diavol ca pe un artizan al pseudo-veșnicilor și pe de altă parte îl socotesc avangardist. Nu e nici un nonsens. Satana a luptat împotriva spiritualității pe două planuri: atât prin dictatura comunistă cât și prin exhibiționismul artistic. Să fiu iertat dacă forțez din nou demonstrația, dar arta modernă care a năzuit să desființeze tirania ideologică nu a înțeles că în acest fel se războiește numai cu o față a Satanei. Cealaltă față o reprezintă însăși furia ei. Căci acolo unde nu există sacru și o minimă recunoaștere a Tradiției spirituale, acolo inteligența și talentul sfârșesc într-o deltă a sterilității. Luciditatea și nonconformismul de care vorbește Simona Popescu caracterizând avangardismul sunt valabile numai în măsura în care exprimă o conștiință a Neantului și o atracție a Vidului, coordonate ale sacrului negativ.

Eugen Ionescu, cel mai ilustru avangardist al secolului, l-a întâlnit pe Dumnezeu tocmai după ce a epuizat pustiul. Se poate deci și așa!”. □ Simona Popescu semnează un eseu polemic cu caracter programatic, de manifest personal – *Dictatura bătrâncioșilor*: „Tinerețea, în comunism, era un handicap. Ca să mă refer la o zonă socio-profesională pe care o cunosc, dau exemplul «tinerilor» scriitori (unii de peste patruzeci de ani), care erau ținuti în afara «culturii» din pricina imaturităților biologice (?). Se ajunsese la situații bizare: să te rușinezi de imaturitatea ta, să fii mereu intimidat, ascultător, «cuvios», «respectuos», «cuminte», să repeți papagalicește lecția învățată de la bătrâncioși, să le porți respect pentru singurul motiv că ei nu fac parte din lagărul de concentrare al juneții prelungite. Mi se întâmplă și azi, din inerție, din reflex, să mă trezesc că am o reacție automată de respect pentru niște non-valori numai și numai pentru că sunt mai în vârstă. Oricum, pentru bătrâni am în general o mare slăbiciune. N-aș putea să-i detest nici dacă aș afla că au fost niște «bestii» stahanoviste. (...) Ar fi nevoie de o generație de «huligani» care să spargă buboiul, să le spună în față mediocrilor cu aureole false; mediocrilor! Și colaboraționiștilor: colaboraționiștilor! Dacă lucrurile vor merge în continuare așa, tulburi, pline de compromisuri, s-ar putea să ne huliganizăm de-adevăratelea și să începem, ca avangardiștii de altădată, să dăm note culturalilor români și de la 0 în jos. În ce mă privește, am început să recitesc sistematic literatura română când am realizat că trebuie să fie la mijloc ceva dubios, odată ce se vorbește atâta despre marii noștri scriitori, dintre care mulți mă plictiseau de groază. Și am descoperit că – de fapt – trebuie să mă curăț de «literatura» bătrâncioșilor, de «literatura» compromisului lor, a gustului lor zaharisit. Consider că fac parte dintr-o generație privilegiată. Nu-mi imaginez cum aș fi putut suporta până la capăt aroganța nulităților, presiunea lor și drăceasca mașinărie care te absorbea, dându-ți iluzia că vei fi un integrat, și care de fapt te mutila, te rinoceriza, te înrola în armata de viitori gaga! Nu doar de dictatura politică e, așadar, vorba, ci de toate dictaturile – birocratice, școlare, culturale. Aș vrea să se înțeleagă foarte clar că nu vorbesc împotriva persoanelor în vârstă în general. Aș putea să fac o listă întreagă cu profesori, scriitori în vârstă care sunt cei mai tineri, mai deschiși, mai fermecători oameni pe care i-am cunoscut vreodată. Ceea ce m-a deranjat întotdeauna a fost spiritul bătrâncios, autosuficient, îmbâcsit, comportamentul anchilozat care dăinuie și azi, aroganța dictaturilor personale. Nu sunt împotriva valorilor vechi. Dimpotrivă. Am un cult pentru civilizațiile vechi, pentru obiectele vechi, pentru cărțile vechi și pentru formidabilii adolescenți de peste șaptezeci de ani pe care-i cunosc. Sunt împotriva a tot ceea ce e desuet, plictisitor, obositor, sâcăitor, profesoral, academic... la noi, cultura, viața publică, învățământul nu sunt bătrâne (dimpotrivă!), ci bătrâncioase. Desigur, Bernard-Henri Lévy are dreptate: juvenismul poate deveni periculos dar – aș adăuga – atunci când e confiscat și oficializat. Periculoasă cu adevărat mi se pare demagogia

juvenismului, vorbele sub care se lăfăie – de fapt – bătrânciozitatea. (...) Lui Alain Finkielkraut i se pare îngrijorător că tinerii ignoră cultura sau o asezonează. Oare de ce? Sunt oare vinovați doar tinerii de suficiență și superficialitate? Dar ce i-a făcut să fie așa? Cultura scrisă e, din ce în ce mai vizibil, ocolită. De ce? Ea pare bătrână, înghețată, academică, învechită, din cauză că e capitalul bătrâncioșilor: ei, profesorii nesărați, sunt cei care se ocupă de ea ca de o mumie: ei, prefăcătorii insipizi, studioșii fără personalitate (...). Cultura a fost îmbătrânită, a încăput pe mâna «înțelepciunii» pustiitoare. Valorile ei sunt tabu, nu suportă decât unice și general-acceptabile interpretări. Consens. Hai să ne închipuim ce reacții ar avea, de exemplu, «stimabili» noștri dacă ai spune: «da, Blaga e un adevărat poet, dar valorile propuse de el nu mă interesează» sau: «da, Nichita Stănescu, pe care-l tot bateți pe umăr și-l numiți cu atâta prost-gust Nichita... haideți să luăm câteva texte și să-mi spuneți voi, care-l divinizați, ce înțelegeți din poezia lui? Nu vă vine să râdeți citind-o? N-aveți simțul umorului, nu înțelegeți nimic, și-atunci deveniți voi ridicoli...» Sau, dacă ai avea opțiuni mai oblice privitoare la toți acești scriitori români contemporani (unii dintre ei, evident, «umflați cu pompa»)... Îmi imaginez ce reacții stupide, isterice, s-ar declanșa dacă ar apărea, ca prin minune, un nou *Nu* ionescian. Reacțiile ar veni, sunt convinsă, din partea mediocrilor și constipaților culturali, celor obișnuiți cu infailibilitatea propriilor gusturi, nemuritoare... Valorile sunt impuse, servite sub forma discursului oficial sau școlar, anacronizate prin sforăitoare laude inutile și obositoare. Îmi imaginez o vreme când tinerii, plictisiți puțin de industria culturală, plictisiți de lecția școlărească, de dictatura ierarhiilor primite, vor cuceri cultura adevărată. Cărțile nu sunt bătrâne. Ele sunt fără vârstă. Mi se par în continuare, în ciuda tentațiilor audio-vizuale, cele mai fascinante lucruri pe care oamenii le pot face. Dar ce efort îți trebuie pentru ca să ștergi tot ce ți-a fost băgat în cap, pentru ca să iubești literatura cu adevărat. Nu întâmplător nemulțumiții, cei care au sfidat bătrânele prejudecăți ale epocii lor (prejudecăți care ascund, de multe ori, cele mai mari murdării morale), au devenit tinerii omenirii: Rimbaud, Lautréamont, Sade. (Și mă opresc aici, pentru că altfel ar trebui să fac o listă lungă... și îmi mărturisesc și slăbiciunea de a-l iubi până și pe «bătrânicosul» de Goethe!)/ Îmi imaginez un viitor în care «timpul liber» va fi foarte mare. Am în mintea mea imaginea unei societăți fericite, cu oameni înținși leneși pe canapele și citind, citind, citind... De fapt, ceea ce mă interesează nu e tinerețea ca fenomen social, politic etc., ci tinerețea ca experiență personală. Singurul basm care m-a impresionat în copilărie și m-a marcat pentru totdeauna a fost *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Nu știu dacă e un basm original, dar mi-a plăcut întotdeauna să cred că e un basm al românilor. Un popor care are un astfel de basm merită iubit”.

● În revista „22” (nr. 18), o serie de intelectuali își consemnează impresiile suscitade de recenta vizită în România a fostului suveran Mihai I: Andrei

Pippidi (*Rățiunea și natura*), Ileana Mălăncioiu (*După Sfânta Sărbătoare a Învierii*), Sorin Mărculescu (*Ultima șansă a României*), Zoe Petre (*Putere și autoritate*). O parte semnificativă a acestui număr al revistei este consacrat evenimentului respectiv.

- Octavian Paler publică în „România liberă” articolul pro-monarhist *Speranță disperată*: „Lumina zilei de Paști scâldea într-o aureolă de sărbătoare o dublă tragedie. A unui rege, exilat din țara sa. Și a unui popor, exilat din istoria sa firească. Încă o dată m-am convins că nu e nimic mai tragic decât iubirea. Nimeni nu vorbea despre limitele rezistenței noastre morale, după mai bine de doi ani în care s-au cheltuit fonduri și energii uriașe pentru a ne urî mai sălbatic, însă o speranță plutea în aer: că e timpul ca acest vis urât să se termine, printr-o revenire la istoria noastră firească. Bucureștiul ieșit pe străzi să-l vadă, să-l salute, să-l aclame pe regele Mihai, se găsea, parcă la o margine a răbdării, exprimată însă nu prin mânie, ci prin dragoste. Tot ce ne-a încrâncenat, ne-a învrăjbit, ne-a otrăvit sufletele și ne-a urâțit viața pierise, ca prin farmec într-o credință, poate ușor naivă, dar tocmai de aceea având valoare de avertisment (idealismul fiind un semn că spălarea creierelor n-a reușit pe deplin): că o revenire e posibilă, după un lung coșmar”. □ „Masele au nevoie de elite și elitele de lideri. Istoria se face prin personalități”, afirmă N. Manolescu într-un interviu acordat Tiei Șerbănescu: *Putem chiar să câștigăm*.

- „România Mare” (nr. 96) informează că *Liga Mareșal Antonescu* îl dă în judecată pe „cetățeanul Mihai de Hohenzolern” pentru trădarea intereselor țării dar și pentru asasinarea fostului conducător al statului, Ion Antonescu, pe care ex-regele l-a arestat, l-a predat inamicului, în 23 august 1944, și a refuzat a-l grația în mai 1946; în numele conducerii Ligii semnează Eugen Barbu, C.V. Tudor, Radu Theodoru, Ilie Neacșu, Romulus Vulpescu.

11 mai

- În LA&I (nr. 18), Virgil Nemoianu publică articolul *Gânduri răzlețe despre momentul literar*, survol asupra prozei și poeziei românești de după 1989. În proză, criticul semnalează un început de literatură de consum, dar și obsesia textului confesiv memorialistic, citând textele nonficionale ale unor I.D. Sîrbu, N. Steinhardt, Matei Călinescu, I. Negoîtescu, Ileana Vrancea, Jeni Acterian, Paul Goma. În opinia lui V.I., jurnalul a devenit „un demiurg al retroactivului”, o cale de refulare, înainte de 1989, și de defulare, după prăbușirea comunismului. În ceea ce privește poezia, criticul înregistrează două fenomene: 1. „pulverizarea generației '60” (*pulverizarea ideologică*: Ana Blandiana devine lider democratic, Ion Gheorghe își proclamă sfidător loialitatea comunistă, Ioan Alexandru visează la un soi de blândă teocrație, Sorescu se înscrie în ariergarda frontistă, iar despre Adrian Păunescu, cu cât spunem mai puțin, cu atât e mai bine pentru jalnica sa degringolada etică; dar și *dezintegrare poetică*: simplificăm destul de puțin dacă spunem că pe la 1975

productivitatea poetică a acestei generații a încetat!”) și 2. „schimbarea locului poeziei în societate” („Generațiile noi, optzeciști și după, nu sunt în realitate, dacă judecăm strict estetic valorile, inferioare celor de acum un sfert de secol. (...) Într-o societate liberă, locul poeziei e, inevitabil unul mai limitat, ea nu mai este – ca în anii dictaturii – grădina semiprotejată a afirmației politice cifrate (...), poezia își restrânge inevitabil raza ei de acțiune”). În ordinea importanței lor, V.N. îi vizează totuși, dintre poeții tineri, pe Mircea Cărtărescu și pe Florin Iaru, apoi pe Stratan, Mariana Marin, Liviu Ioan Stoiciu, Simona Popescu, Dumitru Chioaru, Ioana Ieronim, iar din generațiile mai vechi, pe Doinaș și Mircea Ivănescu. Concluzia: „Ar fi cazul că nimeni să nu se îngrijoreze: *continuitatea e asigurată!*”.

13 mai

● Florin Manolescu comentează în „Luceafărul” (nr. 17) volumul *Repere* de Gabriel Dimisianu, cuprinzând studii despre Titu Maiorescu și patru „post-maiorescieni”: Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu și Perpessicius. Autorul articolului subliniază „descendența maioresciană” a criticului și „marea sa răbdare analitică” (*Alianțe critice*).

14 mai

● În nr. 19 al „Tribunei”, Mircea Cenușă realizează grupajul **Lucian Blaga ambasador** (contribuții documentare). □ Ion Mușlea publică un articol despre **Erotismul în Est**, pornind de la un volum colectiv *L'erotisme et ses tabous, poemes et proses*, la care au participat și Emil Brumaru, Nicolae Breban, Mircea Cărtărescu și Mircea Nedelciu. □ Ioanei Bot scrie despre **Argoticele stănesciene (Nașterea și lecturile poetului)**: „Metadiscurs, prezentificare a culturalului, anxietate a influenței (...), *Argoticele* respiră libertatea serioasă a spiritului și poartă într-insele, ca viermele în fruct, incurabila boală a livrescului. Oprite atâtea ani să vadă lumina tiparului, publicarea lor era o restituire necesară. Dincolo de circumstanțele extraliterare, poemele acestea de adolescență oferă cititorului fascinat de versul stănescian, imaginea unui creuzet alchimic. Din substanțele lor eterogene, ezitant-teatral, capricios, narcisiac, teribil îndrăgostit, deja obosit de-a mai fi, poetul se naște, *maree a luminilor*. Ave!”.

● Vasile Băran publică în „Totuși iubirea” (nr. 18) articolul **Am pierdut un poet: Mircea Dinescu** (amintindu-și că, în Epoca de Aur, M.D. era un fel de „paj-valet-scutier” pentru scriitori ca Fănuș Neagu). Poetul este asemănat cu Rossini: „Și Dinescu și Rossini au devenit artiști aclamați la 20 și și-au încetat brusc activitatea creatoare aproape de 40... Ce s-a întâmplat cu Dinescu? Încă din 1980 publicase poemul *Lașitatea de a scrie versuri*: «nu mai știu... dacă revolta nu-i umbra lașă a acțiunii». Să se gândească singur, vorba lui Arghezi.

Oricum, nu a scris versuri e o lășitate, ci, de fapt, e acțiunea umbrei sale de acum”.

● Consemnând inițiativa Editurii Univers de a traduce și publica într-o colecție specială „Ithaca” a operei scriitorilor români din exil, începând cu aceea a lui Petru Dumitriu, Al. Piru acordă, în „Dimineața”, un spațiu larg analizei romanului *Ne întâlnim la judecata de apoi*.

15 mai

● Pe prima pagină a revistei „22” (nr. 19), citim un scurt interviu cu Nicolae Manolescu, președinte al Partidului Alianței Civice: **„Domnul Măgureanu ar trebui judecat, nu doar schimbat din funcție”**. □ Revista realizează un dosar pe tema colaborării cu Securitatea comunistă, dosar ce cuprinde un șapou semnat de Gabriela Adameșteanu, *Securitatea nu înseamnă numai informatorii*, un articol al aceleiași autoare, *Cum colabora Partidul Comunist cu Securitatea?*, texte semnate de Richard Wagner – în traducerea Norei Iuga – (*Raport din rezistență*), Andreea Pora (*Jocul de domino*), Pavel Câmpeanu (*Eliberarea de spaimă*), Dan Pavel (*De ce vinovăția sistemului nu implică responsabilitatea colectivă*) și Gerhardt Cseika (*De ce ne legăm de micii informatori și-i lăsăm în pace pe marii făptași?*), precum și interviuri cu doi jurnaliști de la „România liberă” care încearcă să explice cum au ajuns să colaboreze cu Securitatea – Florin Gabriel Mărculescu (*„Nu am avut curajul să refuz colaborarea”*) și Sorin Roșca Stănescu (*„H-15” în slujba patriei*). ■ Cele două articole ale Gabrielei Adameșteanu sunt texte-confesiune. În *Securitatea nu înseamnă numai informatorii*, scriitoarea formulează o serie de întrebări: „Ce știm, după doi ani și jumătate, despre cea care, în vorbirea obișnuită, era și încă este denumită «instituția»? Care era structura Securității, cum arăta organigrama ei? Care era numărul de angajați permanenți, câți bărbați, câte femei? Care era cifra de salarii, de colaborări? Cum se repartiza ea pe funcții? Cum se acordau gradele? Pentru ce se dădeau primele, care erau facilitățile acestei meserii ce începuse a fi în același timp acceptată moral și mitizată, în condițiile de mizerie continuă? Care era sistemul de funcționare al diferitelor direcții, când se făcea înăuntru lor rotația de cadre, schimbarea de echipe? Care au fost cu adevărat relațiile Securității române cu K.G.B-ul în anii '50, '60, '70, '80 etc.? Cum arătau ierarhiile instituției în diferite perioade de existență? Care erau aripile, grupările, disidențele? Securitatea naționalistoceașistă era monolită, era pluripartidă, era polarizată (Ceaușescu și K.G.B.-ul) în anii '80? În preajma revoluției? Care era ponderea Securității în Ministerul de Externe? În presă? În uniunile de creație? În cultură? În învățământ? În tipografie? În orice instituție? Cum arătau relațiile (ogligatorii) între conducerea instituțiilor și Instituția Securității? Și, *last, but not least*, cum arăta relația Partidului Comunist Român cu Securitatea, cât de separate erau în practică aceste puteri?” – interogații urmate de o declarație de intenții: „Încercând (...)

să propun colaboratorilor noștri acest subiect «al Securității și dosarelor, trecut printr-o experiență personală», am adăugat, pentru a fi mai convingătoare, că voi începe prin a povesti eu întâlnirea mea cu Instituția, prima și cea mai «spectaculoasă» ofertă de «colaborare», pe care, mă grăbesc s-o spun, am refuzat-o. Ca și pe cele câteva, mai palide, care s-au mai ivit. «Nu cred că faci bine să povestești așa ceva (am fost avertizată), în atmosfera de suspiciune care s-a creat are să se creadă că scrii tocmai pentru că ai conștiința încărcată. Și pe urmă cine știe ce dosar fals ai să-ți mai vezi.»/ Nu aş spune că avertismentul nu era prietenesc, nici că el nu m-a tulburat puțin: una este să ai dreptate și alta este să fii crezut. (...) Știi foarte puțin (mai nimic) despre această instituție de care mărturisesc că (...) mi-a fost înculcată frica începând din copilărie. Și, totuși, în viața obișnuită (nu sub tortură, nu în închisori) puteai să spui nu, dacă înlăuntrul tău, mai puternic decât frica era acel amestec de ură, dispreț și... iarăși frică, din care era alcătuit sentimentul normal față de Securitate”. Gabriela Adameșteanu rememorează și momentul în care a respins propunerea de colaborare cu Securitatea (în *Cum colabora Partidul Comunist cu Securitatea?*): „Eram membră de partid de vreo 4-5 ani. Făceam parte din acea categorie de membri de partid «cu dosar prost» care nu vorbeau în ședințe și nu erau amintiți în dările de seamă decât pentru a fi criticați pentru vreun act de indisciplină sau, mai ales, pentru «pasivitate». Iluzii asupra comunismului nu avusesem de când mă știam (...). Pe de altă parte, eram convinsă că nu voi trăi să văd sfârșitul comunismului, iar adevărul nu-l căutam decât în spațiul literaturii. Debutasem cu un roman, luasem câteva premii firești (...). În rest, duceam ceea ce s-a numit apoi «existența paralelă»: nu deschideam niciodată ziarele, pentru că nu le puteam citi, nu scriam articole de complezență, nu mă uitam la televizor (...). În ședințe priveam pe geam, dormitam, scriam bilete, citeam altceva, pe furiș, ca la școală. Sufocare și plictiseală. Trebuie să fi știut ceva despre statutul PCR în ziua «intrării», dar îl uitasem imediat: structura, funcționarea, ierarhiile, numele de nomenclaturiști importanți mi-au rămas, din păcate, până la sfârșit, cvasi-necunoscute. Pe scurt, așa cum mi se spunea deseori cu ironie, de către colegi avizați, pluteam. «Tu, care plutești».../ Din plutitul acesta m-a oprit la un moment dat un telefon. (...) O voce necunoscută și decisă m-a convocat, pe linie de partid, deci, cum se spunea, într-o zi și la o oră fixă, la Sectorul 1 de Partid, în Piața Amzei, la un anume tovarăș (adjunct? vicepreședinte? cu probleme de propagandă, cred, cred că și numele mi l-aș aminti, cu puțin efort). Un «dur», mi-au spus colegii mei avizați./ «Dosarul prost» deschidea celor din categoria respectivă un sentiment de vagă și permanentă culpabilitate. «Deschiderea» durase prea puțin ca să-i relaxeze. Pe mine, literatura m-a ajutat să depășesc acest sentiment; dar cei care n-au avut șansa literaturii? (...) Numai că cel care mă convocase cu atâta solemnitate la sector nu avea nimic personal sp-mi spună: el făcea doar parte dintr-o regie și dintr-un decor. «Vă așteaptă un tovarăș care are ceva să vă spună», m-a

anunțat cu specifica aroganță a puterii (...)/ Doar cei care ca și mine «pluteau» nu l-ar fi recunoscut pe tovarășul care mă aștepta: în costumul său tipic și cu tipica geantă diplomat, îl voi recunoaște de atunci înainte și eu, defilând cu ritmicitate pe culoarele Casei Scânteii, ba chiar și la 2 Mai – în vacanță (...). Mi-a ținut un discurs, pentru mine total neclar, foarte general, în care era vorba de apărarea intereselor statului, de acțiuni străine, primejdioase, de patriotism. (...) În secunda în care am înțeles despre ce este vorba, am avut o scurtă amintire, din copilărie. O șoptă a mamei despre cum fusese convocat tatăl meu la Securitate în anii '50, după ce un frate al lui vorbise la «Europa Liberă», fiind presat să devină informator. Deși nu avea nimic dintr-o structură de erou, tatăl meu nu acceptase. «N-au ce să-ți faci dacă spui nu și nu».../ Chiar n-aveau, mi-am dat seama după tot ce am spus nu și nu. (...) Amintirea micului incident persista stresantă și umilitoare. (În străinătate, peste ani și ani, vorbind cu Matei Călinescu, cu Ioan Petru Culianu, cu Ilie Constantin, făcând schimb de astfel de «experiențe» (...), mi-am dat seama că la teama pe care o inspira Instituția se adăuga și propria umilință de a refuza nu spunând că disprețuiești și urăști Securitatea, ci că n-ai timp, nu te interesează, nu ieși în lume etc.) Mai târziu, mi-am dat seama și că ofertele de «colaborare» slăbeau, după un refuz decis, ele erau mai puțin insistente, mai evazive. Nici măcar o călătorie în străinătate nu te obliga la un raport, la o semnătură etc., chiar dacă cererea unui pașaport te puneă într-o postură oarecare de șantaj; până la urmă tot apărea la ușa ta cineva spunând că vine de la Pașapoarte, și venind de fapt de la Securitate, care îți atrăgea atenția să nu ai relații cu «Europa Liberă» etc. E drept că a fi scriitor era un mic privilegiu: în același timp, lumea literară era cea care interesa în cel mai înalt grad. Chiar atunci când fusesem convocată la Sectorul de Partid, se făcuse întreaga regie despre informații despre scriitori. Ofițerul respectiv, care m-a mai pisat o vreme, până a renunțat, îmi spusese la un moment dat, de-a dreptul, că nu editura unde lucram îl interesa (acolo avea informații destule, din toate taberele!), ci Uniunea Scriitorilor. Iar eu eram la acea dată un scriitor cu o singură carte... Procentul oamenilor «siguri» în instituțiile de cultură era mult mai mare decât l-ar presupune cifrele care se vehiculează azi, deși mulți dintre ei, probabil, gândeau: «altceva am eu în sufletul meu»”.

● Nr. 20 al revistei „Literatorul” se deschide cu un articol confesiv-admirativ al lui Valeriu Cristea despre prozatorul basarabean Ion Druță (*Un martor al durerii*). □ Eugen Simion publică partea a doua a comentariului despre volumul *Zéro ou le point de départ* al lui Petru Dumitriu (*Autobiografia spirituală*). □ Mihai Drăgan polemizează cu Gheorghe Grigurcu, căruia îi devoalează o serie de „pete” menite să pună sub semnul întrebării legitimitatea intransigenței de „procuror moral” din prezent (*Domnule Grigurcu, mai domol!*): „În realitate, domnul Gheorghe Grigurcu nu este astăzi decât un mic închinător care, se poate bănuî, a învățat tehnica în calitate de fost student al

școlii staliniste de literatură (singur a declarat că a fost acolo). La acestea se adaugă invidia (cel mai clar o probează articolul injurios la adresa lui Eugen Simion). (...) Ce spunea domnul Gheorghe Grigurcu care spunea de curând că a fost un «iobag» și un «exilat» în România în timpul dictaturii? Spunea că «marele eveniment politic», Congresul IX al PCR, când «vocea rațiunii a triumfat», i-a dat... *totul* domniei sale, inclusiv *talentul de critic literar* și ocazia de a fi redactor la revista «Familia». (...) Prin articolul de față n-am dorit să afirm că domnul Gheorghe Grigurcu a fost un «colaboraționist», ci pur și simplu să lansez o întrebare: *ce garanție etică prezintă domnia sa în calitate de mic procuror moral?*”.

● În „România Mare” (nr. 97), Eugen Barbu publică pamfletul antimonarhic ***Mai bine n-ai mai veni, majestate...***: „Majestate, eu zic să rămâi pe unde ai mas, că tron nu mai ai, salariu nici atât, castelele s-au dus pe apa sâmbetei, ia-ți mai bine un locușor la țară și cultivă legume, că varza știi ce benefice rezultate dă... O să ai cu ce să-ți crești urmașele, că bogat nu prea cred că mai ești. Tăticul matala a avut grijă să-ți pape moșiile pe coniac și muieri. Ascultă la un om care a văzut destule: ia-ți calabalâcul și întoarce-te de unde ai venit... Avem treabă, nu ne mai ține de vorbă, nu mai ofta, că ești bătrân”. □ Pe aceeași linie, articolul Ilenei Vulpescu, ***Strănută patronul (I)***, unde Carol II e numit „acel Capone regal de care a «beneficiat» România”: „Nu-l putem face pe Mihai I răspunzător de păcatele tatălui său, după cum, iar, nu-l putem împodobi cu meritele bunicului și ale străbunicului său... Omul cât trăiește își face iluzii: cu atât mai lesne, când iluzia îi este întinsă ca o nadă. Dacă problemele sociale și politice ale unei țări ar putea fi rezolvate prin *restaurarea*, fie prin *instaurarea* unei monarhii, socot că și țări care s-au născut republici ar da fuga să-și facă rost de un rege, de un împărat. (...) Deoarece monarhiștii noștri nu consideră edificator pentru opțiunea republicană a poporului român *referendum-ul* privind Constituția (elaborată după 1989), ar fi poate necesar ca actualul guvern să-l invite oficial pe fostul rege al României, pentru ca acesta să-și poată exprima deschis părerea în Parlament, care, orice s-ar spune, reprezintă opțiunea poporului: pentru ca poporul să afle *ce-a avut, ce-a pierdut, ce are, ce poate câștiga, ce poate pierde*”.

18 mai

● Nr. 19 al LA&I este unul special I.P. Culianu, pe 21 mai împlinindu-se un an de la asasinarea scriitorului, prezentat aici într-o fișă bio-bibliografică de Andrei Oișteanu, ***Voi fi bucuros să știu că mai exist undeva***, cu un studiu, ***Sistem și istorie***, publicat în *Incognito*, volumul 1 Laiden, editura J. Brill 1990 (traducere de Anca Vaideseșgran), dar și cu transcrierea videocasetelor emisiunii *Viață spirituală* (transmisii din 16 și 23 noiembrie 1991). Se reia, deci, înregistrarea unei mese rotunde din 5 octombrie 1991, TVR, la care au parti-

ciopat Andrei Oișteanu, Andrei Pleșu, Șerban Anghelescu, Paul Drogeanu, moderator fiind Mihaela Cristea, sub titlul *In Memoriam Ioan Petru Culianu*.

20 mai

• Editorialul semnat de Cristian Teodorescu în „România literară” (nr. 18), **Șantajul cu dosarele**, atacă „problema de principiu” a jurnaliștilor care au colaborat cu Securitatea comunistă și ale căror nume Serviciul Român de Informații întârzie în mod nejustificat să le facă publice: „...tehnica întrebuintată de SRI poate fi asemănată cu șantajul indirect. Ea conține un avertisment adresat, pe această cale, altor foști colaboratori ai Securității, care au rupt pactul tăcerii sau ar avea de gând să o facă. (...) Mai simplu ar fi fost dacă în 90 cei care au refuzat să mai aibă de-a face cu Securitatea ar fi făcut public acest refuz, asumându-și riscurile care ar fi putut apărea de aici. Târziu nu e nici acum, dacă ruptura s-a produs cu adevărat. Problema e alta: câți dintre cei care s-au îndeletnicit înainte cu turnătoria continuă să o facă? Nu mă aștept ca SRI-ul să-și divulge sursele de informare internă, ca să zic așa, la fel cum nu mă aștept ca delațiunea să dispară vreodată cu desăvârșire de la noi din țară. Dar în clipa în care SRI-ul face dezvăluiri pe alese iar directorul său amenință în Cameră că va popi și el pe unul și pe altul, ca răspuns la publicarea fișei sale de Securitate, nu înțeleg cum mai poate fi privită această instituție ca echidistantă, cum îi place dlui Măgureanu s-o numească./ Nu prea vād la ce mai folosesc, la această oră, turnătorii din gazetărie, când lucrătorii Serviciului de Informații pot lua cunoștință de opiniile ziariștilor citindu-le articolele, dar – cine știe – poate că n-am destulă imaginație. Mi-e foarte limpede în schimb care e rostul difuzării selective de dosare. Acela de a stârni neîncredere în presă, în rândurile opiniei publice. Și dacă intuiția nu mă înșeală, probabil că în scurtă vreme vor apărea pe piață și dosare de oameni politici, nu neapărat din categoria celor incomozi, ci din aceea, mai întâi, a sacrificabililor”. □ Sunt publicate trei articole despre *Istoria literaturii române* recent publicată de I. Negoitescu: comentariul lui Cornel Regman, **Un exeget subtil al prozei**, cel al lui Radu Călin Cristea, **Duh și spirit**, și articolul lui Gabriel Dimisianu, **Observații mărunte**. Recunoscând talentul critic al autorului *Istoriei*..., cei trei comentatori nu ezită să formuleze, cu toată deferența, anumite rezerve: între acestea, selecția capricioasă a autorilor cuprinși în *Istorie*..., verdictele discutabile, absența unei bibliografii critice – toate în directă relație cu structura „egocentrică” a criticului.

• În „Luceafărul” (nr. 18), Florin Manolescu comentează reținut romanul *Proprietatea și posesiunea* de Petru Dumitriu, abandonat de scriitor în România după expatrierea sa din 1960 și „salvat” de Geo Șerban (primul său editor, în 1991, la Editura Dacia din Cluj): „Abandonat poate fără mari remușcări în România, *Proprietatea și posesiunea* este un roman care se citește cu exact aceeași ușurință cu care Petru Dumitriu l-a scris” (*Un manuscris*

salvat). □ Editorialul politic al revistei (*O ingerință rușinoasă*) denunță tentativa parlamentară a PNL de a interzice folosirea numelui de „Convemie Democrată” în alegerile legislative din toamnă.

21 mai

● În „Orizont”, la rubrica de „revista revistelor” („Corul zețarilor”) Adriana Babeți prezintă cel din urmă număr al revistei româno-americane «Meridian», conduse de Dorin Tudoran: „După numai un an de existență, cea mai articulată dintre toate revistele de *idei* care apar în limba română dispăre. Urmând ținuta stilului și tonului din cuvântul lui Dorin Tudoran, prin care revista se încheie la propriu, întâmpinăm acest număr final cu aceeași bucurie ca de obicei, cu demnitatea nelăcrimă pe care ți-o dă speranța lucidă că lucrurile nu se vor încheia așa, că ele vor intra *obligatoriu*, într-un fel sau altul, mai devreme sau mai târziu, în normalul lor. Așadar, încă un număr de anvergură, pe o temă atât de fierbinte încât pot participa activ la ea estici și vestici deopotrivă, autori și cititori: *Stânga-dreapta*. Un număr care poate deveni (ca și cel despre naționalism) bibliografie obligatorie pe tema dată”. □ Sumarul mai conține, între altele: un interviu realizat la Strasbourg de Marcel Tolcea cu Catherine Lalumière, secretar general al Consiliului Europei pe teme legate de evoluția democratică și viitorul Europei unite (*Ideea europeană*); un eseu de Jacques Chevalier (*Ipoteze pentru o pedagogie interculturală*), tradus de Carmen Blaga; un dialog pe teme spirituale între Mitropolitul Nicolae Corneanu și Sorin Dumitrescu (*Despre cult și cultură*); un comentariu al lui Cornel Ungureanu despre volumul *Cavalerul resemnării* de Vintilă Horia (*Vintilă Horia în Imperiul libertății*): „Scrișă în 1959, fără gândul unei biruințe literare majore (...) romanul unui ethos cavaleresc. Ca și Mircea Eliade, Vintilă Horia caută a descifra strălucirile enigmele spațiului (său) original”; poeme de Robert Șerban; un fragment de proză (*Sodoma*) de Vintilă Ivănceanu, fost membru al „grupului oniric”, exilat din 1972 la Viena (textul este tradus în românește de Ada Clențiu). □ Adriana Babeți realizează un scurt interviu „confidențial” cu eseista americană Susan Sontag.

22 mai

● În nr. 21 al revistei „Literatorul”, Eugen Simion publică un articol cu tentă confesivă despre pictorul Ion Nicodim, proaspăt câștigător al Premiului Herder pe 1992 (*Ion Nicodim – Premiul Herder '92*), după ce, în anul preceent câștigător fusese Marin Sorescu: „Dacă i-aș căuta un echivalent în literatura română postbelică, n-aș sta prea mult pe gânduri și l-aș alege pe Radu Petrescu sau, poate, pe Ștefan Bănuțescu. Fac parte din aceeași familie spirituală: au superstiția conciziei și a desăvârșirii într-un domeniu în care desăvârșirea este o iluzie, iar concizia este instrumentul ei”. □ Valeriu Cristea semnează un articol de atitudine despre maladiile vieții literare postdecembriste, cu trimiteri

finale la un atac al „dubiosului” Petre Anghel („strecurat în anturajul unor mari personalități precum Marin Preda”) la adresa lui Augustin Buzura (*O lume întoarsă pe dos*): „Numai într-un climat literar politizat până la isterie, până la orbire și amnezie, cum este cel actual de la noi, ilustrând, cu o nedorită pregnanță, *tema carnavalescă a lumii întoarse pe dos* putea să vadă lumina tiparului o infamie precum aceea ticluită de Petre Anghel sub forma unui interviu, vizibil aranjat. Complicele său: Petre Adrian Butoianu, care «a consemnat». Gazdă ospitalieră: viteazul săptămânal demascator și, firește, independent, «Flagrant» (sau «Flagrant independent»?) – anul II, nr. 17 (53) din 27 apr.-3 mai a.c. p. 9. Nu vom intra în amănunte. Unul singur, de altfel, cred că are importanță. Și anume că în săptămâna 27 aprilie-3 mai Augustin Buzura – ținta *turbatului* atac publicat de revista «Flagrant» – se afla în convalescență, după o spitalizare. Ce constatăm în *flagrant* din această coincidență de împrejurări? Că e pe viață și pe moarte. Chiar așa. Petre Anghel îl acuză pe Augustin Buzura de toate relele din lume. Nu știu care s-a dorit a fi învinuirea cea mai gravă, sigur e însă că aceasta e cea mai ridicolă: împreună cu – atenție la stilul folosit! – «gruparea (s.n.) Eugen Simion-Augustin Buzura-Marin Sorescu», Augustin Buzura a trădat «vocația de nesupunere a intelectualului autentic». Să înțelegem că această vocație a fost și este mai bine reprezentată de Petre Anghel, de Petre Adrian Butoianu și de alți «flagranți» democrați și neuspuși? Cine este Augustin Buzura știe o țară întreagă. Nu e nevoie să-l apăr eu: îl apără cărțile sale corosive, de subminare a regimului totalitar comunist și ceaușist. Cine este Petre Anghel? (...) Petre Anghel face mai curând parte din categoria scriitorilor pe care i-aș numi «de prisos». Cu următoarele considerații-cadru: „S-a lansat chiar și o «teorie»: cum că n-ar conta ceea ce ai făcut ieri, ci exclusiv ceea ce faci astăzi. Numai să se poată. Mă tem însă că nu se prea poate (...) să faci astăzi altceva, să fii astăzi altcum decât ai făcut sau ai fost ieri – asta nu se poate! Cine a fost împotriva curentului va fi împotriva curentului. Cine a fost cu turma, cu turma va fi. Foștii privilegiați tot privilegiați vor rămâne, iar descurcările – tot descurcări. Cenzorii – cenzori, iar oamenii de partid – oameni de partid (doar partidul s-a schimbat nițel, dar aspectul e minor). Proastă, lepra nu înțelege însă asemenea lucruri. (...) A accepta serviciile unor asemenea înși sub pretextul «adeziunii lor sincere», al convingerilor comune, al urgenței de a porni la «lupta cea mare», constituie adevărata, marea, impardonabila *vinovăție*. Povara acesteia o poartă, o va purta pretinsa noastră opoziție scriitoricească, la cheremul elitismului căreia se află o zeloasă droaie de abjecți lachei politici (și nu numai), din când în când priviți cu și răsplătiți prin câte-o *indulgență*. Deschizând larg porțile lichelelor, încurajând oportunismul și mercenariatul, «spălarea» păcatelor prin înlocuirea unui servilism prin altul, opoziția US a lăsat totofată deschisă, din întâmplare sau *ca din întâmplare*, o portiță de salvare foștilor scriitori de partid, sprijiniți direct de sus, de foarte

sus, și care (...) au început să ridice capetele inițial plecate, să se scuture de culpabilități și să pretindă că și ei au fost... disidenți”.

● Într-un articol politic din revista „22” (nr. 20), ***Pe pământul nimănui, aflat între cele două fronturi***, Ileana Mălăncioiu notează: „Dacă tovarășul Iliescu s-a jertfit pe altarul credinței luând lumină din lumina Prea Fericitului Teoctist, șeful serviciului său de informații s-a jertfit în fața noastră pe altarul transparenței moștenit de la Gorbaciov. Publicarea dosarului său nu a fost o simplă întâmplare, cum ar putea să li se pară unor naivi. A fost nevoie să facă acest sacrificiu ca să se poată declanșa mecanismul și să putem să facem alegerile parlamentare cu dosarele Securității pe masă. Firește, nu cu toate, ci cu acelea de care va fi nevoie. Restul, vorba lui Agamiță Dandanache, se va păstra, *neicursorule*, că poate mai este nevoie de ele și altă dată./ Și pentru ca *a patra putere în stat* să se bucure și ea de același tratament cu celelalte au apărut și două dosare ale informatorilor din presa de opoziție. Cealaltă, se înțelege, e curată ca roua dimineții./ Fără îndoială, surpriza care ni s-a făcut este mare și îngrozitor de tristă./ Ea ne face să ne îndoim încă o dată (...) și de cei cu care am fi avut încredere să mergem până la capătul lumii./ Și, cu toate astea, aş vrea să-mi pot impune să nu mă obsedeze mai mult decât se cuvine aceste dosare ale informatorilor vechii Securități, scoase la iveală de noua Securitate pentru a ne abate atenția de la lucrurile grave petrecute în ultima vreme./ (...) Deși statuia marelui dascăl al omenirii a fost dată jos de pe soclu, politologul nostru [Silviu Brucan] se întreabă, pe urmele acestuia, ce e de făcut și răspunde că singura soluție este să renunțăm la ideea naivă că se va face vreodată un proces al comunismului și să ne așezăm sub aripa «adevăraților fesenști» a lui Petre Roman, fiindcă altfel nu avem nici o șansă./ Marea tristețe nu este că ne spune acest lucru așa, de la obraz, ci că nu ar fi deloc exclus să aibă și dreptate. Oricum, după cum evoluează lucrurile, nu m-aș mira dacă, la următorul său dialog cu Emanuel Valeriu, înțeleptul Brucan ne-ar sfătui să trecem cu toții, pentru totdeauna, sub aripa tovarășului Iliescu, fiindcă este singura șansă care ne-a mai rămas./ S-ar vedea astfel că *apoliticii noștri de serviciu* care s-au dus de la bun început la Cotroceni au avut dreptate. Și s-ar mai vedea că nimic din ce face directorul S.R.I.-ului nu se duce pe apa sâmbetei. Fiindcă recenta publicare a dosarelor de informatori ai vechii Securități ale celor doi ziariști de la «România liberă» i-a dat posibilitatea reputatului nostru politolog să întrebe retoric: ce presă de opoziție, domnule, nu vezi ce e cu ei, niște informatori!”.

● Nr. 18 al revistei „Contrapunct” se deschide cu un articol politic de Ion Manolescu (***Către o restaurare a autorității morale***), pledoarie cu argumente istorico-politice în favoarea legitimității Regelui Mihai I. □ Pe aceeași pagină, Romulus Brâncoveanu evaluează critic prestația comentatorilor politici din România, remarcând pe de o parte „narcisismul” celor mai mulți dintre ei și, pe de altă parte, caracterul conjunctural, neprofesional al comentariilor (***A face***

politică scriind despre politică). Dincolo de acest diletantism generalizat, concluzia este că „Inteligenția noastră, indiferent cum a făcut-o, sentențios, candid, sigur sau bâlbâit, a creat prin cuvântul scris adevărata opoziție față de puterea instalată la 22 decembrie 1989. E suficient să închidem ochii și să ne închipuim pentru o clipă cum ar fi arătat peisajul politic românesc fără ieșirea în arenă, prin scris, a criticilor, romancierilor, artiștilor etc. și să ne dăm seama că o parte a reușitelor democratizării lor le-o datorăm”. □ Comentariile politice au în vedere implicarea SRI în jocul electoral (Emil Ionescu, *Zodia șanta-jului*), „trădarea” PNL-Radu Câmpeanu (Ion Drăgănoiu, *Între Duminica Orbului și Duminica Slăbănogului*, Iuliu Paltin, *Liberalii, morala și puterea*) sau manipularea prin intermediul televiziunii (Romulus Bucur, *Televizoritul*). □ Constantin Pricop semnează un articol despre *Ce se întâmplă în Moldova de Est*, accentuând asupra instabilității politice. □ Isidor Chicet realizează un interviu cu pensionarul Gheorghe Delurinițu din Orșova, fost deținut politic și coleg de celulă cu N. Steinhardt („*În aceeași celulă cu N. Steinhardt. Tulburătoarele confesiuni ale unui deținut politic*”). □ Ion Bogdan Lefter comentează elogios volumul *În exercițiul ficțiunii. Eseu despre Școala de la Târgoviște* de Mihai Dragolea (*Prima carte despre Școala de la Târgoviște*). Despre același volum scrie și Mădălina Mureșan (*Aventuri textuale*). □ Peter Sragher prezintă un volum colectiv despre Aktionsgruppe Banat (*Un pronume a fost arestat. Texte despre Aktionsgruppe Banat*) apărut în Germania sub coordonarea lui Ernest Wichner (*Șvabii din Banat la vremuri de restriște*). □ Din sumar mai rețin atenția: un eseu ideologic de Victor Neumann, *Pluralismul față în față cu forma mentis colectivă*, și un interviu realizat de Elena Ștefoi cu prozatoarea olandeză Carla Boogards: „*Scriitorii calcă întotdeauna peste tabuuri*”.

23 mai

- În „Dreptatea”, Valeriu Neșțian (*Neobolșevizarea „literară” a elevilor*) constată o inerție stângistă în manualele școlare editate în 1991 și 1992. La capitolul „proze”, sunt supraliciteate, crede V.N., aceleași reportaje de Geo Bogza, cu „mărețele realizări de după 1944”. Din *Moromeții* de Marin Preda este selectat fragmentul cu „diatriba antimonarhică a personajului titular”: „Foarte semnificativ, în sectorul dedicat poeziei și teatrului se răsfață imper-turbabil «apoliticul» Marin Sorescu”. Mai sunt reținuți, critic, D.R. Popescu, pedalându-se „pe apologia titoiștilor și pe «visul revoluționar» (care o fi acela)”, și Zaharia Stancu, cu „zaharisitul Darie”, care „n-a mai îmbătrânit în respectivele manuale și analize literare”.

25 mai

- Are loc decernarea Premiilor Uniunii Scriitorilor din România pentru anul 1991. La „Poezie”, câștigătorii sunt Petre Stoica (pentru volumul *Piața Tien*

An Men II, Editura Albatros) și Liviu Ioan Stoiciu (pentru volumul *Poeme aristocrate*, Editura Pontica). La „Proză”, Paul Goma (pentru romanul *Ostinato*, Editura Univers) și Dumitru Țepeneag (pentru *Zadarnică e arta fugii*, Editura Albatros). La secțiunea „Teatru”, laureatul este Matei Vișniec (pentru piesa *Omul care vorbește singur*, apărută în nr. 1-2 al revistei „Teatrul azi”). Premiul pentru „Critică literară” le revine lui Adrian Marino (pentru volumul I din *Biografia ideii de literatură*, Editura Dacia) și lui Gelu Ionescu (pentru *Anatomia unei negații*, Editura Minerva). La secțiunea „Publicistică” premiați sunt Ion Ioanid (pentru *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Editura Albatros) și Mircea Ciobanu (pentru *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas). La secțiunea „Literatură pentru copii” câștigătoare este Florența Albu (cu volulul *Copilărie*, Editura Ion Creangă). S-au acordat trei premii pentru „Debut”, laureații fiind Iustin Panța (pentru volumul de poezie *Obiecte mișcate*, Editura Eminescu), Mihai Ioan Cochinescu (pentru romanul *Ambasadorul*, Editura Cartea Românească) și Luca Pițu (cu volumul de eseuri *Naveta esențială*, Editura Moldova). La secțiunea „Literatura minorităților” au fost premiați Balla Zsófia (*A páncél nyomai/Urmele armurii*, Editura Kriterion) și Draga Miranici (*Restevano detinstvo/Copilărie fericită*, Editura Kriterion). Premiul pentru „Traduceri din literatura universală” le-a revenit lui C.D. Zeletin (pentru traducerea cărții lui Baudelaire, *Florile răului*; Editura Univers) și lui Jean Grosu (pentru traducerea volumului *Ridicole iubiri* al lui Milan Kundera, Editura Univers). Iar premiul pentru „Traduceri din literatura română” i-a fost acordat lui Annie Bentoiiu (pentru traducerea în franceză a volumului lui Gellu Naum, *Partea cealaltă/L'autre côté*). Ștefan Aug. Doinaș a fost distins cu premiul „Opera Omnia”. Premii onorifice pentru întreaga activitate au primit Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Dorin Tudoran și Sorin Alexandrescu. Juriul i-a avut în componența sa pe: Mircea Martin (președinte), Gabriela Adameșteanu, Ștefan Agopian, Cezar Baltag, Al. Cistelecan, Aurel Covaci, Bedros Horasangian, Florin Manolescu, Mircea Mihăieș, Costache Olăreanu, Adrian Popescu, Cristian Teodorescu și Doina Uricariu.

27 mai

● „România literară” (nr. 19) anunță, pe prima pagină, că urmează să-și suspende apariția din cauza dificultăților financiare. □ Într-un text intitulat „**Precizări**” *nepotrivite*, Ion Rahoveanu îi dă o replică lui Dan Deșliu care, în nr. 16 al revistei, o acuzase pe Ana Blandiana că și-ar falsifica biografia: „Dan Deșliu pune la îndoială buna credință a datelor din interviurile acordate de Ana Blandiana referitoare la debutul ei și la anii ei de interdicție. Numai că, D-sa nu poate doborî argumentele confesiunii, întrucât confundă perioadele, mai precis, timpul îndelungat de cenzurare, cu perioadele de interdicție a publicării, a numelui./ Fiindcă am lucrat la revista «Tribuna» și răspundeam de resortul de poezie, aduc mărturie că Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu

și alții au debutat într-adevăr la «Tribuna». Adevărul faptelor e chiar «cum crede» Ana Blandiana, după începuturile clujene, nu «a debutat», ci a continuat să publice în alte reviste, ca «Luceafărul» pe care îl conducea pe atunci Dan Deșliu./ Autorul actului de curaj cunoscut din timpul dictaturii omite însă exact anii când poeta se afla sub interdicția de semnătură, din cauza detenției politice a tatălui ei, vicarul episcopiei de Oradea, când mai întâi conducerea «Tribunei» s-a străduit să obțină anularea interdicției. «Tați condamnați» era un vers al Anei Blandiana. Inexact e citat și numele, Doina fiind în realitate oral, prietenesc, iar cel oficial fiind Otilia Valeria Coman./ Spre o și mai limpede delimitare între cenzurare și interzicere, îi amintesc lui Dan Deșliu că Ana Blandiana a mai avut o asemenea perioadă când și el însuși a trecut prin aceleași amaruri, în ultimii ani ai dictaturii. A se vedea poemul anticeaușist *Arpagic* (Ceapă mică...). Dacă nu crede, pot să-l confirm prin câteva rânduri olografe ale poetei: «iți doresc pagini scrise, pagini tipărite»./ Cât despre debutul (și al) lui Marin Sorescu în «Luceafărul», e tot o inexactitate. Marin Sorescu a venit de la Iași, unde era student, la «Tribuna», cu versuri. L-am întrebat «de ce nu-l publică ieșenii» și mi-a răspuns cu nonșalanță ridicând din umeri: «Nu mă publică». I-am reținut o poezie care a apărut operativ și e debutul său, întrebați-l pe Marin Sorescu dacă nu e așa, D-le Dan Deșliu. Și permiteți-mi să vă spun părerea mea, că e bine să avem încredere în mărturisirile colegilor de breaslă, care merită atâta lucru./ În privința debutului lui Adrian Păunescu, cred că aveți dreptate, eu doar i-am răspuns la poșta redacției când era student la filologia bucureșteană, l-am sfătuit să renunțe la atitudinea zgomotoasă și să cultive lirica neagitatorică, de pildă cea de dragoste. Ce a făcut însă, s-a văzut”. □ Gheorghe Grigurcu polemizează cu revista „Literatorul” – în articolul *La umbra lui Popescu-Dumnezeu*: „Conceptia comunistă se perpetuează nu doar sub semnăturile celor ce au slujit-o «la vârf» ori măcar în văzul lumii, ci și acolo unde nu ne-am fi așteptat, bunăoară în paginile revistei «Literatorul», având în frunte un comitet director format din câțiva autori ce, în pofida unor concesi, mai puțin bătătoare la ochi, nu s-au numărat printre protagoniștii colaboraționismului. Cu toate acestea, un oportunism latent zăcea în conștiința lor ambițioasă (...). Ceea ce s-au ferit a face la curtea Ceaușescului, fac azi în curtea «liberalizată» de la Cotroceni. Răbdarea lor n-a putut fi împinsă mai departe. Ne-a impresionat tandrețea cu care s-au alipit noii puteri, față de care marea majoritate a confracților noștri a manifestat rezerve. (...) Înzeștrați cu o arătoasă publicație, tipărită pe o foarte bună hârtie, în condițiile vitrege ale crizei de hârtie pe care o străbatem, literatorii în cauză au înțeles a-i da o turnură «apolitică», adică taman potrivită pentru a arunca praf în ochii credulilor. Cititorii mai circumspecți nu pot ocoli întrebarea de ce e blamată în această revistă doar o anume politică, cea neconvenabilă președintelui și puterii sale. Așadar, «apolitismul» funcționează ca un pretext (o «găselniță» abilă) pentru combaterea oponentilor conducerii actuale,

sub a cărei mărinimoasă pulpană (...) se bulucesc spre a-și găsi adăpost profitorii de diferite spețe ai vechiului regim. Aceștia din urmă nu numai că, oricât de troglodiți s-ar arăta, n-au a suferi nici cea mai mică neplăcere din partea esteților subțiri de la «Literatorul», dar se bucură și de prilejul de a constata că li se colportează în coloanele periodicului chiar ideologia, în varianta ei ultimă, omologată de Dumitru Popescu-Dumnezeu, cu sprijinul de nădejde al lui Adrian Păunescu. (...) Iată, din mai multe exemple pe care le-am putea oferi, atacul lui Andrei Grigor («Literatorul», nr. 16-17/1992) împotriva pretensei «reeditări» a abuzurilor... proletcultiste, sub condeiele care pun în discuție cazurile de demisie morală și compromitere în creație ale unor cărturari și scriitori români sub totalitarism. S-ar părea că D. Popescu-Dumnezeu stă în spatele «junelui corupt», șoptindu-i...». □ Dan C. Mihăilescu (**Continuare la Cartea Rătăcirilor**) comentează volumul lui Arșavir Acterian, *Jurnalul unui pseudofilosof* (Editura Cartea Românească, 1992) – „Arșavir Acterian a pierdut filosofia, a ratat literatura, a părăsit jurnalistica, a rămas un client fidel al vernisajelor și al librăriilor, a încheiat-o de mult și definitiv cu politica și cu tot ce rămâne invariabil captiv în sfera lui Pseudo. A ajuns, în schimb, să debuteze editorial la 85 de ani...! Hotărât lucru, generația 27 e inepuizabilă în surprize. (...) «...Dacă n-ar fi decât această comuniune într-un faptul mistic pe care o simt cu voi și a meritat să trăiesc, orice m-ar aștepta de acum încolo: chin, moarte.» Este de ajuns? Pentru El – da. Pentru noi, nu. Nu încă, vreau să zic”. □ Romanița Constantinescu și Andreea Deciu consemnează întâlnirea lui Hans Robert Jauss cu studenții de la Filologia bucureșteană (**Hans Robert Jauss la București**).

● În „Luceafărul” (nr. 19), interviul revistei, realizat de Marius Tupan (**13 întrebări pentru...**), îl are ca protagonist pe poetul și traducătorul Aurel Rău, directorul revistei clujene „Steaua”, care își rememorează biografia poetică și expune, pe larg, o serie de strategii prin care, în anii comunismului, se desfășurau necocierile cu cenzura. □ Florin Manolescu comentează volumul *Jurnalul unui martor* de Liviu Ioan Stoiciu (publicat inițial în revista „Contrapunct”, în 1990 dispărut apoi în mod misterios după ce primise „bun de tipar” din partea editurii „Universitatis, pe 15 ianuarie 1991) și, pornind de la această mărturie, glosează în marginea fenomenului Pieței Universității și al mineriadei din 13-15 iunie 1990 (**O coborâre în infern**): „Avem de-a face (...) cu o mărturie importantă din mai multe puncte de vedere. Pentru că aparține unui om a cărui probitate e deasupra oricăror bănuieli, pentru că e de cele mai multe ori directă, înregistrată adică «la fața locului» și mai ales pentru că reușește să acopere câteva secvențe în legătură cu care nu există (cel puțin deocamdată) alte mărturii. În plus, depozițiile din *jurnalul* lui Liviu Ioan Stoiciu aparțin totuși unui poet, care s-a văzut confruntat dintr-odată cu o realitate pe care nici cea mai înfierbântată imaginație nu e sigur că ar putea-o inventa. I-a fost dat poetului Liviu Ioan Stoiciu să facă și această experiență

cu totul ieșită din comun, o experiență care, prin datele ei esențiale, echivalează cu o coborâre în infern. (...) Poate că justiția nu va lua încă mult timp în seamă depoziția poetului (Comisia parlamentară care l-a audiat în acest scop n-a făcut-o). În schimb, sensibilitatea noastră și, în cele din urmă, istoria vor rămâne mereu impregnate de țipătul acestor mărturii, care dovedesc că societatea românească poartă încă din plin stigmatul pe care peste patruzeci de ani de dictatură comunistă au reușit să i-l aplice. Pentru că în centrul mărturiilor lui Liviu Ioan Stoiciu se află, de fapt, violența și grosolănia de neimaginat a celor investiți cu obligația de a garanta, după decembrie 1989, democrația și speranțele unei explozii sociale anticomuniste. (...) Fără să se piardă în speculații pe marginea acestor întâmplări, Liviu Ioan Stoiciu se rezumă să înregistreze *oroarea* cu convingerea că tocmai imaginea exactă a acestei orori poate trimite în direcția semnificațiilor politice ascunse. Având la dispoziție scenele descrise de «reporter» (...) nu mai e nevoie de accesul la scenariile secrete ale istoriei pentru a înțelege tâlcul tragediei care s-a întâmplat în iunie 1990. Minerii dezlănțuiți pe străzile Bucureștilor, sediile devastate ale partidelor politice aflate în opoziție, soldații abrutizați, lovind pe două coloane arestații încărcăți în duce sau urinând somnolent de pe tancuri, anchetatorii care pentru a smulge de la arestați depozițiile dorite, răspândesc în infernul de la Măgurele zvonul că în Piața Universității cărțile lui Mircea Dinescu au fost arse și Marian Munteanu a fost omorât, sau, pe deasupra acestor orori, discursul președintelui Ion Iliescu (...) din dimineața zilei de 14 iunie indică limpede orientarea adevărată a Puterii instalate în România la 20 mai 1990. Aflat în punctul în care mărturia se întâlnește cu documentul, cu reportajul, dar și cu poezia, jurnalul lui Liviu Ioan Stoiciu este de fapt autobiografia unei lumi care ne cuprinde pe toți, și în centrul căreia s-a aflat timp de 52 de zile «km 0» al «zonei libere de neocomunism». Depinde în ce parte a acestei «autobiografii» ne plasăm”.

● În „Azi” este publicat un grupaj *Vladimir Streinu – 90* (conținând, între altele, un articol omagial semnat de Gabriela Eftimie).

28 mai

● Nr. 21 din „Tribuna” este unul special, dedicat Festivalului Internațional „Lucian Blaga” – Cluj 1992 –, deschis cu Marele Premiu ce i-a revenit lui Marc Quaghebeur din Belgia pentru eseu *Un om se apleacă peste margine* (pornind de la poemul omonim), publicat integral aici, în traducerea lui Tudor Dumitru Savu. □ Sunt reproduse, de asemenea, prin intermediul lui Ovidiu Moceanu, pagini inedite din corespondența familiei Blaga, sub titlul *Doamna cu Licorn*. □ Liviu Petrescu publică articolul *Nichita Stănescu și Lucian Blaga* (despre impactul lui Blaga asupra „generației Labiș”): „Sistemul poetic al lui Lucian Blaga nu este nici unul de tip *mimetic*, dar nu încapă îndoială, el nu mai este nici unul de tip *expresiv*, paradigma curentă a poezilor din «ge-

nerația Labiș»; creația lui Nicolae Labiș râvneste spre un nou cer poetic, acela al unei poetici a sugestiei. Or, dacă poetica *imitației* este asociată îndeobște, și nu fără temei, epistemei clasice, dacă, mai apoi, poetica *expresivă* este pusă în legătură, așa cum s-a făcut adesea în critica românească, cu o epistemă romantică, este cât se poate de limpede că poetica *sugestiei* corespunde unui stadiu istoricește și mai evoluat, acela al epistemei moderne”. Nichita Stănescu „folosește formulele *inexprimabilul, tulburătorul nu știu ce, ideile vagi* – deci după o primă luare de poziție, din perspectiva unei *poetici expresive*, Nichita Stănescu face pași hotărâți, în deceniul al optulea, spre o *poetică a sugestiei* și, implicit, către o epistemă literară modernă. Schimbarea de paradigmă s-a produs, nu încapă îndoială, sub influența unei serii întregi de factori [dar] (...) presiunea cea mai puternică a exercitat-o modelul blagian. O presiune atât de mare, încât ea a ajuns să se reflecte până la nivelul terminologic; astfel, conceptul în jurul căruia se cristalizează noua paradigmă poetică, în cazul lui Nichita Stănescu, este acela de «necuvânt». Or, nu este greu să descoperim aici ecoul unei inovații lexicale specific blagiene”.

29 mai

• În editorialul din revista „22” (nr. 21), *Aici nu este mâna lui Măgureanu*, Gabriela Adameșteanu critică indecizia și lipsa de unitate a forțelor politice din opoziție, apreciind, în perspectiva apropiatelor alegeri prezidențiale, că propunerea lui Emil Constantinescu drept candidat unic al opoziției este o „diversiune” și o „frivolitate” care „barează șansele singurului candidat «prezidențiabil» al opoziției la această oră – Nicolae Manolescu”. Articolul abundă în esopisme: „Dezamăgirile sunt inerente vieții, iar noi, oamenii trăiți și crescuți în comunism, de doi ani și jumătate abia învățăm să vorbim și să mergem singuri. Așa că nu ne putem plânge că n-am fi avut dezamăgiri în acest interval de timp – nu deziluzii sentimentale, ci revelații precise ale unor comportamente neașteptat de «nedemocratice» din partea unor oameni până mai ieri «admirabili», din «tabăra noastră», din larga și multiforma «opoziție», din «presa independentă». Mai gravă dezamăgire însă decât chiar faptul că un mare luptător pentru democrație (de la balcon) putea avea comportamente tipice de șef ceaușist sau că sentimentalismul (pentru Piața Universității), aliat cu diletantismul iresponsabil putea deveni nociv pentru o instituție, era în ultimă instanță reacția grăbită și grijulie de a cocoloși lucrurile, panica familială, provincială și angoasată, tradusă prin șușoteli dezaprobatore (acum v-ați găsit și voi, ca să le dăm ăloră satisfacția că nu suntem uniți, că ne certăm între noi?!), îndemnul plângăreț, dar categoric de a închide ochii, de ochii lumii. Iar convingerea ultimă venea la fel de rapid, automulțumită, autoliniștitoare: aici au pus ei la cale ceva care să vă dezbine, aici sigur este mâna lui Măgureanu./ Ei bine, nu. Nu este deloc nimerit să treacă greșelile din «tabăra noastră» în contul calităților din «tabăra» lui Măgureanu. (...) Nu Măgureanu i-a făcut pe

toți cei pe care opinia publică (disperată) îi chema să facă un partid politic, să n-o facă atunci când era momentul. Nu el le-a redactat textele cu leit-motivul «noi nu vrem puterea», nici sloganurile despre cum «vom reuși noi împreună». Nu Măgureanu îi împinge acum, în al 12-lea ceas, de la spate pe fiecare dintre micii lideri bovarici al opoziției să se arunce cu capul înainte în campania prezidențială, fără sondaje prealabile, fără consultarea (democratică!) a filialelor (referința directă este la A.C.), ca niște ageamii într-ale înotului într-un bazin de performanță. Și asta în timp ce de luni de zile presa independentă vorbește la unison despre necesitatea candidatului unic! Să ne mai plângem că nu ne ascultă puterea?! În schimb, C.D. nu se poate plânge că presa «ei» n-a avut răbdare cu ea. (...) Atemporală în criza de timp în care a intrat România, A.C. aduce o candidatură de ultimă eră, o adevărată «lovitură de teatru» care pune un mare semn de întrebare asupra procedurilor prealabile democratice dinăuntrul ei: pentru că sondajele de până acum (inclusiv cele făcute la GDS, și chiar de revista noastră) arătau șansele (mereu crescânde) ale candidatului PAC – Nicolae Manolescu. Pentru a nu deruta electoratul (care desigur, merita la această oră alți oameni de decizie în conducere), presa a tăcut și asupra zvonurilor care circulă de mai mult de o lună despre cum îl pe cine vor vota cei ce decid candidatul unic. (...) Desigur, o candidatură ca a lui Emil Constantinescu, rectorul Universității București, ar fi fost poate de luat în seamă mai devreme: la ora aceasta, deși pare o adevărată diversiune, e numai o frivolitate. Al cărei preț nu-l va plăti însă nici A.C., nici C.D., ci întreaga țară. Putem deci să asigurăm prost-inspirata conducere A.C. că dacă nu își retrace la vreme propunerea care barează șansele singurului candidat «prezidențiabil» al opoziției la această oră – Nicolae Manolescu –, vom pierde toți împreună“. □ În articolul *De la delațiune la autodenunț*, Ion Vianu pledează pentru o „analiză rațională” a situației în care se găsesc foștii colaboratori ai Securității, pentru – deopotrivă – „intransigentă” și „toleranță” în judecarea istoriei ultimelor decenii: „Între ispita pe care o putem simți de a refuza informația dată: aceea că X sau Y au fost informatori, pentru motivul că ea este filtrată în mod perfid, pentru a sparge rândurile opoziției, și graba de a pune la stâlpul infamiei pe toți cei care sunt, mai devreme ori mai târziu, revelați există și un loc pentru o analiză rațională./ Un vechi adagiu medical spune că nu există boli ci numai bolnavi. *Mutatis mutandis*, aş spune că nu există delațiune, există numai delatori./ Ar trebui pornit de la mecanismul însuși al recrutării. Este cunoscut că, în anumite momente, deținuții politici erau aproape obligați să semneze în condiții de constrângere care îi lipseau de cea mai elementară posibilitate a unei alegeri libere. Au existat oameni strânși cu ușa, trăind un insuportabil șantaj. Au fost alții slabi, fricoși. Alții au fost, poate, interesați, urmărind micul avantaj, plașca – constitutivă regimului. (...) Și au mai fost nesfârșite combinații și dozări între toate aceste categorii, care se pot imagina./ Se mai ridică apoi întrebarea: ce au făcut acești inși după ce au fost recrutați? Au «turnat» pe

capete sau numai cu picătura – sau deloc? S-au folosit de încrederea «organelor» pentru a-și satisface interesele lor sau, cuprinși de imbecilitate, și-au imaginat chiar că sunt adevărați patrioți care slujesc România? (...)/ Să spunem de la început că în principiu, nimeni nu e nevinovat. Toată lumea avea puțină să refuze. Cine nu a făcut-o a fost cel puțin slab./ Acestea fiind admise, este evident că slăbiciunea de caracter nu definește numai pe cei care au fost informatori. Au fost mulți care nu au acceptat sau nu au avut ocazia să accepte înregimentarea în cohorta sicofanților, dar au consimțit totuși să discute cu reprezentanții Tagmei. Oricine nu a apucat de reverul hainei și de turul pantalonilor spre a arunca pe ușă pe cel venit să facă o astfel de propunere dezonorantă – aceea de a deveni informator – a făcut o concesie regretabilă. Dar câți vor fi fost aceștia? Unu, doi? Mi-e teamă că am articulat o cifră prea mare. Deci: cine nu a păcătuit, să ridice primul piatra./ În al doilea rând: ticăloșia nu s-a manifestat numai prin adeziunea la corporația «ginitorilor». Formele lichelismului au fost numeroase și foarte dăunătoare. (...)/ În al treilea rând: revoluția are, azi, aproape trei ani; mulți dintre cei care s-au comportat atunci cu lașitate au dovedit că sunt în stare să aibă și caracter. Dacă neglijăm atitudinea lor din acest trecut recent, favorizăm pe cei care continuă, printr-un nedeazămînt conformism, să fie și azi *la putaine respectueuse* a țării reînviată. Să fim lucizi: au mai apărut dosare de informatori ale unor inși bine văzuți de puterea actuală, ceea ce nu i-a lipsit de pseudo-onorabilitate, de posturi în străinătate și de privilegii./ Este scandalos ca cei care au acces la lista de informatori să o folosească în scopuri pur politicianiste. (...) Vrem lista întreagă și nu o lugubră (și zadarnică) manevră, după cum bate vântul./ Sarcina fiind imensă, am putea fi ispițiți să spunem că trecutul trebuie îngropat. Să nu judecăm oamenii decât după acțiunea lor prezentă și să lăsăm la o parte rușinea care a fost. Nu ar trebui să fie nevoie să adaug că o astfel de atitudine ar fi o miopie greu de admis. Este cu neputință să construiești un viitor fără amintire: fără fundații, ca o cale ferată fără traverse. Nimic nu se poate ridica pe nisip: am condamna generația următoare la un relativism moral care în cele din urmă ar distruge-o. Cinismul este o socoteală pe termen scurt care se dovedește întotdeauna falimentară. Operația care a început este dureroasă, e penibilă: se poate chiar spune că ne va otrăvi încă mulți ani: dar e inevitabilă./ Să fim intransigenți, dar să fim toleranți. Să nu uităm că informatorii sunt frații noștri: mai slabi, mai întunecoși în motivele lor, câteodată complet nedemni. Să luptăm pentru o documentare completă, în fiecare caz. Să le dăm puțină să dea o explicație: chiar din felul cum fiecare își organizează apărarea se poate deduce caracterul lui; există un adevăr care rezultă din stil și care cu greu poate fi falsificat“. □ Sub titlul *Alice în țara sârmei ghimpate*, Monica Lovinescu comentează volumul memorialistic al Oanei Orlea, apărut la editura pariziană Seuil, în 1992, *Les années volées. Dans le goulag roumain à 16 ans*, din care cităm finalul: „Literatura concentraționară ocupă în Occident rafturile

unei întregi bibliotecă, și asta de pe la sfârșitul anilor '30, când apărea mărturia lui Ciliga despre Gulag, pe atunci neluată de nimeni în considerare./ Faptul că mărturia Oanei Orlea se înscrie, în mod natural, în viziunea vastă a întregului univers concentraționar sovietic este subliniat și de prefațatorul volumului, Jean-Claude Guillebaud, care scrie: «Acum că zidurile au căzut (...), că dezastrul comunist s-a consumat, că limba de lemn s-a descalificat, o imensă întrebare ne obsedează: cum de a fost cu puțință? Atâta vreme? (...) Sutele de mărturii pe care ne-a fost dat să le citim de o jumătate de secol încoace (...) ne-au lămurit asupra circumstanțelor istorice sau polițiste ale acestei nebulii. Dar în centrul dramei rămâne un punct orb (...). Mi se pare că n-am terminat cu comunismul. Suntem acum mai bine plasați pentru a înțelege că misterul nu sălășluiește în fruntea dogmelor, sau în șocul grandilocvent al ideilor, ci mai curând în cotidianul incredibil al lucrurilor (...). O chinuitoare densitate a lucrurilor, spre care ne îndreaptă talentul singular al Oanei Orlea. În felul ei, cu propria-i luciditate mai devastatoare decât oricare alta, deoarece aparține încă, de fapt, copilăriei. (...) Privirea, suferința, dar și neobosita ironie a unui copil: alchimia memoriei și a meșteșugului scriitoricesc: iată probabil de ce, în aceste pagini, se produce adevăratul miracol al scriiturii. Miracolul unui adevăr subit demachiat. Acela al unei voci care, pur și simplu, ni se adresează nouă»./ Poate că fraza finală va fi greu de înțeles pentru cei care în România se încăpățânează din lene teoretică să rezerve doar ficțiunii dreptul de a se numi literatură. Cu atât mai rău pentru ei”.

● Într-un articol din „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 22), „**Afirmatii cutezante**”, Gheorghe Grigurcu îi dă o (nouă) replică lui Andrei Grigor care, într-un articol din «Literatorul», „îi trece în revistă pe neconvenabilii ce au exprimat rezerve asupra lui Marin Preda: subsemnatul, Alexandru George, I. Negoșescu, Pavel Chihaia, S. Damian, Doina Jela (de mirare doar că lipsesc Adrian Marino, Cornel Regman, Barbu Cioculescu, Ion Bogdan Lefter ș.a.)”.

„Ocupându-se de articolul nostru, **Despre Marin Preda, neconvențional**, Andrei Grigor cutează a ne răstălmăci poziția cu o grosolănie cu atât mai vădit cu cât scopul (evident, sarcină redacțională!) trebuie să fie compromiterea noastră cu orice preț. Orbit de tendențiozitate, publicistul ne învinuiește de «ipocrizie» (?), chiar și atunci când vorbim despre «un anume rol *pozitiv* jucat de autorul *Moromeților* după 1971, de denunțare a unor fenomene de degradare din viața culturală a țării noastre, de împotrivire la unele măsuri aberante ale totalitarismului aflat în ofensivă». De ce «ipocrizie»? De ce «vicleană captare a bunăvoinței» (cititorului)? Numai pentru că refuzăm interpretarea liniară, univocă, dubios hagiografică a importantului scriitor, numai pentru că aruncăm o privire asupra realității posturii sale și nu ne jenăm a relata ce am văzut? (...) Și ce «afirmații cutezante» mai comite Andrei Grigor? Se întreabă, la un moment dat, referitor la subsemnatul: «De ce criticul întreprinde aceste decupaje critice abia acum?». De parcă n-ar ști că articolul meu e prilejuit de

apariția volumului *Creație și morală* (Editura Cartea Românească, 1989), prin intermediul căruiu am putut lua cunoștință prima dată, într-un chip sistematic și cvasicomplet, de publicistica lui Marin Preda. Se plânge de «lungimea citatelor», iritat, bineînțeles, mai cu seamă de substanța lor, adică nu de cantitatea, ci de calitatea lor, ce ne susține punctul de vedere (...). Ne mai reproșează absența unui comentariu asupra «contextului» din care sunt scoase «afirmațiile incriminate» (...), de parcă acest «context», în generalitatea impusă de spațiul unul singur articol, n-ar trebui presupus ca fiind îndeajuns de cunoscut, în schimb afirmă că «respectivele fraze ale lui Preda sunt extrase dintr-un articol în care acesta polemiza, în 1982, cu V. Em. Galan», ca și cum m-aș fi mărginit a oferi citate dintr-un singur text și nu din numeroase, acoperind o perioadă de câteva decenii! Despre celelalte citate nu se suflă o vorbă! Și tot procedura mea ar fi, după A. Grigor, «malonestă»! (...) Dar cele mai cutezante... cutezante ale lui Andrei Grigor se plasează în zona de operații preferată a «Literatorului», și anume în cea a referințelor la persoană. Ea prezintă «avantajul» unei deplasări a discuției de la obiectul său, al unei dispersii a «argumentelor» subrede sau... inexistente între scornire, insinuare și insultă. (...) După ce a încondeiat-o cu cinism pe Monica Lovinescu, se răfuiește cu I. Negoțescu, îngânându-l astfel, cu o sarcastică intenție: «Sigur, Marin Preda n-a repudiat regimul în afară, ca alții, pentru simplul fapt că a rămas aici». Acest cuvânt subliniat, «aici», măsoară fidel distanța de dispreț ideologic față de exil (...). Și acum despre insinuările calomnioase care privesc persoana subsemnatului. Imberbul Andrei Grigor dă de înțeles (în lipsa a ceva mai compromițător) că aș fi stat, în timpul comunismului, «pe margine», că între cei ce s-au împotrivit Tezelor din Iulie «nu avem știre să se fi aflat și Gheorghe Grigurcu» (...) Sau, vorbind despre «metoda stalinistă a realismului socialist», cutează a adăuga în legătură cu mine, cu aceeași ispită a ironiei, că «opозиția sa la metoda în cauză s-a manifestat mult mai timpuriu (prin 1990-1991)». Înțeleg că lipsa de informație (chiar scandaloasă) îi convine lui A. Grigor. Înțeleg că ar putea, eventual, invoca împrejurarea că nu s-a născut când subsemnatul era exmatriculat de la Școala de literatură pentru inconformismele sale ce au culminat cu o vizită făcută interzisului pe atunci Tudor Arghezi ca și pentru cele la fostul cenaclu al lui E. Lovinescu, unde a cunoscut-o pe soția marelui critic, și nici când cuteza (...) să scrie singurul comentariu apărut în acel moment în țară (în revista «Steaua») la volumul *Tălmăciri din lirica universală* (1957) al lui Lucian Blaga, comentariu pentru ținuta căruiu i-a sărit în cap presa proletcultistă a timpului. (...) Dar îi propun mai tânărului meu coleg să reflecteze la următoarele: dacă e încredințat că n-am avut nici un accent de «împotrivire» și «demnitate» în fața comunismului, că opозиția mea la realismul socialist s-ar fi manifestat abia după decembrie 1989, cum se explică atacurile copioase de care am beneficiat din partea oficialității și a criticii aservite acesteia începând cu cele din «Lupta de clasă» a anilor '50 și mergând până la „Scînteia» anilor

80, dușmănia constantă pe care mi-au purtat-o publicații precum «Săptămâna» lui Eugen Barbu și «Luceafărul» lui Nicolae Dan Fruntelată? Cum se explică persecuțiile și marginalizarea de oarecare răsunset (am stat într-adevăr, într-un anume sens, «pe margine», însă nu din vina mea!), la care am fost supus o mare parte din viață? Cum se explică anii de șomaj și apoi cei ai îndelungatului domiciliu forțat, de care, veritabil iobag ideologic, am avut parte? Cum se explică faptul că securitatea m-a percheziționat și mi-a confiscat în februarie 1985 manuscrisele?» □ Într-un interviu intitulat „*Să privim mai degrabă înainte decât înapoi*”, Dorin Popa dialoghează cu Nicolae Manolescu pe teme precum: relația dintre politică și etică, necesitatea eliberării de trecutul comunist, proiectul de reconstrucție socială propus de Partidul Alianței Civice (și de Convenția Democratică din România), conflictele interetnice din Ardeal. Dialogul continuă și în nr. 23 din 5 iunie 1992.

● Pe prima pagină a revistei „Contrapunct” (nr. 19), Ioana Pârvulescu publică o pastişă-adaptare (în cheia alegerilor generale din România) după poemul *If* al lui Rudyard Kipling: „Dacă există și mai ales/ dacă nu seamănă cu Câmpeanu/ dacă știe franceza fără să-și fi făcut studiile la Toulouse/ și engleza fără accent de Moscova/ și oricât de tare s-ar neliniști/ pentru soarta spațiilor verzi/ n-are de gând să cheme în ajutor minierii.../ dacă a stat vreodată la coadă și a auzit/ că era mai bine pe vremea lui Ceaușescu/ care a făcut mult pentru noi și metroul/ și că rege ne-ar mai lipsi și/ că îi imităm pe vestici ca să avem șomeri/ și că nu se poate face nimic în țara asta de hoți/ dacă poate auzi toate astea/și multe altele fără să i se accelereze pulsul/ și gata e să le răspundă liniștit.../ dacă fără să fi fost membru PCR/ știe că oricine îl poate numi comunist/ fascisto-legionar sau golan/ și dacă toate sacrificiile lui vor fi considerate/ egoism, dorință de înavuțire, de putere sau curată nebunie.../ dacă n-are de gând să spună vreodată ceva despre consens/ emanați și să se complacă în suc propriu/ de beclence contexte sau să accepte la nesfârșit/ vadimești pretexte.../ dacă e gata să nu mai primească decât scrisori oficiale/ și deschise pline de plângeri și critici aspre/ fără să se creadă nedreptățiți/ și nici un mulțumesc să nu accepte niciodată.../ dacă toate cuvintele îi vor fi răstălmăcite/ și câte unul le va tălmăci din nou neobosit/ și va crede în ce spune/ fără să devină fanatic/ dacă e conștient că e atât de ușor să dezamăgești acum/ chiar dacă un viitor nesigur îi va da dreptate/ și dreptate caută/ și dacă știe să aibă putere fără să se poarte ca un puternic/ și nu vrea cu nici un preț să se bucure/ când apare zâmbitor pe prima pagină a ziarelor/ ci, dimpotrivă, va fi mai atent și mai lucid/ iar laudele le va primi cu o grimasă de-ndoială/ și dacă aplauzele adresate lui pe drept le va suporta doar/ ca pe o inevitabilă pedeapsă/ și dacă e în stare printr-o singură fărâmă de conștiință curată/ să curețe straturi de murdărie/ de pe pavajul străzilor, de pe bani, din apă și aer și conștiințe/ vinovate/ dacă nu se teme de măgurene/ tertipuri și tipicuri/ și dacă poate da celor mulți (și-atât de triști uneori) un dram/ de încredere în plus/ chiar când îl costă ani de viață/ și

dacă e gata să poarte crucea puterii /în tăcerea cea mai deplină/ și să piardă totul când toți în jur câștigă /fără să-i treacă prin gând să abandoneze/ jocul sau lupta sau viața/ dacă orice s-ar întâmpla nu-și va pierde speranța/ încrederea/ iubirea /atunci e un Om, însă mai presus de toate, dacă există/ mai avem o șansă, fiul meu” – **Dacă (după Kipling și înainte de alegeri)**. □ Emil Ionescu se oprește asupra conflictelor intervenite în interiorul Convenției Democrate, apreciind că blocarea candidaturii la președinție a lui Nicolae Manolescu în favoarea celei a lui Emil Constantinescu, susținute de Ion Rațiu, ar deschide cale liberă pentru vitoria la prezidențiale a lui Ion Iliescu: „Din partea Alianței Civice, devenită nu se știe cum un adversar al PAC, a fost avansată candidatura d-lui Emil Constantinescu, rectorul Universității din București. Convenția are, astfel, cinci pretendenți la președinție. Principial, nu văd nimic rău în asta. Dar voci din aceeași presă independentă acuză Convenția de lipsă de transparență și de indecizie în ceea ce privește scrutinul intern. Și acuzația este întemeiată. (...) Ultimul editorial al săptămânalului «22» dădea ca aproape sigură ieșirea din cursa prezidențială a d-lui Nicolae Manolescu, fără să dezvăluie însă cum s-a produs acest abandon. Judecând după regulatele atacuri josnice ale ziarului «Cotidianul» la adresa d-lui Manolescu, intrigăraia și politicianismul de trei parale sunt în floare. (...) Concurența reală, în această privință, este sau a fost cea dintre d-nii Rațiu și Manolescu. Este controversată chestiunea polarității interne a celor doi. Este însă certă anvergura internațională a d-lui Manolescu, anvergură pe care d-l Rațiu n-o are și nici nu se vede cum ar mai putea-o obține de acum încolo. (...) Când este vorba de persoana patronului său, ziarul «Cotidianul» nu-și depășește condiția de replică opoziționistă a «Dimineții». Așa cum se prezintă lucrurile acum, Convenția Democratică și-a subminat constant dar sigur credibilitatea dobândită și a netezit calea d-lui Iliescu pentru menținerea puterii. Senzația pe care o dă această fojgăială bizantină e că majoritatea liderilor din Convenție se joacă de-a opoziția”. □ Ion Bogdan Lefter comentează volumul *Revoluția încâlcită* de Nestor Ratesh (**În Stil „americanesc”**), elogiind profesionalismul de tip american al analizei și comentariului politic. Despre aceeași care se pronunță, în articole de susținere, Virgil Nemoianu (*Revoluția încâlcită*) și Mircea Mihăieș (*Dincolo de senzațional*). □ Cristina Poenaru realizează un interviu cu cu părintele Iustin Marchiș („**Și a făcut aceasta numai pentru Dumnezeu și poporul român**”) – despre Regele Mihai și evenimentul recente sale vizite la București. □ Simona Popescu semnează un mic eseu despre „noii poeți” și devalorizarea mitului poeziei în societatea contemporană (**Aștia nu sunt poeți, sunt intelectuali!**). □ Elena Ștefoi îi ia un amplu interviu poetului Gellu Naum („**Eu sunt Poet și atât**”): „Dacă mă gândesc bine, e greu, cumplit de greu să te naști într-o limbă a cărei poezie e oprită, cu furie parcă, nu numai în ultimii cincizeci de ani, ci și acum, și, poate încă multă vreme de-aici înainte. (...) Aș vrea să-ți spun că în anii cei grei, când mi-am revenit și am început din nou să

citesc, am evitat ziarele și revistele literare care apăreau la noi. Mă interesau atunci cât se poate de mult marile mișcări ale tinerilor din toată lumea, hippie, punk etc. Le socoteam ca pe expresiile cele mai importante și mai semnificative ale mișcării lumii”.

● În „România Mare” (nr. 99): *Poporul român sărbătorește 110 ani de la moartea unui erou de tragedie – mareșalul Antonescu*. □ Ileana Vulpescu, în *Lăsați-ne (măcar) cucul*, se referă la presa românească postdecembristă, în special la „reciclații” de la „România liberă” și la anumiți ziariști, pe care îi suspectează că ar fi ofițeri sub acoperire: „Plutește și peste vehemența și peste duioșia unora [gazetari] un miros de serviciu comandat. În acest sens pledează bufonadele practicate cu un perfect simț al diversiunii populiste, în care intelectuali incontestabili ciupesc voios ceea ce-și închipuie dânsii a fi coarda sensibilă a «vulgului», simulând că nu-și dau seama de ridicolul situațiilor, balcoane, patetism dubios, gesturi largi de Juliette și de Hamleți de mahala, popi peste popi, *genuflexii* și alte așijderi. Tot metoda atenției deviate. Starea de mizerie a poporului român este evidentă”.

30 mai

● Eugen Simion publică în „Adevărul” articolul *Să n-o pierdem din vedere pe Maria...*: „Cultura nu mai este judecată în afara raporturilor în care ea se manifestă. Dacă, așa cum a spus un filosof din secolul nostru, lumea este un raport de raporturi, cultura – în sfera ei de existență și cu mijloacele ei specifice de manifestare – nu poate fi decât imaginea acestui nod de raporturi sau, altfel zis, expresia subiectivă și originală a unei lumi în care toate se cheamă, se întrepătrund și se condiționează. Spunem mereu că arta este o lume ireductibilă și ceea ce spunem este adevărat, dar incomplet. Ar trebui să adăugăm: arta (cultura în genere) este o lume care nu există singură, este o lume inclusă în lumea din afară, adică în lumea naturală ce ne poartă, iată de ce când reflectăm la destinul culturii nu-l putem gândi bine dacă nu-l gândim în relație cu imensa lume ce ne poartă: cultura și pe noi toți, cu toate cele ce sunt pentru că sunt și cu cele ce nu sunt pentru că nu sunt (...). / Nu mi-am propus să vorbesc, aici, despre relația dintre cultură și mediul ce ne înconjoară. O relație, îmi dau seama, determinabilă și, în același timp, o relație profundă și secretă. (...) Este limpede că conceptul însuși de *mediu* nu mai poate fi astăzi înțeles fără prezența culturii. Adeseori omul (...) a intervenit nechibzuit, ca să nu spunem iresponsabil, în viața naturii, stricându-i ritmurile și rosturile, desfigurându-o. Din păcate, oamenii de cultură nu pot face mare lucru în stoparea acestui proces. Ei pot doar protesta, pot crea un curent de opinie, dar n-au mijloace (...) să oprească o întreprindere de stat sau un întreprinzător particular să urâtească un oraș, să distrugă un mediu natural, să dărâme un cartier vechi în care există valori arhitecturale de neînlocuit și în care supraviețuiește o istorie îndelungată (...). N-am putut opri demolarea atâtor biserici, mărturii ale

artei noastre și ale istoriei noastre; am văzut cu ochii mei cum se doboară vechiul București, Bucureștii lui I.L. Caragiale dintre strada Sapienței și strada Seneca, cu frumoasele case cu cerdacuri, acoperite vara de iederă și iasomie. Azi ochii mei, de cum mă trezesc, privesc zidurile leproase ale fabricii de blănuri de pe strada Sfinții Apostoli și se lasă priviți de orbitele goale ale unor blocuri abandonate. Acesta este *mediul* meu și, probabil, al celor mai mulți dintre locuitorii Capitalei. (...) Mai de curând, orașul a fost agresat de chioșcuri, prospere și urâte; pe strada mea, sfârâie zilnic câteva grătare cu mititei și, la întâlnirea dintre strada Antim cu Sfinții Apostoli – acolo unde, într-o seară de vară, la începutul secolului, trecea Felix Sima – se află într-o concurență acerbă trei tarabe cu whisky libanez traficată și sucuri suspecte în sticle lunguiețe de plastic./ Iată imaginea palidă a unui *mediu* artificial și bălțat în fața căruia *cultura* nu poate face altceva decât să mediteze, întristată și nostalgică.../ Doream, în fapt, să vorbesc despre altceva, și anume despre rostul și rolul culturii în epoca noastră. Epocă, se știe, de tranziție, cu violențele, arțagurile, economia de piață, exasperările, certurile, culpabilitățile și speranțele noastre. Este limpede că, în această fază, cultura și-a pierdut mult din autonomia ei și și-a pierdut aproape în întregime posibilitățile ei materiale. Depindem, vrem, nu vrem, de factorul economic; în locul detestabilei cenzuri a apărut o cenzură economică fără milă. Nu avem nici un motiv s-o regretăm pe cea dintâi; nu avem nici o justificare s-o iubim pe cea din urmă. Trebuie doar să ne întrebăm, cu luciditate, cum să facem și ce să facem, împreună pentru ca arta (cultura) să supraviețuiască și să se acomodeze exigențelor economiei de piață într-o societate săracă, tensionată, o societate în care toată lumea se grăbește și puțini mai au timp să gândească la faptul că numai valorile spiritului sunt eterne și că numai ele dau, în istorie, identitatea unei națiuni. Este fără rost să întoarcem spatele acestei istorii confuze și să ne zidim, îndurerați, în orgoliul nostru. Noica era mândru că lumea occidentală a optat pentru *unt* și nu pentru *filosofie* și avertiza că poporul care nu-și face o cultură decade în situația de populație și, în cele din urmă, iese din istorie, își pierde identitatea. Exagera, într-o oarecare măsură (poate chiar într-o bună măsură), filosoful acesta care miza pe cultură și considera că, pentru a scăpa teafăr de brutalitățile istoriei, omul nu are altă șansă decât cultura... Exagera, desigur, pentru că s-a dovedit că în timp ce fabricau unt, occidentalii n-au uitat, totuși, de cultură și, mai ales, cultura occidentală n-a uitat de ea însăși... Rămâne valabil doar avertismentul filosofului, este încă actuală îngrijorarea lui că, Doamne ferește!, omul-luat cu treburile Mariei uită să stea pe lângă Iisus și să-l asculte. Altfel apus: uită de treburile Spiritului și, dacă uită, nu pierd, dar nici nume bun nu-și face în istorie./ Este clar pentru noi, oamenii din Est, că arta (cultura) a fost și rămâne șansa noastră majoră. Nu spun că trebuie să ignorăm treburile practice ale lumii ce ne poartă; am înțeles, în fine, și noi că nu se poate instaura democrația acolo unde este sărăcie (...). Dar, mai știm că

fără cultură omul este incomplet și fără cultură lumea este în cele din urmă pustie; s-o lăsăm deci pe Marta să se ocupe de treburile casei, dar să n-o pierdem din vedere pe Maria, sora cucernică și sfioasă care a știut să asculte vocea spiritului.../ Nu este un secret pentru nimeni că, azi, în societățile din Est, cultura trece printr-un moment de criză. O criză materială. Dar este și o criză morală care lovește cultura. Asistăm, de pildă, la o revizuire a valorilor din ultimii 50 de ani. Este firesc: atâtea lucruri s-au amestecat, atâtea ierarhii false au fost impuse, atâtea compromisuri au fost făcute, politicul a dirijat cultura și, de multe ori, a mistificat valorile culturii. Trebuie să judecăm toate acestea cu luciditate și înțelegere. (...) Dar, observ, în acest proces normal de revizuire a valorilor, au apărut pamfletarii demolatorii, resentimentarii, micii vanitoși și micii fanatici corupți. Ei vor întâi să radă totul și după aceea să separe binele de rău... Este inutil să vă conving de ceea ce dv. știți bine: demolarea oarbă a valorilor este un act iresponsabil și cu grave consecințe în viața unei societăți. Nu vreau și n-am timp să duc până la capăt această demonstrație. Vă propun doar să vă gândiți cum ar arata lumea românească la acest sfârșit de secol fără Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Marin Preda, Nichita Stănescu și alți «colaboraționiști»? V-ar place să trăiți într-o lume din care acești scriitori ar fi eliminați? Mie, oricum, nu!”.

[MAI]

● Revista „Vatra” (nr. 5) publică pe prima pagină articolul *Scadențe amânate* de Cornel Moraru – o panoramare a situației socio-politice a momentului, una „confuză și fluidă”, în care Ion Iliescu apare ca „un simbol al trecutului”. □ Dr. Anton Moisin semnează un mic articol în care „existența Bisericii Greco-Catolice (Unite) apare ca o soluție providențială” pentru „realizarea unității creștine” (*Uniții și realizarea unității creștine*). □ Apare al cincilea episod din traducerea *Enchiridion*-ului Sfântului Augustin. □ Sub titlul *Mărturii*, se publică o selecție de notații zilnice ale lui Edmund Husserl și câteva pasaje din jurnalul sorei Aldegonde Jaegerschmidt, elevă a filosofului – extrase din volumul lui Elisabeth de Miribel *Comme l’or purifié par le feu. Edith Stein (1891-1942)*. □ La rubrica „Cronica literară”, Cornel Moraru scrie despre *Sentimentul românesc al urii de sine* (1991) de Luca Pițu, iar Aurel Pantea despre *Naveta esențială* (1991) a aceluiași autor. □ Trei interviuri figurează la rubrica „Vatra dialog”. În primul, Andrei Pleșu răspunde întrebărilor lui Mihai Sin. Sunt atinse chestiuni de etică, se vorbește de „caracter”, de „culpă”, de „inflația de purism” și de „curajul” de după 1989, Pleșu vehiculând, în acest ultim caz, conceptul de „curaj secund”: „Cine n-a avut curajul prim, curajul de primă instanță, încearcă să recupereze având curajul secund, curajul celei de-a doua instanțe, în care nu mai ai însă cu cine să te răfuiești”. Reflecția morală e dusă mai departe, până la contestarea existenței comuniștilor autentici în România: „La noi n-a existat de fapt o diversificare atât de mare a oamenilor,

ca să avem acum diversificarea asta de opinie. La noi, ori stăteai deoparte, ori dacă te angajai, erai angajat deficitar. Ei bine acum, nu știu de ce, unii se socotesc îndreptățiți, unii foști activiști ai vechiului sistem, se socotesc îndreptățiți să judece aspru pe ceilalți, ca și cum ei vorbesc în numele unei purități garantate. Eu nu spun că nu-i posibilă convertirea. Dimpotrivă, sunt de părere că-n România n-a existat, de fapt, până la urmă, un comunist adevărat în ultimii 25-30 de ani. Că nimeni nu mai era comunist și cu atât mai puțin ne putem imagina că există neocomunism sau criptocomunism. (...) În România a existat cantitatea cea mai mică de comuniști, pentru că a existat comunism în Cehoslovacia, în Polonia, în Ungaria, au existat mișcări de stânga reale, organice. La noi n-au existat lucrurile astea... Eu nu pot să cred că au existat comuniști adevărați și de aceea sunt cu atât mai convins că revenirea la normal este un fapt curent". □ Al doilea dialog prezent în acest număr al revistei „Vatra” reprezintă continuarea interviului, inițiat în numărul trecut, cu Paul Goma, dedicat recentei editări a romanului *Ostinato*, ocazie cu care este adus în discuție fenomenul Pitești: „La Pitești a murit nu doar (!) Dumnezeu, la Pitești a fost abolită nu numai mântuirea, ci totul, absolut totul – încât «pământul» a redevenit ca la începuturi: netocmit și gol...”. Unul dintre punctele de interes ale dialogului este demitizarea, răsturnarea miturilor. Mai departe, Goma insistă asupra diferențelor de tratament la care a fost supus încercând să-și „reia activitatea” și să debuteze editorial după condamnarea la doi ani de închisoare, în raport cu alți foști deținuți ca Adrian Marino, Ștefan Aug. Doinaș, Nicolae Balotă, Ion Caraion ș.a. □ În *Jurnal de haiduc*, Mircea Țicudean recenzează volumul *Steaua câinelui* (1991) de Teohar Mihadaș – o narațiune al cărui background „este închisoarea mare, adică România primelor decenii de comunism. Un penitenciar vast, o Gherlă difuză sau, cum ar spune un personaj post-comunist, o Gherlă în teritoriu”, volum considerat diferit de „memoriile de gulag «clasice»”, realizat prin intermediul unui „surprinzător aliaj de *Tom Jones* și *Istoria ieroglifică*, de cavalcadă narativă picarescă și imprecăție levantină”. □ Iulian Boldea scrie despre *Muntele și oglinda*, volum de proză al Doinei Pologea. □ Ion Negoitescu analizează *Noi poezii de Ion Caraion*. □ Al șaptelea episod din „Jurnal de lectură” de Lucian Raicu îl are în prim-plan pe Pierre Klossowski, cu proza filosofică *Le Baphomet*. □ Serialul „Documentele continuității” se reia cu articolul lui Ovidiu Pecican *A fost odată... ca altădată!*, supratitrat „Ce istorie scriem?” – un nou episod privind istoriografia românească a deceniilor postbelice, consacrat de această dată volumului *România. Autopsia unei lovituri de stat. În țara în care a triumfat minciuna* de Radu Portocală. Istoricul vizat ar fi preocupat, în acest volum, „doar de vârful vizibil al aisbergului, adică de instituții (Securitatea, partidele) și de personalități (liderii politici văzuți ca exponenți ai principalelor tendințe)” și „nu acordă locul cuvenit acelei imense mase tăcute – mai ales locuitorii de la țară – care în decembrie au tăcut «progresist», încuviințând

revolta, iar la 20 mai au tăcut «conservator», sprijinind partida politicienilor moderați, gorbacioviști”. □ Se publică mărturia *Oameni și omenie* de Nistor Chioreanu, fost deținut politic. □ Apare al XIII-lea episod din *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. □ Academicianul Camil Mureșan semnează eseu *Istoriografia – între artă și știință*, unde se poate citi, între altele, că „Astăzi nici istoricii cei mai mari nu se pot compara în stăpânirea și utilizarea metodelor de critică a documentului cu acribia celor din veacul al XIX-lea” de „orientare erudită și pozitivistă”. □ În *Confesiunea regală*, Virgil Podoabă abordează *Convorbiri*-le regelui Mihai I cu Mircea Ciobanu. □ Apare al XXIV-lea episod al *Exercițiilor de despărțire* de Mircea Zăciu (perioada noiembrie-decembrie 1980). □ Al. Cistelean semnează eseu *Critică și poezie*, dedicat operei critice a lui Ion Pop: „Textul său e un text îndatorat, dar numai până la un punct. Propriile concluzii pot fi servite de argumente confrăților și Ion Pop nu reface pe cont propriu argumentații gata făcute. El chiar crede într-un corp al criticii, într-o operă colectivă ce merge din stimulare în stimulare. Pentru el textele critice nu se devoră unele pe altele, ci se completează și se susțin”; „adept al criticii de identificare”, „pentru Ion Pop opera impune metoda. (...) Marile inițiative vin, în opinia sa, cu toatele dinspre operă”. □ Al treilea dialog publicat în acest număr este acela dintre Ion Pop și Al. Cistelean. Intervievatul aduce în discuție „nevoia de adevăr” și de „informație” înspre care ar trebui educată societatea românească după 1989, o societate atinsă de „inerții”, „conformism”, „fugă de răspundere”, „teamă de schimbare”, de o „stare de neînchegare, de dispersie și divizare a energiilor” și de „exacerbare” a „suspiciunii”. Chestionat – pe fondul „unirii iminente” cu Basarabia, în opinia lui Al. Cistelean – despre consecințele acestui act asupra României, Ion Pop se arată mai circumspect: „«Iminența» va fi fiind în logica mare a lucrurilor, însă în spațiul celei mici se cere încă multă trudă”; nici de ipoteza redesenării granițelor în privința Transilvaniei nu e convins: „Mari, fundamentale tratate internaționale, consfințite și reaconsfințite interzic o asemenea direcție, – dar mai ales geografia, istoria, demografia și alte «materii» de bază pot oricând instrui cu privire la ceea ce este cu adevărat această provincie esențială a României”. Mai departe, criticul pledează pentru alcătuirea unui „dosar» cât mai complet al problemei minorităților”, pentru „dialogul comprehensiv, respectul diversității, buna-voință reciprocă”. Din postura de director al Centrului Cultural din Paris, Ion Pop consideră că e necesară „publicarea unui *Ghid al României* în limbi de circulație, a unui compendiu de istorie, a unor serii de albume turistice și de artă”, informarea prin filme documentare și artistice, capacitatea de a „organiza concerte și spectacole” etc., fiindcă „interesul și respectul pentru România nu pot fi întreținute durabil și profund dacă dimensiunea ei spirituală, creatoare, nu este cunoscută cum ar trebui”. În aceste condiții, în locul „spargerii» spectaculoase a pieței franceze”, criticul crede că „ne putem mulțumi cu asigurarea

unei prezențe constante, de calitate, vii și dinamice, care să convingă că *existăm*”. Din lista autorilor români prezenți în vitrinele franțuzești, Ion Pop îi amintește pe Mircea Eliade, Camil Petrescu, G. Ibrăileanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Paul Goma, Dumitru Țepeneag, Virgil Tănase, Bujor Nedelcovici, Nicolae Breban, Oana Orlea, Alexandru Papilian, Ana Novac, Constantin Noica, Alexandru Paleologu, Andrei Pleșu, Ana Blandiana, Norman Manea, Marin Sorescu, Mariana Marin.

● În „Viața românească” (nr. 5) apar, sub titlul ***Primejdia mărturisirii***, fragmente dintr-un interviu acordat de N. Steinhardt lui Ioan Pinte. □ Marin Diaconu publică ***Etica lui Kant. Poziția mea personală față de seminar***, proiectul lucrărilor unui seminar al lui Mircea Vulcănescu pentru anul universitar 1943-1944. □ Cornel Regman semnează eseu critic ***Creangă... orășeanul***. □ Sub titlul ***Cartea mancurtizării***, Nicolae Oprea publică un articol despre romanul lui Bujor Nedelcovici *Al doilea mesager*. □ Gheorghe Grigurcu realizează un portret ***Doinaș – 70***.

● La rubrica „Opinii”, din „Familia” (nr. 5), Gheorghe Grigurcu semnează un ***Conspect Marin Preda***, precizând că, așteptându-se la reacții foarte „aspre” din partea celor ce veghează imaginea sacră a romancierului, s-a bucurat să constate că există și critici ce se dezic de „idolatrie”. Comentariilor, înscrise în linia cunoscutei contestări a autorului *Moromeților* și a previzibilelor exemplelor *Ana Roșculeț*, *Desfășurarea*, *Delirul*, Gheorghe Grigurcu le alătură, la final, următoarea supoziție: „Dacă ar mai fi trăit, e aproape sigur că Marin Preda ar fi un adversar al partidelor istorice și al Alianței Civice, un anti-monarhist, că, deprins cu oficializarea, ar bate drumul Cotrocenilor și ar fi un colaborator al «Literaturii», simțindu-se bine între Marin Sorescu și Eugen Simion, fostul său sfetnic de taină de la editură”.

● Nicolae Oprea recenzează, în „Calende” (nr. 5), primul volum din *Istoria literaturii române* de I. Negoitescu apărut la Editura Minerva, 1991. □ În articolul ***Dulcea pasivitate***, Gheorghe Grigurcu se întreabă de ce nu reacționează nimeni atunci când se manifestă dezinvolt, în anumite publicații, foștii activiști, susținători comuniști sau cei care se declară apolitici. Identificând două cauze ale pasivității, frica și indiferența, Grigurcu afirmă că cea dintâi, „inculcată metodic timp de decenii”, s-a transformat, după decembrie 1989, în frica de a nu pierde niște relații sau de a nu fi atacat de presa extremistă. În continuare, semnatarul articolului realizează o amplă analiză a acestei stări, a felului cum frica a influențat viața fiecăruia în parte, zădărniciind orice formă de reacție împotriva puterii.

[MAI-IUNIE]

● În „Steaua” (nr. 5-6), Constantin Cubleșan semnează articolul ***Literatura de piață în economie***, exasperat de situația revistelor de cultură (precum „Viața românească”), ajunse în pragul falimentului, de lipsa cărților de valoare,

înlocuite cu literatură manufacturieră, de drepturile de autor etc.: „În loc de volume ale clasicilor literaturii române apar volumele unor producători (nu le pot spune scriitori) de maculatură din interbelic, pe care cititorii nu i-au ținut minte nici atunci, dar care sunt buni acum pentru că nu pretind drepturi de autor. Un scriitor de azi, indiferent cât de bine scrie, indiferent ce operă valoroasă propune auditorului, este recompensat cu valoarea, în cel mai bun caz, a unui salariu mediu de pe o lună pentru o muncă de un an-doi sau chiar mai mulți la scrierea unei cărți, pentru că editorii se justifică (în neplata unor onorarii onorabile) prin faptul că librăriile nu comandă tiraje corespunzătoare. Pe de altă parte, librării spun că nu comandă mai multe exemplare pentru că banul trebuie să circule, să ruleze, și dacă stă imobilizat în volume ce nu se vând în trei luni, ei, adică vânzătorii, sunt în pierdere. (...) Dumneavoastră, stimăți economiști ai pieței, știți cu cât se vinde acum pe sub mână un volum din *Istoria literaturii...* lui Călinescu, carte de căpătâi, ce ar trebui să existe în orice bibliotecă? Eu întreb, eu răspund. Cui folosesc asemenea întrebări? Nimănui. Cei ce fac economia de piață de azi în România nu sunt interesați de cultură. Nimeni n-a murit, zic, că n-a citit o carte. A murit însă că n-a avut ce mânca. Ce crud adevăr! Numai că o asemenea mentalitate e nedemnă pentru o țară ce se află, domnilor, de când lumea în Europa!”. □ În articolul *Un Nobel furat?*, Baruțu Argezi scrie despre aranjamentele de culise (din 1964-1965) în urma cărora Argezi ar fi pierdut, în fața lui Mihail Șolohov, șansa de a obține Nobelul. □ Este publicat un grupaj dedicat lui Ștefan Aug. Doinaș, incluzând articolele *Il Miglior Fabbro* de Adrian Popescu, *Un artist cetățean* de Ioan Mușlea și *Poetul-cartograf sau seniorul exterelor* de Virgil Mihaiu. □ Constantin Cubleşan comentează volumul lui Mircea Handoca *Mircea Eliade – câteva ipostaze ale unei personalități proteice* (Editura Minerva, 1992), iar Mihai Georgia semnează un articol despre volumul *Profetism românesc (Mircea Eliade și forța creației)*.

● Nr. 5-6 al revistei „Caiete critice” se deschide cu un comentariu al lui Eugen Simion despre o nouă ediție (la Editura Porto Franco din Galați) a *Amintirilor Colonelului Lăcusteanu (Un roman indirect la 187...)*: „Naratorul se află totdeauna din instinct acolo unde se întâmplă ceva interesant. Citim azi *Amintirile Colonelului Lăcusteanu* ca pe un reușit roman istoric scris de cineva care n-a auzit de Dumas și n-a avut timp să ia în mână unul din acele roman-țuri care începuseră să apară după 1850. El se bizuie doar pe «întrevorbirile» sale și pe simțul său, cu adevărat remarcabil, de observație. Toate acestea le salvează și le fac mult mai interesante la lectură decât multe cărți de profesioniști...”. □ Valeriu Cristea scrie simpatetic – dar evidențiind „secretele” nedeslușite ale biografiei – despre *Clipa i-a fost prea repede. Viața lui Sorin Titel*, biografia postumă a lui Sorin Titel scrisă de tatăl acestuia, Iosif Titel (*Prima «viață» postumă a lui Sorin Titel*). Spre deosebire de mamă, „mitizată” în toată opera lui S.T., „tatăl a rămas mereu *al doilea*, în umbră, în rezer-

vă, nereflectat (sau prea puțin reflectat) în operă, predestinat parcă rolului, nu de personaj, ci de autor, de autor care îl transformă pe *autor* în personaj. Mobilizându-și vechile înclinații literare, Iosif Titel scrie, la bătrânețe, o carte tulburătoare: exact aceea pe care n-ar fi vrut, pentru nimic în lume, să o scrie!”. □ Ovid S. Crohmălniceanu comentează volumul *Întâlnire la Kronstadt* al lui Edgar Reichmann, tradus din franceză de Andriana Fianu (*O carte a memoriei rănite*). □ Eugen Simion consemnează un dialog cu scriitorul și jurnalistul franco-român de origine evreiască Edgar Reichmann. Convorbirea abordează prioritar chestiunea crimelor comise asupra evreilor în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, responsabilitățile intelectuale pentru angajările totalitare de dreapta sau de stânga, raporturile cu exilul, identitatea scriitoricească multiplă, dilemele apartenenței la cultura română. E.R.: „Sciam într-un articol foarte recent – cred că era consacrat lui Eliade, în luna septembrie – în jurnalul «Le Monde», că deosebirea între intelectualii foști de stânga sau comuniști și intelectualii de dreapta și extremă dreapta consistă în faptul următor: aceia de stânga, începând cu A. Gide și cu Panait Istrati, și terminând cu oameni ca Petru Dumitriu, cu oameni, ca să vorbim de oamenii din țară, ca Z. Ornea sau Radu Cosașu, au știut să-și ia întreaga răspundere a rătăcirilor lor, au declarat-o public, nu și-au ascuns niciodată trecutul, așa cum nici eu nu-mi ascund trecutul de fost UTC-ist și UAR-ist și au declarat public de ce s-au despărțit de (...) această oribilă monstruoasă care a fost comunismul. Spre deosebire de marii intelectuali de extremă dreapta, în afară de Cioran poate... sigur Cioran”. În chestiunea raporturilor cu exilul anticomunist: „E adevărat că în timpurile de restriște, oameni ca Virgil Ierunca și Monica Lovinescu au făcut servicii imense poporului român (...). Pe de altă parte, n-au făcut nimic ca România să fie cunoscută în Franța, ca să promoveze autori români în Franța (...). Foarte bine, au trăit în ghettoul lor, au făcut servicii imense României. După revoluție nu mai există dușmani fățiși, nu mai e comunismul ideologia dominantă, deci atunci trebuie inventați alți comuniști, criptocomuniști, agenți, oportuniști și a început marele circ al dezbinării (...). Găsesc că polemica e subalternă... (...) Occidentul, în acești 45 de ani, a adormit în cizme. Trăiește bine, are mașini, produce o literatură intimistă, ruptă de viață, care nu reflectă universalul. Foarte rari sunt scriitorii care știu să regăsească ecourile eternei comedii și tragedii umane. Noi însă venim din Europa profundă, esențială și tragică, avem să le aducem ceva noi, un suflet nou, un sânge”. E.S.: „Îmi place ce-mi spui, gândesc și eu la fel. Aș mai adăuga ceva și anume că în afară de acest suflet și de piață economică cred că le putem aduce și cultura noastră”. □ Dezbaterea organizată de GID și publicată în acest număr este una despre *Starea dramaturgiei românești contemporane*. Moderată, ca de obicei, de Eugen Simion, dezbaterea îi are ca invitați pe Ludmila Patlanjoglu, Marin Sorescu, Sebastian-Vlad Popa, Mihai Ispirescu, Mircea Cornișteanu, Rodica Mandache, Valentin Silvestru, C. Stănescu,

Dumitru Micu, Z. Ornea, Cristian Tudor Popescu, Daniela Mișcov, Luminița Varlam, Iosif Naghiu, Leopoldina Bălănuță, Mircea Diaconu, Cristian Hadji-Culea, Sorin Iorga, Marcel Tohatan, Dinu Grigorescu, Horia Gârbea. ■ Ludmila Patlanjoglu: „O primă constatare paradoxală este că, deși după decembrie '89 am intrat într-un alt timp istoric, într-o perioadă în care cenzura nu mai funcționează, în care, cel puțin aparent, directorul de teatru, secretarul literar, regizorul, actorul, au libertate deplină, nu s-a produs acea explozie pe scenele românești, acea explozie de noi talente, acea explozie de reevaluări ale unor piese de teatru mult timp oprite să ajungă pe scenă. Nu s-a produs nici măcar acea explozie publicistică și editorială pe care o așteptam, deci publicarea pieselor de teatru în volume sau în revistele literare. Festivalul Național I.L. Caragiale de anul acesta a tras un semnal de alarmă în această privință. Se observă un dezinteres considerabil față de fenomenul dramaturgic autohton”. ■ Valentin Silvestru: „Dramaturgia română stă sub o triplă fatalitate. Prima fatalitate: nu este considerată literatură. Oricât am discuta despre chestiunea asta și oricâte argumente contrarii se vor furniza, ea nu este considerată literatură în unele din marile istorii literare, în dicționare (cu excepții), în cărțile de referință care circulă și la noi, și peste hotare. În cartea despre istoria literaturii române dintre cele două războaie mondiale a lui Ovid S. Crohmălniceanu, în studiile lui Eugen Simion, în articolele lui Mircea Iorgulescu, într-o carte care privește doar o perioadă din istoria literaturii, a lui N. Manolescu și D. Micu, și în altele, dramaturgia e studiată. Dar există istorii ale literaturii în care autori discutați ca poeți și prozatori sunt neobservați ca dramaturgi, deși au scris și teatru. Se pare că e prejudecata care așază dramaturgia în capitolul frivol, al distracției sau al produsului de colportaj. O consideră ancilară. Fiind scrisă pentru a fi jucată pe scenă, se presupune că n-ar face parte din literatură, ci dintr-un alt regn, destul de obscur, ce nu a fost definit încă”. ■ Z. Ornea: „S-a citat aici cazul lui Lovinescu, mai sunt și alții. Dar, dacă e s-o spunem p-a dreaptă, nu e mai puțin adevărat că, în comparație cu celelalte genuri literare, dramaturgia a fost pe o clină mai coborâtă, încât reținerea aceasta din partea unor istorici literari înzestrați cu mare obiectivitate a fost întrucâtva îndreptățită. Dacă iei perioada dintre cele două războaie, care e o perioadă de mare eflorescență literară, constați că literatura dramatică nu poate fi așezată toată pe același raft (vorbesc de valoare, nu mă refer la excepții) cu proza și poezia. Așa că degeaba încercăm să facem rechizitorii dacă ignorăm realitatea faptului literar. (...) Realitatea este că publicul românesc mergea în anii dictaturii la teatru pentru că acolo întâlnea un fragment de adevăr. Prin strategii anume, cum făceau toți, fiecare în genul lui de activitate literară, și dramaturgul și regizorul și actorul știau să plaseze micile arcanse pentru ca să trezească interesul publicului, aplauze, râsete, șușoteli. Lucrurile acestea s-au schimbat acum. Toți literații români vor avea de suportat de-acum încolo năpasta dispariției cenzurii. Pentru mulți va fi o mare nenorocire. Asta va crea o selecție,

o selecție a valorilor... Este și drama dramaturgului român, care va trebui să învețe o nouă gramatică a compunerii...". ■ Iosif Naghiu: „Întrebarea mea trece, acum, la regizori. Există o mulțime de volume de teatru care conțin, realmente, piese valoroase. Din discuția de astăzi, de aici, am impresia că ele nu mai există. Ori au fost uitate, ori n-au fost citite. Dacă unui regizor i se poate permite să uite sau să nu citească decât piesele care i se aduc (...), în schimb unui regizor care devine directorul unui teatru nu poți să-i accepți un asemenea punct de vedere. În momentul în care vine și din străinătate, după o absență de 10-15 ani...". ■ Mircea Diaconu: „Riscul, enormul risc din ultimii doi ani de a explica totul prin fenomenul Andrei Șerban sau a celor veniți ș.a.m.d., deci prin cazuri particulare, nu cred că ne salvează în nici un fel, ba complică și mai mult lucrurile". ■ Horia Gârbea: „Eu m-am simțit foarte protejat aici de ceea ce s-a spus despre dramaturgia autohtonă. Fiind și eu creator de piese pentru teatrul român simt că această preocupare a dvs. mă protejează foarte tare. Eu, însă, aș vrea să fiu protejat numai de căldura sufletească de aici, și nu printr-o lege anume. (...) Aș fi profund nefericit ca dl. Giurchescu sau Andrei Șerban să fie obligați să-mi joace o piesă ca să-mi facă procentul de 30%...". □ Nicolae Bârna semnează un eseu hermeneutic despre proza lui Sorin Titel (*Sorin Titel și legarea Vidmei*). □ Florin Mihăilescu comentează favorabil volumul de eseuri filosofice și literare *Teze neterminate* de Marta Petreu (*Logica și literatura*). □ Al. Piru reconstituie circumstanțele activității lui G. Călinescu în anii stalinismului, cu evocări anecdotice: „Am luat parte la câteva din petrecerile date de academicianul Călinescu la el acasă de Crăciun și de Sf. Gheorghe. Locuința compusă din două corpuri de casă, fusese construită, zice-se, după planul său pe când lucra la *Bietul Ioanide*. Autorul romanului se străduia să corespundă cât mai exact eroului său în raport cu femeile. Membrii Institutului interpretau mici piese de teatru compuse de director, de pildă, de Crăciun *Irod*. Piesa la care am fost invitați a plăcut mult lui Rosetti, mie nu mai puțin. În rolul lui Irod era Valeriu Ciobanu, cei trei magi Gh. Vrabie, Ovidiu Papadima și I.C. Chițimia, folcloriști, iar pruncul era jucat de Constantin Ciuchindel. Actorii aveau costume din recuzita Teatrului Național” (*G. Călinescu – academician*).

[ZIUA NEPRECIZATĂ]

● În polemica dintre Norman Manea și Mircea Handoca pe marginea acuzațiilor de fascism și antisemitism la adresa lui Mircea Eliade, după o serie de demonstrații, cu documente concrete, aduse de Mircea Handoca împotriva celor declarate de Norman Manea, în publicația „The New Republic”, „Jurnalul literar” (nr. 13-14) îi acordă un drept la replică însuși istoricului religiilor, care, prevăzând parcă posibile atacuri de presă, notează, în 4 martie 1938: „Nu mă apăr, nu răspund, nu *polemizez*. Singurul răspuns eficient, în orice fel de critică, e creația. Singurul răspuns, la orice fel de calomnie, este

creația. Este atât de puțin interesant și atât de puțin glorios să stai de vorbă, bunăoară, cu un om care, fără a cunoaște măcar alfabetul sanscrit, critică o operă de indianistică. (...) Un singur lucru nu înțeleg; revolta lor, sau, cum spune cel mai îndârjit, *setea de răzbunare*. Dacă mi se îngăduie și mie un sfat, apoi ar fi acela: mai multă generozitate cu asemenea oameni. Nu e nimic mai trist decât să-ți cunoști *dușmanii*. Nimic mai tragic decât spectacolul vieții ratate. Oamenii aceștia au și ei dreptul la ură, nu-i așa? Unii au visat, în tinerețe, să ajungă *filosofi* și au naufragiat în cafenea și în calambur. Alții au vrut să fie scriitori - și au sfârșit curând în cea mai tristă gazetărie. Am cunoscut și eu câteva din aceste glorii ratate. Cum să nu le acord dreptul la ură și la violență, când le știu toate idealurile lor naufragiate, toate complexele lor de inferioritate, toată tragica lor sterilitate? Nimic nu mă întristează mai mult decât drama ratării și a nerodniciei. Dacă n-ar avea calomnia și calamburul – cum ar putea supraviețui acești nefericiți contemporani?”.

IUNIE

1-5 iunie

• Are loc, la Mamaia, Colocviul anual al Asociației Internaționale a Criticilor Literari –pe tema „Critica literară și cenzura”. Participă: Robert André (președintele în exercițiu al Asociației), Jean Dubacq, André Lagrange, Hélène Lenz, Emmanuel Roblès (Franța), Iulio Candrado (Portugalia), Neria de Giovanni (Italia), Kjell Olaf Jensen, Erna Moen (Norvegia), Jerzy Lisowski, Richard Matuszewski (Polonia), Nyllasy Balazs (Ungaria), Costas Valetas (Grecia), Jean Luc Vauthier (Belgia), Ovid S. Crohmăniceanu, Mircea Martin, Ioana Pârvulescu, Cornel Regman, Maria-Ana Tupan, Laurențiu Ulici (România), Iulian Garavito (Columbia), Hédi Bouraoui (Canada) și Ichiro Saito (Japonia).

1 iunie

• Nr 10 al revistei „Orizont” este acoperit aproape în totalitate de un supliment intitulat ludic „Horizon”, „săptămânal transatlantic, apare o dată la 500 de ani”, dedicat „descoperirii Americii” și „visului american” al colaboratorilor. Editorialul (*Circa 1492*) semnat de M[ircea] M[ihăieș] rezumă intențiile ansamblului „după 500 de ani” de la descoperirea Americii de către Cristofor Columb: „Columbi improvizați, am încercat o descoperire pe cont propriu a Americii. Una livrescă, desigur, și una chiar propriu-zisă, de neimaginat până în urmă cu doi-trei ani. Complexați ori bravând, timizi sau mimând o dezinvoltură pe care, îndeobște, n-o avem, am pășit în ultimii doi ani, destui dintre noi pe tărâmul acestei noi Arcadii. Am fost și noi acolo, depunem și noi mărturie. Nu neapărat despre valorile materiale și spirituale din Lumea Nouă. Nu despre problemele – insolubile, multe dintre ele – nu despre culmile ei. Ci

despre un ideal de normalitate, de firesc, de directețe. Condeieri sofisticate, care n-au trecut de vama Ruse, vor vorbi (au și făcut-o!). Acesta există, fără îndoială. Însă el provine dintr-un tip de normalitate, dintr-un ideal al provincialismului și dintr-o obsesie a lumii bucolice pe care, probabil, n-o vom mai reîntâlni nicăieri în altă parte. Însă tocmai provincialismul american, tihna epurată de orice convenționalism sunt mai șocante decât agresivitatea postmodernistă a zgârienorilor. E o retrimiteră în istorie, o lecție de-o franchețe izbitoră și inconfortabilă, care te obligă la o permanentă reconsiderare a propriilor prejudecăți. Numărul acesta de revistă s-a constituit, inconștient, poate, în jurul cuvântului *circa*. (...) un exercițiu de libertate. Propria noastră mărturie că pământul e rotund. Că se învârt”. □ Sumarul conține, între altele, o secvență memorialistică de Mircea Eliade despre *Viața la Chicago*, un altul de Petru Comarnescu (*Lumea zgârie norilor*) și un interviu cu titlu fitzgeraldian (*Dincoace de Paradis*, despre propria „descoperire a Americii” în adolescență) cu poetul și jurnalistul româno-american Andrei Codrescu, realizat la New Orleans, pe 20 aprilie 1992, de Adriana Babeți; un articol de Stelian Tănase despre întâlnirea sa amicală la Washington cu Dorin Tudoran, împreună cu Mircea Mihăieș și Vladimir Tismăneanu (*Tudoran american*). □ Mircea Mihăieș publică, la rândul său, un reportaj „minut cu minut” (*Distinguished visitor*) despre „cinci minute în America”, într-o selecție deopotrivă subiectivă și relevantă pentru o stare de spirit mai generală. □ Marcel Tolcea scrie despre *Francmasoneria și crearea SUA*, iar Carol Sebestyen semnează un eseu istorico-literar despre fantasmale „vagante” ale romanului modern autohton (*FarWest-ul, Wall Street-ul și best seller-ul Micului Paris*). □ Viorel Marineasa este prezent cu un text confesiv, similibrozastic, în interiorul căruia mărturisește: „M-a interesat ce devin românii plecați dincolo de Ocean. Cum sunt ei fericiți sau nenorociți” (*Intrarea Vișinului, colț cu America*). □ În aceeași notă, Daniel Vighi rememorează „visul american” al tinerilor din generația lui, captivi ai comunismului (*O lume corigentă*): „America era un fel de elev corigent în preajma căruia eram atrași precum fluturii de noapte în preajma unui bec. Îi cunoșteam primejdiile, dar nu puteam refuza plăcerea de a sta, măcar o clipă, în preajma bărbăției ei golănești. Era ascunsă în vorba aceasta mireasma unei libertăți pe care o intuiam doar, în felul secret și greu explicabil al unei stări similiinteracționale – înainte de a fi o realitate politică și culturală, America a fost o stare, un gust subversiv. Eram atunci într-o lume care tranzita lent dinspre *Beatles* spre *Deep Purple*. Mă obișnuisem să merg seară de seară, sâmbătă, la dans, în cantina liceului. Fumam prin colțuri, beam lichior de ciocolată cu grijă sănu ne vadă pedagogi, purtam, în sfârșit, o pereche de blugi din aceia adevărați, așa că totul era în ordine: cântăream colegele din priviri, America triumfase definitiv, iar comunismul murise iremediabil chircit între copertele roșii ale unor broșuri decolorate aflate într-o vitrină învăluită în muzica zgomotoasă a unei lumi corigente”. □ Vasile

Popovici publică un text-reportaj despre o Americă „de la fața locului” (*Une soirée à Washington*): „*Washington by night*. (...) Aici nimeni nu-și reprimă nimic. (...) Totul e la vedere”. □ Alte materiale din sumar: un fragment din cartea lui Jean Baudrillard despre *America*, în românește de Lizuca Popescu-Ciobanu; un fragment mai amplu din *Descoperirea Americii* de Tzvetan Todorov, în românește de Delia Vasiliu și Adriana Babeți; un extras „inaugural” (*Prima noapte*) din volumul de călătorie al lui Romulus Rusan din 1977, *America ogarului cenușiu*; un eseu al lui Cornel Ungureanu (*Drumul spre Vest*) despre „visul american și coșmarul american” al scriitorilor și oamenilor de cultură moderni emigrați, din motive politice, în SUA în secolul XX; reflecții ale Adrianei Babeți despre americani și (est)europeni în marginea unei călătorii peronale în SUA (*Drumul spre Est*).

● În nr. 22 al revistei „Cuvântul”, Lucian Ștefănescu îi adresează lui Adrian Marino o întrebare privitoare la criza literaturii. A.M. observă că „enorma proliferare – în toate sensurile – a teoriei literaturii este, în același timp, un semn de criză. Mulți au denumit-o neo-alexandrim; studiul literaturii pare să fi depășit creația literară propriu-zisă. Un fenomen caracteristic este, în primul rând, contestarea violentă a ideii și practicii literare. Teoria antiliteraturii se dezvoltă pe scară considerabilă. Se proclamă *moartea literaturii*. Se afirmă că literatura este *imposibilă*, chiar *inadmisibilă*” (*O întrebare pentru Adrian Marino*). □ Ion Buduca realizează un interviu cu Nicolae Manolescu, în calitate de președinte al Partidului Alianței Civice: *Ion Rațiu nu are șanse electorale să devină președintele României*. Interviul are ca supratitlu următorul avertisment: „Și domnul Nicolae Manolescu, președintele PAC, crede că e posibilă o dictatură prezidențială la toamnă”. □ Radu G. Țeposu recomandă antologia de versuri din exil a lui Ion Caraion, *Apa de apoi*, îngrijită de Emil Manu și publicată la Editura Cartea Românească (1992).

3 iunie

● Nr. 20 al revistei „Luceafărul” conține un amplu eseu – trimis de la Berlin – în care Iliana Gregori dă o replică polemică eseului *Felix culpa* publicat de Norman Manea în Statele Unite și în România, despre angajamentul legionar din anii '30 al lui Mircea Eliade (*De la libertatea presei la dictatura reporterului*): „Dacă nu e naiv să ne imaginăm că o cultură are în felul ei și un «suflet», atunci cultura română, atacată violent în tradițiile ei, trebuie să se simtă «orfană», și cum ea a trecut prin mizeriile, torturile, perversiunile comunismului, un nou început nu e posibil decât ca regăsirea tatălui pierdut, ca *întoarcerea Tatălui* care, departe fiind, a rămas ferit de atingerile murdare ale istoriei răsăritene – tatăl imaculat, personificarea Binelui, deținătorul Adevărului, al Înțelepciunii, tatăl iubitor, statornic și blând, Tatăl puternic, a cărui autoritate lumea întreagă o recunoaște... Psihologia aceasta e desigur infantilă, dar nu numai națiunile, ci și fiecare dintre noi rămânem cumva iremediabil

copii. (...) Mircea Eliade a devenit un mit – și ca orice mit el poate fi pervertit ideologic și speculat politic. Pe de altă parte, era de așteptat ca supradimensionarea personajului să incite spiritul critic... Cine putea prevedea însă că, înainte de a găsi corectivul rațional și eficace al idolatriei, recepția lui Eliade va înregistra ura iconoclastă? (...) Sub titlul **Culpa fericiată**, revista «22» a publicat cu câteva luni în urmă un articol al lui Norman Manea despre Mircea Eliade. (...) Cum să exprim (...) consternarea pe care mi-a provocat-o textul, demoralizarea adâncă, tenace cu care lupt de-atunci și al cărei nume potrivit e de fapt: *Jalea*? (...) În **Culpa fericiată** regăsim aceleași indicii, referiri, citate pe care le utilizează și Z. Ornea, care și el le-a procurat în parte – din câte înțelegem – de la biograful american al lui Eliade, Mac Linscott Ricketts. (...) Urmărind demonstrația lui Norman Manea constatăm că, aplicată la cazul scriitorului român, disocierea înțeleaptă dintre discursul cultural-specializat pe de o parte, și practica politică pe de alta, declanșează un mecanism psihic ciudat: *absența declarațiilor clar fasciste nu-l disculpă pe Eliade, ci produce dimpotrivă o nouă și complexă culpabilitate*. Vina lui Eliade constă, conform acestei dialectici pasionale, în: 1) a nu fi definit în mod explicit și public, nici în anii '30 nici mai târziu, esența legionarismului și obiectivele lui practice; 2) a nu fi analizat de ce, în ce condiții și pe ce căi ideile sale de ordin religios, filosofic, moral, estetic etc. puteau fi revendicate de mișcarea legionară și incluse într-un program politic ultrareacționar, șovinist, antisemit, obscurantist, terorist etc.; 3) a nu fi condamnat destul de limpede și de aspru mișcarea legionară din România în nsamblul ei; în sfârșit, ultima și cea mai mare vină, aceea 4) de a nu se fi declarat niciodată el însuși legionar! (...) Norman Manea însuși ne-a arătat în proza sa că *scopul anchetelor comuniste nu era descoperirea vinovatului sau mărturisirea vinei, ci crearea ei, auto-inculparea victimei*. (...) Să nu ne lăsăm amăgiți de aparențe, ne avertizează articolul, și în primul rând *să nu ne înșele masca savantului Eliade, cordialitatea, afabilitatea lui cuceritoare, austeritatea vieții lui!* Din odaia lui încărcată de tomuri și manuscrise de la Chicago, aflăm cu groază, Eliade a lansat virusul protocronismului, care – transportat de agenții săi în România – a declanșat acolo epidemia știută și a făcut atâtea victime de seamă! (...) Și acest dublu *nocturn*, pe care Eliade îl ocrotește la sân, nu are instincte mult diferite de ale oribilului Mr Hyde”. □ Florin Manolescu comentează volumul *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* de Petru Dumitriu, apărut la Editura Univers în traducerea Andrianei Fianu: „Plin de viață în ciuda unui schematism al perspectivelor care amintește și el de tehnica *utopiilor negre*, dar și de rigoarea și claritatea moralismului clasic, *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* poate fi socotit printre cele mai bune romane politice românești. Faptul că el a apărut mai întâi în limba franceză (după ce Petru Dumitriu l-a scris în românește) nu-l poate exclude din acest palmares. De regretat ar fi faptul că romancierul nu a supravegheat el însuși versiunea de la Editura Univers” (**Cealaltă jumătate a lumii**). □ La rubrica

„Momos”, Ștefan Agopian consemnează erodarea imaginii principalilor lideri ai Opoziției: „Ăștia doi, ai noștri, candidații fără noroc din 20 mai '90, au devenit atât de urâți încât nimeni nu-i mai vrea. Asta deoarece minciuna are sprâncene negre și părul alb, iar democrația londonezului a expirat în fața unei găște păroase și puțind la subțiori ca un closet. Mai sunt și alții, tot de-ai noștri. Nicolae Manolescu, profesor universitar după răscolă, critic la curtea căruia s-a închinat toată lumea timp de 30 de ani, dar care a început să le «pută» de la un timp tocmai celor care căutau odinioară să-i intre în grații. (...) Adormirea opoziției devine astfel o propunere coșmarescă: tovarășul Iliescu este tocmai bun...” (*Altă opoziție?*).

4 iunie

● Horia Gârbea (*Protest de martor*) comentează în „Dreptatea” volumul *Jurnalul unui martor* (Editura Humanitas, 1992) al poetului optzecist Liviu Ioan Stoiciu, „cel care s-a opus cel mai vehement dictatorilor Ceaușescu și Iliescu”. „Pe vremea Odiosului, izolat în izolatul Focșani, spârgea această izolare de gradul II prin scrisori care îmi acordau statutul – de care sunt azi mândru – de prieten al unui opozant cum eu îndrăznisem să fiu doar pe jumătate, sau trei sferturi. Păstrez aceste scrisori (pe care, la ultima sa rotire de ciomag în octombrie 1989, securitatea nu mi le-a găsit), ca pe dovezi – de arătat nepoților – ale unor restriști incredibile azi.” Cartea comentată este o mărturie-rechizitoriu despre evenimentele din 13-15 iunie 1990 din București.

● Vasile Băran publică în „Totuși iubirea” (nr. 21) articolul: *Senzaționala dispariție a unui Critic literar: Nicolae Manolescu*, analizând transformarea omului de litere Nicolae Manolescu în om politic („dacă l-ar vedea acum Profesorul Ivașcu, pur și simplu s-ar speria!”); V.B. nu e de acord că, „după G. Călinescu, criticul care a dat măsura valorii operelor scriitorilor de la noi a fost Nicolae Manolescu, cel care, într-adins, s-a și referit mereu în scrierile sale la cei doi mari critici dinaintea lui, Titu Maiorescu și G. Călinescu; ideea e falsă și din pricină că Nicolae Manolescu – pe lângă că i-a «anulat» de multe ori pe Preda și Nichita – a creat el însuși, uneori din nimic, «mari» scriitori care au și început să dispară de pe tabla de valori impusă în *primul rând* de opinia publică. Dan Zamfirescu ar fi zis că Nicolae Manolescu ar fi putut să fie genial dar îi lipsește un centimetru... *de caracter* (!)”.

5 iunie

● Într-un editorial din revista „22” (nr. 22), *În ceasul al doisprezecelea*, Mihai Șora lansează un apel la unitate adresat forțelor politice care compun Convenția Democratică (CDR): „A venit vremea să strângem rândurile cu adevărat, nu doar să proclamăm că «Nu vom învinge decât împreună». În fond, nici nu e vorba să învingem *noi*. Poporul întreg, el trebuie să învingă” și schițează un portret al candidatului ideal propus de CDR pentru alegerile prezi-

dențiale (printre rânduri putându-se citi că, de fapt, Mihai Șora avea în vedere o persoană anume, pe Nicolae Manolescu): „Criteriile unei asemenea desemnări sunt destul de limpezi, după părerea mea. Țara are nevoie, pentru acest rol-cheie (...), de o persoană în puterea vârstei; de o persoană împlinită («cu asupra de măsură», dacă se poate) în profesiunea pe care s-o fi exercitat de-a lungul întregii cariere; de o persoană care să fi dat dovadă, sub trecutul regim, de curajul de a lupta pentru a impune, în zona ei de activitate, o înaintare a domeniului respectiv în răspăr față de sensul oficial al mersului global; de o persoană, deci, care nu numai să nu fi făcut vreodată jocul trecutei Puteri, dar care, în plus, să nu fi făcut în nici un fel parte, nici măcar la eșaloanele cele mai de jos, din tagma celor care au condus treburile publice (sau măcar au profitat de pe urma acestora); de o persoană, cu alte cuvinte, căreia regimul de tristă amintire să-i fi pus în mod sistematic piedici de tot felul, fără a o putea doborî totuși; în sfârșit, de o persoană care, în acești din urmă doi ani și jumătate, să fi dat dovadă de luciditate politică, de atitudini clare și prompte în împrejurări deosebit de tulburi (precum puciul moscovit, de pildă), de simț al măsurii în același timp – și care să fi reușit în acest scurt interval să-și obțină și dincolo de hotare notorietatea cuvenită”.

● Nr. 20 al revistei „Contrapunct” este dedicat în cea mai mare parte figurii lui Mircea Eliade, fapt enunțat într-un șapou redacțional (redactat, după toate indiciile, de Ion Bogdan Lefter): „Consacrăm acest număr (în cvasiintegritatea lui) figurii lui Mircea Eliade. Am încercat s-o cuprindem în pluralitatea ei, referindu-ne și la prozator, și la istoricul religiilor, și la tânărul, și la vârstnicul Eliade, cel de la vârsta memoriilor. N-am ocolit – dimpotrivă! – nici tema «fierbinte» a alunecării lui Eliade, în tinerețe, spre extrema dreaptă. Credem că «accidentele» biografice ale marilor personalități nu trebuie ocolite, ci discutate deschis, fără complexe”. □ Pe prima pagină, Paul Goma publică o evocare a exilatului *Eliade*, făcând elogiul limbii literare a acestuia, în contrast cu „mahalagismul” stricat de comunism al expresiei celor din țară. □ Pornind de la observația că „Mircea Eliade a fost un om-Carte”, Monica Spiridon publică eseu *Portrete din cărți (pe marginea ofensivei editoiale Eliade)*, apreciind că „scriitorul”, „gazetarul”, „diaristul/memorialistul” și „savantul” alcătuiesc, „muzical” și „armonios”, un „întreg” ce se cere a fi evidențiat ca atare. □ Ion Manolescu semnează un scurt eseu despre Eliade (*Modelul mistic*), avansând ideea că, „alături de Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, Mircea Eliade este unul dintre puținii scriitori români a căror operă propune, în structurile ei subterane, un model inițiativ”. □ Pentru Ion Bogdan Lefter, ar exista „mai mulți” Eliade, din punct de vedere tipologic și creativ, dar ultimul cuvânt îi aparține scriitorului, savantul fiind minat de ideologia sa „nefastă”: „În fond, totul se adună în contradicția dintre structura creativă, pasională, ferventă, de tip mistic, câștigătoare în opera literară și catastrofală în viață, adică acolo unde a putut conduce la regretabile angajări extremiste, în varianta

jenantă a autohtonismului etnicist. (...) A fost structural un scriitor, cu tot cu ingenuitățile sale. Anticipându-i posteritatea, aş spune că personalitatea ştiinţifică va rămâne o figură de dicţionar, însă viitorul va fi al prozatorului” (*Cei trei sau patru Mircea Eliade*). □ Vasile Morar scrie despre *Sacral la Eliade şi Bergson*. □ Carmen Matei recenează recent-editatul *Nouăsprezece trandafiri (Teroarea istoriei)*, iar Ioana Pârvulescu îl plasează, elogios, pe *Intellectualul Eliade între intelectuali*. □ H.-R. Patapievici semnează un eseu de hermeneutică a prozei lui Mircea Eliade (*Stil literar şi ontologie*). □ Simona Popescu face elogiul *Diletantismului constructiv*, cu trimitere la viziunea asupra diletantismului creator din *Itinerariu spiritual* de Mircea Eliade. □ Este reluată versiunea românească a controversatului eseu *Felix culpa* – despre tinereţea legionară a lui Mircea Eliade –, publicat de Norman Manea cu un an în urmă în revista americană „The New Republic”. Într-un şapou, I.B.L. precizează că au fost eliminate unele pasaje explicative pentru publicul american, şi că, spre deosebire de varianta tradusă în revista „22”, cea reprodusă aici este chiar cea originală, în limba română, pusă la dispoziţie de autorul însuşi. În acelaşi şapou, I.B.L. îşi asumă din unghi etic (re)publicarea: „(Re)publicăm eseuul lui Norman Manea şi în semn de solidaritate cu atitudinea autorului, precum şi din speranţa că măcar acum, la a doua apariţie în româneşte, el (eseul) şi ea (atitudinea) vor avea parte de preţuirea meritată. Căci ni s-a părut că o bună parte din reacţiile pe care le-a stârnit traducerea din «22» au ilustrat din plin, cu o vehementă inconştienţă, faza de degrigoladă ideologică, de intoleranţă intelectuală şi de periculoasă confuzie a criteriilor în care se află astăzi la noi nu numai «răii», ticăloşii, farseurii care nu se pot despărţi de trecut, ci şi multă «lume bună» sedusă de sloganele democraţiei, dar incapabilă să o aplice măcar la sfera ideilor. Considerăm eseuul lui Norman Manea un punct de vedere necesar, chiar dacă incomod, şi – totodată – o şansă pentru intelectualitatea românească de a se privi bărbăteşte în faţă şi de a-şi înţelege cu adevărat şi în profunzime tradiţiile, inclusiv cele care ne convin mai puţin. În consecinţă, ne simţim onoraţi să-l găduim la «Contrapunct»”. Întregul grupaj este aseasonat, în sensul respectivului şapou, cu extrase din comentariile lui Z. Ornea sau Victor Eskenasy despre implicarea legionară a tânărului Eliade. □ Revista propune, de asemenea, o anchetă despre Eliade, cu participarea unor critici literari şi scriitori: Andrei Cornea, Gheorghe Crăciun, Alexandru George, Dan C. Mihăilescu, Marin Mincu, Andrei Oişteanu, Cristian Teodorescu, care răspund la următoarele întrebări: „1) Cine se bucură în mai mare măsură de aprecierea dumneavoastră: Mircea Eliade-savantul sau Mircea Eliade-prozatorul? 2) Cum priviţi alunecarea lui Mircea Eliade, în prima tinereţe, spre extrema dreaptă?”. ■ Andrei Cornea e de părere că „savantul” (de audienţă mondial) îl întrece cu mult pe „scriitor” (de relevanţă mai mult locală), „alunecarea” spre extrema dreaptă ţinând, ca în cazul altor congeneri, de „culpa spirituală”. ■ Lui Gh. Crăciun, în schimb, prozatorul îi pare „supe-

rior savantului”, în chestiunea angajării politice arătându-se, în schimb, precaut. ■ Alexandru George recunoaște că „nu are competența” să se pronunțe în privința savantului Eliade, artătându-se destul de drastic față de scriitor și precizând că Eliade „n-a alunecat” niciodată spre dreapta, pentru că a fost dintotdeauna acolo, iar eseistica sa ideologică merită un examen mai atent și mai complex decât i s-a acordat deja. ■ Admirativ pe ansamblu, Dan C. Mihăilescu afirmă, dintru început: „Nici unul, nici altul”, iar la punctul doi, deși anunță că „nu răspunde”, revine totuși cu o reevaluare nuanțat-comprehensivă a angajamentelor ideologice interbelice ale lui Eliade, respingând orice perspectivă eticistă asupra „alunecărilor” de stânga sau de dreapta în acest caz. ■ Marin Mincu e de părere că „evident, savantul” primează, iar în privința „alunecărilor”, trebuie să ne apropiem „cu grijă”, ca și în cazul lui Heidegger unde, la fel, „s-a exagerat”, pierzându-se simțul proporțiilor. ■ Pentru Andrei Oișteanu e dificil de ales, dar, „somat” să aleagă, preferă savantul, ca și în cazul discipolului Culianu, care a urmat „aceeași pendulare”; în privința angajării politice, pledează pentru rostirea întregului adevăr, *sine ira et studio*. ■ Cristian Teodorescu crede că o asemenea comparație nu are rost și că, subiectiv, e mai aproape de scriitor, fără ca asta să afecteze admirația pentru savant; cât privește „angajarea”, autorul consideră că intelectualul trebuie să stea, politic, „la centru”, iar derapajul extremist al lui Eliade, care merită taxat, a fost din fericire pasager și fără consecințe asupra operei.

● În „Literatorul” (nr. 23), Eugen Simion publică, sub titlul *Gust și măsură*, un comentariu despre volumul *A scrie, a citi* de Valeriu Cristea (Editura Dacia, 1991): „A treisprezecea carte a unui mare critic care se dovedește a fi, în vremuri așa de confuze, o conștiință morală exemplară”: „Valeriu Cristea scrie frumos, pentru că scrie exact. (...) Nu rămâne în afara discursului critic, dimpotrivă, se implică, lăsând impresia că nu apucă să scrie decât sub impresia unei emoții puternice: trebuie să-l provoace ceva, cineva, trebuie să-l scoată din starea de timiditate propoziția nedreaptă a unui confrate, snobismul unui comentator... Îi vine bine lui Valeriu Cristea acest rol justițiar și, după un îndelungat exercițiu, și-a creat o veritabilă vocație recuperatoare. Mulți scriitori contemporani au fost scoși dintr-o nedreaptă marginalizare de acest critic serios și profund, convins că literatura este făcută de toți, nu de doi-trei scriitori de succes. (...) Funcționează în textele lui Valeriu Cristea un fel de strategie a modestiei și o lege a compensației și, dacă nu exagerez prea mult, o lege creștină. (...) Justițiarul, milosul critic este, când vrea, un polemist de temut. (...) *A scrie, a citi* este, indirect, și dosarul unui critic care nu are alt sprijin, într-o lume dură și impură, decât propriul condei. (...) Valeriu Cristea, solitarul, încăpățânatul, profundul, a câștigat pariul... Și-l va câștiga, n-am îndoială, și de aici înainte, chiar dacă rectitudinea lui morală deranjează pe mulți, foarte mulți confrăți... ieri apologeți ai lui Ceaușescu, azi monarhiști intransigenți”. □ Andrei Grigor scrie despre un fenomen mai puțin discutat ca

atare: *Exilul estic*: „Surprinzător poate pentru unii, noțiunea de exil – în mod cu totul nejustificat restrânsă la anumite zone geografice sau la anumite distanțe față de țară – încorporează în cazul nostru și literatura de dincolo de Prut. Neglijat în ansamblul esenței și al determinărilor sale istorice, *exilul românesc din Est* rămâne în continuare cvasi-necunoscut, editurile și publicațiile noastre părăd să nu risipească același interes, generozitate encomiastică și zel publicitar cu care se zoresc să aducă în conștiința publicului scriitori emigrați în cealaltă parte a continentului. În umbra de multe ori artificial densificată a acestora, lui Ion Druță sau Grigore Vieru, Mihai Cimpoi ori Leonida Lari, Nicolae Dabija ori Dumitru Matcovschi li se rezervă încă o nedreaptă soartă de exilați uitați, abandonați, dacă nu chiar respinși uneori grosolan și agresiv de «metropolă». Și cauzele acestui fenomen de ignorare par a-și trage substanța tot din prejudecăți ideologice și din îngustimea vederilor politice asociate cu un punct cardinal. Unii au rămas cantonați în convingerea sumară că dinspre estul recent nu poate șuiera decât crivățul învățăturii leniniste. Deformată de o excesivă politicizare, gândirea și fapta «culturală» a multor literați români s-au dirijat intens către exilul vestic, căruia protecția acestui punct cardinal i-a înlesnit, în trecut, manifestarea nestânjenită a opoziției politice. Lesne de observat că această atitudine este exploatată acum în lupta pentru putere ce a absorbit și o bună parte a scriitorilor din țară, cărora exilul estic nu le poate satisface scopurile vădit partizane. (...) Scriitorii siliți timp de cincizeci de ani unui exil estic cu totul special s-au dedicat și ei acțiunii politice, dar în sensul afirmării ființei românești în opoziție cu tendințele integratoare și anihilante ale «internaționalismului socialist». Se creează aici un punct de divergență care separă sensul acțiunii lor de acela al «internaționalismului capitalist» practicat de cei care îi ignoră sau îi resping. Dar, oricât de perfid ar fi fost primul și oricât de necesar ar fi al doilea tip de internaționalism, oricât de diferite ar fi punctele cardinale care le inspiră și le susțin, la mijloc rămâne, la fel de expusă, tot soarta identității românești. Ca să nu mai vorbim, între cauze, de aspectul slăbiciunilor pur omenești care, deși poate părea neesențial, nu coboară mult sub nivelul de importanță al celor invocate mai sus: o cafea băută la Chișinău nu are, pentru unii, aceeași salvare ca în cafenelele marilor bulevarde pariziene. (...) Or, sub un asemenea steag, literatura română riscă să-și conserve trista postură a mamei vitrege care își cheamă ori își respinge fiii cu duioșii ori cu muștrări ideologice. Nu cred că, într-un moment în care integrarea culturală ar trebui să fie un pas decisiv pentru marea Unire, ne-am putea asuma riscul de a rezerva tocmai celor care au dorit-o mai mult și mai sincer soarta unei mereu nedrepte exilări. Mai ales că uneori repatrierea interesată a mediocrității vestice determină și un periculos exil est-etic”.

• În „România Mare” sunt marcate aniversar cele 100 de apariții ale revistei, într-un grupaj la care participă: Mitzura Arghezi, Alice Călinescu, Paul

Anghel, Edgar Papu, Mihai Ungheanu, Dan Zamfirescu („Prin cele 100 de numere, «România Mare» a rămas în istorie ca revista care a salvat neamul de la dezastrul sufletesc programat”), Ileana Vulpescu („România Mare, visul de veacuri al românilor, s-a înfăptuit cu durere și cu sânge. Revistei «România Mare», care se străduiește să țină trează memoria și conștiința națională, într-o lume învălmășită și amnezică, îi urez să-și poarte mai departe steagul, prin sute și sute de numere”). ■ Fănuș Neagu – ***Cu ocazia apariției numărului 100 vă spun:*** „Îmi place bătaia pe care o duceți împotriva iredentiștilor unguri și a tuturor celor care doresc să destabilizeze România; îmi place humorul vostru, îmi place că-l arătați gol pușcă și slut la suflet cum e, pe Mihai de Hohenzolen. Vă stimez pentru lupta dusă împotriva imperialismului rus. Dar nu-mi place deloc tendința xenofobă a unor redactori. Și nu înțeleg în ruptul capului încercările de a-l scoate de sub osânda Istoriei pe Ceaușescu și pe alți câțiva ticăloși care l-au slujit orbește. Ceaușescu e un criminal monstruos, din galeria Ana Pauker, Gh. Gheorghiu-Dej, Drăghici, Nikolski, Pantiușa. Eu mă umplu de greață numai când aud rostindu-se numele vreunuia dintre ei. Însă, pentru tot ceea ce faceți bun, vă doresc o sută de ani de viață”.

7 iunie

● „Adevărul literar și artistic” (nr. 119) publică un grupaj dedicat romanului *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* de Petru Dumitriu, recent tradus în românește (la Editura Univers). Sub titlul ***Un nume care zgâlțâie puterea literară***, sunt reunite cronici semnate de Cornel Radu Constantinescu (*Nostalgia puterii*), Ioan Adam (***Altă „Istorie Ieroglifică”?***) și C. Stănescu (***Un act de adeziune***). ■ Ioan Adam consideră romanul un „bestiaru plin de specii pervertite, *terestre*, în care spre deosebire de *Istoria Ieroglifică*, nu-i loc de zburătoare”. Romanul, și el cu o „scară tâlcuitoare” (personajele sunt, printre altele, Mihai Beniuc, Paul Georgescu, Eugen Schileru, Miron Constantinescu, Răutu Leonte, Mihail Roller), conține „fișe pentru o caracterologie umană”. Fără a face judecăți morale, construind o lume în care demonismul și grotescul sunt nediferențiate, romanul „deschide”, în opinia criticului, „dosarul” literaturii române din epoca respectivă. ■ C. Stănescu consideră că reeditarea lui Petru Dumitriu „intră într-o zodie favorabilă”. În ceea ce privește romanul *Ne întâlnim la Judecata de Apoi*, autorul articolului observă un paradox: deși scris după plecarea din România comunistă, „nu este expresia unei «eliberări», ci mărturia unei conștiințe încărcate”. C.S.: „Romanul este construit cu oarecare precipitare, mai mult «eboșă» decât operă încheată, și ceea ce ne tulbură nu este aparentul ei modernism, vizibil în ritmul sacadat, întrerupt, reluat și părăsit, în natura «deschisă» a personajelor rămase la stadiul de «schife» într-o grafică pamfletară – ci, mai cu seamă, crisparea, zvârcolirea tuturor protagoniștilor în jurul unei unice și obsedante preocupări: *poziția în raport cu puterea*, spaima de a o pierde, la diverse nivele, frica paralizantă de margina-

lizare și de excludere din «sistem». Ajuns în lumea liberă, scriitorul este obsedat în continuare de acest *complex al eliminării*, iar rostogolirea de pe treptele puterii este echivalentă cu *declasarea*, cel mai mare rău ce i se poate întâmpla cuiva”.

9 iunie

● „Cuvântul” (nr. 23) adresează, prin Marius Oprea, *O întrebare pentru poetul Mihai Ursachi*: „(...) ați fost nevoit să vă autoexilați în Statele Unite, unde ați devenit un admirator al democrației americane. Întors în România, vă manifestați ca fervent monarhist. Care este motivația ultimei opțiuni politice (...)?”. M.U.: „Am stat nouă ani în State și am învățat câte ceva acolo. Acea țară s-a născut în democrație, o democrație și asemănătoare și diferită față de cele din Europa. Fără a admira necondiționat sistemul lor politic și social, sunt convins că este cel mai potrivit cu natura lui «homo americanus», și unul din cele mai puțin rele pe care le-a cunoscut istoria lumii. Deși multe din valorile democrației americane sunt valori universale, nu toate sunt aplicabile în alte părți, și mai ales la popoare cu o fire și o tradiție complet diferite. (...) În ce mă privește, ca român, știu că părinții și strămoșii mei au trăit într-un regim de monarhie constituțională, ori guvernați de marii noștri Domnitori, și că ei au fost în țara lor mult mai liberi decât am fost eu, căruia i-a fost dat să-și trăiască majoritatea vieții într-o republică populară., apoi într-o republică socialistă, iar acum într-o republică fesenistă. (...) Cu o asemenea origine, regimul republican în România a produs ceea ce am trăit și trăim: opresiune, mizerie, sărăcie și umilință. (...) Este evident că republica fesenistă nu este altceva decât încă un exercițiu în dezastru, purtând toate stigmatele celor anterioare”.

10 iunie

● Nr. 21 al revistei „Luceafărul” se deschide cu un editorial redacțional în care este prezentat, sub titlul manifestării înseși (*Critica și cenzura*), Colocviul Asociației Internaționale a Criticilor Literari desfășurat la Neptun cu participarea unor critici din Franța, Belgia, Italia, Polonia, Grecia, Ungaria, Portugalia, Norvegia, Japonia, Columbia, critica românească fiind reprezentată de Ov. S. Crohmălniceanu, Mircea Martin, Ioana Pârvulescu, Cornel Regman, Maria-Ana Tupan și Laurențiu Ulici. Dintre tipurile de cenzură discutate, sunt menționate cenzura politică (specifică regimurilor totalitare), economică (în țările din est mai activă decât în cele occidentale), morală pe fond religios (cazul Saramago), religioasă propriu-zisă (cazul *Versetelor satanice* de Salman Rushdie), sexuală (față de literatura feminină etc.), lingvistică (față de literaturile scrise în limbi de circulație restrânsă), autocenzura (cu ambivalențele ei) etc. □ La capătul unor reflecții subiective despre scena politică românească, Liviu Ioan Stoiciu face, la rubrica sa „Dictatura personală”, următoarele observații, într-un articol intitulat *Cu cât slăbește Opoziția, cu atât se întărește*

Puterea: „Altfel, să fim noi sănătoși, că belelele curg din toate direcțiile: extraordinara revistă a elitei scriitoricești «România literară» își suspendă apariția «din cauza dificultăților financiare», în vreme ce fatidicul 13 iunie e aproape, iar... «România literară» nemaipărănd în cinstea împlinirii a doi ani de la câștigarea alegerilor din 20 mai 1990 de către FSN și Ion Iliescu, firește! Altfel, că veni vorba iar de 13 iunie 1990... să revenim un pic la «golani» Pieței Universității, căsătoriți civil la 10 mai 1991, cărora eu le sunt naș religios din 19 mai anul trecut, când le-am ținut lumânările mari, vă amintiți cumva pe unde am rămas? Că eu unul nu am uitat...”. □ Florin Manolescu comentează elogios romanul *Nunțile necesare* al lui Dumitru Țepeneag: „Dumitru Țepeneag unește în chip neașteptat *onirismul estetic* cu *postmodernismul*, într-o narațiune care reprezintă nu numai o performanță tehnică puțin obișnuită, dar și o sinteză aproape perfectă de dramă, de grotesc și de lirism. În plus, narațiunea lui Țepeneag întărește și ea impresia că literatura scriitorilor români din diaspora (Mircea Eliade și Vintilă Horia, în primul rând) e interesată într-o mai mare măsură decât proza din țară de revalorificarea marilor mituri și legende românești”. (*Miorița în versiune postmodernă*)

● „Azi” include un interviu realizat de Irina Airinei cu Alexandru Hausvater, director de onoare al Teatrului Odeon și consemnează Deschiderea Târgului Internațional de Carte București (într-o relatare intitulată *Ludovic Spiess este optimist*).

11-14 iunie

● Are loc la Teatrul Național din București prima ediție a Târgului Internațional de Carte „Bookarest”.

12 iunie

● Sub titlul *De ce l-aș urî pe domnul Eugen Simion?*, Gheorghe Grigurcu reia, cu unele modificări, în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 24), un mai vechi comentariu publicat în revista „Familia”, cu intenția – mărturisită într-o notă de subsol – de a arăta netemeinicia afirmației conform căreia observațiile defavorabile pe care le-a formulat, după 1989, la adresa criticului ar avea „un mobil personal”. Argumentul prin care Gh. G. se disculpă este acela că, în ceea ce îl privește, „autorul *Dimineții poezilor* e o făptură abstractă, reprezentabilă printr-un șir de volume și printr-un vraf de articole, pe care o tratez cu aceeași detașare pe care o am față de Thibaudet sau Ibrăileanu sau Sorin Toma”. Oscilând între sugestia echivocă și acuzația tranșantă, articolul ia forma unui rechizitoriu în cuprinsul căruia diferite supoziții, speculații, interpretări subiective sunt prezentate drept probe irefutabile: „Nu sunt de vină dacă nu totdeauna bilanțul e pozitiv! Nu sunt de vină dacă se ivesc semne de întrebare în speță la rubrica eticului! Fără a mă erija într-un arbitru absolut (...), înfățișez cu bună credință rezultatele unor lecturi și ale reflecțiilor în

marginea lor care, și ele, bineînțeles, pot fi discutate și judecate de alții”. Grigurcu îi reproșează, înainte de toate, lui Eugen Simion „o seamă de contradicții între principiu și aplicarea lui”, „o balansare a ethosului, atras nu doar de «puritatea» sa, atâta câtă poate fi omenește obținută, prin chimia vocației și a trudei literare, ci și de compromisul care dă câștig de cauză interesului momentan, conjuncturii celei atât de ademenitoare”. Mai precis: „Clamând moralitatea criticii și supremația criteriului estetic, fulgerând împotriva imposturii proletcultiste, domnul E. Simion se prezintă nespus de îngăduitor cu... proletcultiștii Maria Banuș, Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, ca și atâția alții, sunt examinați cu o «închidere a ochilor» la aspectele realist-socialiste, reprobabil propagandistice, ale producției lor, procedeau care se apropie de o mistificare. Căci nu e în spiritul probității să minimalizezi sau să eludezi o parte însemnată, «neconvenabilă» din traiectoria lor, oneroasa prestație în slujba regimului comunist, cu implicațiile ei morale (...). Monograful temeinic și editorul lui E. Lovinescu, adică al criticului exemplar ce nu a cruțat cerneala pamfletară pentru a combate opoziția autonomiei esteticului, sămănătorismul, poporanismul, gândirismul etc., devine foarte clement față de urmașii acestor curente, ce s-au pronunțat printr-o erezie esteticopolitică mult mai gravă, agravată de culpa colaboraționismului. Postura liberalizantă, proestetică, se arată, așadar, exclusiv în teză, împletindu-se cu acceptarea complezentă a exponenților funcționalității partinice”. În acord cu acest maximalism etic, lui Eugen Simion i se impută, între altele, faptul de a-l fi apărut „printr-o retorică avocațială” pe Ov.S. Crohmălniceanu sau „optica (...) asupra lui Marin Preda” – „un ambiguu” căruia criticul i-ar fi consacrat texte „hagiografice”. Spre final, articolul capătă accentele atacului la persoană.

● Revista „22” (nr. 23) publică, sub titlul *Culisele Convenției*, o anchetă (realizată de Andreea Pora) referitoare la „atitudinea și activitatea din ultimul timp a Convenției Democratice”, în centrul atenției aflându-se anumite informații – sau, în opinia unor dintre repondenți, „zvonuri” – despre accentuarea dimensiunilor în cadrul CDR, mai cu seamă pe tema desemnării unui candidat comun pentru alegerile prezidențiale. La anchetă participă lideri ai formațiunilor politice din componența CDR; între aceștia, Nicolae Manolescu, președinte al Partidului Alianței Civice, și Ana Blandiana, președintă a Alianței Civice. Întrebat dacă „poate fi interpretată introducerea candidaturii d-lui Emil Constantinescu ca o ruptură între PAC și AC”, Nicolae Manolescu explică: „Nu este vorba de o ruptură între AC și PAC, ci mai degrabă de o decizie eronată pe care a luat-o conducerea AC și stau să mă întreb dacă toată conducerea sau numai anumite persoane. Nu discut dacă Emil Constantinescu e sau nu un candidat potrivit, poate să fie; în orice caz, momentul propunerii este cu totul inoportun, mult prea târziu. AC și PAC fiind într-un fel formațiuni gemene, e greu să explici oamenilor de ce vin cu candidaturi diferite. Eu am

interpretat lucrul acesta – și văd că și o parte dintre ziariști îmi împărtășesc opinia – mai puțin ca o atitudine pro-Constantinescu a AC, cât mai mult una anti-Manolescu a unora din conducerea AC”. În legătură cu o eventuală candidatură a lui Andrei Pleșu, propus din partea Partidului Liberal – Aripa Tânăra, N.M. declară: „Andrei Pleșu prezintă avantajul că ar aduce o parte din electoratul fesenist și dezavantajul de a îndepărta o parte din electoratul Convenției. El este încă perceput în unele medii din opoziție ca membru în guvernul Roman. Sigur, el este o mare personalitate, un om inteligent, echilibrat, care ar putea juca un rol... Dar eu nu cred în soluții de genul acesta, nu este un certificat bun pentru partide să recurgă la independenți”. ■ Apropos de candidatul Convenției în apropiatele alegeri prezidențiale, Ana Blandiana este de părere că lui Ion Iliescu nu i se poate opune un candidat, ci „trebuie să i se opună o idee, un simbol”: „După părerea mea, felul în care presa (cea de partea noastră) a reacționat la faptul că s-a propus încă un nume de candidat dovedește într-un mod cu adevărat trist că până și noi, cei care încercăm să gândim democrația, nu-i cunoaștem încă alfabetul. Doi ani i s-a reproșat opoziției că nu are alternativă. Datoria ei era să demonstreze câte alternative are de fapt, nu să aducă pur și simplu un candidat de acum doi ani; să demonstreze că are puterea și posibilitatea să aleagă dintre cât mai multe personalități de calitate. (...) Criteriul de alegere, cred eu, este riscant să fie popularitatea candidatului. Problema nu este că d-l Rațiu apare cel mai des, în diferite situații, la televizor, și că țărani, de pildă, l-ar fi văzut mai mult, sau că d-l Manolescu este mai cunoscut în mediile umaniste, iar d-l Constantinescu în cele științifice; gradul lor de cunoaștere este oricum scăzut în straturile neinformate ale societății. Pe acel teren al «cunoașterii», nimeni nu îl concurează pe Iliescu. Nu aici este punctul în care Iliescu poate pierde; nu i se poate opune un nume mai cunoscut decât el, pentru că nu există așa ceva, lui trebuie să i se opună o idee, un simbol. Cel care îl va putea înfrânge pe Iliescu nu va fi Rațiu, Manolescu, Cunescu, Constantinescu, ci reprezentantul Convenției. (...) Convenția trebuie să decidă însă cum trebuie să arate simbolul ei”. □ Roger Câmpeanu (de la revista „Secolul XX”), Ileana Mălăncioiu (de la „Viața Românească”), Mircea Mihăieș (de la „Orizont”), Hanibal Stănciulescu (de la „Contrapunct”), Gabriel Dimisianu și Adriana Bittel (de la „România literară”) răspund la o anchetă (realizată de Marina Mezei) despre soarta revistelor literare – *Vor mai fi reviste literare?*. Răspunsul Ilenei Mălăncioiu la întrebarea „Din ce motive s-a ajuns la periclitarea aparițiilor?”: „Imediat după ce a cucerit puterea în România, tovarășul Iliescu ne-a anunțat (prin Mircea Dinescu) că ar vrea să ne facă o vizită (de lucru) în timpul ședinței Consiliului de conducere al Uniunii, care se întrunise pentru a pregăti alegerile (de scriitori). Majoritatea membrilor Consiliului ne-am pronunțat împotriva acestei vizite de anexare a noastră la remorca puterii./ Tovarășul Iliescu n-a suportat ideea că i-a fost mai ușor să cucerească țara decât Uniunea Scriitorilor și cred

că atunci s-a hotărât soarta acestei instituții. Ceea ce nu mă împiedică să mă gândesc la ziua aceea cu bucurie. Fiindcă a fost ultima oară când Consiliul Uniunii – de care dictatorul n-a încetat până în ultima sa zi să se teamă – a dovedit că el însemna totuși ceva. După alegerile din aprilie 1990, Consiliul a fost cu desăvârșite anihilat de Mircea Dinescu. El era cel care l-a numit pe ministrul culturii (pe baricadele Revoluției, sau ce o fi fost ea din punctul său de vedere). El nu putea să fie subordonatul unui ministru, oricine ar fi fost acesta. Și ca urmare a scos Uniunea Scriitorilor și de la Ministerul Culturii și de la Ministerul Muncii. Scriitorii am rămas pur și simplu în afara societății. Pe noi nu ne reprezintă nici un ministru și nimeni nu ne pune problemele grave pe care le avem la ora actuală în ședințele de guvern”. ■ Răspunsul lui Mircea Mihăieș la aceeași întrebare: „Când o singură vizită prezidențială (a lui Iliescu, nu a lui Ceaușescu, să fie clar!) în Japonia, să zicem, costă țara cam cât ar costa apariția unui număr triplu de reviste față de cele de acum, ce rost mai are să mai căutăm explicații?”. ■ Hanibal Stănculescu: „Eu nu cred în chestiuni gen boicot al puterii. Puterea are lucruri mai importante și afaceri mai veroase de tranșat decât sugrumarea revistelor literare. Nu cred că o zgândăre mai mult decât tânțarul pe elefant. Nu sunt atât de infatuat încât să cred că revistele literare au putut destructura vreodată o putere undeva. Ideile da, dar asta în timp. S-a ajuns aici din cauza inflației galopante. Prețurile la tipografie și hârtie au atins cote aberante. Uniunea Scriitorilor nici timbrul literar nu e în stare să și-l încaseze. (...) / Hazul este că Ministerul Culturii subvenționându-te te-ar forța să faci mai multe compromisuri decât orice miliardar. Ministerul Culturii ne-a trimis o vorbă, că ar trebui să renunțăm la țâfna noastră. Revista nu e partizană politic. Ea are un criticism necesar și foarte pozitiv. Sigur că simpatizează cu Convenția Democratică și Alianța Civică, mi se pare absolut firesc, dar din toate noi facem politică. Ministerul Culturii boicotează neajutând. Și un boicot e înființarea «Literaturii». O revistă cu «program»: scriitorii să stea cu capul în nisip, să nu se uite la ce se întâmplă în târg...”.

● În „Contrapunct” (nr. 21), Ion Bogdan Lefter scrie *Despre premiile Uniunii Scriitorilor*, identificând mult mai multe „plusuri” decât „minusuri”. Pe aceeași pagină – o scrisoare de mulțumire a unuia dintre laureați, Gelu Ionescu, și o scrisoare trimisă de către președintele juriului, criticul Mircea Martin, care regretă absența de pe listă a unor autori cu volume meritorii (Dan Laurențiu, N. Breban, Gellu Naum, I. Negoitescu, Z. Ornea), precizând totodată că, „în ciuda impresiei generale că literatura anului 1991 a fost mai puțin bogată, din cunoscutul motiv al implicării scriitorilor în activitatea politică, ne-a fost greu să alegem și am avut de unde alege”. □ Alte materiale din sumar: proză eseistică de Octavian Paler (*Într-o sală de așteptare*); un eseu al lui H.-R. Patapievici despre „omul presocratic” (*Eșecurile aurorei*) și un altul al lui Dumitru Ungureanu despre „naivitatea evazionismului est-etic, literar și social” și despre urgența „modelului Goma” (*Evazionism est-etic*).

● „Azi” conține reportajul *Să ne întorcem la carte/Prietenul care nu trădează* (de Olga Gheorghe) – despre Târgul Internațional de Carte București).

13 iunie

● În „Adevărul”, Constantin Coroiu publică un interviu cu Petru Creția (devenit director al Centrului Național de Studii „Mihai Eminescu” de la Ipotești): *Spre un nou Eminescu? „Perpessicius a avut niște necazuri cu stăpânirea din cauza lui Eminescu”*. „– Acum, d-le, Petru Creția, după ce aveți o oarecare vechime de cetățean al Ipoteștilor, vă întreb: cum vă simțiți în această mare idee?/ – Mă simt legat, fără fanatisme și fără false mitologii, de opera poetică eminesciană. Pentru că (...) în ciuda faptului că am editat ca filolog cele 5 volume de publicistică din Ediția academică, una dintre cele mai mari ziaristici europene din sec. 19, felul în care a fost distorsionată gândirea politică a lui Eminescu m-a înstrăinat puțin de publicistica sa. Deci mă simt cu precădere un specialist în editarea și judecarea critică a poeziei lui Eminescu (...). Exact ca un truditor, adică fără trufii, fără ambiții personale și fără altă aspirație decât de a realiza în câțiva ani ediția definitivă a operei poetice și de a iniția exegeza critică la nivel modern./ – Vă gândiți și la un fel de nouă bibliotecă critică Eminescu?/ – Da, însă fără o ediție definitivă a poeziilor, exegeza este în impas. Ce se lucrează acum este defectuos. O spun cu tot respectul pentru înaintașul meu Perpessicius, dar el a lucrat singur, de-a lungul multor ani (...). Mai ales ultimele volume editate de Perpessicius trebuie refăcute. De la rădăcină./ – Vă referiți la volumele care cuprind postumele?/ – Desigur, la volumele IV și V. Antumele sunt o capodoperă editorială și rămân un monument închinat augustei opere eminesciene. În ansamblu însă, opera poetică trebuie reeditată de la temelie. Acesta a fost și unul din motivele și scopurile venirii mele la Ipotești. (...) S-a dovedit că nu toate manuscrisele facsimilate existente la Ipotești sunt utilizabile științific și atunci am intenția ca, pe o cale sau alta, să obțin de la Biblioteca Academiei îndreptățirea, iar de la niște foruri care nu-mi sunt încă limpezi mijloacele tehnice și financiare, pentru a le facsimila complet cu tehnică modernă, în așa fel încât acest fond de manuscrise, de data asta utilizabile ca și cele originale, să se gândească aici, la Ipotești, pentru că de aceea se cheamă Centrul Național de Studii «Mihai Eminescu»./ Sunt dornic să fiu în posesia acestui fond de manuscrise și să pornesc, cât mai degrabă, la editarea definitivă a poeziilor, renunțând la distincția antum-postum, luând totul în ordine cronologică și făcând ceea ce nimeni n-a făcut până acum, nici Perpessicius, nici noi, adică nu lucrând de la volum la volum, ci redescifrând și retranscriind de la zero totul, apoi continuând cu marele joc al afilierilor./ În ce privește exegeza, așa cum o cere orice cultură mai evoluată, mă gândesc la câteva instrumente de lucru. De pildă, întocmirea unui glosar eminescian. Cel publicat în urmă cu mulți ani sub conducerea lui Vianu la Academie este deficitar, făcut pe o mică parte din corpusul operei și

nu mai poate servi astăzi în nici un fel. Apoi trebuie un mare indice tematic și o evidență clară a migrației de versuri. Eminescu scria segmente de versuri pe care apoi le prelua într-o altă structură. (...) Noi am publicat în volumul VIII (dramaturgie) un dicționar de rime. Este un instrument admirabil. Fără el n-aș fi reușit să gădesc afilierea la ineditele pe care le-am publicat în ultima vreme. Or, un dicționar de rime eminesciene trebuie să apară ca un volum autonom. (...)/ – *Ce înțelegeți prin «necugetate excесе» față de Eminescu?* – E vorba de o racilă a raportării acestei nații la Eminescu. Sunt doi Eminescu. Un Eminescu – obiect de analiză, unul dintre cei mai mari poeți ai lumii. Celălalt este un mit. Mitul acesta are și el două părți: una reprezintă într-adevăr raportarea adâncă, pură a unei națiuni la simbolul ei spiritual cel mai înalt. Și aici nu e nimic de criticat. Sintagma Mihai Eminescu trezește în român ceva care seamănă cu o compensare: reflectarea unei istorii destul de necăjite în imaginea unei purități absolute. Asta se întâmplă foarte rar și este mitul frumos Eminescu. Dar alături de asta este și mitul fals, gol, al lăudătorilor de circumstanță pe care îi definea el în *Scrisoarea I*. (...) Mititeii care nu mai știu ce cuvinte să folosească: Sfânt, Arhanghel, Hristos etc. Am asistat la zeci de sărbători care m-au umilit, un fel de slujbe laice la adresa unui poet în esența lui necunoscut. Această parte a mitului Eminescu este un simbol care duce în gol. Trebuie eliminat prin eliminarea ignorării operei. (...)/ – *Există o omogenitate de valoare a întregii opere: poezia, publicistica politică, proza?* – Valoarea e aceeași. Proza politică este, fără îndoială, de primul rang. Spre sfârșit, Eminescu devenise puțin prea repetitiv și prea agresiv pentru că era zdruncinat (...). Dar publicistica lui politică este ceea ce s-a scris vreodată mai înalt în publicistica românească. Da, același condei și în publicistică, și în poezia politică și patriotică. Dar nu e același – și aici chiar că m-am despărțit de Perpersicius – cu cel din poezia strict lirică, de dragoste, de relație adâncă cu Cosmosul, cu Natura, cu Geneza etc. Nu, e în acesta din urmă un alt Eminescu, omul din adânc firește că este același, dar stitlul e altul”.

● Apare în „Dreptatea” un interviu realizat de Ștefan Caliga cu Gabriel Liiceanu, *„Se poate face cultură scrisă în afara editurilor de stat”*, interviu realizat cu ocazia deschiderii la București a primului târg internațional de carte din România. G.L.: „Dacă editurile de stat vor dispărea mâine, cartea și cultura scrisă în România nu vor dispărea. Au apărut zeci și sute de edituri, dintre care unele, câteva zeci, de foarte bună calitate. (...) Nu pot să mă refer decât la ceea ce se petrece aici, cu noi, la standul Humanitas. Vedeți că efortul nostru, dacă ați privit cărțile în ordinea apariției lor din ultimii doi ani, ați observat că unele apariții încep să semene cu cele din Occident. Ele sunt făcute pe un carton austriac, tipărite pe hârtie olandeză și pot sta alături, ca aspect, de cărți tipărite în Germania, Franța sau Italia. (...)/ Oferta românească este foarte diversă. Expun peste o sută de edituri, multe dintre ele, particulare. Aici, ca și în presă, economia de piață începe să-și arate roadele. (...) Ceea ce se poate constata de

la început este faptul că editurile particularele surclasează pe cele de stat prin calitatea și varietatea exponatelor”.

14 iunie

● Sub titlul *Ce ați făcut voi atunci?*, „Adevărul literar și artistic” (nr. 120) transcrie, la rubrica „Istoria prin gaura cheii”, intervențiile Ilenei Mălăncioiu și a lui Mircea Dinescu la Congresul URSS din 1981. ■ I.M.: „Stimați colegi, chiar dacă nu avem dreptul, trebuie să ne gândim că noi avem datoria de a face politica de carte a țării noastre. Fiindcă vor veni vremuri când, despre această epocă se va vorbi, ca despre orice epocă trecută, cu detașare, așa cum vorbim noi acum despre obsedantul deceniu. Și cei dintre noi care vom supraviețui vom fi întrebați: ce ați făcut voi atunci? Și nimeni nu ne va asculta dacă vom spune că nu puteam să facem nimic; că nu noi scriitorii hotărâm ce se întâmplă cu literatura./ (...) Firește, lucrul acesta nu este ușor de făcut. Cu atât mai mult cu cât chiar unii dintre colegii noștri încearcă un fel de captatio benevolentiae și declară sus și tare că a fi scriitor nu este o profesie; că trebuie să mergem cu toții la strung, că abia apoi vom scrie de vom șfichiui”. ■ M.D.: „Chiar așa, Uniunea Scriitorilor să fi rămas ultimul bastion al dogmatismului în această țară? (aplauze) Și cine credeți că sunt cei ce susțin reșezări de prețuri la Uniunea Scriitorilor? Oamenii care au fost trimiși prin anii '50, cumva la cursurile Universității din Oxford? Nu prea cred, fiindcă bătrânii studenți de altădată au și acum nostalgia «Cazaciocului» și ce se ascunde de fapt în spatele acestui avânt reformator de care au fost cuprinși stimații noștri colegi în ultimul timp? Pur și simplu setea de putere, dorința de a ocupa și US, spaima de votul secret, ura față de demnitatea scrisului. Nu le e de ajuns cuiburile calde de la revista «Săptămâna» și «Luceafărul», nici paginile revistei «Flacăra»? (...)/ Propun, de asemenea, ca US, care cred că e singura fabrică din București care nu lucrează în pierdere, și în materie de protocronism e prima din țară care se autofinanțează înainte de inventarea autofinanțării, să se și autoconducă conform indicațiilor tovarășului secretar general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, adică aici în această sală să avem prilejul de a ne alege nu numai Consiliul, nu numai Biroul Uniunii, ci și președintele ei. (aplauze)/ Trebuie să renunțăm la acele obiceiuri turcești de a ne trezi peste noapte cu un președinte venit de la Istanbul. Vrem și noi ca tot românul, un domn pământean! (aplauze furtunoase)”.

15 iunie

● Nr. 23 din LA&I stă sub semnul unor portrete de scriitori cehi celebri, care s-au implicat și în politică – Karol Capek, *De ce nu sunt comunist* (traducere de Ioan Codreanu) – și al Primăverii de la Praga: Milan Kundera în dialog cu Christian Salmon, *Despre arta romanului* (traducere și prezentare de Simona Cioculescu: „Romanul nu e o confesiune a autorului, ci o explorare a ceea ce

este viața omenească în cursa care a devenit lumea”) și respectiv Vaclav Havel, *Nesiguranța fortifică* (interviu de Dana Emingerova ,1991, traducere de aceeași Simona Cioculescu).

16 iunie

- În „Cuvântul” (nr. 24), Carol Sebestyen realizează un interviu cu Vladimir Tismăneanu despre situația politică din România postdecembristă: *De la o președinție slabă la o monarhie constituțională, drumul este deschis și neted*. V.T.: „...am apreciat foarte mult stilul politic al d-lui Manolescu în speech-ul pe care l-a ținut aici, la Timișoara. Dl. Manolescu a vorbit clar, a vorbit categoric, așa cum trebuie să vorbească un om politic: nu prin circumlocuțiuni, nu prin metafore nebuloase. De altfel, PAC-ul este o formațiune care și-a făcut manifestă tendința de a inova stilul politic și discursul politic autohton”.

- Sub titlul *Convorbiri cu Eugen Simion*, cotidianul „Azi” publică un dialog despre Eminescu și cultura română. E.S.: „Sensibilitatea poetică este actuală sau inactuală în funcție de calitatea poeziei. Sensibilitatea evoluează pentru că evoluează lumea ce ne înconjoară și se schimbă raporturile noastre cu această lume în mișcare. Marea creație nu evoluează, evoluează doar înțelegerea noastră față de ea. De aceea fiecare generație descoperă un nou Eminescu și încearcă să impună, dacă are o critică puternică, imaginea unui poet «actual». Așa s-a întâmplat în anii '30, prin contribuția unei generații excepționale de critici literari: G. Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu. (...) Mai târziu, când Nichita Stănescu își dicta «respirările», el descoperă o nouă poetică în *Odă în metru antic*. Alții găsesc argumente în Eminescu pentru a fundamenta un stil postmodernist în poezie. Cum vedeți, Eminescu este, în continuare, un model productiv în literatura română. Ori de câte ori se schimbă ceva este și el de față. Alianța lui spirituală m-a obosit. Este mereu reînnoată. Cât privește *sensibilitatea colectivă*, nu știu ce să vă spun. Ce preferă publicul larg din Eminescu? *Sonetele*? *Luceafărul*? *Scrisorile*? Pot să vă spun ce-mi place mie. Am făcut, vara trecută, o experiență interesantă. Am recitat, de la un capăt la altul, ediția lui Perpessicius și am ales poeziile sau fragmente de poeme (din *Gemenii*, *Panorama deșertăciunilor*) care satisfac gustul meu estetic de acum. A ieșit o carte în care se află *Rugăciunea unui dac*, *Scrisoarea I*, *Odă în metru antic*, *Gemenii*, *Sarmis*, *Iar fața ta e străvezie*, *Cristalografie*, *Luceafărul* etc.”.

17 iunie

- În „Luceafărul” (nr. 22), Florin Manolescu comentează volumul de poezie *Lucrurile pe care le-am văzut* de Alexandru Mușina: „Profund dincolo de aparența de joc a poemelor sale, foarte aproape de realitate și social în ciuda preferințelor pe care le arată pentru recuzita sau pentru simbolurile literaturii SF, în fine, patetic și sentimental cu toate că se refugiază în spatele camuflaju-

lui ironic, Alexandru Mușina se impune ca unul dintre poeții cei mai originali ai contingentului optzecist”. (*Dincoace și dincolo de Thule*). □ Dan-Silviu Boerescu publică un eseu postmodern despre postmodernism (*Proiecte de reîntoarcere*): „Postmodernismul, cred eu, nu este un malaxor gigantic, auto-devorându-se haotic, ci, mai degrabă, o metaliteratură globală. Și atunci, istoria literară, meta-literatura tradițională? S-a pronosticat din nou *amurgul istoriei literare*, or, din perspectiva literaturii estetice, trecerea criticii din meta- în însăși literatura, cu care pare a (se) sfârși în senzuala indistinție”. □ Ion Cristoiu publică o proză satirico-socială intitulată *Revoluția la Vintileasca*. □ În partea de comentariu politic a revistei, Ștefan Agopian apreciază că, pe fondul crizei Puterii, marcate prin reculul masiv de la alegerile locale și scindarea FSN, „Convenția, fără a fi manipulată în totalitate de SRI vorba Ilenei Mălăncioiu într-un articol publicat în revista «22» – a crezut de cuviință că dacă lucrurile merg așa bine, își poate spăla în public rufele murdare pe care le ascundea de doi ani. Toate hotărârile luate sunt nu numai aberante, dar mai ales în măsură de a distruge actuala opțiune a electoratului, cea de la ultimele alegeri. Ceea ce mă face să cred că în momentul de față avem o opoziție plasată politic sub cerințele țării” (*Erori în lanț*). □ Liviu Ioan Stoiciu constată convergența dintre FSN și FDSN în refuzul „întrării pe rol” a rapoartelor parlamentare despre mineriadele din 13-15 iunie 1990, cele două formațiuni fiind astfel „complice la crimele politice și abuz, grijulii la culme să nu cumva să li se dea de gol trecutul cel mai apropiat, definitiv compromițător”. □ Editorialul politic al revistei, cu un titlu imperativ, *Destul!*, protestează împotriva deciziei majorității parlamentare de a amâna alegerile generale: „Stupiditatea a strivit în Parlamentul nostru inteligența și bunul simț. (...) Credem că a trecut vremea dialogului cu acest Parlament dominat de iresponsabili, a trecut vremea încercărilor de a-i mai convinge că greșesc fatal și că sunt pe cale să ne azvârle pe toți într-o groapă de unde nu știm cum și când am mai putea ieși. E momentul să le spunem fără nici un echivoc acestor domni: Destul! Și să le cerem să se retragă imediat din fotolii spre a se putea organiza alegerile generale în ultima duminică din iulie. Altminteri, România riscă să intre într-o etapă de anarhie plurivalentă – politică, economică, socială etc. – în orizontul căreia ceea ce se vede nu e în nici un caz prosperitatea poporului român ci, mai curând, pauperizarea lui peste limitele suportabilului și, implicit, un climat favorabil restaurării totalitarismului. Pentru evitarea acestei perspective nici un efort nu mi se pare prea mare. Nici chiar efortul parlamentarilor de azi întru părăsirea imediată a fotoliilor. La treabă deci, domnilor!”.

● În articolul *Marea poezie basarabeană*, publicat în „Dimineața”, Adrian Păunescu aduce în atenția cititorilor situația scriitorilor basarabeni care, opunându-se întreruperii campaniei de rusificare a populației și limbii române de dincolo de Prut, au plătit, uneori, pentru îndrăzneala lor cu propria viață. „Fenomenul politic numit Republica Moldova, fenomen care nu se va putea să

nu se topească în esența mării și așteptatei uniri a tuturor românilor, își are originile, nu numai în aspirațiile poporului român de dincolo de Prut, ci și, mai ales, în felul în care Vieru, Matcovski, Lari, Dabija au știu să dea cuvânt acestei aspirații. (...) Poezia basarabeană este cea mai emoționantă aventură spirituală a unui popor care, așa cum extraordinar spune Vieru, «nu plânge lacrima, o naște!». Poezia basarabeană ține granița latinității ca un corp de armată condus de statuia unor poeți. Poezia basarabeană e statuia lui Eminescu, la limita cea mai de răsărit a ființei noastre”.

18 iunie

● Nr. 11 al revistei „Orizont” are pe prima pagină un (nou) articol ludico-politic al lui Șerban Foarță (*În marea trecătoare*). □ Sub titlul „*E ca și cum am trăi în acid sulfuric*”, Aurora Mărgescu și Cornel Ungureanu o interviuează pe Gabriela Adameșteanu, prilej pentru considerații dramatice despre politica momentului, demnă de „lumea lui Caragiale” („Caragiale nu a fost o pasiune pentru mine... Eu nu pot, mie nu-mi vine să râd de Parlament”): „Eu cred că ne jucăm viața”; „Scriitorii au fost o categorie cu anumite privilegii înainte, chiar dacă foarte mici și foarte scump plătite. Oameni obișnuiți să fie pe scenă. Iar acum, ca scriitori, se pare că nimeni nu ne va băga în seamă”. □ Lingvistul G. I. Tohăneanu îl evocă pe profesorul său Alexandru Rosetti, prototip al personajului călinescian Gaitanny (*Eu sunt Gaitanni!*). □ Este „restituită” o scrisoare a lui Mihai Chirnoagă către Mircea Eliade (datată 9 august 1939, Iași). □ O anchetă a revistei (*Destinul românesc sub semnul lui Caragiale?*) îi are ca protagoniști pe Nicolae Manolescu („*Dacă vreți amănunte, vă stau la dispoziție după alegeri*”), Dorin Tudoran („*De ce nu ne-am patrona paginile tragice?*”), Dan Grigore („*Tranziție pelinsă spre eternitate*”), Vladimir Tismăneanu („*O noapte furtunoasă cu un epilog stalinist*”), Cornel Nistorescu („*Uneori, îmi vine să cred că suntem blestemați*”), Stelian Tănase („*Și nimic mișcă*”), Șerban Foarță („*Barometrul național*”) și Dan Pavel („*Un fel de iubire prin exasperare*”). Vladimir Tismăneanu: „Eu, personal, îl văd pe Caragiale, ca și destinul românesc, nu numai ca pe un autor de comedii, ci și ca pe un moralist al tragicului național. (...) Caragiale e, în mod evident, figura care prezidează asupra neterminatei căutări de sine a României. Este ușor să-l detești pe Caragiale dacă ești vocea patriotului național – sigur, el are un rol dizolvant, așa cum orice inteligență critică are un asemenea rol. (...) Dacă această anchetă vrea să proiecteze și niște speranțe, eu unul aș dori să văd o ieșire din această lume care l-a făcut pe Caragiale să se sufocă de tristețe și de singurătate. Aș vrea să văd o Românie intrată într-un univers care să nu-l fi făcut pe Caragiale să se exileze la Berlin, ci să revină mândru și demn la București”. □ Cornel Ungureanu comentează volumul *Ghilotina de scrum. Despre nevroze și revoluție* de Vladimir Tismăneanu (*În ochiul cicloului*): „Nici unul dintre politologii estului european nu a analizat cu atâta finețe,

precizie, talent personajele puterii. În fond, Vladimir Tismăneanu are o neobișnuită capacitate de identificare cu eroii puterii. Ei au făcut parte din familia lui, din universul lui, din intimitatea lui. Dar și cu junii rebeli, cu teoreticieni noii ordini: sunt familia lui. Metodele politologului nu diferă de ale scriitorului, de ale romancierului care își recompune lumea sa. (...) Cu minim de efort, dialogurile ar fi putut deveni admirabile proze, și, dacă va voi, Vladimir Tismăneanu ar putea deveni ușor un Danilo Kiș al înaltei societăți roșii. Într-un mediu în care literatura și-ar fi păstrat rangul, el, cred, ar fi fost un eminent scriitor, cum și este în această improvizație, în aceste dialoguri dăruite prietenilor, cunoscuților, admiratorilor săi”. □ Traian Liviu Birăescu semnalează *O carte franceză despre Timișoara*, aparținând unei autoare franceze de origine bănățeană, Lygia Negrier-Dormont (n. Ania, fostă avocată în Baroul de Timiș) – *Timișoara, terre des luttes pour la liberté* (Ed. Eriasmе, Nanterre). □ Pe ultima pagină, scriitorul german Hans Magnus Enzensberger îi acordă, în exclusivitate pentru „Orizont”, un interviu Adrianei Babeți (*Despre nebunie și mediocritate*), în care pune un diagnostic neconcesiv societății germane post-comuniste: „Teza ar fi cam următoarea: în țările dezvoltate ale Occidentului, în fosta Germanie de vest, de pildă, s-a instaurat o hegemonie culturală a clasei de mijloc. Ea și-a cam impus modelul celorlalte stiluri posibile, într-un amestec ciudat cu principiile democratizării, pluralismului, consumismului, confortabilului. Ceea ce a generat o nouă formă de mediocritate: i-aș spune *mediocritatea avansată*”.

19 iunie

● În editorialul „*Nu putem reuși decât împreună*”, din revista „22” (nr. 24), Ileana Mălăncioiu critică afirmațiile Anei Blandiana (din nr. 23 al revistei „22”) referitoare la ceea ce ar trebui să fie candidatul Convenției Democratice la alegerile prezidențiale – „o idee, un simbol”, în măsură să contrabalanseze popularitatea lui Ion Iliescu. Autoarea articolului își afirmă fără echivoc convingerea că o candidatură a președintelui PAC, Nicolae Manolescu, sprijinită de toate formațiunile Convenției ar fi singura soluție viabilă a opoziției în apropiata competiție electorală. „Constatările teoretice ale președintei AC pleacă de la afirmațiile din presă cu privire la propunerea sa pentru președinție a lui Emil Constantinescu, prin care sunt micșorate șansele opoziției, întrucât se împart voturile și poate să fie barat astfel drumul celui mai plauzibil candidat cu care s-ar putea prezenta Convenția Democratică la viitoarele alegeri./ Ana Blandiana consideră că acest candidat mai puțin cunoscut, pe care îl susține în defavoarea lui Nicolae Manolescu, ar putea fi acceptat în final de toată lumea tocmai pentru că el nu este un rival al personalităților politice alături de care va candida, ci un *outsider*./ În ce mă privește, cred că distinsului rector al Universității bucureștene nu i se potrivește etichetarea de mai sus, în ciuda bunelor intenții cu care este făcută, chiar dacă la ora actuală el nu poate

fi considerat un rival al lui Manolescu./ Dar raționamentul președintei AC la care m-am referit mai prezintă un neajuns și mai mare. (...) Fiindcă tovarășului Iliescu nu i-ar plăcea deloc să știe că dumnealui nu poate să fie învins de nimeni altcineva, ci poate doar de o idee. Dimpotrivă, asta l-ar remonta și l-ar ajuta să facă față în noua campanie electorală. (...)/ Supoziția președintei AC potrivit căreia noul candidat al acesteia va fi preferat și de electorii Convenției și de electorat, întrucât nu este membru al nici unui partid, se întemeiază și ea pe un sofism. Dacă opinia publică refuză încă ideea de partid, o face având în vedere ce a însemnat pentru România partidul comunist. Ca urmare, refuzul acestei idei l-ar putea servi mai curând pe liderul PAC-ului, care nu a fost membru al partidului unic, decât pe contracandidatul acestuia, care nu este încă membru al unui alt partid./ Dar, în cele din urmă, nu faptul că nu a fost membru PCR reprezintă adevăratul avantaj al lui Manolescu în raport cu Constantinescu și Ana Blandiana nu poate să nu înțeleagă acest lucru care se vede cu ochiul liber de la mare distanță./ (...) În ce mă privește, refuz să cred că, făcând această propunere (al unui contracandidat al liderului PAC), Alianța ar fi o mamă care se face că își îmbrățișează fiul și în acest timp îi răsucesce un cuțit de bucătărie în pântec. Chiar dacă metafora de mai sus ne este propusă de un poet autentic, nu mi se pare deloc potrivită. Între distinsa poetă Ana Blandiana și marele critic Nicolae Manolescu, care a girat-o de la începutul drumului său, prefăcându-i cu generozitate *Persoana întâia plural*, nu-mi pot imagina un obiect al crimei atât de rudimentar. Deși faptul că pe această cale liderului PAC i se înjumătățesc voturile, făcându-l să riste să nu mai ajungă în fața electoratului, este, în felul său, o adevărată crimă. Nu numai împotriva lui Manolescu, ci și împotriva speranței cu care acceptaseră cu toții gândul că nu vom putea reuși decât împreună./ (...) Acțiunilor subtile ale Anei Blandiana la ora actuală le este de preferat viziunea mai comună a doamnei Simina Mezincescu, potrivit căreia Frontul împărțit în două poate (și trebuie) să fie învins de o opoziție unită care știe ce vrea. Pentru că, într-adevăr, tovarășul Iliescu nu mai este un concurent chiar atât de puternic (...). Dar, având în vedere aparatul de dezinformare și pe cel de represiune de care dispune, actualul președinte nu este nici un candidat care poate fi scos de la Cotrocenide către un *outsider*, așa cum susține Ana Blandiana./ Iar dacă, prin absurd, Convenția Democratică ar ajunge la performanța de a câștiga alegerile cu un *outsider* oarecare, acest lucru nu ar constitui doar o înfrângere a Puterii. El ar reprezenta o și mai mare înfrângere a opoziției./ Pentru a se putea schimba cu adevărat ceva, într-o țară împinsă până în pragul falimentului cum este la ora actuală România, noul președinte ar trebui să fie cu adevărat cineva. (...) Or, acest lucru nu-l poate realiza, sub nici o formă, un *outsider* cu care poate face oricine orice, ci doar o personalitate puternică, în măsură să înțeleagă lucrurile cum trebuie, să pună binele țării mai presus de sine și să facă tot ce e de făcut pentru a se putea reveni la tradiția de la care am fost

îndepărtați prin teroarea istoriei exercitată asupra noastră vreme de 45 de ani”. □ Gabriela Adameșteanu realizează un grupaj cu titlul *Timișoara rămâne Timișoara*, care consemnează o recentă întâlnire electorală (din 8 iunie) a lui Nicolae Manolescu și a altor lideri ai PAC cu publicul timișorean. (La această întâlnire au mai participat poetul Dorin Tudoran și politologul Vladimir Tismăneanu.) Grupajul conține, între altele, transcrierea discursului rostit cu această ocazie de Nicolae Manolescu și consemnarea fragmentară a dialogului liderilor PAC cu timișorenii. □ În cea de-a doua parte a anchetei *Vor mai fi reviste literare?* răspund Nicolae Manolescu („România literară”), Florența Albu („Viața Românească”), Cezar Baltag („Viața Românească”), Cornel Ungureanu („Orizont”) și Marta Petreu („Apostrof”).

● Revista „Contrapunct” publică două scurte interviuri cu Dorin Tudoran („*O inițiativă extraordinară*”) și Vladimir Tismăneanu („*Motive de optimism*”), invitați ai primei ediții a Târgului de Carte de la București, „Bookarest” (11-14 iunie 1992). D.T. și-a lansat – la Editura de Vest – primul volum de versuri de după plecarea din România, *Ultimul turnir*, și a prezentat la Târg cărți de I.P. Culianu și Mihai Botez. Cei doi intervievați se exprimă favorabil cu privire la piața de carte a României postdecembriste. □ Mircea Vasilescu combate marginalizarea și diluarea culturii la TVR, polemizând cu directorul postului național, Răsvan Theodorescu (*Televiziunea și cultura*). □ Emil Ionescu își continuă analiza privind *Oferta politică* a partidelor în România de dinaintea alegerilor generale, comentând prestațiile opoziției liberale – CDR, PAC și PNL-AT. Cel mai favorabil e privit liderul PAC, Nicolae Manolescu, care s-a ținut „la distanță de ambiguitățile năclăite” ale lui Ion Iliescu sau de „confuzia ieftină” a lui Radu Câmpeanu, fiind considerat, potrivit sondajelor, „personalitatea cea mai populară a opoziției”. Publicistul apreciază totodată consecvența ideologică a PNL-AT, disidența „tinerilor liberali” Călin Popescu-Tăriceanu, Dinu Patriciu și Horia Rusu. □ Pe aceeași pagină, Liviu Cangeopol scrie despre viața politică românească fixând-o, acid, în *Patru portrete* – „cârțița securistă”, „hidra fesenistă”, „cucuveaua prezidențială” și „trăsăturile comune” între cele trei. □ Ion Bogdan Lefter prezintă și publică un grupaj de trei scrisori trimise de Radu Petrescu, în 1980, tânărului prozator Gheorghe Crăciun, la Brașov, cu ocazia citirii primului volum al acestuia, *Acte oficiale, copii legalizate*. Scrisorile fac parte din arhiva lui Radu Petrescu și au fost puse la dispoziția revistei de văduva acestuia, Adela Petrescu. □ Ion Bogdan Lefter prelungește comentariul despre Radu Petrescu-epistolierul într-un profil al lui Radu Petrescu-prozatorul („*Imaginea*” prozatorului). □ Tot despre Radu Petrescu – mai exact, despre „catalogul de imagini” din volumul *Didactica Nova* – scrie Ara Șeptilici. □ Grupajul dedicat scriitorului târgoviștean continuă cu comentarii de Ioana Pârvulescu (*Răsfirând foile, răsfoidind filele din „Părul Berenicei”*), Mădălina Mureșan („*Matei Iliescu*” – un roman de consum?), Mihai Dragolea (*Între Strada Fidelității și Grădina Botanică*) și

Gheorghe Crăciun (4 februarie 1982 – o secvență memorialistică acută despre moartea și înmormântarea lui Radu Petrescu). □ La rubrica de „Revista revistelor” este semnalată o reacție dură a lui Ștefan Aug. Doinaș din «România liberă» față de „lovitura sub centură” aplicată PAC-ului de Alianța Civică și față de „lipsa de fairplay” a «Cotidianului», care îl prezintă constant în culori negative pe Nicolae Manolescu. Sunt semnalate (în același registru solidar) reacții ale lui Octavian Paler (în „România liberă”) și Gabriela Adameșteanu (în „22”), care îi iau apărarea lui N.M. și critică dur „culisele” Convenției Democratice. Concluzia: „Deznodământul se apropie: zilele acestea sau săptămânile viitoare, Convenția își va desemna – se pare – candidatul la cursa prezidențială. Va învinge rațiunea? Vom trăi, vom vedea și vom reacționa...”.

● Sub titlul „*Bookarest* □ 92” – *renașterea culturii românești tipărite*, Augustin Frățilă și Luminița Vădan-Petrescu înregistrează în „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 25) – prin succinte prezentări ale evenimentului, cărora li se adaugă scurte interviuri – desfășurarea primei ediții a Târgului Internațional de Carte „Bookarest”; la acest eveniment – găzduit (în perioada 11-14 iunie 1992) de Teatrul Național din București – au participat mai mult de 500 de editori din 20 de țări. „Diaspora a fost prezentă într-un mod mult mai firesc și mai aplicat (...) decât înainte; mă gândesc la calma și stenica prezență a lui Dumitru Țepeneag la masa standului editurii Albatros, a lui Vladimir Tismăneanu, Sorin Alexandrescu, Edgar Reichmann, Dorin Tudoran sau a criticului Dan Cristea (care cu această ocazie ne-a mărturisit că venirea sa este definitivă – bun venit, Dan Cristea!). Dintre oaspeții străini îi vom aminti pe Wole Soyinka, laureat al Premiului Nobel, Eugène van Itterbeek, reprezentant al Centrului de Poezie din Leuven, Dieter Schlesak și Guy Goffette. (...) Am remarcat lansarea chiar a unor edituri, cum ar fi «Anastasia», datorată pictorului Sorin Dumitrescu. Prima ei carte îi situează debutul sub auspicii dintre cele mai bune, mă refer la volumul *Între Dumnezeu și neamul meu* de Petre Țuțea, la deschidere participând și fratele filosofului, Victor Țuțea” – notează Augustin Frățilă. De asemenea: „Pentru editura Humanitas, al cărei director este domnul Liiceanu, pariul pare a fi fost câștigat; cine ar mai bănuia astăzi, sub acest edificiu, fosta Editură Politică? Iată, care va să zică, foloasele pragmatismului filosofului...”. Concluzia redactorului de la «Contemporanul...»: „Satisfacții, deci, chiar și satisfacții, în ciuda haosului «bine temperat»; atmosferă de festival, aer civilizator, un anume fel de forță «emanată» de proximitatea autorului față de obiectul său, fardând astfel obrazul zbârcit al mineriadei, un anume calm ca în cazul celor 200 de titluri apărute după '89 la editura Cartea Românească, sub directoratul doamnei Magdalena Bedrosian, un fel de mister al științei oculte de a produce obiecte unicat, urmărindu-le din casele transparente ce adăposteau edițiile bibliofile «construite» de studenții Academiei de Arte Frumoase – profesor Mircia Dumitrescu – premiate de

altfel și la Paris. În general o expoziție-școală, o expoziție-dialog între două etaje – indiscutabilă ținuta standurilor editorilor francezi, englezi, germani, belgieni, germani etc. – între, hai să fim partizani, «formă» și «conținut». Iată și impresiile lui Mircea Dinescu (președinte USR la acea dată), intervievat de Luminița Vădan-Petrescu: „N-am căzut jos de emoție văzând acest târg de carte, în același timp am fost impresionat pentru că nu are aspectul provincial la care mă așteptam eu. Arată ca un târg de carte civilizat, dintr-un oraș occidental, numai că văzut sub o lupă care micșorează. Este cam cât o secție mică a Târgului de Carte de la Frankfurt. Eu cred că s-a început cu dreptul... Nu știu dacă va mai urma stângul... Pentru că dincolo de aceste coperți frumos colorate se ascunde o dramă a culturii: prețurile inaccesibile. (...) Standul Uniunii Scriitorilor este o criptă, acolo, cu niște reviste mortăcioase, care nu sunt rentabile”. (Reportajul continuă în nr. 26, din 26 iunie 1992.)

● Deschis printr-un text „la temă” semnat de Ministrul Culturii, Ludovic Spiess, numărul 25 din „Literatorul” conține un grupaj dedicat Târgului de carte inaugurat la București. Eugen Simion realizează un interviu cu François Gèze, directorul editurii pariziene La Découverte, despre problemele pieței de carte din Estul Europei în comparație cu cele de pe piața de carte franceză („*Cartea în economia de piață*”). F.G. subliniază pericolul „capitalismului sălbatic” ce amenință să marginalizeze complet valoarea literară, și invocă necesitatea unor măsuri de „temperare a liberalismului economic”. (Traducerea interviului este realizată de Corina Costopol.) □ Același Eugen Simion scrie (stimulat de sugestia Magdalenei Bedrosian) despre debutul întârziat și „cu peripeții” al poetului-disident Viorel Padina cu volumul *Poemul de oțel*, apărut la Editura Cartea românească și prezentat la recentul salon de carte (*În palatul de hârtie*): „Un debut în poezie în zilele noastre? Iată un lucru rar. Criza economică atinge în primul rând poezia (la noi și în lume) și descurajează aproape total pe debutanții în poezie. Viorel Padina a reușit, totuși, să treacă de această barieră, dar, înțeleg din explicațiile date de el într-o scrisoare către cititor, după ce a așteptat opt ani... cartea a fost premiată în 1982 la concursul de debut al editurii cartea Românească și a fost respinsă sistematic de cenzura de la Consiliul Culturii. Autorul, recalcitrant, n-a acceptat să facă modificări în text, mai mult, a dat în judecată (dosar 611/1987) pe cenzorii săi pentru tentativă de imixtiune în creația originală. A pierdut, evident, procesul (iau datele din scrisoarea citată mai înainte; sper că ele sunt reale și nu fac parte dintr-o fabulă scriitoricească!) și, iată, cartea în litigiu apare după 10 ani de când a fost premiată și alți 15 de când a fost scrisă (amănunt dat tot de autor pe coperta volumului) O simplă socoteală și tragem concluzia că *Poemul de oțel* este tipărit după aproximativ 25 de ani de când a fost scris. Nu-i un record absolut, dar, oricum, este o dovadă în plus că după al doilea război generațiile de creație nu mai coincid cu generațiile biologice. Dimov debutează în 1966 (...), Radu Petrescu în 1970, cu o întârziere, amândoi, de 20 de ani față de

generația lor... Este motivul pentru care literatura română postbelică nu mai poate fi analizată în funcție de conceptul de generație... (...) Stilul (...) bate mai degrabă spre fantasmеle suprarealismului și arată o remarcabilă imaginație combinatorică. Ea amintește, în latură strict formală, de Urmuz, de Leonid Dimov și, în genere, de poeții ironiști și fanteziști care au trecut prin experiența suprarealistă. Păstrând formele tradiționale ale poeziei, autorul construiește într-un plan de pură gratuitate verbală pentru plăcerile ochiului și ale urechii (...) Este o cronică meticuloasă a absurdului, opetrecere cu vocabular într-un discurs care parafrazează marile teme lirice. (...) Dacă Viorel Padina și-ar fi publicat poemele/textele atunci când le-a scris, el s-ar fi alăturat, nu am nici o îndoială, grupului oniric și ar fi participat la afirmarea acestei școli literare. Istoria a voit însă altfel, și poetul apare azi cu o carte experimentală, într-un moment în care onirismul a intrat deja în istoria literaturii. El îmi dă sentimentul unui alergător care, împiedicat din diverse motive să urmeze normal cursa, ajunge la locul sosirii cu o mare întârziere. Stadionul este gol, spectacolul s-a terminat de mult și maratonistul, singur și orgolios, nu abandonează, merge până la capăt... ”. □ Dumitru Micu semnează un articol de atitudine despre **Democrație și elitism**: „Pentru «directorii de conștiință» autoprocamați din România, democrație înseamnă elitism. Dar elitismul și democrația se exclud reciproc, sunt incompatibile. Elitismul e negația integrală a democrației. Toată preocuparea elitistilor noștri este de a beneficia doar ei, în exclusivitate, de avantajele democrației. De a-și menține privilegiile de castă obținute în comunism: ca «disidenți», ca disidenți ageați de putere. Ca «opозиție miluită». Nu se poate afirma, evident, că ei ar fi dus-o bine atunci. Dar au dus-o mai puțin rău decât alții. (...) Disidenții «cu voie de la poliție» erau lăsați (nu de fiecare dată, dar mai des decât colegii negălăgioși) să plece peste hotare pentru ca străinătatea să vadă că... există libertate în România. Libertate riguros controlată și care accepta controlul. Beneficiarii acesteia vor, acum, și reușesc să perpetueze, prin altfel de mijloace, asemenea practici”. □ Într-un grupaj dedicat primei ediții a Târgului Internațional de Carte de la București, la care au participat peste 150 de edituri, Lucian Chișu prezintă evenimentul ca pe „un succes” (*Un „Turn Babel” al cărții*) și ia scurte interviuri unor participanți, critici literari, scriitori, manageri culturali și/sau editori: Romulus Vulcănescu, Ștefan Aug. Doinaș, Elwin Jones (responsabil al standului din partea Consiliului Britanic), Blandine de Beaufort (standul francez – Ministerul Culturii franceze), Tudor Stoica (director la Editura Globus, București), Ovid S. Crohmălniceanu, Alexandra Pârvu (Editura Scripta), Mircea Ciobanu, Ion Badea (consilier la Editura Românul), Michel Moret (director al editurii L’Air, Lausanne), Thanos Efsthadiadis (director al casei editoriale Efsthadiadis), Daniel Drăgan (Editura „Arania”, Brașov), Sandu Cristian (șeful serviciului „Carte diversă” de la Arcadia), Mihai Ungheanu, Radu Cârnci, Paul Everac, Ion Coja. Opinia generală e aceea că piața româ-

nească de carte se află, deocamdată, în suferință și mai sunt multe lucruri de făcut pentru normalizarea ei.

● „România Mare” (nr. 102) inaugurează rubrica „Pamflete nu prea publicate”, conținând texte inedite ale lui Eugen Barbu din anii '80; primul dintre acestea, „*Onorabila societate*”, vizează culisele Uniunii Scriitorilor: „Onorabila Societate a scriitorilor români trage spre faliment. (...) Un bâlbâit paranoic, care nu s-a mai trezit de la 23 august încoace, ține să atingă milionul, adică să fie bogat în datorii, milionar pe credit. A produs trei romane, și ele copiate după Vasile Voiculescu, și stă numai într-o butie pe care o sugerează la nesfârșit, ca pe țâța mă-sii. Un altul, cocoș de bulevard pe vremuri, codoș de antrepriză cu dame de 2 poli, a stins datoriile sale în câteva rânduri, cu niște reeditări și topiri de cărți, semnate și nevândute, date la rebut, adică neantului, afacerea costând pe ceilalți scriitori câteva milioane. *Totul mergând la țară*, cum se zice, adică *fraierul plătește!* Casa de bani a numitului Bătrâneau a ajuns cuib de păianjeni de goală ce este, și asta în văzul flămânzilor veniți pentru o sută de lei (ajutor de boală), și aia refuzată. Operația e simplă pentru unii: iei de la casierie și-i dai lui Șapira [*oberul Casei Scriitorilor*, «mai marele peste piftii și ramazanuri»], banii circulă după buna lege a comerțului, cine e în câștig? Tot *Onorabila Societate!* Miile nu ies din Casa Scriitorilor, ele sunt numai prefăcute în vin și whisky, pentru că jerpelitului poet cu mustață de focă îi cade greu la stomac țuica de Văleni sau vinul de Odobești, și ăla prefăcut și vândut la preț redus, ca la orice cooperativă de gânditori care nu au mai compus de 20 de ani, dar au carnet de scriitor. (...) samsari, pești și curve fără condică, numai scriitori nu... bordel, taraf de lăutari după ureche ce se numesc poeți și prozatori, sau, cum e scris mai sus, având firma mafioților: *onorabila societate*... a pleșcarilor, a datornicilor, a antitalentelor...”.

21-27 iunie

● Sub auspiciile Fundației Culturale Române se desfășoară la Neptun lucrările Forumului românilor și originarilor din România, eveniment la care participă 190 de intelectuali români din diaspora. Președintelui Fundației, Augustin Buzura, explică într-un cuvânt de deschidere: „Ne-am străduit să creăm o instituție pentru țară, o instituție care să facă o singură politică: aceea de cunoaștere a culturii române în lume și a altor culturi în România, convinși că libertatea pe care am dobândit-o după atâția zeci de ani de noapte comunistă poate fi păstrată prin cultură. (...) Este un adevăr asupra căruia va trebui să medităm cu gravitate acum mai mult și mai intens ca oricând, acum la răspântie de istorie, când ni se hotărăște destinul pentru foarte lung timp. Acum când nu trebuie să uităm că din nefericire țara asta nu avut niciodată bani pentru învățământ, cultură și artă, pentru că oamenii politici n-au înțeles ori le-au ignorat rostul atât de important în păstrarea libertății individuale și colective, a unității naționale” (cf. „Azi”, 7 iulie 1992).

22 iunie

● Într-un articol din „Adevărul”, *Nae Ionescu și legionarii*, C. Stănescu chestionează „reflexul «reabilitării»” dreptei românești interbelice, manifestat în publicistica postdecembristă, pentru a comenta, în partea a doua a luării sale de poziție, un volum al lui Mircea Vulcănescu de curând apărut, *Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut*: „Mișcarea legionară: subiect «tabu» sau «rezervat», până nu de mult, ocupă azi spații largi în reviste cu orientări dintre cele mai confuze și sub semnături de tot obscure. Și, ca tot ce se naște din confuzie și obscuritate, aceste încercări conțin o întreagă *simptomatologie a revanșei* ivite din complexe și resentimente. (...) Reflexul «reabilitării» are, în toate cazurile, o coloratură sentimentală și auto-reparatorie, judecata obiectivă și «rece» vine mai târziu, dacă mai vine. Suspectă, în cazul noilor încercări de «exegeză» legionară, e tăcerea de granit – sau de aur? – a istoricilor. Puși în fața unor declarații neechivoce de reabilitare și adeziune la «mișcare» și «căpitan», istoricii noștri, altminteri atât de productivi, s-au închis în muțenie. Mi se pare că o explicație a curioasei lor tăceri ar putea consta în impasul determinismului descriptivist (...). Istoria de până acum ne-a oferit descrierea *efectelor* «mișcării», sub forma *evenimentelor* ce-i probează, fără nici un dubiu, agresivitatea, cultul violenței. În acest plan, prea multe nu rămân de spus, *faptele* vorbesc de la sine. Dar ele nu explică *fascinația*, veche și nouă, exercitată de religia politică a «mișcării» și, totodată, de figurile ei de marcă. (...) Singura «lucrare» serioasă care încearcă să treacă acest prag, de dincolo de fapte, deslușind resorturile umane ale seducției auto-proiective exercitate de ispita legionară este... un roman: *Căderea în lume* de C. Țoiu. Rău citit de un critic literar, S. Damian, ca un «manual de istorie» ce nu ia poziție contra mișcării și conducătorilor ei, romanul lui C. Țoiu imaginează, cu o intuiție remarcabilă, destinul unui tânăr legionar, victima unei iluzii periculoase (...). Iată, acum, apariția excepționalului eseu memorialistic al lui Mircea Vulcănescu (...) vine să-l confirme pe prozator, făcând o analiză politică, metafizică și existențială a conglomeratului uman întruchipat de mișcarea legionară. Mărturia filosofului asupra figurii «luciferice» a controversatului Nae Ionescu stă sub semnul nevoii de a înțelege ceea ce iubești, aceasta fără a însemna acordul necondiționat cu subiectul iubirii”.

● LA&I (nr. 24) prezintă în câteva fraze volume ca *Momente* de I.L. Caragiale (Editura Fundației Culturale Române, coordonare și postfață Ioan Vartic, 1992), *Introducere la miracolul eminescian* de Constantin Noica (Editura Humanitas), *Intrarea în infinit sau dimensiunea Eminescu* de Marin Tarangul (Editura Humanitas), *Caragiale la Berlin* de Gabriela Ene, dar și nr 1/1991 din „Manuscriptum”, cu cele 24 de inedite ale lui Eminescu – grupaj realizat de Petru Creția. □ LA&I vede luna iunie pe axa *Eminescu-Caragiale*: „Multe i-au legat, multe i-au despărțit. Conservatori amândoi, dar unul în absolut, celălalt în relativ. Egali în scepticism, dar deosebiți în ipostazele acestuia.

Melancolic, dar cu accente colerice Eminescu, cinic și flegmatic, dar nu fără sentimentalism, Caragiale. Numai laolaltă compun omul nostru deplin, veșnic petrecut în anteriorul lui Arvinte. Paseist și sarcastic, reacționar și vizionar, tragic și grotesc, moral și amoral, monomaniac inflexibil și plezirist european pe fond de leneșă înțelepciune orientală. Născuți amândoi în ianuarie, morți amândoi în iunie”. □ Tania Radu conturează un portret Eugene Ionesco, *Arca și ecograful* (alături de Marian Popescu, *Cum să te debarasezi* – în cinstea primului simpozion al Societății Culturale Române de Antropologie teatrală, cu tema *Avangarda, de la I.L. Caragiale la E. Ionesco*, care a avut loc pe 26-28 iunie 1992, la sediul UNESCO București), din volumul *Note și contranote*, „o carte fără vârstă”.

23 iunie

● Dumitru Țepeneag atrage atenția în „Cuvântul” (nr. 25) că literatura română este tot mai puțin prezentă pe piața franceză – dacă se face abstracție de Mircea Eliade, Eugen Ionesco și Cioran, ultimii doi fiind considerați scriitori francezi. Dintre scriitorii români aflați în librăriile franceză, 80% sunt din emigrație, valoarea lor situându-se, în opinia lui Țepeneag, sub valoarea vârfurilor literaturii române: „Or, tocmai această valoare modestă e prezentă pe piața franceză și este receptată de public și de critică. (...) Literatura română e judecată așadar după nivelul literaturii lui Paul Goma (pentru care a existat un interes de ordin politic), Bujor Nedelcovici (onorabil, dar departe de a fi un geniu), Alexandru Papilian (în progres), Matei Vișniec (excelent, dar prea puțin publicat), Virgil Tănase (talentat pe vremuri, acum mai degrabă propagandist al președintelui Iliescu) și alții sub valoarea acestuia” (*O întrebare pentru Dumitru Țepeneag*). Referindu-se la scriitorii din țară publicați în Franța, Țepeneag îi amintește pe Marin Sorescu, „comis voiajorului literelor române”, Mircea Dinescu, Mircea Cărtărescu, prezent cu un volum de proză, Nicolae Breban.

24 iunie

● Nr. 23 al revistei „Luceafărul” are pe prima pagină un editorial politic ce dă semnalul precampaniei electorale (*Pe locuri, fiți gata...*) și un poem de Liviu Ioan Stoiciu (*Un președinte călare pe o Carte*). □ Ștefan Agopian semnează un articol intitulat *Despre Momos*, explicând semnificația titlului rubricii sale: „Fiindcă Momos înseamnă, repet, a nu crede în nimeni, din grecescu dispreț, glumă, batjocură. El a fost «zeul grec al istoriei, zeflemei și bârfei» (...) Astăzi, fără a fi Alexandru George, fără a fi măcar un scriitor important, iată că, dintr-o întâmplare fericită a vieții mele, sunt titularul unei rubrici în care pot să-mi bat joc de orice. Nu cred că Ion Rațiu, un babalâc sărac (nimeni nu știe dacă I.R. e bogat sau nu, asta rămâne de discutat) cu duhul, hotărât să-și consume «potența» la 75 de ani, ar putea fi bun de președinte al României. Eu,

Ștefan Agopian, după 8 (opt) luni de «lucru» cu domnia sa mi-am dat seama că nu; drept pentru care semnez”. □ La „cronica literară”, Florin Manolescu comentează romanul *Hesperus* al lui Ioan Petru Culianu: „Cu o intrigă căreia puterea de concentrare a cititorului obișnuit nu-i poate face față, și fără să aibă claritatea stilistică a unui text bine șlefuit, *Hesperus* rămâne însă un excelent exemplu de narațiune cu ofertă multiplă” (*Romanul cu geometrie variabilă*).

25 iunie

• În „Adevărul”, Constantin Istrate semnează articolul *Naționalism și românism*: „Terminologiile au și ele, până la urma, soarta fasungului de la becuri: un fel de comisie internațională le aduce la o singură dimensiune universal recunoscută și folosită. Faptul că în prezent noțiunea de *naționalism* evoluează între semnificații contrare nu trebuie să ne deruteze. (...) Nimic nu este mai nobil pentru un cetățean decât să fie fidel țării, poporului și valorilor sale spirituale. (...) Nu văd de ce ne-ar fi teamă s-o afirmăm, sub amenințarea unui termen greșit interpretat. Partea malițioasă a criticilor indigene la adresa naționalismului – ca formă a patriotismului conștient și firesc – este că, din lipsa unui fond cultural, vechea definiție comunistă: «ideologia burgheziei reacționare, folosită pentru a atăța ura de rasă» a fost simplu înlocuită, cu: «ideologie comunistă reacționară, folosită pentru... etc.». Ceea ce caracterizează întotdeauna mediocritatea lansatoare de lozinci în societatea românească s-ar putea rezuma într-un singur cuvânt: confuzie. (...) Astăzi, cuvântul naționalism este asimilat fascismului, de către unii, urii de rasă, de către alții, iar manifestările sale sunt nu o dată asociate chiar și discriminării practicate eventual la nivel de stat. (...) Așa se face că la noi naționalismul este modelat după necesități politice, de propagandă imediată, migrând de la patriotismul înflăcărat, gata de sacrificii, până la acuzațiile de fascism. Greșeala cea mai frecventă constă în separarea noțiunilor de *națiune* și *naționalism* de contextul istoric. Poate mai mult ca la oricine, naționalismul a reprezentat pentru noi «doctrina care afirmă prioritatea intereselor națiunii în raport cu interesele grupurilor, claselor, indivizilor care o constituie» (*Petit Larousse*). Și asta, spre diferență – ca exemplu – de accepțiunea americană, care vede în naționalism acțiunea unui grup distinct menită să promoveze identitatea totală a unei minorități, mergând nu o dată până la separatism și mai tot timpul împotriva majorității în cadrul căreia se află. (...) În consecință, dacă ar fi să acceptăm sensul american al noțiunii, ungurii pe care-i numim iredertiști ar trebui să fie naționaliști, în același sens se explică de ce, în cadrul atacurilor din presa americană la adresa patriotismului românesc, nu s-a putut folosi direct termenul de naționalism și el a fost înlocuit abuziv cu *fascism*. Așa că a devenit ușor pentru unii americani – care asimieaza fascismul politicii *de stat* de tip nazist – ca naționalismul românesc sau românismul să reprezinte o încălcare a drepturilor omului. Propaganda dușmănoasă făcută României atât de cei care,

prin incultură, nu stapânesc asemenea terminologii, cât și de cei care le înțeleg și ne atacă cu scopuri precise, își are sursa în interese politice bine definite, pentru susținerea cărora se folosesc strategii diverse: de la demagogia frumoasă și rotundă până la amenințarea deschisă. Adică, se încearcă deturnarea sensul real și pozitiv al naționalismului către un *ce* foarte vag, dar neapărat negativ. (...) / De la sentimentul firesc de românism până la legisfarea naționalismului ca politică de stat este un spațiu imens pe care România de azi nu l-a străbătut și nici nu-l va străbate. Constatăm însă că ziariști și oameni politici continuă să-l folosească după cum li se potrivește mai bine termenul la propriile interese și concepții. Nu întotdeauna în cunoștință de cauză”.

● „Tribuna” (nr. 25) publică un interviu cu Mircea Muthu realizat de Ion Maxim Danciu: *În ce mă privește, balcanismul e un concept-imagie*. La întrebarea: „Se poate vorbi la noi de un balcanism literar?”, Mircea Muthu răspunde: „Pentru a răspunde corect la această întrebare e necesară eliminarea sensului peiorativ din acest termen. Din această cauză orice studiu consacrat acestei probleme are din start un caracter polemic. Conotația peiorativă înrădăcinată în mentalul colectiv se datorează transferului de sens, eronat și acesta, existent în așa-numitul *bizantinism*. În ce mă privește, *balcanismul* e un concept-imagie, deci se înscrie în rândul acelor sintagme concret-abstracte, capabile să revitalizeze introspecția filosofică propriu-zisă, dar și o disciplină relativ nouă: morfologia culturii. Ca să mai avansez puțin în răspunsul meu, *balcanismul literar* este unul dintre reflexele *balcanității* – concept fundamental, prin care înțeleg o axiologie comună popoarelor sud-est europene, verificabilă mai ales în evul mediu și epoca premodernă și anticipată, în plus, de substratul prelungit până în așa-numitul «creștinism cosmic» al țăranului sud-estic de astăzi. Încadrat, înrămat astfel *balcanismul literar* înseamnă răscumpărarea estetică, prin semnul lingvistic deci, a unor drame multiple cu rădăcini adânci și amplificate de veacurile de impact, cu Semiluna otomană, în principal. Balcanismul estetic drept restituire și fixare a dramei cu reversul său parodic e semnul de vitalitate al celei creatoare din acest spațiu aflat, s-a spus, la răscrucea imperiilor vii sau moarte. Spiritul românesc deține o situație privilegiată, beneficiind de perspectiva ce facilitează filtrarea elementelor provenite din, vorba lui I.L. Caragiale, *duhul balcanic*: Aliajul, de pildă, dintre geniul liric al carpato-dunăreanului și vocația pentru epic a răsăriteanului, sau fuziunea sancțiunii etice cu autocratismul estetic (ca în cazul lui Mateiu Caragiale) specifică, particularizează Balcanismul literar românesc”.

26 iunie

● În „Contrapunct” (nr. 23), Ioana Pârvulescu semnează, pe prima pagină, un articol despre prima ediție a „Târgului de Carte Bookarest”. Despre același eveniment scrie (favorabil, dar regretând slaba mediatizare) Ion Bogdan Lefter (*Vară în Bookarest*). □ Continuă serialul *Oferta politică* al lui Emil Ionescu,

În numărul de față fiind analizate prestațiile formațiunilor din fostul conglomerat FSN (grupările FSN-Roman, respectiv FDSN-Iliescu), PDAR, PRM și PUNR (a căror „miză comună” ar fi „realegerea lui Ion Iliescu”), pentru ca în ultima parte autorul să facă o evaluare de ansamblu a tectonicii și a fizionomiei vieții politice românești a momentului, conchizând că „opозиția face o mare greșeală împleticindu-se în alegera candidatului prezidențial”, în condițiile în care „puterea prezidențială va crește”. □ Este consemnat un recent simpozion comemorativ „Ioan Petru Culianu (1950-1991) Începutul unui istoric al religiilor”, organizat de Institutul de Studii Orientale „Sergiu AL. George” și desfășurat pe 20 mai 1992, la Universitatea din București, în amfiteatrul „Odobescu” al Facultății de Litere. Printre participanți: Silviu Angelescu, Șerban Anghelescu, Sanda Anghelescu, Radu Bercea, Andrei Cornea, Mircea Martin, Andrei Oișteanu, Dan Petrescu. Sunt publicate un scurt interviu cu directorul Institutului, Radu Bercea („*Cred că a fost un succes*”) și o evocare a lui I.P. Culianu realizată de Mircea Martin (*Portretul unui prieten*), alături de câteva „Mărturii colegiale” semnate de Șerban Anghelescu, Andrei Pleșu și Paul Drogeanu. □ Grupajul dedicat Culianu include eseuri de Andrei Cornea (*Gnoză dualistă și contestație intelectuală*) și Andrei Oișteanu (*Călătorie în lumea de dincolo*), alături de o prezentare a romanului *Hesperus*, primul volum al lui Culianu tradus în România, și de o scrisoare trimisă discipolului său de către Mircea Eliade, pe 3 mai 1977. □ Ioana Pârvulescu prezintă al XVI-lea Colocviu al Asociației Internaționale a Criticilor Literari (Neptun, 1992). □ Corina Ciocârlie semnează un eseu speculativ despre imaginea „duminicii” la diferiți scriitori și filosofi români (*Jos repaosul duminucal!*). □ Cu o zi înainte de desemnarea oficială (27 iunie) a candidatului CDR la funcția de președinte al României, la rubrica de „Revistă a presei”, Ion Bogdan Lefter (nesemnat) își exprimă îngrijorarea în legătură cu posibila blocare a candidaturii lui N. Manolescu: „Problema pe care ne-o punem este dacă ansamblul actualei opoziții, nu doar liderii care discută și decid în cadrul întrunirilor «la vârf» ale Convenției, și dacă întregul electorat al opoziției a făcut tot ce se putea face pentru a preîntâmpina o desemnare – să-i spunem «neinspirată». Credem că răspunsul la această întrebare este – din păcate – negativ. Fiind vizibil cu ochiul liber că dl. Nicolae Manolescu este candidatul cu cele mai bune șanse în cursa prezidențială, ne temem că interesele și orgoliile din culisele Convenției ar putea decide altfel. Nu suntem adepții atitudinilor de tip mistic, care văd în câte o persoană – și numai în aceea – «omul providențial». Vom face campanie electorală și în favoarea altui candidat decât Dl. N. Manolescu, dacă Domnia-Sa nu va fi desemnat. Însă ni se pare o prostie să ne reducem singuri șansele nealegându-l pe cel pe care jocul întâmplărilor și al conjuncturilor l-a plasat în poziția cea mai favorabilă pentru câștigarea «prezidențialelor». ■ Într-o notă redacțională a lui I.B.L. sunt menționate, în același registru, următoarele: „Cu o lună în urmă, «România

literară» și-a suspendat apariția pentru că Uniunea Scriitorilor n-o mai poate finanța. Va reapărea – se pare – în curând, cu sprijinul unui «sponsor». Periculos ni se pare faptul că dispariția «României literare» n-a stârnit aproape nici un ecou: a fost menționată ici și acolo, în câteva publicații, dar nu pe larg și în toată gravitatea faptului, ci mai degrabă în trecere (...). Doar Dl. Gelu Ionescu, la «Actualitatea culturală românească» a Europei Libere, a vorbit pe spațiu amplu despre semnificația mai mult decât îngrijorătoare a dispariției «României literare». (...) Trebuie să deducem din împrejurările recente că, în timp ce o moarte lentă va cuprinde revistele culturale ale țării, nimeni nu se va revolta, nimeni nu va observa?! Și, într-o lume săracă, în care nu sunt bani pentru cultură, nimeni nu se va simți responsabil?! În ce ne privește, nu ne sfiim să afirmăm că avem despre presa culturală altă imagine decât cea ilustrată de «România literară» (și sperăm că paginile «Contrapunctului» stau mărturie a diferenței). Ceea ce nu ne împiedică să recunoaștem în «România literară» o importantă instituție culturală a țării noastre, una dintre cele mai importante ale ultimelor decenii și ale prezentului. Vai de statele în care mor – sau își suspendă funcționarea din când în când tot mai des – marile instituții de cultură...”.

● În nr. 26-27 al revistei „Literatorul”, Eugen Simion semnează un articol cu valoare de *credo* (***De ce fac critică literară***): „Mi-ar plăcea (...) să discutăm într-o zi cu cărțile pe masă despre adevărata putere în cultura actuală și despre cei care profită de ea. Până atunci, trebuie să-i anunț pe cititorii mei că revista care va scoate zilele acestea cel de-al cincizecilea număr al ei (este vorba despre «Caiete critice») trebuie să-și întrerupă în curând apariția! Sunt informat oficial că Uniunea Scriitorilor nu ne mai poate subvenționa și, în consecință, revista ar face bine și să-și închidă porțile. Alte publicații mai norocoase («Orizont», «Contrapunct», «Secolul 20») au găsit subvenții de la stat sau de la fundații particulare, ceea ce este bine. O revistă de critică și teorie literară află mai greu asemenea surse. Ne așteptam ca Ministerul Culturii sau Departamentul guvernamental condus de dl. Caius Dragomir să ne dea o mână de ajutor. N-am primit decât zâmbete și promisiuni. Promisiuni neîmplinite, uitate, bineînțeles. Cam așa stăm noi cu Turnul Puterii... Dar m-am îndepărtat de tema mea. De ce continui să fac, în vremuri așa de neprielnice, critică literară? Aș fi tentat să zic: din spirit de contradicție, din bucuria de a rămâne un spirit independent într-un moment în care independența de spirit este considerată o ipocrizie și o diversivune, din plăcerea, în fine, de a-i înfrunța pe confrății care se uită la mine cu priviri rinocerizate când îi întâlnesc pe stradă... Dar nu-i așa, sau nu-i numai atât. E și credința mea că exercițiul critic este indispensabil în literatură, chiar dacă, din rațiuni economice, literatura originală este în pierdere de viteză”. □ Pe aceeași pagină, Marin Sorescu semnează un text patetic (***Ultimatum***) de solidarizare cu Transnistria invadată (ca și Georgia) de trupele rusești în numele „apărării drepturilor cetățenilor ruși”: „Nu e suflet de român care să nu se cutremure. Câte de

Independente sunt țările din Uniunea Statelor Independente se vede cu ochiul liber. (...) În Transnistria moldovenii băștinași sunt spintecați de vii, schingiuiți înfiorător – martori oculari relatează scene de groază – iar domnul Bush se arată îngrijorat doar de soarta etnicilor ruși. Dezinformarea e la nivel planetar și ea a funcționat întotdeauna ca o armă teribilă împotriva noastră. Este crezut cel mare, nu cel mic. Oare numai veneticii să se poată bucura de drepturile omului, băștinașii să n-aibă acces la ele? Suntem de acord cu domnul Bush când cere retragerea Aramtei a 14-a de pe teritoriul Republicii Moldova. Sunt convins că se va găsi, după aceea, calea firească de conviețuire... (...) E, într-adevăr, ceasul grelei încercări. Întâmplarea a vrut ca tocmai în aceste zile Ștefan cel Mare să fie sanctificat. Tu ce zici, Atlet al creștinătății și Sfânt al neamului românesc?”

● Mircea Martin acordă un interviu revistei „22” (nr. 25): **„E greu să disociezi binele de rău”**. Printre subiectele abordate: întreruperea, din motive financiare, a apariției unor publicații literare; un recent colocviu internațional de critică literară – pe tema „Critica și cenzura” – desfășurat la Neptun; premiile acordate de Uniunea Scriitorilor în 1992; compromisurile lui G. Călinescu în comunism; implicarea unor literați precum Adrian Marino și N. Manolescu în politica românească postdecembristă. În legătură cu chestiunea din urmă: „Îl cunosc bine pe Adrian Marino, am păstrat relații amicale, apropiate cu el. Am fost surprins descoperindu-l integrat în PNȚ-CD, pentru că eu mi-l închipuisem un fost tânăr liberal. Adrian Marino a revenit însă, de îndată ce a putut, la partidul în care a activat înainte, ceea ce, după mine, este o probă în primul rând de caracter. Tot ceea ce face, ca om politic (și ca om de cultură), mi se pare remarcabil./ (...) Nu mă surprinde cariera politică a lui N. Manolescu. Avea această «bossă» politică încă de când era numai critic literar și în ansamblul activității sale de cronicar literar dimensiunea politică a jucat întotdeauna un rol important. N. Manolescu are, pe lângă multe alte calități, una care îl diferențiază de alți literați și care e indispensabilă omului politic: sângele rece. În cele mai dramatice situații, el a reușit să rămână calm, lucid, să calculeze exact și să reacționeze în consecință. Dacă la aceste virtuți va fi în stare să adauge și devoțiunea – fără de care angajamentul politic rămâne un simplu joc –, atunci va compune o personalitate politică de anvergură”.

● În Nr. 103 din „România Mare”, sub titlul ***Târla de disidenți se sfâșie singură***, este preluat din „Libertatea” (19-20 iunie), un articol al lui Dan Deșliu: ***Îl acuz pe Mircea Dinescu!***. *Nota redacției*: „După Gabriela Negreanu, Ileana Mălăncioiu și alți artiști din interiorul Uniunii Scriitorilor, iată că un vajnic tovarăș de drum denunță public potlogăriile inimaginabile ale distinsului domn țigan din Slobozia... Ce-i drept, articolul e bine scris. Asta dovedește că menestrelul lui Stalin... *Dejliu* – poate fi un bun ziarist.”. Cităm din textul lui Dan Deșliu: „În ciuda semnalelor de alarmă stăruitoare, repetate – și nu doar ale mele – președintele Uniunii Scriitorilor și al «Academiei

Cațavencu» continuă să-și facă mendrele, ca pe moșia personală. Și nu ca un proprietar care înțelege să prospere odată cu ogoarele și acareturile, ci ca un împătimit de pricopsire, chit că satisfacerea acestui impuls nobil, tot mai frecvent prin partea locului, îi aduce pe ceilalți în sapă de lemn. Îl acuz pe Mircea Dinescu nu doar de inconștiență, ci și de lipsă de onestitate, de urmărirea consecventă a unor interese *strict* personale, scop în care uzează de retribuția menită să slujească interesele obștii, de implicarea statului, a prerogativelor Consiliului, Comitetului Director, precum și ale direcției administrative”. În concluzie, poetul cere intervenția Gărzii Financiare pe linie de stat „pentru a controla *scriptele*”.

27 iunie

● Vlad Andrei Orheianu prezintă în „Dimineața” ultimul volum al lui Marin Sorescu (Editura Cartea Românească), volum în care „sălășluiește un triptic dramaturgic de certă valoare, înscriindu-se la cote creative înalte pe traiectoria permanent ascendentă a talentului de excepție a scriitorului. (...) Mai întâi, (...) piesa în trei acte *Luptătorul pe două fronturi* (...), apoi, *Casa evantai* (...) și *Vărul Shakespeare*, o deboradantă joacă tragi-comică despre avatarurile geniului în nemurire”.

29 iunie

● În nr. 25 din LA&I, Dan C. Mihăilescu semnalează *Colocviul româno-maghiar* de la Institutul „G. Călinescu”, din 6 iunie 1992, prezidat de directorul adjunct al Institutului, Mircea Anghelescu, cu invitați de la Institutul de Literatură al Academiei Maghiare, tema fiind *Stilul Biedermayer în literaturile est-europene* – pornind de la Comunicarea lui Virgil Nemoianu (de la Catholic University of America din Washington). Au participat: Erdély Ilona, Paul Cornea, Szabó Attila, Roxana Sorescu, Alexandru Duțu. □ Numărul mai cuprinde și un interviu cu Ion Pop: *Știu că multe depind de multe. Dar și de puținul din noi. Nimic nu-mi pare mai descurajant decât starea de neînchegare a energiilor, lăsatul în voia sorții*, realizat de Dan C. Mihăilescu. Ion Pop este „nașul” revistei „Echinoc”, alături de Ion Vartic și Marian Papahagi, specialistul numărul unu în avangardismul literar românesc și, din 1990, directorul Centrului Cultural Român din Paris, la a cărei activitate se referă aici. La întrebarea „Ce sentiment te încearcă mai des, exasperarea sau euforia?”, criticul răspunde invocând o „mitologie arelenească”: „A ști că trăiesc, că voi trăi într-un univers cu repere cât mai stabile, într-o lume cu legi, cu o minimă geometrie, mi-ar fi de ajuns (...) abia ieșiți dintr-o «amânare generală», n-ar fi cazul să cădem în alta (...) servituți de interval administrativ. «Virtuțile» nu-s tocmai absente, căci mai cunoști câte un om interesant, te mai bucuri de lucrul bine făcut, până ce te poticnești iarăși și te afli în pragul... exasperării. Fac parte, nu-i așa, din soiul iritabil. (...) Noroc că, atunci când n-o

înving oboseala și scepticismul (care e tot o oboseală a credinței), încapățănarea îl obligă, cu inerția ei, pe cel întăritat, s-o țină una și bună, să nu se îndepărteze prea tare de drum”. □ În articolul *Mircea Eliade între Chicago și București*, Virgil Nemoianu abordează subiectul legionarismului lui Eliade, invocând, între altele, și eseul lui Norman Manea *Felix culpa*. „Orice cultură adultă are nevoie de gestul salubru al testării de sine, al autoironiei, al punerii sub semnul întrebării, al contestației și al sfidării, asta cu atât mai mult într-o perioadă care s-ar vrea cea de autocritică națională și de nou început. A evita astfel de operații implică o mare primejdie: cultura duce în spate statui rigide sau, mai rău, cadavre, pierzând avantajul ajutorului viu al unei opere – al unui autor. (...) Eliade este un martor valoros care a reușit să transfigureze dileme locale dându-le o deschidere spre universal și rupând cu stagnarea în localisme vetuste și pernicioase. Opera lui Eliade reprezintă efortul de a transfera spre universal, categorii care, fixate în obscurantism și localism, riscă să degenereze într-o ideologie a resentimentului violent. Cu toate acestea, în imperfecțiunile și meandrele ei, experiența lui Eliade semnalează limpede pericolele nostalgismului și ale ezitării, de care, pe planul acțiunilor practice, societatea românească de la sfârșitul secolului ar trebui să fie scutită”.

30 iunie

● În urma apariției unei ediții românești a revistei „Lettre internationale” realizate în colaborare cu Fundația „România”, Dumitru Țepeneag, care editează la Paris o revistă similară, unde sunt prezenți scriitori din Europa de Est, „Les Nouveaux Cahiers de l’Est”, se declară dezamăgit că nu a fost contactat pentru a publica în țară o ediție românească a „Caietelor” sale. D.Ț. precizează pentru „Cuvântul” (nr. 26): „Mi s-a împuiat capul de către Eugen Simion și alții de la *evenimente* încoace cu prioritatea acordată literaturii și valorilor estetice. Am crezut că vorbește serios. (...) Dar cum se face atunci că Fundația și toți acoliții ei au preferat «Lettre internationale», care e o revistă preponderent politică, revistei mele literare? Unde e principiul priorității esteticului?”.

[IUNIE]

● Pe prima pagină a revistei „Vatra” (nr. 6) este publicat articolul *Un simbol* de Mircea Martin, dedicat lui Paul Goma, considerat un simbol al „rezistenței active” în România postbelică, artizanul unei „acțiuni coerente potrivnice regimului”, diferit „esențial” de alți prozatori români ai obsedantului deceniu: „De ce n-au putut apărea *Ostinato* sau *Ușa și Gherla* în România anilor ‘70, ani încă suportabili în cultură, în ciuda amenințătoarelor Teze din iulie ‘71 ale unui Ceaușescu proaspăt chinezificat sau redevenit el însuși? Doar era vorba în paginile lor despre închisorile staliniste și dejiste, nu despre anii ziși ai «luminii». Mai târziu, de altfel, prozatorii români vor putea evoca suferințele

îndurate în «obsedantul deceniu» cu condiția să le prezinte ca pe niște cazuri izolate într-o lume destinată propășirii. Diferența între romanele lui Goma și cele pe teme relativ asemănătoare apărute în țară la sfârșitul anilor '70, este esențială: perspectiva lui Goma este una întunecată, necruțătoare, incriminând nu un torționar sau altul, ci sistemul opresiv în ansamblul lui". Unicitatea personalității lui Goma în peisajul intelectualității românești e argumentată și mai departe, scriitorul neputând fi „recuperat” de către regim, ca alți confrăți ai săi: „Nu înseamnă că actele de nonconformare la doctrina oficială au lipsit cu totul în mediile intelectuale autohtone. Însăși perpetuarea cercetării, a culturii a meditației în condițiile impuse de perechea prezidențială în ultimii ani a reprezentat o formă de rezistență. Dar toate aceste forme puteau fi – și au fost în majoritatea lor – recuperate de regimul ceaușist câtă vreme prin poziția lor civică autorii respectivi nu interziceau o asemenea recuperare. Goma a fost primul care a mers aici până la capăt, asumându-și riscul unei opoziții fătife. Cei care l-au urmat (sau susținut moral) dintre scriitori au fost extrem de puțini, cei mai mulți s-au mulțumit să întrețină în legătură cu el dubii de ordin artistic. Ca și cum de talent aveai nevoie de a i te opune lui Ceaușescu! De altfel, prejudecata în legătură cu lipsa de talent și de valoare literară a lui Goma nu era decât un alibi pentru lașitatea majoritară”. În concluzie, Mircea Martin afirmă că o revenire a lui Goma în țară nu se poate face „în orice condiții” și dorește un președinte care, întâmpinându-l pe Goma la aeroport, „să considere nu numai că face, dar și că *i se face* astfel o mare onoare”. □

Tertulian Langa semnează materialul aniversar ***Cardinalul Alexandru Todea la 80 de ani***. □ La rubrica „Vatra dialog”, Sorin Alexandrescu, intervievat de Marius Lazăr, vorbește despre „neadevăr” ca viciul cel mai mare al vieții politice românești după 1989, dar și despre „tendința contrară, aceea de a spune adevărul cu orice preț”; Convenția Democrată este considerată „un nou model politic” și chiar „nucleul unei noi clase politice”, fiind compusă din „oameni care spun ceea ce cred”. Chestionat dacă „explozia corupției” după 1989 s-ar baza pe o „vocație națională”, Alexandrescu răspunde refuzând extrapolarea la nivelul națiunii întregi și susținând că „E o stare de fapt temporară și ea privește anumite păături sau anumite grupuri. Este clar că din vechea nomenclatură politică se naște acum o clasă capitalistă rapace. Dar nu cred că în alte țări și în alte epoci clasa capitalistă s-a născut cu metode foarte pure. Rapacitatea a existat întotdeauna. [...] dacă stai să te gândești, vechile familii care veneau din arnăuți albanezi erau pare chiar așa, cu mâinile curate? Și astăzi le considerăm vechea aristocrație românească. Sau ducele de Sforza, la Milano, nu era un condottiere, nu era plătit, ce era așa de curat la el la început? Și până la urmă a ajuns un protector al artelor la Milano. E foarte greu să stabilești, să privești din perspectiva timpului, și dintr-o perspectivă mai înaintată în timp să «purifici» originile și să spui: «a, noi vedem acum originile, deci originile sunt corupte». Să așteptăm, poate că cine este acum

un capitalist infect, peste o sută de ani va deschide un muzeu și va fi considerat ca un părinte al neamului. Nu este chiar așa de simplu să dai verdicte. În al doilea rând e și o problemă obiectivă: de unde să vină capitalul în România? Capitalul poate să vină ori din afară, ori dinăuntru. Din afară prin credit, dinăuntru de la speculanți. De unde altundeva să vină? Nu este altă sursă. Astea sunt singurele”. Deconstruirea presupuselor diferențe esențiale dintre Est și Vest e dusă mai departe, spre concluzia că nu totul este „corupt” la noi, așa cum nu totul este „idealism” în Vest. În problema „restructurării valorilor din ultimii patruzeci-cincizeci de ani” și a criteriilor acestei „reevaluări”, Alexandrescu opinează că „reevaluările încep din prezent” și că „noi rescriem istoria tot timpul. Acuma o rescriem a nu știu câta oară. Întâi am rescris-o sub stalinismul anilor ‘50, pe urmă am rescris-o la liberalizare, pe urmă am mai rescris-o la tot feluri de mofturi și șmecherii naționaliste de-ale lui Ceaușescu. Acuma iar o rescriem și o s-o rescriem la infinit. Dar acum nu poate fi rescrisă decât în lumina valorilor care sunt azi centrale. Nu mai poți acum să faci doar o valorificare estetică. Sub Ceaușescu o făceam pentru că era singura admisă. Acuma trebuie să facem o valorificare care să fie, în același timp, și cetățenească și chiar politică. De exemplu, toate fleacurile pe care le-a scris Sadoveanu trebuie spus că sunt niște prostii și că sunt un act de compromis care la un anumit moment a dus și la o anumită degradare a lui. Ce s-a întâmplat cu D.R. Popescu este lucrul cel mai evident. Omul ăsta care a scris romane de mare calitate cetățenească a ajuns după aia să preia în viață rolul personajului negativ din romanele lui. (...) O reevaluare ar avea mai multe criterii, ar include esteticul într-o anumită categorie etică sau chiar politică mai cuprinzătoare. Probabil că în reevaluări esteticul va pierde, în timp ce în comunism, paradoxal, esteticul a avut poziția cea mai înaltă”. □ **Literatură și detenție** este titlul unei cronici a lui Cornel Moraru la romanul *Ostinato* de Paul Goma, considerat un „mare prozator român”, original în raport cu scriitorii din contemporaneitatea sa: „Fără îndoială că Paul Goma a profitat și el cât a putut de relativul dezgheț al anilor ‘64-’70, dar altfel decât ceilalți prozatori români. Mai ales el nu a căzut în capcana tematicii «obsedantului deceniu», direcție care a sfârșit prin a legitima «latura bună» a socialismului împotriva laturii sale rele, detestabile. (...) Important este că Paul Goma a mers direct la rădăcina răului, că n-a făcut nici un compromis”. □ La rubrica „Vatra dialog”, apare partea a treia din interviul cu Paul Goma prilejuit de apariția romanului *Ostinato*, unde sunt aduse în discuție lupta cu cenzura (care „interzicea adevărul, nu frumosul – ba chiar, cu discreție elefantină, încuraja «estetismul»”) și, între 1977 și 1989, ceea ce Goma numește „piteștizarea scriitorilor care s-au întrecenzurat”. În privința relației scriitorului cu cenzura, Goma e de părere că „Noi, scriitorii (...) n-am obținut nici un strop de libertate prin propria noastră voință și acțiune, tot ce era «libertate» ne fusese dăruit (în mare mila sa) de Putere”. Sunt pomenite nume de scriitori considerați vinovați

de pactul cu Puterea (Florin Mugur – „pur produs al Piteștiului Literaturii impus de Ceaușescu în 1977 și acceptat fără crâcnire de toți scriitorii români rămași pe loc”), relațiile cu puterea ale conducerii de la „România literară”, actori eficienți în lupta cu cenzura (Adrian Păunescu) sau rezervați (Sami Damian), care „au confortat Cenzura, deci Puterea comunistă în ideea că, oricum, scriitorul român n-are nevoie de libertate, dovadă că... nu cere niciodată mai mult decât i se azvârle, ca ala câini”. O soluție – soluția lui Goma în cazul cenzurii – a fost „de a nota toate «punctele dureroase»: Securitate, colectivizare, Canal, naționalizare, deportarea Sașilor, refugiarea Basarabenilor etc. – iar, odată ajuns acasă (cu manuscrisul «dat la refăcut» sub braț)”, să amplifice „exact *acele* paragrafe, pagini, capitole «nerecomandabile»”, să accentueze „punctele sensibile (din punctul de vedere al Puterii)”. Mai departe, Goma abordează raportul dintre etic și estetic: „Scriitorul român n-a aflat (iar când a aflat, a refuzat să accepte) că nu poți scrie doar cu talent: că, în timpul nostru scos din fățâni, nu e suficient să ții seamă doar de categoriile estetice și să le ignori, ba să le încalci, cu seninătate (ba chiar cu program) pe cele etice”. În perioada așa-zisei „liberalizări”, Goma crede că „scriitorii români au comis o greșeală cu grave consecințe: s-au mulțumit cu cât le dăduse partidul au și teoretizat... destulătatea libertății – ba prin nucleul Breban, Ivasiuc, Nichita, Matei... cu și mai puțin, ca să nu se supere tovarășii – am citat din dragul de Sami Damian... (ca să ajungă N. Manolescu să afirme că... nici n-am avut nevoie de *Samizdat*)...”; alte erori ale scriitorilor în raport cu Puterea au fost „adeziunea” lor față de Tezele din iulie și atitudinea de după iunie 1977, când „Ceaușescu, «desființând» cenzura, i-a pus pe scriitori să se cenzureze între ei”. □ În *Disidentul, scriitorul și opera*, Virgil Podoabă vede în Paul Goma o „paradigmă morală” la care intelectualitatea românească ar fi trebuit să se raporteze mai adecvat după 1989, pentru a combate „inflația” de falși „eroi ai rezistenței”: „pentru o bună parte a inteligenței umaniste, obișnuită mai curând să se justifice și disculpe decât să-și recunoască franc vina de a fi tăcut atunci când el a vorbit în numele tuturor, plasarea corectă față de Paul Goma, singurul care s-a opus comunismului la timp și până la capăt, este o treabă cât se poate de dificilă. Căci, a-ți fi văzut de treabă în timpul dictaturii comuniste, a nu fi colaborat explicit cu vechiul regim, constituie încă, pentru mulți, nu un comportament pur și simplu normal, ci taman un act de eroism al rezistenței. Din decembrie ‘89 încoace, eroii rezistenței morale au început să prolifereze ca ciupercile după ploaie. (...) Acum, ea nu-i mai cuprinde doar pe foștii deținuți politici, între care și destui scriitori ca Paleologu, Negoțescu, Marino sau Mihadaș, ci și mulți alți scriitori care, aflați doar în dezacord tacit cu regimul, nu s-au ales, din partea acestuia, nici măcar cu o zgârietură, ba unii, din contră, profitând chiar, grație respectării consemnului tăcerii, de onoruri în țară ori de stagii în Occident”. „Simili-detronarea” lui Goma prin „inflația de rezistenți” ar denota, crede Podoabă, un „complex Goma” al

inteligenței umaniste autohtone. Exponentul „resentimentarilor” care-l contestă pe Goma ar fi „ambiguul” Nicolae Breban („Breban a încercat – conștient – să-l diminueze pe Goma și chiar – inconștient – să i se substituie”). În aceste condiții, lui Goma i se cer înțelese „excese temperamentale” și „violența ripostei”, ca unei instanțe morale singulare și indiscutabile, situate în „*maxima moralia*”: „alături de foștii deținuți politici care mai sunt în viață, el e singurul scriitor român care-și poate permite luxul să ne tragă la rost pe toți: să ne judece. (...) Paul Goma a vorbit și acționat împotriva comunismului la timp și până la capăt, în timp ce noi am tăcut și am stat de-o parte. (...) Doar el nu se face vinovat de consimțământul tacit și de complicitate tacită. (...) Fără el, inteligența română umanistă (și nu numai) și-ar fi pierdut paradigma morală, așa cum, fără deținuții politici ai primelor două decenii comuniste, poporul român și-ar fi pierdut demnitatea și adevărul istoriei sale”. □ Mai scriu despre opera și personalitatea lui Paul Goma: Horia Al. Căbuți (*Patimile*), Florin Ardeleanu (*Fascinația întoarcerii*), Al. Cisteleanu (*Ușa și mentalitatea*) și Iulian Boldea (*Textul salvator*), Alexandru Laszlo (*Un spontan bine temperat*), Nicolae Oprea (*Rugul cărții*) și Ion Simuț (*Inocența și revolta în infern*) □ Se publică un fragment din *Roman intim* de Paul Goma. □ Din serialul „Documentele continuității” apare *Prețul unei dictaturi* de M. Iorgulescu, recenzie a unei antologii de documente cuprinzând corespondența dintre Antonescu și Hitler și consemnări ale convorbirilor acestora. □ Se publică al XIV-lea episod al serialului *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu și al patrulea episod din *Un proces comunist*, stenograma judecării pentru parazitism a lui Iosif Brodski. □ La rubrica „Pagini de exil”, Virgil Ierunca semnează materialul *Correspondențe*, supratitrat „20 de ani de la moartea lui Basil Munteanu”. □ Apare al XXV-lea episod al *Exercițiilor de despărțire* de Mircea Zăciu (perioada decembrie 1980). □ În *Generația 80, ultima a acestui secol?*, Nicolae Băciuț problematizează moștenirea generației cu pricina: „Am convingerea că generația ‘80 este ultima generație a secolului XX. Că modificările în plan literar și social, de după evenimentele din decembrie 1989, împiedică (sau cel puțin încetinesc) cristalizarea a ceea ce începuse să se numească «generația ‘90»”. □ Pe ultima pagină, se reproduce *O scrisoare pierdută sau „Curat murdar*, subintitulat „scenariu de film pentru televiziune de Titus Popovici și Mircea Cornișteanu, după piesa omonimă a lui I.L. Caragiale, schițe, momente și alte proze ale aceluiași”, text ce va fi continuat și în numerele viitoare.

● Nr. 6 din „Echinox” este un număr tematic consacrat ideii de monarhie. În editorialul *Rezerva de speranță*, Andrei Pippidi invocă Proclamația de la Callamar și nașterea monarhiei constituționale, amintind între altele, în paralel cu gestul de continuare a luptei de către Ludovic al XIII-lea, gestul de „revenire” al regelui Mihai: „Atunci Ludovic s-a suit pe o corabie și a rostit protestul lui în mijlocul valurilor, al căror zbucium avertiza cât de vremelnică este orice

înălțare. (...) Românii au auzit, într-una din nopțile de groază și furie din ajunul izgonirii lui Ceaușescu, vocea regelui lor. Ca și la 23 August, el cerea armatei să întoarcă armele împotriva dictaturii”. □ La întrebarea dacă ne mai interesează „conceptul de generație”, încearcă să răspundă Alexandru Baumgarten în articolul *Instituția și entuziasmul*. □ Pagina destinată cronicilor literare conține articolele intitulate *Cazul Nichifor Crainic* de Cristina Pop și *Cazul Havel*, autoare Monica Gheț. *Cazul Nichifor Crainic* este prilejuit de apariția volumului *Zile albe/zile negre* (Casa editorială „Gândirea”, 1991). □ Lui Alexandru Diaconescu i se ia un interviu pe tema apariției, posibile, a unei noi Școli Ardelene, iar acesta răspunde: „S-ar putea ca în viitor să apară o nouă Școală Ardeleană. Aceasta depinde în primul rând de elitele culturale clujene: dacă vor fi suficienți oameni de elită care să o susțină”. Însă: „Pentru aceasta este nevoie să depășim provincialismul în care ne găsim. Clujul este un oraș provincial. Suntem astăzi concurați de niște universități apărute peste noapte. Evident este bine să încerce și alții să-și facă universități. Mă îngrozește însă gândul că într-o zi vom ajunge o universitate a județelor Cluj, Sălaj și Bistrița. (...) Să ne găsim obrăznicia de a ne ocupa de probleme universale, depășind complexul de mic centru provincial”. La întrebarea „care sunt posibilele corelații între monarhie și democrație, cel puțin pentru istoria noastră”, A.D. răspunde: „Monarhia nu este o simplă opțiune intelectuală. Un referendum este imposibil pentru monarhie, este illogic. Putem să alegem președintele ori Parlamentul. Monarhia nu se alege, monarhia se definește prin referendum, care îți dă astfel puterea. Poți fi monarhul unei țări, care prin aclamație te acceptă. De aceea, nu cred că la noi se va putea ține vreodată un referendum, cred că pur și simplu regele va veni, se va închina toată lumea majestății sale. El este rege al românilor, nu este regele României. Va putea fi încoronat la Alba-Iulia, ca rege al României”. □ Sub forma unui interviu luat lui Gyémánt Ladislau, Alexander Baumgarten consemnează apariția unui institut de iudaistică la Cluj. *S-ar putea să refacem istoria poporului evreu*, scrie apoi pe aceeași pagină, dar separat, același Alexander Baumgarten.

● La rubrica „Acul de busolă”, Nicolae Motoc consemnează, în „Tomis” (nr. 6), polemica dintre Dan Deșliu și Mircea Dinescu. Reproșându-i-se, în „Libertatea” din 19 iunie 1992, cheltuirea fondurilor Uniunii existente la sfârșitul anului 1989, instalarea unei tipografii care nu produce nimic și voiajuri nejustificate în străinătate, Mircea Dinescu îi răspunde, în „Evenimentul zilei” din 23 iunie 1992, lui Deșliu, membru, la rândul-i, în Consiliul de Administrație: „Pe mine nu m-a mirat ieșirea lui Deșliu fiindcă el, săracul, s-a culcat câteodată stalinist și s-a trezit disident, s-a culcat disident și s-a trezit colaborator al securității, s-a culcat colaborator al securității și s-a trezit Zola la ziarul «Liberatea»”. □ Carmen Tudora este interesată, în discuția cu Nicolae Manolescu, de vestea, „încredibilă”, „deconcentrantă”, a încetării apariției revistei „România literară” și de efectele pe care le-ar putea avea o asemenea

dispariție în viața culturală românească. Criticul oferă o serie de sugestii vizând sponsorizările, bugetul, învățământ, schimbarea – „peste noapte” – a concepției românilor, alegerile prezidențiale. „Ca Președinte, eu personal aș începe cu schimbarea concepției. De fapt, de ce a apărut partidul nostru? PAC-ul are o doctrină de centru-dreapta, fiind axat pe realitățile societății noastre actuale. De ce să fie România singura țară care să se regenereze doar prin partidele istorice? (...) Dacă aș fi ales președinte, primul lucru pe care l-aș face ar fi să propun revizuirea Constituției”. □ În articolul *Calitatea de martor a scriitorului sub dictatură*, Doina Jela îi reproșează lui Andrei Grigor îndrăzneala de a polemiza, în „Literatorul” (nr. 16-17/1992), cu Monica Lovinescu, Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu, Pavel Chihaia, Gheorghe Grigurcu, Al. George, Liviu Antonesei și afirmă din nou că opera lui Marin Preda ar fi afectată iremediabil de compromisurile făcute în timpul regimului comunist: „Dacă citești acum Havel, Kundera, Soljenitzin, I.D. Sîrbu și numeroasele cărți de memorialistică de închisoare, *Cel mai iubit dintre pământeni* îți apare mult diminuată și... falsă”.

● „Familia” (nr. 6) publică un dialog din 1972 între Paul Goma și Monica Lovinescu, transmis la „Europa Liberă” cu prilejul primei călătorii a autorului la Paris și al apariției romanului său *Ușa în Occident* și publicat ulterior în revista românească apărută la Paris, „Limite” (nr. 11/ decembrie 1972). Cu ocazia apariției, la Editura la Cartea Românească, a volumului amintit, revistă orădeană reia acest dialog pentru a „insista asupra aceluia care a dat dovadă de curaj discutând deschis despre cenzură”: „Dacă înainte, în perioada stalinistă, cenzorii erau niște analfabeți care interziceau ceea ce nu pricepeau, nu cunoșteau, acum avem de-a face cu băieți cu facultate, cu intelectuali, cu oameni cu pregătire universitară, doctori, profesori de filosofie, chiar de logică, ar fi mai mare plăcerea să discuți cu ei, dacă n-ar fi vorba de cărțile tale”. Pe de altă parte, luându-se în discuție autocenzura, Goma observă că aceasta este „cel mai trist lucru care se întâmplă cu scriitorii”: „O domnie îndelungată a cenzurii, și o practicare dezinvoltă a autocenzurii, duce în cele din urmă la o altă fază cu totul tragică; pentru că autocenzuratul încă mai gândește ceea ce nu poate spune, ceea ce evită să spună, în fază de după autocenzură, el ajunge să nici nu gândească ceea ce ar trebui să gândească sau, cum s-ar zice, ceea ce gândește. Și din nefericire, am impresia că scriitorii noștri cam înspre acolo merg în momentul de față”.

[IUNIE-IULIE]

● În „Viața românească” (nr. 6-7) este publicat un capitol (*De unde începe dezastrul*) dintr-un roman inedit al lui Marius Robescu, manuscrisul fiind pus la dispoziția redacției de Gabriela Adameșteanu. (Romanul, intitulat *Trunchiul și așchia*, avea să apară – în două volume – abia în 2005-2006, la Editura Muzeului Literaturii Române.) În preambulul textului, Ileana Mălăncioiu face

o prezentare a cărții și formulează o serie de supoziții privitoare la moartea suspectă a autorului: „Romanul (neterminat) are o construcție clasică și o scriitură densă, modernă. În el este urmărit destinul unei familii pe fundalul unor evenimente cruciale pentru România, cuprinzând anii războiului și ai instaurării comunismului. Felul cum sunt privite «epurarea» cadrelor din vechea armată, rezistența din munți, condamnările politice, canalul și colectivizarea forțată etc., ar fi putut interesa, neîndoindu-ne, Securitatea și nu este exclus ca dispariția misterioasă a autorului (asupra căreia nu s-au întreprins nici un fel de cercetări) să fi avut o legătură cu acest manuscris./ Criteriul nostru de selecție a fost cel estetic. Ne-am oprit la aceste pagini în care se pune întrebarea: «De unde începe dezastrul?», în ciuda faptului că mărunțul activist care apare în ele ca personaj secundar este privit cu detașarea impusă de perspectiva metafizică a acestui capitol și că revolta este mai evidentă în alte fragmente, axate pe amănunte autobiografice dureroase și pe istoria anilor de după război”. □ Este publicat un text al lui Virgil Ierunca (datat: „Paris, martie 1991”), *Jurnalul lui Steinhardt*: „O carte paradoxală, deci adevărată. *Jurnalul fericirii* e testamentul spiritual al lui N. Steinhardt. Cine este N. Steinhardt? Un scriitor-călugăr. Poate singura față bisericească din epoca mai nouă la noi, care a ridicat literatura la rangul de conștiință credincioasă, făcând din literatură o articulație a vieții. (Pentru că, dacă lăsăm la o parte pe Tudor Arghezi, a cărui operă stă sub egida potrivită a «răspopirii» neîntrerupte, nici Gala Galaction, nici Ion Agârbiceanu n-au scăpat de scâldătoarea lumească: Gala Galaction a dat uneori Cezarului ce nu i se cuvenea – mai ales la curtea de coptură a lui Carol II –, iar Ion Agârbiceanu a predicat tinerilor intrarea în comunism ca într-o nouă ortodoxie)./ N. Steinhardt face parte dintr-o altă familie de caractere, cu toate că și el este ortodox. Nu ortodoxia trebuie pusă în chestiune, ci unii dintre slujitorii ei. (Ortodox este și părintele Cleopa, și actualul patriarh, Teoctist-Nemărturisitorul!). N. Steinhardt e «vocea» așteptată a intelectualului român, care răscumpără «cumințenia» confrăților-sub vremi și, rupând cu seraiul vorbelor, anunță schimbarea la față prin Cuvânt. Numai un regim totalitar putea da naștere – printr-o antiteză trăită – unui asemenea ins...”. □ Nicolae Balotă semnalează bogata literatură memorialistică de sertar a lui Teohar Mhadaș, alcătuită din șase volume: *Tărâmul izvoarelor*, *Frumoasa risipă*, *Străinul de la miezul nopții*, *În colț, după fereastră*, *Pe muntele Ebal* și *Steaua câinelui*. Criticul le comentează pe ultimele două, apărute până în 1992: „Dacă *Pe muntele Ebal* redă direct și fidel experiența detenționară, *Steaua câinelui* camuflează (încearcă să camufleze) autobiograficul, îmbrăcându-l într-un halou de ficțiune, prea transparentă însă. (...) Cum eventualitatea publicării romanului sub regimul comunist oricum nu se punea, motivele autorului în privința acestor «măști» rămân necunoscute”. □ Gheorghe Grigurcu scrie entuziast despre volumul lui Alexandru Paleologu *Minunatele amintiri ale unui ambasador al golanilor* (într-un articol intitulat *Minunatul*

ambasador al golanilor): „Alexandru Paleologu ni se revelă în trăsăturile sale cele mai caracteristice. Scutit complet de cenzură și autocenzură, stimulat de activitatea sa de diplomat de după decembrie '89 și, desigur, de mediul parizian în care a ajuns bine cunoscut, eclatantul eseist, care, de altminteri, n-a suferit niciodată de inhibiție, se exprimă acum plenar, în albia unui gen mixt, colocvial, în care memorialistica se amestecă fructuos cu moralismul, cu judecata istorică și cu aluviunile unei foarte întinse instrucțiuni, sub acolada unei participări acute la prezent. (...) Alexandru Paleologu este produsul unei grefe de mentalitate occidentală pe un trunchi balcanic. Inteligența penetrantă, mobilă, expresia rafinată, fluidă, cuceritoare, venind din ambele direcții, substratului peninsular îi aparține un pitoresc temperamental greu de analizat, o culoare vie, o înclinație spre extrovertire. Sângele levantin se trădează în ideația spumoasă, în verva ce nu exclude un gust al provocării. Familia literară din care face parte autorul îi include pe cerebralii noștri umorali: G. Călinescu, Camil Petrescu, Paul Zarifopol, M. Ralea, Alexandru George. Textele sale au un regim solar, rațional până la arguție și sofism, dar fără ascunzișurile firilor interiorizate, fără «mister». O franchețe, o rostire directă, răspicată, meridională, dă propozițiilor șansa de a se impune dintr-odată”. □ Andrei Ionescu recenzează *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* de C. Noica (*Rugăciunea lui Constantin Noica*).

● În nr. 6-7 al „Calendelor”, Nicolae Oprea analizează volumul lui Ion Caraion, *Apa de apoi*, conținând „versuri din exil” apărute inițial în revista românească „Dialog” din Germania. Ediția îngrijită de Emil Manu „cuprinde toată materia informă, pe temeiul căreia se vor alcătui necesarele antologii. Păcat, însă, că această culegere nu beneficiază de o posfață comprehensivă, pe măsura substanței puse la dispoziție”. □ La rubrica „Dialoguri politice”, Constantin Eftimie realizează un interviu cu Ștefan Aug. Doinaș - despre implicarea scriitorului în politică, pe care Doinaș o consideră oportună: „Din două motive: unu – orice intelectual trebuie să reflecteze asupra lucrului public, (...) să aibă o părere despre ceea ce se întâmplă în propria țară. Al doilea motiv este că pentru un scriitor, în special, activitatea politică înseamnă o lărgire a propriului său orizont. (...) Problema politică este o problemă a ideilor generale, îmbinată cu o pragmatică a vieții sociale”. Referitor la cei 45 de ani de comunism pe care poetul i-a trăit în România, Ștefan Aug. Doinaș mărturisește că primul volum de versuri, cu multe poezii ocazionale, reprezintă tributul plătit ideologiei pentru a putea pătrunde într-o editură și e, totodată, influențat și de anul 1957, când a fost arestat și a făcut un an de închisoare, urmat de alți cinci de interdicție de semnătură. „Dacă regret ceva este acest fapt (...) care arată presiunea ce s-a exercitat asupra mea și modul în care am cedat acestei presiuni. Sper să mă fi revanșat mai târziu”. □ Este publicată piesa într-un act a dramaturgului Matei Vișniec *Buzunarul cu pâine*.

[IUNIE-IULIE-AUGUST]

● Într-un număr special *I.L. Caragiale* din „Apostrof” (nr. 6-7-8), Monica Lovinescu publică articolul ***Despărțirea de Caragiale?***: „Trebuie neapărat să facem o pauză în deriziune/zeflema/moft... Pentru ca tinerii de azi și de mâine din România să poată, printre altele, să aplaude *Scrisoarea pierdută* la un teatru, gândindu-se că asistă la o prezentare a unei opere de ficțiune și să nu se mai vadă obligați să întâlnească cațavenci la orice colț de stradă, pentru ca Pristanda să devină un simplu agent de circulație, pentru ca Farfuridi și Brânzovenescu să fie doar niște actori, trebuie să ne oferim această pauză. Să ne despărțim de caragialism pentru ca un popor întreg să-și reentre în fire și să poată, într-o zi, cât mai repede, număra printre clasicii literaturii sale, în cărți, pe scene, nu și în viața de toate zilele, pe Ion Luca Caragiale. Adică, să fie odată și odată liber să facă haz fără necaz. Printre genurile teatrale și literare, alături de comedie se mai află tragedia. Or, în ea, suntem de o jumătate de veac direct implicați. Spre a ne-o reaminti cum trebuie – și a demistifica o fatalitate a moftului îmi propun această *despărțire de caragialism*”. □ Alte articole despre I.L. Caragiale semnează: Ion Ianoși, ***Cu Erike Mann despre Caragiale***; Horia Stanca, ***O scrisoare pierdută la Berlin***; Arșavir Acterian, ***O uluitoare clarviziune***; Cella Delavrancea – fragmente dintr-un interviu realizat de Liana Cozea în 1986 – ***Era foarte, pardon de expresie, al dracului...***; Barbu Cioculescu, ***Un prânz la familia Caragiale***; Al. Condeescu, ***Despre mecanismul dublei parodii***; M. Ghițulescu, ***Stăm prost, moncher!***; Marin Bucur, ***Plagiatorul de la București plagiat cu adevărat la... Paris***; Ștefan Cazimir, ***Nemurirea lui Caragiale***; Valentin Silvestru, ***Sub cupola nopții***; Ion Simuț, ***Un Pact literar mereu reînnoit***; Irina Petraș, ***Privirea ațintită***; I. Vartic, ***Clujul lui Caragiale/Temă și variațiuni***; M. Petreu, ***Scrisorile unui opioman daco-român***; la care se adaugă un eseu al lui Steinhardt apărut în 1975 în revista „Ethos” la Paris, sub pseudonimul Nicolae Niculescu: ***Secretul Scrisorii pierdute – Încercare asupra unei interpretări raționale a operei lui Ion Luca Caragiale***. □ Punctul de interes al numărului (cu probabil cel mai bogat cuprins și complex număr despre I.L. Caragiale de după 1989!) îl constituie ancheta, la care răspund: Alexandru Vlad, Constantin Zărnescu, Laurențiu Ulici, Cătălin Țirlea, Elena Ștefoi, Petre Stoica, M. Sântimbreanu, Florin Sicoie, N. Prelipceanu, Mircea Petean, Z. Ornea, Mircea Muthu, Ion Mureșan, Ioan T. Morar, Virgil Mihaiu, Mircea Martin, Vasile Igna, V. Fanache, Caius Dragomir, G. Dimisianu, Radu Călin Cristea, Andrei Cornea, Denisa Comănescu, N. Breban, Ana Blandiana, Magdalena Popescu-Bedrosian, Ștefan Agopian, întrebările fiind următoarele: „Ce a reprezentat Caragiale în biografia dumneavoastră spirituală? Sau n-a reprezentat nimic? Cum vă explicați afinitatea crescută cu Caragiale din ultima vreme?”. Ca un epilog al anchetei e adăugat și textul lui Gh. Grigurcu, cu un răspuns la întrebarea lunii, „Sunteți de părere că I. L. Caragiale a presimțit totalitarismul din România?”. Unele

răspunsuri la anchetă sunt extrem de lapidare: ■ Agopian: „Calea Moșilor, Moșii și Oborul”. ■ Petre Stoica: „Nimic, pentru că eu sunt bănațean!”. ■ Elena Ștefoi: „*Totul...* de Mircea Cărtărescu!”. ■ Laurențiu Ulici: „Enorm și monstruos”. Alte răspunsuri se sintetizează în câteva fraze esențiale: ■ Z. Ornea: „Ne-a învățat să vedem, să ne autocunoaștem și cred că multe din lucrurile care se întâmplă azi stau sub zodia lui Caragiale. A nu-l recunoaște și a nu-l lua în seamă ne umple de tristețe și ne amenință să nu fim ceea ce de fapt suntem”. ■ Mircea Martin: „Fiecare lectură a lui, făcută în diferite momente, în diferite dispoziții sufletești, a fost pentru mine o revelație repetată a faptului că el a fost scriitorul care a înțeles cel mai bine poporul român, care l-a iubit și l-a urât în aceeași măsură, așa cum merită”. ■ Remarcabilă ideea lui Ștefan Aug. Doinaș despre *tragismul* operei lui Caragiale: „– *Întrebarea pe care îmi permit să v-o pun este următoarea: posedă modelul Caragiale o dimensiune de adâncime, care să-i răscumpere întreaga joacă, prea săltăreață, a spiritului, cu care-i duce pe cei mai mulți – pe cei slabi de înger – în ispită?!* – Pentru a vă da răspunsul meu la această întrebare, mă simt obligat să-mi amintesc din nou de tinerețea mea. În anii '40, la Sibiu, în timpul unui foarte greu război, modificarea viziunii mele asupra lui Caragiale s-a petrecut în mijlocul și grație unui grup de intelectuali care erau, atunci, teribil de obsedați de valoarea tragicului, de dimensiuni tragice a istoriei și a vieții. Noi, cerchiștii, am deplâns întotdeauna lipsa de sentimente tragice a multor români și în numele acestei carențe naționale i-am reproșat, cu amărăciune, maestrului nostru Lucian Blaga atât absența tragicului din filosofia și piesele lui, cât și incapacitatea – semnificativă zicem noi – de a elabora, în cadrul sistemului său de gândire, un tratat de etică. Dacă eu am încuviințat să-l prețuiesc pe Caragiale, aceasta s-a datorat faptului că tinerii mei prieteni m-au convins că, sub comicul, sub bufonadele, sub grotescul maestrului pus pe moft și bășcălie, palpită *o secretă vână de tragic*”. ■ De reținut și mențiunea Anei Blandiana: „[Caragiale] reprezintă enorm. În primul rând pentru mine, Caragiale e scriitorul care, prin sarcasm, asigură ieșirea din secolul XIX. Pentru mine, el e scriitorul care ne introduce în secolul XX ca spirit... și-n Europa... Paradoxul e că, pentru mine, el nu ține de Balcani, ci de acest spirit autocritic care este propriu Europei... Caragiale a reprezentat întotdeauna spiritul autocritic al românilor, spirit care trebuie să existe. Numai în măsura în care el există poate să existe și UN SPIRIT ROMÂNESC pur și simplu”. Sau, în completarea celor de mai sus, Caragiale nu reprezintă doar o treaptă spre literatura noastră nouă ci, mai ales, „un referențial pentru politică” (Caius Dragomir), „un model mai mult etic decât literar” (Cătălin Țirlea).

[ZIUA NEPRECIZATĂ]

● „Jurnalul literar” (nr. 15-18) publică, în pagina întâi, cuvântul lui Octavian Paler, din 6 ianuarie 1992, când își lansează volumul *Fața cernită a libertății*.

Este o carte de interviuri realizată împreună cu Pavel Chihai, „un om care posedă arta de a provoca dialogurile, arta de a pune întrebări” și care știe primească și răspunsul prin realizarea „comuniunii spirituale scontate”. Calitatea volumului vine din aceea că „agață eternitatea unor probleme, în speță de ale noastre, de semnificația unor evenimente”.

IULIE

1 iulie

● În nr. 24 al săptămânalului „Luceafărul”, Dorin Tudoran răspunde celor „13 întrebări” ale interviului revistei, realizat Marius Tupan. Temele predilecte – condiția scriitorului român între totalitarism și democrației, între condiționările exilului și situația din țară: „Scriitorul român nu mai știe cine este, cui aparține, dacă intelectualitatea din care face parte mai are sau nu un destin. Lucrurile se reazăază atât de rapid, societatea este atât de fluidă încât în mod natural scriitorul român este ca o plută undeva într-un ocean, asupra căruia el nu are nici o putere. Sigur că asta dă un sentiment de dezastru, de apocaliptic. El nu mai știe cui să se adreseze. Din toate discuțiile mele de acasă aceasta a fost imaginea predominantă care a rezultat. Fiecare dintre colegii mei de acasă caută să ghicească cum să scrie și cui să se adreseze. Omul de cultură stătea la coadă pentru carte, era încântat să se implice chiar și de la distanță, dar acum este vorba strict de deruta profesională. El totdeauna a dorit să se adreseze culturii din țara pe care a părăsit-o. Să judecăm la rece, să înțelegem că e un reflex absolut natural al lucrurilor care se petrec pe plan politic, economic, social, și, cu răbdare, nu se poate să nu găsim calea pe care să reintrăm pe orbita noastră naturală. Altfel, riscăm să facem literatură care dispare cu momentul, sau, dacă așteptăm la infinit, să nu mai scriem niciodată nimic. Răbdarea și încrederea că noi avem un destin sunt singurele lucruri care ne pot echilibra și ne pot face puternici”. □ Caius Dragomir semnează un mic eseu de politică externă despre tulburările din spațiul ex-sovietic (*Comunismul și armele*). □ Florin Manolescu comentează volumul *Ușa noastră cea de toate zilele*, „cea mai puțin autobiografică” dintre cărțile lui Paul Goma, în care vede o „piesă de virtuozitate” despre biografiile a patru destine feminine în comunism (*Patru femei*).

● La încheierea primului târg internațional de carte organizat (în iunie 1992) la București, revista „Cronica” (nr. 13) inițiază o anchetă adresată directorilor și redactorilor unor edituri. Expunându-și planul editorial, Mircea Petean, redactor la editura Dacia, se referă la dificultățile de difuzare. Ca și colegul său de la Cluj, George Vulturescu afirmă că nu există o criză de carte, în vreme ce Florin Iaru, redactor la „Cartea Românească”, remarcă prețul ei din ce în ce mai crescut. Foarte optimist este Gabriel Liiceanu, care, admitând că, dacă se poate vorbi de o criză a cărții, atunci ea se desfășoară doar la nivelul editurilor

de stat, care e, de fapt, „criza unor forme administrative depășite”. În cazul Editurii Humanitas, transformată în instituție particulară, se poate vorbi de o libertate și răspundere totale, deci și despre rezultate evidente în calitatea publicațiilor. Despre o criză a mijloacelor, a posibilităților de a face să se dezvolte material și să fie propagată cultura, despre necesitatea unui sprijin din partea statului vorbesc Eugen Negrici, directorul Editurii Eminescu, Mircea Martin, directorul Editurii Univers, și Ioan Vasile Bahnaru, director general al Departamentului de Stat pentru Edituri, Poligrafie din Republica Moldova.

● La pagina de **Cultură fără politică** din „Azi”, Geo Constantinescu recenzează, sub titlul **Mentorul unei generații**, cartea lui Mircea Vulcănescu *Nae Ionescu – așa cum l-am cunoscut*.

2 iulie

● În nr. 12 din „Orizont”, moartea lui Vintilă Horia prilejuiește publicarea unui eseu al acestuia, în traducerea Ilenei Vajda (**Introducere în literatura secolului XX**). □ Vedeta acestui număr este un dialog despre oboseală purtat de Dorin Tudoran cu Adriana Babeți. Potrivit lui Dorin Tudoran, „Eu cred că în viața socială românească există mai multe feluri de oboseală, fiecare dintre ele cu efecte devastatoare. Nu contează dacă ești obosit de cât ai alergat după mâncare, nu contează dacă ești obosit pentru că ai ieșit la câteva mitinguri și ai văzut că nu s-a schimbat nimic, nu contează că ești obosit făcând mai mult ca alții, fiindcă cei de lângă tine nu fac, nu contează dacă ești obosit după o groază de agitație activistică din care n-a ieșit mare lucru. În fond, nu mai contează nimic și se instalează oboseala aceea de fond, paralizantă, în care nimeni nu mai comunică cu nimeni, totul e fără înțelegere și fără acomodare”. □ În exclusivitate pentru revista „Orizont”, esteticianul teatral german Martin Esslin îi acordă Piei Brânzeu un interviu despre **Beckett și mistica solitudinii**, pornind de la definirea unei „etici a minimalismului”. □ Mircea Cenușă prezintă și contextualizează **Un articol necunoscut al lui Tudor Vianu: Ideologia contemporană românească**, despre mișcarea de idei filosofice din România, publicat de ziarul elvețian „Bund” în aprilie 1930. Cornel Ungureanu comentează *Fragmente despre vid* de Livius Ciocârlie, ultima piesă a unei trilogii inaugurată cu *Un Burgtheater provincial* și continuată cu *Clopotul scufundat (Geografia frigului)*: „Livius Ciocârlie descoperă vidul (...) în golul Europei centrale”. □ Este publicată o proză de Răsvan Popescu (**Legitimă apărare**). □ La rubrica de revista revistelor, „Colțul zețarilor”, Carol Sebestyen dezaprobă „recuperarea” (în revista „Moldova”) a ideologului antisemit A.C. Cuza, sancționează, de asemenea, fobia nejustificată a unor intelectuali „absolut onești” față de francmasonerie și îl aprobă pe Alex. Ștefănescu, „unul dintre cei mai lucizi comentatori ai fenomenului literar”, care, într-un interviu acordat revistei „Calende”, deplânge refuzul unor intelectuali de a-și asuma sentimentul patriotic, lăsându-l pe seama grupărilor de tip „România Mare”. În

final, un diagnostic de ansamblu: „Ce mai e nou în restul publicisticii culturale? Poate omniprezența lui Gheorghe Grigurcu, aflat în război cu Eugen Simion și «Literatorul»”.

● Nr. 28 al revistei „Literatorul” are pe prima pagină un articol-elogiu al lui Marin Sorescu dedicat lui Walt Whitman (*Mă sărbătoresc și mă cânt. Walt Whitman, marea voce a Americii*). □ Sub titlul *Un poet incomod*, Eugen Simion comentează volumul-antologie *Ultimul turnir* al lui Dorin Tudoran: „L-am întâlnit zielele trecute la Salonul de Carte pe Dorin Tudoran, poet disident, stabilit din 1985 în America. Prietenos, el ne-a oferit ultima lui carte de poeme și, la sugestia mea, a acceptat să facem o convorbire pentru revista «Caiete critice». Între timp, convorbirea a avut loc și, pot să spun de pe-acum, nu este deloc convențională. L-am regăsit pe Dorin Tudoran așa cum îl știam: un spirit incisiv, sarcastic, justițiar, cu simpatii și antipatii ca orice intelectual român în faza de tranziție, dar nu atât de fanatizat de pasiunile lui politice încât să nu fie îngrijorat și el de campania care se duce azi în presă împotriva lui Marin Preda și a altor scriitori români de marcă. Cartea lui de poeme este în fapt o antologie alcătuită de criticul timișorean Mircea Mihaieș. (...) Vreau să precizez, de la început, că antologia este bună și că poemele selectate sunt, în cea mai mare parte, reprezentative pentru talentul poetic al lui Dorin Tudoran. Un talent greu de definit critic. (...) Elemente derizorii (un derizoriu agresiv) se adună amenințător în parabole dure și abstracte ce amintesc vag de Nichita Stănescu și de poemele ermetizante și livrești ale lui A.E. Baconsky din perioada *Cadavrelor în vid*. Există în ele un sens polemic și chiar un subtext politic (...) încă neprecizat din motive lesne de înțeles. Poetica refuzului devine pe nesimțite o poetică a desensibilizării, depoetizării universului. (...) Imaginea *străinului* într-un paradis devastat, evocată într-un poem, trimite la Emil Botta, un posibil model liric pentru Dorin Tudoran. Pustiurile de sare, limba ca un ghem de sânge, sufletul ca un ghetou în alt ghetou mai mare (cel de afară), ploaia de cenușă, foșnetul cuvintelor hăituite pe malurile Akeronului (imagine ce se repetă) arată o sensibilitate exacerbată la infernul, impurul din închisorile realului. Dorin Tudoran traduce toate acestea într-o substanțială poezie sarcastică și agresivă, completamente străină de formulele ceremonioase cultivate de debutanții din anii '70”. □ Valeriu Cristea publică prima parte a unui eseu despre romanul *Cenvengur* de Andrei Platonov, tradus în 1990 la Cartea Românească (*Lupta cu marea minciună*), dar și despre alte proze ale scriitorului rus, definite de „sarcasm obiectiv”. Comentariul cuprinde, adiacent, și o privire de ansamblu asupra vieții din Uniunea Sovietică a anilor '30, în care entuziasmul popular real nu excludea represiunea violentă a unor categorii sociale proscrie. □ Dumitru Micu semnează un articol de atitudine intitulat *Ajută-te singur*, pornind de la predominanța figurii „învinsului” (ca simptom social) în proza românească a unei „lungi perioade istorice”. De la „târgurile unde se moare” ale lui Cezar Petrescu autorul trece,

treptat, la situația social-politică actuală, combătându-i pe adepții monarhiei: „Iluzia cea mai absurdă (împărtășită, nu-mi vine să cred, și de Ana Blandiana) e, mai mult decât evident, aceea că poporul român ar putea fi «ajutat» să depășească impasul în care se află prin restaurarea monarhiei. Doar un rege constituțional – susțin câțiva – poate arbitra obiectiv, imparțial. De ce nu și un președinte constituțional? (...) Revenit pe tron, ex-majestatea sa n-ar fi decât o marionetă. Tocmai de aceea îl și doresc unii, și nicidecum pentru că doresc un arbitraj politic cinstit. (...) Opțiunea monarhică nu e, la cei onești (căci vor fi existând și din aceștia) decât expresia fatalismului oriental de nuanță providențialistă. E un mod de a aștepta să obții totul de la altcineva. Și al credinței că totul depinde de cine e la cârmă”. Soluția întrevăzută de D.M. nu e „răsturnarea și distrugerea, ci „construcția” și „unirea în muncă”.

- Nae Antonescu semnalează în „Dreptatea” apariția, în cadrul „Bibliotecii revistei *Familia*”, a eseului *Mircea Eliade* de Petre Țuțea, sub îngrijirea scriitorului Dumitru Chirilă și cu o prefață de Crăciun Bejan.

- „Dimineața” anunță desfășurarea, la Putna, a festivității de canonizare a lui Ștefan cel Mare, la care participă mii de credincioși din țară și peste 10.000 de români din Ucraina și din Republica Moldova, alături de personalități politice, ale Bisericii și ale vieții artistice.

3 iulie

- La rubrica „Eveniment” din revista „22” (nr. 26) este consemnată o întrunire a Colegiului electoral al Convenției Democratice (din 27 iunie), organizată cu scopul desemnării unui candidat unic pentru alegerile prezidențiale din septembrie – de-a lungul unei zile încărcate, au fost audiați cei cinci competitori care aspirau la statutul de candidat la președinție din partea Convenției: Ion Rațiu (PNȚ-CD), Sergiu Cunescu (Partidul Social Democrat), Nicolae Manolescu (PAC), Emil Constantinescu (AC) și Nicolae Stăncescu, câștigător fiind, în final, candidatul propus de Alianța Civică. Grupajul din revista „22” conține o relatare subiectivă a evenimentului, sub semnătura Andreei Pora și scurte dialoguri cu câțiva membri importanți ai Convenției – Mihai Șora, C-tin Ticu Dumitrescu, Gheorghe Iovin și Domokos Géza; primii trei, intervievați de Rodica Palade, ultimul, de Gabriela Adameșteanu.

- În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 27), sub titlul „*Gazetăria este totuși cu un pas înaintea politicii*”, Dorin Popa realizează un interviu cu jurnalistul (și prozatorul) Cornel Nistorescu, director al revistei „Expres Magazin”, care afirmă: „Eu cred că scriitorii au comis un gest de lașitate alegându-l pe Mircea Dinescu [președinte USR], în ideea că acesta a fost în față la revoluție și o să poată să obțină tot felul de drepturi, o să poată să-i protejeze și să-i ajute pe scriitori. Mircea Dinescu este un poet excepțional, dar un scriitor nu este un om care să ajute din punct de vedere sindical, organizatoric și financiar obștea scriitoricească. Dacă era, era o mare companie. (...)”

Au socotit că este suficient ca Mircea Dinescu să aibă o poziție specială față de putere, ca să ajute obștea scriitoricească. (...) Guvernul ăsta și guvernele următoare nu trebuie să dea pomană culturii române. Să fie clar. În următorii zece ani vom avea numai guverne sărace și nu vom primi nimic. Cultura română trebuie să-și mențină statutul ei ca parte esențială din această societate și să ceară legi care să-i permită să existe și care să prevadă posibilitatea ca din beneficiile societăților comerciale să existe un vas comunicant spre cultură fără interdicții, fără opreliști, fără impozite (...) Altfel, cultura va cerși de la un guvern sărac, nu va putea trăi în perioada următoare. (...) A trecut vremea pomenei, trebuie câștigat totul. (...) Nu vor mai trăi din scris, cum au aspirat imediat după revoluție, într-o redacție foarte mulți scriitori. Numai marii scriitori își vor putea permite să trăiască din scris, vor munci, vor face companii și vor face în timpul liber cultură, literatură”.

● După ce deplânsese faptul că N. Manolescu nu a fost sprijinit de Alianța Civică în competiția internă pentru desemnarea candidatului unic la președinție al Convenției Democratice, Ștefan Aug. Doinaș pledează într-un articol din „România liberă”, **Jocul trebuie jucat**, pentru susținerea lui Emil Constantinescu; acesta „devine omul care și-a asumat un rol politic major, adică factorul principal al *interesului general*: acela de schimbare radicală a societății noastre civile. Personalitatea sa, care nu va întârzia să se manifeste, este acum purtătoarea speranțelor noastre de mai bine. Iată modul în care trebuie privită desemnarea sa, iată perspectiva în care trebuie dirijată opțiunea electoratului./ Jocul abia a început. Jocul trebuie jucat până la capăt”. □ Dan Slușanschi semnează articolul **Cui îi este frică de dl. Constantinescu?**.

● „România Mare” (nr. 104) continuă seria „dezvăluirilor” cu dosarul **Ziarului Marii Trădări Naționale: România liberă – Hoțul de Domnul O. Paller strigă: Prindeți hoțul!** (de Mircea Cernătescu) și **Artileria grea a Securității: traducătorul Doinaș** (articol semnat de „Un fost ofițer de securitate”) despre „acest măscărici care conduce Uniunea Scriitorilor...de o valoare literară egală cu nulitatea”, ce „face de răsul lumii întreagă breaslă a scriitorilor români”. □ George Alboiu îi aduce o închinare lui Petre Țuțea, la dispariție („el nu vorbea, el cuvânta”), semnalând tipărirea la Editura Viitorul Românesc a cărții **Bătrânețea și alte texte filosofice**. □ Ileana Vulpescu semnează articolul polemic **Exterminarea în aer (foarte) liber** (comentariul pornind de la o informație potrivit căreia Ministerul Mediului ar fi vândut unor agricultori 1.800 de tone de substanțe toxice, împrăștiate ulterior pe câmp): „Mare lucru la casa omului un Ministru al Mediului... Ca mâine poimâine domniile importatori de moarte ne vor trimite «vederi» din Florida ori din California, «cartoline» în care ne vor declara «o țară neo-comunistă irecuperabilă, șovină ș.a.m.d.», cu un aer irespirabil pentru niște cugete libere și democratice precum domniile lor. Cum de «minoritatea națională» oficială n-a protestat în nici un fel pentru acest import? Sau poate-și închipuie că moartea, fiind bine

instruită, o să ne ia numai pe noi, românii! Ori să fi luat UDMR vreun somnifer? Oricum ar sta lucrurile, bine ar fi ca acel comitet care decernează Premiul Nobel să creeze unul special: *al iubirii de oameni*. Primul candidat colectiv – s-au mai acordat premii Nobel unor colective – ar merita să fie miniștri ai Mediului din România, braț la braț cu importatorii de deșeuri. Tendința noastră de a ajunge primii în lume în anumite domenii «privilegiate» e clară: sunt semne de necontestat că în curând Mafia va putea veni la cursuri de reciclare (nu numai a deșeurilor) în România...”.

5 iulie

- În „Adevărul literar și artistic” (nr. 123), C. Stănescu realizează un interviu cu Geo Dumitrescu – despre „generația pierdută” și gruparea albatrosistă.

7 iulie

- În „Azi”, sub titlul *Guvernele pleacă, oamenii rămân – Există și partidul culturii?*, Ileana Coman realizează un interviu cu ministrul Culturii, Ludovic Spiess. „Partidul nostru, partidul meu, este acum Cultura, muzica, teatrele, tablourile, imaginea României. (...) Avem muzee și opere de artă de o originalitate excepțională, dar nici măcar aici, în țară, nu sunt bine cunoscute, nu sunt organizate pe categorii, teme, perioade, valori. Un patrimoniu național se prezintă, se exploatează; a-l deține – la dimensiunile și la valoarea celui românesc – este o mare șansă. Încă nefructificată. Aici ne ocupăm să facem ceva. Și vă dau un exemplu asupra eficienței unei astfel de acțiuni: de pildă, expoziția Brâncuși de la New York. A avut un succes enorm. A făcut pentru România imens. Trebuie să continuăm să devenim cunoscuți, să impunem ce avem. Pentru că avem. Să facilităm și să îndesim contractele cu marile centre culturale ale lumii. Am deschis și noi, în ultima perioadă, două: la Viena și la Veneția, după Accademia de la Roma – și urmează să inaugurăm pe cel de la Budapesta, concomitent cu București, unde ia ființă Centru de Cultură Ungar. Este un început mulțumitor”.

8 iulie

- Nr. 25 al săptămânalului „Luceafărul” are pe prima pagină un editorial politic semnat „L”, dar scris la persoana întâi („numai că această rațiune *mi se pare* insuficientă”, s.n.). Subiectul său – rațiunile care au stat la baza desemnării lui Emil Constantinescu (în detrimentul lui Nicolae Manolescu) drept candidat prezidențial din Partea Convenției Democratice: „După intensa mediatizare a dlui Nicolae Manolescu, opțiunea finală pentru cartea scoasă de mână Alianței Civice din măneca Solidarității Universitare sună oarecum a masochism politic. În două luni de campanie electorală e greu de crezut că dl. Emil Constantinescu va izbuti să recupereze, cu atât mai mult cu cât ne-am dat seama, din două apariții recente la televiziune, că domnia sa e chiar mai puțin

carismatic decât dl. Manolescu, care nici el nu e carismatic. Și totuși, la o a doua vedere, dl. Emil Constantinescu are un atu față de dl. Manolescu și față de toți ceilalți candidați ai Convenției Democratice, un atu, c-i drept, paradoxal: acela de a fi fost membru al partidului Comunist, ceea ce – teoretic vorbind – ar urma să-l facă simpatice celor patru milioane de foști membri ai PCR-ului, pe de o parte, și să-i scutească de imaginea unui vindicativ pe care oricărui din ceilalți competitori ai Convenției propaganda FDSN-ului i-ar fi construit-o cu sârg (...) rațiunea ultimă și, de fapt, unică a Convenției Democratice pare să fi fost aceea de a crea condițiile necesare succesului alternativei la actualul președinte, trecând pentru aceasta peste orgoliile de partid și judecând realist posibilitățile obținerii acestui succes care ar însemna, evident, adevărata ruptură a României față de comunism. Sigur, e doar o ipoteză... (...) Așteptăm cu speranță”. (*Sensul unei opțiuni*). □ La rubrica dedicată cronicii literare, Florin Manolescu comentează volumul lui Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu, așa cum l-am cunoscut (Tentația luciferică)*: „Pentru Mircea Vulcănescu, Nae Ionescu rămâne aproape în permanență un amestec de lumini și umbre, meritul cel mai însemnat al eseului său memorialistic fiind tocmai acela de a pune toate întrebările posibile, fără ca prin aceasta să-și ia obligația unui răspuns. (...) Desigur, piatra de încercare a cărții lui Mircea Vulcănescu e de căutat în capitolul despre legăturile lui nae Ionescu cu Garda de Fier. Nici de data aceasta memorialistul nu ocolește evidența”.

9 iulie

- Într-un articol din „Totuși iubirea” (nr. 26), *Diversiunea de a nu demasca diversiunile*, Adrian Păunescu îl ironizează pe Nicolae Manolescu, cel care a pierdut în fața lui Emil Constantinescu locul de candidat la președinție din partea Convenției Democratice: „Marele critic va trebui să se întoarcă, blând și consolată, la literatură. Diversionistul numărul unu al vieții noastre literare va trebui să se reapece de citit cărți. Omul care a reintrodus, printre scriitori, ura mortală, vrajba politică, dosarele verzi de cadre, are din nou liber acces la Biblioteca din care venise convingător și frumos, în anii socialismului, biruitor la orașe și sate. Și totuși, noi preferăm un critic bun unui președinte prost. Și sperăm ca diversionistului din ultimii trei ani să-i ia locul într-adevăr CRITICUL”.

- La rubrica „Actualitatea literară” din „Tribuna” (nr. 27), Irina Petraș (*Începutul continuu*) comentează *Introducere la miracolul eminescian* de Constantin Noica (ediție de Marin Diaconu și Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas, 1992).

10 iulie

- În articolul *Reflecții „post eventum”*, din revista „22” (nr. 27), Andrei Cornea comentează decizia Convenției Democratice de a-l nominaliza drept

candidat la președinție pe Emil Constantinescu (nu pe Nicolae Manolescu): „Audierea candidaților s-a făcut cu ușile închise, întreținându-se un secret ce, de altfel, nu a durat mai mult de o zi. (...) / În fapt, multe dintre relatările martorilor (pentru a nu mai evoca stenograma publicată de «Evenimentul zilei») sugerează o animozitate de principiu din partea unor electori (mai ales aparținând partidelor «istorice». AFDP-ului) împotriva d-lui Manolescu, animozitate sub care nu este foarte greu de întrezărit anti-intelectualism, felurite complexe de inferioritate, în general reacții pe care nu am fi dorit să le întâlnim în cadrul Convenției. (...) / Nicolae Manolescu – unul dintre cei mai importanți critici literari ai noștri, cadru universitar, totodată nemembru PCR și fiul unor deținuți politici – părea să exemplifice cazul relativ rar al intelectualului care, până și în vremea lui Ceaușescu, a reușit să-și impună valoarea și s-a bucurat de o mare notorietate, fără să fi făcut compromisuri semnificative cu Puterea. (...) / Dimpotrivă, dl. Constantinescu putea conveni mai bine tuturor persoanelor frustrate, purtând complexe nemărturisibile. Dânsul reușise, de asemenea, bine în cariera științifică. Dar membru PCR fiind, ba chiar având «funcții» în BOB-ul facultății de geologie, el părea a fi făcut acel compromis necesar – nu exorbitant – care să-i «explice» succesul. Alături de el, toți marginalizații regimului se pot simți mai confortabil; ei pot chiar afișa o oarecare condescendență; își pot spune, în sinea lor, că ar fi reușit în carieră și viață și ei deopotrivă, dacă nu s-ar fi ținut sau n-ar fi fost ținută deoparte. Când dl. Ticu Dumitrecu îl laudă pe Emil Constantinescu fiindcă după decembrie 1989 «a trecut de partea noastră», simțim limpede ceva asemănător sentimentului de superioritate al celui ce s-a născut și a crescut într-o anumită religie față de proaspătul convertit. (...) / În ceea ce mă privește, desigur că îi doresc candidatului Convenției succes și trebuie să-i oferim sprijinul atât luicât și formațiunilor pe care le reprezintă. Ion Iliescu a rămas înconjurat și susținut de tot ce poate fi mai retrograd în această societate: nostalgicii autoritarismului comunist, partizanii centralismului etatist, naționalismul extremist”.

● În „Literatorul” (nr. 29), Eugen Simion formulează considerații personale (nu lipsite de un benign „spirit de împotrivire”) despre *Spiritul românesc*, pornind de la comentarea unei cărți a teologului Dumitru Stăniloae (*Reflecții despre spiritualitatea românească*, Scrisul Românesc, Craiova, 1992): „Mi-ar plăcea, trebuie să mărturisesc, ca noi, românii, spirite de graniță (...) cu spiritualitatea noastră traco-latină-bizantină să jucăm rolul de intermediari de care, după Eliade, vorbește și Dumitru Stăniloae. (...) O carte vie, scrisă de un om care iubește lumea în care trăiește și pentru care bunătatea este calea care duce spre filosofie...”. □ Valeriu Cristea publică partea a doua a eseului său despre Andrei Platonov (*Lupta cu marea minciună*): „Andrei Platonov și-a propus să renunțe la marea minciună (la orice fel de minciună, inclusiv, dar nu numai, la minciuna politică), să elimine slăbiciunea literaturii, apropiind-o mai mult (istoria l-a ajutat din plin!) de cea mai dură viață. Ceea ce explică de ce lectura

cărților sale e o lectură incomodă, dificilă, iar pentru unii insurmontabilă. Cine reușește să se adapteze însă stilului Platonov, descoperă, nu exagerăm câtuși de puțin, un nou continent literar”. □ Gheoghe Tomozei semnează un scurt articol (*Masa de brad*) în care își dezvăluie preferința pentru ambianțe intime dar modeste destinate scrisului. □ Pe aceeași pagină, scriitorul româno-iugoslav Ion Miloș este prezent cu textul unei conferințe prezentate La Festivalul Lucian Blaga desfășurat la Cluj pe 7 mai 1992 (*A fi scriitor român universal*).

● Nr. 24 al revistei „Contrapunct”, devenită oficial bilunar și cu o grafică/paginare sensibil modificată, are în prim-plan un Colocviu internațional de la Cluj cu tema *Imaginea României în presa occidentală. A înțelege neînțeleșurile*, organizat (în perioada 27-29 mai 1992) de Centrul cultural Francez din Cluj, în colaborare cu Fundația Sörös pentru o Societate Deschisă”, precum și cu sprijinul următoarelor instituții: Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Jurnalistică din București, Ministerul francez de Externe, serviciile culturale ale Ambasadei Franței în România, Institutul Francez din București, ambasadale Olandei și Marii Britanii în România. Editorialul Elenei Ștefoi, *Adevăruri dinainte știute*, problematizează politico-ideologic implicațiile acestei manifestări: „Hulite mai întâi, amenințate mai apoi, împinse în fel și chip spre faliment ori spre autodiscreditare, acuzate vehement pe micul ecran, ziarele incomode s-au trezit că li se face – în văzul lumii – un fel de curte greu de respins. Acțiunilor oficiale de atragere a condeierilor, de înlănțuire a intransigenților, de culpabilizare la un pahar de vin ori de «comunicare» pe teme serioase li s-au adăugat, cum era și firesc, acțiuni mai puțin directe și mult mai semnificative în rețeaua strategică. Colocviul internațional de la Cluj, de exemplu, se înscrie în categoria «loviturilor» duble” – partea „franceză” fiind suspectată de *partis pris* pentru conducerea politică de la București, în vreme ce Fundația Sörös e privită cu ochi răi de naționaliști – „bănuită că vrea să vândă (sau să cumpere) Transilvania” –, într-un oraș cu populație româno-maghiară și primar naționalist (PUNR) „adversar al colocviilor internaționale”. Așa stând lucrurile, „Când respectivul Colocviu are loc chiar la Cluj, participanții tremură (de bucurie?) la gândul unui conflict cu vetriștii, iar aceștia din urmă consideră «îndrăzneala» unei astfel de acțiuni drept o jignire la adresa... majoritarilor. Când însă tema întâlnirii nu-i alta decât refacerea imaginii României în presa occidentală și pentru dezbaterea ei sunt chemați deopotrivă români și străini, totul începe să aibă un aer de mondenitate balcanică. La Cluj, au ieșit la iveală destule «nepotriviri» de... caracter: între ai noștri și occidentali, între francofoni și anglo-saxoni, între oficiali și profesioniști, între generația tânără și bătrânii șefi atoateștiutori, între gazetarii TV și gazetarii-gazetari, între îndrăgostiții de cotidiane și îndrăgostiții de săptămânale, între susținătorii imaginii pozitive și adversarii realității imaginate. Ba chiar între concluziile rapoartelor finale și ideile principale ale unora dintre vorbitori. Dincolo de toate acestea, a rămas însă adevărul dinainte știut:

România are, în presa occidentală, o imagine pe măsura realității: confuză, contradictorie și... depresivă”. ■ Revista găzduiește mai multe declarații, intervenții și comunicări din cadrul Colocviului de la Cluj (prezidat de Andrei Marga, pro-rectorul Universității clujene): Nathalie Nougayrede („*Slovacii și românii au aceleași complexe*”), Jacques Semelin („*Fiecare stat încearcă promovarea unei imagini pozitive*”), Bernard Paquetteau („*Să acordăm același sens aceluiași cuvinte*”), Alexandru Cistelean („*Critica franceză ca afront*”), Ovidiu Pecican („*O temă de imagologie*”), Jean Baptiste Naudet („*Manevranții manevrați*”), Zoltán Rostás („*Să privatizăm producția de „imagine a României”?*”), Adrian Marino (un extras dintr-o luare de cuvânt), Sorin Alexandrescu („*Noi suntem poporul, voi pe cine intervievați?*” – cu o tipologie a imaginii României în Occident: „drama”, „mizerabilism”, „victimizare”, „incomprehensiune”), Geert Lovink („*Parcul realităților din România*”), Yves Loiseau („*Aici clasa politică monopolizează discursul informativ*”), un interviu cu Sandra Pralong (directoarea Fundației Sörös pentru o Societate Deschisă din România) realizat de Cosana Nicolae („*Imaginea României către înțelegerea neînțeleșurilor*”) și, pe ultima pagină, un interviu realizat de Elena Ștefoi cu ziaristul francez Vincent Huguieux de la săptămânalul politic „L’Express”, corespondent pentru Orientul Mijlociu și Europa de Est („*În țările din Est începe să se producă o instalare în anarhie*”). □ Emil Ionescu semnează un articol politic intitulat „*Opoziția: Revenirea la punctul zero*”, în care analizează semnificațiile alegerii lui Emil Constantinescu în detrimentul lui Nicolae Manolescu: „Aceste speranțe s-au curmat în seara zilei de 27 iunie. Marea semnificație a propulsării dlui Constantinescu mi se pare a fi tocmai aceasta: tactic, opoziția se găsește din nou la punctul zero, adică la punctul în care o găsisese toamna lui ’90”. Este denunțat, dintru început, caracterul „falimentar” al „militantismului civic ca substitut al opoziției politice” reprezentat de „teribila trufie” a Alianței Civice, care și-a construit propriul partid pentru ca mai apoi să-l submineze. În privința persoanelor care „au hotărât victoria” lui Emil Constantinescu, acestea ar fi Corneliu Coposu, Constantin Ticu Dumitrescu și Ana Blandiana, în vreme ce Doina Cornea l-ar fi învinuit pe N. Manolescu că ar fi făcut „propagandă pentru Constituția fesenistă”. Ca justițiar anticomuniști, Constantin Ticu Dumitrescu și Doina Cornea sunt ironizați ca „niște mistici” care „au iluminări în ceea ce privește ideea platonice de Lege”, speranța rămânând în luciditatea omului politic Coposu, „de autoritatea căruia misticii respectivi ascultă totuși”. Însă acesta a preferat, din motive „necunoscute”, o „alianță a PNȚCD cu apoliticii”, cu consecințe imprevizibile: „În varianta că va exista o repartitie decentă a locurilor pe liste, manolescienii nu le vor ierta țărăniștilor eleganta torpilare din seara zilei de 27 iunie. Deci țărăniștii nu vor putea conta pe viitor pe o politică parlamentară comună. Nu le rămâne așadar decât ca acum să forțeze nota și să încerce să ocupe ei cât mai multe locuri pe liste. Asta va crea cel mai delicat moment din

istoria Convenției. Și indiferent dacă va fi sau nu evitat, din toamnă, avem toate șansele să dezbatem în mod academic de ce n-avem opoziție. Eventual, în timpul unui marș organizat de Alianța Civică, Solidaritatea Universitară, etc. etc.”. □ Aceeași susținere pentru N. Manolescu o întâlnim și într-un interviu cu D. Țepeneag realizat de Ion Stratan („*Nu mai e vorba de propagandă, ci pur și simplu de fripturism*”), cu evaluări precum: „Frapantă e în primul rând diviziunea: în toate taberele. Cei care, în urmă cu câteva luni, se bucurau că partidul de guvernământ se dezbină, azi n-au cum să nu se întristeze de spectacolul pe care îl oferă opoziția. Mai întâi am aflat, încă de la Paris, că partidul liberal se retrage din Convenție. Prin gestul acesta PNL-ul nu doar că se discreditează în ochii partizanilor săi, dar suferă și o sfâșiere internă care poate să-i fie fatală. Impuls sinucigaș? Sau altceva? Recunosc că n-am înțeles. Sosind la București, am aflat cu stupeoare că și Alianța e zguduită de lupte interne: Ana Blandiana ar susține un alt candidat pentru alegerile prezidențiale decât N. Manolescu. Și asta tocmai acum, după ce N. Manolescu s-a făcut cunoscut publicului larg și pare să întrunească adeziunea partenerilor din Convenție. De ce a așteptat poeta ceasul al unsprezecelea ca să-și manifeste antipatia față de critic? Pentru ca să-l torpileze? Să fi avut latinii dreptate când vorbeau de irascibilitatea poetului ca de o trăsătură definitorie? Să punem asta pe seama unui capriciu feminin? Mărturisesc că nu pricep lipsa de responsabilitate politică a Anei Blandiana. Gestul ei e mai grav decât cel al lui Cămpăanu. În ce mă privește, pentru că tot mi se cere părerea, eu îl prefer pe Nicolae Manolescu. Pentru că a știut, fără să facă nici o concesie, să se mențină în sânul și în fruntea literaturii române. Nici în partid n-a intrat, nici usturoi n-a mâncat!... Abilitatea cu care a reușit să străbată jungla comunistă demonstrează un talent politic excepțional. De talentul său politic are nevoie opoziția în momentul de față pentru a veni la putere. De luciditatea și inteligența sa realistă”. Prozatorul se arată contrariat, în finalul dialogului, de ceea ce i se pare a fi „clientelismul” contraproductiv de la Fundația Culturală Română, făcând următoarele considerații cu privire la revista „Lettre Internationales”: „Nu literatura română pătrunde în felul acesta în Europa, ci «nomenclatura» literaturii europene își lărgeste spațiul de penetrare în România”. □ Ion Bogdan Lefter comentează „cazul Dimov” pornind de la volumul *Carte de vise* de Leonid Dimov, „prima antologie postumă” din opera acestuia (*Realitatea ca poem „oniric”*), iar Mircea Vasilescu scrie despre volumul *Basarabia, țară de pământ* de Geo Bogza (*Basarabia*), salutând gestul necunoscutei edituri Ara de a „readuce în atenție un scriitor despre care nu se prea mai vorbește” și un subiect „de cel mai mare interes” și folosind textul drept pretext pentru considerații despre istoria și identitatea basarabeană, despre relația cu statul român ș.a. □ Numărul de față conține și un supliment satirico-politic – „Calendele grecești” – unde este transferată rubrica de aforisme „Cafeaua cu sare” a lui Ion Stratan, alături de un poem satiric al lui

Bedros Horasangian (*NATO: azi și mâine*), de o proză a lui Răzvan Petrescu (*Sfatul medicului ortopedoeptic*) sau de un text al Ancăi Delia Comăneanu din perspectiva „viitorului care aparține tinerilor” europeniști, în contrast „gerontocrația” cripto-totalitară a FSN (*Despărțirea de stalinism*). La rubrica denumită „Contra-puncte”, Hanibal Stănciulescu aruncă săgeți în direcția unor scriitori care „fac mumos la președinte” și îi „sărută imineul”: „măscăriciul SF Alexandru Mironov”, „romancierul nec plus ultra G. Bălăiță (nici o legătură cu numitul CÎCÎ-PÎCÎRÎ)”, „criticul de certă valoare numismatică E. Simeon” sau „Muica din Bănie – mai cunoscută sub numele de Marie Arouet de Soresco – nu se știe în ce *matcă* se scaldă”, dar și Ana Blandiana, căzută în dizgrație după eliminarea din cursa prezidențială a lui N. Manolescu: „Lumea rea zice că unde seamănă Ana Blandiana arpagic pisicesc răsare un candidat la președinție. Despre nasul Cleopatrei s-au scris multe pagini. (...) Despre nasul poeteselor (în politică) urmează de-aici încolo să le comitem noi. N-avem însă de unde ști dacă bărbuța vagamente leninistă a omului din Tighina n-o să tulbure mai tare electoratul cel grațios decât aerul cam sever al d-lui Nicolae Manolescu. Una peste alta, bine că «scriitorul» Ion Rațiu nu și-a lipit papionul pe stema țării, pentru că numai Doina Bâscă ne-ar fi scăpat – cu șarmul ei ucigător – din această penibilă situațiune. Mă copii, măi...”.

● „România Mare” (nr. 105) se deschide cu poemul *România* de Radu Gyr. □ Se reproduce – sub titlul *Țigănia Deșliu-Dinescu continuă – Aria calomniei (Pe o tema din Coțofană 'Oață)* – un articol al lui Dan Deșliu din „Evenimentul Zilei” (nr. 7, din 30 iunie 1992), un răspuns la acuzele lui Dinescu din același ziar (nr. 2), în care „dezvăluia” colaborarea lui Dan Deșliu cu Securitatea pe baza unei... scrisori personale: „Faptul că mă demaști ca pseudodisident te poate absolve de necurătenia pe care o patronezi de doi ani la U.S.? Haida-de! Va trebui să dai socoteală pe cifre, nu pe vorbe, mult mai lesne de măsluit – în față celor în drept să o pretindă. Și nu în față propriei conștiințe: asta s-a prăpădit de mult, de va fi existat vreodată”.

13 iulie

● Nr. 27 din LA&I este dedicat filmului *Balanța: De la Cannes la Costinești*, cu un *Cuvânt pentru public* de Lucian Pintilie, la Gala Filmului Pentru Tineret. □ George Banu este prezentat printr-un interviu-portret realizat de Marian Popescu: *Eu cred din ce în ce mai mult în Ideea probelor. Momentul acesta al României este o probă pentru foarte mulți*. G.B.: „Am vorbit acum doi ani cu Cioran, l-a întâlnit într-o zi și l-am întrebat ce mai scrie. Mi-a spus că nu mai scrie, că e prea bătrân. I-am zis bine, dar Tițian a pictat până la 99 de ani. Da, mi-a zis el, dar scrisul și pictura nu-s același lucru. La început, am crezut că e vorba de o cochetărie, dar mai târziu, după ce am mai vorbit și cu Bernard Dort, i-am dat dreptate. La un moment dat, apare sentimentul aplatizării cuvântului. (...) riscul de a face lucruri pe care știam să le fac...Ceea

ce se întâmplă cu un regizor, se poate, însă, întâmpla și cu un critic. *Poate că arta de a îmbătrâni*, cum spun grecii, *este arta de a-ți alege obiectivele*, de a învăța să refuzi pentru a te concentra pe din ce în ce mai puține lucruri”.

15 iulie

● În „Luceafărul” (nr. 26), Florin Manolescu scrie despre antologia poetică (realizată de Mircea Mihăieș) a lui Dorin Tudoran, *Ultimul turnir (Drumul spre sine)*: „Ceea ce mi se pare că evoluează cu adevărat în cele șapte sau opt volume publicate de Dorin Tudoran din 1973 până în 1986 (anul ultimei sale apariții editoriale) nu e scrisul ca atare, ci poetul însuși. (...) Citit astăzi, Dorin Tudoran se impune nu numai ca «una din marile conștiințe ale poeziei românești de astăzi», ci și ca una din marile ei valori”.

16 iulie

● Nr. 13 al revistei „Orizont” are pe prima pagină un editorial politic de Șerban Foarță despre „scindarea” politică a Alianței Civice (*Cabala bigoșilor*): „Atunci când corpul Alianței Civice, de pildă, s-a desfăcut în două aripi – contemplativii, de o parte, activii, de cealaltă (în, va să zică, AC și PAC), i-am suspectat pe cei dintâi (și am și formulat-o public) de un anume angelism (ineficient, dar prezumțios). Aianța se restructura, așadar, în maniera sectei catarilor”. □ Sumarul este edicat în cea mai mare parte Franței și culturii franceze, cuprinzând: un interviu realizat de Sorina Șerbănescu cu Excelența sa Reynaud Vignal, Ambasadorul Franței la București (*„Locul României este în Europa”*); un montaj de texte subiective despre Paris semnate de Daniel Vighi (*Bon ton*), Marcel Tolcea (*Paris-Tușnad*), Viorel Marineasa (*Pe altă dată*), Paul Eugen Banciu (*Metafizic și boem*), Iosif Costinaș (*Conserva*); un articol al lui Lucian Alexiu despre lecturile franceze „desuete” ale „bunilor și străbunilor noștri” – Balzac, Anatole France, Samain ș.a., dar și ale vremurilor mai noi – Raymond Radiguet, Claude Simon (*Tunelul timpului*); un interviu neconvențional realizat de Adriana Babeți cu Șerban Foarță, despre „spiritul francez” și manifestările sale literare: *Un Paris, două Parisuri* („Mai las-o dracului de semiotică, Doamne iartă-mă. Acolo nu era vorba de nici o semiotică”); un comentariu al lui Cornel Ungureanu pe marginea *Memoriilor* lui Mircea Eliade (*Mircea Eliade, între Paris, București și Chicago*); un eseu al Marianei Șora despre *Cioran odinioară și astăzi*, cu observații tăioase precum: „Într-adevăr, noi savurăm scrisul lui Cioran, ceea ce este în parte o inconsecvență (...). E ca și cum cineva ar citi cartea lui Iov ca să caute figuri de stil”; un eseu al Juliei Kristeva despre expatriere, *Tocatta și fuga pentru cel străin* (în traducerea Andreei Gheorghiu) ș.a.

● Nr. 28 al revistei „Tribuna” este dedicat Bucovinei. Matei Cazacu publică articolul *Bucovina în cultura română*, completat, sub genericul *Sovietizarea României*, de un eseu al lui Ioan Scurtu, *6 martie 1945, moment și perspectiva*

istorică. □ Pavel Țugui lansează în acest număr „serialul” *Lucian Blaga în diplomatie*.

17 iulie

● Nr. 30 al „Literatorului” este dedicat în mare parte lui Tudor Arghezi, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moarte. Semnează articole, evocări și eseuri Zoe Dumitrescu-Bușulenga (*Un orfevru al cuvântului: Tudor Arghezi*), Eugen Simion (*Tudor Arghezi: un mod de a fi poet în lumea românească*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Tableta*), Ștefan Aug. Doinaș (*Poetica*, în care imaginii încetățenite de „poeta faber” i se adaugă cea de „poeta ludens”), Marin Sorescu (*Idee și stil*), S. Mihail (*O estetică argheziană a radiofoniei* – cu privire la textele lui Arghezi despre Radio). ■ O temă recurentă, dincolo de analize, este aceea (de „actualitate”) a raporturilor dintre om și operă. Eugen Simion: „Arghezi a fost de la început *singur și pieziș* în viața literară și n-am putea spune că lumea literară românească îi arată azi mai multă înțelegere și simpatie. După decembrie 1989, Arghezi întâmpină un alt val de nemulțumiri, din direcție morală. (...) Arghezi nu e singurul care stă, azi, în calea micilor procurori morali ai literaturii române, acești ratați corupți care vor să intre în istoria literaturii române prin opera lor de detractori”. ■ Ov. S. Crohmălniceanu: „Arghezi a avut parte și în timpul vieții de o violentă contestare. Că ea n-a conținut să-l urmărească și în prezent este cea mai bună dovadă a vitalității geniului său, care a iritat mereu spiritele fanatice și pizmătărețe”. Ștefan Aug. Doinaș: „Pentru mine, și vorbind în general, dacă o mare operă poetică nu califică moralmente viața celui ce a creat-o, nici viața unui scriitor, oricât de multe rezerve s-ar formula asupra ei, nu descalifică o operă majoră”. □ Sub titlul *O execuție sumară*, Gheorghe Tomozei comentează, contrariat, „desființarea” poeziei lui Bacovia de către G. Călinescu într-o cronică literară care „scrisă de altcineva (...) ar fi putut fi considerată o blasfemie”. □ Andrei Grigor comentează volumul *A scrie, a citi* de Valeriu Cristea (*Critic, polemist, prozator*), relevând calitățile de prozator ale autorului, care le dublează și le amplifică pe cele ale criticului. □ La rândul său, Valeriu Cristea publică un text despre un volum-mărturie al lui Jacob Popper (*În culisele Europei Libere*), cu dezvăluiri șocante ale fostului colaborator al Europei Libere despre șefii respectivului post de radio și despre relațiile de serviciu din interior: „Surpriza cititorului care dă curs irezistibilei invitații și pătrunde (năvălește mânat de curiozitate) în culisele Europei Libere va fi (...) cu atât mai mare descoperind că «microcosmosul secției românești de la Europa Liberă», cel puțin în «era Bernard» este unul «quasi-totalitar»; «un mic dictator de tip sud-american», un «Ceaușescu în miniatură», întreținând legături politice ambigue, pe de o parte cu securitatea și emisarii ei, pe de alta cu cercuri de extremă dreapta ale emigrăției românești, Noel Bernard, cel pe care Augustin Buzura reușise să-l strcoare într-unul din romanele sale, *Orgolii*, și care, om «cu relații», bun amic

de pildă cu Ralph E. Walter, unul dintre directorii care s-au perindat pe la RFE, domnește peste secția română – pentru a doua oară, căci mai deținuse această funcție și în anii '50 – între 1966 și 1981, când moare în condiții suspecte, Noël Bernard deci poartă principala răspundere pentru «situația bizantină» creată în minuscula sa împărăție. (...) Cine ar fi crezut că așa stau lucrurile în culisele românești ale Europei Libere? Dosarul de cadre e și aici la loc de cinste, cenzura – cenzură, iar șeful – șef. Nu lipsesc devierile de dreapta sau de stânga, ședințele (...) teama de represalii, reabilitările pasagere, excluderile definitive, deșarta căutare a dreptății (...) atotputernica și universală birocrație. (...) În ce privește atitudinea duplicitară a lui Noël Bernard, mai trebuie adăugat un amănunt nu lipsit de interes: directorul secției române a Europei Libere era *la curent* cu faptul că d-l Virgil Ierunca și d-na Monica Lovinescu acceptau să colaboreze la publicația neofascistă «Cuvântul românesc» din Canada. (...) D-lui Jacob Popper nu i-a fost ușor să scrie această carte. Vrei să dai apă la moară dușmanilor (Europei Libere, lumii democratice în general), i s-a spus și desigur el însuși și-a spus. Acestei fabuloase obiecții, deopotrivă exterioară și lăuntrică, autorul a izbutit să-i dea un remarcabil răspuns. (...) Deci, nu adevărul «în felii», oricare ar fi argumentele, ci *adevărul!* (...) În general, cartea e scrisă cu mult talent literar, cu un fel de *inversurare neveninoasă*, pasiunea demonstrației, a apărării propriei cauze, făcând nu o dată loc umorului și autoironiei. (...) Jacob Popper face parte din categoria oamenilor *incomizi în orice împrejurări*, întotdeauna și pretutindeni. Să îndrăznesc să mă compar cu el? În orice caz, mărturisesc că citindu-i cartea (cărțile), m-am simțit mai puțin singur”.

● Octavian Paler semnează în „România liberă” articolul ***Mândrie și rușine:*** „În toată copilăria mea, am auzit vorbindu-se mereu de un sat din Argeș. Un sat de pe celălalt versant al munților Făgăraș, un fel de pandant al satului meu. Acolo făceau primul popas, înainte de 1918, cei care fugeau din Ardeal peste munți. Acolo s-a odihnit o noapte și mama mea, la sfârșitul unei toamne, când a mers pe jos de acasă până la București, ca să se angajeze slujnică o iarnă pentru a strânge bani de zestre. Toate istoriile auzite, în copilărie, de la cei care își povesteau drumurile făcute, în tinerețe, peste munți, în «Vechiul Regat», începeau cu aceste vorbe: «Când am ajuns în Nucșoara...» N-am fost, însă, niciodată acolo. Primul om din Nucșoara pe care l-am văzut a fost țărancă în vârstă cu care d-na Lucia Hossu Longin, realizatoarea «Memorialului durerii», a avut o convorbire lungă, în ultimul episod al acestui răscolitor serial. (...) Într-o privință măcar, avem motive să fim nu jenați, ci mândri. Întrucât în România a avut loc nu doar prima manifestație anticomunistă din țările ocupate de Stalin, ci și o lungă rezistență armată; întrucât românii sunt cei dintâi care au dat victime în lupta de rezistență; întrucât povestea cu «mămăliga românească» e un mit mincinos; întrucât în niște ani în care vecinii noștri rezistau pasiv, în fața teroarei, înnumărați români au luat calea munților și, cu

arma în mână, au murit pentru libertate. Atunci când a izbucnit revoluția ungară, munții României erau presărați cu oseminte. Atunci când muncitorii polonezi s-au revoltat, noi aveam în urma noastră o revoltă armată măcelărită de Securitate. Și, în loc să facem cunoscute aceste dovezi despre curajul românilor, se tace și azi. Mai rău, se minte. Teoria lui Alexandru Drăghici și Nicolski e acceptată și invocată, după revoluție, într-un act oficial, pentru ca urmașii celor ce au luptat în munți să nu-și primească înapoi pământurile confiscate”. □ În articolul *O sfidare TV: Adrian Păunescu revine pe micul ecran!*, Tia Șerbănescu dezaprobă invitarea la TVR – de către „dl. Tatulici, preotul reconcilierilor” – a „poetului care în zilele revoluției a scăpat cu fuga de sentimentele contondente ale cititorilor”. „Există pe lumea asta – consideră T.Ș., referindu-se la pamfletul *Boarfa ideologică* și la poezia *Năsturașul vesel* scrise de Adrian Păunescu la adresa lui Ion Cristoiu – o limită a licențelor. Personajul care revine la TV ca invitat cu invitați o depășește iar, obligându-ne să ne întrebăm dacă atâția tineri au murit apărând Televiziunea pentru ca pe ecranul ei să se lăfăie atâta nerușinare”.

18 iulie

● După două cronici laudative dedicate cărților lui Petru Dumitriu, Laurențiu Ulici consideră, într-un articol din „România liberă”, *Clanul nomenclaturii*, că romanul *Ne întâlnim la judecata de apoi* este „o dezamăgire”: „În raport cu întreaga creație a lui Petru Dumitriu, *Ne întâlnim la judecata de apoi* e o carte de tranziție de la realismul de tip balzacian, contaminat parțial de ideologia «realismului socialist», din romanele publicate în țară, la realismul eterogen, cu adaos de psihologie și de existențialism creștin din cărțile publicate. În exil după sinteza realist-critică numită *Incognito*, romanul trebuie luat ca atare pentru că numai așa se poate explica nepotrivirea «reportajului» vieții oficiale a nomenclaturii (ședințe, acțiuni, convorbiri) cu proza răzbătătoare a mediului familial și a comportamentului individual din aceeași zonă a hărții social-politice românești de la mijlocul și din a doua jumătate a anilor cincizeci”. Totuși, criticul afirmă că „Petru Dumitriu este realmente un mare scriitor, după mine cel mai important prozator român postbelic”.

20 iulie

● Nr. 28 din LA&I conține un interviu cu Ernst Jünger la 95 de ani, *Războiul spiritului* (în traducerea lui D. Ștefan Rădulescu). □ Recenziile Taniei Radu au în vedere *Jurnalul* lui Livius Ciocârlie (*Fragmente de vid*, 1986-1988, Editura Cartea Românească), Vintilă Horia (*Mai sus de miazănoapte*, Editura Cartea Românească) și I.D. Sirbu (*Adio, Europa!*, Cartea Românească), roman postum pe tema intelectualului în lupta cu sistemul comunist. □ Este reluat din revista „Contrapunct” (nr. 16m din 8 mai 1992) un eseu al Simonei Popescu, *Dictatura bătrânicioșilor. Pledoarie de cobai tânăr*. □ Sub genericul *Gene-*

rația '80 iese în lume, este reprodus un text al lui Alain Bosquet despre *Visul/Le Rêve* de Mircea Cărtărescu, **Teroarea triumfală**, din „Magazine Litteraire”, iulie-august 1992: „Mircea Cărtărescu pare să ne spună că proza psihologică și cea fantastică sunt forme literare depășite. Cartea lui trebuie citită și înțeleasă (...) pe mai multe nivele ce se întrepătrund. Pentru Cărtărescu, realul e o stare permanentă, chiar dacă, în timp, el devine un cadru secundar și paralizant. Ne aflăm simultan aici și aiurea. După cum devenim altcineva fiind alături de cei apropiați. Imaginarul se naște din ceea ce este trăit, analizat, asimilat. Dimpotrivă, visul reprezintă un abandon, așadar o libertate. (...) În domeniul *terorii triumfale*, Cărtărescu se situează la cei 35 de ani ai săi, printre marii maeștri pe care ni i-a dăruit Europa de est: Milorad Pavić și Péter Esterházy”. □ Grupajul **Generația '80 iese în lume** se încheie cu anunțarea prezenței în librăriile pariziene a volumului *Les Ateliers* de Mariana Marin, la Editura EST, colecția „Innefable”, traducere de Alain Paruit.

● Într-un articol din „Țara”, **Sare, cimbru, ogari albaștri**, Fănuș Neagu anunță, într-o manieră lirică și esopică, începutul campaniei electorale: „Scriu în zorii zilei. Și de la fereastră, printre doi meri, privesc apele Mării Negre. În pomi fluieră mierle grase, iar în grădină, lângă un pâlc de mesteceni, plutește un gând roșu, ceea ce înseamnă că în răsăritul soarelui, care acum, se ridică din minaretele Asiei, se va deschide un boboc de trandafir. Miracol! peste vreo oră, când isprăvesc lucrul, descopăr că trandafirul e galben și nu mă pot opri – fiecăruia după setea lui și după butucii de aur pe care i-a jefuit – să mă aplec și să sorb din neprihănirea minunii două boabe de rouă. (...) În clipele acestea, stepa încă doarme, din substraturi mistice sau din rădăcinile mele de țaran știu că în spatele casei pământul e întunecat, că înainte de răsăritul soarelui în el se topesc zei bogați care au umblat pe cai gătiți cu nuiiele de laur. Acolo, în adâncul lunii iulie, căutând fâgașele ce duc în august, se petrece sau începe judecata de apoi, care va sui îngeri și diavoli în podgoriile unde, în ceasul dintâi al dimineții, liniștea se așază ca supremă aventură a verii. Fiecare secundă e un adevăr nou și o nemuritoare țarancă. (...) Se deschide în depărtări o dungă violetă. Elocința păsărilor e de nestăvilit. În curând se va ivi soarele și vor da muguri verzi până și coamele berbecilor pândiți din trei unghiuri de ochiul toamnei, timpuriu deschis pe o frunză de mesteacăn. (...)/ P.S. Înclin să cred că trăim ultimele clipe ale poeziei. Săptămâna viitoare începe campania electorală și nu vom mai auzi decât urlete și insulte, denunțuri și amenințări – și peste toate, de la o margine la alta a zării, nemuritoarea arie a calomniei. Fiecare candidat ne va promite raiul, partea lui cea mai mănoasă, și noi vom cădea într-o capcană sau alta, învățați de-acum să sărim peste prânzuri și să mâncăm, la cină, răbdări prăjite în untură de tigru. Vom fi, oare, nevoiți să dejugăm cu toții la trecătorile mâniei? Orice-ar fi, suntem pe-aici”. □ În același număr, L. Chișu deplânge, în cronica TV, **Starea culturală a națiunii** (titlu preluat de la o emisiune prezentată la TVR), situația alarmantă a teatrelor și editurilor, cauzată de lipsa fondurilor alocate de la Ministerul Culturii.

21 iulie

● „România literară” (nr. 20) își reia apariția (după două luni de suspendare) grație sponsorizării oferite de Topaz G.A. S.R.L. În ce condiții s-a încheiat acordul între „România literară” (ca „proprietate spirituală a Uniunii Scriitorilor”) și trustul respectiv – explică Nicolae Manolescu în editorial: „E cazul a o spune fără ocolișuri: niciodată o asemenea negociere nu a arătat din partea patronului mai multă înțelegere și generozitate. Noi am oferit un singur lucru: firma, cu o tradiție și cu o reputație incontestabile. Restul a fost oferit de Topaz G.A. S.R.L. Uniunea Scriitorilor și-a păstrat controlul asupra valorii morale a principalei ei publicații și a primit, prin contractul semnat, toate garanțiile că «România literară» nu va face nici un fel de concesiuni intelectuale, rămânând atașată spiritului democratic, libertății și demnității culturii naționale, pentru care a militat chiar și în vremea dictaturii comuniste”. Totodată, N.M. anunță că „încet-încet, «România literară» își va moderniza înfățișarea tipografică și își va îmbogăți conținutul”: „Noi, redactorii ei, simțim deja – și sperăm că cititorii noștri o vor simți curând și ei – curentul de aer proaspăt care trece prin paginile revistei”. □ Vladimir Tismăneanu publică un prim articol dintr-un lung serial intitulat *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*. □ Într-un eseu intitulat *Caragiale și Cioran*, Gheorghe Grigurcu notează: „Fără bufonerie, ironie, zeflema nu poate fi conceput profilul nostru psihologic, produs probabil în timpuri imemorabile, la fecunda întâlnire a substratului dac cu factorul elin, așa cum vedea lucrurile și G. Călinescu, socotind că un Mitică getic a existat la Tomis. Peste această protostructură s-au depus cu generozitate aluviunile orientale, hătria nastratinescă și pehlivănia fanariotă, asociind spotul de culoare cu ușurătatea histrionică. (...) Un popor leneș, indiscret, măscăricios, hărăzit frivolității? Ipoteza i-a alarmat pe intelectualii «tineri» ai anilor '30, care au intentat un proces autorului *Scrisorii pierdute*, atribuindu-i o postură de irespect al valorilor absolute, o logică steapă, un criticism împins la absurd, o lipsă de răspundere scandalooasă în domeniul scrisului, ca și în cel al activității publice (l-am parafrizat pe Petre Pandrea). Seriozitatea românilor era pusă în chestiune ca o probă de orgoliu colectiv. Din acest unghi obiectiv-caragialesc, exponenții existențialismului fac, stilistic, figura unor Mitici filosofi (să ne amintim că autorul *Principiilor de estetică* nu se sfia a-l taxa astfel și pe Eminescu, în oponent al frondei ilustrului său contemporan!). (...) Interesantă este atitudinea lui Cioran. Acesta a preluat, într-o manieră sui generis, viziunea lui Caragiale, tratând-o mai întâi ca pe o realitate dureroasă, ca pe o racilă a etniei noastre. *Schimbarea la față a României* (...) nu e decât o replică la fața «neseriozității» românești, a scepticismului dizolvant și a incapacității de a realiza tragicul, ce ne-ar caracteriza fără scăpare”. □ Ioana Pârvulescu interpretează într-o manieră „neconvențională” (cum avertizează și numele rubricii în care este plasat articolul, „Neconvenționale”) simbolul plumbului bacovian. □ Mircea Cărtărescu publică – sub titlul *Feminitatea eminesciană* –

un fragment dintr-un eseu hermeneutic consacrat lui Eminescu (eseu publicat în același an, la Editura Litera: *Visul chimeric*).

● Ioan Groșan semnalează, în „Cuvântul” (nr. 29), apariția la Editura Univers, în traducerea Andrianei Fianu, a romanului *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* de Petru Dumitriu (apărut în 1961, la editura pariziană „Seuil”): „Cronologic vorbind (...) este primul roman din ceea ce, peste câțiva ani, se va numi literatura «obsedantului deceniu». (...) / Romanul (...), cu un cert aer autobiografic, nu se vrea o frescă a întregii societăți românești a anilor '50, mărginindu-se a înfățișa doar un segment al acesteia – segmentul puterii, al noii puteri instalate de sovietici după 23 august 1944. (...) Mai mult decât o demascare de situații și nume, cartea, în ce are ea mai bun, este o încercare, rareori reluată în proza noastră de după război, de a analiza implicațiile pătrunderii Erosului în spațiul osificat, cu geometrii fixe, al Politicii”. □ Cezar Andreescu comentează indignat o emisiune a lui Mihai Tatulici, de la TVR, care l-a avut ca invitat pe Adrian Păunescu: „Mihai Tatulici și Televiziunea Română au căzut (...) în cultul lui Păunescu. Era mai decent dacă l-ar fi propus candidat pentru alegerile prezidențiale”. Pentru că: „Nu este un caz. Este o boală. Nu e numai a lui. E a tuturor celor care au nevoie de cultul unei persoane. Nu sunt mulți, dar numai el are cultul propriei sale persoane. Nu l-a iubit pe Ceaușescu decât în măsura în care și-a imaginat că fostul dictator ar avea ceva din el însuși. N-are nimic din Isus Hristos. Are impresia că are ceva din Avram Iancu. Se înșeală. Acela știa să lupte. (...) Adrian Păunescu nu poate nici să bea apă fără să-și imagineze că este campionul însetaților de apă. (...) Păunescu a ratat poetul, pentru a lansa pe piață eroul național. Un erou de care nu avea nevoie nimeni. Nici măcar Ceaușescu”.

22 iulie

● În nr. 27 al revistei „Luceafărul”, Liviu Ioan Stoiciu publică un text reportajesc în care consemnează, sub aparența unor conversații între doi participanți vârstnici la mitingurile opoziției, o stare de spirit mai generală (*Urme de legionarism, mizerie partinică și corupere a realității*): „Bodogănesc în spatele meu, îi aud fără să vreau, dar nu mă concentrez, uite, domnule, ce scrie aici, îi citește cu o voce ascutită celui de lângă el, mă întorc, amândoi sunt în vârstă, distinși, devin atent deodată: partidele politice din România, aud, cu rare excepții, sunt responsabile de degradarea statului român... că nu degeaba până și domnia Regelui Carol al II-lea s-a încheiat cu sfârșământul teritorială a României, iar dictatura Generalului Ion Antonescu s-a convertit într-o calamitate națională: un război pierdut și înrobirea României sub dominația Moscovei... Ce naiba! Asta vrem să se întâmple și azi? Să se repete istoria dictaturii? De ce nu? Zecile și zecile de partide apărute după Revoluție la noi la ce bun ne-au adus, la drept vorbind? Păi... Te pomenești că tânjești deja după partidul Unic. Mișcarea Legionară, dragă... Lasă, vorbește mai încet

acum...Dar de ce? Corneliu Zelea Codreanu nu face parte din istoria noastră? El a fost trimis de Dumnezeu, el a dat alarma la vreme, încercând să se opună primejdiei ce venea de la Răsărit, comunismul, de ce nu recunoaștem? (...) Zău, uite, vezi, nu ai înțeles nimic din istoria noastră... ce a fost atunci... să nu ne mirăm că după acea hecatombă a tineretului naționalist, țara aceasta n-a mai avut nici un scut de apărare și a fost devorată de molohul bolșevic... Bine, bine, citește mai încet... Mă întorc iar: în spatele meu, bătrânul care îi citește dintr-o broșură unui alt bătrân cu cravată uzată, de pe timpuri, își scoate brusc ochelarii și strigă împreună cu manifestanții din Piața Revoluției «Jos Iliescu! Jos Iliescu!», sacadat; după care își reiau discuția. Sigur, azi partidele post-comuniste, acelea politice ajunse la Putere, nu au adus nici ele degeaba țara la sapă de lemn, desăvârșind dezastrul comunist (...) mințind și întreținând o mafie ce lucrează împotriva intereselor naționale! Înțelegeți? Platformele politice ale partidelor de azi sunt legate de o noă formă de demagogie și eu unul sunt sătul până în gât de mizeria partinică românească! De aceea prefer să sprijin moral Alianța asta Civică! Să nu mai aud de partide... Prefer să votez candidatul Alianței Civice la președinție, să fiu sigur că nu e nici un interes de partid la mijloc, de castă... Că ieri ai fost membru de partid comunist, azi FDSN-ist, mâine PNL-ist, Doamne ferește... Nu vezi? Interesul poartă fesul: stânga a infiltrat toate partidele, e un făcut... Ce? Domnul Emil Constantinescu s-a dezis de PCR și azi refuză să fie înregimentat în alt partid, partid postrevoluționar (...) Suntem la un miting-concert patronat de Alianța Civică: 10 iulie 1992, Piața Revoluției...”.

23 iulie

● „Totuși iubirea” (nr. 28) reproduce integral (sub titlul *O poveste fără sfârșit* – **Adrian Păunescu**) textul emisiunii televizate *Toți pentru unu, patru pentru toți*, din 17 iulie 1992, realizate de Mihai Tatulici la TVR 1, cu ocazia aniversării lui Adrian Păunescu. La această emisiune, cu întrebări pentru poet venite de la telespectatori și răspunsuri ale acestuia, au participat Tudor Gheorghe, Grigore Vieru, Florian Pittiș, soții Aldea Teodorovici. De reținut rândurile/„portretele” antologice adresate sărbătoritului de către Marin Sorescu („*Adrian Păunescu este un bumerang*, de care nu se poate lua distanță, căci punctul lui de pornire este limba și literatura română și, oricât ar încerca să-l azvârle, el se întoarce în centrul acestei culturi. Marginalizarea lui ni se pare o cruzime similară cu marginalizarea unor mari scriitori, după 1944. E ciudat că terapia de șoc a democrației seamănă atât de tare cu terapia de șoc a comunismului sovietic. *Păunescu este un mare poet de limba română*, o personalitate complexă, excepțională. Forța sa de creație e uluitoare. El pune degetul pe rană”) și Eugen Simion: „Eu îl consider un poet peste care nu se poate trece, un creator excepțional în sfera poeziei profetice, un poet obsedat de istorie și hotărât să se confrunte cu ea. Marginalizarea lui e o eroare (...) pentru că vocea lui Păunescu nu poate fi în nici un fel astupată”.

● În „Tribuna” (nr. 29) este publicat integral (în traducerea Margaretei Petruț) un eseu al lui Claude Karnoouh, *Există moralitate în politica postmodernă? Valori estetice și valori sociale. O nouă abordare a nihilismului*.

24 iulie

● Nr. 25 al revistei „Contrapunct” are pe prima pagină un editorial politic pesimist al lui Ion Stratan (*Adevărata vânzare de țară*). □ Emil Ionescu analizează semnificația revenirii în scenă (și în proximitatea Puterii politice) a poetului Adrian Păunescu, după o emisiune a lui Mihai Tatulici de pe TVR: „Față de persoane precum dl. Păunescu trebuie să ne raportăm ca la niște ficțiuni. În cazul în speță, dl. Păunescu a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a se autoficționaliza. Totalitatea contradicțiilor și ambiguităților sale îl sustrag oricărei judecăți care se naște din câmpul normalității politice, sociale sau morale. (...) Dl. Păunescu e o ficțiune națională care produce ficțiuni (adică poezii). (...) Primul care împiedică disjunctia om-operă este chiar ficțiunea Păunescu. (...) Spectacolul Păunescu este astfel – în funcție de gusturile receptorilor – sublim, abject etc. În particular, nu trebuie să mire că ficțiunea plină de contradicții și ambiguități care este dl. Păunescu exercită o anumită fascinație. (...) În același timp, însă, n-ar trebui să mire faptul că televiziunea a primit o nouă colecție de înjurături telefonice. Să ne imaginăm împrejurarea când un bărbat se dezbracă la piele într-un loc public. S-a gândit oare dl. Tatulici la reacția unora dintre cetățenii care ar asista la o asemenea scenă? (...) Dl. Păunescu are nevoie ca de aer de mediatizarea propriei sale mitologii impudice. Puterea – și mai ales puterea prezidențială – este ea însăși indecentă. (...) Singurul lucru cu adevărat îngrijorător pentru dl. Păunescu este concurența” (*Stăpâni și slugi. Despre indecență*). □ Gabriel Andreescu realizează un scurt interviu cu Emil Constantinescu, candidatul CDR la funcția de președinte al României („*Vorbind de democrație, ar fi bine să încercăm noi înșine să fim democrați*”). □ Pe aceeași pagină, Liviu Cangeopol scrie vitriolant despre un alt candidat, liderul PRM Corneliu Vadim Tudor (*Din afacerile d-lui Corneliu Vadim Tudor*). □ H.-R. Patapievici semnează un eseu de filosofia istoriei cu implicații politice și metafizice (*Epilog la schimbarea subiectului*). □ Teodor Baconsky îi răspunde lui Alex. Leo Șerban în chestiunea „fundamentalismului ortodox” al lui Sorin Dumitrescu, căruia îi ia apărarea (*Alte opinii despre „Terorismul ortodox”*). Contraargumentele lui T.B. vizează inadecvarea lui A.L.Ș. în a oferi exemplul lui Salman Rushdie („apostat al Islamului cunoscut mai degrabă pentru destinul său de eprsecutat decât pentru valoarea intrinsecă a operei sale”) drept argument împotriva Ortodoxiei, ca și faptul că, instituțional, „închiziția a fost un fenomen stric catolic, fără corespondent în spațiul răsăritean”. Un alt reproș are în vedere taxarea ca „obtuza” de către A.L.Ș. a „identificării ateismului cu comunismul”, presupozitie căreia T.B. îi contrapune atât argumente privind ideologia oficială

a marxism-leninismului, cât și atitudini ale liderilor postcomuniști. În final, T.B. îi reproșează preopinentului „imprudența asertorică” și „iconoclastia ușor teribilistă”, manifestată printr-un „nihilism cu accente ludice”, așteptând din partea acestuia să i se demonstreze că „greșește”. □ Sub titlul de rubrică „Impact”, Constantin Pricop publică prima parte dintr-un eseu de atitudine intitulat *Pentru o sociologie a reevaluărilor*, cu trimitere la criteriile în funcție de care ar trebui „reevaluată” literatura produsă în timpul comunismului.

● Nr. 31 al revistei „Literatorul” conține un comentariu nuanțat al lui Eugen Simion despre volumul postum de versuri *Cristal de primăvară* (Editura Porto Franco, Galați, 1991) al lui Grigore Hagiu (*Postumele lui Grigore Hagiu*) și o rubrică neconvențională („Grafitti”) a lui Gheorghe Tomozei în care acesta realizează un colaj cu tâlc de replici „din folclor” ale „oamenilor de pe stradă” despre Adrian Păunescu, urmat de un text despre revenirea în actualitate a poetului, protagonist recent al unei emisiuni TV a lui Mihai Tatulici: „Adrian Păunescu există. Omul? Nu sunt pregătit să-l judec (pe el și pe nimeni); deși sunt în flagrant dezacord cu unele gesturi ale sale, precumpănitoare e pentru mine memoria faptelor bune. Și iar «amestec», zic fapte când trebuia să zic versuri. (...) Putem vorbi despre Adrian Păunescu și altfel decât blasfemiator. Îl putem citi. Chiar și în public. S-a dat drumul la Adrian Păunescu!” (*Județ al sărmanilor*). □ La rubrica de revista revistelor, „Diac tomnatic și alumn” semnalează elogios („De citit cu creionul în mână, integral, această exemplară lecție de morală (...) Fie că unora le convine sau nu!”) și citează abundant un interviu acordat de Andrei Pleșu lui Mihai Sin pentru revista „Vatra”, nr. 5/1992, în care eseistul sancționează drastic maniheismul și maximalismul moral postdecembrist al unor figuri „impure”. În nr. 3 al revistei „Familia” din Oradea este semnalat un poem politic de Augustin Pop, ale cărui opțiuni politice ce „nu lasă nici un dubiu” îl fac pe „Diac” să conchidă că avem de-a face cu „o mostră de penibilă aservire a poeziei intereselor de partid”. Și: „Oare să ne așteptăm la o revenire în actualitate a poeziei cu tematică partinică?”.

● În „Adevărul”, C. Stănescu publică un articol polemic la adresa lui Gheorghe Grigurcu: *Omul căruia i s-a furat patriotismul...*: „Domnul Gheorghe Grigurcu este un critic pe care (...) cititorii îl prețuiesc de mult pentru contribuțiile sale, adesea remarcabile, la studiul poeziei române. Ce-i drept, o poezie foarte unilateral citită de dl. Grigurcu și, când e vorba de contemporani – ca să nu mai zicem de colegii de generație –, vocea sa critică devine deodată acră de parcă ar fi mâncat mere pădurețe. Citind ce a scris dânsul despre generația «șaizeci», în special, rămâi cu sentimentul că e mereu supărat: ca și cum ar avea ceva de împărțit cu ea și, în acest spațiu încăpător ca marea, dl. Grigurcu, el însuși poet, n-ar avea loc. De aici acreala. Inutilă, căci loc ar avea și dânsul, chiar dacă unul mic de tot. În ultima vreme, mai cu seamă după '89, dl. Grigurcu a îmbrăcat haina neagră de procuror al literelor române și, pierzându-și bruma de umor pe care o avea, s-a pus pe demascări: mai toți

marii scriitori au cântat în struna totalitarismului, s-au compromis, și bătătura literaturii se vede curățată cu măturoidul critic al d-lui Grigurcu. (...)/ Dl. Grigurcu nu ne spune nimic nou când vine acum și îi «demască» pe colaboraștii de mult demascați de «Europa liberă», și încă într-un stil mai percutant. Dl. Grigurcu își pierde un timp prețios vorbind cu gura altora și scriind cu o mână ce nu-i aparține. În fine, e timpul său și liber este să-l prăpădească așa cum dorește./ Mai nou, cineva atrage atenția că «emitentul» teribilelor acuzații (...) ar fi pasibil el însuși de «colaborașism» și-i face dovada citându-i niște versuri deloc onorante semnate: Gh. Grigurcu. Și cum credeți că reacționează criticul nostru? Da, zice el, o fi, le-oi fi scris, dar nu-mi amintesc, le uitasem, nu mă mai recunosc în ele, nu mă reprezintă, sunt «păcatele tinereții»...”.

- Sub titlul „**Am crezut întotdeauna în prăbușirea comunismului**”, „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 30) publică un interviu cu Corneliu Coposu (realizat de Luminița Vădan-Petrescu), subiectele abordate fiind legate, în mare parte, de obiectivele Partidului Național Țărănesc, de apropiatele alegeri și de recenta desemnare a profesorului Emil Constantinescu drept candidat din partea Convenției Democratice la funcția de președinte al României.

- În „România Mare” (nr. 107), Ileana Vulpescu semnează textul antimonarhist **Fost monarh, biet pensionar, vrea republica în dar! (tâpăritură elvețiană)**. □ Se publică un text inedit al lui Arghezi (prin intermediul fiicei, Mitzura Arghezi): **O instanță**.

28 iulie

- Într-un editorial publicat pe prima pagină a revistei „Cuvântul” (nr. 30) – **Ion Iliescu, un rău necesar** –, Radu G. Țeposu conchide: „Un singur lucru pare, totuși, sigur, acum când a mai judeca în termenii dreapta-stânga e destul de nerelevant: în înfruntarea dintre dl. Ion Iliescu și adversarii săi, adică dintre un legislativ agresiv și un executiv neajutorat însă orientat către opoziție, șansele actualului președinte par tot mai mici, cu tot sprijinul pe care l-ar putea primi în timpul alegerilor, cu toate trucurile la care ar putea recurge. Să nu uităm că adversarii d-lui Iliescu nu sunt doar simpatizanții FSN, ci și cei ai Convenției Democratice. Dl. Ion Iliescu e, și de astă dată, un rău necesar, care i-ar putea înfrăți în votul lor pe adepții Frontului-Aripa Roman și pe cei ai Convenției Democratice. Participarea la alegeri a actualului președinte e cel mai mare cadou pe care l-a putut face adversarilor săi. În tot răul un bine”. □ Sub titlul **O republică este infinit mai costisitoare decât o Curte Regală**, apare prima parte a unui interviu cu Alexandru Paleologu realizat de Ioan Buduca. A.P.: „O putere regală are curajul să spună adevărul. N-a fost întotdeauna așa. Pe timpul lui Carol al II-lea am asistat la multă lingușire a suveranului. Dar era pe sfert adevăr. Sigur că proporția de adevăr era cam mică față de rest, dar era. În vreme ce în regimurile pe care le-am prins noi de la Gheorghiu-Dej până la

Iliescu, nu a fost niciodată nici o fărmă de adevăr. Și nici nu poate fi. Structural nu poate fi”.

● Sub titlul *Masca timpului* – ce trimite la un articol publicat de T. Vianu în 1926 –, Gabriel Dimisianu se întreabă în „România literară” (nr. 21) cât de consistentă este literatura scrisă la noi după 1989 și dacă scăderea interesului scriitorului român (nu doar al cititorului!) pentru literatură este direct legată de intrarea acestuia, după Revoluție, în publicistica politică: „La aproape trei ani de la prăbușirea dictaturii lui Ceaușescu, a început literatura să producă mărturii semnificative, apte să definească și să fixeze fizionomia acestui interval?/ Dar pentru a depune mărturii, pentru a juca, în genere, un rol, oricare ar fi acela, literatura trebuie mai întâi să existe. Or, la noi, în vremea din urmă, faptul că literatura există nu mai reprezintă pentru toată lumea o certitudine, ci mai degrabă un obiect de controversă. Mai ales împrejurarea că mulți scriitori se dedică în prezent, cu pasiune, jurnalisticii politice a făcut să se vorbească despre trecerea literaturii într-un plan secundar de interes, când nu se afirmă de-a dreptul că după decembrie '89 literatura a murit. Oare așa să fie?/ Sunt desigur și acele îngrijorări ipocrite față de soarta literaturii, ale apoliticilor cu miză politică, la care și altădată m-am referit, dar sunt și îngrijorările sincere ale multor spirite care cred într-adevăr că implicarea în politic deviază nefast energiile scriitorilor, îndepărtându-i de menirea lor esențială. Între faptul că scriitorii se manifestă masiv, în ultimul timp, în publicistica politică și evidenta diminuare a noilor apariții în domeniul poeziei, romanului, piesei de teatru etc. se face o legătură directă: de la cauză la efect. Ar fi deci să admitem că avem mai puțină literatură pentru că avem prea mult politic./ Cei care văd lucrurile astfel au despre raportul dintre literatură și politic o reprezentare care trebuie corectată. De bună seamă, literatura nu poate fi subsumată politicului, antrenată («angajată») în acțiunea politică, dar acțiunea politică poate genera atitudini, trăiri, stări morale fructificabile literar. Chiar publicistica politică despre care unii (...) susțin că îi îndepărtează pe scriitori de literatură, chiar și această publicistică, așadar, conține o dimensiune literară de care dacă în prezent nu se ține seama, cu siguranță că mâine se va vorbi. Textele publicate abundent, în ziare și reviste, de Ștefan Aug. Doinaș, de Octavian Paler, de Ileana Mălăncioiu, de Gabriel Liiceanu, de Florin Iaru, de Bedros Horasangian, de Șerban Foartă, de Mircea Mihăieș, de Petre Stoica, de Adrian Marino, de Radu Enescu și de atâția alți scriitori români contemporani, dintre care unii de mare audiență, texte axate, cel mai adesea, pe chestiunile presante ale zilei, și câteodată chiar ale «ultimei ore», sunt oare, aceste texte, numai gazetărie politică și nimic altceva? (...)/ Ideea după care mă conduc în aceste însemnări este așadar aceea că literatura nu a sucombat sub presiunea politicului ci numai a recurs, sub determinarea unor imperative de care, într-adevăr, politicul nu este străin, la modalități adaptate. Este în afara literaturii, a expresivității artistice vreau să spun, zguduitorul a carte-document a poetului Liviu Ioan

Stoiciu despre cumplitul iunie 1990? (...)/ De bună seamă că mulțimile cititoare, marele public, pentru a redobândi sentimentul că literatura există, așteaptă mai multă poezie, mai multe piese de teatru, așteaptă construcțiile narative de anvergură, așteaptă mai cu seamă, ca peste tot și întotdeauna, romanul. Va veni și acesta, cu tipologia și conflictele momentului actual, cu evocarea atmosferei specifice, cu analiza proceselor sociale și a dramelor de conștiință etc., etc. Până atunci înregistrăm însă cu precădere, în spațiul literar, aspecte cum sunt acestea pe care le-am semnalat. Din sedimentarea lor va începe să prindă contururi distincte masca timpului nostru”. □ La rubrica „Polemici”, Corin Braga semnează o scrisoare deschisă adresată lui Dumitru Țepeneag (*Onirism estetic și onirism halucinatoriu*) – replică la articolul publicat de acesta din urmă în nr. 13 al revistei: „De ce aveți impresia că am vrut să vă îngrop (fie chiar și prin canibalizare)? Îngroparea fizică a oniris-mului a fost o ispravă a regimului comunist. De douăzeci de ani, în literatura noastră nu au mai circulat texte ale oniricilor, încât, acum, chiar dacă întregul grup ar reveni în actualitate reluând lucrurile de unde au rămas, vrând-nevrând ar fi vorba tot de o re-venire, de o resurecție, o înviere (...). A proclama «resurecția oniris-mului», fie și pe cont propriu, mi se pare mai degrabă un act de refacere a unei continuități”.

● În „Azi” este publicat un grupaj dedicat „modelului Arghezi”, cuprinzând, între altele, un interviu realizat de Irina Airinei cu Eugen Simion (*Modelul Arghezi*): „Evident, fiecare epocă are un mod de a aștepta și a primi un mare poet. (...) Chiar și poeții care-l contestă se situează într-un fel sau altul față de modelul Arghezi. Arghezi trece periodic prin eclipse și cititorii n-au timp să se obișnuiască cu o imagine a lui. Apare un S. Toma și trimite poetul în exil pentru aproximativ 10 ani. Vin procurorii morali postdecembriști și-i intentează aceluiași Arghezi un proces de colaboraționism. Ne pierdem timpul scoțând din baltă pietrele aruncate de nebunii mici și corupți din viața literară. Actualitatea lui Arghezi stă în fața poeziei sale: de la divinitate la amănuntul din lumea reală. Arghezi a cuprins totul... are de dat oricui, câte ceva. Este un vrăjitor care aduce totul la măsura lui. Arghezi este, după gustul meu, *cel mai mare poet al acestui secol*. Un uriaș poet necunoscut, intraductibil, dificil. (...) Nu-l știm, din păcate, în adevărata lui dimensiune, decât noi, românii. *Nenorocul nostru*, vorba lui Cioran. Dar și norocul de a-l avea”.

29 iulie

● Moare, la București, prozatoarea și autoarea dramatică Lucia Demetrius (n. 1910).

● Editorialul redacțional din nr. 28 al revistei „Luceafărul” (*Ubicuitatea politică*) pune sub semnul întrebării „autenticitatea” desprinderii FSN-Petre Roman din „trunchiul” original, dominat de Ion Iliescu, în speranță că, totuși, noua formațiune va demonstra că „prin arterele” ei curge un „alt sânge politic”

decât cel al FDSN. □ Într-un text intitulat **Popescu și Nichita**, din cadrul rubricii sale „Momos”, Ștefan Agopian polemizează cu un recent eseu din „LA&I” al Simonie Popescu în care poeta îl contesta pe Nichita Stănescu; „Spre surprinderea mea, distinsa poetă și eseistă Simona Popescu scrie în «LA&I» (nr. 28) următoarele, citez: «Da, Nichita Stănescu pe care-l tot bateți pe umăr și-l numiți cu atâta prostgust «Nichita»... haideți să luăm câteva texte și să-mi spuneți voi, care-l divinizați, ce înțelegeți din poezia lui? Nu vă vine să râdeți, citind-o?». Fără a-l diviniza pe Nichita (nu e vina mea că a fost botezat așa și că a trebuit să-i spun aproape treizeci de ani pe nume) am ales la întâmplare un text din cea mai proastă carte a lui, *Epica magna* (cea mai proastă după părerea de atunci a celui mai bun critic de întâmpinare, tot de atunci, Nicolae Manolescu), text pe care îl propun spre lectură adolescenței Simona. (...) O rog pe Simona Popescu să râdă sau măcar să rânjească. Ar fi un semn că afirmațiile pe care le face nu au trecut-o în categoria atât de blamată a bătrâncioșilor. Nichita Stănescu a fost toată viața un adolescent, care din când în când avea scurte puseuri de om îmbătrânit și bolnav. Poate fi blamat, criticat, înjurat pentru acele momente din viața lui, dar a-ți veni să râzi în fața unor slăbiciuni (chiar poetice) mi se pare cel puțin de prost gust. Dacă l-ar fi citit pe Nichita Stănescu, doamna noastră nu l-ar fi adus ca exemplu în eseu *Dictatura bătrâncioșilor. Pledoarie de cobai tânăr*. Fiindcă Nichita Stănescu n-a iubit decât starea de «cobai tânăr»...”. Cu următorul PS: „Nici atunci când afirmă (în eseu citat) «Cultura a fost îmbătrânită, a încăput pe mâna <înțelepciunii> pustietoare. Valorile ei sunt tabu, nu suportă decât unice și general-acceptabile interpretări. Consens» Simona Popescu nu are dreptate. În legătură cu «consensul» descoperit de dânsa în critica română, îi recomand să citească eseu *Nepăsarea suverană* din volumul *Figura spiritului creator* semnat de Eugen Negrici în 1978, volum din care «Nichita» iese destul de șifonat. Sau articolele lui Gheorghe Grigurcu despre Nichita Hristea Stănescu (acesta este numele real), articole răspândite prin revistele *epocii de consens*”.

□ Liviu Ioan Stoiciu reacționează contariat la un „atac” din presă al poetei și editoarei Gabriela Negreanu (**Gabriela Negreanu îmi contestă anul nașterii**): „Să fiu bine înțeles: pentru doamna Gabriela Negreanu – dânsa fiind ultimul meu «trăgător de urechi» – fostă lector și confident editorial (cărreia mereu i-am adus mulțumiri publice pentru tot ce a făcut extraordinar în numele Editurii Albatros!) îmi păstrez dragostea dezinteresată (...) chiar și acum, după ce a putut să se dezică de mine și să publice o atât de tristă «cronică», un atac jig-nitor la persoană, de fapt, în pagina de «criptocultură» patronată de organul acela al CC al PCR, C. Stănescu, anume, în ziarul de tiraj rebotezat în numele *adevărului* neocomunist... Asta e situația... Sigur, în paranteză fie zis, Gabriela Negreanu, îmi amintesc bine, a dat semne de *patriotism* politic agresiv în scris și pe vremea când publica în «Suplimentul Scânteii tineretului» în anul Revoluției, sub pulpana lui Ion Cristoiu (...) n-ar trebui să mă mir de ce

naiba mă găsesse tocmai pe mine domnia sa a fi acum un *parvenit* în poezia română! (...) Nu demult, nu fără legătură, a apărut o «cronicuță» în reformata gazetă securisto-comunistă a lui Ion Cristoiu, «Expres magazin», în legătură cu un alt gen de *parvenitism* al meu în sensul mutării de la Focșani la București...” □ La rubrica de „cronică literară”, Florin Manolescu comentează eseul *Mircea Eliade* al lui Petre Țuțea, apărut la Editura Biblioteca Revistei „Familia” din Oradea (*Un om împlinit*): „Eseul se dovedește a fi, până la urmă, o tipică disertație dogmatică și poate că atunci când autorului i se vor publica toate celelalte cărți la care se pare că a lucrat în ultima parte a vieții (...) se va vedea în ce măsură avem de-a face cu un fond aproape fix de idei generale, dacă nu chiar cu o *revelație*”. Referitor la descrierea (de către Țuțea a) lui Eliade ca „om împlinit”, criticul se întreabă în finalul articolului: „Ar fi putut oare spune Petre Țuțea același lucru și despre el?”. □ Sub titlul *Un fapt de viață ca oricare altul*, Monica Spiridon scrie despre proza lui Bedros Horasangian: „Mult mai bine decât în romanele cu respirație amplă, în prozele scurte lui Bedros Horasangian îi reușește ceea ce s-ar putea numi *ingineria genetică*, având ca scop *încrucișarea vieții și a literaturii*”.

30 iulie

● Nr. 30 din „Tribuna” se deschide cu un text extras dintr-un manuscris redactat în 1944 și consacrat unui studiu de ansamblu al istoriei Transilvaniei, aparținând lui Leontin J. Constantinescu (decedat în 1981), *Problema învățământului și rezolvarea ei în România*. Publicarea acestui text se dorește a fi „o contribuție fără parti pris la o dezbatere de prezentă actualitate”. □ O serie de poeți sunt prezentați și traduși de Horia Bădescu sub titlul grupajului *Belgienii*: Arthur Haulot, Jean-Luc Wauthier, Pierre-Yves Soucy, Etienne de Sadeleer. □ Din sumar: proză de Alexandru Vlad (*Jocul cu focul*); un episod din serialul *Lucian Blaga în diplomatie*, semnat de Pavel Țugui; un articol al lui Anton Horvath despre o ediție de *Poezii* Eminescu (Editura Fundației Române, 1991, antologie și prefață de Eugen Simion), *Eminescu în care ne odihnim*. ■ Anton Horvath despre prefața lui Eugen Simion: criticul „își afirmă principiile în raport cu atitudini critice anterioare, dar o face de pe o poziție mai complexă în care se află, într-o egală măsură, ca cititor, filtrând, prin prisma vârstelor sale de lectură, scriitura. (...) Eugen Simion nu-și susține polemic considerațiile (...), ci, conștient, se alătură gândirii eminescologice în virtutea unui principiu valorizator ce ține de optica fiecărei epoci. Pentru a justifica alegerea textelor din noua culegere de lirică eminesciană, Eugen Simion, fără a avea pretenția unei «justificări estetice» a poeziei lui Eminescu, își concepe introducerea pe fundamentele unei opțiuni critice solide, provenind din structura unei compartimentări de ordin general bazate pe coexistența a opt mituri recurente: 1. Al nașterii și al universului; 2. Mitul istoriei; 3. Mitul înțeleptului; 4. Mitul erotic; 5. Mitul oniric; 6. Mitul întoarcerii la elemente;

7. Mitul creatorului; 8. Mitul poetic”. Atât antumele, cât și postumele conțin elemente necesare unei altfel de împărțiri: „încerc să privesc poemele lui Eminescu prin fereastra acestor mituri fundamentale”; „Eugen Simion propune practic prin această antologie o nouă grilă de lectură, «o nouă ofensivă critică», dar definită în limitele cele mai generale, pentru că de la Eminescu «nu ne întoarcem niciodată cu mâinile goale»”.

● În nr. 29 din „Totuși iubirea”, M. Ungheanu semnează articolul *Furtul de karismă*: „Socot că una din carențele cele mai importante ale emisiunii dedicate lui Adrian Păunescu [și prezentate pe larg într-un număr anterior al revistei] provine din postulatul după care societatea românească este bolnavă, iar Adrian Păunescu aprioric un vinovat. (...) Adrian Păunescu a fost contestat și practic interzis după 1989. De cine contestat, de cine interzis? Dar Adrian Păunescu a fost contestat și interzis și înainte de 1989. De cine a fost contestat și interzis Adrian Păunescu în 1985? Cum este posibil ca un scriitor contestat și interzis sub comuniști să fie contestat și interzis și sub anticomuniști? ÎN LINII MARI, este și cazul scriitorului Eugen Barbu, interzis și repudiat sub comuniști, ca și mai apoi sub anticomuniști. Întrebare inevitabilă: ce fel de comuniști sunt cei care au procedat ca și adversarii lor și ce fel de anticomuniști sunt cei care se întâlnesc cu comuniștii în gestul de interdicție aplicat aceleiași personalități?”.

31 iulie

● „Literatorul” (nr. 32) publică un amplu grupaj dedicat împlinirii a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda. Fănuș Neagu semnează un articol afectiv despre un prozator cu care a avut importante rivalități (*În sania regelui...*): „Marin Preda e un nume care mă tulbură, mă fascinează și mă doare. Când îl citesc, trăiesc senzația stranie că ne-am bătut acolo, în Pământuri”. Sunt evocate vacanțe fabloase de iarnă la pelișor, cu prieteni scriitori, și pasiunea datului cu sania lui Mihai I: „Băteam birlicul cu Geo, cu Nae Jianu, Tăutu, Mărgeanu, Leu, Titus etc., cu toții răsturnați într-o fală de regi. Și cea mai mare bucurie a lui Marin Preda era să ne dăm cu sania lui Mihai I: Micimane, ia loc în față și eu la spatele dumatăle, ai picioare lungi și poți să ții cârma”. ■ Dumitru Micu semnează, de asemenea, un text rememorativ (*După examene*). ■ Mihai Ungheanu semnează eseu *Un roman „Insurecțional”: Delirul*, în care discută, printre altele, chestiunea controversată a figurii mareșalului Ion Antonescu din respectivul roman „scris în secret, fără știrea oficialităților”: „e un titlu de glorie inaccesibil disidenței române”. Continuarea *Delirului* n-ar mai fi avut loc deoarece presupunea „ingerința oficialităților cu care Marin Preda n-a vrut să colaboreze”. Sunt examinate, de asemenea, avatarurile publicării și reeditării cărții, legătura cu alte scrieri ș.a. ■ Este publicat și un interviu realizat de Andrei Grigor cu unul dintre fiii scriitorului, Nicolae Preda („Nu-l putem judeca decât citindu-l...”). ■ Același Andrei Grigor scrie

drastic despre filmul *Moromeșii* al lui Stere Gulea, căruia îi reproșează distorsionarea în sens sociologist a mesajului cărții (*Alta era „tema”*). ■ Grupajul conține și un text din 1973 al lui Nichita Stănescu (*Marin Preda scriitor european*): „Uneori, noi avem un exagerat simț al străinătății și al țărilor străine. (...) Există un mit nătâng în România, pe care aș vrea să-l denunț: există mitul străinătății. Pentru mine, și nu numai pentru mine, păstrând distanța istorică, mi-aș îngădui, pentru ciobanul Mioriței și pentru urmașii săi – cel mai străin este cerul, adevărata străinătate este verticală, iar nu orizontală. În străinătatea orizontală, până acolo merge pofta de cultură cu ghiotura (...), încât un roman de nimic al lui Alain Robbe-Grillet (...) a apărut, nu mai țin minte unde, să zicem în Franțiosifia, în maximum de vreo 400 de exemplare, la noi s-a vândut la vreo șapte mii. De n-au curiozitate de Marin Preda, îi privește. Nu Marin Preda este acela care nu este un scriitor european. S-ar putea ca părți ale Europei să nu fie europene”. ■ Gheorghe Tomozei semnează un text afectuos – *Desen cu Marin Preda*, în care compară, în registru liric, destinul tragic al prozatorului cu cel al lui Nicolae Labiș și Nichita Stănescu, iar Mircea Micu îi dedică un poem (*E o clipă moncher*). ■ Lucian Chișu ironizează cartea șoferului lui Marin Preda, Savu Dumitrescu (*Marin Preda, între biață și moarte*, Casa editorială Odeon, București, 1992), taxându-i „acuzățiile fără acoperire”, amatorismul stilistic și pierderea în anecdotică irelevantă (*Apelles avea dreptate*). ■ Cu permisiunea Aurei Cornu, Eugen Simion prezintă și publică, pe două pagini de revistă, o scrisoare din 12-15 ianuarie 1955 a lui Preda către viitoarea soție, în care îi vorbește despre „gestația” dificilă a *Moromeșilor* („Scrisoarea este un document de primă importanță. Un scriitor care a scris, cum se va dovedi în curând, o capodoperă și el este neîncercător”). ■ Mai semnează profiluri și portrete ale scriitorului George Bălăiță (*Variantă la portretul artistului*, cu trimiteri la abisalitatea prozelor de început), Nicolae Iliescu (*Viața ca un Preda* – „Marin Preda este scriitor și antropolog...”), Anghel Gâdea (*Aprilie, 1980*, relatare a unei întâlniri cu prozatorul în redacția Cărții Românești, puțin înaintea morții) și Sorin Preda, care glosează pe marginea împrejurărilor enigmatice ale morții unchiului său (*Încă știm că nu știm nimic*): „Moartea lui Marin Preda continuă și azi a fi înconjurată de mister (ușa deschisă, lovitura la cap, alcoolemia cu totul ieșită din comun etc.). Până și cei care au fost martorii ultimelor lui zile se feresc să spună adevărul – atât cât îl cunosc. Teama, indiferența, cât și sfânta noastră autocenzură ne-au adus în situația nu tocmai filosofică de a ști că nu știm nimic. Ciudat e faptul că nici măcar acum cei în cauză nu pardispuși a face destăinuiiri complete. (...) Împreună cu Florea Iacob am publicat, în revista băcăuană «Ateneu», un număr dedicat morții suspecte a scriitorului. Puse cap la cap, articolele și interviurile (...) ne apropie cu un pas de adevăr. Un pas doar, nu și ultimul, ce decisiv. (...) Cum se explică atunci obsedanta grijă de a preciza din când în când: asta te-aș ruga să nu o scrii, asta

rămâne între noi etc. (...) Aproape toate drumurile duc la securitate, la arhivele ei încăpătoare. În locul manuscriselor, a celebrei valize ecoseze cu scrisori, a jurnalelor etc. ni se oferă doar răspunsuri evazive. (...) Pare-se că se mizează pe uitarea și indolența noastră. Noi nu facem decât să ne complacem în acest joc. Un lucru e însă cert: Marin Preda, după *Cel mai iubit...*, devenise extrem de incomod pentru putere. Nu numai că el dezamăgise cele două cabinete, nu numai că succesul romanului îl făcuse intangibil și ascensiunea lui nu mai putea fi oprită, dar Marin Preda condensa în jurul său un grup de disidenți tot mai activi: Dorin Tudoran, Dan Cristea, Virgil Mazilescu ș.a.m.d. Provocată sau nu, dispariția lui Marin Preda proteja orgoliul lui Ceaușescu și ușura munca de supraveghere a băieților. Imediat după deces, la insistențele familiei, președintele Uniunii Scriitorilor (George Macovescu) remarcă aparent cinic că manuscrisele trebuie reținute de securitate atâta vreme cât scriitorul – fire umorală –, sub presiunea emoției de moment putea comenta negativ regimul sau persoanele din conducerea partidului, încăpute pe mâini răuvoitoare, aceste manuscrise deveneau primejdioase. Luându-le cu sine, securitatea nu făcea decât să-l protejeze pe scriitor și, mai ales, să protejeze familia sa de urmări neplăcute. Că aceste jurnale au existat nu e nicio îndoială. Mărturia familiei sau a celor apropiați scriitorului (Ovid S. Crohmălniceanu sau Cornel Popescu) este categorică în această privință. Ce se scria însă acolo rămâne un mister. În orice caz, posibilul conținut subversiv al însemnărilor nu mai interesează pe nimeni. Ceea ce interesează este deci jurnalul ca atare, documentul literar și nimic mai mult. Cititorul are dreptul să cunoască tot ce a scris Marin Preda. Nerespectarea acestui drept spune multe. Dacă instituția cu pricina se teme și acum de literatură asta înseamnă că are motive serioase să o facă”. ■ În fine, Valeriu Cristea regretă absența autorității morale a scriitorului în anii postcomunismului: „În haosul prezent, Marin Preda ar fi constituit un *temeinic reper*. În primul rând pentru tagma noastră scriitoricească. Sunt convins că multe s-ar fi petrecut altfel cu *conștiința lui deasupra noastră*. (...) Ce-i drept, am fi avut mai puține caractere de bronz, mai puține voințe (anticomunist-staliniste) de oțel (...), mai puțini cetățeni cu biografia curată ca lacrima, mai puțini măreți inchizitori (...). Am fi avut în schimb, cu siguranță, mai mult *bun simț*, în sensul socratic și moromețian al acestui cuvânt, și mai multă seninătate” (*Marele absent*).

● Sub genericul *Scriitori în jungla presei*, Octavian Paler publică în „Adevărul” un text confesiv, *Mă tem să tac*: „Lângă masa mea de lucru zac trei manuscrise ale unor cărți neterminate: *Cele zece porunci ale înțelepciunii*, *Procesul vrăjitoarelor*, *Un muzeu în labirint* (vol. II). La a patra carte scriu, decis s-o termin prin toamnă: *Don Quijote în Est*. Alte proiecte îmi umblă prin cap și mă îngrozesc la gândul că nu le voi vedea, poate, pe toate împlinite. Atunci, într-adevăr, de ce nu renunț la gazetărie? Mai ales că n-am izbutit, prin articolele mele, decât să-mi pierd câțiva prieteni și să-mi câștig ceea ce nu

credeam că merit, câțiva dușmani, se pare./ (...) Voi spune doar că am trecut prin prea mari dezamăgiri în ultimii doi ani și jumătate, cu atât mai grave, cu cât am intrat în vâltoarea speranțelor de la 22 decembrie '89 după o perioadă da singurătate ciumată în care simțeam, vorba lui Rilke, cum se făcea larg în jurul meu. În plus, sunt un idealist incurabil. Drept care am crezut ca un imbecil în tot ce am văzut la televizor după revoluție. Doar când am urmărit procesul lui Ceaușescu m-am crispat. M-a descumpănit acea mascaradă judiciară, dar nu mi-am dat seama că era de rău augur. Am considerat-o un accident. Până și în faimosul 12 ianuarie '90 am fost orb. Cu toată jena pe care o implică această mărturisire, am tremurat atunci pentru Ion Iliescu. Abia când am văzut la fel de celebra ședință în care dl. Iliescu, dând din mână ca înaintașul său, a anunțat că Frontul va participa la alegeri, mi-am dat seama că totul fusese o cacialma jucată pe o balta de sânge. Am scris atunci un articol care se chema *Iluziile au durat numai o lună*. Și de atunci nu mă pot opri, deși îmi dau seama că vorbesc în pustiu. Sau poate tocmai de aceea? (...) De fapt, îmi e frică, nu vreau să mint. Și nu pentru mine. Eu am șaiszeci și șase de ani, nu mai cred că voi ajunge să trăiesc o vreme normală. Iar din România nu vreau să plec. N-aș fi putut emigra nici când eram mai tânăr, din f pricina structurii mele de «rac», cum aș face-o acum? În fine, aceasta e altă poveste. Îmi iubesc țara, mai ales, poate, prin disperările mele. Și am multe motive să fiu îngrozit azi, văzând cum se dezvoltă bișnița demagogiei pe seama sentimentelor noastre. Din nenorocire, reconcilierea națională a ajuns aproape o vorbă goală. Toata lumea vorbește de iertare, dar nimeni nu iartă pe nimeni. Fiecare se consideră în drept să ia piatra și s-o arunce cât mai departe de oglindă. Războiul româno-român în care ne-a aruncat cramponarea de putere a forțelor conservatoare îmi aduce aminte ce zicea Péguy, pe la începutul secolului, despre nevoia lumii moderne de a se degrada. Poate ca nimeni n-a confirmat mai penibil profeția lui. Scena politică, îndeosebi, e dominată de această funestă «nevoie de a se degrada», în timp ce în jurul nostru se întâmplă ce se întâmplă, iar noi, datorită unui regim cu care nimeni nu prea vrea să discute, am rămas fără nici un prieten, fără nici un aliat, tocmai când geografia Estului european se surpă ca dealurile nisipoase, primăvara. Cum să taci într-un asemenea moment? Cum să zici ca Paul Valéry (...) «Pe mine mă interesează marea, nu spuma valurilor»? Mă tem că disprețuind «spuma valurilor» punem în cauză chiar «marea». (...) Sunt dezgustat, zice câte unul. Înțeleg, și eu sunt dezgustat de ce s-a petrecut pe mormintele martirilor revoluției. Dar a fugi de politică acum, din cauza dezgustului, înseamnă, am impresia, a te situa, prin procură, de partea celor care au provocat acest dezgust. Pe scurt, există momente când nu te mai uiți la cântar, nu mai vrei sa fii înțelept, iubești fără măsură, crezi fără măsură și nu-ți mai pasă nici că vorbești în pustiu. Dimpotrivă, vorbești fiindcă te temi sp taci... ». ■ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Anghel (*Ca să nu-mi iau lumea-n cap!*) exprimă un punct de vedere

contrar celui al lui Octavian Paler, justificându-și opțiunea pentru dezangajare: „De ce? Fiindcă (...) patologia postdecembristă continuă în forme din ce în ce mai arborescente, mai aberante, mai monstruoase. Fiindcă de unul singur nu poți lupta nici cu cancerul, nici cu SIDA, nici cu foamea, nici cu întunericul. (...) Fiecare să se întoarcă la munca sa, la preocupările sale stabile, care-i definesc destinul, la îndeletnicirile sale oricât de modeste sau mediocre. Unul știe să are – să are!, altul știe să scrie – să scrie!, alta știe să facă copii – să facă copii! Cei mai mulți știu să mănânce și să respire – să mănânce și să respire! – de mâncare se ocupă guvernul (...), de muncă nu se ocupă nimeni, dar, iată, eu am renunțat la condeiul meu, de muscă la arat, condeiul publicistic, revenind la condeiul meu anonim și anacronic de scriitor”. □ Sub titlul *Securiștii viitorului*, Cristian Tudor Popescu scrie o cronică negativă despre romanul SF *Hesperus* al lui Ioan Petru Culianu (Editura Univers, 1992), amendând „clișee uzate până la urezeală, cum ar fi: după o catastrofă nucleară planetară, o omenire refugiată în adâncuri mai păstrează presupusele atribute ale umanului” – iar „apetența pentru clișee nu se oprește aici; apar dezintegratoarele, utilizate ca motocositoare de monștri, scutul electromagnetic îngăuribil, securiștii viitorului, războiul stelelor”, „în cel mai pur stil de cenaclu din Frecăței”. În final: „Rămân două nedumeriri biobibliografice. Unu: dacă I.P. Culianu a fost omorât de Securitate pentru textele sale la adresa perpetuării practicilor comuniste în România postrevoluționară, așa cum se sugerează, oare de ce au fost iertați zecile de scriitori și gazetari care au scris și scriu în țară, atât înainte, cât și după primăvara lui '91, cu nu mai puțină virulență, pe aceeași temă? Doi: dacă I.P. Culianu este un atât de strălucit istoric al religiilor, de ce nu s-a oferit publicului românesc, pentru importantul prim contact, unul dintre studiile sale în domeniu, și nu această broșură de «literatură științifico-fantastică», care nici fantastică, nici științifică și nici literatură nu e?”.

● În revista „22” (nr. 30) citim un interviu luat de Rodica Palade lui Alexandru Paleologu („*O națiune nu este decât un depozit de amintiri*”) – chestionat în legătură cu subiecte de actualitate precum: candidatura sa, din partea Partidului Alianței Civice, pentru un loc în Senat; șansele reinstaurării monarhiei în România (și propunerea bizară făcută recent de conducerea PNL fostului suveran – aceea de a candida în alegerile prezidențiale); procesul comunismului și „recuperarea memoriei colective”.

● În „România Mare” (nr. 108), Eugen Barbu publică articolul *Limba Română*, text inedit din anii '80, reactualizat: „Limba este un cod, un mijloc de comunicare – nu spun nici o noutate –, o zestre cu care te naști, pe care trebuie s-o ocrotești, pentru că există paraziți care atentează la puritatea ei, cum există snobismul de a o «îmbogăți» cu expresii exotice din alte limbi, denaturând-o, transformând-o, prin exces, într-o păsărească din care devine din ce în ce mai greu să-I extragi rădăcinile. Și așa, cum sunt furate tezaurile, se poate fura și o limbă, prin împrumuturi, argotizare sau, pur și simplu, prin lipsa

de respect. (...) Ca scriitor, mă încântă vasta noastră paletă a expresiilor, limba română are parfum, e ca o grădină bogată, care emană cele mai subtile adieri, lucru care o face și dificilă la traduceri, dar și încântătoare la lecturi. Am avut mari meșteri ai Cuvântului, de la Varlaam la Tudor Arghezi, de la Eminescu la Sadoveanu, de la literatură orală populară la cel mai elevat limbaj intelectual. Iată de ce inițiativa întru apărarea limbii noastre mi se pare binevenită, pentru că, bag de seamă, am cam început să „rockizăm” buna noastră rumânească, ce aduce cu *frangleza* de care vorbea de curând și Titus Popovici. Dar, dacă pentru corpul sănătos e nevoie de stadioane, pentru mintea sănătoasă e nevoie de Olimpiade Gramaticale. Scrisul frumos nu e numai o caligrafie artistică, ci și rezultatul unui studiu adânc al limbii de la origini până în vremurile noastre, pentru că limba se poate asemana cu un copac care are o tinerețe a lui, o maturitate frumoasă și o bătrânețe mândră. Cum se știe, limbile mai și dispar în negura timpului, sub călcâiele cotropitorilor, și atunci ce face Grădinarul?”. □ Un grupaj în apărarea directorului revistei „Totuși Iubirea” este alcătuit de George Alboiu și Marilena Tutilă, sub titlul *Poetul Tăgadei – pro și contra Adrian Păunescu*, respectiv *Lecția lui Păunescu sau umbra unui coșmar* (despre emisiunea dedicată integral lui Păunescu de Mihai Tatulici la TVR).

[IULIE]

● Nr. 7 al revistei „Vatra” are pe prima pagină articolul *Alegătorul apatic și alungarea din Rai* de Alexandru Vlad, care tatonează starea de spirit a comunității înaintea alegerilor din toamna aceluiași an: „Confuzia care exista ca o zestre moștenită din Duminica Orbului (20 mai ‘90), dezvăluirile «istorice» care au urmat crizei puterii, divorțurile la vârf, creșterea șomajului și scăderea perpetuă a leului ce pare a se lăsa cu hârzobul din cerul sărăciei spre afundurile cataclismului financiar, dosariadele izbucnite ca niște mineriade de «cadre», scăderea audienței presei în urma supralicitărilor și iresponsabilităților unei gazetării spontane – toate acestea descurajează, duc la sastisire, la apatie”. □ Al. Zub semnează eseu *Tocqueville sau „a învăța democrația”*, condus de ideea că, după „mutațiile” produse de „dictatura cincantenară” în țările Estului european, „reflexele democratice” pot fi reînvățate apelând la „«lecția» lui Tocqueville”. □ La rubrica „Vatra dialog”, Dan Pavel, intervievat de Angela Marinescu, relatează despre coabitarea intelectualului de formație filosofică cu ziaristica autohtonă – considerată „ruinătoare” –, despre viitorul poeziei („cu cât scade numărul amatorilor de poezie, cu atât crește numărul celor care scriu poezie”) și despre expansiunea politicii ca „meserie” în defavoarea altora: „implicarea deplină în politică poate fi autentică, însă *nici o politică nu poate fi autentică*, dacă e să o judecăm în termenii distincției dintre lege (*nomos*), care este o convenție, și natură (*physis*), care este autentică”. În privința relației dintre politică și religie, Dan Pavel compară „religia cu ideologia, iar politica cu biserica”; din acest punct de vedere, „comunismul a fost o

religie, dar nu o biserică. El a fanatizat oamenii fără a realiza însă comuniunea de tip creștin, chiar dacă marxiștii comparau comunismul cu creștinismul primitiv. Și a mai fost o religie fără transcendență. Biserica urmărește totuși mântuirea, în timp ce politica este o artă a compromisului. O permanentă cădere în păcat, deci. (...) Statul comunist a fost un eșec și din cauza caracterului său ateu. Iar lipsa transcendenței are pe plan moral o consecință practică ruinoasă; lipsa unui fundament”. □ Într-un al doilea interviu, Nicolae Manolescu răspunde întrebărilor lui Virgil Podoabă și Horia Al. Căbuți. Discuția gravitează în jurul deplasării celui interviuat „de la o poziție culturalistă la una politică”. Manolescu își explică opțiunea implicării în politică prin faptul că și-a dat seama „destul de repede că ideea conform căreia politicienii fac politică e complet falsă, deoarece în România o clasă politică în sensul propriu și normal nu mai există. Și că, profitând de acest gol, toți foștii activiști PCR sau absolvenți de la «Ștefan Gheorghiu» s-au împins în față, preluând ștafeta și devenind politicienii FSN-ului”. Despre angajarea în politică a intelectualității autohtone, înainte și după comunism, Manolescu e de părere că Uniunea Scriitorilor a fost, înainte de 1989, „un mod de a organiza o rezistență extraordinar de puternică și câteodată și eficace la presiunile regimului comunist”, fiindcă „La suprafață, într-adevăr, era o rezistență culturală, dar în profunzime ea era și una politică. Și regimul știa atât de bine acest lucru încât făcea tot ce putea ca s-o distrugă. De pildă, între ‘81 și ‘89, de la ultima conferință a Uniunii și până la sfârșitul lui Ceaușescu, Consiliul U.S., ales prin vot secret – și încă prin patru scrutinuri consecutive – nu a fost convocat decât o singură dată sau de două ori, din câte îmi amintesc. După care a fost blocat complet. Asta înseamnă că regimul știa că acolo există o formă de organizare anti-statală și anti-comunistă care avea un oarecare ecou. Era suficient să se audă la Europa Liberă ce se spusese la ședințele de consiliu, pentru ca toată lumea să afle că acolo se întâmpla ceva”. Deși admite că intelectualii români nu au „dat nici o Cartă ‘77” și nu au „organizat nici un comitet de sprijin pentru clasa muncitoare, cum s-a întâmplat în Polonia”, Manolescu este de părere că „Intelectualii au făcut *destul* de mult. Dar la noi exista o situație specială. Noi n-am avut, precum cehii sau polonezii, nici un fel de tradiție a legăturii dintre intelectuali și acele categorii socio-profesionale care în societatea aceasta industrializată contau foarte tare. Intelectualul român se cobora în popor, la sfârșitul secolului trecut și începutul acestuia, după modelul narodnic. Pentru că poporul însemna, atunci, țărănimea. Tradiția legăturii intelectualului cu muncitorii, cu tehnicienii, cu clasa care devenise dominantă în anii comunismului, s-a existat. Pentru că n-a existat, atunci, însăși clasa respectivă. Deci nu pentru că intelectualul n-ar fi fost conștient de această stare de lucruri, ci pentru că respectiva nouă clasă nu era pregătită să primească mesaje din partea lui. La noi, dimpotrivă, muncitorul era mai degrabă dispus să lupte împotriva intelectualului, fiind intoxicat cu ideea cum

că acesta e un parazit care trăiește pe spatele lui și câștigă mai mult decât el. Nu opunea Ceaușescu munca fizică celei intelectuale? (...) Așa că era foarte greu ca intelectualul să meargă într-o fabrică și să discute cu muncitorii. Era privit cu mefiență”. În ce privește soarta culturii, aruncată, după 1989, într-o „criză materială fără precedent”, Manolescu arată că „S-au distrus instituțiile vechi comuniste care, cun-necum, funcționau. Practic, cultura era subvenționată de stat. Noi știm cu ce preț. Dar în momentul de față, statul nu o mai subvenționează, argumentând că se comportă ca un stat democratic, în care cultura nu mai este de resortul lui, ci al altor instituții. Care însă în România n-au apărut. Cu 0,35% din buget pentru cultură, este evident că statul și-a luat mâna de pe ea. Așa că până nu vom avea o lege a sponsorizării care să cointerezeze anumiți producători să dea bani pentru cultură, până nu vom avea cu adevărat o clasă mijlocie cu posibilități financiare și care să vadă în cultură măcar două lucruri: posibilitatea reducerilor de impozite prin sponsorizare și posibilitatea de a-și crea o reputație știindu-se că sprijină, de pildă, o revistă de cultură pe cale de dispariție, până atunci nu se va ajunge la ieșirea din criză”. □ Un grupaj de cronici semnalează apariția *Istoriei literaturii române* a lui Ion Negoitescu (Editura Minerva, 1991). În *Către gradul zero al istoriei*, Cornel Moraru e de părere că „Negoitescu epurează, într-un fel, istoria de istoricitate, aducând pentru prima oară [în] istoria literaturii române un punct de vedere tranșant anistoric”, luând „totul de la început, de la *un alt început*, și pe cont propriu, dar fără a parcurge din nou traseele bătătorite de alții”, sesizând devenirea „substanțială, nu fenomenală” a literaturii române. Cornel Moraru consideră, în aceeași ordine de idei, că „absolut tot ce întâlnim în *Istoria* lui Negoitescu ține de originar. Criticul nu descrie identități biografice în mișcare sau operele ca proiecții fragmentare într-o durată indeterminată, ci cu precădere aspectele de continuitate și transcendere, temele și ideile perene. Acestea sunt mai degrabă virtualități în curs de actualizare, principii ale devenirii estetice într-o literatură care tinde să se dezvăluie în natura ei: cu alte cuvinte, transcendențele lirismului, prozei și teatrului românesc de-a lungul unui secol de existență. Această perspectivă transistorică duce la un mod cu totul aparte de sinteză critică totală, în care unitatea literaturii române cu propria istorie devine în sine relevantă. Fiecare scriitor intră într-o serie prestabilită, dar poate fi analizat și separat, ca monadă inconfundabilă în suma elementelor sale ireductibile. (...) Un curent de osmoză continuă și de comunicație invizibilă între idei trece de la un scriitor la altul, de la o operă la alta”. □ În *Nivelul de performanță și privirea interanimantă*, Virgil Podoabă înscrie *Istoria* lui Negoitescu în linia Lovinescu-Călinescu, a istoriilor „estetice” sau „critice” („de valori”) și deplânge receptarea „deformată” de care a avut parte volumul, cauzată de o „zăpăceală de context”. Podoabă arată că așa-zisa vetustate (metodologică) a *Istoriei* lui Negoitescu trebuie înțeleasă ca demitere a „dimensiunii istorice” în favoarea celui „timp intim al operei” teoretizat de Georges

Poulet. □ Al. Cistelecan scrie că *Istoria...* lui Negoîtescu „trăiește dintr-un imperativ epigrafic și recurge la o scriitură restrictivă, hipnotizată de esențialul operei, de nota sa fundamentală”. O particularitate ar fi privilegierea autorilor minori și asprimea cu care sunt judecați marii scriitori, respectiv o serie de „bruscări ale ierarhiei și un polemism pragmatic”. Concluzia e că „Opera are în sine un polemism tranșant, în primul rând anticălinescian, și introduce o perspectivă analitică neliniștitoare prin exigență. Principiul ei estetic sancționează serii întregi de scriitori, sărăcind violent peisajul și golindu-l de nuanțe de tipul Brătescu-Voinești, I.A. Bassarabescu, Gârleanu etc. Această agresiune a criteriului estetic asupra celui cultural a restrâns literatura doar la ceea ce are ea notabil în ordine spirituală și sub unghiul inovației formale. Imaginea lui Negoîtescu este, până acum, cea mai restrictivă imagine a literaturii noastre. Ea se compune doar din ceea ce e strict necesar, din operele imperioase. Tot ce e adiacent principiului estetic sau facultativ în exersarea sa a fost lăsat înafară. (...) *Istoria...* reprezintă triumful scriiturii ca abreviere și al criticii ca sinteză lapidară” (*Epigrafia*). □ Iulian Boldea scrie despre volumul de poeme *Sabasios* de Ion Negoîtescu (*Iluzie și melancolie*). □ Ovidiu Pecican se înscrie în serialul „Documentele continuității”, cu articolul *Cârmaci, manevre, opozanți timizi* – recenzie la volumul *Ce vrem să facem din Uniunea Sovietică* (1991) de Alexandr Iakovlev, care îi prilejuiește unele elucidări în privința răsturnării regimului din 1989: „Pe lângă micro-disidența literară (Dinescu and Co.), pe lângă puținii opozanți dinafara partidului (Doina Cornea, Dan Petrescu etc.), pe lângă disidența peceristă declarată («cei șase»), au existat grupuri din interiorul PCR care, deși rămase în umbră, plănuiau detronarea lui Ceaușescu și remanierea regimului”. □ În *Este posibilă o „afacere Dreyfus” în România?*, Mircea Iorgulescu semnează o cronică la volumul *Nationalist Ideology & Antisemitism. The Case of Romanian Intellectuals* de Leon Volovici, apărut în 1991. □ Grigore Ploșteanu prezintă câteva *Mărturii diplomatice privind revoluția română de la 1989* – documente descoperite în Arhiva Centrală de Stat Bavareză din München ce atestă „interesul oficialităților bavareze” pentru evenimentele din Principatele Române. □ Continuă, cu o a patra parte, dialogul cu Paul Goma pornind de la apariția romanului *Ostinato*. □ Virgil Ierunca scrie despre jurnalul lui Camil Petrescu – *Note zilnice (Jurnalul unui geniu... pustiu!)*. □ Al optulea episod al „Jurnalului de lectură” al lui Lucian Raicu are în vizor volumul *Face à l'extrême* (1991) de Tzvetan Todorov.

● În „Steaua” (nr. 7), este publicat un grupaj Arghezi, cuprinzând o evocare semnată de Barbu Arghezi, *Pătrar de veac*, și un text al Pavel Țugui, *Tudor Arghezi în paginile „Gazetei Bucureștilor”*. □ Ștefan Baciș și H. Zilberu sunt prezenți în sumar cu poemele *Ion Barbu* și *Avangardă*. □ Sub titlul *Exegeze eminesciene*, Constantin Cubleșan prezintă două volume apărute în 1992: *Introducere în miracolul eminescian* de C. Noica (ediție îngrijită de Marin

Diaconu și Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas) și *Intrarea în infinit sau Dimensiunea Eminescu* de Marin Tarangul (Editura Humanitas). □ Florin Mihăilescu brodează în jurul reeditării romanului *De două mii de ani* (Editura Humanitas), în ***Paradoxul literaturii sau cazul Mihail Sebastian***: „Este Mihail Sebastian un scriitor evreu sau unul român? Este romanul său *De două mii de ani* o carte ideologică sau un literară? (...) Singularitatea afișată deschis și repulsia față de orice absolutism și inuman sunt cauza profundă a scandalului *De două mii de ani*. (...) A fi rămas solitar în convingerile, atitudinea și metoda sa de viață și de gândire într-o epocă de solidarism dar și de spirit gregar, iată cheia cazului lui Sebastian. Construindu-și romanul dintr-o asemenea substanță omenească, el și-a asumat pericolul deturnării discuției de la estetică la politică și naționalism, căzând victimă condiției paradoxale a literaturii. Remarcabil critic și eseist, Mihail Sebastian aparține unei generații frenetice, marcată puternic de convulsiile acaparatoare ale unei istorii complicate și tragice”. □ Dan Ciachir semnează articolul ***Emil Cioran, publicist***, Alina Pamfil scrie despre ***Tipologia memoriei în romanele lui Eliade***, iar Virgil Mihaiu se oprește asupra volumului *Note și contranote* de Eugène Ionesco. □ Ovidiu Pecican comentează nefavorabil romanul lui Petru Dumitriu *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* (Editura Univers, 1992): „În *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* alter ego-ul lui Petru Dumitriu este un nomenclaturist printre alți nomenclaturiști. (...) Carența esențială de concepție a unui asemenea roman este, ni se pare, că el gravitează în jurul unui personaj principal antipatic (...), romanul fiind clădit pe un sofism. Romancierul pare să se încerce într-o dramă și, de fapt, face comedie. *Ne întâlnim...* nu poate înlocui nici într-un fel cu decorul său de mucava atroce mărturisire despre oameni și vremuri pe care *condotierul roșu*, cum a fost numit, ar datora și și-ar datora-o. Va avea vreodată romancierul forța unei evocări nude a împrejurărilor de atunci? Rămâne de văzut”.

● În nr. 3 al „Daciei literare”, sub genericul ***Darul iertării***, apare un interviu al lui Ioan Pinteă cu Nicolae Steinhardt (realizat la Rohia, în 1988). Unul dintre subiectele discutate este legat de articolul polemic, publicat în 1983, în „Familia”, ***Catarii de la Păltiniș***, și de reacțiile stârnite la momentul apariției lui în rândurile celor ce-l frecventau pe Noica – Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu. „Îl iubesc și îl respect pe Noica și niciodată nu mi-a trecut prin gând să vorbesc despre el altfel decât cu venerație, dragoste și recunoștință. Acestea însă nu m-au împiedicat să mă exprim liber (dar și cu respectul adecvat) cu privire la volumul *Jurnalul de la Păltiniș* și să spun fățiș ce cred despre o regretabilă omisiune și anume despre totala trecere sub tăcere (într-un volum consacrat celor ce l-au iubit și slujit pe Noica) a prietenilor care l-au iubit și slujit și înainte de faza Păltinișului. S-a pierdut din vedere că au mai fost oameni care nu și-au precupețit timpul și bucuria de a trăi pentru cel în care credeau și pe care nu au fost dispuși să-l părăsească în clipe de grea cumpănă”.

Legat de această „omisiune”, Securitatea copia următoarele dintr-o scrisoare a lui Steinhardt către Noica: „Nici un cuvânt, nici un cuvîntel despre acei (numeroși) care și ei și-au dovedit atașamentul pentru tine, dragostea, aprecierea, respectul, nu mergând cu trenul și autobuzul de la București la Păltiniș, ci cu duba de la București ori Pitești la Gherla, Jilava, Aiud și alte locuri asemănătoare”. Referitor la comentariile lui Mircea Scarlat, care le sugera lui Gabriel Liiceanu și lui Andrei Pleșu să nu-i ia în considerație textul din „Familia”, Monahul de la Rohia precizează: „Nu numai că felul de exprimare a lui Mircea Scarlat nu m-a supărat, dar i-am și dat dreptate: cu adevărat Liiceanu și Pleșu aflători la Heidelberg aveau altceva mult mai bun de făcut decât să se preocupe de păreri emise în articolașe ori scrisori particulare de alde: Marian Șora, subsemnatul, Al. Paleologu, Radu Bogdan și alții. Desigur că bibliotecile și sălile de cursuri sau conferințe din Heidelberg le puteau oferi altceva decât discutabilele și nevinovatele păreri ale unor vechi prieteni care-și comunicau unul altuia păreri personale în scris. (...) Să nu fim deci supărați de slăbiciunea dovedită de Liiceanu și Pleșu, ea demonstrează că omul fie el cât de cult și dornic a-și îmbogăți cunoștințele și a intra în legătură cu universitățile, își poartă și el aidoma melcului casa strămoșească în suflet și-n cuget”. Pe de altă parte, Ioan Pinteă este interesat să afle opinia interlocutorului despre postmodernism, „presupuneri” sale despre „nașterea, viața, moartea acestui concept, acest *ism*, acest nou *tip de frondă și elan*, ori *faza de senectute a modernismului*, cum îl numește Monica Spiridon”. Observând că „postmodernismul se transformă pentru mine într-un soi de pățanie”, Steinhardt își amintește: „Am fost în tinerețile mele un adversar al supraréalismului și în general al modernismului. Iată însă că acum mă descopăr, uimit, foarte legat de idoli pe care i-am ars cândva întocmai ca regele Clovis al francilor și pus în situația de a privi cu înduioșare vechii idoli ai depărtatelor mele tinereți. Îmi descopăr subit un soi de melancolie constatând că ismele de altădată se pregătesc să piară stinse de senectute și de neîncetatul ritm dialectic pendulătoriu al istoriei. (...) Ce este sau ce va fi postmodernismul rămâne de văzut. Să sperăm că va fi altceva decât perpetuarea structuralismului, că nu ne va înfunda mai abitir în tipicurile și întunecimile acestuia. Deocamdată postmodernismul nu-i decât o negație și un vas care așteaptă să fie umplut”. □ Într-un interviu acordat de Ana Blandiana și Romulus Rusan lui Lucian Vasiliu, sunt consemnate o serie de opinii privind *atitudinea și altitudinea religioasă*, privind europenitatea ortodoxiei „în anterioritatea, contemporaneitatea ei, în ceea ce tinde să fie”. Arătând că ortodoxia este moștenire bizantină, cu alte cuvinte, a celor care „au constituit prima civilizație europeană”, Ana Blandiana recomandă ca „biserica mea, căreia îi aparțin, să fie deschisă spre întreaga lume”, nu „să se închidă în sine”, cum pare să întâmple în contemporaneitate. Pe de altă parte, poeta este de părere că relația om-Dumnezeu este una mult mai puternică în Est decât în Vest, „pentru simplul motiv că omul în suferință

se simte mai aproape de Dumnezeu. (...) Cred cu toată tăria că nivelul de credință pe care l-au atins unii prizonieri politici, de exemplu, mă gândesc doar la Nicolae Steinhardt, n-a fost atins în Vest, să zicem, de marii mistici, cred că există o intensitate a suferinței care dă o intensitate a credinței, și care, din nefericire sau din nefericire, aici, a fost atinsă”.

[IULIE-AUGUST]

● George Vulturescu scrie, în „Poesis” (nr. 7-8), despre volumul lui Alexandru Mușina *Lucrurile pe care le-am văzut*, publicat la Editura Cartea Românească (1992) și „reunind fațetele îndreptările sentimentale, lecțiile și experiențele cu care își făcuse intrarea în prima linie a poezie optzeciste. Astfel că, ceea ce ieri puteam numi persiflarea unui anume biografism azi ne apare ca un jurnal metafizic, o radiografie a anilor 1979-1986”. □ Același George Vulturescu prezintă volumul Martei Petreu, *Loc psihic*, apărut la Editura Dacia (1991): „Marta Petreu (...) este o poetă a experiențelor ultime, a nopții și cenușii, a spaimelor și interogațiilor maladive. Un proces distructiv care oxidează carnea, declanșează pocniturile neuronilor, contaminează trupul cu felurite metastaze, iar ființa o umple de demoni agresiv, imposibil de alungat pentru că te face să ți-i descoperi în tine însuși”. □ Ștefan Baciș răspunde întrebărilor expediate de Grigore Scarlat la Honolulu, în 6 aprilie 1992. Scriitorul face o serie de observații privind situația României înainte de 1989, afirmând că, din păcate, chiar dacă ar fi încercat, Biserica ortodoxă nu ar fi reușit să grăbească prăbușirea regimului dictatorial impus de Ceaușescu. Pe de altă parte, Ștefan Baciș consideră că o selecție a celor mai bune texte de proză, teatru, eseu, poezie publicate în revistele literare apărute în străinătate ar putea fi utilă, căci „se vor găsi texte extraordinare. De la Pamfil Șeicaru (...) la Vintilă Horia, scriitori cunoscuți – Eugen Ionescu, Horia Stamatu – la mai puțin cunoscuții Ionel Marinescu, la foarte bunul român, scriitor de origine evreiască, Eugen Relgis, care a denunțat comunismul când *tovarășii* lui comuniști îl chemau între rândurile lor din social-democrație”.

[IULIE-AUGUST-SEPTEMBRIE]

● Nr. 7-8-9 al revistei „Caiete critice” conține în deschidere un comentariu bilanțier-reevaluativ al lui Eugen Simion prilejuit de împlinirea a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda (*Marin Preda – 70*): „Pot să confirm că meditațiile încete și solide ale lui Marin Preda sunt de o mare actualitate. Acum când lumea românească încearcă să se schimbe, moralismul inteligent al lui Preda poate fi un punct de reper. Nu exclud posibilitatea ca tinerii de azi să descopere în Marin Preda pe unul dintre cei mai morali și mai profunzi scriitori pe care i-a dat spiritul românesc. Eu, vreau să precizez, nu mă îndoiesc de acest lucru”. □ Ovid S. Crohmălniceanu scrie favorabil despre culegerea *Apa de apoi* a lui Ion Caraion, în care Emil Manu a reunit versuri publicate de acesta –

după expatrierea sa din 1981 – în revistele exilului românesc (*Jurnalul liric din exil al unui mare poet*): „Versurile din exil nu se deosebesc prea mult de cele publicate în țară (...), resentimentele sale politice suferă o transfigurare existențială; nicăieri nu se lasă târâte în publicistică versificată, doar ici și acolo mânia răbufnește și numește direct lucrurile”. □ Valeriu Cristea comentează prima reeditare postcomunistă – realizată de Teodor Vârgolici – a culegerii de articole și discursuri din anii 1922-1926 ale lui Octavian Goga (*Mustul care fierbe*), subliniind coincidența frapantă dintre situația României interbelice și cea a României postdecembriste: „Nu vreau altceva acum decât să subliniez *actualitatea uluitoare* a unor pagini, pasaje sau propoziții scrise în urmă cu mult peste o jumătate de secol. Atâtea coincidențe, totodată amuzante, picante și profund îngrijorătoare ar trebui să ne pună pe gânduri. Înseamnă că și astăzi fierbe mustul unei stări de spirit din care nu se știe ce băutură ideologică se va alege! Cum să nu tresari aflând că la numai câțiva ani după Unire se putea auzi pe ici pe acolo lamentația «E mai rău ca subț unguri», ori că existau și atunci tensiuni sârbo-croate? Și cum să nu te miri că evocarea ironică a «forfotirii cumplite de viteji postumi», a unui fenomen precum «groaznica năvală a nechemaților», a importului nechibzuit de clișee din Occident, veche de atâția ani, pare atât de proaspătă, *de ultimă oră*” (*Octavian Goga despre ...postcomunism*). □ Revista găzduiește o amplă dezbatere (*De ce Marin Preda?*) despre posteritatea și controversalele create în jurul scriitorului, cu participarea lui Eugen Simion, Mircea Zăciu, Magdalena Bedrosian, Valeriu Cristea, Sebastian-Vlad Popa. ■ Mircea Zăciu: „Preda reprezenta pentru conștiința noastră, pentru conștiința mișcării scriitoricești din ultimele decenii, un model. Inclusiv un model al unui mod sui-generis de a rezista. Care au fost modalitățile specifice (ale sale, ale altora) de a rezista în sfera literarului, iată o chestiune care ar merita discutată, fiindcă aici e punctul nevralgic în care nu doar Preda este în cauză, ci în fond toată obștea scriitoricească e vizată, cu micile ori marile ei lașități, cu micile ori mai marile ei forme de auto-apărare, de protest, de rezistență și, finalmente, de disidență. În fond, a existat o disidență manifestă, dar și una tacită, indirectă, destul de tenace și întinsă. (...) Nu poți supraviețui dacă nu găsești formele de adaptare la o realitate ostilă, câtă vreme nu vezi posibilitatea răsturnării, suprimării ei. Cred că această cvasi «filosofie» țărănească, adaptată (și adoptată) de Preda îi oferea (...) un *modus vivendi* ce excludea atât varianta sinuciderii, cât și pe aceea a exilului (refuzate, ambele, de el!); o formă, adică, de a-și păstra o rectitudine morală, care să-l scutească de concesii rușinoase și totodată să-i permită să-și afirme măcar o parte din atitudinea lui interioară, din convingerile lui, în contextul dat. (...) Țăran în tot ce făcea, era mânat de acest fond ancestral și în soluțiile de conviețuire/supraviețuire/rezistență în raport cu dictatura”. ■ Eugen Simion: „Totuși, de ce Preda, de ce tocmai Preda este ținta acestor nedemne atacuri? De ce atâta adversitate? Scriitorii care au colaborat

activ și profitabil (pentru ei) cu stalinismul, ceaușismul, scriitorii *oficiali*... sunt lăsați în pace. Sau chiar au revenit, în față, și sunt procurorii literelor române. Nimeni nu le reproșează nimic. În schimb, lui Preda i se reproșează totul. Nu-i absurd?...” ■ Valeriu Cristea: „Pentru că era cel mai bun. Și, fiind cel mai bun, dobândise o autoritate ce depășea cu mult granițele lumii literare și de care trebuia să țină seama, într-o anumită măsură, până și cei doi dictatori. Dispariția lui Preda mi-a dat sentimentul de a fi rămas descoperit. A fost un om care și-a apărut nu numai propria lui operă, ci care a apărut întreaga literatură română contemporană”. ■ Magdalena Bedrosian: „Mi se pare o anomalie de a fi ajuns în situația de a trebui să-l justificăm pe Preda. Fiindcă, atunci când cineva se justifică și se scuză, înseamnă că presupune că există un strat de vinovăție. (...) Eu cred că *Cel mai iubit dintre pământeni*, care a avut o vogă spontană și covârșitoare îndată ce a apărut, a reprezentat în ultimii zece ani un fel de carte de căpătâi, un fel de Biblie în care poporul român – sau ceea ce vreți să numiți populație, public românesc – s-a recunoscut. (...) Ar trebui să-l recitim pe Preda și să recitim tot ce s-a întâmplat cu noi în ultimii zece ani, ca să încercăm să dăm explicații acestui fenomen de simbioză (...). Or, de aici mi se pare că vine și înverșunarea împotriva lui Preda, din această formă ciudată de legătură pătimașă între națiune și marele scriitor. (...) S-a petrecut fenomenul acela ciudat, de osmoză între scriitor și public. (...) Eu îmi aduc aminte că după *Marele singuratic* – carte, de altfel, nu dintre cele mai bune, ba chiar eșuată, așa cum a recunoscut și Preda – s-a discutat, s-a comentat, s-a smuls din mână... Și atunci Manolescu – scria încă la «Contemporanul» – a zis «critica românească a înnebunit». Nu a înțeles de ce nu vede critica românească defectele textului lui Preda. Nu se vedeau, într-adevăr. (...) Pentru multă lume, Preda trebuia desființat. Odată, pentru că trebuie desființați idoli. Există o lozincă strategică care spune că dacă vrei să distrugi o națiune, o istorie, o coerență, trebuie în primul rând să-i distrugi idoli. Iar Preda a devenit un idol. Pe de altă parte, multe dintre violențele de limbaj, de acțiune împotriva lui Preda se pot explica prin accidente de biografie personală. (...) Probabil, de pildă, că, în bună măsură, Grigurcu face ceea ce face și pentru că Preda i-a ținut o carte de critică nu știu câți ani. (...) O carte despre critici români contemporani, pe care Preda i-a citit-o, n-a fost de acord cu ea, pentru că acolo cei mai mulți dintre cei pe care Grigurcu îi «înjură» erau prietenii lui Preda și colaboratori ai editurii și Preda nu voia să-și urce în cap toată lumea scriitoricească... (...), dar Grigurcu s-a încăpățânat, s-a înfuriat și îl păstrează în minte pe Preda ca pe un om care i-a barat cariera literară”; „Poate Goma, poate alții, în sfârșit, au criticat sistemul în mod violent, vehement, și prevăzându-i sfârșitul. Ei, aici e aici!... De ce poporul acesta nu-i recepționează pe ei și i-a recepționat pe Preda? De ce succesul l-a avut Preda? De ce populația asta s-a regăsit în Preda și nu în ei? (...) «Europa liberă» ne spunea niște lucruri, ne citea textele lui Goma, dar era ca și când ar fi citit niște texte apărute în «Le

Monde», erau niște texte făcute pentru cei de acolo, noi trebuia să știm aici ce facem, cum trăim, cum rezistăm. (...) (Preda) a avut niște mari probleme pe care am impresia că și le-a pus încă de la 24-25 de ani și le-a urmărit orbește. Asta dădea sentimentul că este liber, detașat și puternic. A vrut să facă, în șapte sau opt romane, începând cu *Moromeții*, o istorie a acestui popor, din anii '30 încoace, cu războiul și toate cele ce au urmat. A fost primul care și-a pus problemele colectivizării agriculturii într-un moment când literatura română nu-și punea asemenea probleme. A fost primul care și-a pus problemele aduse pe plan uman de industrializare, într-un moment în care nimeni nu-și punea încă aceste probleme, a creat un roman politic înainte ca romanul «politic» să devină o modă. În *Imposibila întoarcere* el pune problemele agriculturii ceaușiste nu așa cum a făcut-o romanul politic care a pus problema colectivizării din perioada anilor '50. (...) *Delirul* iarăși l-a făcut mânat de această obsesie a lui de a-și explica perioada anilor '40, și mai ales perioada legionară. (...) Nu ca să-i facă un serviciu nu știu cui, ca să-l reactualizeze pe Antonescu. Nu. (...) Iarăși, cred că este primul autor de autobiografie morală, și prin convorbirile consemnate cu Florin Mugur, și, pe urmă, prin *Viața ca o pradă*". ■ Mircea Zăciu: „Cartea Românească a fost o editură unde majoritatea scriitorilor de reală valoare au reușit să publice cărți dificile, adesea imposibil de editat în alte edituri, ori refuzate de acelea, și asta datorită lui Preda. Fiindcă el oferea garanția, se știa că atâta timp cât el conduce editura Uniunii el dispunea de o anume autonomie, mai ales față de cenzură. În multe cazuri a și avut ultimul cuvânt". ■ Magdalena Bedrosian: „Când s-a întors Breban în '74, avea gata *Bunavestire*. A terminat-o repede, aici, și era într-una dintre găurile negre ale destinului: i s-a sinucis soția, lumea se prefăcea că nu-l mai știe, nu știau ce atitudine să ia pentru că nu știau cât e de detestat de oficialități ș.a.m.d. Nădejdea lui Breban era că Preda îi va publica *Bunavestire*, ceea ce nu s-a întâmplat. Nu știu dacă Preda n-a îndrăznit, nu știu dacă n-a funcționat puțin mica gelozie răutăcioasă a scriitorului care a detectat un roman foarte important... Am avut lungi discuții atunci". ■ Eugen Simion: „Nu (...), Preda citise romanul și avea impresia că ultimele 200 de pagini din roman sunt fără rost, nule epic. (...) N. Breban avea, evident, altă părere. S-a supărat și observ că-i plătește și azi lui Preda polița de rigoare". ■ Magdalena Bedrosian: „Da, s-ar putea să fi funcționat și gelozia profesională... Dar mai e ceva: Preda era o natură profund democratică, iar cartea, adevărul acesta este, îi era profund antipatică, aproape prin elitismul ei de dreapta. Se poate, de aceea, ca Preda să fi avut o reacție de respingere". ■ Eugen Simion: „Poate că, într-adevăr, era ceva din gândirea țărănească în gândirea și strategia predistă. Țăranii gândesc și acționează pe spații vaste, când este vorba de destinul lor. Dacă dă năpasta peste ei, prima lor grijă este să supraviețuiască. Să treacă hopul, el țăranul, cu nevasta, cu copiii, cu satul lui... Răul trebuie învins, înlănzit, «sabotat» (o vorbă care nu-i plăcea lui Preda), oricum, dar trebuie depășit. Preda voia ca

națiunea română să iasă și din această încercare. Și, odată cu ea, cultura română. Gândirea și strategia lui veneau de departe, dintr-o experiență istorică. De aceea nu era Preda grăbit, disperat”. ■ Valeriu Cristea: „Și de destinul editurii era, desigur, preocupat când ezita să publice un roman dificil. Preda pune în cumpănă cartea unui autor chiar foarte bun (cum este Breban) și viitorul editurii, făcea adică tot un calcul practic, de perfect bun simț”. ■ Mircea Zăciu: „Toate aceste mici cancanuri, răfuieli, anecdote biografice etc. – multe ținând de un climat anume întreținut – își au explicațiile, dar se vor evapora, vor dispărea, și ceea ce va rămâne, ceea ce triumfă, în fond, e Opera. Aceasta nu poate fi doborâtă. E o operă de mare complexitate și care exprimă nu numai o realitate istorică, națională, socio-politică etc., dar și una *morală*: a unei priviri din interior, a unei experiențe trăite până la capăt solidar, *îndurată* împreună cu ceilalți”. ■ Eugen Simion: „Nu numai că Preda și-a asumat destinul unei națiuni, dar el este și scriitorul care a mers până la capăt în a spune adevărul. Dacă urmărim cărțile cu impact social-politic din epocă, vedem că ba se produce o ploaie purificatoare la sfârșit (sugerând sfârșitul dogmatismului), ba trece prin aer un înger. Cine citește fără prejudecăți *Cel mai iubit dintre pământeni* (și nu numai, chiar și *Intrusul*, o carte despre distrugerea unui destin) are într-adevăr impresia că a intrat într-un coșmar. A intrat în ochiul ciclonului, ochiul coșmarului. Fidelitatea publicului nu-i întâmplătoare. Vă mai aduceți aminte de ceea ce s-a întâmplat atunci când a apărut volumul *Timpul n-a mai avut răbdare*. A fost o manifestare extraordinară de simpatie. Cinci mii de oameni care nu doreau decât să afle ceva despre Marin Preda. Un spectacol formidabil. Mi s-a făcut frică, observându-i speranța și disperarea acestui minunat public bucureștean. Puterea a înțeles bine sensul acestei curiozități. A întrerupt orice lansare de carte. A fost realmente ultima (era în 1981)... Preda devenise în ochii acestor cititori însetați de adevăr un scriitor național, o conștiință națională... Nu toți contemporanii lui Preda au fost încântați de acest fapt... nu sunt nici azi”. ■ Magdalena Bedrosian: „Preda a devenit tabu, adică chiar oamenii care au ținut la el, chiar oamenii care au recunoscut față de el, se tem să spună o vorbă bună despre el. Preda a intrat în sistemul de cuvinte și valori care te compromit dacă le evoci sau chiar dacă ești de față... Da, dumneavoastră de pildă, acum, participând la această masă rotundă, riscați să vă compromiteți. Vorbeam la telefon cu o scriitoare, o fată deșteaptă și bine cotate. La un moment dat am spus: «Măi, asta este o luptă model de clasă, o luptă de clasă tipică». Și îmi răspunde: «Magdalena, tu folosești cuvântul clasă, îți dai seama ce faci?». «Bine, dar până în '89 ne-au fost interzise nu știu câte cuvinte. Iar clasă nu este un termen marxist, este inventat de sociologia franceză în secolul al XVIII-lea...». «Dragă», zice, «vei fi etichetată dacă continui să te ia gura pe dinainte. Ești etichetată». Așa am cunoscut forma asta de conformism modern. Pe de altă parte, nu Grigurcu mă înspăimântă, sau nu știu cine, am și explicații

pentru asta, ci oameni de bună calitate, pe care îi știam de bună calitate, și care se tem să ia atitudine”. □ Rubrica de „Convorbiri” găzduiește un dialog între Eugen Simion și Dorin Tudoran, prezent în România pentru lansarea antologiei poetice *Ultimul turnir*. D.T.: „Din punctul meu de vedere, viața literară este citită exact prin aceeași grilă prin care este citită și viața politică și viața economică și viața socială. Și cred iarăși că e natural acest fapt. Adică, din păcate, politicul este cel care pentru occidental dă tonul când citește o realitate, fie ea și culturală”; „Nu sunt foarte departe de un punct de vedere al Monicăi Lovinescu care, reproșându-i lui Norman Manea, de pildă, textul în care el, chipurile, analiza o parte a realității din comportamentul social-politic al lui Mircea Eliade spunea: parcă sunt alte urgențe acum. (...) Cred și eu că greutatea noastră este în a stabili prioritățile. De fapt, cine ne poate ajuta în afară de bunul simț?”; „Și unii și alții dintre noi sărim peste cal destul de des. Practic însă, cu toată sinceritatea, sunt mai aproape de cei care par intoleranți decât de cei care, hai să zicem, să le dăm o etichetă care nu-mi place, sunt ușor împăciuitoști. Nu sunt pentru demolarea lui Călinescu, nu sunt pentru demolarea lui Vianu, pe de altă parte nu sunt nici pentru acea veche boală a noastră de a închide ochii și de a spune: domnule, Breban e un scriitor important, lasă-l să spună orice, sau Goma e un scriitor important, lasă-l să spună orice, Dorin e un băiat simpatic, lasă-l să spună orice”; „Ideea lui Alexandru George este destul de transparentă. Preda a avut mare succes fiindcă curajul lui a fost îngăduit. N. Manolescu replica foarte bine profesional și moral și spunea: «Domnule, nimeni nu l-a împiedicat pe Alexandru George să vadă dacă i se îngăduie și lui să fie curajos». Nu putem ști niciodată dacă puterea ne îngăduie sau nu să fim mai curajoși decât s-a stabilit prin lege, dacă nu încercăm. A spune azi că toți scriitorii care în acei ani au fost puțin mai curajoși ca noi în operă, în atitudini, la o ședință, au fost fiindcă au avut voie de la poliție este de o imoralitate zguduitoare”; „Oamenii plecați mai demult s-au radicalizat (...) mai ales în raport cu cei rămași în continuare acasă. Ei au devenit atât de liberi și radicalismul lor a devenit uneori insuportabil pentru noi. Iată, de pildă, Ioan Petru Culianu. Am și scris un mic preambul la un text al lui publicat în «Agora». (...) Este textul în care el spune că nu există cultură română după 1944. Firește că textul este un scandal, firește că eu însumi nu cred că nu există cultură română după 1944, fiindcă, dacă aș fi fost de acord cu asta, m-aș fi sinucis sau mi-aș fi schimbat identitatea și mă făceam șofer de taxi (...). Dar am stat și m-am gândit: Ioan Petru Culianu este un om renumit, este un om de o moralitate impecabilă (...), eu trebuie să-mi pun problema: ce-l împinge pe el să creadă asta?”; „Mai ales pentru cei tineri cred că e, într-adevăr, un pericol major să tot deschidă gazetele și să afle despre fiecare personalitate majoră a culturii și literaturii române că a fost un laș, că a fost un om cinic, că s-a datat compromisurilor. Pe de altă parte, mai ales tu ca istoric literar nu poți să respingi ideea că o refacere a hărții morale și estetice este

necesară. Iarăși zic, depinde foarte mult cine și cu ce intenție face asta. Ce mă deranjează, iarăși, la astfel de articole este că simt prea marea regie care există în spatele articolelor. Pe mine nu m-a deranjat fundamental punctul de vedere al colegului nostru Norman Manea în legătură cu Mircea Eliade. M-a deranjat regia atât de mare din spatele unui asemenea punct de vedere”; „Eu nu cred că scriitorii s-au comportat mai prost decât alte segmente ale societății. Sigur, poate s-au purtat mai prost decât ar fi trebuit, dacă ei tot susțineau că sunt conștiința națiunii. (...) Dar dacă renunțăm la acest orgoliu chiar și eu cred că nu am greșit mai mult decât alte categorii sociale”; „Am scris în 1987 un articol în «Agora» care se numea *Taxa de obraz*, era un răspuns la un articol întristător publicat de Adrian Păunescu în «Contemporanul» a cărui teorie era că cei care trăiesc în afara țării, neplătindu-și taxa de timbru, adică nemâncând salamul cu soia aici, ca să spun așa, nu au dreptul să se pronunțe despre ce se întâmplă în România. (...) Mi-am spus: asta este mintea unui șef de spațiu locativ, nu de intelectual. (...) Ca după marea revoluție din decembrie să-l citesc chiar pe domnul Pleșu care, bineînțeles mai voalat și cu unelte superioare, ne transmitea prin Negoitescu cam același sfat”; „Excesele sunt de ambele părți, nu-mi plac cei de afară care-i învață pe românii din România ce e democrația, ce-i libertatea, ce e toleranța. Nu-mi plac nici excesele celor de acasă care ne condamnă pe noi, cei de afară, ca și cum noi în totalitate am fi plecat din aceleași motive. Dar cine are (...) răbdare să judece caz cu caz?”; „Când domnul Cristoiu a devenit un foarte mare acuzator al securității, eu am spus că mi se pare amuzant. Când l-am văzut pe Mihai Ungheanu devenind un foarte mare democrat și apărând valori ale culturii contemporane pe care le contestase cu o vehemență pe care nu o putem uita, eu am spus: e cam caraghios. Când văd colegi de-ai noștri care au scris ce-au scris și au fost unde au fost acuzându-ne pe noi în continuare că noi suntem cei care am trădat și atunci și trădăm și acum interesele unei națiuni, sigur că am dreptul să mă întreb ce se întâmplă cu noi ca națiune”. ■ Eugen Simion: „«România literară» acceptă toate dejecțiile lui Grigurcu”; „legat de ce spui, a apărut următoarea teorie mai nouă, pe care o susține între alții și Alex. Ștefănescu în «România literară», și anume că nu contează ce-ai făcut înainte, contează ce faci astăzi. La observația pe care eu i-am făcut-o odată domnului Ștefănescu: «Domnule Ștefănescu, nu cumva ai totuși anumite remușcări pentru faptul că scriai pe prima pagină în «România liberă» reportaje în care citai pe Ceaușescu și Elena Ceaușescu, citai cu multă evalvie?». «Da – zice – dar asta nu înseamnă că dacă am greșit atunci trebuie să perseverez în greșeală». Și a devenit și el unul dintre procurorii morali ai acestei națiuni. (...) Teoria ar fi că nu contează ce ai făcut înainte de '89, contează poziția pe care o ai acum. Dacă ești într-o opoziție confortabilă, este foarte bine, dacă încerci să nu fii de gât cu ei, nu este bine. Atunci se întâmplă un caz foarte bizar. Iată un om, care după părerea mea este integru moral, care este Valeriu Cristea, este acuzat de criptoco-

munism pentru că are opiniile lui și le exprimă într-un mod foarte sincer, el este acum marginalizat și considerat că susține guvernul asasin, în timp ce domnul Cristoiu s-a instalat ca procuror moral al națiunii”. ■ Dorin Tudoran: „Mai mult decât atât, domnul Cristoiu a fost pentru o bucată de vreme directorul unei publicații care se numea «Aici, Europa Liberă», după ce condusese «Suplimentul literar și artistic al Scânteii Tineretului», publicație inventată de Securitate și de Nicu Ceaușescu personal, în care, pe vremea mea, cum se spune, eram acuzat ca și Buzura, ca și Manolescu, de Lăncrânjan, Ungheanu, Sabin Bălașa, Paul Anghel, eram acuzat cu nume drept trădător ș.a.m.d. Sigur că e ridicol. Fiindcă l-ai menționat pe Alex. Ștefănescu și pe Valeriu Cristea. Părerea mea este următoarea: eu sunt pentru toleranță, eu sunt pentru ajungere la consens național, la reconciliere, dar dacă mi se cere, într-adevăr, să ajung acolo pentru a absolvi pe toată lumea, nu cred că e moral. (...) Sigur că tu ai dreptate când îi spui lui Alex. Ștefănescu: «Domnule, chiar nu-ți aduci aminte când ai scris lucrurile alea?». La rândul lui, și el are dreptate, suntem într-o situație tragică, toți avem dreptate. Și el spune: «Domnule, sigur, le-am scris, dar parcă dacă stau să mă gândesc, nu erau niște porcării fundamentale, făceam și eu ce făceau atâția dintre noi». Și el are dreptul să spună: «De acum încolo vreau să trăiesc cinstit». Și el chiar trăiește. Problema este alta... Aici mă despart de tine. Fiindcă nici eu nu am putut să înțeleg și n-am putut să accept unele din punctele de vedere pe care le are Valeriu Cristea pe care, la fel ca tine, l-am stimat și-l stimez în continuare. Pentru mine este o enigmă, îți spun sincer, nu spun că n-are dreptul, respect punctul lui de vedere, dar eu am la rândul meu dreptul să spun: «Domnule, nu cred că din punctul acesta de vedere sunt de acord cu Valeriu Cristea». Sigur însă că un al treilea dintre noi vine și-l acuză pe unul sau altul dintre noi pentru opinia lui cu un deget de procuror, sigur că nu sunt de acord cu asta. (...) Revin însă la ideea dreptului de a spune astăzi: «Domnule, până ieri am greșit, că am fost obligat»”. ■ E.S.: „Spune-mi, nu acoperim în felul acesta oportunismul?”. ■ D.T.: „Eugen, sigur că-l acoperim, dar el se manifestă și de-o parte, și de alta. Adică poți fi oportunist spunând: «Domnule, până ieri am cam greșit și acum am dreptul să judec pe alții pentru ce fac acum», cum poți fi și oportunist spunând: «Domnule, până ieri am fost cinstit, în continuare cred că sunt cinstit și dacă am un punct de vedere cu care altcineva nu este de acord, înseamnă că acela îmi vrea răul»”. □ La secțiunea de „Comentarii”, Andrei Grigor publică un eseu de atitudine, **Cenzura de castitate**, despre inamicii imaginari pe care scriitori și publiciștii anticomuniști îi creează, inventând astfel o „nouă cenzură”. □ Florin Faifer este autorul unui studiu istorico-literar despre „călătoria reportaj” a scriitorilor, mulți dintre ei minori, din secolul al XIX-lea și de la începutul secolului XX (**Textul și traiectul**). □ Sebastian-Vlad Popa publică a doua parte a eseului său despre „specifiul național” în viziunea lui Ibrăileanu și Lovinescu (**Cultură, civilizație, spirit critic**). □ Sub titlul **În umbra lui Balzac**, Alunița

Cofan recenzează romanul *Ion Ion* de Doina Ciurea, despre care afirmă că „se înscrie într-o tradiție (...) a romanelor ce dezbat despre destinul adaptării țăranilor și provincialilor în mediul urban”. □ Bogdan Popescu întâmpină nuanțat-contextualizat apariția romanului *Al doilea mesager* de Bujor Nedelcovici: „Romanul întins pe aproape patru sute de pagini devine uneori obositor și greu de digerat. Am afirmat la început că această carte ar fi putut cunoaște gloria acum câțiva ani. Astăzi însă, când o întreagă literatură se face în jurul ideii de antitotalitarism, când cititorii au început deja să ocolească primele pagini ale unor reviste de cultură (paginile în care, mai înainte, se lăfăiau sfaturile conducătorului – înlocuite astăzi de vajnice diatribe împotriva a orice și a oricui, dar mai ales împotriva a ceea ce am trăit cu toții”), scrierea lui Bujor Nedelcovici nu se bucură de primirea pe care ar merita-o”. (*Al doilea mesager din nou în țară*). □ La fel de rezervat se pronunță Nicolae Bârna despre romanul *Pândă și seducție* de Nicolae Breban (*Un Breban destul de cunoscut...*): „Maestrul (unul dintre maeștii predilecți ai prozatorului) continuă să fie Dostoievski. Dar un Dostoievski fiind, după cum știm de la Bahtin citire, «polifonic», ni se pare că romancierul nostru a depistat și îmbrățișat numai una dintre «vocile» exprimate de gigantul rus, poate mai multe, nu pe toate însă...”. □ Sebastian-Vlad Popa comentează favorabil volumul *Poeme aristocratice* de Liviu Ioan Stoiciu (*„Dictatura personală” a poetului*). □ La „Cronica edițiilor”, sub titlul *Călinescu, poetul*, Dumitru Micu comentează detaliat o recent alcătuită reunire – de către Marcel Duță, la Editura „Grai și suflet” – a tuturor poemelor scrise de către G. Călinescu („unul dintre scriitorii români (...) lătrați de niște javre de la periferia literaturii”). Sunt urmărite sursele poemelor, unele inedite, variantele și regia alcătuirii volumului, cu toate implicațiile aferente. Potrivit lui Dumitru Micu, „confesându-se deghizat, autopersiflându-se, parafrazând, pasișând și parodiind, autoparodiindu-se, valorificându-și actoricește multiplele euri virtuale (sau ipostaze bovarice ale acestora), autorul *Laudei lucrurilor* creează lirism adevărat; mai intens decât al oricărui poet dintre marii învățați din istoria literaturii române”. Căci, spre deosebire de aceștia, „vasta sa cultură nu i-a alterat candoarea. Sub cultura sa freamătă natura”.

AUGUST

1 august

● Al. Andrișoiu rememorează în „Dimineața” o seamă de momente petrecute în compania lui Marin Preda, pe vremea când locuiau în același imobil din Dionisie Lupu. Numit redactor-șef al revistei „Familia” și publicând un articol despre *Întâlnirea din Pământuri*, autorul *Moromeților* l-a întâmpinat, la Mogoșoaia, cu următoarele cuvinte: „Mă bucur că ai citit și ți-ai adus aminte de prima mea carte. Mulți îmi fac fel de fel de filiații: rusești, românești – uitând că eu mă trag din mine însumi. Că am pornit de acolo, din eul meu”.

3 august

● În nr. 30 din LA&I, Dan C. Mihăilescu comentează, la rubrica „Impresiuni”, volumul *Război cu toată lumea* (culegere din publicistica tânărului Eugen Ionescu, ediție îngrijită de Mariana Vartic și Aurel Sasu). Pe linia lui Caragiale-Zarifopol, impulsul iconoclast al lui Eugen Ionescu este unul „spre binele confrăților”: „Este vorba, deci, de o vocație excepțională de cronicar literar din întâmplare (și destin) retezată, chit că ea va fi avut un caracter semiocazional, asociată fiind nu doar cu dispozițiile bătaioase ale scriitorului, ori cu conjuncturi de moment, ci și cu nevoile pecuniare ale tinereții. (...) Eugen Ionescu are toate calitățile cronicarului literar – precizie a verdictului, laconism substanțial, garanție estetică, amplitudine și exactitate a referințelor, inclusiv, bineînțeles, (hiper)doză de adrenalină necesară ieșirii din stereotipiile breslei și alinierii la acea bună subiectivitate (fie ea și umorală, autospectaculară) care separă, să zicem, linia G. Călinescu de linia Vianu. (...) Frenesia demontărilor, a demolărilor, a dezlipirii de blazoane și etichete de lux e de-a dreptul reconfortantă (unde nu ne-am *de-tabuiza* la fel și noi astăzi), tocmai pentru că se simte la tot pasul exagerarea cu bună știință, făcută în numele alergiei la pietrificare în prejudecăți și respect steril. Exagerările provin nu din infatuare, ci din exasperare, reacție comună întregii generații 1927”.

4 august

● La rubrica „Mic dicționar” din „România literară” (nr. 22), Mihai Zamfir se oprește asupra termenului „statistică”, pretext pentru a aduce în discuție, de fapt, dezmembrarea Cehoslovaciei: „Se spune că statistica ar fi de fapt subterfugiul cu care poți demonstra orice. Acest *bon mot* a făcut carieră și ne este adesea servit de persoane cu aer inteligent și surâs complice. Personal, nu sunt deloc convins: înfățișate parțial sau trunchiat, minimalizate în chip conștient sau falsificate pe jumătate, datele numerice au totuși o semnificație profundă – ele prezintă realitatea sub cea mai puțin contestabilă formă a ei, sub cea a cifrelor./ Rezultatele unei consultări electorale, de exemplu, pot fi interpretate în fel și chip, dar nu pot fi negate; la acest capitol, cuvintele «majoritate» și «minoritate» nu sunt simple vorbe-n vânt./ Iminenta dispariție ca stat a unei țări prospere, civilizate și democratice, a Cehoslovaciei, mi se pare semnificativă pentru puterea cifrelor. Cum s-a ajuns aici? Foarte simplu! O minoritate agitată și zgomotoasă a dezlănțuit de mai multă vreme o campanie naționalistă, pe cât de arierată mental (ca argumentație), pe atât de absurdă (în Europa contemporană). Și, totuși, ea a prins – bineînțeles nu la toată lumea, dar la o parte a ei, la cea mai stupidă. A prins la toți comuniștii scoși din funcțiile oficiale, la toți securiștii în șomaj, la toți țarații fizic și psihic, la toți leneșii, la toți cei slabi cu duhul, adică la destul de mulți. Și uite-așa s-a născut noul partid naționalo-comunist slovac. Rețeta cocktail-ului: jumătate comuniști reprofilați, jumătate fasciști deghizați, amestecați bine. Niciodată zicala «Cine se ase-

mână se adună» n-a fost mai potrivită./ La alegerile din iunie, acești naționalo-comuniști ajung să fie cel mai votat partid din Slovacia, unde obțin 37% din voturi. Dacă facem o mică socoteală, proporția nu reprezenta un eveniment: din cei aproximativ trei milioane de alegători slovaci prezenți la urne doar 1.140.000 optaseră pentru separatism și pentru întoarcerea la trecut. La proporțiile întregii Cehoslovacii, țară cu 15,6 milioane locuitori și 11 milioane de alegători, cei aproximativ un milion de naționaliști furibunzi nu însemnau mai mult de 10%./ Și totuși, a fost suficient ca 10% din corpul electoral al țării să voteze secesiunea între Cehia și Slovacia pentru ca țara să se desfacă în bucăți. Sub privirile siderate și neputincioase ale restului de 90%, care n-au vrut secesiunea, n-au aprobat-o, dar care acum o suportă fără să miște un deget, ca hipnotizați. Degeaba marele scriitor Václav Havel, întâmplător chiar președintele țării, a încercat să pareze absurditatea și să demonstreze că, în mod normal, 10% din populație n-ar avea dreptul să-și impună voința restului de 90%. Inutil! Havel a fost silit să demisioneze, iar țara cea mai înfloritoare din estul Europei va înceta să existe./ În aceste condiții, rolul statisticii rămâne, pentru mine, covârșitor. Când peste unul, doi ori zece ani nimeni nu va mai ști cum și de ce s-a distrus Cehoslovacia, ar fi bine ca cifrele să rămână în memoria comună și să se ia aminte că dezastrul a fost opera unei minorități; că 37% din slovaci, reprezentând 10% din cehoslovaci, au reușit să-și bată joc de un popor prea blând, prea pașnic ori prea resemnat./ Nu de alta, dar s-ar putea ca exemplul nebunilor furioși, porniți pe distrugere, să devină contagios. Pentru că naționaliști demenți există oriunde”. □ Alexandru Paleologu publică eseul *Binomul Sartre-Beauvoir*. □ În *Petrini și fișierul său cu filosofi*, Marta Petreu inventariază lacunele și „gafele filosofice” comise de eroul central al romanului *Cel mai iubit dintre pământeni*, văzând în Petrini un „punct terminus al iubirii lui Preda pentru filosofie”, „o gafă de creație, o ratăre”: „Marin Preda a avut curioasa ambiție – sau naivitatea – de a crea un personaj filosof (...). Despre pătrunderea reflecției filosofice, a filosofiei înseși în roman se poate vorbi foarte rar. (...) Gândirea lui Preda, atât de vie și de limpede când este aplicată realităților umane: viață, singurătate, iubire, moarte, suferință etc., se împotmolește complet în fața conceptelor, devine confuză, cu ciudate sincope logice; sau, ca să folosesc un termen familiar al lui Preda, devine *bezmetică*”. (De remarcat faptul că, într-un articol publicat în 1981 în volumul *Timpul n-a mai avut răbdare*, Constantin Noica a apreciat și a confirmat autenticitatea meditației filosofice a lui Preda din *Cel mai iubit dintre pământeni*.) □ Tot despre Marin Preda, omagiat de „România literară” la 70 de ani de la naștere, scriu Cristian Teodorescu (*Somnul fiului*) și Alex. Ștefănescu (*Pantofii purtați o singură dată. Fragmente de jurnal*). □ H.-R. Patapievici semnează un comentariu acid (*Complexul posterității dejucate*) pe marginea unei cărți a lui Paul Everac, *Reacționarul. Eseu moral-politic* (Editura Românul, 1992): „Cred că, stilistic vorbind, complexul posterității dejucate poate

fi argumentat prin patologia oscilațiilor de ton și prin incoerențele stilistice, care reprezintă, în interpretarea mea, un indicator al zonelor de text ce ating visceral motivațiile resentimentului. Astfel, singurele momente în care stilul lui Everac este neutru-agreabil, cu priză firească asupra glodului și fără stridențe lexicale, pot fi identificate în pasajele în care este pus în evidență minimalismul românesc, în diferitele lui expansiuni ratate: geografice, spirituale etc. Odată ajuns la valorizarea acestor virtuți-defecte, emisia sa verbală se degradează: reizbucnesc aberațiile lexicale, iar incoerențele stilistice agresează din nou ochiul. Văd resortul acestor instabilități, copios slujite de un stil imposibil, situat uneori mult sub limita de decență pretinsă unui scriitor (...), în ceea ce am numit mai aus «complexul posterității dejucate»./ În ce privește corectitudinea diagnozei privind «esența» noastră națională, pot spune că cel pe care Everac îl prezintă ca român autentic este o lamentabilă fisură de bălci: șueta, bârfa, țuica, șprițul, chiulul, amorul pe fugă, coțcăreala – toate acestea, în viziunea lui Everac, constituie esența românismului. El numește aceste trăsături mitocănești «înțelepciune mioritică», considerând că «derizoriul este spațiul moral românesc» și că românul se conduce după maxima «mai bine o prejudecată haioasă, decât o demonstrație impecabilă». Lăsând de o parte inadecvarea tonului și diferența dramatică între înălțimea gândului la autorii din care Everac se revendică și nivelul jos la care gândirea sa evoluează, este izbitor că etnografia lui Paul Everac este calchiată după antropologia scatologică din *Groapa* lui Eugen Barbu. Portretul de fantezie pe care dramaturgul ni-l face dovedește că Paul Everac nu posedă literatura chestionarelor populare (Hasdeu, Densusianu), că nu a auzit de studiile sociologice ale Școlii lui D. Gusti (Stahl, Brăiloiu, Herseni etc.), nici de cele privind mitologia românească (Vulcănescu). În perfect acord cu (auto)portretul schițat, Everac etalează dizgrațios o cultură de șpriț alcătuită din truismele unei înțelepciuni derizorii”.

● În „Azi”, alături de un interviu cu Elena Preda, soția scriitorului – **Marin Preda la ora rememorării** – realizat de Irina Airinei, este publicat un text al lui Eugen Simion despre *Sensul totalității la Marin Preda*: „Recitesc însemnările lui Marin Preda despre artă și observ două categorii de obsesii: una se referă la posibilitatea operei de a recupera totalitatea ființei umane, alta privește actul de creație ca atare. A scrie este pentru el, ca pentru Sartre, a descoperi sensul plenitudinii și al totalității care există în om, a face ca individul să se simtă esențial în raport cu universul. Preda nu-i un om al fragmentelor, este un om al totalității ca Malraux, Camus și ca Sartre. Sunt spirite fine, care se simt bine pe spații mici, obiectul de analiză li se oferă ca fragmente. Autorul *Moromeților* este, repet, un spirit pentru totalitate. Reluând o propoziție celebră, am putea spune: *lumea este sarcina lui*. Lumea capătă un sens dacă se lasă cuprinsă, cunoscută, asumată ca un întreg, nu ca un fragment. (...) Preda e un spirit pentru totalitate și un spirit al totalității, un prozator al amplitudinii și în același timp un prozator modern obsedat de profunzimile, contradicțiile ființei

umane. A scrie o carte, spune el, într-o admirabilă frază, e un fenomen atât de fatal cum sunt fenomenele mari ale existenței: nașterile, morțile, seismele sociale”. ■ Tot aici este tipărită o inedită a lui Marin Preda, *Literatura română și cititorii ei*. „Literatura română se cunoaște, dar mă întreb dacă și cititorul român se cunoaște el pe sine... E adevărat că acest cititor de invidiat, care sporește într-un mod neliniștitor răspunderea scriitorului aflat la masa de scris, e amator și de cartea de senzație și chiar, din păcate, de cartea vulgară care-i vorbește într-un limbaj colorat și adesea colorat nu cu sevă, ci cu vopseaua falsității despre marile pasiuni, despre rătăcirile umane în dragoste, totodată melodramatice și de un violent prost gust. Explicația s-ar putea găsi în dorința de a citi cărți în care expunerea să fie mai simplă și subiectul mai atractiv. Rar se întâmplă ca un roman bun să întrunească din plin și aceste condiții. Absența capodoperelor ideale, care să entuziasmeze în absolut pe cititor, nu ne justifică să încurajăm prostul său gust, educația și nici maculatura care l-ar satisface și ne-ar înghiți atâtea sute de vagoane de hârtie”.

● „Cuvântul” (nr. 31) publică o declarație a lui Cornel Burtică, în contextul polemicii declanșate în presa literară în jurul romanului *Delirul* de Marin Preda. Fostul secretar C.C. al PCR își amintește că a pus la dispoziția scriitorului documentele referitoare la dictatura antonesciană și la rebeliunea legionară, furnizate prin intermediul șefului cancelariei de atunci, Aurel Duma. În ceea ce privește fragmentul despre tinerețea revoluționară a comunistului Nicolae Ceaușescu, scos din ultima ediție îngrijită de Ion Cristoiu, Cornel Burtică declară că „asupra lui Preda nu s-au făcut nici un fel de presiuni și că nimeni nu i-a sugerat un asemenea compromis”. □ Sub titlul *Socialismul este Hitler, este Mussolini, este Lenin și tot ceea ce a urmat de la Lenin încoace*, este publicată o a doua parte a unui interviu cu Alexandru Paleologu (interviu transcris de Ioan Buduca și Tudorel Urian). A.P.: „Gabriel Liiceanu a scris niște pagini regaliste care, după părerea mea, sunt unele dintre cele mai frumoase pagini pe care le cunoaște literatura politică și morală a României. Dar și considerațiile mai critice și mai puțin câștigate de anumite elanuri și devoțiuni ale altora din această redacție pe care i-am citit întotdeauna cu plăcere și interes. De pildă Andrei Cornea (...), i-am invidiat enorma erudiție și i-am prețuit eleganța argumentării. Iată, de pildă, polemica lui mai veche cu Matei Călinescu și mai nouă cu Liiceanu în problema monarhică: totul este bun în afară de teza principală că monarhia este un lucru naiv, irațional, arhaic, depășit etc. Aici apare, pentru un om atât de inteligent, negândirea. (...)/ Să revenim, însă. Există într-adevăr o anumită stângă la GDS și la revista «22». Am citit niște articole de Gabriel Andreescu foarte prosocialiste în care îmi atrăgea mie atenția că pun pe același teren socialismul real din țările foste comuniste cu socialismul occidental european. Cele două *sunt* pe același teren, cu deosebire că socialiștii occidentali s-au plasat într-o societate în care vechile structuri nu au fost eradicate”.

5 august

● Uniunea Scriitorilor organizează la Casa Vernescu o festivitate literară cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda. Potrivit cotidianului „Dreptatea”, seria discursurilor rostite cu această ocazie „a fost deschisă de Eugen Simion. Criticul, pe lângă părți laudative la adresa celui dispărut, a rostit o filipică împotriva detractorilor scriitorului. Aceștia au fost numiți, la un moment dat, nici mai mult, nici mai puțin decât: stupizi”. Mircea Dinescu a adăugat că „ar fi necesare luări de poziție în cazuri concrete, cum este cel al infamiilor la adresa lui Preda din gazeta dlor Barbu și Vadim. Într-adevăr, alocuțiunea lui Eugen Simion a fost foarte generală. De asemeni, nu am auzit de vreo luare de poziție a criticului împotriva «României Mari». În replică, Eugen Simion a spus că Uniunea ar trebui să aibă și alte preocupări: de exemplu, recuperarea jurnalului lui Marin Preda confiscat de Securitate”. (Cf. Iulian Comănescu, *Evocarea lui Marin Preda stârnește polemici aprinse*, în „Dreptatea”, 7 august 1992.)

● Într-un interviu acordat lui C. Stănescu pentru „Adevărul”, în cadrul unui grupaj supraintitulat *Marele singuratic*, Eugen Simion afirmă tranșant: „Preda n-a scris nici un capitol despre Nicolae Ceaușescu. (...) Unii comentatori au descoperit aici date din biografia dictatorului și au tras numaidecât concluzia că, da, gata, Preda a pactizat cu diavolul, *l-a făcut pe Nicolae Ceaușescu erou de roman...* Bănuiala lor a devenit, după 1990, certitudine și iată-l pe Preda atacat și din această direcție. Numai că bănuiala este o bănuială, iar romanul vorbește despre altceva, și anume despre un tânăr care moare înainte de a se îniția, ca eroii lui Malraux, în aventura revoluției. Trebuie judecat ca atare. Nu zic că-i bun sau rău ca erou de roman, zic doar (și subliniez acest fapt) că acei care-i atribuie alte identități se situează în afara criticii literare. Dl. Ion Cristoiu a făcut o eroare gravă eliminând, pe baza unei simple prezumții, un capitol din opera unui mare scriitor. Pe ce motiv și, în definitiv, cu ce drept? Nu-i văd deloc justificarea. Și mă îndoiesc că există vreuna, serioasă”. În legătură cu „colaboraționismul” lui Preda, Eugen Simion notează: „Acuzația de «colaboraționism», «nomenclaturism», «demisie intelectuală» etc. (susținută sistematic de «Contemporanul» condus de Nicolae Breban) mi se pare o aberație. Preda este un scriitor național și, într-o vreme în care era foarte greu să-ți păstrezi cumpătul și demnitatera, Preda a rămas o conștiință morală. A fost pentru mulți scriitori și pentru foarte mulți oameni din această țară un punct de reper, un model moral. El și opera lui, împreună, într-o imagine convingătoare, susținută de un talent epic care nu se naște în fiecare zi. Micile lui compromisuri (dar niciodată compromisuri cu ideile) sunt ceea ce sunt: mici compromisuri pentru a supraviețui, ca scriitor, într-un regim totalitar. Dar, atenție, *a supraviețui încercând să spui adevărul despre «era ticăloșilor»*. Este puțin? După opinia mea este esențialul” („Preda n-a scris nici un capitol despre Nicolae Ceaușescu”). ■ Pe aceeași pagină, într-un articol intitulat *Ultima soluție*,

Cristian Tudor Popescu notează: „Departe de a se fi încheiat, Era Ticăloșilor își urmează curgerea noroioasă. (...) vechile năravuri, revopsite la iuteală, ne năpădesc în valuri. Până în decembrie '89 am stat în genunchi, cu o placă de fontă pe creștet, acum stăm în picioare cu placa tot acolo. Am tot strigat «jos comunismul!», dar oamenii au rămas aceiași. Acum când am câștigat libertatea de a alege și a ne manifesta liber, n-am reușit ceva mai bun decât să umplem ecranul televizorului cu tot felul de fonfi, flecari, găgăuți sau gușați. Acum, când avem libertatea inițiativei, ticsim țara cu găinării, distrugem ce-am câștigat cu propria noastră sudoare, facem « afaceri » iresponsabile până la demență. Am dorit atâția ani să vedem odată deschise porțile uriașei pușcării care devenise România și acum, conform matematicelor, necruțătoarelor legi ale contactelor între civilizații, primim în cap un șuvoi de lături, atât din Vest cât și din Est./ Există totuși o soluție, o speranță? Da, ultima și singura. Trebuie să ne rugăm timpului să ne înghită mai repede (...), să bage generațiile noastre otrăvite în pământul patriei, unde și din hoiturile ticăloșilor pot răsări flori și crește grâul. Alte structuri, alte relații, alte moduri de a gândi și a fi nu sunt posibile decât cu *alți oameni*./ Cel care, cu puțin înainte de a muri, sau a fi ucis, a simțit toate acestea cu butucănosul său organ moral, propriu numai marilor cratori, a fost Marin Preda. Nu există alt omagiu pe care să-l putem aduce celei de-a 70-a nașteri a Scriitorului, decât re-citirea”. ■ Daniel Dimitriu semnează un text-evocare, *Un țaran în ograda lui*: „Prezență familiară în lumea noastră, Preda a fost în realitate, în realitatea prozei românești postbelice, un izolat, un singuratic, un scriitor căruia i-a lipsit perechea. A fost clasicul”.

● Nr. 29 al revistei „Luceafărul” se deschide cu un editorial politic (*Visul unei nopți de vară*) în care este criticat gestul PNL de a-l propune pe Regele Mihai I candidat la Președinția României. „Visul” ar fi însă acela ca „în ziua în care ar urma să-și depună cu toate actele în regulă candidatura pentru președinție, dl. Ion Iliescu să anunțe întregii țări – pe baza unei analize politice care nu e greu de făcut – intenția de a repune România în acord cu propria ei istorie prin refacerea puților cu tradiția statală românească de până la invazia ocupanților sovietici (...). Ar fi, fără îndoială, evenimentul secolului! Ar fi ca într-un vis, visul unei nopți de vară, când afară e prea cald ca să poți dormi, iar noi, înăuntrul, suntem prea obosiți ca să nu adormim, totuși. Iar visul acesta oximoronic de veghe somnolentă sau de somn în trezire face, orice s-ar spune, cât o istorie. Dacă ar fi să se împlinească în felul în care l-am descris mai înainte, atunci dl. Iliescu ar deveni pentru o clipă omul cel mai stimat din România. O singură întrebare ar fi să ne punem: dacă iubind acest vis se cuvine să și credem în el? Și un singur răspuns e de dat: depinde cine-l visează”. □ La rubrica „Momos”, Ștefan Agopian speculează pe marginea șanselor candidaturii lui Caius Dragomir din partea FSN-Roman, ca „adevăratul concurent” al lui Emil Constantinescu în primul tur al prezidențialelor: „Prin alegerea făcută, FSN dă o lovitură de maestru Convenției. Fiindcă partidul dlui

Roman va candida cu o persoană egală din toate punctele de vedere cu dl. Emil Constantinescu, dlui Caius Dragomir neputându-i-se reproșa nimic, doar poate că este la fel de necunoscut ca și candidatul CD. (...) doi intelectuali cu barbă” (*Lovitura FSN*).

• „Totuși iubirea” (nr. 30) marchează „momentul Preda”, la 70 de ani de la naștere, prin grupajul *Zile și nopți cu Marin Preda*. Adrian Păunescu observă că, spre deosebire de „Contemporanul” lui Nicolae Breban, unde Marin Preda e injuriat permanent de Gh. Grigurcu, „neterminatul Cristoiu are mai mult respect – chiar dacă cenzurează abuziv un capitol din *Delirul!* – pentru că a trezit din nou interesul în jurul operei lui Preda: *A stârnit o problemă Marin Preda?*”; „Marin Preda a fost și va rămâne un mare proprietar de cărți... scrise de mâna lui mereu ostenită, mereu inspirată. Miracolul creației l-a însoțit mereu pe cel care a murit atât de tânăr încât cărțile lui au ajuns mai bătrâne decât el. (...) Marin Preda nu poate fi demolat. Dar nici uitarea respectuoasă nu e soluție. (...) *Îi putem apăra opera genială și de igrasie, banalizare, și de precupețire și de uitare*”.

6 august

• În „Orizont” (nr. 14), Șerban Foarță publică editorialul *Votați soarele*, în care, dincolo de conținutul politico-electoral anti-FSN și anti-Ion Iliescu, autorul simte nevoia să ia distanță ironică față de „rolul de editorialist politic” pe care și l-a asumat „prin martie” și care e „pe cât de onorant, tot pe atâta de penibil”: „Să fii tot timpul *en vedette*, să te expui privirii critice aspre, scrutătoare a unui public invizibil (...) nu-i cea mai veselă condiție (...) când n-ai vocație de politolog sau, baremi, de politicastru? când astrul tău nu e politic”. □ Nicoleta Ghinea realizează un interviu cu criticul Alex. Ștefănescu (*Cu Alexandru Ștefănescu despre literatura română de azi*). Cele mai multe considerații vizează raporturile dintre scriitori și politic după 1989: „Acum o adevărată revelație poate fi considerată vocația de publiciști a unor scriitori care păreau să rămână toată viața prizonieri ai bibliotecii. Este vorba de exemplul de eruditul Adrian Marino, care a intrat în arenă ca un intransigent anticomunist, de rafinatul poet Petre Stoica, transformat într-un publicist dintre cei mai sarcastici, de Nicolae Manolescu, cel mai important critic român de după G. Călinescu, devenit un analist politic redutabil, de subtilul și emancipatul critic literar Mircea Mihăieș, care și el s-a angajat într-o luptă curajoasă cu forțele restauratoare și de mulți alți scriitori care au simțit de datoria lor să ia atitudine, chiar și cu riscul de a-și neglija opera literară. (...) Unii oameni politici îi suspectează pe nedrept pe scriitorii care se pronunță în probleme politice că sunt avizi de putere. În realitate, cu unele excepții, scriitorii n-au deloc nevoie de putere, ei vor din toată inima să se întoarcă la masa de scris și ar avea motive să ceară despăgubiri liderilor politici pentru că nu-și fac datoria și îi obligă pe ei, pe scriitori, să-i suplinească. (...) Se simte o lipsă de entu-

ziasm față de literatură, perfect explicabilă, datorită faptului că în România se produc transformări dramatice, care fac ca literatura să pară o îndeletnicire frivolă”. Printre revelațiile editoriale postdecembriste este semnalat romanul de sertar *Gulliver în țara minciunilor* de Ion Eremia, comparat „ca factură și valoare” cu 1984 de George Orwell. Puținii tineri debutanți care beneficiază de sufragiile criticului (Iustin Panța și Romulus Brâncoveanu în poezie, Ioan Mihai Cochinescu în proză, Andreea Deciu, Claudiu Constantinescu și Romanița Constantinescu în critică) sunt considerați maturi, dar excesiv de subtili și puțin entuziaști, vădind în fața literaturii o oboseală alexandrină. Sunt menționați – la solicitarea interviuatoarei – „primii opt” jurnaliști ai momentului 1992: Ion Cristoiu, Ion D. Goia, Aurelia Boriga, Cornel Nistorescu, Tudor Octavian, Petre Mihai Băcanu, Alina Mungiu, Octavian Paler. □ Brândușa Armanca restituie și comentează trei scrisori din 1981 ale lui Radu Petrescu către Ioana Rauschan (*Al treilea*). Schimbul de scrisori a avut loc în preajma unicei întâlniri a celor doi, înainte de prematura dispariție a prozatorului. □ Mircea Mihăieș semnalează, succint, principalele tendințele ale pieței americane de carte, dominate de voga nonficțiunii și a biografiilor de personaje politice importante (*Logica succesului de librărie*). □ Vladimir Tismăneanu prezintă o expoziție de artă anticomunist-revoluționară din Estul Europei, găzduită de Institutul Smithsonian din Washington (*Discursul revoltei și al demnității*). □ Cornel Ungureanu comentează volumul de povestiri *Unelte, arme, instrumente* de Viorel Marineasa, elogiind virtuțile postmoderne, superioare romanelor „deloc de neglijat” al autorului (*Co-lecțiile lui Viorel Marineasa*).

- Sub titlul *Conceptul de mit la Lucian Blaga și Mircea Eliade*, Ion Vlad întreprinde în „Tribuna” (nr. 31) o analiză comparativă a ideilor despre mit formulate de cei doi gânditori, analiză „utilă în definirea formulei lor spirituale, ca și într-o eventuală și (...) necesară discuție asupra mitului în cultura noastră”.

7 august

- Gabriela Adameșteanu își începe editorialul din nr. 31 al revistei „22” – *Sub cortina electorală s-au aliniat trusturile de presă* – cu câteva considerații amare privitoare la statutul marginal al literaturii în România de după 1989: „Vreme de două decenii am făcut și eu parte din publicul anonim care deschidea «România literară» la pagina cronicii literare ca să vadă ce spune Nicolae Manolescu despre ultima carte nou-apărută. Tranziția a mutat însă peste noapte literatura din cartierul rezidențial al interesului public de ieri în periferia de azi. Cititorul răbdător al (cam prolixiei) noastre literaturi s-a metamorfozat în cititorul stresat al ofertelor de slujbă, vânzare/cumpărare, interesat de informația-tip (cokteii de știri, zvonuri și bârfe). Cronica politică s-a înălțat în top, luând locul cronicii literare. Iar în locul lui Nicolae Manolescu,

ce își pregătise propria sa substituție din cronicar literar în comentator politic când brusc a fost înghițit de efervescența vieții politice, nu a urcat încă nimeni”. □ Octavian Paler, Ion Cristoiu, Dan C. Mihăilescu, Augustin Buzura, Mihai Creangă, Radu G. Țeposu, Caius Dragomir, Adrian Marino, Smaranda Enache, Cornel Nistorescu, Dan Petrescu, Doina Cornea, Tia Șerbănescu, Alexandru Andrieș, Cristian Tudor Popescu, Stere Gulea, Dorin Tudoran, Nicolae Manolescu, Gabriel Dimisianu și Petre Mihai Băcanu participă la o anchetă a revistei „22” (realizată de Oana Armeanu), răspunzând următoarelor întrebări: „1. Ce publicații citiți și de ce? 2. Care este publicația preferată și de ce?”.

● În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 32), Gheorghe Grigurcu publică articolul *Nefărtatele Arghezi*: „Cu ocazia celei de-a 25-a comemorări a morții marelui Arghezi, mă văd nevoit a protesta împotriva unei mașinațiuni dintre cele mai puțin demne. Moraliști improvizați țipă că s-ar fi început, după '89, o demolare a valorilor, între care și autorul *Cuvintelor potrivite*. (...) Astfel, subsemnatul a fost asemănat cu... Sorin Toma! De parcă aș fi contestat undeva geniul și însemnătatea lui Arghezi, pentru a cărui admirație am fost pedepsit, încă din adolescență, cu o exmatriculare! Poetul Grigore Vieru, al cărui patetism e tot mai penibil investit în eroare și injurie, pretinde că aș fi ajuns «a juca tontoroiul» «cu nerușinare» pe mormintele unor Arghezi, Sadoveanu, Călinescu! De parcă m-aș fi dezis vreodată de sentimentul de profundă prețuire, de nu chiar evlavie, pe care l-am purtat dintru început creațiilor lor reprezentative, perene! Domnilor cu pricina nu le convine să se vorbească despre oportunism, ceea ce e cu totul altceva. (...) A consemna cu mâhnire căderea, atât morală cât și estetică, de după 1955, a autorului volumelor *1907, Cântare omului*, precum și a numeroaselor tablete oficioase, ba chiar și «cuvântări» pe placul partidului, care-l manipula ca pe un prapur, nu înseamnă nici pe departe a-l «nega»! dimpotrivă, e un gest de luciditate necesară pentru a proteja ideea axiologică! Cum l-aș fi putut nega pe un creator... de geniu, cu o operă uluitor de bogată, ce covârșește paginile conjuncturale, pe poetul a cărui asemănare cu Eminescu (...) o consider mult mai pertinentă decât, bunăoară, cea, de care se abuzează, dintre Nichita Stănescu și Eminescu? Fobia «negației», obsesia «detractorilor» nu sunt decât simptomele unei conștiințe încărcate. (...) Dovediți, vă rog, cine a pretins, «după decembrie 1989», cum cronometrează dl. Eugen Simion, că Arghezi nu e un mare, un fundamental scriitor român? Eu, cel puțin, nu am știre de așa ceva”.

● În nr. 33 al revistei „Literatorul”, Edgar Papu scrie despre *Lucian Blaga pe linia seculară a filosofie românești*. □ Eugen Simion propune *Patru imagini ale criticii* pe sistemul barthesian, semnificativ-anecdotic, al lui „îmi place/nu-mi place”. □ Același Eugen Simion recomandă o proză a debutantului, proaspăt-licențiatului Bogdan Popescu (*Păcătosul*) în „linia Caragiale-Preda”: „Depinde de el să devină mâine un prozator care să se impună”.

● În „Contrapunct” (nr. 26), Ioana Pârvulescu îi ia un interviu comparatistei româno-americane Eliza Miruna Ghil de la Colombia University („**Democrația e un lucru banal pentru care lupți tenace și nu neapărat romantic**”). □ Ion Bogdan Lefter reformulează în parametrii ecuației opozitive „vechi vs. nou”, „totalitarism anacronic vs. democrație liberală” și „modernism vs. postmodernism” conceptul de „bătălie canonică” propus publicului românesc de profesorul Virgil Nemoianu în 1991, definind postmodernismul ca „radicalism al tuturor toleranțelor” (**Între „trecut” și „viitor”**).

● Într-un articol din „Adevărul”, **Céline, nazistul**, C. Stănescu scrie: „Înțeleg (...) că sunt în România școli în care profesori români, dedați la politica românească de azi, îi «învață» pe copii că mari scriitori români, ca Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Petrescu Camil și Preda Marin, ba și Nichita-Hrístea Stănescu sunt (...) «colaboraționiști» (...), au susținut cu prestigiul lor regimul dictatorial din România. (...) / Dar Eminescu, «poetul național», care a fost «protolegionar», conform viziunii lui I. Necoșescu, mai merită el stima noastră și mândria? Mai cu seamă, le spun unii profesori copiilor, că el «s-a ridicat» și contra războiului din 1877, scriind în «Timpul» conservatorilor un articol fulminant pe această temă. (...) / Este timp destul ca elevii de azi să afle mâine și să judece singuri faptele scriitorilor predați în clasă, conform programei de învățământ. Lui Sadoveanu legionarii i-au ars cărțile în piață. Este normal ca astăzi unii profesori să i le ardă în clasă, informându-i pe elevi cât de «compromis» este autorul *Baltagului*? / Acestei nebunii trebuie să i se pună capăt. Să-i lăsăm pe elevii de azi să judece singuri, când vor putea și cum vor dori «colaboraționismele» scriitorilor numiți mai înainte. Nu e rolul școlii și al profesorilor să-i «compromită». Rolul lor este să-i îndemne să învețe, să-i citească! (...) Altminteri, nici «nazistul» Célin n-ar mai fi predat și învățat în liceele franțuzești. Și, nu-i așa, noi suntem francofoni...”

● În „România Mare” (nr. 109), Romulus Vulpescu scrie despre „degenerație”, în articolul **De! Generația Noastră**: „Lucrurile au degenerat în asemenea hal, încât și noi, cei din generația de atunci, am degenerat odată cu ele și din cauza lor, fiind însemnați cu fierul roșu al cedărilor, al compromisurilor, al pac-tizărilor, al trădărilor, al renunțărilor – stigmatе ale stărilor de acum 30-40 de ani, stări și circumstanțe perpetuate și amplificate cu asupra de măsură astăzi”. □ Despre anomaliiile societății contemporane și „permanenta agresiune a ororii asupra psihicului atât de încercat al omului, în această epocă a cărei trăsătură primordială este *poluarea* cu orice preț, pe orice căi” scrie Ileana Vulpescu în **Olimpiada: olimpică și olimplană**. Autoarea își continuă expunerea despre valorile vechi *versus* nonvalorile postmoderne în **Actualitatea Clasicilor**, trecând de la Dante la Orwell și apoi la politica dâmbovițeană.

9 august

● În „Adevărul literar și artistic” (nr. 128), C. Stănescu publică un text cvasi-memorialistic intitulat **Cu Marin Preda în campanie electorală** – despre

candidatura scriitorului pentru Marea Adunare Națională, în primăvara lui 1980. Împreună cu Paul Anghel și Cornel Popescu, C. Stănescu l-a însoțit pe Marin Preda în turneul electoral prin județul Teleorman. În final, o scenă relevantă, cu Preda la un Congres al culturii de la Sala Polivalentă, așezat pe trepte, între rânduri, pe un ziar, cu capul în mâini, „ca un țăran gârbovit, privind nu se știe unde”; „Și, la un moment dat, în timp ce vorbitorii își făceau meseria, în toiul aplauzelor, el s-a ridicat, a coborât cu o liniște grea și a ieșit, strivit de singurătate, din Sala Polivalentă. În prezidiu erau scriitori, conducători de partid și de stat. Nomenclaturii”.

10 august

• Într-un eseu din LA&I (nr. 31), *Nae Ionescu prin Mircea Vulcănescu*, Dan C. Mihăilescu pune față în față două figuri tutelare ale generației interbelice, pornind de la volumul lui Mircea Vulcănescu *Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut* (Editura Humanitas 1992): „Între Nae Ionescu și discipolii săi, ca între fitil și dinamită, s-a întâmplat acea clasică «întâlnire la mijloc de drum», prin care se cristalizează o nouă generație. Atracția reciprocă se bazează pe străvechiul principiul erotico-religios «Nu m-ai fi căutat, dacă nu m-ai fi găsit deja»”. În cazul lui Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu „pune relația acțiune-contemplație în subtextul raportului Occident-Orient. (...) Una e să propui un model etic și un instrumentar conceptual, lăsând emulilor deschiderea opțiunii, și altceva să organizezi contemplația, să treci de la idee la faptă. Ce-a fost fals la Nae Ionescu: nesațiul politic sau apetitul metafizic?”.

11 august

• În „Cuvântul” (nr. 32), sub genericul *Cerem anchetarea condițiilor în care a murit Marin Preda*, Carol Sebestyen publică relatarea unei discuții cu ultima soție a scriitorului: *Doamna Elena Preda crede că soțul ei a fost asasinat*. Notița rezumativă a materialului consemnează: „În povestea pe care doamna Preda ne-a spus-o, există destule incoerențe și bizarerii. Un lucru e sigur: moartea lui Marin Preda a survenit în condiții mai mult decât dubioase. Nici un comunicat oficial nu a lămurit modul în care scriitorul a părăsit această lume. Mărturia Elenei Preda are mertiul de a numi fără echivoc persoanele și instituțiile datoare opiniei publice cu explicații în legătură cu ilustrul ei soț”. Soția prozatorului arată, printre altele, că nu i-a fost încredințat certificatul de deces și că, în urma autopsiei, „dr. Șchipu, vecin al familiei Preda, i-a mărturisit că organele interne ale scriitorului prezentau leziuni multiple, provocate prin lovire. Preda, a mai spus cu teamă în glas doctorul Șchiopu, fusese bătut de profesioniști”. Elena Preda își amintește că obiectele (ochelarii și sacoul romancierului) pe care voia să le trimită la un „examen de laborator”, pentru că prezentau urme suspecte, i-au fost sustrate în urma unei percheziții nocturne. De asemenea, multe dintre scrisorile primite de autorul *Moromeților*,

păstrate în arhiva Editurii Cartea Românească, au fost sustrase. Elena Preda precizează că după apariția *Delirului*, scriitorul primea amenințări de la „o așa-zisă grupare legionară care-și dădea adresa și numărul de telefon”. La final, soția prozatorului menționează un episod care ar fi convins-o că Marin Preda a fost asasinat de KGB: „După moartea lui Preda, ea a fost urmărită ani la rând de un personaj securist de-a dreptul legendar. Gheorghe Iana. Într-un moment de oboseală a pândeii reciproce, Elena Preda l-a întrebat de-a dreptul: «Cine l-a ucis pe soțul meu? Ai noștri?». «În nici un caz», a răspuns Iana. «Dar atunci, cine? Rușii?». Capul bătrânului securist s-a aplecat aprobator și evlavios”. □ La rubrica „Vă recomandăm să citiți”, Dan Ciachir scrie despre memoriile lui N. Carandino, *Noapți albe și zile negre* (1992). □ Cornel Ungureanu publică articolul *Camil Petrescu era convins că țărani din Banat îl vor alege*: „Camil vrea să recreeze aristocrația, spiritul aristocratic, elita. Și mai vrea să înlocuiască aristocrația Imperiilor cu Noocrația. Cavalerul dreptății sociale, jurnalistul ar fi primul locuitor al utopiei camilpetresciene”.

12 august

● În editorialul din „România literară” (nr. 23), *Logica frizerească*, Adriana Bittel scrie: „Conducătorii comuniști nu suportau nici un amănunt individualizator, voiau să aibă în fața ochilor masa indistinctă și reacționând la unison, monotonia blocurilor tip, chiar și la sate, peisajul fasonat geometric. A fi diferit, distinct, echivala cu o sfidare și le stârnea furia./ Aversiunea lor pentru bărbii, de exemplu, a luat pe la începutul anilor '70 aspectul unei vânători organizate: hirsuții erau hăituiți de miliție și securitate, vârați în frizerii și rașitunși cu forța, spre satisfacția nătângă a unor bucureșteni ce se comportau cam ca pe 14 iunie. Caracteristice tagmei Bisericești și artiștilor neconformiști, categorii deopotrivă detestate de comuniști, revenite în modă în Occident prin mișcarea contestatară hippy, bărbile și părul lung echivalau cu «o atitudine dușmănoasă» față de întregul popor fără deosebire, ras, tuns, săpunit, acceptând fără să crâcnească perdafurile activiștilor specializați în bărbii la modul metaforic, din ce în ce mai stufoase, exorbitante, țesălate cu slugărmicie de dimineată pînă seara./ În mentalul colectiv, blamările de sus, îndelungi, vehemente au lăsat urme. (...) Victimele mâniei populare sunt mai ales acele persoane care ies într-un fel sau altul din comun: «după ce că ai plete, sau ești ras în cap, sau ai fustă scurtă, mai ai și nerușinarea să..., vă știm noi pe ăștia...»./ Înregimentarea, gândirea în truisme, disprețul pentru «elite» ca expresie a complexelor de cultură, reacția agresivă la tot ce contrariază obișnuințele (chiar obișnuința în mizerabil) sunt exploatare încă politic de puterea neocomunistă, care are experiența și mijloacele de a le manevra. Faptul că doi dintre candidații la președinție poartă barbă a stârnit imediat discuții, comentatorii considerând acest amănunt neesențial ca un handicap în fața electoratului. Încă din primele interviuri au fost întrebați dacă vor renunța la podoaba

facială. Conservatorismul ceaușist își spune cuvântul. Orice detaliu exterior neconform șablonului «om de rînd» contrariază (să ne aducem aminte cât s-a glosat împrejurul papionului în campania trecută!). Că aceste aprehensiuni însculcate sunt arbitrar stă dovadă faptul că prin alte părți ale lumii barba intră în uniforma revoluționară de extrema stîngă. Între aparență și esență, sfîșiate de logica frizerească în ofensivă restauratoare, stăm ca liant fiecare dintre noi, individualități capabile de judecată și opțiune”. □ Sub titlul **Literatura, Ideologia și politica**, Adrian Marino publică un fragment din *Biografia ideii de literatură* (vol. III), în pregătire la Editura Dacia.

● Nr. 30 al revistei „Luceafărul” este dedicat, în mare parte, împlinirii a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda. Sub titlul **Marin Preda mărturisitorul** sunt reluate câteva dintre cele mai cunoscute articole pe teme morale ale lui Marin Preda (*Neobosita inventivitate a tipului infect, Compromisul cu ideile, Noutatea tipurilor umane, Polemica, Scriitorul și cuvîntul, Ce vom citi mâine?*), alături de un grupaj fotografic restitativ. ■ Eugen Uricaru publică un articol rememorativ despre Marin Preda, căruia îi datorează nu numai debutul editorial, ci și un premiu al Uniunii Scriitorilor „din partea unui juriu al cărui președinte era”. Dar „misterul «însoțirii» mele cu Marin Preda pe ascunsele căi ale cunoașterii a devenit cu adevărat hotărâtor în viața mea literară atunci când viața lui Marin Preda s-a sfârșit. Cum s-a sfârșit această viață, nimeni nu are de unde s-o știe, sau cel puțin așa pare”. Este evocată veghea la căpătâiul prozatorului defunct: „N-am îndrăznit să-l privesc (...) Știam că de voi întoarce privirea, de mă voi uita la Marin Preda s-ar fi putut întâmpla ca el să deschidă ochii, s-ar putea atunci să-i surprind privirea ironică, acea privire care răzbătea prin lentilele groase și reușea să te dezbrace de orice prejudecată și de orice haină închipuită”. □ Nicolae Prelipceanu semnează un articol de atitudine moral-politică (**Purtători, cu toții ai aceleiași cruci**) în care îi atacă pe intelectualii-adversari ai Pieței Universității: „Printre miile de greșeli pe care le-am făcut în viață, și de care îmi aduc aminte întotdeauna cu umilința de a afla cât de neînsemnat sunt, cea mai strigătoare la cer este umilința de a fi fost doar martor la invazia minerilor din iunie 1990 și de a nu fi ieșit în stradă să-mi clamez disprețul față de toți cei ce recurg la bătă pentru a-și impune opțiunile. (...) Știu că m-ar fi strivit ca pe un vierme – și chiar un vierme eram – dar creed că era mai bine așa, decât să trăiesc mai apoi, ani, cu amintirea unei astfel de monstruoase întâmplări. Despre care prietenii președintelui, interesați poate să devină academicieni sau pur și simplu întunecați la minte spuneau «ei, nu-i chiar așa...» ori «bine le-au făcut legionarilor»! Pentru că puțini sunt în stare să iasă din propria piele în care – se spune – nu-și încap. (...) Mă simt vinovat de a fi fost contemporan cu cel mai rușinos episod din istoria patriei mele, chiar dacă de el sunt responsabili niște oameni clasați, numărați... (...) Văd uneori în fața ochilor, aievea, acele mase cenușii de oameni cu băte și răngi în mână, și-mi aduc aminte de un poet român în viață

car, cu ani în urmă, umbla prin oraș cu o rangă în geantă, arătând-o cui voia să o vadă, și amenințându-și confrății, ba pe unul chiar altoindu-l cu ea în cap, încât acela era cât pe ce să-și piardă ochiul. Poetul își rezolva – credea el – în felul acesta neînțelegerile și antipatiile de ordin literar ori social. Nu știu dacă mai este înzestrat cu faimoasa rangă. Știu doar că victima lui aprobă, din tot sufletul, și azi, dacă o întrebi, agresiunea minerilor din iunie '90 numai, nu și pe cea din septembrie '91, într-atât îi urăște pe cei din Piața Universității. Și nici o clipă nu se gândește că astfel își aprobă, din tot sufletul, călăul”. □ Liviu Ioan Stoiciu evocă dispariția, la 39 de ani, a poetului Cristian Șişman, „izolat în mijlocul unei societăți obosite” (*Florin Mugur îl conduce pe lumea cealaltă pe Cristian Șişman*): „Zile la rând, înainte să moară, lui Cristian Șişman i s-a arătat Florin Mugur, blând, odihnitor, feeric (...) Florin Mugur îl chema, dispus să-i fie ghid pe lumea cealaltă, în labirint? (...) Cristian Șişman a murit, cu adevărat, de foame: era un schelet, schelet de «sihastru familist», uitat de Dumnezeu... Prietenii lui prea devotați, care l-au spălat după moarte, mărturiseau că ni-au putut închipui că poate fi cineva până-ntr-atât de slab, era numai piele și os, incredibila lui «inaniție» (nu vreau să reiau aici ce am publicat, patetic, în acest sens în «Cotidianul» din 30 iulie cu fotografia poetului) «autoînfometare programată», anemiindu-l la maxim și reactivându-i o boală TBC permanent înăbușită cu pigmentații ale pielii, căderea părului și insuficiență respiratorie ce aveau să-i fie fatale”. □ Florin Manolescu comentează *Jurnalul unui pseudo-filosof* de Arșavir Acterian (*O apologie a deriziunii*), cu considerații despre „armenitatea” acestui jurnal, despre simpatia sporită a vârstnicului A.A. față de reprezentanții noului val scriitoricesc din anii '70-'80 în raport cu tonul mult mai „cârcotaș” față de proprii congeneri. În ansamblu, „Ceea ce ne atrage atenția din capul locului la acest scriitor «secret», care i-a cunoscut pe toți reprezentanții de seamă ai generației '27 și care a rămas multă vreme în legătură cu ei, e (...) dezinteresul când real, când jucat (sau poate numai aparent) față de propria «operă»”.

13 august

- În interviul acordat Adrianei Stoichițoiu-Ichim și publicat în cotidianul „Dimineața”, Eugen Simion, analizând evoluția „Caietelor critice”, ajunse la cel de-al cincizecilea număr, definește relația dintre cultură și politică drept una „complexă și tensionată”: „Complexă – pentru că politicul a dominat totdeauna literatura, tensionată – pentru că relațiile dintre cultură și politică n-au fost niciodată în favoarea culturii. (...) În epoca post-revoluționară, lucrurile s-au amestecat și mai mult și cultura este amenințată, după părerea mea din două direcții. Una este cea de natură economică (...). Pe de altă parte, concentrarea inteligențelor și talentelor în sfera politicului sărăcește cultura în mod evident”.
- Eugenia Tudor-Anton publică în „Dreptatea” articolul *De la „arta conversației” la... „arta dezinformării”*, în care atrage atenția asupra „agresivității

primitive” din ziare fără nici o orientare precum „Națiunea”, unde s-ar fi afirmat calomnios că „Regele Mihai I ar fi dat țara pe mâna comuniștilor și a rușilor”. Autoarea articolului remarcă, tot în „Națiunea”, un articol al lui Edgar Papu (publicat în serial) despre aristocratul Ghika. „Publicitatea, însă, a unora dintre «producțiile» unei traducătoare și scriitoare cu pretenții – devenită înverșunată antimonarhistă – care se extaziază compunând versulețe șchioape de genul: «fost monarh, biet pensionar/ vreau republică în dar»... mă duce cu gândul la foarte puțin gingașele și tot atât de puțin manieratele Piscupeasca și Protopopeasca din *Five o'clock*, aristocrate precupețe ori cârciumărese deghi-zate în cucoane... Autoarea *Artei conversației* [Ileana Vulpescu] și-a dat arama pe față și, fără fasoane a tradus (cine știe din ce considerente obscure) o broșură a bastardului din linia regelui Carol al II-lea, cu pretenții la averile și la tronul țării. Vorba ceea: antimonarhistă dar și cochetând cu bastarzii monar-hiei. O fi vrut să-i facă pe plac dlui Iliescu... care l-a primit pe Paul Lambrino la Cotroceni în timp ce cu Regele Mihai I s-a purtat atât de inelegant sub diverse pretexte!”

● Într-un articol din „România liberă”, Octavian Paler scrie: „«Junii corupți» detestați de Eminescu veneau de la Paris cu moda occidentală. «Junii corupți» apăruiți după al doilea război mondial, din blestemul Yaltei, au venit de la Moscova, cu moda sovietică. Și unii și alții au fost stricători de tradiții. Și unii și alții s-au înstrăinat de spiritul românesc. Dar dacă «junii corupți» veniți de la Paris aduceau, în cosmopolitismul lor, ceva din modernitatea de care aveam nevoie, «junii corupți» veniți de la Moscova n-au adus cu ei decât un cosmo-politism ideologic, încă și mai periculos, mai dizolvant, decât cosmopolitismul obișnuit. (...) «Junii corupți» veniți de la Moscova nu și-au ascuns niciodată, în ultimii doi ani, preferințele. Ei au nostalgia României de după Yalta, România colhozurilor, a statului atotputernic, a «vizitelor de lucru» în care «înalții oaspeți» să fie păziți cu pistoale mitralieră de afecțiunea localnicilor. Cos-mopolitismul lor ideologic îi leagă iremediabil de partea de coșmar a trecutului nostru, pe care nu încetează s-o apere, cerându-ne și nouă să n-o «denigrăm», fără să se sinchisească de faptul că, astfel, devin avocații unei siluiri istorice, organizate de o putere străină. Ei chiar detestă România dinainte de Yalta, când eram «Belgia Orientului», și au învățat s-o deteste metodic, punând lupta de clasă deasupra sentimentului național. Oricine poate observa că tot ce ține de România dinainte de Yalta îi irită pe Ion Iliescu și pe cei din jurul lui. Monarhia. Partidele istorice. Proprietatea țărănească individuală. Democrația «burgheză». Deschiderea spre Occident. Tradițiile noastre nu înseamnă pentru ei nimic, dincolo de evlavia protocolară de la parastase oficiale și dincolo de gesticulația electorală”. Morala fabulei: „Ion Iliescu e un caz tipic de «june corupt» care și-a intrat, definitiv, în rol”.

● În „Liberalul”, apare un articol al Ancăi Enescu despre *Marin Preda și delictul de creație*.

● În „Tribuna” (nr. 32), Mircea Eliade face obiectul unor articole semnate de Diana Adamek – **Petre Țuțea-Mircea Eliade** (cronică la volumul cu același titlu editat, sub îngrijirea lui Ioan Moldovan, de Biblioteca Revistei „Familia”, Oradea, 1992) – și Irina Petraș – **Întrebarea care rodește**, despre volumul *Taina Indiei (texte inedite)*, ediție îngrijită de Mircea Handoca (Editura Icar) și reunind conferințele tânărului Eliade rostite la Radio între 1932 și 1938.

14 august

● Nr. 34 al revistei „Literatorul” deschide, sub semnătura lui Euger Simion, seria „barthesiană” **Îmi place/nu-mi place...** de critică subiectiv-simptomatologică: „Nu-mi plac oamenii care vorbesc mult, firile indiscrete, bănuitoare, cei care abuzează de sinceritate; nu-mi plac mesele lungi, antreurile consistente (...), nu-mi plac cei care fac din elitism un program social, elita unei națiuni nu se recrutează niciodată dintre elitiștii programatici, acești detestabili ciocoi lustruiți și cinici”. □ Constantin Trandafir semnează un articol despre „lecția critică” a lui E. Lovinescu (**Criticul în stare pură**) „Principiul autonomiei esteticului este, fără îndoială, determinant în statutul criticii, însă, tot la fel, dacă nu cumva mai mult, contează independența morală a criticului”.

● Revista „22” (nr. 32) îl omagiază pe Marin Preda, care ar fi împlinit, pe 5 august 1992, 70 de ani (**Remember: Marin Preda**): „Ne-am gândit ades cum ar fi văzut el această lume în mișcare și cum ar fi reacționat în fața *spiritului primar agresiv* care pendulează între negarea și anexarea sa”. Grupajul dedicat scriitorului cuprinde un poem al Ilenei Mălăncioiu, **In memoriam**, câteva citate din Marin Preda și extrase dintr-un text al lui Lucian Raicu.

● În „România Mare” (nr. 110), Leonard Gavriliu îl atacă pe directorul onorific al „României libere”: **Domnul Octavian Paler ne oferă puțină pato-logică** (referitor la articolul **Puțină logică** din „România liberă”, nr. din 28 iulie, în care Octavian Paler își manifesta nemulțumirea că un rege legitim, Mihai I, a fost propus drept candidat la președinție de către Radu Câmpeanu – PNL): „El, care în autobiografia sa calofilă, mărturisea că, *fără să dea aproape nimic, a dorit totul*, ne «dă» azi de toate, dar, de fapt, mai nimic în articolele sale scrise, pare-se, pe acea insulă pe care o târăște melcește cu sine și unde ajung «doar ecouri slabe ale patimilor care sfâșie lumea». Adesea se încapățânează să ne dea, de fapt, ce nu are – uitând de spusa lui Oscar Wilde că *Supremul viciu este să fii superficial*”.

16 august

● Laurențiu Ulici scrie în „România liberă” despre Petre Țuțea (**Socrate, fără Platon**): „Într-adevăr, în scris Petre Țuțea aproape că nu avea nici un haz, era extrem de confuz, dezlânat, prețios și, de la un punct încolo, chiar ridicol. Atunci am încercat împreună cu un prieten, poate cel mai fidel audient al lui

Petre Țuțea din acea perioadă, să verific această bizarkerie. L-am înregistrat, cu voia lui, acolo, în cafenea, pe filosof și apoi am transcris. Pe hârtie, ceva parcă se pierduse din farmecul rostirii, dar rămăsese spontaneitatea sintagmelor, mai totdeauna memorabile prin *ce* spunea și *cum* spunea. I-am citi dlui Țuțea propriul său text. N-a zis nimic, dar chipul său arăta o ușoară nedumerire. Presupun, acum, că avea conștiința celor ce se întâmplau cu sine însuși, dar că, nouă cel puțin, nu ne-a mărturisit-o niciodată. Mult mai târziu, când am avut prilejul să-i citesc un întreg manuscris, am înțeles despre ce era vorba: Petre Țuțea era eminamente un *spontan*, adică un om care nu lasă între gând și exprimarea lui nici o distanță. Celebra, strălucitoarea lui oraltate era integral spontană (spre deosebire, bunăoară, de a unui Nae Ionescu, mai mereu elaborată, pregătită). În *spontan*, Petre Țuțea a fost, probabil, marele performer al gândirii românești”.

18 august

- „Azi” reproduce cuvântul rostit de Eugen Simion la recepția organizată cu prilejul sărbătoririi a 50 de apariții ale „Caietelor critice”: „Idea de la care am pornit a fost *să nu facem cultură de partid*, să facem cultura românească cu toate forțele spirituale care există astăzi în teritoriul etern al limbii române. Ideea noastră este de a reconstrui spiritul literaturii române împreună cu toate forțele care doresc acest lucru. De aceea, într-un moment în care se spune că orice intelectual trebuie să facă politică noi zicem că orice intelectual/orice literat trebuie să facă literatură română. Acesta este programul nostru. Sunt unii care sunt de acord cu noi, sunt alții care sunt în dezacord și consideră că suntem oamenii puterii, că trăim sub jugul puterii. Vreau să spun că unica noastră dorință este de a sluji limba română fără să facem o discriminare între cel care trăiește la Paris, dar gândește în spiritul culturii noastre, și cel care trăiește la Chișinău și vrea să intre acolo unde aparține de fapt, adică în cadrul culturii românești”.

- În „Cuvântul” (nr. 33), Carol Sebestyen formulează *O întrebare pentru scriitorul Gheorghe Grigurcu*: „Recent, cu prilejul comemorării a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda, dl. Eugen Simion v-a acuzat, în termeni foarte duri, că sunteți profanatorul memoriei romancierului. Articolele dv. despre «scăderile morale» ale unor mari scriitori au provocat vii controverse. Vă simțiți un Saint-Just al culturii române?”. Gh.G.: „Nu mă pot socoti «un Saint-Just», deoarece sunt un adversar al violenței și al tereoarei de orice fel. (...) Îmi repugnă grosolănia de limbaj, chiar când se întâmplă să o întâlnesc (...) în revistele afine. (...) Încerc a stâmi discuții în jurul unor cazuri de demisie morală, împletită cu degradarea estetică (urmare a celei dintâi), ridicându-mă împotriva fetișizărilor, a mecanismelor dogmatice (...). Modesta mea prestație se dorește într-o sferă democratică. (...)/ Cică așa fi profanat memoria lui Marin Preda. Și încă alături de Nicolae Breban, adică într-un fel de conspirație cu

vechiul meu coleg de facultate de la Cluj, care a avut gentilețea a-mi oferi o rubrică la «Contemporanul – ideea europeană», fără a-mi clinti măcar o virgulă, fără a-mi sugera măcar o singură propoziție, chiar dacă uneori (...) părerile noastre nu coincid. Paznicii templului care mă fac profanator uită câteva fapte ce nu le convin. Imaginea pe acre au construit-o însemnatului prozator decedat este una hagiografică, deci convențională, deci perisabilă. (...) Mistica predistă, ca orice cult de persoană, e menită eșecului. Nu doar subsemnatul, asupra căruia vă năpustiți, a pus-o sub semnul întrebării, ci și o seamă de «uscături» (a fost întrebuințat cuvântul) precum Ion Negoitescu, Monica Lovinescu, Cornel Regman, Adrian Marino, S. Damian, Pavel Chihaia, Alexandru George, Barbu Cioculescu ș.a./ Aflu din «România liberă» (...) că dl. Eugen Simion, imperturbabil estetic cum îl știm, m-a calificat cu ocazia evocării la Uniunea Scriitorilor, a lui Marin Preda, printr-un epitet clinic. (...) Nu procedează tot așa, adică prin oralități victorioase, D.R. Popescu? Și alții urcați în aceeași barcă strâmtă – în cap cu luntrașul – Caronul ei – Dumitru Popescu-Dumnezeu? (...) Dacă academicianul Eugen Simion face uz de termeni medicali, ne putem imagina un medic la fel de vizionar, care pune pacienților săi diagnostice critice. Un bolnav e lovinescian, altul structuralist, altul arhetipal, altul marxist-leninist”. □ Sub fotografia criticului Eugen Simion apare următorul text (nesemnat): „Din nou, viața literară românească o imită pe cea politică. O înverșunată campanie electorală literară se desfășoară pe marginea celor două propuneri ale Acaemiei Române pentru Premiul Nobel: Șt. Aug. Doinaș și Marin Sorescu. Criticul Eugen Simion este trup, suflet și culoare politică alături de Marin Sorescu”. □ Volumul lui Vladimir Tismăneanu *Ghilotina de scrum* (Editura de Vest, Timișoara, 1992) este recomandat de Ioan Buduca pentru că „reprezintă cea mai curajoasă analiză politică scrisă de un intelectual român a responsabilităților istorice ale generației Tismăneanu-tatăl și cea mai profundă investigație existențială asupra rupturii dintre generația primei noastre nomenclaturi și aceea a copiilor ei”.

19 august

● Sub titlul *Mircea Eliade ca zeu*, H.-R. Patapievici comentează condescendent, în „România literară” (nr. 24), volumul lui Mircea Handoca, *Mircea Eliade. Câteva ipostaze ale unei personalități proteice* (Editura Minerva, București, 1992): „Strivit de prestigiul lui Eliade, Handoca nu a îndrăznit să vină cu o idee a sa înspre ideile lui Mircea Eliade, simțindu-se, cred, asemenea secretarului perpetuu al unui colegiu de îngeri: conștient că nu înțelege totul, simte că are datoria să nu scape nimic. El nu judecă, înregistrează. Dacă Balzac s-a declarat secretarul societății civile, Handoca se vrea stenograful unei vocații care îl transcende izbitor și pe care, plin de iubire, o înțelege hagiografic./ În definitiv, cu excepția lipsei de relief a omului Eliade și a castrării istoriei de sevele ei truculente, tonul triumfal al cărții nu deranjează.

Este o hagiografie colocvială, condusă cu blândețe și toleranță de un spirit cordial, dominat de amenitate și confiscat de ingenuitățile admirației. (...)/ Fără a fi indispensabilă, cartea sa e îndeosebi utilă. Altminteri, este evident că peste contribuțiile lui Mircea Handoca nu se poate trece. Dar nici nu se poate rămâne la ele”. □ Andriana Fianu realizează un interviu cu prozatorul Bujor Nedelcovici, *Întâlnire cu secolul 21*, abordând teme legate preponderent de istoria recentă și de ideologiile secolului XX.

● Editorialul politic din numărul 31 al revistei „Luceafărul” (*Colacul de salvare*) este o pledoarie pentru „soluția monarhică”, văzută, paradoxal, ca o soluție consensuală de care ar beneficia inclusiv „nomenclatura comunistă”, „apologeții ei”, autorii „măcelului din decembrie”, „cei care au inițiat vestitele mineriade” și „vinovații moral pentru cacealmaua post-decembristă”, în urma unei inevitabile și necesare „amnistii politice generale” oferite – în vederea reconcilierii – de un Rege care „nu poate fi al unui singur partid”. Revenirea pe tronul României a lui Mihai I ar garanta, de asemenea, „sporirea credibilității noastre în lume”, „creșterea solicitudinii financiar-economice din partea țărilor dezvoltate”, cu rezultate directe asupra bunăstării social-economice interne, rezolvarea „problemei naționale” (combaterea separatiștilor maghiari, „punerea în termeni corecți” a „chestiunii Basarabiei și a Bucovinei de Nord”) și, în fine, „adevărata abandonare a structurilor de tip comunist”: „Ținem să precizăm că tot ce am spus până aici nu este rezultatul unei prezumtive simpatii pro-monarhice. De altfel, nici nu nutrim asemenea simpatii. Numai că, pentru acest moment din evoluția socio-politică a României, soluția monarhică are, dacă gândim logic și realist, mai multe șanse decât alte soluții de a coaliza eforturile societății românești spre ceea ce poporul român merită să aibă: o viață mai bună și mai dreaptă”. □ Eugen Uricaru semnează, la rândul său, un articol politic legat de miza apropiatelor alegeri (*De la armistițiu, prin vot, la pace*): „Pacea pentru România va depinde de rezultatul alegerilor. În locul armelor vor hotărâ voturile. De va fi un vot decisiv pentru democrație, atunci putem spune că țara noastră încheie al doilea război mondial ca țară învingătoare. De va fi un vot pentru o formulă «originală», țara noastră va încheia cel de-al doilea război mondial cu statutul care i-a fost deja acordat în urmă cu 40 de ani – țară învinsă! Și nu ar fi decât o acceptare de bunăvoie a ceea ce ni s-a impus.(...) A opta pentru democrație înseamnă, în fapt, a opta pentru pace. Pace la hotare, pace înăuntrul lor. (...) Noi suntem într-o situație comică, nimeni nu ne mai ocupă, în schimb ne-am ocupat singuri după plecarea ocupanților. Poate aceasta a fost și garanția care le-a fost oferită atunci pentru a pleca. Dacă nu ne dezocupăm cât mai repede, situația, din comică, va deveni tragică. Să sperăm că ne vom fi dezmeticit îndeajuns până pe 27 septembrie și că armistițiul început în decembrie 1989 ce a întrerupt temporar războiul purtat de unii dintre români împotriva tuturor românilor (ultima fază a celui de al doilea război mondial pentru România) va avea ca rezultat pacea”. □ Sub titlul

Cum a murit Marin Preda?, Florin Manolescu comentează cea de-a doua ediție a volumului *Marin Preda, între viață și moarte* de Savu Dumitrescu (șoferul prozatorului). Noua ediție, „mai puțin literară și poate chiar mai lipsită de măsură, ne oferă în schimb numeroase alte surprize. Prima dintre ele ține de indiscreția destăinuirilor privind viața de familie a scriitorului, cu toate servituțile și mizeriile ei. (...) Tot de la Marin Preda, Savu Dumitrescu știe că după apariția primului volum din «Delirul» ar fi urmat o discuție penibilă cu Cornel Burtică la Comitetul Central, unde prozatorului i s-ar fi cerut să-l introducă pe Ceaușescu în cel de-al doilea volum al romanului. «- Băga-l-aș în p... măsii de slugă împachetată, ar fi exclamat atunci Marin Preda în fața șoferului său, auzi pentru ce m-a chemat el/ – Dar pentru ce v-a chemat, dom' Preda?/ Aici potopul de înjurături s-a dezlănțuit pur și simplu»/ - Auzi, domnule, cum domnule? Aș putea eu să accept vreodată să fiu obligat de acest Burtică, sau chiar condiționat, auzi, condiționat?» Însă destăinuirile cele mai senzaționale sunt acelea legate de ultimele zile din viața lui Marin Preda, pentru că ele aruncă o lumină nouă asupra împrejurărilor în care scriitorul a murit”. E vorba, în primul rând, de un „individ” care l-a căutat pe Preda, în preziua morții acestuia, la Editura Cartea Românească, în vederea unui interviu programat pentru 15 mai 1990. Potrivit autorului cărții, „individul nu a mai venit la interviul din data stabilită, în schimb l-a contactat la telefon, angajând o discuție cu prozatorul care a durat un timp destul de bunicel. Discuția devenea din ce în ce mai agitată. Spre finalul convorbirii, Marin Preda a început să se enerveze, și chiar țipând la interlocutorul său l-a întrebat: «Și, în final, ce tot vrei de la mine, domnule?» Și celălalt i-a răspuns: «Eu nu mai vreau nimic, decât să știu dacă mai aveți ceva din whisky-ul pe care vi l-am dat cadou». «Vrei să știi?» «Da, vreau să știu! Ați consumat toată băutura? Când voi putea veni să vă aduc alta?» «Da, domnule, am consumat-o, chiar acum jumătate de oră am consumat ultimul păhărel» «Atunci să-ți fie de bine, domnule, dar eu cred că nu mai apuci ziua de mâine!». A fost găsit mort pe 16 mai 1990, înainte de orele 13,00, la Mogoșoaia, de unde ar fi trebuit să plece la Focșani, însoțit de Cornel Popescu și doctorul Dan Claudiu Tănăsescu, la o întâlnire cu cititorii”.

20 august

● În revista „Orizont” (nr. 15), un editorial al lui Șerban Foarță (*Habeas corpus*) prefătează ludic cea mai mare parte a sumarului, axată pe problematica feminității și a corpului. □ Sub genericul *Liniste și asceză* sunt publicate câteva reportaje scriitoricești despre viața monahală feminină: *Povestea timpului* de Daniel Vighi, *Energii luminoase și caste* de Mircea Pora și *Viața imblânzită* de Viorel Marineasa. □ Pe contrapagină, Mariana Gyurczick traduce eseuul *Înțelepciunea dragostei* de Alain Finkielkraut. □ Sub titlul *Scrisori de dragoste*, Cornel Ungureanu prezintă și publică un schimb episolar

al scriitoarei Anișoara Odeanu cu Camil Petrescu (din perioada 1936-1943) și – adiacent – cu profesorul și publicistul lugojean Liviu Roman (din 1930). □ Sunt restituite, de asemenea, fragmente confesive (inclusiv despre „chestiunea feministă”) ale unei alte scriitoare și publiciste bănățene, Cora Irineu: *O sinucidere care nu dovedește nimic*. □ Este publicat, în traducerea și prezentarea Corinei Iordache, un fragment din eseu *O cameră numai a ta* de Virginia Woolf. □ Adriana Babeți realizează un interviu cu comparatista româno-americană Eliza Miruna Ghil: *Despre feminism și bastioanele masculinului*. □ Aceeași A[driana] B[abeți] semnalează entuziast, „când nimeni nu se mai aștepta”, apariția unui nou număr al revistei „Agora” din SUA (conduse de Dorin Tudoran), care „preia mult din forța de șoc a «Meridianului»” deja defunct (*Din nou, „Agora”*).

21 august

● În „Literatorul” (nr. 35), Eugen Simion își continuă „testul” barthesian (*Îmi place/nu-mi place...*) cu noi opțiuni subiective: „Îmi plac câinii și detest pisicile (altă prejudecată, recunosc). (...) Nu-mi plac dispecerii în lumea ideilor (acoperă o vocație refulată de polițiști) (...) Nu-mi place scrisul lăbărțat, nu-mi place poezia care narează, nu mă dau în vânt după proza poetică și drama filosofică, prefer poezia în stare pură și filosofia ca filosofie”. □ D. Vatamaniuc scrie despre „sistemul filosofic” al lui Eminescu, reconstituit din manuscrise de către M. Ciurdariu într-un studiu din revista „Secolul 20” (*Eminescu printre filosofi*). □ Mircea Coloșeanco restituie un epistolar inedit: *Jon Barbu în corespondență cu Gh. Țițeica*. □ Mihaela Constantinescu publică un studiu despre *Conceptul de postmodernism*.

● În nr. 34 din „Contemporanul. Ideea Europeană” este publicat un prim episod dintr-un lung dialog purtat de Florin Sicoie cu Stelian Tănase („Scriitorul e asemeni lui Cronos: înghite clipele”); scriitorul intervievat vorbește despre generația căreia îi aparține – menționându-i, între prieteni, pe Mircea Cărtărescu și pe Vladimir Tismăneanu –, despre anii formării sale intelectuale și despre rațiunile în virtutea cărora a ales să scrie roman, iar nu să se ocupe de filosofie sau de politologie. „Cred că orice generație se «așază» pe un eveniment istoric de amploare: un război mondial, o revoluție, o revoltă ca aceea din Franța lui '68, care a răsturnat regimul gaullist, definind acolo perioada post- '68. Generația noastră va fi marcată de Decembrie '89 și se va numi generație decembristă. (...) Acest Decembrie '89 va sta în centrul preocupărilor noastre intelectuale pe durata întregii noastre vieți. (...) Vom rămâne niște veterani ai evenimentelor din Decembrie. Vom fi priviți cu îngăduință și ironie de către cei care vor veni după noi. (...) Ei ne vor privi ca pe niște veterani, ca pe niște eroi, ca pe niște personaje istorice. Ne va amuza candoarea lor, pentru că suntem niște oameni de tot rândul; viața ne-a făcut să ne trezim în vârtoarea evenimentelor”. Întrebat dacă „implicarea intelectualului în

politică este o necesitate sau o plăcere” și ce anume îl determină pe intelectual să intre în politică, Stelian Tănase răspunde, după un lung ocol: „E o altă lume la care trebuie să ne adaptăm. Aș vrea să spun aici ce pătesc acum, ca scriitor. Vezi, lumea de dinainte nu mă mai interesează. Dar toate rădăcinile mele sunt acolo. (...) Mă întorc la întrebarea ta despre ce caut eu în politică – eu am fost un cercetător al lumii comuniste, trecerea mea de la filosofie la politică s-a făcut pe o punte a lecturii, a bibliotecii. Am citit probabil câteva mii de cărți în anii '80 despre bolșevism, lumea politică comunistă, fenomenul comunist”. Transcrierea acestui dialog va continua de-a lungul mai multor numere: „*Aș spune că dacă vrei să compromiți pe cineva îl împingi în politică*” (nr. 35, din 28 august 1992), „*În toți anii mei '70-'80 am fost dominat moralicește de miturile disidenței est-europene*” (nr. 36, din 4 septembrie 1992), „*A scrie acum e un act de și mai mare curaj decât înainte*” (nr. 38, din 18 septembrie 1992), „*Era o sustragere a intelectualilor ce nu voiau să participe*” (nr. 40, din 2 octombrie 1992), „*Faptul că tata era activist m-a frustrat toată viața*” (nr. 41, din 9 octombrie 1992) și „*După părerea mea, soluțiile nu sunt de stânga*” (nr. 42, din 16 octombrie 1992). □ În articolul *Un punct de vedere*, Gheorghe Grigurcu polemizează cu Laurențiu Ulici în privința „cazului” Marin Preda. Într-un articol din „România liberă” (publicat în nr. din 1 august 1992), Laurențiu Ulici acuzase falsa intransigență morală a revizuirilor ce îi vizează, după 1989, pe scriitori precum Marin Preda. În replică, Grigurcu susține că autorul *Moromeților* nu ar trebui să beneficieze, la judecata posterității, de un „regim privilegiat”: „Ar fi justificat un asemenea regim? Credem că nu, din măcar două motive: a) Eticul e o normă în sine, care se alterează dacă se aplică în funcție de norme eterogene (valoare estetică, proeminență socială, interese conjuncturale etc.), în fața căreia toți indivizii sunt egali. Întocmai ca la tribunal. Putem «ierta» o infracțiune pentru că ea a fost săvârșită de un ins talentat sau frumos sau bogat sau cu relații? b) Esteticul însuși e prejudiciat prin eludarea ethosului. N-am stima îndeajuns nu doar conceptul estetic, dar nici creația autorului *Vieții ca o pradă*, dacă n-am disocia scrierile lui pe deplin valide, reprezentative, de cele mai multe ori mai puțin conturbate de oportuniste (de la *Desfășurarea* și *Ana Roșculeț* la numeroase articole, declarații, interviuri, vădit înfeudate realismului-socialist, însemnate de obediența față de puterea totalitară, risipite de-a lungul întregii sale cariere). (...) Dl. Ulici poate fi liniștit. Nu cere nimeni decapitarea lui Marin Preda. (...) N-ar fi însă, din partea noastră, un semn de conformism (...) a ne face că nu vedem puternicele denivelări, văditele segmente negative ale acestei personalități? Subsemnatul nici n-am atins decât tangențial opera lui Marin Preda, susținând doar că teza exemplarității sale morale este inconsistentă. Și, în urma polemicii ce a avut loc și, după unele semne, mai continuă, suntem convinși că această teză s-a ruinat, că, în orice caz, nu mai poate fi formulată în termenii hagiografici care aveau până deunăzi o circulație nestăvilită. În

locul unei legende, a apărut o dispută. O dispută cu final previzibil. Conștiința critică a marcat un punct semnificativ”.

● Alexandru Paleologu publică în revista „22” (nr. 33) articolul *Memorie și societate*: „«Să nu fim nostalgici» – așa ni se spune. Nostalgia e paseism, cantonare în trecut (...), nostalgia înseamnă a privi înapoi, nu «înainte», cum ar trebui. Să fim moderni, să fim, dragă Doamne, «în pas cu vremea» (și ce vreme!). Am auzit de sute de ori îndemnul acesta, în deceniile pe care le-am trăit, din tinerețe și până acum, la capătul totalmente nostalgic al vieții./ (...) Am citit această respingere a nostalgiei și într-un interviu dat unei reviste franceze de un compatriot și confrate mai tânăr pe care-l admir de mai multă vreme și de care acum sunt alături nu numai în politica literară dar și în politica propriu-zisă./ Acest confrate nu poate să nu știe că marea literatură nu e (...) doar un lux, un agrement rafinat și tolerabil, eventual chiar admirabil, dar accesoriu, ci, dimpotrivă, exprimă chintesențele vieții și societății, extrase și elaborate de cele câteva sute de genii ale omenirii./ Nu se poate gândi politic corect fără trimitere la acest tezaur de experiență și cunoaștere a lumii. Dacă ne interesează societatea, adică viața umană în articulațiile ei, e aberant să facem abstracție de memoria societății pe care o conține literatura. Iar literatura își trage seva mai cu seamă, sub diverse forme, din nostalgie. (...)/ După un secol de socialism utopic și apoi «științific» (e exact același lucru) și după încă aproape un secol de socialism real, adică de teroare, încă se mai încordează alți nostalgici, cei care au nostalgia stalinismului, a lui Gheorghiu-Dej și a lui Ceaușescu, să mențină prin toate mijloacele, inclusiv măcelurile cele mai ucigașe și mai devastatoare, lumea «omului nou», a lui *homo sovieticus*, adică o lume fără memorie. Pe nostalgicii aceștia îi însoțește înjoncțiunea «să nu fim nostalgici»./ În toate țările unde a bântuit socialismul «științific» a fost extirpată memoria societății. Au crescut două generații care nu au decât o foarte vagă și falsă reprezentare a formelor de viață ale societății din țările lor înainte de 1939 (respectiv 1917). Dacă vor rămâne în această ignoranță, nu vor mai exista acolo decât hominieni nediferențiați, fără sentimente, stupizi, manipulabili, ignari, de tipul *homo sovieticus*, așa cum deja nu puțini și pe la noi se arată. (...)/ Antinostalgia, cu afectarea ei pretins realistă, nu e la urma urmei decât nesimțire, adică inaptitudine de percepere a realului“. □ Sub titlul *Scriitorul trebuie să vegheze la mersul lucrurilor în cetate*, citim un interviu cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca realizat, la Paris, de Magda Cârneci, interviu în care se încearcă o „recapitulare” a „ultimilor doi ani și jumătate, în ceea ce privește (...) poziția intelectualilor față de trecut, față de actualitate și față de propriul lor statut”. Monica Lovinescu regretă faptul că, după 1989, intelectualii români – cu precădere intelectualii umaniști și scriitorii – „nu par interesați să analizeze fenomenul comunist în ansamblul lui, să vadă ce s-a petrecut în România, comparativ cu ceea ce s-a petrecut în alte țări”, nu au citit sau nu doresc să dezbată cărți de referință

despre fenomenul concentraționar comunist scrise de intelectuali din alte țări ale lagărului socialist. Mai mult chiar, adaugă Virgil Ierunca, „în momentul când intelectualii români obosesc prea repede în legătură cu fenomenul concentraționar din Est, ei îl pun în paranteze și se ocupă în schimb de greșelile și abaterile unor scriitori din perioada dintre cele două războaie, ca să citez numai cazul Eliade. Ceea ce lasă impresia apăsată că de fapt noi nu ieșim din 45 de ani de totalitarism comunist, ci din 45 de ani de domnie legionară”. Și Monica Lovinescu, și Virgil Ierunca se arată îngrijorați de atenuarea radicalismului intelectualilor critici din România – foarte combativi în 1990 și 1991, însă dând deja, în 1992, semnele dezangajării politice, în favoarea unei întoarceri „înapoi către cultură”. O asemenea dezangajare este considerată de cei doi intervievați drept prematură și periculoasă. Virgil Ierunca afirmă chiar că a invoca, în 1992, „autonomia esteticului” înseamnă a cauționa partidul condus de Ion Iliescu: „Cred că rolul scriitorului care trebuie să vegheze la mersul lucrurilor în cetate ține și de anumite urgențe; și care sunt urgențele? Apariția noilor scriitori, care prin prestigiul lor slujesc impostura de azi, «tovarășii de drum» ai actualei puteri, ai acestei perioade neo-comuniste. Or, scriitorii adevărați trebuie să nu lase în pace, din timiditate, din comoditate, din interes sau din gentilețe, noii scriitori care sunt tovarășii de drum ai neo-puterii comuniste. Aceștia se declară autonomi, ei susțin «autonomia esteticului»: a vorbi despre asta astăzi înseamnă a o apăra numai pentru palatul Cotroceni, pentru că nu văd ce altă autonomie a esteticului se mai poate apăra azi în România: numai la Cotroceni se mai cere azi autonomia esteticului”. În legătură cu subiectul unui presupus nou colaboraționism, Monica Lovinescu face, la rândul-i, niște precizări: „Autonomia esteticului a fost, de la Maiorescu încoace, arma cea mai importantă de luptă, dar a o folosi astfel înseamnă a o lua în derâdere. (...) Or, terenul literar românesc nu a fost curățit dinainte, ca să poată fi folosit bine acum. Noile colaborări sunt posibile în măsura în care cele vechi nu au fost stigmatizate. Acest lucru e valabil și pentru alte domenii: atât timp cât nu se face acel «proces al comunismului», anumite fenomene pot continua și vor continua”. Tot Monica Lovinescu: „Spiritul critic al scriitorului român se exersează asupra a orice, în afară de literatură, de condiția sa. Cunoaștem teza rezistenței prin literatură. Ce înseamnă asta în contextul românesc? Că scriitorii n-au creat cu societatea, cu publicul cititor relații de solidaritate, ci doar relații de complicitate, prin «făcutul cu ochiul». Și această complicitate nu poate crea o societate civilă. Ceilalți scriitori din Cehoslovacia, Polonia, Ungaria au făcut-o prin solidaritate, prin implicare directă, prin samizdat, pe baricade uneori. Uimirea scriitorilor români că nu au o societate civilă o puneam pe seama acestei complicități, care nu a fost o solidaritate...”. În finalul dialogului, pornind de la exemplul lui N. Manolescu, Virgil Ierunca face un elogiu al intelectualului responsabil, implicat în politica activă: „Atunci când un literat pur, cum e Manolescu, își sacrifică identitatea de

Intelectual, în golul în care nimeni nu vrea să-și asume un rol politic major este el sprijinit de toți intelectualii români? N-am impresia. Prea puțini intelectuali români acceptă să modifice statutul cetății asediate de neo-comuniști: unul pentru că e timid, altul pentru că nu vrea, altul pentru că scrie operele complete, altul pentru că nu e fotogenic la televiziune etc. Or, politica mi se pare că rămâne o urgență, și o urgență convulsivă./ Intelectualul român e condamnat să aibă mereu o «prise de conscience» asupra realității, să acționeze fără coerență dar s-o facă, pentru că, în definitiv, în istorie, multe lucruri luminoase s-au făcut de către oamenii care au luptat fără speranță, ba chiar cele mai multe. De aceea, o concluzie sacrificială se impune: trebuie vegheat, trebuie spus, trebuie mărturisit, în ciuda lipsei de speranță”.

● În „Contrapunct” (nr. 27), Mariana Marin preia „Cronica politică” de la Emil Ionescu și publică un text intitulat *De ce strigi huo, mă animalule*, în care îl acuză pe președintele Ion Iliescu pentru apostrofarea rostită la adresa ziaristului constănțean Radu Mazăre: „În acest moment, Ion Iliescu este descalificat în campania prezidențială a României și, în mod normal, Parlamentul și Comisia Electorală trebuie să se întrunească și să ia în discuție starea președintelui în exercițiu până pe 27 septembrie”. □ Alex. Leo Șerban îi răspunde lui Teodor Baconsky (*Câteva precizări...*) în chestiunea polemicii despre „dracului avangardist”, arătând că, în pofida caracterului său declarat ateu, comunismul este o religie (fie și politică), iar „fundamentalismul” împotriva căruia A.L.Ș. se declară e o formă de intoleranță care se regăsește și în islamism, și în mozaism, și în ortodoxism: „Între intenție și aplicație, comunismul și creștinismul sunt echidistante; din câte știu, singura doctrină consecventă cu sine care a transpus în act cu «onestitate» propriile principii este nazismul; trebuie oare să-i admirăm această lipsă de duplicitate?”. □ Ioan Vieru îl interviuează pe poetul Traian T. Coșovei (*„Poporul român nu e o echipă de fotbal”*), care vorbește despre generația sa literară, îi ia apărarea lui N. Breban împotriva lui Mircea Iorgulescu și Dorin Tudoran (care-l acuza că ar fi fost „spion”) și face considerații privitoare la poporul român și victimele tranziției. □ Sub titlul *Povestea candidatului unic. Emil Constantinescu: un pericol real pentru Ion Iliescu*, Ion Vaciu realizează o anchetă în rândul mai multor personalități ale societății civile cu privire la șansele electorale ale candidatului CDR. Răspund: Stere Gulea (*Dl. Emil Constantinescu nu este un halterofil*), Florin Iaru (*Dl. Ion Iliescu va fi făcut sandwich*), Radu Filipescu (*Cred în victoria lui Emil Constantinescu*), Gabriela Adameșteanu (*Ion Iliescu reprezintă o necunoscută*), Smaranda Enache (*Cred într-un electorat matur*), Doina Uricariu (*Ion Iliescu trădează poporul român!*), Ioan Buduca (*Va participa candidatul FDSN la alegerile din toamnă?*), participanții la anchetă arătându-și, în general, încrederea și optimismul moderat în legătură cu șansele candidatului desemnat.

● În nr. 111 din „România Mare”, Dan Ioan Mirescu și Mihai Antonescu semnează grupajul *Lăcustele Culturii* (despre Andrei Pleșu, N. Manolescu, Dan Petrescu, Ion Cristoiu și alte „personaje nocive” ale perioadei 1990-1992, cu o întrebare-concluzie: „Ministerul Culturii sau balamuc?”). □ Mihai Ungheanu reamintește în articolul *21 august 1968 – o zi pentru istorie* ce a însemnat, în momentul invocat, opoziția fermă a României față de imperialismul sovetic.

23 august

● În „România liberă”, Laurențiu Ulici constată că „de doi ani încoace critica literară nu-și mai realizează, ca înainte, una din misiile care-i făcuseră cândva autoritatea: orientarea lecturii”: „Va trebui să ne obișnuim cu gândul că între lectură și literatură e un raport de cerere-ofertă care se autoreglează și pe care, dacă va dori să-l influențeze, critica literară va trebui, la rândul-i, să-l ia în considerație altfel decât o făcuse în condițiile unei activități editoriale dirijate din exterior, în cazul nostru de la etajul politic al societății. (...) Dacă tot se spune – și pe bună dreptate –, că, mai presus de toate, critica literară este conștiința de sine a literaturii, atunci situarea ei în avangarda înțelegerii modificărilor dinlăuntrul literaturii ca și dinlăuntrul receptării literaturii mi se pare întru totul firească. Se schimbă ceva în literatură, se schimbă ceva în lectură și se schimbă ceva în critică”.

24 august

● În LA&I (nr. 33), Constantin Zaharia publică eseul *Râsul lui Democrit și melancolia lui Cioran*, cu referiri la *Tratat de descompunere, Ispita de a exista, Istorie și utopie*: „Tristețea lui Cioran este acea maladie pe care medicina antică o numea *melancolie* când diagnostica nebunia provocată de excesul de umoare neagră. (...) Fără îndoială, noțiunea de *aigreur* nu este străină de latura resentimentară a melancoliei. Cât despre «gnoză», este vorba probabil de o ironie care vizează în general cunoașterea, ori pretenția unor privind caracterul cognoscibil al lumii. A afirma însă drept principiu al cunoașterii referitoare la istorie «acreala» nu mi se mai pare o ironie, ci o mărturisire în plus, deloc involuntară, a cuiva care se cunoaște pe sine mai bine ca nimeni altul. Luciditatea face din Cioran (...) unul din marile spirite ale veacului XX. Cei care nu-i cunosc melancolia și nici nu vor să știe de râsul lui Democrit, vor crede că este cam hazardat să susțin că mari adevăruri, seducătoare prin insolit și revoltatoare prin vehemență, pot fi rostite în virtutea nechibzuیتului «entuziasm filosofic», numit câteodată de alți nechibzuیتi *nebuie*”.

25 august

● În preambulul unei anchete din „Cuvântul” (nr. 34), realizate de Carol Sebestyen, *România propune 3 scriitori pentru premiul Nobel: Eugen Ionescu, Marin Sorescu și Ștefan Aug. Doinaș*, se afirmă ironic că „cineva

confundă desemnarea candidaților pentru premiul Nobel cu alegerile prezidențiale”. În acest sens, Cornel Moraru e convins că, mai ales „în spatele propunerii care-l vizează pe Sorescu” (propunere venită din partea Academiei Române), există rațiuni politice. Punct de vedere împărtășit și de Florin Iaru, care afirmă că, după 1989, „Marin Sorescu a devenit un om de casă al curții prezidențiale. (...) Așa că susținerea de către Academie, instituție aflată sub controlul direct al Cotrocenilor este firească”. Tot din motive politice ar fi susținut, crede F.I., și Ștefan Aug. Doinaș (propus de Universitatea din București și de Institutul „G. Călinescu”) – scriitorul cu pricina fiind candidatul Partidului Alianței Civice pentru Senat și beneficiind de sprijinul lui Emil Constantinescu, rectorul Universității. Și Gheorghe Grigurcu vede rațiuni politice în propunerea lui Marin Sorescu pentru Premiul Nobel, în vreme ce Mircea Dinescu, președintele Uniunii Scriitorilor, susținător al lui Eugen Ionescu, are convingerea că „marele skanderbeg se produce într-o mică bibliotecă din Stockholm unde bătrânii academicieni studiază cele 20 de dosare aflate cu adevărat în concurs”. Dintre cei chestionați, Ov. S. Crohmălniceanu și Eugen Simion resping implicarea politicului în recomandările lui Eugen Ionescu, Doinaș și Sorescu la Premiul Nobel pentru literatură. Ov. S. Crohmălniceanu: „Nu cred că este vorba de interese politice. În ce mă privește, optez pentru Eugen Ionescu. Nu mai e nevoie să spun de ce”. Eugen Simion: „În spatele acestor propuneri nu văd nimic politic. Toți trei sunt autori importanți și merită premiul Nobel. Dacă ar trebui să aleg aș începe cu Eugen Ionescu și aș continua cu Marin Sorescu”. □ Sub pretextul unei anunțate (dar neconfirmate ulterior) candidaturi la președinție a lui Mircea Dinescu, Dorina Băeșu îl interviuează în legătură cu programul politic și posibilele strategii de campanie: *Politica este cea mai veche prostituție din lume.* „– Unele persoane răuvoitoare s-au mirat când au auzit vestea candidaturii dvs. La președinție și-au zis cam în felul următor: cum, după ce-a dus la faliment Uniunea, vrea să ducă și țara? Ce răspuns le-ați da respectivilor răuvoitori?/ – Păi, dacă aș fi doctor docent în falimente, cum zic persoanele cu pricina, aș fi cel mai potrivit să preiau o țară falimentară, aș ști eu unde să-i pun prișnițele și de unde să apuc lipitoarea. Mai jos decât au dus-o profesioniștii dezastrului e greu de presupus că un biet amator ca mine o poate îmbrânci. Să-ți spun totuși un mic secret: spre deosebire de mari întreprinderi industriale care au făcut infarct și de CAP-urile care zac cu botul în țărână, CAP-ul de la Uniunea Scriitorilor funcționează încă. E o minune că așa cultivatori ai gratuității cum suntem noi, scriitorii, supraviețuim în talmeș-balmeșul ăsta comunisto-capitalist./ Sigur că revistele literare cu un tiraj între 1000 și 3000 de exemplare nu sunt rentabile. Responsabili pentru falimentul lor sunt și cei care le fac și eventual cei care nu le cumpără. În 1991 s-au pierdut 66 de milioane cu acele reviste. Dacă investeai în zahăr și vi-l vindeai la suprapreț, aș fi zis că sunt un președinte de scriitori dăștept. Eu, ca prostul, am investit în cultură. (...) De doi ani de zile

scriu pamflete, scrisori oficiale și memorii în trei culori către reprezentanții puterii, încercând să le explic că o țară fără cultură e ca o cocoasă fără cămilă. Beduinii FSN-iști nu au însă decât obsesia deșertului prin care plimbă 20 de milioane de locuitori, în speranța că fata morgana își va arăta până la urmă nurii capitaliști. (...)/ – *Care va fi sloganul dvs. electoral?*/ – Ca să scăpăm de populara impresie că «era mai bine pe vremea lui Ceaușescu», trebuie să cadă și Ion Iliescu să poa' să zică cetățeanul «era mai bine pe vremea lui Iliescu». (...)/ – *O întrebare clasică pentru un candidat la președinție: pe ce categorii socio-profesionale vă bazați? Ce program aveți pentru ele?*/ – Am un plan inedit pe care vi-l dezvălui în șoaptă și numai dvs.: visez să văd popii în biserică, țăranii pe câmp, militarii în cazarmă, actorii pe scenă și șoferii la volan. N-ar fi formidabil?/ – *Ce vă determină să candidați?*/ – Dacă eram japonez, după '89 îmi făceam harachiri de silă și din orgoliu. Nefiind japonez, îmi fac harachiri românesc: candidez./ – *Ce șanse vă acordați?*/ – Cine-i cinstit cu sine însuși și cu alegătorii nu are cum câștiga. Circulă teoria că prostituția ar fi una dintre cele mai vechi meserii de pe pământ. Nu-i adevărat. Politica e cea mai veche prostituție din lume. (...)/ – *Veți exploata în vreun fel, în campania electorală, faptul că ați fost disident?*/ – Atât de mulți aplaudaci se dau disidenți, încât n-am nici un chef să ies în față cu trecutul meu de ilegalist și de textier de muzică anticeaușistă”.

26 august

● Gabriel Dimisianu publică în „România literară” (nr. 25) editorialul **Național-populismul**: „Pentru a câștiga electoratul, sau, ca să fim exacți, pentru a stăvili cât de cât pierderile masive de aderenți înregistrate în ultimul an, deținătorii actuali ai puterii politice recurg tot mai insistent, dacă nu exclusiv, la resursele propagandistice ale național-populismului. Nu știm cine a conceput și propus, în cercurile tainice ale puterii, această tactică de urgență, dar vedem prea bine, la lumina zilei, cine o pune în aplicare cu cel mai mult zel. Este chiar președintele nostru, dl. Ion Iliescu, doritor cu orice preț să păstreze, măcar pentru încă patru ani, ceea ce a dobândit cu atâta aplomb în neuitata, mirifica zi de 20 mai 1990, cum bănuim că îi apare de câte ori se gândește la ea./ (...) Nu există comemorare istorică, aniversare de voievod, dezvelire de statuie, sanctificare, aducere în țară de moaște ilustre, înălțare în grad ofițeresc etc. etc., la care domnia sa, de față fiind, și este mai totdeauna, să nu apese pe accelerator în direcția excitării peste poate a sentimentului național. Nu uită, desigur, de fiecare dată, să evoce primejdiile care pândesc teritoriul României din toate părțile, dar mai ales dinspre vest, și în fața cărora se cuvine să ne prezentăm strâns uniți, pentru că și dinăuntru se urzește mereu câte ceva, în complicitate cu inamicii din afară ș.a.m.d. Acesta e punctul unu al discursului politic oficial. Punctul doi, și ultimul, deschide pârția populismului. Președintele și formațiunea sa politică sunt de partea mulțimilor muncitoare, a

celor care au înfăptuit cu trudă tot ce a fost bun sub vechiul regim (...), de partea celor care o duc greu și astăzi, a celor care suportă durițările economiei de piață («legile pietei ăsteia nenorocite»), sunt împotriva speculanților, a îmbogățitorilor peste noapte, a tulburătorilor ordinii publice (am văzut și în iunie '90!), a celor care cumpără pâinea «cu sacul și o dau la porci»./ Că asemenea retorică este – cum să-i spunem? – cam rudimentară, destinată parcă, astfel cum ni se înfățișează, unui public de subdezvoltați, acesta e un fapt care a început să-i stânjenească până și pe unii adepți înfocați ai președintelui Iliescu, din care ieri își făcuseră idol. (...)/ Dar orice ar fi, actualii deținători ai puterii politice mizează totul pe cartea național-populismului. Cu ce succes, vor arăta, dacă vor fi corecte, alegerile de la 27 septembrie. Nu mai e mult și ne vom satisface curiozitatea. Măcar atât”. □ H.-R. Patapievici (*Patriotism sau naționalism?*) aduce în discuție distincția dintre patriotism și naționalism: „Există (...) două moduri de a ne situa în interiorul iubirii de neam, din punctul de vedere al ideii politice. Un mod este al naționalismului, așa cum apare acesta definit de doctrinariii săi clasici. Al doilea, lipsit de doctrină, este exemplificat prin ceea ce, în absența unui nume mai bun, voi numi patriotism politic”. Trecând alert prin istoria conceptului de „naționalism” în cultura română, publicistul se oprește în chip deosebit asupra național-comunismului ceaușist: „Aici nu mai este vorba de idei politice, ci de mistica unei ființe naționale de fantezie, pe care istoricii au refuzat să o omologheze, dar care a constituit miezul unei opțiuni politice care îl situează pe N. Ceaușescu în imediata proximitate a naționalismului legionar. Ca și acesta, naționalismul ceaușist rezultă din substituirea unui sentiment, în definitiv, politic, patriotismul, cu unul abisal, incontrollabil, bazat pe postularea unei esențe etnice care se transmite odată cu sângele. Căci, în ciuda etimologiei sale, naționalismul este, în ultima sa intenție, un patriotism al sângelui. Este util să amintesc aici că regimul fundamentalist al lui N. Ceaușescu nu își găsește izvoare în tradiția politică a vechilor elite politice, ci în cultul conducătorului, practicat de Legiune”. □ În articolul intitulat *Flaubert*, Al. Paleologu comentează o carte nu demult apărută în Franța, *Bouvard, Flaubert et Pécuchet*, și formulează, la rândul-i, câteva considerații despre autorul *Educației sentimentale* – subevaluat în epoca în care Gide „se lepăda de «stil», pe care-l considera un fel de garnitură supra-adăugată și fără rost” și, „convertit la comunism, își umplea jurnalul, pagini după pagini, cu cea mai lamentabilă expectorație stalinistă”. În *Flaubert*, Al. Paleologu vede, între altele, un subtil ironist al „prostiei” incarnate de ideologie: „...Flaubert a dat una din cele mai lapidare definiții ale prostiei, într-o scrisoare către Louis Bouilhet: *oui, la bêtise consiste à vouloir conclure*. Fraza aceasta poate să șocheze, fiindcă în genere toată lumea aleargă după concluzii, caută în orice argumentare sfârșitul, adică nu argumentele ci concluzia; oamenii se adună, se simt aliați sau adversari pe temeiul «concluziilor» pe care le adoptă (căci concluziile nu se «trag», ele se adoptă, de aici

vina și autoritatea ideologiilor: o ideologie nu e altceva decât un pretext pentru o concluzie). Ideologiile se susțin la întruniri, la «ședințe», la «colocvii» sau în discuții; ele implică atitudini, luări de poziție, militantism. De pildă, pozițiile lui Farfuridi și Cațavencu, a lui Rică Venturiano, a lui Coriolan Drăgănescu. Dar nu numai acestea, în auditoriu public, ci și în cadru intim, discuțiile între «amici», între Lache și Mache, ce sunt altceva decât dezbateri ideologice, întemeiate pe un cert enciclopedism, ca în *O lacună, Situațiunea, Atmosferă încărcată, Inspecțiune* și așa mai departe. Lache și Mache sunt o specie mai guralivă și mai puțin laborioasă, a categoriei Bouvard și Pécuchet, o specie mai balcanică dar de aceeași esență. Dar marea viziune a lui Flaubert, marea lui lecție de anatomie intelectuală și marea lui premoniție istorică, se aplică de fapt la doi contemporani ai lui, a căror posteritate a fost glorioasă și grea de consecințe: încarnarea istorică reală a binomului Bouvard și Pécuchet (...) se numește: Marx și Engels”. □ Sub titlul *Un interviu stimulant*, Ov.S. Crohmălniceanu comentează volumul de convorbiri realizat de Mariana Marin cu Oana Orlea, *Ia-ți boarfele și mișcă!*, apărut la Cartea Românească în 1991: „Oana Orlea nu-i transformă în maniaci sadici pe toți membrii aparatului represiv și se abține să idealizeze comportările deținuților. Portretele ei sunt reci, exacte, schițate cu obiectivitate de romancier și, tocmai prin aceasta, convingătoare. Meritul crește când ne gândim că textul n-a fost scris, ci debitat în fața magnetofonului. Menționăm, totuși, câteva lucruri care stârnesc nedumerire: Mă îndoiesc că Ion a fost prezentat vreodată în școală drept «țăran militant comunist». Nu exista nici o motivație pentru aceasta. Apoi, Rebreanu se număra printre autorii âinuți la index, până în 1954, când am scris despre el, nu fără a fi amenințat că voi da socoteală pentru reabilitarea «colaboraționistului». Chiar «toată lumea era împotrivă», cum afirmă Oana Orlea (...)/? Cine manifestau, atunci, cu miile pe străzi strigând «jos Rădescu!»”.

● Nr. 32 al revistei „Luceafărul” se deschide cu un editorial politic (*Liniștea campaniei electorale*) care încearcă să explice „liniștea” (apatia neobișnuită a majorității populației) din preajma unui eveniment electoral atât de important, apreciind că, în curând, ea va fi „destrămată” sau, dimpotrivă, va „căpăta o semnificație precisă”: „Important e ca neliniștea campaniei electorale, dacă se va produce, să nu impieteze asupra liberului arbitru al alegătorilor, iar liniștea, dacă se va păstra, să nu le adoarmă simțul de orientare. Nu de alta, dar de liniștea-diversiune și de neliniștea-diversiune mai tot electoratul român s-a cam saturat”. □ Florin Manolescu comentează volumul *Mai sus de miazănoapte* al lui Vintilă Horia (*Mai sus de istorie*) în termeni elogioși: „Într-o limbă perfectă, plină de cadențe muzicale, de melancolie dar și de patetism, Vintilă Horia ne-a dat, prin *Mai sus de miazănoapte*, unul dintre cele mai frumoase romane ale diasporei românești”. □ Sub titlul *Un român întors din SUA crede că, în sfârșit, am intrat în Imperiul Otoman*, Nicolae Prelipceanu publică un amplu interviu cu criticul Dan Cristea, proaspăt întors din Statele

Unite unde tocmai a încheiat – la Yowa University – o teză de doctorat în literatură comparată despre scriitura autobiografică. Sunt atinse atât aspecte, așa-zicând, profesionale, cât și ținând de implicarea civico-politică: „Aș fi putut să termin teza cu aproximativ un semestru mai devreme dacă nu aș fi fost prins într-o adevărată vânatoare prin presă după știri și comentarii referitoare la țara noastră și la alte țări foste socialiste. (...) În afară de promisiuni, până în clipa de față nu am nici o propunere concretă de a fi angajat de Universitatea din București sau de Institutul de limbi străine. E adevărat că e vară, caniculă, că lumea e-n concediu, că așteaptă alegerile și câte și mai câte, dar rămâne dureros faptul că nimeni nu se arată pozitiv interesat în a angaja două persoane cu doctorate în Statele Unite, la o universitate cu prestigiu, a căror educare nu a costat nimic statul român și care, în plus, au decis să se stabilească definitiv în România. În schimb, nu mă îndoiesc că instituțiile despre care vorbesc sunt pline cu activiști vechi și noi. Reacomodarea cu România trece așadar prin punctul zero, prin șomaj. Vreau să fiu bine înțeles: nici eu, nici soția mea nu vrem nu știu ce privilegii care ar încălca statutul universitar, ci doar să fim angajați, pe bază de concurs, potrivit diplomelor noastre, pregătirii și experienței de care dispunem. Să fie prea mult? (...) României, dacă e vorba de dorit ceva, îi doresc schimbarea la față, adică abandonarea președintelui Iliescu și a noii cliici de nomenclaturiști. Mie îmi doresc o atmosferă prielnică lucrului, care să mă ajute să-mi realizez proiectul de a scrie o carte despre «cei trei B»: Blanchot, Bataille, Barthes”.

27 august

• În „Tribuna” (nr. 34), Ioan Maxim Danciu semnează editorialul ***Cultura ca acțiune***: „Pentru ca-n Europa să avem o cultură sănătoasă, sunt necesare două lucruri: primul, ca fiecare țară să aibă o cultură bine individualizată, și al doilea, ca diferite culturi să admită că există între ele relații reciproce, așa încât oricare să poată cunoaște influența celorlalte. Lucrul acesta este posibil datorită faptului că în cultură europeană există un element comun, o istorie edificată pe o anume interdependență dintre gândire, sentiment și comportament, pe un schimb între arte și idei (apud T.S. Eliot, finalul unui eseu din 1946 ce punea în dezbatere chiar *unitatea culturii europene*: «Nu susțin că politica și cultura n-au nimic comun. Dacă ar putea fi izolate total una de altă, poate că problema ar fi simplă. Structura politică a unei națiuni îi afectează cultura și este ea însăși, la rândul ei, afectată de cultură»”). □ Același Ioan Maxim Danciu realizează un interviu cu profesorul Virgil Stanciu (de la Catedra de limba și literatură engleză a Literelor clujene): ***Britanicii se simt răspunzători pentru tot ceea ce se întâmplă în lume***. □ Numărul este dedicat, în cea mai mare parte, literaturii engleze. Din sumar: Lawrence Durrell, ***Tunc*** (prezentare și traducere de Mircea Crăciun), George Santayana, ***Caracterul britanic*** (traducere de Marius Jucan); versuri de Seamus Heaney (prezentare și

traducere de Ana Laura Cocora); un amplu poem în proză de Malcolm Lowry, *Barca cea mai curajoasă* (în românește de Alexandru Vlad); un portret Virginia Wolf, *Acel univers ireal*, semnat de Diana Adamek.

28 august

● Nr. 36 al revistei „Literatorul” se deschide cu un editorial de atitudine al lui Valeriu Cristea (*Jos postcomunismul!*): „Jos postcomunismul nu presupune în nici un fel reabilitarea comunismului. (...) Dar nici mai departe, pe calea pe care mergem acum, nu e bine. (...) Nu mai vrem să fim conduși de infailibili căderii în prăpastie. Altfel am putea crede că reforma a fost gândită – și ne este impusă – ca o capcană”. □ Sub titlul *Răs și penitență*, preluat din cel al unui eseu al lui Octavio Paz despre Sartre, Eugen Simion semnează o apărare a intelectualului francez: „Am o ciudată simpatie pentru Jean-Paul Sartre, nici eu nu știu cu exactitate de unde vine, poate de la faptul că mulți scriitori (de la Eugène Ionesco la Octavio Paz) sunt enervați pe el și îi reproșează câte ceva, îi semnalează o inconsecvență, o frivolitate, o poziție aberantă... I-am citit mai toate scrierile și stilul lui tăios mi-a plăcut și continuă să-mi placă și azi: are geniul formulelor memorabile și știe să pună ordine în idei cu dialectica lui hegeliană. (...) Sartre este, în fond, un mare spirit și erorile, tăcerile, compromisurile, fac parte din personalitatea sa. (...) Sartre este, într-adevăr, o conștiință și o pasiune (formula lui Octavio Paz este fericită!), și, dacă a greșit în adevăturile sale, n-a greșit cu bună știință și în complicitate cu răul. *Angajamentul* său a fost sincer, și, când a înțeles că s-a înșelat, a recunoscut cu sinceritate și s-a lepădat de cuvintele sale. A trăit în văzul lumii și s-a spovedit în văzul lumii...”.

[AUGUST]

● În „Vatra” (nr. 8) este publicată a doua parte a unui articol semnat de Cornel Moraru, *Scadențe amânate*, unde se vorbește despre „încercarea de a legitima puciul din decembrie '89”, despre „cacealmaua alegerilor din mai 1990” și despre „mai recenta lovitură de stat din septembrie 1991 (ultima mineriadă)”. □ La rubrica „Radar”, Mihai Sin semnează un articol de reflecții socio-politice generale, intitulat *Lumea românească*, care pune pe tapet, între altele, problema „crizei de autoritate” din România, printre ale cărei cauze s-ar număra și „inflația «directorilor de conștiință””. □ Claude Karnoouh propune o reflecție asupra politicului pornind de la imaginea acestuia în bancurile politice din Estul comunist, deconstruind iluziile de receptare ale occidentalilor în această privință: „Unde să situezi spațiul social în care bancul politic înfloarește, se dezvoltă și se manifestă? El rămâne în esență apanajul claselor de mijloc, îndeosebi al *intelighenției*, atât a aceleia care se recomandă drept moștenitoare a unor grupuri sociale mai mult sau mai puțin privilegiate ale vechilor regimuri burgheze, cât și a celei care e produsul modernității

regimurilor comuniste (...) S-a spus și se tot repetă până la saturație: bancul politic e fructul regimurilor totalitare sau, cel puțin, dictatoriale. El ar enunța deci ireverența celor inocenți față de puterea politică – cea a vorbitorului și a ascultătorilor săi de moment – și le-ar oferi astfel iluzia comică (după mine chiar grotescă) a rămânării lor într-un spațiu exterior societății politice de care-și bat joc. Aceasta e, în general, interpretarea reținută și întreținută în Occident. Dar, în supraabundența bancurilor politice est-europene nu există cumva semnul unei redundanțe, expresie a inocenței, și indiciul unei retrageri, non-expresie a responsabilității subiectului în istorie? Ce spun aceste bancuri în multiplele lor modalități retorice? Batjocorirea puterii și a acoliților săi. Or, cei care le enunță, le colportează și se delectează cu ele aparțin cu siguranță grupurilor sociale care își au statutul și privilegiile (fie ele mediocre) ce decurg din bunăvoința puterii, însemnând adică acceptarea, fie chiar tacită și non-militantă, a acesteia. Cu alte cuvinte, bancul și ineficacitatea sa practică ocupă spațiul social al criticii la cei care s-au eschivat definitiv de la destinul de producător, care niciodată n-a fost trăit ca o împlinire a personalității, ci ca o veșnică repetare a aceleiași decăderi în necesitate: munca îndobitocitoare. În acest caz, bancul politic funcționează ca un semn de apartenență la o aceeași societate care s-a ferit de a produce refugiindu-se în discursul inocenței și al irresponsabilității actorului confruntat cu destinul istoric: ceea ce, paradoxal, poate, prezervează prin răs distanța dintre domeniul public și domeniul privat și, prin asta, hiatusul de netrecut al unui spațiu de libertate, inexpugnabil” (*E de răs ori de plâns? Bancul politic în Europa de est*, traducere de Cornelia Alexandru). □ Apare episodul al XXVII-lea din *Exerciții de despărțire* de Mircea Zăciu (ianuarie 1980). □ La rubrica „Vatra dialog”, Mircea Zăciu răspunde întrebărilor lui Alexandru Vlad, arătându-se de la început marcat de spectrul pierderii casei sale din Cluj, pe fondul instabilității juridice de după 1989: „Pierderea (...), și în condiții așa de «originale», a locuinței mele de pe strada Bisericii ortodoxe m-ar decide să nu mai revin niciodată acasă, în țara mea. Ar fi încă o performanță pe care nici fosta dictatură n-a putut să mi-o impună și iată că... (...) Nimeni, cred, cu atât mai puțin un scriitor, un creator în genere, nu poate fi mângâiat pentru pierderea locului său firesc, de naștere, cu ideea că opera sa rămâne oricum aici, *acasă*, în patrimoniul țării lui de baștină. Este, cum să spun, și modul ipocrit al «recuperărilor» sistemului totalitar în cazul unor artiști siliți să trăiască în exil, murind în exil și cărora li se flutura ideea că «aparțin» țării prin operă”. În privința atmosferei literaro-culturale din țară, Mircea Zăciu afirmă: „Cultura, căreia i se alocă sume ridicule într-un buget ce a permis și ar mai permite încă subvenția creației spirituale, nu intră în calculele noii prostocrații. Cum să se regăsească – după seismele prin care a tot trecut – literatura română în condițiile actuale? Când a scoate o carte de poezie, de critică, dar până și de proză originală ține de aventură, de «noroc», relații, bani, «miracol»?! Când scriitorul român care-și

stimează meseria și condeii se trezește împins la marginea societății îmbuibărilor, a noilor aparatcici și a noilor parveniți? Totuși, am sentimentul că – în pofida acestei condiții catastrofale, a marasmului și mizerabilismului dominante – literatura se străduiește să supraviețuiască, mai reușesc să apară și cărți noi, nu doar reeditări (multe discutabile), nici numai traduceri (rafistolat după altele vechi și trădând nivelul unui gust de lectură cel puțin îndoielnic!). De la *Levantul* lui Mircea Cărtărescu la ultima plachetă de poezie a lui Petre Stoica, *Visul vine pe scara de serviciu*, lirica românească a ultimei etape (doi ani totuși) înregistrează și mici victorii: Doinaș, Stoiciu, Mușina, Marta Petreu, Aurel Pantea, mulții alții – nu fac un inventar, firește – își marchează prezența. Tendința recuperării scriitorilor din exil e și ea în creștere: Ștefan Baciuc, Caraion, Goma, Mircea Eliade, Nedelcovici, Oana Orlea, Rodica Iulian, Culianu și alții încă încep să intre în conștiința unui nou public, să sperăm, tot mai larg, mai receptiv, mai bine orientat. În aceste condiții, apariția unei istorii literare îmi pare mai oportună, mai necesară ca oricând”. Despre istoriile literare semnate de I. Negoitescu și N. Manolescu, recent apărute, Mircea Zăciu crede că „aparțin totuși altei perioade. Și nici nu ating încă nivelul contemporaneității. Ele vor marca fără doar și poate un moment în istoriografia noastră literară (...); rămân însă marcate de spiritul epocii precedente”. Mai departe, Zăciu vorbește despre modul în care a ales să trateze chestiunea implicării în politică după 1990. □ La rubrica „Cronica literară”, Iulian Boldea se ocupă de volumul de poeme *Biblioteca de os* (1991) de Viorel Mureșan, Al. Cistelean de volumul de eseuri *Bibliopolis* (1990) de Dan Pavel, Cornel Moraru de *Teze neterminate* (1991) de Marta Petreu, iar Aurel Pantea de poemele din *Loc psihic* (1991) de aceeași autoare. □ În seria „Documentele continuității”, la rubrica „Ce istorie scriem?”, Ovidiu Pecican recenzează *Românii la Stalingrad* (1992) de Adrian Pandea, Ion Pavelescu și Eftimie Ardeleanu (*Tatăl meu*); apare al XVI-lea episod din *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. □ Vladimir Tismăneanu semnează studiul *Drumul spre Cominform: Internaționalism, Facționalism și Comunism național în România 1944-1948* (traducere de Alexandru Vlad). □ Camil Mureșanu e prezent cu studiul *Memorandumul și doctrinele constituțional-juridice moderne*. □ Apare al cincilea episod din dialogul cu Paul Goma intitulat *Despre Ostinato și altele*, unde vorbește despre relația fastă a literaturii cu muzica, plecând de la exemplul „auzului” caragialian, care-și „«autonomizează» personajele prin vorbire”. În continuare, Goma relatează despre decizia vehiculării unor nume reale de torționari în romanul său *Ostinato*: „Îmi asumam răspunderea (și consecințele) de a le spune pe nume celor răi – începând cu Stalin și cu Groza și cu Dej și cu Ana Pauker, continuând cu acei răi care, în momentul în care scriam (1965, 1966) erau în viață și, dacă nu mai erau «în funcție» ar fi putut fi, re-veni peste noapte – ca Teohari Georgescu, ca Alexandru Drăghici, apoi ca Gheorghe Enoiu, căpitanul torționar-criminal care

klucra» la Interne (...); ca sinistrul, animalul, Goiciu, directorul de la Gherla, Istrate, frații Șomlea, (mulții) frați și veri numiți Pop, Tudoran (sau Todoran); deasemeni, bestii securiste pe care eu nu le cunoscusem, nemijlocit, dar deveniseră și torționarii mei, aflând ce le făcuseră colegilor de celulă: Nikolski, Dumitrescu (directorul de la Pitești), Maromet (directorul al Jilavei în anii 50), Albion, Lazăr și atâția alții de la Canal...". Goma expune modul evaziv al cenzurii de a aborda „problema” numelor devoalate în romanul său: „«Problema»! Nu li se spunea în ruptul capului pe nume (aici... numele călăilor), erau indicate generic: «Problema... știi d-ta care...». La început, și eu: homo sovieticus, ziceam: «Da, o știu – a, problema...», abia după aceea făceam eforturi să ghicesc care anume... (...) în discuțiile (zic și eu așa) avute cu Gafița, cu Dodu, cu Leu, cu Cursaru, cu Măciucă, Bujor Sion, Ghișe, Stroia, Nicolescu – și, în fine, cu însuși Dumitru Popescu-Dumnezeu, ei n-au rostit niciodată – dar niciodată nume ale «colegilor și tovarășilor lor din sectorul MAI» – aflate scrise clar, citeț, cu toate literele – în textul propus editării. Există o latură magică a comportamentului comuniștilor față de *cuvânt*: având o ideologie primară, primitivă; atei fiind, ei cred mai vârtos decât credincioșii în cuvântul-făcător-de-realitate – de aceea interziceau *cuvinte* (pământ, libertate, Basarabia, moarte, negru etc.... depindea de... secretar-general), crezând ca niște adevărați credincioși (care nu cercetau) că, dacă nu se vor rosti anumite cuvinte, nu va mai exista nici realitatea denumită...; deasemeni, incantând, descântând cuvinte, implorau... materializarea lor...". □ În al nouălea episod al „Jurnalului de lectură”, Lucian Raicu recenzează volumul *Le puits de Babel* de Marthe Robert.

[AUGUST-SEPTEMBRIE]

• Într-un articol din „Viața românească” (nr. 8-9), Octavian Paler ia în discuție „cazul Preda”: „Cine s-ar fi așteptat ca autorul *Moromeților* să devină «un caz»? Eu unul, mărturisesc, nu. E adevărat, Marin Preda n-a fost «un disident». Dar a fost el, oare, «un colaboraționist», cum am auzit, uneori, zicându-se? A fost el, oare, unul dintre cei care au cauționat intelectual impostura vechiului regim? Un elementar respect pentru adevăr, așa cum îl văd eu, mă obligă să recunosc că sunt, pur și simplu, consternat în fața acestor acuzații./ Vreau să fiu corect înțeles. Nu cred că procedează bine nici cei care, pentru a-l apăra pe Marin Preda, resping orice rezervă, orice obiecție. Valorile autentice nu au nevoie de un respect necondiționat. Judecata nuanțată nu le știrbește prestigiul, ci îi explică, îi motivează. Dar de la acceptarea ideii că orice valoare e discutabilă până la a face din Marin Preda un vinovat, o personalitate duplicitară, un caz infamant, e o prăpastie care, pe mine, mă sperie, deoarece, dacă se poate vorbi despre «colaboraționismul» lui Preda, orice enormitate devine posibilă. (...) Cei care am trecut prin viața literară din acei ani știm că Preda era sensibil la flaterie, dar cine nu e?, că a acționat, în genere, cu un fel de prudență ță-

rănească. Dar mai știm cât de mult a însemnat în acea vreme, a tuturor destrăbălărilor, tenacitatea cu care Marin Preda a urmat ceea ce aș numi «o morală negativă», bazată pe refuz. Dacă nu și-a asumat riscuri sîdătoare, nimeni dintre cei care am navigat între Scylla și Charybda n-a fost mai încăpățînat în grija de a nu risca, în nici o situație, dezonoarea. S-a aflat, oare, Preda în grațiile puterii? Dimpotrivă, popularitatea lui intimida puterea și o obliga să-l ia cum era, să-l curteze chiar, fără să reușească să-l scoată din criteriile pe care le impusese și care au făcut din el, după părerea mea, un reper moral al rezistenței intelectuale românești. Exemplul lui, uneori discret, precaut, alteori tranșant, de rectitudine morală, a constituit pentru mine (...) una dintre garanțiile șanselor noastre de a nu ne lăsa dresați de istorie./ În ceasul morții lui, m-am gândit că pierdusem, ca și prin moartea lui Eaconsky, ceva prețios din capacitatea noastră de a face față tăvălugului obscurantismului ideologic. Concesiile, câte le-a făcut, în operă și în viață, Marin Preda sunt, cred eu, minore în comparație cu ceea ce a însemnat prezența sa, mulți ani, la direcția editurii «Cartea Românească» și în viața literară. În ce mă privește, am văzut și văd în autorul *Moromeților* una din conștiințele care au stimulat rezistența intelectuală antitotalitară. (...) După opinia mea, nu s-a făcut încă o dreaptă cumpănire a rezistenței intelectuale românești în anii dictaturii comuniste. Unii au tendința s-o supradimensioneze, uitând că s-au dărâmat multe biserici românești și au fost rase cu buldozerul sate întregi, fără să renunțăm la prudențe. Alții încearcă s-o minimalizeze, s-o bagatelizeze, uitând câte cărți au constituit, prin însăși prezența lor în librării, o subversiune, ce încuraja speranțele și încrederea că răul nu este atotputernic. Blamarea lui Marin Preda face parte, nu mă îndoiesc, din această tristă eroare”. □ Florența Albu scrie un articol patetic despre Dan Deșliu, de curând dispărut, la Neptun, în apropierea fostei case de vacanță a lui N. Ceaușescu: „Doamne, ce blestem sau ironie a soartei? Poetul care a blamat dictatura, care-i scrisese lui Ceaușescu, denunțînd crimele «epocii de aur», care-l făcea răspunzător de sărăcia și distrugerea țării, chemându-l la o judecată a istoriei și a instanței supreme; poetul revoltat, pus la index, urmărit, suportînd consecințele îndrăznelii sale; purtat de mare opt nopți și zile, fără odihnă, până acolo, tocmai acolo, la țărnul dictatorului-strigoiului! Poate mintea noastră e prea înfierbântată azi, poate întîmplarea, coincidența ne tulbură peste normal... Gândisem toate locurile posibile, toate plajele, digurile, pustietățile mării și începusem să credem într-un mormînt în adâncuri, nicicînd divulgat lumii./ Și, deodată vestea, oroarea veștii. De parcă duhurile rele l-au atras acolo, pentru ultima înfruntare. Sau poate, în registrul fantastic-mitic: lupta poetului cu dictatorul care continuă să bântuie acest prezent, această istorie a noastră ca un alt Dracula...”.

● Nr. 8-9 din „Steaua” se deschide cu un articol de Ion Bălu, **Structuri inconfundabile ale specificului național**. □ Aurel Rău și Virgil Mihaiu marchează schimbarea formatului revistei, în *Steaua, mai departe...*, respectiv *Reflecții mai nuanțate*. A.R.: „Materialicește, momentul este unul din cele mai ingrate,

entuziasmul aproape că vrea să frizeze inconștiența. Și totuși, oameni cu scripcă numai atârnați de o stea ne putem ști în traversare; corabia beată sau a lui Sebastian sunt soluția unică în perimetrul suprem, de imponderabil, al vântului ideilor”. □ Din sumar: versuri de Adrian Popescu și Mircea Petean; o comedie într-un act, *Supunerea* de Viorel Cacoveanu; proză de I. Agârbiceanu; *Aminiri despre Arghezi* semnate de Barutu Arghezi; o versiune în engleză (datorată lui Adam J. Sorkin și Ioanei Ieronim) a unui poem de Petre Stoica – *Love poem (for the one those name as a teenager was Kathe Braunecker)*; un schimb epistolar Nicolae Iorga-V. Bugrea (discutat de Iordan Datcu); un interviu cu Paul Everac realizat de Viorel Cacoveanu: *Transilvania e leagănul națiunii. Fără ea nu se poate*. □ La rubrica dedicată cronicii literare scriu Ovidiu Pecican, *Istoria literaturii și existențialismul naționalist* (despre *Istoria literaturii române* a lui Negoșescu, 1991) și Ruxandra Cesereanu, *Camera de liberare* (despre romanul lui Paul Goma *Ostinato*, 1991). □ Nae Antonescu publică *Aminiri despre Marin Preda*. □ Sub titlul *O voce din exilul intern*, Virgil Mihaiu îl „redescoperă” pe Alexandru Mușina prin prisma volumului din 1992 *Lucrurile pe care le-am văzut* (cuprinzând texte din perioada 1979-1986): „Eu îl văd ca făcând parte dintre acei intelectuali români care au optat pentru rezistența în cadrul exilului interior, știind că își asumă calea decepțiilor garantate. Și totuși, câtă vitalitate în aluvionarele poeme mustinde de decepții ale acestei cărți! A rămâne poet în România reprezintă risc, incertitudini, dar și extatică misiune. Alexandru Mușina face parte dintre puținii consecvenți în fidelitatea lor pentru o muză fragilă în plan material, dar fără de care rațiunea de a exista a românului născut poet ar dispărea”.

● Miron Manega realizează, pentru „Calende” (nr. 8-9), un interviu cu Nina Cassian, la scurtă vreme după întoarcerea ei din Statele Unite. Scriitoarea mărturisește că atașamentul față de partidul comunist, încă de pe vremea când activa ca ilegalistă, la 15 ani, a fost unul real. „Era ca o criză mistică. Deci crezând într-o astfel de utopie, cu care am avut cea mai dureroasă dragoste neîmpărtășită (...) am făcut eforturi să scriu *pe înțelesul poporului*, ceea ce s-a resimțit negativ în volumele anterioare”. De această utopie, de „forță malefică interpusă între idei și realitate” s-a despărțit „relativ târziu, cam prin 1956, când a fost revoluția din Ungaria”. Nina Cassian regretă că, scriind „pe linie”, nu a pierdut „sânge etic”, ci „sânge estetic”. Invitată să predea la New York University, hotărăște să nu se mai întoarcă în țară când află că prietenul său, Gheorghe Ursu, anchetat în urma denunțului unei colege de serviciu, pentru atitudine potrivnică regimului, fapt consemnat în jurnalul acestuia și confiscat de Securitate, a fost ucis în bătaie. □ Recenzând volumul de versuri al lui Ștefan Baci, *Poeemele poetului tânăr*, Nicolae Oprea notează că „pentru Ștefan Baci poezia reprezintă condiția sine qua non a existenței”. □ În articolul *O publicație „apolitică”*, Gheorghe Grigurcu polemizează cu Eugen Simion și Marin Sorescu, susținători – pretinde Gh. G. – ai ideii de „cultură fără politică”, transpuse în paginile „Literaturii”.

1 septembrie

● Autor al unei anchete publicate sub titlul *Oportuniștii de ieri, marginalizații de azi*, Carol Sebestyen vrea să afle, pentru cititorii „Cuvântului” (nr. 35), ce au de spus despre ei înșiși scriitori precum Adrian Păunescu, Nicolae Dragoș, Ion Brad, Alexandru Balaci, D.R. Popescu, Valeriu Râpeanu și Mihai Ungheanu, într-un moment când „toate trenurile spre un eventual Nürnberg au fost pierdute și ițele par a fi teribil de încurcate”. Au acceptat să răspundă numai primii trei. ■ Adrian Păunescu: „Înainte de 1989 eram reclamat că nu spun suficient de clar *da* politiciii PCR-ului. După 1989, am fost bălăcărit fiindcă unora li s-a părut că nu spun suficient de clar *nu* aceleiași politici. (...) Cât privește culpabilitatea, mă simt culpabil față de martiri (că eu am trăit uneori mai bine și ei au murit), față de eroi, dar nu față de dumneavoastră, dragii și scumpii mei. (...) Dacă nu mi se întâmpla dezastrul din '85, aș fi fost ucis, probabil, în '89”. ■ Nici Nicolae Dragoș nu vrea să se plângă „de nu știu ce tratament, din partea nu știu cui, când mari scriitori ca Arghezi, Sadoveanu, Călinescu, Preda au fost și sunt acuzați de colaboraționism, delațiune etc. (...) Timpul care ne-a fost dat să-l trăim, până nu demult, nu l-am hotărât eu. Și nici măcar, în bună măsură, poporul român (...) Dar în vreme ce alții nu făceau nimic, au fost destui dintre cei care au căutat să facă binele – atât cât puteau – cu prețul unor concesii asumate”. ■ Ion Brad recunoaște că se simte „nu atât culpabil (n-am demascat și n-am făcut *proces* nimănui în literatură), ci mai degrabă răspunzător pentru obediență și, uneori pentru oportunism”. □ O notiță (semnată B. Bădulescu) anunță: *Mitzura Arghezi candidează pe listele PUNR*: „Fiica lui Tudor Arghezi a moștenit de la tatăl ei numele, vila de la Mărțișor și gustul pentru atitudinea ambiguă în relațiile cu puterea. În timpul războiului, ilustrul ei părinte făcea senzație publicând celebrul pamflet *Baroane!*, adresat ambasadorului Germaniei hitleriste la București, baronul von Killinger. Istoria literară comunistă a interpretat violenta diatribă ca satiră anti-hitleristă și anti-imperialistă, uitând ceea ce devenise un loc comun prin saloanele bucureștene ale anilor '40. Anume că *Baroane!* s-a născut dintr-un altfel de impuls, mai degrabă părintesc decât patriotic: Mitzura Arghezi avusese o experiență amoroasă nefericită cu ambasadorul german./ După război, Tudor Arghezi a slăvit, cu moderația pe care i-o îngăduia faima, realizările epocii noi. Azi, la o vârstă venerabilă, Mitzura duce mai departe ștafeta. Ion Iliescu a petrecut la Mărțișor ceasuri de taină și încântare, iar doamna Mitzura s-a arătat fericită să-i prezinte prețioasa moștenire de familie. (...) Mitzura Arghezi, fosta prietenă a ambasadorului german, și-a anunțat intenția de a candida pentru Adunarea Deputaților. Dar nu oricum, ci pe listele PUNR. Ceea ce dovedește că din brațele imperialismului german până în cele ale naționalismului românesc nu-i decât un pas”.

► Sub titlul *Elogiul nemîșcării*, este consemnată în „Azi” lansarea integralei Andrei Pleșu la Editura Humanitas, prezentat de Gabriel Liiceanu; seria de autor se deschide cu *Pitoresc și melancolie*; în pregătire aflându-se *Jurnalul de la Tescani și Limba păsărilor*. □ Gabriela Eftimie recenzează volumul *Hesperus* al lui I. P. Ciulianu, apărut în Colecția Ithaca a Editurii Univers.

2 septembrie

► Un editorial semnat de Alex. Ștefănescu în „România literară” (nr. 26), *Un om dinaintea erei noastre*, îl omagiază pe Șerban Cioculescu, de la nașterea căruia se împlinesc (pe 7 septembrie) nouăzeci de ani. („Pentru noi, cei care de mici nu cunoscuserăm altceva decât comunismul, Șerban Cioculescu era un om dinaintea erei noastre. Un om adevărat, de pe vremea când planeta civilizației românești nu căzuse încă sub stăpânirea maimuțelor. Îl priveam cu avidă curiozitate și răscolitoare nostalgie. Îl priveam – pe el, cel mai bătrân dintre noi – cu speranță”). □ Despre Șerban Cioculescu scriu, de asemenea, Simona Cioculescu (*Printre cărți și manuscrise*) și Mircea Vasilescu (*Un critic pentru mâine*). □ George Pruteanu semnează un articol nuanțat despre relația complicată dintre moralitate și creație: *Însemnări fără concluzii, despre talent, caracter și politică*. □ Gheorghe Grigurcu publică articolul *E posibilă neutralitatea?*. □ La „Cronica edițiilor”, Z. Ornea semnalează apariția cărții lui Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut* (Editura Humanitas, 1992).

► Editorialul politic din nr. 33 al revistei „Luceafărul” are ca obiect *Problema națională*, deplângând faptul că, „în absența unei analize pertinente a adevăratelor probleme naționale, diversiunea comunistă de tip naționalist a avut – să recunoaștem – un impact favorabil în opinia publică românească. Să sperăm căviitorul politic al României va aduce, în urma alegerilor prezidențiale și parlamentare, limpezirile necesare și în privința abordării corecte a problemei naționale”. □ La rubrica „Semn”, Nicolae Prelipceanu semnează o serie de reflecții speculative decepționate despre realitatea social-politică actuală (*Vara fimbui*): „Nici o putere nu e definitivă, nici o neputință nu e deplină. Căci iată cum ne zbatem pentru puteri omenești care nu numai lui Dumnezeu, ci și unui om cu ochii deschiși i se par ridicole. (...) Iarna fimbui înseamnă, în limbajul oamenilor de la nord «iarna distrugătoare». Dar eu cred că și vara...”. □ La rubrica „Dictatura personală”, Liviu Ioan Stoiciu semnalează sarcastic anunțata candidatură prezidențială a unui personaj grotesc (Ion Nicolescu, poet, rector al Universității Columna și președinte al Asociației România Internațională, „poză clinică mărită (...), cu trăsături blazate de delincvent politic prins asupra faptului), pe care îl compară cu președintele URSS Mircea Dinescu: „Cu insensibilitatea mea la vanitățile deșarte ale scriitorului român, nu văd de ce și cine ar putea să mă oprească să-mi închipui, fără imaginație, ce cozi paralele se vor fi format la aceeași adresă, din Calea

Victoriei nr. 133-135, adresă a Uniunii Scriitorilor – sediu post-revoluționar, până una-alta – cozipentru susținerea prezumtivei candidaturi la Președinția României a poezilor Mircea Dinescu – «Academia Cațavencu», pe de o parte, și Ion Nicolaescu – «România Internațională», pe de altă parte, cozi încăierate între timp din plictiseală; amândoi poezii fiind directori de reviste a câte opt pagini – 20 de lei exemplarul scoase la TIPOREX, pline de haz, «cu discernământ»... În fine... ». □ Florin Manolescu comentează volumul *Fragmente despre vid* de Livius Ciocârlie (*Spre Polul Sud*): (Înțelegem că prin *Fragmente despre vid* (ca și prin celelalte două cărți ale ciclului început în 1984) Livius Ciocârlie s-a exilat în propria sa literatură, încercând să se apere de istoria imediată, dar și să se înțeleagă mai exact. Temându-se în chip semnificant (nu instinctual) de tot ceea ce ar putea fi *umor, sociabilitate și iubire*, el a luat însă cu sine chiar o parte din intoleranța istoriei de care a fugit». □ Numărul de față conține un nou „supliment de direcție” „Nouăzeci” (nr. 3). Din sumar: pe post de editorial – prozopoemul *Dinastia Caragiale* de Cristian Popescu. O pagină „caragialiană” intitulată *Avântul tinerimii. Litere, științe, arte etc.* de Cătălin Țirlea (cu următoarele titluri: *Avântul a-nvial!*, *Știri...știri*, poemul satiric *La moartea unei funcționare*, texte scrise în întregime de C.Ț.). Adiacent, experimentalele *mica și MAREA publicitate* și *Schimbarea la față a Bucureștilor* de Cristian Popescu, *Hai-cu-urile zilnice* de Radu Cosașu (reflecții ludice, prozopoematice, prezentate elogios într-un chapeau redacțional: „Nici un om serios nu poate lua totul în tragic, nu toți legionarii au fost bestii și martiri, nu toți comuniștii au fost împutiți și criminali, facem o medie”). O pagină este intitulată *Politica literară și viceversa* („Cea mai proastă politică literară internă dintre revistele literare o face «Literatorul». Pur retrogradă. Am zice chiar reacționară. Ni-i închipuim pe corifeii acestei «direcții apolitice» cum – pentru a fi consecvenți cu ei înșiși – închid îngroziți ochii la orice emisiune de «Actualități»; „Cea mai îngrozitoare politică externă. O face, în exclusivitate, fosta Iugoslavie...”); sunt consemnate, de asemenea, moartea și posteritatea literară a poetului Cristian Șişman). Proză memorialistică de Ioan Es. Pop: *Muzeul lăuntric (I)*. Dan-Silviu Boerescu publică un text ludico-licențios despre „ludicii licențioși” ieșeni *Luca Pițu și Dorin Popa* (sub titlul de pagină *Dulce-acrișorul târg al Ieșilor*).

3 septembrie

● În „Azi”, Dan Medeanu semnează articolul polemic *Păunescu braț la braț cu... umbra* (provocat de un text din „Vremea” în care poetul lăuda gestul politic al lui Ceaușescu din 21 august 1968): „Necazul e că Adrian Păunescu chiar crede în măreția patriotică a dictaturii, în puterea lui de jertfă pentru cauza țării și în hotărârea lui neînfrântă de a apăra independența, suveranitatea și demnitatea României. Privită serios și în toate semnificațiile ei, politica lui Ceaușescu are însă, în primul rând, alte conotații, de care nu numai Adrian

Păunescu, dar și o întreagă categorie de alți lăudători ai dispărutului nu țin seama, fie ignorându-le cu totul, fie estompând-o până la dispariție. *Cetatea ideală* a ruinat nu numai istoria, dar și ideea utopică, ceea ce este înadevăr, păcat. S-a ajuns până acolo că totul trebuia dărâmat, refăcut, reclădit, după planul utopic și de fapt bolnav al conducătorului, de la inima Bucureștiului până la satele umile din Gorj. (...) Cât despre căutarea și dezvoltarea sensurilor unei epoci și a unor evenimente, ar fi bine cineva care dispune de spațiu tipografic să nu abuzeze de acest avantaj. Să mediteze ceva mai circumstanțial, nu doar sub impulsul primului moment și al unor resorturi sufletești, bune pentru izvorul poeziei dar mai puțin benefice în situații în care să dobândim cu seriozitate conștiință istorică adecvată”.

● În „Orizont” (nr. 16), un editorial de Șerban Foarță, *Speranța negativă*, anunță „tema” dominantă a numărului: spiritualitatea religioasă. □ Sumarul conține, alături de extrase de texte patristice și dialoguri teologice, un interviu realizat de Adriana Babeți cu medicul Lucian Petrescu „despre inimă, suferință și moarte”, un eseu de Paul Claudel (*Religie și poezie*), în traducerea lui Carmen Blaga, poeme religioase de Vasile Voiculescu, Simion Mioc și Eugen Dorcescu, evocări ale lui Ovidiu Cotruș în preajma morții, semnate de Cornel Ungureanu și, respectiv, Ștefan Aug. Doinaș. □ Un comentariu empatic al lui Cornel Ungureanu are ca obiect dimensiunea spirituală a prozei lui Vasile Voiculescu (*Abstracție și hierofanie*).

● În nr. 34 din „Totuși iubirea”, Adrian Păunescu se confesează (*Nu mi-e frică de propria mea identitate... Mi-o asum*): „Și iată că sunt în poziția să spun că simpla revenire a României la capitalism nu rezolvă singură nimic... Criteriul anticomunist este un fals grosolan, introdus în haosul românesc pentru ca regizorii acestui haos, deveniți și purtători ai acelui criteriu, să poată să pună mâna pe putere și să ne mai înrobească o dată... Eu nu pot considera apartenența la un partid politic drept vinovăție. Dar trădarea de țară rămâne, orice s-ar zice, vinovăția vinovățiilor... Criteriul ANTICOMUNIST vrea să creeze o nouă diversiune pentru a orienta atenția publică în altă direcție, nu spre adevăratele probleme ale acestei țări. Criteriul anticomunist obligă însă la grave schimbări carnavalești de identitate. Mi-e dor de un om care să spună: «Da, domnilor acesta am fost eu, așa am crezut eu, nu-mi cereți să mă schimb într-o noapte»”. □ Sub titlul *I. Negoîtescu: Acesta e omul care l-a declarat pe Eminescu protolegionar*, este reprodus – într-un grupaj realizat de Pavel Țugui – articolul *Conducătorul* din revista legionară „Curțile dorului” (Sibiu, 1941), un elogiu adus de Ion Negoîtescu șefului statului totalitar. În grupaj se face trimitere și la un articol din „Adevărul literar și artistic” (nr. 129 din 16 august 1992), *Un camarad: Ion Negoîtescu*, fragmente din *Jurnalele Criticului* – prezentate de Gh. Tomozei. ■ Ion Negoîtescu, în articolul incriminat: „Conducătorul nu poate exista decât în statul național, unde se afirmă ca spontană și abisală creație istorică a națiunii. Conducătorul e un ales al istoriei naționale și

nu un rezultat fad al elecțiunii demagogice. El are un mesaj istoric și precis în viața națiunii. (...) Conducătorul e un mare predestinat, o forță vie și totalitară a voinței istorice a unei națiuni. (...) Realizarea statului totalitar modern înseamnă desfășurarea în torent spiritual a națiunii. Conducătorul o transfigurează și îi imprimă cu forță irezistibilă conștiința istorică. (...) Trebuie subliniat mai presus de orice caracterul eminentemente spiritual al statului totalitar de tip fascist sau legionar. În acest chip, conducerea e expresia subliniată a spiritualității reale, eroice, mistice, a națiunii transfigurate. (...) În statul totalitar există o uniune quasi-sacră a individului cu colectivul. Contrar actului democratic, liberal, actul politic totalitar înalță colectivul, îl ridică la treptele superioare ale realului mistic, ale spiritului creator. (...) *Conducătorul contemporan e ultima expresie a istoriei și a spiritului politic*. În Corneliu Codreanu națiunea română a avut pe marele inițiator de revoluție spiritual-politică. În Generalul Antonescu aceeași națiune română cunoaște pe Salvatorul statului”.

● „Tribuna” (nr. 35) îl sărbătorește pe Mihai Cimpoi, la împlinirea vârstei de 50 de ani (într-un articol de Gheorghe Pârja). □ Nicolae Bârna publică articolul *Un incoruptibil: Valeriu Cristea*, despre volumul *A scrie, a citi* (Editura Dacia, 1992): „Mergând pe câteva coordonate proprii autorului («obiectivitate», viziunea nobil «conținutistă», «eticism», «grila morală», «aplicarea la obiect»), volumul oferă un tablou de ansamblu, cel personal, lacunar poate, dar echilibrat, al peisajului nostru literar din anii '80, cu situarea cărții *călare* pe două epoci” – o mărturie despre „invulnerabilitatea demersului critic clădit pe *cinste* funciară”: „adecvarea e modificabilă în timp, cinstea nu; e sau nu e. Iar la V. Cristea, «eroarea» (discutabilă) e prezentă foarte rar, cinstea (literară) – întotdeauna”; „Statornic față de sine însuși, criticul nu surprinde, deci, prin vreo substanțială schimbare la față în privința metodei sau a strategiei. Interesul volumului vine, de aceea, din natura concretă a considerațiilor formulate despre fiecare carte, autor sau situație culturală, în parte. Iar acestea nu pot fi în nici un chip rezumate sau sintetizate fără a le păgubi nuanțarea și dreapta, frumoasa așezare. Autoexigența autorului face dificilă evidențierea selectivă, volumul fiind deosebit de unitar ca nivel”. N. Bârna semnalează în special confesiunile din *În loc de prefață*, dar și un text despre Eminescu: *El nu se temea de moarte*. □ Sub titlul „*Mai real decât realitatea*”, Sanda Cordoș scrie despre cartea Lenei Constante, *Evadarea tăcută. 3000 de zile singură în închisorile din România* (Editura Humanitas, 1992).

4 septembrie

- Moare, la Neptun, poetul Dan Deșliu (n. 1927).
- Sub titlul *Sfânta mare nerușinare*, Gheorghe Grigurcu publică în nr. 36 din „Contemporanul. Ideea Europeană” un pamflet la adresa lui Adrian Păunescu, încondeiat ca „bufon”, „un porc la dispoziția întregii Românii, care se oferă benevol în acest rol”, „porcul național”, „un individ abject”, cu un „discurs

lingușitor și arivist”, „bard prostital”, „rândaș al adulării”, „slugă”. „Speram că apologetul tiranului să priceapă că ar fi în favoarea lui o perioadă de discreție, de retragere, fie și relativă, pentru ca lumea să-l piardă din vedere. (...) Dar n-a fost așa! Impudoarea sa funciară a fost mai puternică decât cerințele minim raționale. O împănare (uneori numele par predestinate) îi ocultează judecata. Sfidându-și propriul interes, de lichea (...), directorul revistei «Totuși iubirea» a revenit în prim-planul asigurat de emisiunea tv. A d-lui Mihai Tatulici. Cu tobele și trâmbițele aroganței, echivalente cu o pierzanie. Cu gesturile unei megalomanii ce ne amintește de un prea trist caz istoric, echivalente cu o înconștiență. Pletos și pletoric, hirsut și neobrăzat ca un monah satanizat care, în răstimpul hărăzit reculegerii, a pus la cale noi proiecte maligne. Insolența propriei sale comportări e un prilej de jubilarie. Decăderea e o apoteoză savurată cu delicii perverse. Adrian Păunescu nu-și încapă în piele de «gloria» ce-ar cunoaște-o, una din cele mai soioase din câte a înregistrat viața publică românească”.

● Nr. 28 din „Contrapunct” are pe prima pagină un editorial politic de Bedros Horasangian în perspectiva alegerilor generale din septembrie: *Între național-comunism și democrație*. □ Ioan Vieru îl interviuează pe poetul Ion Stratan (*Cei patru orbi și elefantul*). □ Ion Bogdan Lefter scrie despre „*Adevăratul Eugen Ionescu*”, făcând prognoze favorabile cu privire la receptara dramaturgului în România postdecembristă. □ Ioan Groșan recenează volumul *Memorii optimiste* de Andrei Ciurunga. □ Ferencz Zsuzsanna prezintă și publică un „document” adresat Securității, în care scriitorul-transfug româno-german Paul Schuster se referă la relațiile sale cu un poet evreu din Bucovina deportat în Siberia și emigrat în Elveția: *Despre relațiile mele cu Moses Rosenkrantz (Completări la depozițiile mele)*.

7 septembrie

● Nr. 35 din LA&I dezbate în premieră corespondența *Vintilă Horia – 22 de scrisori către Mihai Cantuniari: Numai o Românie spirituală va putea fi într-adevăr liberă/ Drama pe care o ascunzi este prin ea însăși un privilegiu*. (Corespondența a început de la publicarea romanului *Un mormânt în cer*, tradus de Cantuniari în 1987, chiar dacă Vintilă Horia și Mihai Cantuniari nu s-au cunoscut personal niciodată în cei câțiva ani cât au comunicat în scris, 1989-1991). Se urmăresc aici teme dragi prozatorului, dar și probleme de istorie recentă (Revoluția de la 1989, 13-14 iunie 1990), politică, sociologie a actului literar, mentalități. M. Cantuniari îl numește pe Vintilă Horia „Marele benefic”, pentru acesta „exilul a fost cea mai înaltă școală la care a avut acces (...), el a scris, într-adevăr, dintr-un post avansat al vieții, care i-a ascuțit conștiința politică și i-a stimulat nemărginit gândirea creatoare”. □ Este reluată, în traducerea Elenei Drăgușin, recenzia lui Pierre Pachet din „La Quinzaine

Litteraire”, 1-15 iulie 1992, despre *Visul/Le Rêve: Mircea Cărtărescu – o revelație. Asprul parfum al ficțiunii.*

8 septembrie

● Ioan Buduca semnează în „Cuvântul” (nr. 36) editorialul ***Paradoxul Iliescu:*** „Suntem în posesia unui sondaj de opinie realizat de un institut specializat în sociologia pieței electorale românești. Nu avem dezlegare să facem publică identitatea acestuia. Dar nici nu avem interdicția de a-i comenta concluziile. Cea mai spectaculoasă dintre aceste concluzii este că după întâmplarea de la Constanța procentajul voturilor pro-Iliescu a crescut de la 34% la 44%. În primul rând, presa anti-iliesciană ar trebui să-și dea seama că acest aspect aparent paradoxal face dovada unei grave greșeli intelectuale de percepere a psihologiei populare. Ziariștii sunt, din păcate, orbiți de o percepție intelectualistă a realității. (...) Nici până în ziua de azi, noi, breasla gazetarilor, n-am fost în stare să înțelegem cu adevărat că, dincolo de simbolistica ei, Piața Universității a polarizat voturile de la 20 mai în favoarea FSN-ului, aducându-i cel puțin 10% din electoratul indecis, indiferent sau speriat de anti-comunism. Nici până în ziua de azi, noi, breasla gazetarilor, nu reușim să înțelegem că Iliescu are un electorat format din oameni cu cel mult opt clase și o parte din alegătorii cu unsprezece-douăsprezece clase (...) și nu reușim să pricepem nici în ruptul capului că acești oameni nu reacționează intelectual, ci afectiv. Aceștia sunt electoratul care nu pricepe ce e politica, dar înțelege instinctiv să se ferească de politicienii care vorbesc păsăreasca politicii. Limba de lemn a lui Ion Iliescu este și limba acestor oameni. (...) Să nu ne imaginăm noi, ziariștii, că cititorii ne înțeleg. Ne înțeleg cei care-și regăsesc propriile idei și afecte în articolele noastre. Ceilalți ne consideră cumpărați și vânduți – exact ca în «România Mare»./ Ce atitudine anti-iliesciană mai poate fi eficientă în aceste condiții? Poate că mai e una: dacă ceilalți cinci candidați ar învăța să vorbească și pentru oamenii fără studii universitare”. □ Același Ioan Buduca notează, într-un comentariu la volumul cioranian *Istorie și utopie* (reeditat, în traducerea lui Emanoil Marcu, la Editura Humanitas, în 1992): „Cioran apare (...) ca un avocat dezabuzat de Occident și, totodată, revoltat că Răsăritul comunist ucide ideea occidentală de utopie prin proasta ei experimentare. (...) Noica îndrăznește să creadă în virtutea inițiatică a terorii comuniste. Are curajul să-și asume transcendența misterului post-mortem cu ajutorul ghilotinei ateist-demonice a utopiei criminale pe care au adus-o în istorie Marx, Lenin și Stalin. (...) Criza mistică pe care a trăit-o Cioran în tinerețe s-a sfârșit în luxosul său scepticism de mai apoi. Noica are parte de această criză mai târziu, când este fulgerat de milă pentru călăul său./ Păcatul nostru cel de toate zilele și cel mai grav sub comunismul pe care l-am trăit trebuie că va fi fost ura cu care i-am blagoslovit pe călăii noștri, când șansa sufletului nostru tocmai ei erau, căci fără ei experiența inițiatică a depășirii fricii de moarte ar fi fost

naccessibilă. Abia în decembrie 1989 am trăit și noi ceea ce Noica învățase la închisoare”.

9 septembrie

● În editorialul „României literare” (nr. 27), intitulat pirandellian *Șase personaje în căutarea unui autor*, Alex. Ștefănescu schițează profilurile celor șase candidați la președinție: „Ion Iliescu... Cu falsa lui modestie, cu sentimentul că vorbește de la o tribună chiar și atunci când coboară, în scopuri propagandistice, în mijlocul oamenilor simpli, cu pretenția de a face un comunism cu față (de fapt, cu mască) umană, aparține, fără îndoială, tipologiei imaginate de Dinu Săraru. (De altfel, din câte am putut citi într-o revistă care continuă în mod curios să-i publice articolele, Dinu Săraru nu-l găsește deloc vinovat pe eroul său pentru incidentul de la Constanța; o înjurătură, o bruftu-luială nu fac decât să-l umanizeze pe un comunist...)/ Ce întins, ce periculos de întins, este registrul autorilor care i-ar fi putut imagina pe candidații la președinție! De la Camil Petrescu la Dinu Săraru!” □ Despre alegerile prezidențiale scrie și prozatorul Cristian Teodorescu (*Competiția celor șase*), la rubrica dedicată cronicii TV: „Primul tur, televizat, al campaniei prezidențiale a provocat nesfârșite discuții despre telegenia, dicția, spontaneitatea și charisma celor șase candidați, de parcă aceștia s-ar întrece pentru un post de prezentator la TVR, nu pentru funcția de președinte al țării. Firește că toate acestea contează, dar nu în primul rând. (...) Scorul fiecăruia dintre competitori ține de ceva mai simplu, și anume de convingerea sa că va fi ales. Asta se simte, nu se vede, și dacă acceptăm acest criteriu, între cei șase există o primă diferență. Domnii Caius Dragomir, Mînzatu, Funar și Mircea Druc mi-au dat impresia că speră să-și atragă electoratul, în vreme ce președintele în funcție și candidatul Convenției că vor: unul să nu-și piardă alegătorii de acum doi ani, iar celălalt să dovedească, pe înțelesul tuturor, că e omul schimbării./ S-a spus că dl Iliescu a făcut o gafă citindu-și intervenția. De fapt, a fost o încercare de diferențiere de ceilalți candidați. Un fel de a reaminti că se reprezintă nu numai pe sine, ci și instituția de la Cotroceni. (...)/ Candidatul Convenției, dl Constantinescu, a întrebuințat enunțuri scurte și limpezi. Nu și-a luat un aer electoral și cu atât mai puțin unul de trimis al providenței pentru a scoate țara din criză. Spre deosebire de dl Mînzatu, nu și-a subliniat cu ostentație succesele profesionale, ci s-a prezentat în calitate de om obișnuit care se adresează oamenilor obișnuiți. N-a pornit de la ideea că până în momentul acestei apariții TV publicul apucase să-l cunoască, ci a luat lucrurile de la capăt, destul de emoționat, dar izbutind să-și domine emoția. Cred că reușita sa a fost că a găsit acel ton de adresare către fiecare în parte; fiindcă prima condiție pentru a convinge e ca interlocutorul să vrea să te asculte. Ceea ce se pare că dl. Constantinescu a izbutit, judecând după ultimele sondaje”. □ Este publicată o scrisoare deschisă a lui Eduard Mezincescu adresată lui Gabriel Dimisianu,

text polemic față de serialul despre Gheorghiu-Dej apărut, de-a lungul mai multor numere ale „României literare”, sub semnătura lui Vladimir Tismăneanu. În afara faptului că „informațiile și comentariile” respectivului studiu „se mențin în zona locurilor comune ce s-au debitat și se mai debitează despre fostele regimuri socialiste, fără mare efort de documentare”, autorul scrisorii semnalează o serie de inexactități și „erori” identificate în textul profesorului de la Washington. Spre exemplu: „«Faimosul document pregătit împotriva Anei Pauker a fost, se pare, redactat de către Stela Moghioroș...» (...) Multe i se pot pune în seamă vechei și devotatei activiste a PCR, care a fost Stela Moghioroș, dar nu și capacitatea de a redacta un document politic de mare importanță. Documentul în chestiune a fost redactat de Miron Constantinescu sub directă îndrumare a lui Gheorghiu-Dej”. Concluziile nu sunt câtuși de puțin concesive: „După umila mea părere, este păcat să consumi hârtie, cerneală, spațiu grafic și energie umană pentru a pune în circulație fabule asupra unei istorii care n-are nevoie de falsuri și exagerări pentru ca să i se demonstreze neajunsurile, ineptitudinea, samavolniciile, erorile și crimele în condiții când există destulă documentație care așteaptă să fie cercetată și folosită. Și când mai trăiesc oameni care pot depune mărturie și furniza informații despre diferitele episoade și actori. (...) Este regretabil că un politolog de «renume internațional», care vrea să instruiască cititorii unei publicații cu atâta autoritate ca «România literară», preferă metodele reporterului Caracudi – imortalizate, ce-i drept, de Caragiale! – în loc să se ostenească cercetând documentele și chestionând deținătorii de informație care mai supraviețuiesc. Din mediul său familial, fie și așa de respectabil cum l-am cunoscut, autorul serialului despre Gheorghiu-Dej n-a avut cum să culeagă ceea ce se cheamă «first hand information» asupra celor ce s-au petrecut în România în perioada premergătoare sau în timpul războiului, deoarece ambii săi părinți au trăit în afara țării cu începere din a doua jumătate a deceniului patru. (...) Iar personalitatea, așa de complexă și de contradictorie, a lui Gheorghiu-Dej (...) merită a fi cercetată cu rigoarea obiectivității, după fapte, mărturii și documente, nu după șuete”. □ Monica Spiridon publică studiul *Sadoveanu și inerțiile receptării*: „O lectură atentă și ingenuă a unor scrieri precum *Olanda* – îndeosebi *Olanda*, care a dat atâtea prilejuri de comentarii în epocă și este azi un text aproape uitat – *Uvar*, *Paștele Blajinilor*, *Venea o moară pe Siret*, *Noaptea de Sânziene*, *Zodia Cancerului*, printre atâtea altele, ar corecta și nuanța poziția «regresivă», atribuită lui Sadoveanu în contextul dezbaterilor ideologice pe marginea chestiunii țărănești și a căilor de urmat, pentru alinierea civilizației noastre (rurale) cu standardele curente ale occidentalității./ Frapant la lectură este faptul că scriitorul este departe de a propune vreo soluție – sociologic validă sau dimpotrivă, discutabilă – mulțumindu-se să se comporte pur și simplu ca un scriitor. (...) / Aptitudinea lui Sadoveanu de a inventa, de a fabula – nu mai puțin decât autohtonismul festiv și facil ce i s-a

pus cu obstinație în cont – l-au transformat într-un scriitor mergând împotriva curentului, într-o vreme de sincronizare galopantă cu apusul și de edificare a temeliiilor romanului. A fost deci considerat un autor important, dar lipsit de surprize, un creator de umoare egală și cu un *destin de ziditor fără suspans*./ Pe «calea fabulatorie» deambulează însă, de la o vreme, unii dintre cei mai talentați autori ai generației tinere./ O altă «imagine» a sadovenismului promite să se nască astăzi, *răsfrântă oblic în oglinda posterității sale creatoare*. Se pare că, pentru ani buni de acum înainte, viitorul prozei românești va fi în mâna «fabulanților».

● Nr 34 al revistei „Luceafărul” conține pe prima pagină un editorial politic (*Fiii risipitori?*) despre ascensiunea „eșalonului trei” al elitelor ceaușiste (Adrian Păunescu, C. V. Tudor, Ilie Neacșu, Paul Anghel ș.a.) în perspectiva proximei alegeri parlamentare: „Ei îl vor pe Ceaușescu înapoi, deși acesta îi ținea doar de câini lătrători. Democrația vrea să-i facă oameni, iar ei latră prelung împotriva democrației. Nici că se poate o probă mai clară a mentalității de slugă. (...) Într-o democrație constituită, electoratul știe, fără îndoială, să discearnă, iar persoane precum cele evocate mai înainte nu vor întruni suficient sufragii pentru a putea pătrunde în aula parlamentară. Toată problema e dacă electoratul nostru este realmente constituit în spiritul democrației. Înclinăm să credem că încă nu. Procesul acestei constituiri e – după o jumătate de veac de absență a vieții democratice – lung și dificil. Așa că, în viitorul parlament, s-ar putea să-și facă loc și slugile de ieri ale dictaturii. Nu-i bai. Important e ca acolo glasul lor să nu-l acopere pe acela al forțelor democratice”.

□ Florin Manolescu scrie rezervat despre romanul *Dodecaedru* de Nicolae Iliescu și George Cușnarencu (*Lecturi de vacanță*): „Nu știu ce gen de cititor s-ar putea declara satisfăcut după lectura romanului. (...) O glumă cu pretenții, pentru o lectură de vacanță, astfel poate fi definit romanul celor doi talentați prozatori din promoția '80, George Cușnarencu și Nicolae Iliescu. Și în plus o glumă care nu ne ia pe nepregătite. Ludicul, parodicul, persiflajul cărturăresc sunt lucruri cu care optzeciștii ne-au obișnuit de mult”.

10 septembrie

● În „Tribuna” (nr. 36), Mircea Opriță propune o serie de *Acorduri finale la „Noul Val” al SF-ului românesc*, menționând nume ca: Silviu Genescu, Ovidiu Bufnilă, Constantin Cosmiuc, Dănuț Ungureanu, Ovidiu și Alexandru Pecican, Mircea Liviu Goga. □ Ion Vlad publică un eseu intitulat *Măștile provocării, măștile sfidării*, în care examinează publicistica românească a lui Eugen Ionescu, cel din *Război cu toată lumea I-II* (Editura Humanitas, 1992 – volume alcătuite de Mariana Vartic și Aurel Sasu). Publicistica lui Ionescu ar sta – crede Ion Vlad – „sub semnul atașamentului și al neliniștilor generate de climatul cultural românesc, iar opiniile (...) nu sunt neapărat caracterizate prin consecvență; contradicțiile nu lipsesc”. Totuși, „nonconformismul ionescian

nu e chiar atât de categoric și intratabil. Intransigența sa nu e obtuzitate... criticul Eugen Ionescu, intrat în lumea judecăților de valoare și a cronicarului susținut de darul memoriei lecturilor, este, însă, capitolul cel mai colorat și mai agitat, configurând liniile bățăliilor de până în zori ale scriitorului”. □ În ***Monologul imposibil***, Ioana Bot recenzează volumul lui Marin Tarangul *Intrarea în înfinit sau dimensiunea Eminescu* (Editura Humanitas, 1992), găsim-i exegetului mai multe puncte nevralgice, întrucât acesta „ajunge paradoxal să-l citească pe Eminescu marcat de poncifurile pe care el însuși începuse prin a le înfiera: actualizat în politic, decupat, cu indicații de lectură (unele versuri merită să fie citite, altele nu) (...) toate acestea le știm din alte epoci. Eminescologia ne dovedește, și ea, că istoria se repetă. Implacabil?”.

● Apare în „Dreptatea”, sub semnătura S.C. [Simona Cioculescu] o evocare ***Serban Cioculescu – 90 de ani de la naștere***.

● „Totuși iubirea” (nr. 35) publică ***Prima scrisoare către alegătorii din Dolj*** de Adrian Păunescu, candidat al PSM pentru Senat, pe listele respectivului județ. A.P. publică articolul ***O sinteză între socialism și capitalism – singura noastră șansă***: „Pentru noi, ca oameni, este imposibilă, inadecvată și mincinoasă orice competiție între calitățile unui sistem și defectele celui alt sistem. Stilul acesta de a pune în cumpănă ce e rău într-o lume cu ce e bun în altă lume, s-a practicat vehement în socialism, dar se practică la fel de nerușinat și în capitalism. (...) Nu înseamnă că toate cele criticate în socialism au fost cumva criticate pe nedrept. Sistemul monopartit, dictatorial, modificat, cu poliție politică și tirania unei ideologii asupra întregului sistem de creare, blocajul valorilor, lipsa de libertate democratică, persecutarea religiei, nu ar putea face niciodată parte din structura unei societăți civilizate a unui stat de drept. Dar ce stat de drept e cel care se bazează pe teroarea bogățiilor asupra săracilor și în care e posibil dreptul la cuvânt al oricui, dar nu al poporului? Ce sistem e cel ce se bazează pe exploatare și șantaj, pe înstrăinarea bogățiilor naționale și a creierelor celor mai bogate ale neamului, pe corupție legiferată și pe prostituție generalizată? (...) Să comparăm ce a fost bun în socialism cu ce a fost bun în capitalism. Să nu renunțăm decât la răul din capitalism și la răul din socialism. Să tragem linia și să adunăm și să nu lăsăm România să se prăbușească la dreapta. Și nici la stânga. Singura cale este sinteza națională. Cu încredere în valorile socialismului, ale capitalismului și cu iubirea umilă de Dumnezeu. (...) Dacă nu intervenim acum, s-ar putea să fim obligați să ne cumpărăm țara la suprapreț dintr-un talcioc european”.

11 septembrie

● C. Stănescu semnează în „Adevărul” un text *in memoriam* Dan Deșliu: „***Nați văzute o balenă albastră?***” – „...poetul anilor '50, anii glorioși ai «realismului-socialist» căruia puțini i-au scăpat, debuta tumultos pe scenele entuziasmului revoluționar cu *Minerii din Maramureș* și *Lazăr de la Rusca*. A pătruns,

fulgerător, în manualele școlare, devenind, vai, un «clasic» în viață. (...) După anii '70, poetul și-a luat revanșa față de sine însuși, ieșind din faza «visului roșu» din care istoria literară nu va avea ce culege și, asumându-și starea de «veghe» (...), dă la iveală o lirică gravă, plină de melancolii tăioase, săgetată de un umor ce se înăsprește subit, până la sarcasmul provocator al unor veritabile «parabole civile». Emblematică pentru destinul unei generații pierdute și apoi regăsite, poezia lui Dan Deșliu nu este «un glonț pierdut», ci opera unui poet autentic (...)/ Pe Dan Deșliu l-am întâlnit ultima oară la începutul acestui an, la mare. Îi apăruse *Un glonț pierdut* și, împreună cu Octavian Paler, a putut să constate că nu este un poet uitat, din contră (...). L-a tulburat mai mult decât ar fi vrut să recunoască mărturisirea unei cititoare: l-ar fi urât, pe când avea 7 ani, fiindcă, la școală, a fost obligată să-i învețe pe dinafară o poezie care nu-i plăcea. «Evident, mi-a spus, generațiile tinere au simțit mereu nevoia de a se dărui unui ideal, să îmbrace haina monahală sau armura războinicului, să lupte pentru o credință mizând pe roșu și negru, culorile stendhaliene. Eu am cotit-o către entuziasmul revoluționar, ajungând chiar la convingerea maiacovskiană că poetul este un propagandist, un agitator în versuri. Din păcare, această convingere, care în sine n-ar fi condamnabilă, a devenit fanatică: rămâne un mister cum se poate întâmpla ca, din entuziasm, să devii ajutor de nădejde al stăpânilor de sclavi!». Cuvinte tulburătoare, ce implică asumarea eroică a unei vinovății pe care puțini sunt în stare să și-o recunoască și să o facă fertilă. Dan Deșliu a făcut-o și, consecvent revizuirii de proporții a propriului drum, s-a opus în ultimii ani, cât și cum a putut, dictaturii: în cărți ca *Pavăza putredă*, în poziții politice publice, riscându-și libertatea”.

● În nr. 38-39 al revistei „Literatorul”, Eugen Simion comentează romanul postum *Adio, Europa!* de Ion D. Sîrbu (***Romanul eseistic***): „o proză bine scrisă, cu propoziții memorabile, opera unui intelectual disperat și sarcastic”. □ Valeriu Cristea publică o suită de secvențe cu temă moral-electorală, de observație a campaniei pentru alegerile generale. Este taxat jurnalistul Radu Mazăre de la ziarul „telegraf” din Constanța, pentru huiduirea lui Ion Iliescu. De asemenea, Radu G. Țeposu de la „Cuvântul”, care, în „Evenimentul zilei” din 25 august 1992, notează, „fără comentarii” că: „Iliescu simte pericolul pierderii alegerilor. Nu m-ar mira să se însceneze niște atentate asupra persoanei președintelui, pentru a-i justifica acțiunile nesăbuite. Măcar de s-ar împușca de-adevăratelea!”. Cu o coda: „Domnii Buduca și Țeposu nu abandonează și nu sunt semne că vor abandona curând politica”.

12 septembrie

● Adrian Marino publică în „Dreptatea” articolul ***Convenția și cultura***, comentând *Platforma program a Convenției Democratice din România*. Programul cultural „este cel mai important dintre toate, deoarece are ca obiectiv

refacerea morală a societății”. Convenția își propune „salvarea și susținerea culturii”. În program se vorbește de indiferența și spiritul vindicativ al puterii, care, după decembrie 1989, „au aruncat cultura românească într-o criză materială care îi amenință șansele de supraviețuire”. O explicație ar fi aceea că „oamenii de cultură români cei mai reprezentativi se află, într-o formă sau alta, în opoziție”. „De la un sistem integral centralizat și etatizat”, „s-a trecut, peste noapte, la cea mai ipotetică și aventuroasă rentabilizare individuală. Rezultatele se văd: edituri și reviste care dispar, teatre și studiouri cinematografice ce nu pot funcționa etc., etc.”. Programul Convenției prevede două măsuri pentru ieșirea din situația gravă a culturii: acordarea de subvenții de stat pentru toate formele de creație și adoptarea legii sponsorizării. „Victoria Convenției în alegeri o va face cu certitudine posibilă”, crede Adrian Marino.

15 septembrie

● În „Azi”, sub titlul *Bacovia 110*, Tudor Opreș îl omagiază pe liricul *Stanțelor burgheze*, transcriind totodată o mărturisire inedită a acestuia: „Mulți zic și scriu despre mine că sunt socialist – mi-a mărturisit în taină poetul în preajma Crăciunului lui '48. N-am făcut niciodată politică militantă, n-am participat la cercuri socialiste. Știam câte ceva despre socialism. L-am adoptat deoarece el reprezenta o stare de spirit. După 1880 și până în preajma Primului Război Mondial aproape tot tineretul intelectual avea vederi socialiste. Socialismul era un fel de prelungire a romantismului mizerabilist, o reacție împotriva marilor contraste sociale, o apropiere de dezmoșteniții sorții, o solidarizare cu «palele» muncitoare, cu proletarii în haine negre-funcționărimă pârlită și artiști orgolioși și inadaptabili, înfundați în mizeria poleită a boemei. Revoluția proletară era pentru noi un fel de judecată de apoi care purifica societatea și pune pe fiecare la locul meritat. Dulcea istorie a durat până la marea revoluție socialistă din octombrie 1917. Ea a ucis toată poezia socialismului, așa cum revoluția franceză a sugrumat idealurile rousseau-iste. Să nu mă pâraști cuiva, dar comunismul care umblă prin Răsărit nu are de-a face cu socialismul”.

16 septembrie

● Mircea Dinescu semnează în „Dreptatea” un articol-necrolog despre poetul *Dan Deșliu*, care murise înecat la Neptun, trupul său revenind la țarm după ce „a rătăcit pe valurile mării, așa cum a rătăcit pe ale vieții”. „Începând cu anii '80, regimul dictatorial din România îi provoacă acute procese de conștiință, în urma cărora a trimis lui Ceaușescu câteva memorii, și-a dat demisia din PCR și a început să ia poziții publice la Europa Liberă împotriva dictaturii. Datorită acestor acte a devenit una din țintele predilecte ale persecuțiilor și urmăririlor Securității. În această vreme a scris *Pavăza putredă*, care, este, poate, cea mai fidelă expresie a adevăratului poet Dan Deșliu.”

● In articolul *A mai dispărut un poet*, publicat în „România literară” (nr. 28), Nicolae Manolescu încearcă o reevaluare (estetică și etică deopotrivă) a poetului Dan Deșliu, decedat în împrejurări neelucidate în urmă cu mai puțin de două săptămâni (pe 5 septembrie 1992): „Luni 31 august, chiar în ziua în care împlinea 65 de ani, Dan Deșliu a venit la «România literară» să se intereseze de soarta unui articol polemic pe care ni-l încredințase spre publicare. Am schimbat câteva cuvinte cu el, uitând, vai, să-l felicit (...) și l-am rugat să treacă pe la redacție într-una din zilele următoare, dacă dorește să-și corecteze textul, care acum se culegea. «Plec mâine la mare», mi-a spus. Sâmbătă 5 septembrie s-a răspândit vestea dispariției lui. Nu se putea să nu ne gândim cu toții la o crimă politică. Deșliu nu era omul care să se sinucidă. Până la ora la care scriu aceste rânduri, moartea scriitorului nu este elucidată, dar, după toate probabilitățile, e vorba de un accident. Cine și de ce să fi încercat să înlăture un om, incomod, e adevărat, dar nu mai mult decât fusese pe vremea lui Ceaușescu, atunci când securitatea i-a cruțat, totuși, viața? Las «Evenimentului zilei» libertatea scenariilor macabre și mă întorc la destinul neobișnuit al lui Dan Deșliu, căruia «România literară» i-a tipărit în numărul 27 cel din urmă text antum și care s-a dovedit totodată a fi cel dintâi text postum. (...)/ Puțini îl știu pe Dan Deșliu al anilor '40, când absolvă Conservatorul de Artă Dramatică, traducea din Paul Valéry și debuta la revista «Lumea», condusă de G. Călinescu. În schimb, pe autorul *Minerilor din Maramureș* și al lui *Lazăr de la Rusca*, poet aproape oficial al anilor '50, de două ori laureat al Premiului de Stat, puțini l-au uitat. Acesta din urmă este și ținta favorită a detractorilor până în ziua de azi. Toți zelatorii cultului lui Ceaușescu, strânși în ograda rău mirositoare a «României Mari», îi reproșează lui Deșliu proletcultismul întâilor sale volume. (...)/ Când l-am cunoscut personal, spre mijlocul anilor '60, lui Dan Deșliu îi apăruse un volumaș intitulat *Cercuri de copac* (primul despre care am scris o cronică) și redevenise poetul discret și intimist, care ar fi putut fi dacă debutul lui de traducător din Valéry nu suferea distorsiunea realist-socialistă din *Goarnele inimii*. Spre cinstea lui, Deșliu s-a numărat printre foarte rarii privilegiați ai primei epoci de cultură socialistă care s-au ridicat deschis contra greșelilor proprii din trecut. În câteva memorabile ocazii de la Uniunea Scriitorilor, Deșliu și-a făcut, cum se spunea pe atunci, autocritica, și-a mărturisit rățăcirea și a promis că va fi neclintit de aici înainte în lupta pentru respectarea adevărului în cultură. Afirm aici, în deplină cunoștință de cauză, că s-a ținut de cuvânt. (...) Mulți eroi ai rezistenței anticomuniste au scos capul după revoluție. Deșliu a fost un rezistent adevărat, care a plătit cu două decenii de marginalizare și umilințe un deceniu de privilegii. A încetat a mai fi, prin opțiune proprie, nomenclaturist cultural. În 1986, după o audiență la Ceaușescu, își depune carnetul de membru al PCR./ Cu ce scandal, noi, cei care am fost de față, știm bine. La 9 martie 1989, scrie celebra scrisoare către Ceaușescu, difuzată apoi prin Europa liberă

și prin Vocea Americii. Numindu-l sarcastic pe Ceaușescu «proprietarul României», Deșliu evocă în scrisoare numeroase din ticăloșiile regimului și se declară solidar cu Gheorghe Ursu, cel ucis de securitate (vinovații nu se cunosc nici azi!), precum și cu toți disidenții vremii. (...)/ Deși a publicat relativ puțin în anii '70 și '80, Dan Deșliu a încercat să arate și pe această cale că înțelege să nu-și mai negocieze conștiința. I-am prefătat (fără elogii, pe un ton rezervat) o ediție antologică din Biblioteca pentru Toți, din care poeziile anilor '50 lipseau. Mulți m-au certat atunci că-mi pun numele lângă acela al unui poet pătat. Dar Deșliu nu mai era de mult doar poetul oficial al comunismului românesc timpuriu; devenise disidentul lucid și îndrăzneț față de comunismul târziu (și întârziat al lui Ceaușescu). (...) Un alt volum, *Pavăza putredă*, poate sta bine lângă poezia de rezistență anticomunistă a anilor '80 scrisă de Ileana Mălăncioiu, Șt. Aug. Doinaș, Dorin Tudoran, Mircea Dinescu, Ana Blandiana și de alți poeți pe care spațiul nu-mi îngăduie să-i mai numesc. (...)/ Se poate ca, atunci când dumneavoastră veți citi necrologul acesta, trupul poetului dispărut în mare să fi fost redat pământului, după toate datinile creștinești. Dar când îl scriu eu, nu pot încă spune: fie-i țărâna ușoară! Am să spun de aceea: fie-i posteritatea dreaptă! Dan Deșliu o merită din plin". □ Tot în „România literară”, în articolul *Argumente pentru critica literară* – apărut în contextul unei dezbateri (caracteristice pentru anii '90) pe tema urgenței redefinirii funcției culturale și sociale a criticii literare românești –, Laszlo Alexandru pledează în favoarea criticii „de gust” și de verdict, arătându-se reticent față de fetișizarea metodelor occidentale, ca și față de tentația scientismului: „Nimic mai tentant decât să ne aruncăm în barca științei (...) Cu siguranță se vor găsi multe lucruri interesante de spus, din această perspectivă, despre literatura română. Dar nu știu câte șanse avem pe plan extern, înfruntându-i pe faimoșii noștri prieteni-dușmani (Charles Mauron, Hans Robert Jauss, Georges Poulet sau Jean Starobinski), cu propriile lor arme, dar cu armata (literatura română) slăbită după postul comunist, pe când aștepta să moară Godot și, deci, mult prea puțin cunoscută în Occident. Și degeaba încercăm să ne despărțim zâmbind de Titu Maiorescu, tot *În lături!* Ne stă pe limbă să strigăm, de câte ori ne pomenim cu alde Păunescu în cârcă”. □ La rubrica „Polemici”, Gheorghe Grigurcu (*Admiratorii*) se mărturisește scandalizat de „rușinoasa revenire în actualitate a lui Adrian Păunescu”, devenită posibilă grație opțiunii unor scriitori (între care, în redacția „Literaturii”, Marin Sorescu și Eugen Simion) de a se solidariza cu „Marele oportunism”. „...nu numai refuzul revizuirilor este implicat aci (un antilovinescianism, să zicem, temperamental, o rigiditate dascălească a celui ce cochetează, totuși, cu «impresionismul»), ci și un conservatorism extra-estetic, o solidarizare cu Marele oportunism. (...) Judecata de valoare poate fi «justă» (...) atâta timp cât omite orice referință la fața imundă, la mirosul pestilențial al obiectului asupra căruia se exercită. Ce fel de estet este dl. Eugen Simion dacă strâmbă din nas

în fața militantismului pentru democrație și acceptă admirativ prestația abject-propagandistică și adulatoare a poetului de curte? De ce sunt folosite două măsuri în același domeniu? De ce, dacă nu pentru descurajarea posturii democratice și omologarea demisiei morale celei mai țipătoare?” □ Elena Ștefciuc transcrie un interviu realizat la Stockholm cu poeta Gabriela Melinescu: „*Pasiunea scrisului nu servește decât unei profunde cunoașteri de sine și unei umilințe pline de mândrie*”. □ Arșavir Acterian publică un text memorialistic, *Alexandru Sahia și iluziile sale pierdute*. □ Z. Ornea comentează cartea Georgetei Ene, *Caragiale la Berlin* (Edinter, 1992).

● Nr. 35 al revistei „*Lucafașul*” are pe prima pagină un editorial politic intitulat *Cabaret electoral*: „Cabaretul electoral regizat de Televiziunea Română ne distrează poate, dar el ne și învață ceva: că ne aflăm încă foarte departe de coerența, luciditatea și realismul unor mesaje politice veritabile, din categoria aceluia care să ajute pe alegător să opteze în cunoștință de cauză”. □ Nicolae Prelipceanu semnează un entuziast articol de susținere pentru candidatul prezidențial Emil Constantinescu (*Emil*): „Am auzit că undeva, în țară, la întâlnirea profesorului Emil Constantinescu, acolo, cu lumea s-a strigat «E-mil! E-mil!» Asta înseamnă că oamenii și-au dat seama cu cine au de-a face, și-au dat seama că în fața lor stă cineva asemenea lor, un om obișnuit, normal, moral, chiar dacă profesor doctor și rector al rectorilor sau tocmai de aceea. (...) Un DA înseamnă acest om cald, prieten al oamenilor. Emil, cel care are nevoie de dragoste și de prietenie spre a le răspândi la rândul său în jur, spre a zidi ceva în hăul negru al negației, al violenței. Aspectul firav, vocea deloc tunătoare, să nu vă înspăimânte, să nu vă facă să ezitați, dragi prieteni, căci înainte de cele fizice, de forțe, ziditoare sunt cele ale spiritului, ale sufletului, iar acestea se fac cunoscute lumii prin semnele exterioare ale unei puteri cel mai adesea greșit folosite. Știm – cei care știm – că puterea spiritului este cea care concede unora și pe-aceea a trupului, acesta fiind doar semi-pasul spre adevărata putere, aceea întemeiată pe dragoste, pe înțelegere, pe calm și siguranță a ideii, Emil, cel de care avem nevoie, nu este altcineva decât reprezentantul – ferm – al acesteia din urmă. Într-o vreme de ură și dezbinări, de ce altceva decât de înțelegere și dragoste față de semenii avem cu toții nevoie?”. □ Ștefan Aug. Doinaș semnează un articol îndoliat la *Dispariția lui Dan Deșliu*: „Poetul Dan Deșliu – gloriosul cântăreț al elanului revoluționar al primilor ani de comunism în țara noastră și poate cel mai mohorât contestatar al aceluiași comunism în ultimii ani înainte de Revoluția din 1989 – pleacă dintre noi pe neașteptate în împrejurări încă nelămurite. Linia unui destin aparte, linia vieții unui om care și-a regăsit târziu demnitatea de scriitor, după ce îmbrățișarea ferventă și naivă a unui crez politic îl împinsese la multe erori, se frânge brusc: se frânge întristând pe toți cei în stare să înțeleagă drama unei întregi generații de scriitori români (...). Aș putea să garantez că «schimbarea la față» a lui Dan Deșliu s-a petrecut la Iași, în 1978, în timpul

Colocviului de Poezie, când poetul a fost batjocorit de doi penibili colegi de scris, fără îndoială puși la cale de oficialități. Atunci, fără să vrea, el a fost situat în aceeași tabără cu cei ce aveau să fie chiar în ziua ultimă a Colocviului taxați drept «agenți» ai Europei Libere: Dorin Tudoran, Gheorghe Grigurcu și semnatarul acestor rânduri. Faptul că prietenul său mai mare și tovarășul de drum comunist, George Macovescu, președintele de atunci al Uniunii Scriitorilor, n-a putut să modifice – deși se plimba aproape seară de seară cu Ceaușescu – imaginea oficială asupra acestui Colocviu (lucrările respective n-au fost niciodată publicate, iar despre ele nu s-a scris decât defavorabil) nu se poate să nu-i fi arătat poetului nu numai că el, personal, nu se mai află în grațiile partidului, și mai ales că literatura română și viața literară începeau să fie strict controlate de «comuniștii naționaliști» care ilustrau cu mai multă obediență «arta literară» așa cum o concepea «geniul Carpaților». Anii '80 ne-au arătat tuturora, treptat, un alt Dan Deșliu. (...) Nu i-a fost ușor. Dan Deșliu n-a fost niciodată un exuberant al disidenței, după cum n-a fost niciodată un profitor al ei: o suferință lăuntrică i-a însoțit conversiunea, fața lui a devenit cu fiecare zi o mască a amărăciunii. Cu vreo zece zile în urmă, l-am întâlnit sus, în holul Uniunii, sprijinit de balustrada scării interioare. «Ce faci, Dan?», l-am salutat eu. Dar el a dat un alt sens întrebării: «Prost», a zis, foarte apăsător. «De ce faci *prost*?» Abia atunci și-a ridicat privirea și mi-a ripostat: «Cine poate să facă *bine* într-o asemenea lume?!»».

17 septembrie

● În nr. 17 al revistei „Orizont” este publicat un interviu realizat de Iosif Costinaș cu gazetarul Cornel Nistorescu („*Diriguitor de opinie nu vreau să fiu!*”), care pledează pentru independența autentică a ziaristului față de orice „trompete de partid”. □ Volumul de interviuri *Ghilotina de scrum* publicat de Vladimir Tismăneanu la Editura de Vest din Timișoara este întâmpinat de Monica Lovinescu într-un text intitulat *Luciditatea rănită* – scrisoare amical-solidară trimisă de la Paris pe 5 iulie 1992. □ Matei Călinescu comentează volumul aceluiași Vladimir Tismăneanu *Reinventing Politics: Eastern Europe from Stalin to Havel* (New York, The Free Press, 1992), recomandând traducerea „grabnică” în românește a cărții, pentru a aduce la cunoștința publicului autohton „ce s-a întâmplat și ce se întâmplă în țările învecinate” (*Reinvenția politicii*). □ Sub titlul *Careu de ași*, Marius Morariu interviuează, pe scurt, patru personalități ale vieții civico-politice anticomuniste din România postdecembristă: Nicolae Manolescu (*Niciodată criza culturii*), Ana Blandiana (*Genialul Caragiale*), Emil Constantinescu (*Renaștere prin reconciliere*) și Gabriela Adameșteanu (*Amenințarea prezentului*). ■ Întrebat „dacă după atâta tevdatură a politicii” mai are timp să „simtă literar”, noul președinte al Partidului Alianței Civice răspunde: „Îmi place foarte mult să mă ocup de revistă. Din păcate, citesc mai puțin ca înainte, dar, încet-încet, pe

măsură ce m-am obișnuit cu programul meu politic, el îmi lasă tot mai mult timp liber. La început a fost mai greu, acum e ceva mai ușor. Sper să mă ocup și de revistă, sper să mă întorc și la cărțile pe care le-am abandonat. La urma urmelor, oameni politici care maai scriu și literatură au existat și vor mai exista în lumea asta. De ce nu m-aș număra printre ei?”. În privința crizelor culturale invocate, N.M. e de părere că e vorba de fenomene superficiale, tranzitorii, întrucât „cultura nu e cu adevărat în criză niciodată”. ■ În schimb, Gabriela Adameșteanu consideră că „deja, la noi încep să se departajeze terenurile de joc”: „Deci, politica este un spațiu aparte, iar cei care intră în spațiul politicii vor trebui să i se adecveze. Cultura este un alt spațiu. Din păcate, cultura își are și ea nu numai rigorile, ci și necesitățile ei”. □ Marcel Tolcea prefățează un eseu ezoteric al lui René Guénon, *Câteva aspecte ale simbolismului lui Ianus* (în traducerea Sorinei Șerbănescu). □ Cornel Ungureanu comentează elogios poezia lui Nicolae Prelipceanu (*Poetul în septembrie*): „Nicolae Prelipceanu e autorul unor poeme memorabile ale rezistenței, rămase necomentate în anii apariției lor. Ele amenință să rămână azi fără cititori, fiindcă, iată, comentatori de poezie sunt din ce în ce mai puțini și cititorii de poezie așijderea. Și mai puțini sunt aceia dispuși să facă recapitulările necesare. Poet important al literaturii române de azi, Nicolae Prelipceanu a îndatorat (...) o serie de lideri ai promoțiilor ce i-au urmat”. □ Pe ultima pagină (realizată de Marcel Tolcea) sunt publicate informații despre Consiliul Europei, „structuri, direcții de acțiune”, un scurt istoric al procesului de unificare europeană din ultimele decenii și o relatare despre un simpozion pedagogic desfășurat la castelul Klingenthal (la poalele munților Vosgi) sub patronajul Consiliului Europei.

● Ion Vlad publică în „Tribuna” (nr. 37) articolul *Eugen Ionescu și servi-tuțiile criticii literare*.

18 septembrie

● Într-un interviu din „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 38) realizat de Dorin Popa („*Mă voi întoarce la literatură*”), Ana Blandiana – președinte al Alianței Civice, la acea dată – vorbește, între altele, despre sacrificiul pe care îl implică, în cazul unui scriitor, intrarea în politică; și adaugă: „Evident că după alegerile acestea, dacă alegerile vor fi câștigate de Convenția Democratică, România va intra într-o eră din care va fi exclusă anormalitatea ca poeții să-și sacrifice destinul poetic, ca să participe la viața politică. Deci, eu însămi mă voi întoarce la literatură”. Intervievatorul insistă asupra acestei afirmații atât de tranșante: „Nu s-ar putea să vă jucați singură un renghi și, de fapt, să nu mai puteți renunța la activitatea dumneavoastră civică-politică? Adică să nu mai puteți reveni în turnul de fildeș?”, așa încât poeta se vede obligată să facă anumite precizări: „Întorcându-mă la scris nu înseamnă că mă rup cu totul. Alianța Civică va începe să-și rotească președinții, asta este absolut necesar, pentru ca fiecare din noi să ne putem continua destinul literar, artistic sau

științific. Că, din când în când, pentru trei luni, acest destin se va întrerupe pentru a continua activitatea Alianței Civice, asta este altceva. Dar, în principiu, destinul meu după aceste alegeri va fi unul literar”. La întrebarea „Dar dacă, în toamnă, domnul Constantinescu nu va deveni președintele României, veți considera acest timp pierdut?” Ana Blandiana răspunde: „Vedeți, pentru un scriitor nimic nu se pierde! Totul este experiență. Deci, în acest caz, aceasta va fi, pentru mine, o experiență dramatică, ea va fi materia primă a viitoarelor mele cărți. Pe de altă parte, din punct de vedere politic, sunt un om destul de democrat ca să consider că, dacă poporul român, pentru a doua oară, va vota greșit, înseamnă că asta vrea, că asta merită și că nimeni nu mai trebuie să încerce să-i bage pe gât, cu forța, libertatea, democrația și Europa. Nu cred, însă, că se va întâmpla acest lucru”. □ Nicolae Breban publică o scrisoare primită în februarie 1988 de la Gabriel Liiceanu, text în care discipolul lui C. Noica îi mulțumea prozatorului, fără a face economie de elogi, pentru faptul că scrisese laudativ despre *Epistolarul* păltinișean (într-un articol din „Viața Românească”), într-un moment în care insolitul volum era primit cu adversitate de „revistele oficiale”. Scrie, așadar, Gabriel Liiceanu: „Consideră aceste rânduri a nu fi altceva decât un strigăt de admirație; și de mulțumire. Extraordnarele tale pagini «corifeice» le-am citit mai întâi singur, și bucuria pe care am simțit-o m-a făcut să simt nevoia împărtășirii. (...) Te-am iubit pentru bucuria comuniunii pe care mi-ai produs-o și pentru această bucurie vreau să-ți mulțumesc”. Înainte însă de a reproduce scrisoarea cu pricina, Nicolae Breban își exprimă anumite nelămuriri: „Nu au trecut nici patru ani de la strigătele de admirație și recunoștință ale mai tânărului meu prieten când, în noua Românie, eliberată (...) de ciuperca totalitarismului comunist, o revistă – «22» – în al cărei «comitet director» figura același nume: G. Liiceanu – a încercat, în trei numere la rând, să umple de noroi, literalmente, numele și opera mea, într-unul din cele mai murdare și provocatoare atacuri la persoană publicate în presa românească de la al doilea război încoace. (...) Nu am răspuns imediat, e adevărat, cu aproape un an în urmă când am citit, stupefiat, atacul – uimit nu atât de impudoria autorului, care nu suporta probabil să-mi fie «dator» cu ceva, dar de iresponsabilitatea revistei «22» și a comitetului ei director ce confundă libertatea presei cu haosul, anarhia și mahalagismul invectivelor, a prezumțiilor calomnioase (...). Public această scrisoare cu o ciudată sfâșiere intimă, de parcă nu ar fi o misivă patetică de mulțumire, ci, aproape, o «calomnie»! Nu îndrăznesc să trag nici o concluzie, nu îndrăznesc măcar să «înțeleg»” (*„Arta” epistolară: G. Liiceanu – N. Breban*).

● Nicolae Manolescu scrie, în revista „22” (nr. 37), într-un articol despre pericolul resurecției extremismelor naționaliste în țările est-europene (*De unde vine primejdia*): „În acest moment, iresponsabilitatea discursului extremist o întrece pe aceea a discursului restaurator. Dl. Iliescu și partizanii săi politici sunt pe cale de epuizare ideologică. Dl. Funar și naționaliștii d-sale dovedesc o

mult mai mare prosperitate. Primejdia pentru România nu mai vine direct de la foștii comuniști, reconvertiți la o economie mixtă socialisto-capitalistă și la un socialism cu față umană (la atâta îi duce capul!). Primejdia vine de la intoleranța extremiștilor naționaliști, care (...) știu bine să alimenteze viscerele morale ale unui popor îndelung traumatizat și să-l conducă spre dezastru”.

● În „Contrapunct” (nr. 29), Ion Stratan publică un editorial politic intitulat ***Antiumanism și normalitate***. □ Într-un articol intitulat ***Sindromul Ceaușescu în literatura română***, Florin Iaru face atacă problema relației dintre literar și politic, pornind de la câteva „cazuri” prestigioase: „Referindu-se la moștenirea eminesciană, G. Călinescu remarcă o furie eminescoidă izvorâtă la începutul secolului nu atât din dragostea față de poet, ci din speranța secretă a contaminării de geniu. (...) Mai grav a fost momentul politic, în care din metaforă (...) se extrăgea un decalog ideologic. (...) Dacă aceste accese mai pot fi scuzate, dată fiind distanța istorică față de subiect, cazul Iorga întrece orice închipuire. Astăzi, Nicolae Iorga a ajuns o unealtă în mâinile conservatorilor și orice încercare de reevaluare a rolului și personalității sale se lovește de prejudecăți istorice de partid ca și de considerații sentimentale. (...) În fapt, Iorga a reprezentat o mare tragedie a prestigiului cultural românesc. Agitator politic încă din tinerețe, lipsit total de gust artistic, scriindu-și la un anumit moment cărțile de știință după ureche, cu atât de multe erori încât se spărie gândul, mai ales ca politician, Iorga a trădat pur și simplu un minim ideal al omului de cultură. Ca ministru a fost execrabil. Ca sfătuitor al lui Carol II – o calamitate. (...) Iorga desconsidera întreaga societate românească, închipuindu-se supraom. Este de notorietate că, în afară de vorbe frumoase despre patrie, Iorga nu a putut oferi niciodată o soluție problemelor politice. Este de notorietate faptul că Iorga a fost organizatorul și primul ideolog al legionarismului românesc. Este de notorietate faptul că, fără judecată, Iorga a hotărât executarea a peste o sută de legionari, furios că mișcarea l-a trădat. Acolo unde a strălucit, istoricul este inegalabil. Acolo unde, însă, politicianul a ratat, toată societatea s-a resimțit. Nimeni astăzi nu pune în discuție rolul lui Iorga în degradarea statului român modern, prin abdicarea de la o etică esențială. Uciderea unui om ca Iorga este o faptă incalificabilă, dar, în fața lui Dumnezeu, și victima și călăul se vor înfățișa cu mâinile pătate de sânge. În comunism nu s-a putut vorbi în clar despre trecutul nostru, dar dacă nici astăzi nu putem ajunge la adevăr, înseamnă că ne îndatorăm minciunii. (...) Și mari artiști ai lumii au fost niște hahalere. Nici o țară nu le-a retras laurii pentru păcatele lor omenești. Dar i-ar fi împovărat mai tare tăcerea decât adevărul”. □ Gabriel Andreescu semnează un articol cu titlul ***„Evenimentul zilei”: un ziar boulevardier***, în care incriminează degradarea presei cotidiene prin stilul tabloid al respectivului ziar condus de Ion Cristoiu, căruia îi reproșează și „oscilații” în comentariile sale politice din „Zig-Zag” și „Expres Magazin”. □ Jürgen Fuchs publică un interviu cu William Totok, ***Pericolul coexistenței între minciună și dictatură***,

despre disidență, represiune și dosarele poliției politice în țările Europei Centrale și de Sud-Est. [Începând cu acest număr, se schimbă componența redacțională: redactor-șef devine Hanibal Stănciulescu; redactor-șef adjunct, Ion Stratan, iar redactori – Elena Ștefoi și Mariana Marin.]

19 septembrie

- Moare, la București, prozatoarea Cella Serghi (n. 1907).

21 septembrie

- Moare, la New Jersey, în SUA, prozatorul Ion Băieșu (n. 1933).
- Fănuș Neagu publică în „Țara” articolul *O să se mire domnul Coposu*: „Cu cât ne apropiem de ziua destinată alegerilor (...), îngâmfarea Convenției Democratice ba sporește, ba dă-n gălbănare (puteți citi și gălbează), iar protestele ei împotriva oricărui pas încercat de Ion Iliescu îmbracă haina dușmăniei înverșunate, când nu sunt ridicol de stupide și crăcănat disperate. Prin crăpăturile ulcioarelor în care și-au adunat mânia nu știu câte partide istorice-anistorice și alianțe nepolitice se scurg șuvoaie urât, hain mirositoare, amestec de fiere verde, verde, verde, ură crâncenă și dorință isterică de a ucide. Ion Iliescu e Diavolul, Emil Constantinescu, zeul speranței. (După mine, perfect caraghios și castrat mai târziu decât trebuia). Această șopârlă fumigenă răsuște deasupra capetelor noastre un fulger bont și ne îmbolnăvește ființa cu un surâs de țap atârnat în smocul bărbiței de vechi și devotat propagandist al ceaușismului – să mă scuze tovarășu’, eu mi-am ars carnetul la vreme. Iliescu este amendat de Convenție că zâmbește, că nu dezleagă ploile, că nu-și taie gâtul cu briciul, că umblă prin țară ca președinte și nu ca zlătar, că nu fumează marihuana și nu se visează la aceeași masă cu Horia Sima. În același timp, Milică Constantinescu (citiți cu glas tare cacofonia) e dus de mână ca handicapații, pe la toate cancelariile Europei. Mi-a plăcut până la leșin vizita lui în Franța, unde a fost prezentat ca viitor președinte al României și el da din barza gâtului că așa este, iar domnul Ilie Păunescu, ținând stânga de păpușar în buzunarul pantalonilor, ca un mare occidental care a fost și se află, sângera de fericire pe toată întinderea feței de dramaturg realist-socialist. Miluță e dus cu brânciul mai ales la Înalta poartă albă-neagră de la Washington. El ține scândura în spinare, iar cu jetoanele măsluite joacă americanii. La sfârșitul jocului primește instrucțiuni și fâgăduiește supunere necondiționată. În mod sigur și haraciul. Care ar consta, din câte îmi dau seama, din federalizarea țării (plată pentru voturile UDMR) și readucerea pe tron a omorătorului lui Antonescu și armatei române – perioada 23 august-12 septembrie 1944. Presa de opoziție, de la gurile de lup la clănțaii de duzină, mai toți recrutați din plevușca nomenclaturii comuniste, imobilizată în ideea de monarhie, înjură scârbos, huiduie toată ziua, dezvelește dinți de rechin, incită la scandaluri josnice și nu se dă în lături să-l ia la trei păzește, haita, chiar pe Papa de la

Roma pentru întâlnirea cu Iliescu. Altceva ar fi fost dacă Sfântul părinte i-ar fi întins lui Milică Constantinescu, spre vâxuire cu limba, măcar vârful papucului. (...) Ion Iliescu nu convine opoziției pentru că reprezintă mulțimea săracă și muncitoare dornică de stabilitate, liniște și pace socială; mulțimea răvășită și înfricoșată de aventurieri (...), legionari, boieri și nepoți de boieri gata să ne ia din nou pământurile. Când bătrânii liberali îi declară pe chiriașii din casele naționalizate «scursura morală a societății românești», când domnul Corneliu Coposu se bălăngăne-n bălăli pe coama de val tulbure, ori prin firide pline cu pui de gaie gen Doru Braia și romanțele bunicii, pentru readucerea pe tron a celui mai mare proprietar de moșii, când Milică Constantinescu își uită fratele într-un spital de alienați, își culege în tigaie băiatul care se aruncă de la etaj sau din salcâm pe o locomotivă electrică, iar László Tókes intră în greva foamei (...) pe motivul mincinos că minoritatea maghiară este oprimată (...), eu nu pot vota decât cu Ion Iliescu. Cu prețuire pentru omul și intelectualul care este. Asigur Convenția că ea însăși m-a întărit în această hotărâre în clipa când l-a preferat pe meșterul în piatră vânăta, pietre arse, pietre seci și bolovani de var nestins Milică Constantinescu domnilor Manolescu și Rațiu. Personalitatea acestora mi-ar fi impus. Dacă dă Dumnezeu să trăim, pe Milică Constantinescu nu-l voi vota nici peste patru ani. (...) Pentru că, sincer să fiu, nu mă vreau argat nici la alba-neagra Înalta poartă de la Washington. Urăsc toate porțile la care am fost siliți sau ne-am silit să îngenunchem. Le urăsc de când am dat în pământ. Pământ și pământuri care, în satul unde am văzut lumina zilei, aparțineau mai toate prințului Șuțu. Și mi se propune azi, în preajma anului 2000, să trec de sub unghia fanarioților sub gheara familiei Hohenzollern. Propunere pe care domnul Corneliu Coposu o face cu sabia în mână și cucuveaua pe umăr. Las privighetorile fostului partid unic să piruie în Convenție: Co-po-su, Co-po-su, Co-po-su... și răspund că mersi, eu nu servesc; m-am suficientat, zicea prințul Șuțu în româneasca lui de cațaon. O să se mire domnul Coposu, dar nu știu de ce cuvântul moșier îmi aduce mereu aminte de anul 1907./ N-am ce face, rămân băiatul de țăran care sunt”.

22 septembrie

• „Azi” conține un grupaj *Cioculescu – 90*, realizat de Geo Constantinescu, marcând o ediție omagială a Rotondei 13 de la Muzeul Literaturii Române, la care au participat: Alexandru George, Valeriu Râpeanu, Ion Zamfirescu, Mircea Vasilescu, Gabriel Ștrempel, Paul Cornea, G. Dimisianu. □ Un alt eveniment consemnat este împlinirea a 70 de ani de la nașterea lui Marin Preda, moment sărbătorit de Academia Română printr-o sesiune de comunicări în cadrul căreia au luat cuvântul: Eugen Simion (*Cruzimile moralistului*), Marin Sorescu (*Constructorul de sine*), Valeriu Cristea (*Tema paradisului în opera lui Marin Preda*), Al. Piru (*O biografie a operei*), Dan Mănuță (*Cina Moromeților*), Dan Grigorescu (*Marin Preda, o conștiință în secolul al XX-lea*).

Cităm din finalul discursului lui Eugen Simion (consemnat în „Azi”): „Academia Română aduce cu acest prilej un modest omagiu unui mare scriitor, contestat astăzi pe nedrept. Marin Preda a fost și a rămas un adevărat punct de reper pentru lumea românească postbelică (...) Cu moartea lui am rămas mai singur și mai vulnerabil. Calificarea lui de colaboracionist numai pe motiv că a avut îndrăzneala să scrie despre cel de-Al Doilea Război Mondial este o absurditate. Marin Preda a fost nu numai o conștiință morală și națională românească. E scriitorul din Estul Europei care a trăit într-un context foarte dificil. Și el putea să-și piardă răbdarea și să plece. Dar n-a făcut-o. El se pregătea pentru o rezistență de... sute de ani. Era ceva din conștiința lui de țăran, care nu l-a părăsit niciodată. A fost un om pentru care trebuie să se facă literatură, astfel încât spiritul să învingă în acele momente dificile. Soluția Preda a învins. Există o literatură, există un scriitor ca Marin Preda pentru care merită să exiști, merită să faci critică literară”.

23 septembrie

● Apare în „România literară” (nr. 29) o scrisoare deschisă adresată de Bujor Nedelcovici, de la Paris, ministrului Justiției, Mircea Ionescu Quintus: ***A doua scrisoare deschisă adresată ministrului justiției.*** (Scriitorul publicase o primă asemenea scrisoare tot în „România literară”, într-un număr din noiembrie 1991): „Nici unul din «misterele» care au dominat viața politică a României după dec. 1989 și până în prezent nu au fost elucidate și nu au avut ca rezultat trimiterea în judecată a celor vinovați: teroriștii care au ucis peste o mie de persoane (cifra oficială), minerii vinovați de crime, cazul Berevoiești, dosarele celor din Parlament etc./ Se poate afirma că România este un stat civil și de drept în care separația puterilor (...) funcționează? Se poate susține că promisiunile făcute de Dv., domnule Ministru Mircea Ionescu Quintus, au fost respectate?! (...) / V-ar fi stat în putere, domnule Ministru, să organizați un «proces moral al comunismului» în care juriști de profesie, oameni de artă și scriitori să dezbată răspunderea principalilor vinovați – începând cu Groza și Dej – ai dezastrului economic, social, moral și cultural produs în România începând din 1944. Uniunea Scriitorilor (care se zbate într-un faliment financiar și moral) n-a avut nici o inițiativă în acest sens și nu a organizat «O zi a memoriei» în care să fie evocați toți oamenii de artă și scriitorii care au fost arestați, condamnați sau care au murit în închisorile comuniste. (...) Poate această acțiune ar fi fost necesară în special acum, când se constată o ofensivă generală a «foștilor cântăreți hagiografi ai lui Ceaușescu». Prezența la televiziune a lui Adrian Păunescu a indignat întreaga opinie publică. Sunt pionii înaintați ai puterii, în spatele cărora își strâng rândurile forțele obscure”.

● În „Luceafărul” (nr. 36), Florin Manolescu scrie despre romanul *Cavalerul resemnării* de Vintilă Horia, a treia carte a ciclului deschis cu *Dumnezeu s-a născut în exil (Prințul pădurii)*: „În comparație cu primul roman al ciclului

(...), *Cavalerul resemnării* reușește performanța de a dez-istoriciza într-o și mai mare măsură istoria, pentru a extrage din ea elementele de referință ale unei abstracțiuni tragice, despre care se poate spune fără emfază că reprezintă *esența destinului românesc*”.

24 septembrie

● „Tribuna” (nr. 38) publică un scurt interviu realizat de Ion Mărgineanu cu președintele Academiei Romane, Mihai Drăgănescu: *Lucian Blaga – Domnul filosofiei românești*.

25 septembrie

● Sub titlul „*Toți acești scriitori geniali uită că și electroniștii șomează*”, „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 39) publică un interviu acordat lui Dorin Popa de Nicolae Prelipceanu (secretar al Uniunii Scriitorilor). Interviul vizează dificultățile financiare ale USR și implicit ale revistelor aflate sub patronajul acestei instituții, dar și, în general, condiția scriitorului în România, după căderea comunismului. „O fi bine, n-o fi bine, în capitalismul spre care ne îndreptăm cu pași atât de șovăitori, scriitorii nu mai sunt, ca la noi în Est, cu miile. Sau sunt, dar nu se laudă cu asta și-și văd de meseriile lor lucrative dacă nu sunt damnați și mor de foame, refuzând sau neputând să compună best-sellers. Cam asta ne așteaptă și pe noi. Din prejudecată sau din calcul, regimul comunist a protejat, cum știa el, o uniune a scriitorilor cu peste o mie de membri (azi aproape două mii). Dar credeți dvs. că sunt două mii de scriitori în România? Majoritatea sunt/suntem scriitori la domiciliu, casnici, în familie. O economie de piață, un capitalism adică, ține în viață numai pe acei oameni care reușesc să-și vândă produsul muncii. La asta sunt aliniați și scriitorii. E îngrozitor, e incredibil, dar e adevărat”. □ La rubrica denumită „Contrapunct”, într-o notiță sibilinică, Nicolae Breban dezaprobă îndepărtarea „brutală” a Getei Naidin-Dimisianu – „unul dintre cei mai pricepuți și mai curajoși editori de proză din România” – din conducerea editurii Albatros. „Aceeasi persoană (...) a fost expulzată cu ani în urmă și de la Cartea Românească de domnii Bălăiță și D.R. Popescu și, spre surprinderea mea, după 22 Decembrie '89 nu a fost rechemată în acest colectiv”, își amintește autorul *Îngerului de gips*. În cadrul aceleiași rubrici, sub titlul *Un „joc” necesar*, Nicolae Breban se pronunță și în chestiunea polemicii dintre Gheorghe Grigurcu, colaborator permanent al revistei „Contemporanul. Ideea Europeană”, și revista „Literatorul” (condusă de Marin Sorescu). Pe de o parte, N. Breban se disociază de „unele puncte de vedere” exprimate de Grigurcu în paginile „Contemporanului...”, fără a preciza, însă, despre ce „puncte de vedere” este vorba. Pe de altă parte, încearcă să argumenteze, pe un spațiu destul de amplu, că atitudinea polemistului este una necesară, elogiind „vocea (...) tot mai distinctă, mai îndrăzneată, mai originală” a lui Gheorghe Grigurcu, „stilul său întotdeauna expresiv, cristalin”,

patosul său civic. N. Breban vede în Grigurcu un exponent (și un apărător totodată) al spiritului critic și se mărturisește solidar cu acesta în „încercarea (...) de a readuce în centrul vieții literare polemica, cea adevărată, interesantă, vie și instructivă, una din armele publicisticii critice, corolar al dialogului din romanul clasic ce permite, numai el, înfruntarea directă, conflictul de idei”. Directorul „Contemporanului...” amintește că la „Literatorul” are câțiva „vechi prieteni – Marin Sorescu, Eugen Simion, Fănuș Neagu, Valeriu Cristea – scriitori de prim-plan, indiferent de pozițiile lor civice vechi sau actuale” și adaugă: „Nu aş vrea să le pierd stima. Cum am mai spus-o, însă (...) – odată acordată o rubrică unei personalități, aceasta se exprimă liber, chiar și în neconcordanță cu conducerea revistei”.

● În revista „22” (nr. 38), Andreea Pora publică un interviu cu președintele în exercițiu, *Moșierii, familia Ewing și președintele Iliescu*: „[A.P.:] Cum vă explicați că, așa cum spunea și dl. Valeriu Cristea într-un clip al FDSN, sunteți înconjurat de foarte multă ură? Și, în acest context, credeți că veți putea realiza reconcilierea națională?/ [I.I.:] El se referea la cei care exprimă ură, eu nu cred că aceștia reprezintă o majoritate a populației țării, ci reprezintă anumite cercuri și indivizi, unii care nici nu știu ce motive personale au, pentru că sunt dintre cei care cândva îmi exprimau simpatie. Dar în momente d-astea de criză socială se produc chiar și dereglări psihologice în comportamentul unora”. □ Ion Simuț notează în eseu politic *De la vinovăție la „eroism”*: „Momentul post-revoluționar a fost dominat, ca fenomen moral, de procesul culpabilizării generale. (...) Judecata morală se baza pe un adevăr valabil în vremurile moderne: fiecare om poartă o răspundere directă și precisă pentru modul în care este guvernat. (...)/ Culpabilizarea generală a condus spre un fenomen de blocaj moral și de retragere în pasivitate. (...) Complexul de culpabilitate pentru trecut funcționa inhibitiv. Vinovăția colectivă era un mod de a întreține o mare parte din populație într-o solidaritate colectivă de solidarizare pasivă. În acest timp, cei contaminați de politică în regimul trecut și obișnuiți cu tranziția puteau acționa în voie. (...) Una din cauzele votului (aproape) monocolor, într-un procent apropiat de unanimitatea tipică altui regim, este și culpabilizarea nediferențiată. Culpă colectivă a dus, în 1990, la o reacție electorală comună, ca rezultat al unui proces de masificare a vinovăției. Cu un instinct de autoapărare, votul s-a îndreptat preferențial spre formațiunea politică ce părea să ofere oarecare protecție masei debusolate de vinovați, amenințată de o judecată aspră, neliniștitoare, tocmai în clipele când se instalase eliberator în bucuria libertății./ Vinovăția colectivă nu putea plana multă vreme asupra tuturor. (...) O primă etapă a constituit-o fisurarea vinovăției colective în blocuri mai mici și îndreptarea acuzei spre conjuncturile istorice, instituțiile sau grupurile mai implicate în instaurarea și întreținerea dictaturii comuniste (ocupația sovietică, Securitatea, CC al PCR restrâng apoi la Comitetul Politic Executiv, nomenclatura, funcțiile de decizie, mai mici sau mai mari etc.). Un

vag și retoric proces al comunismului este înlocuit cu un proces al instituțiilor comuniste. E o etapă extrem de importantă în efortul de a depăși trecutul: divizarea culpei pe compartimentele puterii. Însă nici în această situație actul de acuzare nu dobândește precizie și claritate. (...) O etapă superioară, înfinit mai dificilă decât cele anterioare, este trecerea de la culpabilizarea colectivă și acuzarea de instituții sau conjuncturi la individualizarea culpei. Purificarea morală (despre care se vorbește atât numai astfel se poate realiza, atunci când fiecare își dă seama, pe cont propriu sau ajutat de o instanță (exterioară sau interioară), de ceea ce este vinovat, își asumă vina și-și ispășește păcatul. Terapeutică vizează o depășire a trecutului și o implicare activă în prezent. (...) Sfârșitul vinovăției colective coincide cu începutul vinovăției individuale. (...) Vina colectivă este o noțiune nediferențiată și, în fond, inoperantă. Procesul de atenuare (poate chiar de uitare) a culpei colective apare inevitabil după o perioadă de oboseală. Simțul moral este trezit numai de o personalizare a vinovăției. După o vreme de blocaj, instinctul de autoapărare își spune cuvântul. Acuzatul iese din pasivitate. Apare astfel un fenomen secundar asupra căruia merită să ne oprim. Este, de fapt, un simptom al actualității. (...)/ Se schimbă accentul de pe vină pe suferință. Cel care a traversat perioada comunistă împinge în umbră vina de a nu fi protestat la timp sau vina (mult mai mare) de a fi participat la teroare și scoate la lumină suferința care i-a fost pricinuită de dictatură. (...) Etalându-și suferințele, acuzatul își construiește o biografie de erou. (...) Un proces de victimizare a fost înlocuit cu un proces de eroizare. Dintr-odată, un popor de victime vinovate devine un popor de eroi anonimi. (...) Acesta este mecanismul psihologic al acuzatului care își transformă vinovăția în eroism (fals eroism) după ce a trecut pericolul. (...) Unii își fac un titlu de glorie din faptul că au tăcut chitic în vechiul regim, alții din întâmplarea că au înjurat la coadă; unii se laudă că nu au devenit membri de partid decât într-un târziu, alții că ei au militat pentru competență în ședințele de partid etc. Dar câți au înfruntat deschis balaurul? (...) Supraviețuitorii mai șireți și-au dat seama la timp că tot secretul unei noi parveniri în prim-plan constă în a-ți confecționa un trecut eroic, iar rețeta este foarte simplă când cădem de acord că am luptat cu toții, după puterile noastre, împotriva dictaturii, numai că nu am fost luați până acum în seamă./ Pe scurt, ne găsim în fața unui erou tipic al timpului nostru. Cum se formează această mentalitate lamentabilă de erou? La originea ei se află, din partea omului de rând, o suferință reală: aceea de a fi îndurat un regim insuportabil. (...) Victima sau acuzatul ce au scăpat de opresiune sau amenințare doresc să li se recunoască vitalitatea și să li se elogieze inteligența subversivă a strecurării anonime dincolo de zona periculoasă". □ Este publicat un interviu cu Mircea Ciobanu realizat de Oana Armeanu, „**Lui Marin Preda i-a fost întotdeauna teamă de Cain, de cel care lovește fără o motivație rațională**”. „Cum era Marin Preda ca editor?/ La Cartea Românească, Marin Preda a devenit numele în jurul căruia s-au unit toate forțele

benefice ale literaturii contemporane. (...) Nici un alt scriitor român n-ar fi izbutit să facă din editura Uniunii Scriitorilor un bastion al rezistenței. De la înființarea ei, toate cărțile pe care ceilalți editori le izgoneau cu mai multă sau mai puțină convingere din planurile lor apăreau la Cartea Românească, și nu ușor, și nu fără amenințări, ca să-ți poți închipui, bunăoară, că la mijloc ar putea fi vorba de o diversiune. (...) N-a fost carte cât de cât bună care să nu fi trecut pe sub șuvoaiele de murdărie de la «Săptămâna». (...) Într-o vreme când a debuta în poezie sau proză la toate celelalte edituri din România devenise un coșmar, tocmai atunci numărul lor a crescut la Cartea Românească. «Pe mâna lui Marin Preda» a intrat în arena literară tot ce este mai valoros în literatura contemporană de astăzi. Critici, poeți, prozatori n-au fost lăsați să bată ani și ani la porțile celorlalte edituri, ci au fost tratați la Cartea Românească drept viitori pioni ai culturii românești. Sunt critici care își datorează cariera în exclusivitate acestei edituri, dar mai cu seamă acestui om care a înțeles că nu trebuie să asculte de prescripțiile celor ce vedeau în critică o activitate parazitară, în cel mai fericit caz gratuită. Marea majoritate a ideilor pe care astăzi le putem socoti ca aparținând fondului de rezistență al culturii române a apărut în literatura critică promovată la Cartea Românească și apărată cu numele lui Marin Preda./ La primul târg de carte de la Paris, după evenimintele din decembrie, drept răsplată pentru fapta culturală a lui Marin Preda, nici una dintre cărțile acestuia n-a fost văzută în standul rezervat României. Eu am văzut aici un semn mare: cu cât această absență era mai strigătoare la cer, cu atât se arăta mai clar că nu cel rău este nedreptățit, că nu celui ce i s-ar cuveni i se aduce lauda”.

● „Literatorul” (nr. 41) consemnează, pe spații largi, dispariția scriitorului Ion Băieșu. Pe prima pagină – un fragment de jurnal al acestuia, alături de figura autorului, sub titlul îndoliat *Ion Băieșu – act final*. □ Un mic text anunță încetarea din viață a prozatoarei Cella Serghi (1910-1992), ale cărei roman „au umplut de frumusețe și vis inimile a numeroase generații de cititori”. □ În aceeași pagină, într-un chenar intitulat *Puțină gramatică*, Andrei Grigor consemnează acid câteva evaluări preelectorale la adresa lui Nicolae Manolescu, fost pretendent la candidatura prezidențială din partea CDR: „Nu e de glumit cu gramatica în procesul electoral. Mai ales că dl. Nicolae Manolescu (care cunoștea bine virtuțile de săpător ale prziidențiabilului citat) ne-a spus-o clar într-un discurs televizat, că la 27 septembrie poporul român își dă examenul de bacalaureat în ale democrației, iar Comisia convențională de examinare rămâne să stabilească dacă-l va promova cu note bune sau note rele. În ce mă privește, m-am resemnat. Nu voi primi notă de trecere de la această «comisie». Pentru simplul fapt că nu-mi place să învăț după o programă arbitrar alcătuită”. □ La „revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” atacă vitriolant o anchetă din numerele 34 și 35 ale revistei „Cuvântul” despre posibillii candidați români la Premiul Nobel pentru Literatură (E. Ionesco, Marin Sorescu și Ștefan Aug.

Doinaş): „Revista «Cuvântul» (adjudecată mai nou de Fundația Expres și editată de informatorul literar Radu Gicu Țeposu – hașa-i în buletin! – și utecistul autor de cuvântări UASCR, maniaco-depresivul, cu acte, Ioan Buduca...”. E ironizată preferința redacției pentru Ionesco, care, cetățean francez fiind, nu putea fi propus de statul român. □ Eugen Simion comentează „proza inteligentă și sensibilă” din volumul *Viața prin hublou* a pictoriței, traducătoarei și poetei Margaretei Sterian („una dintre marile doamne ale picturii române”), și ea recent dispărută.. □ După ce califică, în debutul unui articol intitulat *Criteriul neînveninării*, clipul electoral (anti-Ion Iliescu) al Convenției Democratice ca fiind „pentru idioți”, Valeriu Cristea își axează considerațiile pre-electorale în jurul „criteriului neînveninării” ca reper în vederea apropiatului vot, într-o lume dominată de „toxine”, „mori” și „resentimente”. În final, sunt expuse în oglindă modelul și antimodelul politic al autorului: „Există și alți domni, mai norocoși decât d-l Nicolae Manolescu, din aceeași specie arogant-resentimentară. Ar fi o mare eroare să încredințăm președinția țării unor oameni veninoși până în vârful unghiilor, dornici – nu de dreptate – ci de răzbunare, și prin urmare lipsiți de acea minte limpede, de responsabilitatea și luciditatea absolut necesare unei funcții atât de înalte. Deși ar fi avut toate motivele să se înrăiască (o mass media pusă să-l nimicească, un lanț de deziceri și trădări, ba chiar și un Iuda), d-l Ion Iliescu nu s-a înrăit. E principalul temei pe care cred că se poate clădi încrederea noastră în el. Căci această *capacitate de neînveninare*, de respingere a toxinelor, de care vorbeam mai sus, presupune – și e condiționată de – toate celelalte calități ale sale: realism, înțelepciune, echilibru, onestitate, patriotism curat, neagresiv, lipsit de orice urmă de xenofobie, tărie – și nu slăbiciune, cum cred unii – de caracter. Calități care au făcut și fac în continuare din d-l Ion Iliescu omul politic numărul unu al momentului istoric actual. L-aș apropia pe d-l Ion Iliescu de marele om politic și diplomat român Nicolae Titulescu. Cu care seamănă și prin amănuntul, pentru care președintele a fost nu o dată sever criticat, că zâmbește «tot timpul». Citez dintr-un remarcabil volum de memorii, apărut anul trecut, în care distinsul autor face un admirabil portret al lui Titulescu: «...zâmbea tot timpul. Nu fiindcă ar fi știut (și cu siguranță știa) că era greu de rezistat acelui zâmbet, deci fiindcă s-ar fi silit să zâmbească. Ci pentru că zâmbetul făcea parte din însăși structura lui adâncă». Deci a zâmbi nu-i un păcat...”. □ Sub titlul de pagină *Comedia inumană*, memoria lui Ion Băieșu este evocată, în scurte intervenții, de Corneliu Leu (*Ne-au rămas cuvintele*), Mircea Micu (*S-a stins un zâmbet*), Lucian Chișu (*No man's land*), Fănuș Neagu (*Nu pot să plâng...*), Ion Horea (*Vecinul meu de suflet*), Constantin Piliuță (*Cu tristețe*), D. R. Popescu (*O scară spre cer*) și Mircea Sântimbreanu (*Firesc și inepuizabil*). Lucian Chișu: „S-a stins într-un spital din îndepărtata Americă unul dintre puținii scriitori români contemporani «clasici în viață»: Ion Băieșu. Plecat din țară la finele anului trecut, prozatorul a fost supus unei complicate

operații pe cord deschis, căreia trupul său, epuizat fizic, n-a putut să-i reziste mai mult de câteva luni. Iar atunci, printre veștile de tot felul sosite de peste Ocean, presa noastră de scandal a inserat, pe primelei-i pagini, o mulțime de enormități despre Băieșu, colportate rapid de la o foaie la alta (...) Am fost, și o spun cu tristețe, pentru că destinul a vrut-o, ultimul care l-a văzut pe Ion Băieșu înainte de a pleca din țară. Ne-am despărțit într-o dimineață întunecoasă de decembrie (era pe la ora 5,30) în Aeroportul internațional Otopeni. Vameșii l-au recunoscut imediat și au renunțat să-i controleze bagajele în care se aflau câteva dintre cărțile sale și picturile Danielei, fiica stabilită în țara făgăduinței. Mi-a făcut, cum mâna, semn de rămas bun din *no man's land*, înainte de a se îndrepta către pasărea uriașă care avea să-l ducă, fără vrerea nimănui, spre moarte. Am încă întipărit pe retină zâmbetul său trist, de om obosit și bolnav (ducea pe picioare un infarct despre care toți credeam că e un astmă rebel). N-am putut să văd că un destin nemilos adumbrea fruntea lui fulgerată de lumina atâtor subiecte și întâmplări demne de a se întrupa în cărți”.

26 septembrie

- Moare, la București, traducătorul Dan Duțescu (n. 1918).

28 septembrie

- LA&I (nr. 38) include în sumar recenzia nesemnată a unei parodii din colecția „Surăs și mască” a editurii arădene Sophia: *Ghici cine trage în tine?* de Max Torpedo (un pseudonim; traducerea i-ar aparține...Vitoriei Lipan!), onomastica personajelor fiind evident ironică: maiorii Eugen Simion și Eugen Barbu, căpitanul Fane Neagu, doamna Daniela Crăsnaru, căpitanul Miron Soricescu, specialistă în arabă „Tartlăr”, poetul Aldinescu, Cosmin Trunchilă și doctorul Buzura, acțiunea urmărind o crimă care are loc în... Uniunea Scriitorilor, dar și rivalitatea SRI – Poliție.

29 septembrie

- Andrei Zlătescu realizează, în „Cuvântul” (nr. 39), ancheta *Scriitori în Parlament*. La întrebările „1. Ce v-a determinat să intrați în viața politică?; 2. Care va fi proiectul d elege sau inițiativa legislativă pentru care veți pleda cu prioritate dacă veți face parte din viitorul Parlament al României?” răspund Nicolae Manolescu (candidat la Senat pe listele Convenției Democratice), Paul Anghel (candidat la Senat pe listele PSM), Stelian Tănase (candidat la Camera Deputaților pe listele Convenției Democratice), Vasile Popovici (candidat la Camera Deputaților pe listele Convenției Democratice), Cornel Brahaș (candidat la Camera Deputaților pe listele PUNR) și Petre Sălcudeanu (candidat la Camera Deputaților pe listele FDSN). Astfel, pentru N. Manolescu este importantă o lege a sponsorizării prin care să fie create condițiile relansării culturii. Paul Anghel, membru al PSM, vrea o lege de „apărare a muncii”,

una pentru fundamentarea dreptului la proprietatea muncii, prin impunerea unui principiu nou, prin care „munca ar putea fi scoasă din condiția salarială” și o alta „pentru apărarea națiunii”, în caz „de orișice agresiune împotriva drepturilor fundamentale ale națiunii”. Stelian Tănase intenționează să lupte pentru drepturile intelectualilor și garantarea proprietății individuale, iar Petre Sălcudeanu, candidat la Camera Deputaților pe listele FDSN, pentru cinematografie și drepturile de autor.

30 septembrie

● Cristian Teodorescu semnează în „România literară” (nr. 30) editorialul ***Incertitudinile nu s-au isprăvit***: „...Reforma, așa cum s-a desfășurat, a semănat mai mult cu contrabanda decât cu un proces transparent care să-mi dea încredere. (...) Firesc ar fi ca alegătorii, chiar și devotații dlui Iliescu, să se întrebe dacă putem continua astfel înainte de a-și băga votul în urne./ Probabil că nu vom avea un partid majoritar după aceste alegeri – dacă ele se vor desfășura corect. Cu siguranță că pentru funcția de președinte se va ajunge în turul doi al scrutinului. Pentru guvernare va fi nevoie de alianțe. Care vor fi acestea rămâne de văzut după aflarea rezultatelor alegerilor de duminică. Pe fondul unei oboseli a alegătorilor și al unui tot mai răspândit scepticism, soluțiile care se vor bizui pe emoționalitatea electoratului și nu pe o analiză lucidă nu vor avea viață lungă./ Starea de incertitudine de la ora asta se va prelungi și după alegeri...”. □ Vladimir Tismăneanu publică articolul ***Vendeta ca principiu politic*** –mărturisindu-și plăcuta surpriză la aflarea veștii că una dintre fiicele Anei Pauker (Tania Brătescu) s-a înscris în Alianța Civică. □ Gabriel Dimisianu consemnează o ***Scurtă convorbire cu Geo Dumitrescu***: „E lucru normal ca ziarele, în toiul campaniei electorale, să publice cât mai la vedere fotografiile bărbaților noștri politici. Ale domnilor Iliescu, Funar, Constantinescu etc. etc., după afinități electivă, ca să vorbim astfel. Așadar ale bărbaților politici. Ziarul «Vremea», editat de Adrian Păunescu și fiul, publică însă, intempestiv, în nr. 26 (19/20 sept. a.c.), fotografia poetului Geo Dumitrescu în pagina întâi și proiectată pe două coloane, în colțul din stângă sus, pe spațiul rezervat îndeobște editorialului. Iar sub imaginea melancolic-zâmbitoare a poetului, imagine clasică, poate fi citit următorul text explicativ: «Dintre atâtea semne electorale, noi votăm cercurile dumneavoastră, domnule Geo Dumitrescu. Simțim uneori nevoia de cercuri. Și reclamăm lirica libertate de a trage cu pușca»./ Mirarea mea a fost mare. Să fi ieșit poetul din retragerea pe care și-a impus-o de atâta vreme, să se fi hotărât el abrupt, la îndemnul lui Adrian Păunescu, să coboare în arena politică? Greu de crezut. Și dacă, totuși.../ Pentru a ieși din nedumerire m-am decis, fie ce-o fi, să-i telefonez lui Geo Dumitrescu. Atac direct chestiunea care mă frământă:/ □ V-am văzut fotografia din «Vremea»./ □ Ce fotografie?/ N-ați știut? «Vremea» vă publică fotografia pe prima pagină însoțită de un text. I-l citesc./ □ Dumneata glumești?/

□ Nu glumesc deloc. E chiar așa cum spun. Vă trimit ziarul./ □ Domnule, dacă nu glumești, ăsta e un abuz. Nu le-am dat nici o fotografie și nimeni nu m-a întrebat nimic./ □ Deci e un abuz, dar ce semnificație să aibă?/ □ Păi care alta decât că directorul «Vremii» vrea să mă înhame la căruța lui politică. Nu am nimic de-a face cu așa ceva. Ca de altfel cu nici un fel de altă «căruță politică». Te rog să iei act de categorica mea dezaprobare./ □ Eu iau act, dar alții de unde să știe? Îmi dați asentimentul să fac publică, în «România literară», opinia dumneavoastră?/ □ Cum de nu, chiar te rog./ Ceea ce am și făcut, aici, relatând această scurtă convorbire cu Geo Dumitrescu”. □ Alexandru George publică prima parte a unui articol intitulat *Neîntâlnirea cu Noica*, pornind de la câteva considerații despre receptarea volumului *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (editat după moartea autorului, în 1990), a cărui apariție ar însemna „un moment deosebit în cariera marelui cărturar, poate chiar începutul adevăratei lui posterități”. „Căci, dispărut de prea curând”, Noica „a fost menținut în viață nu pe calea firească a discuțiilor, criticii, fructificării prin analize a operei și acțiunii sale, ci prin năboiul de flori artificiale aruncate peste un sicriu care nici nu ar fi trebuit închis și prin corul turiferarilor laudativi. Am în vedere delirul admirației, apoi înălțarea la ceruri, în fine sanctificarea și omologarea prea grăbită în legiunile unei Biserici pe care el a nesocotit-o și din care nici măcar n-a făcut propriu-zis parte”. Cu o dimensiune memorialistică pregnantă, articolul dezvăluie motivele – culturale și subiective – pentru care Alexandru George nu s-a putut „întâlni” cu filosoful de la Păltiniș: „naționalismul” și „atitudinea pro-ceaușistă”, dar și un motiv mai subtil, acela de a fi abandonat „trăirismul” *Jurnalului filosofic*. (A doua parte a articolului va apărea în nr. 31, din 7 octombrie.) □ Alex. Ștefănescu semnează un necrolog, *Risipitorul*, la moartea – pe 21 septembrie 1992 (în SUA) – a scriitorului Ion Băieșu. □ Doina Uricariu recenzează romanul lui Ioan Petru Culianu, *Hesperus* (Editura Univers, 1992). □ Eugenia Tudor-Anton consemnează, într-o foarte călduroasă evocare, recenta dispariție a Cellei Serghi. □ Albert Kovács scrie un mic articol la moartea traducătoarei Theodora Sadoveanu.

● Editorialul politic (*Treptele scăării*) din numărul 37 al revistei „Luceafărul” face o ultimă evaluare de tip „scară” a scenei politice înaintea alegerilor generale: „Prima treaptă importantă ar fi gruparea relativ clară a forțelor politice în două mari tabere, una reprezentând opțiunea netă pentru democrație (CDR, FSN, Partidul Republican, UDMR etc.), cealaltă reprezentând opțiunea pentru totalitarismul de tip naționalist-comunist (FDSN, PRM, PUNR etc.), într-o poziție oarecum ambiguă aflându-se deocamdată PDAR și PNL. Să observăm că «D» din FDSN nu înseamnă democratic (cum pretind aderenții săi), ci demagogic (cum o demonstrează campania lor electorală). Dacă tabăra totalitară e nostalgică prin excelență față de totalitarismul comunist, tabăra democratică conține și ea o anume nostalgie: a partidelor istorice pentru si-

uația din perioada interbelică. Există, cu alte cuvinte, în amândouă tendința de a merge înainte cu dor de înapoi, realmente libere de orice nostalgie și privind cu adevărat în viitor fiind partidele noi din CDR, PAC și tinerii liberali...”. □ Într-un articol de atitudine (*Despre un fel de a fi*), Eugen Uricaru critică pozițiile intelectuale „ambigue” din ultima perioadă ale lui Andrei Pleșu, pornind de la o „Convorbire de duminică” televizată, desfășurată cu participarea acestuia. Una dintre afirmațiile „de natură să pună pe gânduri” ale eseistului este aceea că „intelectualul trebuie să nu se mai amestece în politică, trebuie să se întoarcă la uneltele sale. Spre exemplu, Andrei Pleșu s-a și întors la studiul îngerilor. (...) Și cine spune acest lucru: un intelectual care a candidat independent în 1990, un candidat care a făcut parte dintr-un guvern politic, nu de tehnicieni, guvernul Roman. Această «îndrumare» am auzit-o din gura unor personalități încă de acum doi ani. Personalitățile respective au fost apoi primite la Academie, probabil pentru apolitismul lor, în timp ce alte personalități nu, probabil din cauza angajării lor politice. Credeam atunci că problema apolitismului, a «reîntoarcerii la unelte» e o chestiune care le frământă în chip onest pe domniile lor. (...) A doua problemă care m-a uimit și m-a nelinștit a fost aceea a relațiilor noastre cu Europa. După opinia domnului Andrei Pleșu, proaspăt întors după un stagiu în Germania unde, conform propriei mărturisiri, a avut ocazia unor înalte întâlniri intelectuale cu mari spirite europene și nu numai, dorința unei mari părți a poporului român de a se vedea integrat în structurile europene este dacă nu inoportună, măcar.. desuetă. (...) Lângă toată această descurajare, domnia sa a maiu adăugat o lovitură de grație. Ajutoarele europene nu folosesc la nimic! Polonia a fost ajutată cu miliarde de dolari și tot nimică, domnilor. Această frază – argument politic de mare calibru într-o campanie electorală – am crezut că aparține arsenalului propagandistic aflat în posesia celor care zic «la vremuri noi, tot noi». M-am înșelat. Ea nu le aparține, ci le este dată în folosință. Proprietarul este altcineva. Cine să fie? Cred că sunt de ajuns aceste două surse de bănuială care să întunece imaginea onestă a intelectualului Andrei Pleșu. Dar (...) cred că este vorba de cun totul altceva. Acest altceva înseamnă *comoditate*. Domnia sa nu consideră a fi un bun exercițiu înotul împotriva curentului. Și cum curentul s-a schimbat, preferă să privească de pe mal. Este plăcut, folositor, onest. Măcard e-ar fi așa și atunci când vom asista la o nouă modificare de sens a curentului. Că doar nimic nu e bătut în cuie mai ales în politică”. □ Florin Manolescu comentează a doua ediție a volumului de poezie *Sora mea de dincolo* de Ileana Mălăncioiu (*Poezie și ritual*): „Tragic fără emfază, fără patetism și fără podoabe, lirismul Ilenei Mălăncioiu (...) reușește performanța neobișnuită de a pune în legătură biografismul cu fiorul adânc al mării poezii”.

[SEPTEMBRIE]

● Într-un articol care deschide nr. 9 al revistei „Vatra”, *Un învins care face mai mult decât un învingător: ideea Druc*, Al. Cistelean critică „patriotismul

de vorbe și carton” care exploatează tema Basarabiei: „Dl. Mircea Druc – care reprezintă, într-adevăr, un simbol și o idee – n-a reușit să facă niciunde un miting mai de doamne-ajută. Toate organizațiile «pro» Basarabia s-au ascuns pe unde au putut când a fost vorba să dea față cu ideea unirii. Aceasta e departe de a deveni un sentiment imperios. Idealul unirii e pentru prea mulți un ideal facultativ, ceea ce înseamnă că e mai puțin decât nimic. Ezitățile noastre rușinoase, felul în care-i tratăm pe basarabeni ca pe niște români de mână a doua, târăgănarea unui act pe care alții l-ar fi făcut cu ochii închiși vor încărca de penibil paginile istoriei. Pentru că tot suntem mereu cu ochii pe ei, să ne gândim ce-ar fi făcut ungurii într-o situație asemănătoare”. □ Tertulian Langa se ocupă de *Relația biserica-stat*. □ Gheorghe I. Florescu scrie despre *Marele european: Take Ionescu*. □ Sunt publicate răspunsurile la ancheta *Ce ziare citești scriitorii?*; printre respondenți se numără Al. Marino (care consideră că „La «Dreptatea» ar fi necesare mai multe articole ideologice” și că articolele din „România liberă” „nu sunt suficient de structurate și prea puțin exacte. Acest ziar nu are o direcție ideologică limpede”, dar și că „Tribuna Ardealului” e „cel mai elegant ziar din Cluj” și că are „mari șanse de afirmare”), Alexandru Vlad (care citește „România liberă” fiindcă îi plac „analizele economice”, dar nu-i plac „tonul cârcotaș și pătimaș din unele numere”), Gabriel Dimisianu (cititor al „României libere” pentru „poziția anticomunistă și deschis ofensivă, necesară în actualele împrejurări. Urmăresc îndeosebi articolele lui Octavian Paler, totdeauna structurate de o idee importantă, și rubrica acidă a Tiei Șerbănescu”), Ion Mureșan („Citești «Evenimentul zilei»”. Îmi place că are materiale scurte. Ce nu-mi place? Are atâtea crime și violuri încât seamănă cu subconștientul lui Cristoiu”), Mircea Martin (care citește „România liberă” și apreciază „atenția acordată culturii de «Cotidianul». Suplimentul cultural al acestuia e de o calitate excepțională”) și Angela Marinescu (căreia îi place „România liberă” fiindcă este „obiectiv”). □ Cornel Moraru recenzează volumul *La persoana a treia* (1992) de Aurel Pantea (*Confesiune indirectă*). □ În articolul *Între extreme*, Virgil Podoabă critică viziunea nombrilistă a criticii bucureștene, care nu apreciază la justa valoare scriitorii din provincie: autori ca Aurel Pantea, Dan Damaschin sau Ion Mureșan, neglijați de criticii din capitală, sunt considerați de autor cel puțin la fel de interesanți ca Mircea Cărtărescu sau Nichita Stănescu: „Concentrată asupra propriei strategii politice, ca și asupra criteriilor inerente succesului ei, critica bucureșteană nu mai avea ochii de-ajuns de deschiși și asupra a ceea ce se-ntâmpla, în mod natural, înafara acesteia și înafara capitalei. Cine nu i se supunea, ieșind din rând și din prevederile ei, nu se prea bucura de favorurile topurilor critice. Așa se explică, pentru cazul poeziei, de ce poeți de forță vizionară a unor (...) Dan Damaschin, Ion Mureșan și Aurel Pantea au ajuns, poate cu excepția relativă a celui de-al doilea, la periferia atenției criticii bucureștene, fiind întrecuți în prestigiu și notorietate de niște alexandrini vioi și

fermecători, dar nu mai mult totuși, de regulă, decât niște excelenți tehnicieni. După cum, de asemenea, se-nțelege de la sine și de ce nici unul dintre acești mari poeți, de altfel recunoscuți ca atare de câțiva critici din provincie, nu a reușit la examenul pentru postul de geniu poetic în viață rămas vacant după moartea lui Nichita Stănescu. Explicit sau numai implicit, acest premiu suprem i-a fost acordat, în schimb, lui Mircea Cărtărescu, autor al unei capodopere intertextualiste, așadar, poet cu *ingenium* (în sensul manierist al termenului), ca Leonid Dimov, dar nu cu geniu în creația substanțială”. □ Apare al cincilea episod al interviului cu Paul Goma **Despre Ostinato și altele**. Scriitorul își motivează decizia de a nu face explicite numele personajelor pozitive trecute din viața reală în roman pentru a nu le expune „represaliilor” din partea regimului și vorbește despre „pârția” deschisă de romanul său publicat în străinătate, al cărui succes, în parte, „s-a datorat... politicii culturale a comuniștilor de la București: interzicând fatal: atragi atenția asupra fructului oprit”: „pârția era făcută la urma urmei, jucasem rolul de berbec (aici: din acela cu care se sparg zidurile), drumul, gaura fusese «dată», n-aveau decât să vină alți scriitori cu cărțile lor, cu prozele lor, mai bune, mai valoroase (...) Îmi ziceam că Țepeneag are dreptate cu a sa teorie a «pedagogiei curajului» – anume: curajul se învață... din experiența altuia și văzând X că Y n-a pățit nimic, fiindcă a fost curajos, are să îndrăznească și el – astfel, constituind exemplu pentru Z... (...) a început deci, Țepeneag; am venit eu; apoi Sorin Titel, apoi Virgil Tănase”. Mai departe, Goma vorbește despre latura „subversivă” a onirismului: „Onirismul avea, nu doar un program-de-creație, ci și unul de... promovare. Maniera onirică de a face literatură nu-mi era, programatic, apropiată, însă apropiați îmi erau oniricii înșiși, apoi latura... subversivă a demersurilor lor îmi convenea de minune. (...) Țepeneag, Sorin Titel au avut curajul de a trimite în Occident, pentru a fi traduse și publicate, cărți deja apărute în România – însă, paradoxal, doar Tănase a avut *normalitatea* de a trimite manuscrise refuzate în România...”. Întrebat „Ce i-ar fi împiedicat pe Stancu și pe Preda, pe Breban și pe Ivasiuc – dar și pe Bănulescu, pe Țoiu, pe Buzura, pe A.D. Munteanu, pe Bălăiță ș.a. – să publice și ei în Occident, fără «reciprocitate» între bărăci (cele din Lagăr[ul socialist])? Și nu cu traduceri «de-acasă»? La «concurență liberă»?”, Goma crede că răspunsul înseamnă a pune „degetul pe o rană cumplită, pe o contradicție fundamentală proprie scriitorului român”. Problema ar fi dacă „atitudinea de suficiență, chiar de bravadă pe care o au scriitorii români (aici intră și poeții și eseisții), la urma urmei acest complex-de-superioritate față de... restul-lumii (literare și spirituale, desigur!) nu ascunde – rău, neîndemânatic – un real și complex de... invers; dacă nu care cumva scriitorul român își spune că, adunate: represiunea, de sus, și acceptarea fără crâcnală a tuturor «directivelor», de jos, de la fiecare, a dat, nu valoare, nu cultură, nu estetism (în absența eticii comune), ci o «valoare» provincială, o «cultură» raională – o estetică comunală (ier-te-mi-se cacofo-

nia)". În privința rezistenței prin cultură, Goma crede că „sunt mincinoși, falși, calpi cei care susțin că «totuși am făcut cultură» – ca și când cultura ar fi scop, nu mijloc”, dar și că „suntem ridicoli și atunci când cădem în extrema cealaltă, lamentându-ne că n-am făcut absolut nimic, că nu suntem nimic, că totul este... neant”. □ În seria „Documentele continuității”, Mihai Dragolea scrie o recenzie la volumul *Fortul 13. Convorbiri din detenție* (1991) de Marcel Petrișor (*Meditații în „Casimca”*), Nistor Chioreanu, fost deținut politic, semnează fragmentul de memorii *Pedagogie comunistă*, Grigore Ploșteanu publică prima parte din „*Scânteia dumnezeiască*”, material tratând ecourile revoluției de la 1848 în Târgu-Mureș, Vasile Docea semnează un studiu despre edițiile *Memoriilor* regelui Carol I (autori: regele Carol I, Mite Kremnitz și Georg Shaefer). Apare al XVII-lea episod din *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. □ La rubrica „Pagini din exil”, Virgil Ierunca scrie despre Nicolae Petra. □ În al X-lea episod al „Jurnalului de lectură”, Lucian Raicu are în vizor volumul *Soljenitsyne et le déclin russe* (1991) de Luba Jurgenson. □ Apare al XXVIII-lea episod al *Exercițiilor de despărțire* de Mircea Zăciu (ianuarie-februarie 1981). □ La rubrica „Biblioteca Babel” se publică „mici poeme în proză” de Charles Baudelaire, în traducerea lui Petru M. Haș. □ Pe ultima pagină, se dau o sumă de variante privind „Structura puterii după alegeri”; varianta „cea mai probabilă” e considerată: „Președinte – Emil Constantinescu; Președintele Senatului – Corneliu Coposu; Președintele Camerei – Victor Babiuc”, cu Daniel Dăianu ca prim ministru și un „minister Druc” ca „minister al unirii”.

[SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE]

● O anchetă a revistei „Apostrof” (nr. 9-10) se intitulează *De ce (mai) scrieți?*. Răspund: V. Fanache, Virgil Mihaiu, Constantin Zărnescu, Mircea Muthu („Mai scriu fiindcă mă obstinez a crede în puterea recuperatoare și, mai ales, ordonatoare a cuvântului fixat în memoria hârtiei. Privesc, de aceea, cu mefiență publicistica propriu-zisă.”), Alexandru Vlad („N-am scris niciodată din plictis, din exil interior, pentru care să fi fost vinovat doar comunismul ambiental. Trebuie că există și din aceștia, ceea ce nu înseamnă neapărat că ei vor renunța la a mai scrie, îndreptându-se spre celelalte cotloane ale libertății proaspăt câștigate. Doar că, în ce mă privește, am un moment de firească derută pe care mi-l semnalează cititorul din mine, dublul fiecărui scriitor. Imediat ce-o să-i pun pe aceștia doi de acord, o să-i dau drumul mai departe!”). □ Este reluat un interviu din 1988 al Profirei Sadoveanu: *Cineva din mine îmi dictează ce să scriu* (realizat de Liana Cozea). □ Sunt publicate versuri de Mircea Petean și Mariana Codruț, Andrei Zlătescu, Petru M. Haș, Luminița Urs. □ Horia Stanca realizează un *portret* al Luciei Apolzan, într-o convorbire amicală despre Școala Sociologică, de la București, completată cu o fișă bibliografică. □ În *Călătoriile sorocului*, Radu G. Țeposu îl readuce în discuție

pe Blecher. □ Daniel Pișcu acoperă rubrica de „Conversații cu...” într-un interviu nonconformist cu Alexandru George, aflat permanent „în dispută” și „inabordabil”: „În afirmarea unei vocații de singuratic, un rol îl joacă și firea omului, chiar situația lui socială. (...) Eu, asemeni celor din seria debutanților tardivi, am fost un tolerat (suspect) în comunism, n-am îndeplinit nici o funcție în aparat, n-am fost nici măcar redactor pe undeva la vreo revistă, unde-ți poți face mai ușor acele relații interesate, de care tot omul (și scriitorul) are nevoie. (...) Oricum, singuratatea e adevăratul regim al creației”. □ Octavian Soviany scrie despre *Prima verba* de Laurențiu Ulici (***Debuturi în costum de epocă***) și ciclul *Biblioteca genetică* al poetului Dumitru Chioaru (***Secolul nostru cel de hârtie***). □ Continuă publicarea unor texte din ***Dosarul Caragiale*** – Ion Vartic, ***Râzând cu gura până la urechi*** (rubrica „Dosar” fiind îngrijită de același Vartic, ajutat de Georgeta Ene), Justin Ceuca, ***Ion Luca Caragiale pe scena Naționalului clujean***; M. Zăciu, ***Omul nostru din Berlin***.

● În „Ramuri” (nr. 9-10), Nicolae Lascu realizează un interviu cu Nicolae Manolescu („***Va trebui reconsiderată literatura ultimilor 45 de ani***”). Întrebat de ce nu mai publică în „România literară” articole politice, N.M. (devenit senator de Sibiu în urma alegerilor din 27 septembrie) răspunde că nu-i mai permite calitatea de președinte al Partidului Alianța Civică. Unul dintre subiectele abordate este relația dintre Alianța Civică și PAC; cea dintâi „este mai degrabă o formațiune cu scopuri civice și când doamna Blandiana se va hotărî să revină la scopurile civile ale formațiunii pe care o conduce, părăsind politica imediată și militantă, cred că și alianța și doamna Blandiana vor avea de câștigat”. Despre literatura ultimilor 45 de ani, criticul N.M. crede că „a fost o literatură valoroasă, uneori foarte valoroasă, a reprezentat marea noastră supapă în toată perioada aceasta de represiune. Acum, cum va fi ea citită de generațiile care vin după noi și în ce măsură ceea ce noi am considerat curaj va rămâne sau va fi considerat semn de lașitate, în ce măsură lașitățile veritabile vor fi iertate și socotite cu îngăduință ca necesare, asta, încă o dată, eu nu pot să spun. E una din marile întrebări care se pun astăzi, dar vom vedea: noi și alții vom citi și vom reciti această literatură și, încet-încet, se va impune perspectiva asupra ei, fără legătură cu literatura ce se va scrie de aici încolo”. □ Din sumar: articolul ***Noua Cenușăreasă***, semnat de Gabriel Chifu (despre condiția scriitorului român confruntat cu „indiferența disprețuitoare și cu dezinteresul superior-grobian al contemporanilor absorbiți de febra câștigului”); recenzia lui Mircea Moisa (***Prostia instituționalizată***) la primul volum din romanul lui I.D. Sîrbu *Adio Europa* (Editura Cartea Românească, 1992); o semnalare a apariției, la Editura Arta Grafică, sub egida Fundației Anastasia, a volumului *Între Dumnezeu și neamul meu* de Petre Țuțea.

[ZIUA NEPRECIZATĂ]

● Cornel Regman analizează, în „Jurnalul literar” (nr. 27-30), evoluția lirică a lui Alexandru Mușina, de la *Cinci*, din 1982, volum de grup, care îl înfățișează

drept un „poet deplin format, prevăzut totodată cu gesticulația inconfundabilă a generației optzeciste, căreia îi îmbogățește cu câteva trăsături proprii fizionomia”.

OCTOMBRIE

1-6 octombrie

● Are loc la Sibiu un Festival internațional de poezie, cu participarea exclusivă a poezilor, criticii lipsind. Se acordă, cu această ocazie, două premii (ambele în valoare de 100.000 de lei), care le revin lui Mihai Ursachi și revistei „Transilvania”. Dintre participanți: Mircea Dinescu (care a declarat decepționat: „Noi ne-am făcut iluzii că prin poezia noastră schimbăm lumea. Poezia nu schimbă lumea!”), Guy Goffette (Belgia), Samuel Tastet (Franța), M. Ciobanu, Leszek Szaruga (Polonia), Mihai Ursachi (potrivit căruia „Un festival internațional de poezie era singurul lucru posibil și dezirabil după alegerile din 27 septembrie în România. Poezia românească contemporană, spre deosebire de economia românească contemporană, e foarte bună”). □ Printre evenimentele din programul acestui festival: o dezbatere pe tema „poetului revoltat” – Ștefan Aug. Doinaș: „Poetul român este o specie particulară a omului revoltat. Poetul revoltat în țara noastră a fost exact opusul poetului de curte. Un poet de curte nu poate să fie prin definiție un poet revoltat- Poezia revoltei este cea mai gratuită dintre toate tipurile de poezie. O poezie trebuie mai întâi de toate să fie poezie cu adevărat pentru a deveni o poezie a revoltei”. □ La întrebările revistei „Steaua”, „Cum vedeți un Festival internațional de poezie astăzi, în România? Cum vedeți poezia românească contemporană în cadrul celei europene Daniela Crăsnaru răspunde: „Existența acestui festival, de fapt a acestui centru de dialog Est-Vest este singurul lucru pe care am reușit să-l fac în cei doi ani în care am fost deputat. La Bruxelles, în Parlamentul European, după multe tergiversări, s-a căzut de acord să se înființeze un astfel de centru într-o țară necomunitară (aceea trebuia să fie Austria). În acel moment eu am zis, de ce nu România?, căci nici ea nu este comunitară, iar domnul Ion Vartic a propus Sibiuul. A fost un moment de liniște, urmat de întrebarea mea, cine e împotriva? Și uite așa am ajuns să avem un centru care e plasat la Sibiu, un loc mai potrivit pentru poezie decât București. Acum Centrul are câțiva directori, câțiva președinți și alți foarte stimabili șefi. Atât eu cât și Ion Vartic le urăm să folosească din plin *lumina verde* obținută la Bruxelles în 1990, la numai câteva luni de la mineriadă” (cf. „Steaua”, nr. 10/1992).

1 octombrie

● În „Luceafărul” (nr. 38), Alexandru George își continuă, după o lungă pauză, eseul despre *Criza istoriografiei literare*, cu noi contestări ale moștenirii călinesciene în critica și istoriografia literară autohtonă: „Precizez: nu de

G. Călinescu, autor și de opere istoriografice, de monografii și contribuții istorice uneori eminente e vorba. Dar în opera sa majoră *Istoria literaturii române*, el a inaugurat stilul a-istoric sau chiar anti-istoric în istoriografie, concepând aventura literaturii în timp într-un fel de prezent etern, din punctul de vedere al unui cititor de la sfârșitul anilor '30. (...) Acest aspect frapant a fost discutat încă din 1941 de Șerban Cioculescu, în magistrala recenzie pe care a închinat-o *Istoriei*". □ Florin Manolescu comentează eseu *Visul chimeric* al lui Mircea Cărtărescu (*Imaginea interioară*): „Chiar dacă se dovedește a fi mult mai puțin seducătoare decât poezia sau proza lui Mircea Cărtărescu, eseistica din *Visul chimeric* mi se pare a face un pas important în înțelegerea propriei poezii și proze a scriitorului. E vorba, în fond, de examenul critic al primei statui din seria celor ascunse în inima *Levantului* și la capătul cărora poetul contemplă propria statuie”. □ Un nou număr (4) al suplimentului literar „Nouăzeci” conține următoarele: partea a doua din *Dinastia Caragiale* de Cristian Popescu. O nouă pagină „caragialiană” din *Avântul tinereții* de Cătălin Țirlea, despre „una dintre trăsăturile fundamentale ale poporului român (...), înclinația către profesiunile artistice” (*Rezon!*). Partea a doua din eseu memorialistic *Muzeul lăuntric* de Ioan Es. Pop. Noi instantanee eseistice ludic-licențioase de Dan-Silviu Boerescu (*Degeaba am fost la Paris*). Poeme de Diana Manole. O suită apologetică jucată a caragialismului și a lui Caragiale ca expresie a „spiritului național”, în cadrul prezentării unui număr special închinat dramaturgului de revista „Apostrof” (*Politică literară și viceversa*). O „mitizare” ironico-parodică a berăriei Sighișoara și a figurii barmanului ei, „nea Mardare”, oferită în texte de Cătălin Țirlea (*„La berăria ocolită”*) și Cristian Popescu (*Gazeta de bucătărie, Berăria Sighișoara*), cu „panseuri” moraliste ale barmanului în speță.

2 octombrie

● Sub titlul *Valoarea*, Dumitru Micu semnează în „Literatorul” (nr. 42) un eseu de atitudine în care, pe fundalul confuziei axiologice din mediul social-politic și cultural românesc, pledează pentru separarea planurilor, combaterea confuziei criteriilor și autonomia valorilor: „Declararea acum, în aceste atât de tulburi zile de campanie electorală grefată pe formidabila criză economică, a tendinței de disociere valorică, de separare a valorii în sine, a valorii absolute, de orice valori utilitare, de orice conotații ideologice, poate fi un semn bun”. □ Într-un ferpar, Dan Grigorescu publică un necrolog despre recent-dispărutul anglist Dan Duțescu: „Domnul Duțescu a fost constructorul unei opere de autentică strălucire. Îmi vine foarte greu să cred că, peste trei săptămâni, când ar fi trebuit să-l sărbătorim, la aniversarea unei vârste trăite cu mare demnitate, va trebui să ducem flori la mormânt”. □ Valeriu Cristea răspunde polemic unor atacuri din „Adevărul”, 17 sept. a.c. p. 3, ale Irinei Dimiu, care-i impută „prelungitele osanale” la adresa lui Ion Iliescu, prezentate pe micul ecran „într-un

stil ce dispăruse din publicistica postdecembristă” și care i-ar fi adus candidaturii „autodeservicii” (*Nu mă las de osanale*). Considerând acuzația „fățîș răuvoitoare” și „lipsită de obiectivitate”: „Pe ce temei mi-o aduce autoarea articolului...? (...) Când am încercat să explic de ce sunt de partea d-lui Iliescu, cum a luat naștere opțiunea mea, înlăuntrul mediului literar căruia îi aparțin, ca o reacție la noul oportunism al unor colegi de breaslă? (...) Iar faptul că îl consider pe dl. Iliescu omul nostru politic numărul unu în momentul de față reprezintă doar o *opinie*. Nu mai mult decât atât. Poate eronată. Fie și ca simplu cetățean, am însă dreptul să o emit. Chiar dacă o atare opinie o deranjează vizibil pe d-na Dimiu”. Într-o altă secvență (*Eram maior și nu știam!*), Valeriu Cristea precizează următoarele: „Aflu din «Evenimentul zilei» (nr. 75 din 17 septembrie a.c., p. 2) că «în vechiul regim» am fost «maior de securitate». Informația mi-o furnizează, la rubrica «firul scurt», dl. Daniel Chirea, care la rîndul lui a preluat-o din zbor, cu deplină încredere (profesionalism, nu glumă, deontologie cât încape), de la *O anonimă* (o persoană anonimă de sex feminin, autoarea unuia din cele zece apeluri telefonice înregistrate conștiincios de redactorul de serviciu al ziarului și pornite, toate, dintr-o sîntă indignare provocată de apariția mea pe micul ecran, marți 15 septembrie, când am îndrăznit să-mi exprim opțiunea pentru unul dintre candidații la președinția țării. ...) Domnule redactor șef Ion Cristoiu! Vă *somez* să faceți dovada afirmației că «Valeriu Cristea a fost, în vechiul regim, maior de securitate». Descoperiți-o pe doamna care nu și-a dat nici numele, nici adresa, nici numărul de telefon, dar pe care ați crezut-o ca pe Maica Domnului și rugați-o să vă ajute. Altfel... Altfel, vă previn că mă voi adresa justiției, în calitate de persoană grav ultragiată, invocând delictul de calomnie, de care vă faceți vinovat. PS: cum «Evenimentul zilei» nr. 75 din 17 septembrie a.c se «ocupă» mai pe larg de mine, voi reveni”. □ Eugen Simion comentează romanul *O vizită la Godenholm* de Ernst Jünger („Nietzsche spunea că natura nu are valoare. Jünger dovedește epic că numai în natură omul află valorile fundamentale”). □ Andrei Grigor recenzează volumul *În căutarea autenticității* de Dumitru Micu (*Autentic despre autenticitate*). □ Fănuș Neagu semnează o evocare simili-prozastică a lui Ion Băieșu (*Giuvaieruri sparte*).

● În „Contemporanul. Ideea Europeană” (nr. 40), sub titlul „*Intellectual, Parisul este unul dintre principalele locuri de reacție de pe planetă*”, Ioan Vieru dialoghează cu Bogdan Ghiu, întors de curând de la un stagiul de cercetare parizian. Interogat în legătură cu diferențele dintre școala românească și cea franceză, Bogdan Ghiu se oprește asupra „ideii de *modă*”: „În lumea intelectual-universitară românească, așa cum am cunoscut-o eu, nu existau decât *mode*, o foame dureroasă de sincronizare. La Paris, însă, planurile, domeniile și timpii coexistă. *Moda* e *modă* tocmai pentru că clasicii sunt «contemporanii noștri» (ai lor?). Când, la București, sunt întrebat (...) cu ce mă ocup, ce citesc etc., și mai și răspund, nu pot să nu văd dezamăgirea instalân-

du-se pe figuri. «Lucruri depășite»... Ei bine, acolo nu e așa. Moda nu este favorabilă lecturii. Ea nu face decât să umple hambarele, rafturile. Este, deci, utilă. Dar studiul, lectura, discuția sunt altceva decât *consumul*. Este vorba și de sisteme instituționale diferite, dar care nu au de ce să se excludă. Lectura este hrănire, și nu poți să știi niciodată cine pe cine hrănește. Trebuie să ne naștem unii pe alții, vii și morți, tot timpul, clipă de clipă. Noi ne-am creat o existență istorico-biografică în salturi, cu holocausturi urmate de geneze. Nu cunoaștem amiaza. În Occident, logosul este digestie continuă. Construcția este intim solidară cu de-construcția”.

● Nr. 39 al revistei „22” este consacrat, în cea mai mare parte, comentariilor pe marginea alegerilor parlamentare și prezidențiale din 27 septembrie (1992) – în urma cărora cele mai multe voturi au fost obținute de FDSN și de Ion Iliescu. Nota dominantă a comentariilor este una deceptivă, dat fiind faptul că CDR nu a reușit să se plaseze, cum arătaseră unele sondaje preelectorale ale opoziției, pe primul loc în opțiunile alegătorilor. Scriu despre acest subiect (articole de analiză politică și/sau reportaje): Andrei Cornea (*Liberalismul în defensivă*), Dan Pavel (*Fiecăruia ce merită*), Florin Iaru (*Efectul de sondaj necontrolat*), Andreea Pora (*Un drum înfundat, Fraudă electorală?! și Iropiștii, trandafirii și manipularea*), Gabriela Adameșteanu (*Conferința de presă a candidatului Ion Iliescu; Bulevardul Primăverii și Cartierul Pajura*), Dan Perjovschi (*În Gara de Nord*), Marian Chiriac (*Venit, văzut, votat*), Rodica Palade (*„Băieții” și șeful*). □ Matei Călinescu comentează receptarea *Istoriei literaturii române* recent publicate de I. Negoitescu.

● În „Contrapunct” (nr. 30), Mariana Marin semnează editorialul *De la noaptea generalilor la noaptea alegerilor*. În pragul aflării rezultatelor finale, perspectiva e deja catastrofică: „Iată că, vorba vine, *ne-am liniștit*. Mai mult: riscăm să ne liniștim definitiv pentru încă patru ani. Dacă prognoza IRSOP-INFAS se va dovedi a fi cea reală iar cea Reuter falsă, chiar le propun colegilor mei din acea parte a presei atât de dragă lui Ion Iliescu și alor săi să ne gândim serios la parcela de stuf din Balta Brăilei”. □ Semnează comentarii politice Toma Roman (*Strategii electorale*) și Ștefan Drăghici (*Întâlniri din... teritoriu*). Primul urmărește „cele două linii de atac” ale grupărilor fidele lui Ion Iliescu: temporizarea reformelor în interes oligarhic-clientelar și strategia naționalistă de „fixare a adversarului”. Celălalt speculează fără a anticipa rezultatele: „Mă voi bucura dacă voi vorbi despre «fostul», voi continua să sper și să cred dacă a ieșit «actualul»”. □ Într-un dialog cu Ioan Vieru (*„Cred în virtuțile democratice ale dialogului”*), Mircea Zăciu se pronunță despre dificultățile vieții literare ante- și postdecembriste: „Te-aș întreba: mai există cu adevărat o *viață literară*? Uniunea Scriitorilor abia mai respiră; revistele abia își trag sufletul, silite să apeleze la felurite subvenții sau să sucumbe; vechea solidaritate de breaslă, încă puternică în anii '70-'80 și de care fostul regim s-a temut (nu degeaba a încercat s-o infiltreze sau s-o destrame!) a dis-

părut cu totul. Uită-te în jur: foști prieteni literari, colegi și semnatori ai acelorași documente ale rezistenței anticeaușiste (și anticomuniste) se află azi într-un conflict pe față ori, în cel mai bun caz, și-au întors spatele unii altora și se ignoră cu neascunsă aversiune. O mahmureală acră domină relațiile literare. Acuze reciproce degenerază în insulte și calomnii; generațiile își scot ochii, dar nici tânăra generație nu pare mai omogenă (...). Nu-mi plac certurile, mahalagisme, fripturisme, oportuniste, rivalitățile alunecate în trivialitate. E normal ca o literatură vitală să cunoască divergențe, orientări opuse, dispute, polemici de idei, grupări și cenecluri (...). Cu o condiție: aceea a dialogului urban, a dialogului în sine, nu a monologului. (...) Încă o dată: cred în virtuțile democratice ale dialogului, nu în pretinsa «terapie» a încăierării. În acest spirit, nu sunt *absent*. Toate colaborările mele din '90 încoace (...) încercău să pledeze pentru solidaritate intelectuală și scriitoricească; pentru o judecată cumpănită a contemporaneității ca și a trecutului; pentru o fuziune reală (fără ifose, ranchiune, ori țafne și mofturi) dintre scriitorii exilului și cei de acasă – pentru o literatură română indivizibilă!”. În legătură cu cărțile publicate înainte de 1989 în seria „Restituiri” a Editurii Dacia din Cluj („peste 80 de opere recuperate din ceea ce Iorga încă numea cu o sintagmă ce nu și-a pierdut (...) actualitatea: *literatura română necunoscută*”), Zăciu menționează și unele eșecuri cauzate de intervenția „cenzurii camuflate”: „De pildă, n-am putut publica unele postume ale lui Felix Aderca fiindcă cineva pretindea că s-a reeditat prea mult acest *jidă*. Sau: dramaturgia, jurnalul etc. lui Isăia Răcăciuni au avut aceeași soartă. (...) Sau celebrul jurnal de călătorie al lui Camil Petrescu, *Rapid, Constantinopol – Bioram* (ediție: Ion Cristoiu) a apărut cu un întreg capitol lipsă (*Dănsul buricului*) fără nici măcar mențiunea omisiunii, numai fiindcă cenzorița pudibondă se înfiorase la gândul că textul (cu totul benign) ar putea atrage fulgerele (și sancțiunile) sceleratei de la Cabinetul 2. (...) Constat că acum, când asistăm la un soi de devălmășie a vieții editoriale (...), editura particulară gălățeană Porto-Franco mi-a confiscat numele seriei. Fără nici o reglementare prealabilă, fără nici o explicație măcar, ea scoate o serie cu același nume și cam același profil. Nu e singurul caz de încălcare flagrantă a clor maielementare principii deontologice”. □ Radu Voinescu se solidarizează, într-un eseu manifest (*Să fim huligani, așadar!...*), cu punctele de vedere „juveniste” ale Simonei Popescu dintr-un text mai vechi (*Dictatura bătrâncioșilor*). □ Pagina despre „societăți secrete” (alcătuită de Radu Comănescu) propune o lectură în cheie masonică a simbolisticii Cortinei de Fier. □ Un eseu semnat de Virgil Nemoianu, *Cultura europeană în America. Un început de distanțare?*, examinează progresiva „distanțare” de Europa a Americii recente, pe care țările Europei Centrale (nu și România) încearcă să o împiedice. □ Laurențiu Vlad publică un mic eseu de despre nevoia de refugiu a populației românești postcomuniste într-o utopie secu-

rizantă a trecutului: *O nouă vârstă de aur?*. [În caseta redacțională, printre redactori, se adaugă un nume nou: Dan Cristea.]

● Eugen Barbu publică în „România Mare” (nr. 117) articolul *Murdăria electorală*: „România nu e un stat oarecare, pierdut în Balcani, în care se trage cu pușca. Să le dea Dumnezeu cui știu eu buba neagră, să-I văd pe podul Beilicului, că m-am săturat de tâmpiții pe care i-am invitat să ne arate cum cum ar fi democrația vestică de care se face atâta tărașoi. Dacă avem un guvern demn de acest nume, să sperăm mai încoace că vom avea și un președinte ferm. E bine să se știe de pe acum, că ne-a fost prea de-ajuns cu trimiși speciali, ghidați, investiți cu vinderea României, chipurile, sub semnul unei democrații care a existat vreodată, dar din care a rămas numai pungășia, setea de a acapara, nevoia de a comanda și, mai ales, șmecheria de a ne înfeuda. Cerșetoria la Statele Unite a fost și a rămas o jalnică schemă politică, sprijinită de bătă și poruncă. Așteptăm că după aceste alegeri, *măsluite deja*, să apucăm și noi măcar o țară de adevărată democrație și libertate”.

3 octombrie

● În „România liberă”, Adrian Socaciu își amintește: „În afară de premiul Academiei sau cel al Uniunii Scriitorilor, literații români se puteau bucura, pe vremea Analfabetului, de două supreme onoruri: cărțile lor puteau fi comentate de Monica Lovinescu, la «Europa Liberă», sau înjurate de Eugen Barbu în «Săptămâna». Însemna în ambele cazuri, că respectivii nu sunt doar niște buni mânuitori ai condeiului, ci și – cât era posibil în epocă – niște cetățeni cărora nu le era indiferent ce se petrece în jurul lor. Monica Lovinescu apăra literatura română de la Paris; Barbu o decima din sediul «Săptămânii» de pe strada Brezoianu, deși, în ton sau idee, părea a scrie din alt sediu, de pe Calea Rahovei”.

4 octombrie

● Analizând, în „România liberă”, primul roman al dramaturgului Matei Vișniec, *Cafeneaua Pas-Parol*, Laurențiu Ulici nu găsește nici o motivație a respingerii lui de către cenzura comunistă, în afară de „demersurile esopiei” și de „accentele mai mult sau mai puțin de parabolă”. „Romanul nu se citește greu, dar nici nu îngăduie o receptare fericită./ Se simte, din nesiguranța construcției, că prozatorul e la prima experiență epică de proporții, al cărei neajuns îl compensează, însă, fericit prin scriitură și, înainte chiar de asta, prin creația de atmosferă. În plus, abilitatea promovării echivocului prin cultivarea situațiilor și comportamentelor stranii ține trează atenția la lectură (cum, probabil, a ținut trează și atenția de altă natură a editorului sau cenzorului)”.

5 octombrie

● Nr. 39 al suplimentului LA&I se deschide cu un articol de Jan Patocka, *Războiul secolului XX și secolul XX ca război* (prezentare și traducere de

Mariana Vorona). □ Apar scurte prezentări nesemnate la *Întoarcerea din Rai* de Mircea Eliade și *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru* de Constantin Noica, ambele apărute la Editura Humanitas, plus o *Avanpremieră neobișnuită la un interviu aidoma* cu Ion Vartic (un fel de „drept la replică” al lui Vartic, după demisia din funcția de secretar de stat la Ministerul Culturii; în fapt, un atac la ministrul Culturii, Ludovic Spiess). □ Grupajul *Întoarcerea din rai după 58 de ani* strânge fragmente din presa vremii (1934), semnate de: Octav Șuluțiu, Dan Petrașincu („Un roman slab, dar o carte excelentă”), Pompiliu Constantinescu (cu *Întoarcerea din Rai*, Mircea Eliade „își îngroașă respectabil fișele de autenticitate, dar nu-și sporește prestigiul artistic”), Șerban Cioculescu („Frescă nerealizată, dar (...) o carte foarte interesantă, vioaie, cerebrală în structura ei fără uscăciune”), Marcel Chirnoagă, Ioan Cantacuzino, Petru Comarnescu, Alfons Adania, Emil Gulian.

● Într-o tabletă polemică din „Țara” (nr. 128), *Cei care nu știu să piardă*, Fănuș Neagu persiflează reacția Convenției Democratice la pierderea alegerilor prezidențiale: „Ne înjură de mama focului pe toate drumurile că suntem proști, neciopliți, că ne-am dat votul cui am crezut noi de cuviință și nu formațiunii lor politice. Convenția Democratică, prin cele mai ruginite cuie ale țării, lansează ideea că rezultatele reprezintă o catastrofă națională. De unde și până unde, se întreabă ei, uluiți, acest desfrâu al electoratului de-a simpatiza cu FDSN, FSN sau PUNR, când Convenția Democratică a promis că va conduce România spre oceanul fericirii?! Stupid până-n măduva oaselor acest popor român – are dreptate tovarășul Silviu Brucan –, nu vrea deloc să intre pe drumul trasat de Corneliu Coposu cu degetul lui în formă de cange. Scrumbia cu barbă și cu glas de soprană la pensie, răspunzând la numele de Emil Constantinescu (...), ne azvârle insulte peltice și după cum rostogolește ochii spre noi lasă impresia că n-ar plânge cu lacrimi de sânge dacă ne-ar vedea cu capul pe butuc sau cu jugulara dezvelită cu briciul. (...) Cu atâta dispreț ne-au mai tratat doar Ceaușescu și Postelnicu./ Dacă bătrânii din fruntea Convenției s-ar aduna o clipă în balamalele vechi și s-ar strădui să și gândească, ar vedea că agenții puși pe urmele lui Iliescu le-au mâncat banii aiurea, servindu-le pe tavă grâmezi de minciuni. Acești agenți leneși sau corupți s-au purtat ca niște geambași. Ați vrut vise roze, v-au dat vise roze. De altminteri, mai toți susținătorii Convenției, pe parcursul campaniei electorale, au îmbrăcat veșminte din piele jupuită de pe spinarea himerelor, promițând ploi de lapte dulce peste toate ogoarele neirigate, munți de favoruri pentru fiecare cheie răsucită-n broasca ușilor de la palatele boierești și bătați de flori (...) prin toate gropile neastupate de primarii Convenției. S-a ajuns până acolo încât un condeier nenorocit (...) să scrie că un grup de bănci internaționale va acorda României un credit nerambursabil în valoare de 40 de miliarde de dolari, cu condiția expresă ca ele să fie gestionate de fostul rege Mihai. (...)/ Eu cred sincer că CDR nu putea spera la mai mult aur din pânțele urnelor decât i-a fost dăruit.

Răspândind ură și spaimă, a cules mai mult spini decât fructe. Cine seamănă vânt, zicea un șef de-al lor, culege furtună. Înfundați, deci, lingura, în spuma vântului./ Și totuși vă mărturisesc că-mi impune, câteodată, nemaipomenita lor lipsă de scrupule. Înainte de alegeri, americanii, la sugestia delegației conduse de Corneliu Coposu, au amânat discuția în Congres privind acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României. Pe motivul sfânt c-ar putea influența electoratul dintre Dunăre și Carpați. Iată, însă, că după dezvăluirea rezultatelor (provizorii), Convenția l-a îmbrăcat în foi de viță pe matusalemicul Vintilă Brătianu, l-a aliniat umăr la umăr și bumerang lângă bumerang cu Nicolae Manolescu și i-a trimis la Washington ca să urgenteze acordarea clauzei. În speranța că electoratul va aprecia gestul lor cu bătaie atât de precisă. Lumea românească nu poate înghiți, trag nădejde, această cacialma. Cei înfrânți (cu toate că aici nu e vorba nici pe departe de o îngenunchere umilitoare) nu înțeleg, nu pot să înțeleagă că atunci când e scris să te ia dracul, te ia și din altar./ Închei aici și rămân al dumneavoastră, plin de zâmbete superior-îngăduitoare, pentru totdeauna și încă o jumătate de zi (proverb adaptat după unul anglo-american, că tot ne aflăm la Washington)./ Ce vreți, sunt lipsit de caracter, nu-mi place și nu iubesc Convenția”. □ Într-un articol de la rubrica dedicată cronicii TV, *Și apa bolborosea în pahare*, Lucian Chișu deplânge dispariția scriitorului Ion Băieșu, comentând negativ faptul că TVR nu „a consemnat substanțial acest trist eveniment”, mai ales că „cele mai multe dintre piesele și schițele sale au făcut deliciul a milioane de telespectatori. Numele lui Ion Băieșu era de ajuns pentru a garanta succesul unui program TV”.

6-8 octombrie

● Se organizează, la Satu Mare, Zilele Culturii Poesis, eveniment la care participă: Al. Cistelean, Mircea Muthu, Ion Mureșan, Emilian Galaicu-Păun, Svetlana Paleologu-Matta, Cassian Maria Spiridon, D. Păcurariu, Theohar Mihadaș, Alexandru Vlad ș.a., totul desfășurându-se sub semnul lui Steinhardt și al mănăstirii Rohia. Cu această ocazie, se acordă mai multe distincții; printre premianți: Aurel Rău – pentru întreaga operă; Alexandru Mușina – pentru volumul de poeme *Lucrurile pe care le-am văzut*; Angela Marinescu – pentru *Parcul* (Editura Pontica); Vasile Spiridon – pentru critică; Adrian Popescu – pentru traduceri din italiană publicate în 1992 (cf. „Steaua”, nr. 10/octombrie 1992).

6 octombrie

● Într-un articol de pe prima pagină a revistei „Cuvântul” (nr. 40), Radu G. Țeposu avertizează: *Suntem bolnavi de schizoidie* – „România e o țară ruptă în două. Așa arată electoratul ei după alegerile din 27 septembrie. La mijloc nu e nici diversiune, cum pretinde opoziția, și nici rea credință, cum naiv își în-

chipuie puterea. (...) După ce-a trăit, aproape o jumătate de veac, în concubinaj cu regimul comunist, populația mai în vârstă are un sentiment de vinovăție. Nu se poate elibera de propriii călăi. (...)/ Educate în spiritul unui radicalism net, refuzând compromisul și obediența, generațiile mai tinere n-au cum înțelege tristul conservatorism al celor vârstnici. Îl ridiculizează și-l desfid, considerându-se trădați și împinși din nou pe toboganul comunismului. Ne paște o schizoidie națională. (...) Dacă e nevoie de o reconciliere națională, ea nu e posibilă decât printr-un compromis istoric. O alianță între putere și opoziție, singura formulă prin care se poate preîntâmpina o criză la fel de istorică”. □ Pentru „reconciliere” pledează și editorialul lui Ioan Buduca, ***Către dictatura militară. De stânga? De dreapta?***: „Am pierdut 3 ani, ce să facem? Țsta a fost prețul propriei noastre istorii, prețul manipulării ce s-a numit «revoluție» și prețul înapoierii spiritului public românesc. (...) Dar a refuza, acum, reconcilierea cu forțele stângii ar fi o culpă ireparabilă a drepteii. Țara va intra în haos fără această reconciliere. Riscul unei dictaturi militare de stânga ar fi infinit mai mare decât acela al unei dictaturi militare de dreapta”.

● În „Azi”, la rubrica „Fețele culturii”, este publicat un grupaj *In memoriam* Ion Băieșu. ■ Victor Basarab (***Între surâs și mirare***): „Este așa de frumoasă luna asta încât unui oraș din România i-aș zice «orașul Septembrie». Scriitorul Băieșu, complicat și tandru, murmurând a toamnă, a dus anul ăsta mâna la tâmplă și s-a mirat. Tot Ion Băieșu este o mirare. Vi-l mai amintiți, prieteni? Doamne, ce vietăți ai zidit în splendoare. Odihnește-l pe robul tău Ion în surâs. ■ I. Coja (***Dulce corn***): „Lui Ion Băieșu i-a plăcut grozav de mult viața de cârciumi și de bețivâneală, de șuetă interminabilă, din care nu-l putea scoate decât ocazia unei aventuri galante. (...) Cu Ion Băieșu dispăre încă unul din martorii principali ai minunii că Bucureștii anilor 1960-1975 a fost un oraș cu o viață de noapte mult mai vie și mai viață decât a Parisului!”. ■ Mihai Airinei (***Guță Băieșu***): „În Băieșu, buzoianul hâtru și circumspect se vedea (...) un amestec de câmpie și munte. Naiv și cinstit, dar neprevăzător pentru sine. Dăruia tot ce avea, mai ales convivilor. Cu cea mai pură sinceritate ți se destăinuia când dorea să cinstească paharul, pentru că, spunea el, «este o cinste să fie sărutat de buzele mele». (...) Pe masa de lucru am ultima tipăritură a lui Băieșu: *Tristețea vânzătorului de sticle goale*, 55 de povestiri vesele cu ilustrații de Florin Pucă. Ultima? Ce mare păcat. Dar citiți-o, oameni buni, și veți vedea cât de aproape s-a aflat Băieșu de Caragiale”. □ Geo Constantinescu semnează eseu ***A. Holban – Radiologia eului creator***.

7 octombrie

● În editorialul din „România literară” (nr. 31), ***Încă o enigmă***, Gabriel Dimisianu notează câteva reflecții postelectorale. □ Sub titlul ***Dialog peste ocean***, este publicat un interviu realizat de Marta Petreu cu Norman Manea.

8 octombrie

• În „Orizont” (nr. 18), Șerban Foarță publică editorialul *Viitorul anterior*: „Luni, ba chiar marți, e cam devreme pentru a avea un scor al meciului electoral; încât, la meridianul nostru, o certitudine e concertul de miercuri al lui Michael Jackson”. □ Cornel Ungureanu semnează un articol-necrolog dedicat scriitorului Ion Băieșu: „Puține personaje ale vieții literare au fost mai iubite decât el. Puține au fost mai citate, parodiate, hulite. A fost unul dintre artizanii deschiderii, și «Amfiteatrul» creat de el a fost primul important laborator al creației tinere. (...) A devenit cel mai de seamă comedigraf al nostru, unul dintre ultimii luptători ai caragialiadei dramaturgiei românești. A fost un scenarist important nu numai în spațiul strâmt al serialului popular, ci și în zonele, mai înalte, ale satirei necruțătoare. Pornind de la ultima sa carte, *Balanța* – roman important al deceniului al nouălea – Lucian Pintilie a realizat un film de referință pentru cinematografia noastră. A plecat un scriitor fără de care literatura anilor șaizeci nu poate fi înțeleasă așa cum se cuvine. Dumnezeu să-l ierte!” (*A murit Băieșu*). □ Același Cornel Ungureanu consemnează un dialog cu profesorul Eugen Todoran, rectorul Universității din Timișoara, prilejuit de deschiderea noului an universitar. E.T. sancționează punerea pe același plan a candidatului naționalist Gheorghe Funar cu „greva foamei a pastorului (László Tökés), împins într-un incident pentru pretextarea unei intervenții a forțelor de opresiune”. Cu privire la discursul începutul de an universitar (ulterior alegerilor generale), rectorul le-ar spune studenților că „începând cu această dată, după alegeri, tranziția va primi o cu totul altă forță, pentru că funcția politică a democrației se va schimba din una imaginară, patriotardă, în una reală, de viabilitate într-un sistem al libertății și reconstrucției din temelie a ceva cu nu mai poate fi reparat cu unelte improvizate. În locul unei puteri care vrea doar să *emită* legi va trebui una care să *recunoască* legi”. □ Câteva pagini găzduiesc un grupaj despre baroc – și, în particular, despre barocul bănățean –, cu participarea mai multor critici și istorici de artă, între care Gheorghe Firca, Radu Ionescu, Domenico Ronconi, Tatiana Bădescu (directorul Muzeului Banatului), dr. Miodrag Iovanovici (Belgrad), și cu contribuția Adrianei Babeți și a lui Marius Morariu. Grupajul este prilejuit de o expoziție tematică găzduită de Muzeul Banatul. Potrivit lui Gheorghe Firca, „Inițiativa are o bătaie lungă, asta-i adevărul. Barocul e un mare curent european, poate primul cu adevărat universal (...), e drept, adaptat unor necesități și mentalități locale. Sigur că barocul bănățean e un baroc central-european. Se știe acum foarte bine, mai ales după cercetările arhitecților și plasticienilor, dar și ale muzicologilor, că Banatul este o țară a barocului. Sigur că e un baroc provincial. Și aici nu mă refer la marile orașe (...), ci așa vrea să evoc barocul din satele bănățene. Cu bisericile lui emblematice pentru stilul baroc. Bănățean fiind, aş mărturisi că barocul acesta este *în mine*. L-am trăit încă din copilărie, ca pe o amprentă. Am văzut un baroc al coloniștilor șvabi, dar și unul al

localnicilor, chiar ortodocși (în arhitectură sau plastică). Așa încât el îmi apărea ca un liant estetic – și nu numai – în ceea ce s-ar numi comunicare inter-etnică. Dacă ar fi să luăm lucrurile în muzică – unde, totuși, povestea e mai complicată – am putea vorbi despre un baroc al naționalităților și despre un baroc românesc, care e rezultanta acestor interferențe”. □ Revista găzduiește un amplu dialog al lui Vasile Popovici cu matematicianul disident Mihai C. Botez, ambasador al României la ONU (*Tinerii – singura speranță*), care formulează considerații și evaluări neconvenționale, bazate pe experiență, cu privire la exilul românesc, la susținerea de către Occident a Opoziției, la „decomunizare” ca teorie și practică și la necesitatea deschiderii dosarelor Securității: „Occidentalii știu că nu ei vor vota în alegerile viitoare din România și privesc de multe ori cu surprindere cum vizitele liderilor opoziției iau aere de turnee electorale. Același lucru se întâmplă și cu reprezentanții opoziției extraparlamentare: aceștia uită adesea că nu trebuie să-i convingă pe americani că FSN este neo- sau criptocomunist și deci implicit rău – lucru iarăși nu întotdeauna clar pentru occidentali – și că, la urma urmelor, americanilor le este indiferent cine conduce România, dacă acesta este ales în mod democratic și se comportă civilizat în relațiile internaționale. (...) Folosiți termenul de «decomunizare» prin analogie cu «denazificarea» – adică înțeles ca epurare a aparatului de stat și a vieții publice de toți foștii colaboratori ai regimului comunist? Proiectul îmi pare de dimensiuni și dificultăți ce depășesc disponibilitățile de energie ale traumatizatei societăți românești; de altfel, în nici o țară fostă comunistă, după știința mea, un astfel de proiect nu este pus în practică. Dar dacă nu este vorba de *toți*, atunci *cine* și *cum* face selecția, și după ce criterii? Nu mă refer, desigur, la cazurile clare – de demnitari, co-făptași la crime –, ci la marea majoritate a celor care nu pot dovedi că nu au cooperat cu regimul. (...) Personal, m-am mirat că decomunizarea – ce nu poate fi, după cum am văzut, decât incompletă și discutabilă – nu a fost până acum mai mult utilizată ca strategie de diversiune: într-adevăr, atunci când sunt atâtea de făcut, este ușor a distrage atenția publicului de la insolvabilele probleme curente cu spectaculoase vânători de (reale) vrăjitoare – cu succes sigur pentru calmarea spiritelor, altfel, agitate... (...) Sincer, cred că o autentică decomunizare, ca și denazificarea autentică, sunt procese de durată, legate atât de inevitabila dispariție fizică a promotorilor ideologiei și politicii totalitare ce mai sunt încă printre noi, cât și de promovarea și instalarea reflexelor democrației autentice. Și, desigur, speranța mare tot în tineri rămâne. (...) Credeți Dumnezeu voastră, în mod sincer, că «dosarele» la care vă referiți ne pot ajuta mai mult decât încurca, în dorința de a afla cât mai multe lucruri despre noi înșine? Personal, am găsit în arhivele Europei Libere de la München, în 1990, falsuri care mă priveau; am oare motive să cred că astfel de falsuri nu s-au făcut și altora? Mai ales după acele luni tenebroase de după decembrie 1989, când Securitatea s-a divizat și în mare parte descompus – poate numai pentru a se regrupa altfel,

dar cine știe cum și unde? (...) Cine poate distinge, de pildă, între un denunț real, ori simulat sau între o «notă de convorbire» autentică, ori numai inventată, spre a fi utilizată «la nevoie»? Oare trebuie să apelăm din nou la «profesioniștii» care au întocmit acele dosare, să le reclamăm «certificate de autenticitate» și să le redăm noi înșine, astfel, puterea pe care altfel nu ar avea-o niciodată, de noi și temuți arbitri ai procesului de democratizare. În condiții asemănătoare, după război, de pildă, autoritățile franceze au sigilat, după câte știu, arhivele Gestapoului în Franța – care nu au devenit publice nici până astăzi. (...) Argumentul cel mai citat, la vremea aceea, era că națiunea abia ieșită de sub ocupația inamică era prea fragilă și divizată spre a mai suporta vânători de vrăjitoare bazate pe informații nesigure și că energia populară era mult mai necesară reconstrucției decât revanșei. Poate că am avea câte ceva de învățat din asemenea raționamente... (...) românii din diasporă, în covârșitoare majoritate, continuă să considere guvernul de la București, și după alegerile din 1990, drept guvern neo- sau criptocomunist, deci ilegal, și disting între țară și conducerea ei vremelnică – în termeni nu foarte diferiți de cei din perioada ceaușistă. Personal, mi-e greu să spun dacă vina pentru relațiile proaste dintre guvernul de la București și diasporă – cel puțin cea din SUA – cade mai mult în sarcina conducătorilor români ori a emigranților; este însă sigur că aceste relații sunt diferite de cele, de pildă, dintre Varșovia și polonezii americani ori Budapesta și maghiarii americani. (...) O mare parte a presei din România denunță cu o fervoare demnă de o cauză mai bună pe «fugarii», prin definiție în slujba străinilor de neam, în timp ce cvasitotalitatea presei de limbă română din SUA înjură guvernul român și FSN-ul. Demnitarii români în vizită la Washington sau New York sunt, de regulă, încă întâmpinați cu manifestații de protest; dar nici tratamentul celor de aici ce se duc să-și vadă țara nu e de invidiat. (...) Există o oarecare coordonare și eficiență a exilului românesc, dar numai în criticarea guvernării FSN. Exilul românesc susține hotărât opoziția, pe care o asimilează cu țara. Greșește? Nu greșește? Numai viitoare alegeri ne vor da răspunsul...”. M.B. declară, dintru început, că dacă s-ar fi aflat în țară, Alianța Civică și GDS ar fi avut în el încă un colaborator. □ Cornel Ungureanu scrie despre volumul *Prima verba* al lui Laurențiu Ulici, apreciind capacitatea criticului de a fi întâmpinat cvasitotalitatea debutanților care contează în literatură, ca și cel de-al „șasele simț” în detectarea valorii (*Prima verba, ultima verba*). □ Cornel Ungureanu (*Mersul pe jos*) și Daniel Vighi (*Reflecții didactice*) trag semnale de alarmă cu privire la „criza învățământului umanist”, pornind de la experiența corecturii la admiterea în Facultatea de Litere, dominată de învățare mecanică, obediență față de autoritatea manualului și a meditatorilor, frenezie a superlativelor și dezorientare axiologică. „Eliberarea învățământului din totalitarismele vechi”, clamată de Daniel Vighi, trimite la următoarea întrebare: „Ce este, totuși, în învățământul umanist învățătura?”. □ Cronică de film este semnată de Corina

Ciocârlie (*Obsedantele frontiere*). □ Prozatorul Costel Baboș e prezent în sumar cu un fragment din volumul său de debut (*Un om din Wayfalua*). □ Adiacent unui grupaj de poeme de Ion Miloș, sciitorul româno-iugoslav – intervievat de Cornel Ungureanu – se declară îngrijorat de recrudescența naționalismului („*În Iugoslavia e o rușine să fii ce-ai fost: tot ce a fost pozitiv altădată e considerat criminal azi. Au reușit să realizeze ceea ce nici Hitler n-a reușit*”).

● Un articol al lui Mircea Popa din „Tribuna” (nr. 40), *Publicistica începuturilor sau viața ca datorie*, marchează împlinirea a 110 ani de la nașterea lui Ion Agârbiceanu. □ Constantin Cubleşan semnează o evocare Ion Băieșu: „...un umor cald, o replică spirituală, o satiră cu bataie adâncă, deși la prima vedere pare superficială, o observație atentă a caracterelor din balastul social, un cult al limbii și al subtilităților ei insinuante – iata câteva din armele forte ale operei lui Băieșu (...), una ce depășește conjuncturalul și care a scăpat, în general, vămilor în esența ei. O pagină de artă autentică, într-o perioadă în care mulți se grăbesc în a nu mai vedea nimic bun, nimic viabil”.

● În nr. 39 din „Totuși iubirea”, Theodor Codreanu abordează chestiunea *Vinovăției lui Mircea Eliade*: „Ei bine, nu numai că Eliade nu și-a făcut mea culpa relativ la «naționalismul» său de tinerețe, dar îl consideră «culpa fericită» a vieții sale! Dar această forță morală exemplară a unui mare exilat/românismul lui Eliade, patima pentru România, vinovăția fericită de a nu-și fi trădat neamul reprezintă pentru Manea și fariseii negri ai «societății deschise» pierderea ultimei șanse de a se reabilita a lui Eliade – în *Jurnale*! Să acuzi un mare cărturar că nu s-a lepădat de părinți, de țara care l-a zămislit...!”.

9 octombrie

● Revista „22” (nr. 40) publică noi puncte de vedere cu privire la alegerile de la sfârșitul lunii septembrie: Ion Vianu (*Direcția loviturii principale*), Liviu Antonesei (*Puterea, tigrlul de hârtie și opoziția de gumilastic*), Dan Pavel (*Întâi democrație, după aceea consens!*), Aurelian Crăiuțu (*Două iluzii*), Magda Cârneci (*Mai multe Români!*), Andreea Pora (*Între zădărnici și minciună*), Caius Traian Dragomir (*De acum înainte chiar trebuie să facem politică*), Pavel Câmpeanu (*Între două tururi de scrutin*). □ La rubrica „Ancheta «22»”, mai mulți intelectuali (Magda Cârneci, Mihai Zamfir, Doru Cosma, Alexandru Duțu, Mihai Creangă, Dragoș Nicolescu, Florin Iaru, Zoe Petre, Dragoș Păslaru, Șerban Foarță, Bogdan Ghiu, Banu Rădulescu, Radu G. Țeposu, Mircea Ciobanu, Marcian Bleahu, Lia Ciplea, Gabriel Dimisianu, Cezar Tabarcea, Georgeta Dimisianu, C.D. Zeletin, Alex. Ștefănescu, Nicolae Gheorghe, Părintele Galeriu) răspund următoarelor întrebări: „După informațiile de până acum, considerați că s-a produs o fraudă electorală semnificativă? 2. Ce trebuie făcut în acest caz? a. Refacerea votării; b. Alcătuirea unei comisii cu reprezentanți ai partidelor, justiției și observatori independenți pentru

verificarea voturilor nule; c. Amânarea turului II și mărirea numărului de observatori naționali și internațional; d. Altceva”. Toți participanții la anchetă răspund afirmativ la prima întrebare. □ În articolul *Să vă fie rușine, domnule Ion Iliescu!*, poetul Ion Stratan își exprimă indignarea față de faptul că Nicolae Manolescu ar fi fost denigrat la Televiziunea națională de „un obscur hidrolog de limbă rusă, școlit la căprăria utemistă”, „trepădușul care îl însoțea slugarnic (...) pe «genialul ctitor» prin județele unde era prim-secretar”: „Am asistat cu stupefacție și indignare (...) la inumana calomniere a tot ce înseamnă dăruire într-un adevăr, spirit de sacrificiu fără cruțare și strălucită manifestare a energiilor creatoare de-a lungul unei vieți întregi fără pată./ Am asistat la acuza de desconsiderare a poporului român adusă celui care și-a contopit destinul cu istoria dramatică și sacră a spiritualității românești sub forma metafizică și profund umană a literei scrise./ Ion Iliescu (...) îl consideră pe domnul profesor universitar Nicolae Manolescu – simbolul rezistenței antitotalitare românești – «fără coloană vertebrală» și «aservit puterilor străine»./ Dacă a doua acuză face parte din repertoriul clasic al delațiunilor comuniste (...), senzația de mizerie umană care însoțește emițătorul primei insulte depășește orice imaginație./ Cel care nu a găsit nici un vinovat pentru împușcarea a o mie de revoluționari jertfiți pentru ca el să ia puterea (...) îl acuză pe domnul Nicolae Manolescu, care și-a modelat cariera pe criteriul profund moral al refuzului de a face parte dintr-un partid nedemocratic, de «lipsă de coloană vertebrală»! (...)/ Faptul că domnul profesor universitar Nicolae Manolescu, umanistul de enciclopedică informație și unică înzestrare filologică, cel care a declarat «meseria mea e patriotismul» și care și-a făcut un singur țel din slujirea culturii naționale, a ajuns să fie discreditat în fața telespectatorilor de către un politruc rudimentar, m-a făcut pentru prima dată în viață să-mi fie rușine că sunt român. Imediat, însă, gândul normal se ivește în minte. Oare domnul Iliescu reprezintă această țară, acest popor credul și fantasmă? Oare ateul acesta rânjit, care adună cu greu cuvintele, grobianul aparatcic viclean și lălăit reprezintă patria lui Eminescu?/ Niciodată!/ Sunteți singur în fața poporului pe care îl condamnați la foamete și izolare, discreditați ideea de luptă politică, de adevăr și onestitate, sfidați și disprețuiți destinul național, domnule Ion Iliescu!/. Să vă fie rușine!”. □ Adrian Marino publică prima parte a unui articol intitulat „*Dosarul Constantin Noica*”: „Care era esența regimului cultural ceaușist? La suprafață, el devenea tot mai rigid, mai absurd, mai totalitar. Dar în interior, în subteran, el devenea tot mai șubred și mai nesigur de sine. Funcționa mai ales o serie întreagă de relații personale și complicități, de toleranțe tacite și cointeresări, de ipocrizii și ambiguități, de simulări și chiar farse administrative. Toate acestea amortizau, într-o oarecare măsură și de la caz la caz (...) toate șocurile și absurditățile venite de «sus». (...) Nu avem calitatea să eliberăm certificate de bună purtare nimănui. Dar aceasta a fost realitatea. O epocă fără glorie, într-un adevăr, în care însă, nu chiar toți (...) au fost numai călăi și canalii./

Acesta a fost, în esență, obiectiv vorbind și spus fără nici o pasiune, cadrul general în care trebuie situat și «cazul» Noica. Situația sa a fost definită de un discipol, Gabriel Liiceanu, drept una de «tolerat și niciodată beneficiar». (...) Acceptând, în esență, această caracterizare, ea cere totuși unele completări și nuanțe. Căci imediat se pun două întrebări acute, care oricât de «brutale» ar fi sau ar părea, ele trebuie totuși puse: 1. *de ce* regimul totalitar, ceaușist, l-a «tolerat», totuși, pe Constantin Noica? 2. *în ce forme* s-a manifestat, din partea regimului, această «toleranță»? (...) Ce «preț» – să spunem metaforic – a fost plătit pentru această «toleranță»? Căci un regim totalitar nu dă niciodată nimic pe «gratis», ci doar în avantajul său exclusiv, pe termen lung sau scurt. Nu presupune ea și o anume «colaborare»? (...) Un răspuns – în parte întemeiat, în parte nu integral la obiect, poate chiar ușor avocațial-sofistic – a dat Andrei Pleșu, cu abilitate (...): «Dacă un chirurg operează sub comuniști și în felul acesta el <cauționează> comunismul și se cheamă că face concesii, atunci și Noica a făcut concesii». (...) În ce condiții, deci, s-a stabilit, să spunem, «dialogul» lui Noica cu «puterea»? *Cum, când și de ce* acest dialog a fost posibil?».

● Într-un articol amplu din „Literatorul” (nr. 43), *O noapte furtunoasă (de coșmar) la «Evenimentul zilei»*, Valeriu Cristea dezvoltă anunțatul răspuns polemic adresat „Evenimentului zilei” și lui Ion Cristoiu, urmare a acuzelor anonime care-l „demască” drept „maior de securitate”. Pentru început, criticul își neagă presupusele „refulări” cu argumentele propriei opere și ale receptării acesteia, dar și cu ironii acide la adresa preopinentului : „O singură nedumerire mi-aș permite să exprim, și anume în legătură cu *refulările* pe care Alain Delonul publicisticii noastre politice mi le atribuie din belșug, fără să clipească. (...) Nu contest talentul de portetist al dlui Ion Cristoiu. Chiar dacă în cazul de față dl. Cristoiu a «ciupit» un pic, portretul pe care mi-l schițează în «Evenimentul zilei» amintește de un alt frumos portret grotesc ce mi-a fost făcut cu ani în urmă, în revista «Tomis», și pentru care îi sunt îndatorat dlui Alex. Ștefănescu, o altă mândrețe de bărbat, foarte telegenic și talentat și el, și bun amic cu dl. Cristoiu. Când zici Cristoiu zici Alex., și viceversa. Ambii, veterani ai luptei anticomuniste, pe deasupra...”. După care autorul combate pe spații largi afirmațiile numeroșilor acuzatori anonimi din „Evenimentul zilei” – de ex.: „O anonimă este indignată de atitudinea dlui Valeriu Cristea, care jignește fără pic de rușine Convenția Democratică «și pe noi toți». Cât de înduioșător este acest *noi toți* cu care vă lăudați ne-au arătat-o alegerile de la 27 septembrie”; sau: „Un anonim este dezgustat deoarece au ajuns să ne insulte și «cățeii de pază ai lui Ion Iliescu», respectiv Valeriu Cristea. – E dreptul dumneavoastră să fiți «dezgustat». Să vă spun sincer, și eu sunt. Atenție, totuși, la acordul gramatical”. □ Dumitru Mîcu semnează un articol post-electoral (*Logică și politică*) în care combate exclusivismul „elitist” și ideea „manipulării prostimii”: „Au existat și există atât comuniști cât și anti-comuniști «de omenie» și abominabili. Omul obișnuit știe aceasta, fără să i-o

spună cineva. Cel onest, evident, căci sunt și pramatii. Țăranul, muncitorul, funcționarul onest și lucid nu se sperie și nu se lasă vrăjit de cuvinte. Vorbind acum un an și ceva în Parlamentul României, președintele Mitterand a afirmat că cetățeanul simplu nu poate fi manipulat atât de ușor după cum cred mulți. (...) Participarea cu însuflețire la mitinguri nu dovedește din partea multor români decât plăcerea de a asista la spectacole, mai ales dacă această participare le oferă posibilitatea defulării prin strigăte: cu indiferent ce conținut. «Proștii» nu sunt doar «mulți», ci și isteți. Ei nu prea pot fi păcăliți. Mai curând cedează adulării mari artiști savanți, un Iorga, un Călinescu, decât omul de rând inteligent. În orice român, chiar fără multă carte, dar cu facultăți cerebrale evaluate, se ascunde un Moromete. Numeroși țărani posedă o intuiție mai sigură decât a multor învățați. (...) Invarianta politicii de «schimbare» cu orice preț, totală și imediată, a fost umblarea cu cioara vopsită, jocul de-a uite popa, nu e popa. Monarhiști fanatici până la începutul campaniei, aceștia au început după declanșarea ei să declare că nu sunt. (...) Națiunea va dormi cum și-a așternut, a declarat, în noaptea alegerilor, unul dintre candidații la președinție, după difuzarea prognozei INFAS și IRSOP. Adevărat. Indiferent cum va dormi, bine sau rău, faptul că nația a votat cum a vrut ea, nu cum i s-a sugerat prin ademenitoare cântece de sirene, e încurajator». □ Eugen Simion scrie despre romanul *Pe falezele de marmură* al lui Ernst Jünger (*Romanul parabolic*). □ Mihai Cimpoi comentează comprehensiv poezia lui Grigore Hagiu pe fundalul generației sale (*Poetul „fărădemarginei”*). □ Andrei Grigor comentează rezervat volumul colectiv *Ficțiuni* al „Clubului literar” de la București (Ion Manolescu, Fevronia Novac, Alexandru Pleșcan, Andrei Zlătescu, Vlad Pavlovici, Ara Șeptilici). Dincolo de examinarea *Argumentului* vizând „repunerea în drepturi” a „imaginarului și fanteziei” în scopul „recuperării realității ficțiunii” (care, cf. A.G., „trădează o înduioșătoare ipocrizie, dublată de trufii tinerești”) criticul caută în datele biografice și intelectuale unitatea de proiect a grupării și indicii „apartenenței la o generație”: „Cinci dintre ei au vârste cuprinse între 23 și 26 de ani, și doar unul (30 de ani) se îndepărtează de această vârstă; doar biologic însă, din moment ce statutul de (încă) student pare să indice o micșorare de distanță. De altfel, toți sunt studenți sau foarte proaspeți absolvenți ai Facultății de Litere bucureștene. Toți cinci (s-ar părea că mereu există o excepție în acest volum) au publicat la revistele «Contrapunct» (de loc zgârcită cu ei, din câte știu) și «Agora» (SUA), ceea ce semnifică fie o lăudabilă dorință de a oblădui o posibilă școală literară, în primul caz, fie un anumit soi de recunoaștere, în cel de-al doilea. Elementele de apropiere de această natură sunt necesare dar nu și suficiente pentru ca un grup astfel constituit să-și afirme coeziunea interioară și consistența pe plan literar. (...) Andrei Zlătescu e singurul din grupul celor șase care n-a publicat în «Contrapunct» și nici n-a «pătruns» în «Agora»”. Evaluările sunt nuanțate, dominant reținite: „Ion Manolescu e prezent cu trei proze, singurele din volum

care pot fi povestite, ceea ce nu e rău, desigur, dar nici de ajuns (...), o persiflare parodică a procedeelelor desantiste (numele lui Nedelciu și Cărtărescu sunt evocate într-un context cumva ironic) sau o preluare a acestora, fără a reuși să fie nici una, nici alta”; „deși Fevronia Novac propune versuri, poezia ei pare mai degrabă tot proză, ceva mai esențializată. O poetică a epicizării, uneori excesivă, își însușește cu ostentație mărcile povestirii”; „borgesianismul «învățat» al lui Vlad Pavlovici e încă în faza reproducerii școlarești”; „la Alexandru Pleșcan, incoerența «programatică» a universului creat beneficiază de o mai mare atenție față de coerența desfășurării textului”; „textul prozopetic al lui Andrei Zlătescu se alcătuiește în jurul unui regret: o voce literară își refuză autenticitatea, cătând-o cu orice preț și vrând să se convingă neapărat că a și găsit-o”; „(Ara Șeptilici) trasează cu mână destul de sigură o narațiune a cunoașterii de sine, atingând cu ușurință profunzimi care se refuză celorlalți”. Cu următoarele evaluări de ansamblu: „Dorind neapărat să propună un program, volumul *Ficțiuni* nu reușește nici să reflecte o școală, nici să impună individualități. E doar un mod de manifestare a colectivismului literar” (noțiunea de „colectivism” este explicată, în prima parte a articolului, prin necesitățile „economice” ale unui debut dificil, cu exemplificări din volumele colective optzeciste).

● În „România Mare” (nr. 118) se publică un *Apel al intelectualității române* pentru sprijinirea lui Ion Iliescu în al doilea tur al alegerilor prezidențiale; semnează: Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Adrian Păunescu, Dinu Săraru, Ileana și Romulus Vulpescu, Grigore Vieru, Ion Voicu. □ Este reprodus integral textul din 1962 al Henrietei Yvonne Stahl, *Un escroc melodramatic: Petru Dumitriu* (scris, se pare, la ordinele Partidului), publicat în „Contemporanul” lui Ivașcu, pamflet memorabil în care se menționa că fosta soție a scriitorului transfug l-ar fi ajutat, alături de Ion Vinea, la scrierea *Cronicii de familie*, dar și că, pentru *Pasărea furtunii*, Petru Dumitriu s-ar fi inspirat din J. Conrad, iar la *Biografii contemporane* ar fi pastșat masiv din Malraux, Hemingway, Ramon Sender. H.Y.S.: „Petru Dumitriu a fost și a rămas un impostor, un escroc, și ca om și ca scriitor. Iar locul acestor indivizi este la pușcărie. Abil cum era, Dumitriu a sesizat un astfel de deznodământ. Tocmai de aceea a fugit în mod laș și a găsit adăpost în Occident, acolo unde toți hoții, escrocii și trădătorii de țară sunt transformați în «rezistenți politici»”.

10 octombrie

● Mariana Sipoș transcrie în „Dreptatea” un interviu cu Gabriel Dimisianu: *România literară – aproape un sfert de secol*. G.D.: „Fără îndoială că perioada cea mai bună a fost cea de la început. Cine mai poate ajunge la colecția revistei din acea perioadă, poate vedea că a existat cu adevărat, în paginile ei, o mare deschidere. «România literară» a reușit să publice pe cei mai buni scriitori ai momentului de la Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu,

care au avut rubrici permanente, ca de altfel și Geo Bogza, la Zaharia Stancu, Ștefan Aug. Doinaș, Marin Preda, Ana Blandiana, Dimov și atâția alții”. Chestionat în legătură cu acuzația potrivit căreia „România literară” s-ar ocupa, după 1989, prea mult de politică și de controversa implicării politice a scriitorilor, criticul interviuat răspunde că „polemica a fost creată și întreținută artificial. Nu politica în general era incriminată, ci politica opoziției față de putere”.

13 octombrie

- În „Cuvântul (nr. 41), apare o notiță intitulată *Scriitori români cer azil politic în Albania*: „Gestul acestor scriitori este interpretat ca o disidență față de regimul Iliescu și ca un protest față de fraudarea alegerilor de la 27 septembrie a.c. Este așteptată reacția mass-mediei occidentale față de acest gest politic disperat”. □ Sub genericul *Camil Petrescu ar fi făcut apoplexie*, Cezar Andreescu publică un articol ironic la adresa susținătorilor lui Ion Iliescu în cursa pentru alegerile prezidențiale: C.V. Tudor, Eugen Barbu, Dinu Săraru, Romulus Vulpescu, Fănuș Neagu, Grigore Vieru: „Aceasta e intelectualitatea română! Aceasta este noocrația lui Ion Iliescu! Ea s-a făcut cu sacrificiul a milioane de neuroni, are opere nepieritoare și girul lui Benone Sinulescu! Dacă nu-i sprijini, nu ești intelectual!”.

- În „Azi”. Geo Constantinescu publică articolul *Coloana unui templu – Mihail Sebastian '85*.

14 octombrie

- Laszlo Alexandru semnează în „România literară” (nr. 32) un text polemic, *Scrisoare deschisă domnului Valeriu Cristea*, dezamăgit – după 1989 – de atitudinea politică a criticului, care ar fi susținut, între altele, că „nomenclaturii nu trebuie judecați reprobator în bloc” și ar fi deplâns faptul că presa „se grăbește să-i «sfășie» pe cei care, ca urmare a unor convingeri personale, au curajul să exprime o altă opinie decât cea generalizat antifesenistă”. Pornind de la un articol publicat de Valeriu Cristea în nr. 41/1992 din „Literatorul”, Laszlo Alexandru acuză implicarea criticului în campania electorală, de partea Frontului Democrat al Salvării Naționale și a lui Ion Iliescu. Textul lui Laszlo Alexandru are turnura unui rechizitoriu: „...V-ați despărțit de «România literară» și, probabil, de foarte mulți prieteni. Ați preferat să publicați în «Adevărul», alături de foști susținători ai lui Ceaușescu, și să criticați pe oricine era de altă părere decât dl. Ion Iliescu. În înverșunarea dv. pe alocuri caraghioasă, vorbeați despre «chipul înspăimântător» al liderilor opoziției, determinându-l pe N. Manolescu să dea fuga la oglindă, pentru a se convinge de contrariu. Figura de om naiv și furios pe care o făceați a ajutat-o pe Monica Lovinescu să vă caracterizeze perfect într-un titlu de articol: *Un chinez: Valeriu Cristea*. Păreați chinez pentru că erați prea mic pentru un război atât

de mare. Trecutul nepătat pe care-l aveai nu justifica schimbarea de macaz, decât printr-o imensă nepricepere a mizei confruntării. Făceai abstracție, cu o indiferență care dădea frisoane, de faptul că e vorba de o dispută de esență (vechi vs. nou; cabotinism vs. competență; politicianism vs. spirit patriotic; neocomunism vs. liberalism; Rusia vs. Europa). Vă revendicați de la idei nobile, după care, printr-o argumentație șubredă, ajungeai invariabil la concluzia că puterea este neprihănită, iar opoziția unită este monstruoasă. Dar atâta perseverență începea deja să nu mai semene cu naivitatea și, când ați încercat să «demonstrați», vezi Doamne, simpatiile legionare ale Monicăi Lovinescu, discursul dv. s-a transformat dintr-o perorație înfocată într-o bâlbâială găunoasă, întrucât amintea de exercițiile securiste de «intoxicare», din anii '70-'80".

● Nr. 39 al revistei „Luceafărul” are pe prima pagină un editorial politic post-electoral (*Ce ne așteaptă*) ale cărui concluzii vizează „deplorabila confuzie” morală la nivelul societății, marcată prin coexistența, în interiorul Parlamentului, a „celor mai scârboase slugi ale dictaturii ceaușiste, e vorba de A. Păunescu și C.V. Tudor”, cu „supraviețuitorii gulagului comunist autohton precum domnii Corneliu Coposu și Ion Diaconescu sau cu intelectuali de certă deschidere ca dnii Niocolae Manolescu și Caius Dragomir”; de asemenea, de imposibilitatea formării unui (dezirabil) guvern de uniune națională, de o majoritate parlamentară dată de „stânga naționalistă” care nu va putea trece, însă, legi organice, în lipsa celor două treimi de voturi, și, în sfârșit, de faptul că o mare parte din „parlamentarii blocului democrat” sunt „depășiți prin vârstă și idei, și nu mai au energia necesară convingerii celorlalți” în vederea „impunerii punctului de vedere al democrației. □ Ștefan Agopian, într-un articol dedicat, de asemenea, situației postelectorale (*Câteva observații*), explică eșecul „blocului democratic” prin impunerea pe listele PNȚCD a prea multor „persoane în vârstă”. „Vinovați” sunt, în opinia sa, PNL-Câmpeanu, prin retragerea din Convenția Democratică, și liderul CDR Corneliu Coposu, care „a întârziat nepermis de mult alegerea candidatului Convenției”, a impus PNȚ-CD ca forță dominantă în interiorul CDR și a promovat „gerontocrația”. □ Într-un articol intitulat *Strategia culturală*, Eugen Uricaru avansează o serie de propuneri: „Indiferent de culoarea politică a guvernului, Ministerul Culturii, precum MAPN, are în sarcină apărarea ființei naționale a poporului român. Apărarea aceasta se face prin conservare și dezvoltare, prin stimulare și selecție. (...) Mai important decât numărarea și calificarea acțiunilor Ministerului Culturii ni se pare a fi deslușirea unei organizări, a unei strategii privind salvarea și, dacă se poate, împlinirea culturii românești într-o vreme de aspră criză a economiei și societății. (...) Pentru că, este limpede, în privința culturii s-a cedat deja *prea mult*. S-a cedat în fața culturii de gang, a pornografiei, a lipsei de înțelegere față de o lege a sponsorizării, absolut necesară într-o țară în care bugetul nu mai suportă povara spiritului. Această întrebare trebuie pusă înainte de toate – încotro? Cum vom trăi, vom vedea. Dar trebuie să știm

pentru ce. Ministerul Culturii trebuie să ne dea acest răspuns”. □ Florin Manolescu comentează editarea publicisticii românești interbelice a lui Eugen Ionescu din *Război cu toată lumea* (prima parte a unui articol intitulat *Fenomenul Eugen Ionescu*). La capătul unei analize de ansamblu, criticul conchide că, în ciuda imagini de spirit negator pe care și-a creat-o, „ar fi totuși o exagerare să se spună că omul nu a fost capabil de admirație, că am avea de a face cu un infirm afectiv. Câteva din articolele sale pot fi considerate adevărate elogii absolute și (...) Eugen Ionescu își fixează de fiecare dată un număr de repere, în care crede și pe care le susține răspicat: Eminescu, Titu Maiorescu și Rebreanu dintre cei vechi, Noica, Fîntîneru, M. Blecher, Arșavir Aterian, Horia Stamatu, Emil Botta sau chiar Camil Petrescu, dintre cei apropiați ca vîrstă de el”.

15 octombrie

● Solicitat de revista „22” (nr. 41) să-și exprime opina în legătură cu rezultatul alegerilor, Andrei Pleșu (*Alegerile n-au fost atât câștigate de Iliescu, cât pierdute de opoziție*) formulează o critică la adresa strategiei autovictimizante a opoziției: „Reflexul cel mai sănătos pe care ar trebui să-l aibă, acum, opoziția ar fi (...) tocmai un examen al greșelilor proprii. Din păcate, ea găsește mai potrivit să se ocupe de greșelile «celorlalți» și să se recomande ca victimă: o psihologie mai curînd feminină și – după o expresie la modă – contraproductivă. A-ți inventaria propriile greșeli e un act de autoeducație pe care oricine trebuie să și-l impună, mai devreme sau mai târziu. Or, mă văd obligat să spun că, la acest capitol, în cei doi ani și jumătate care s-au scurs, opoziția n-a avut o evoluție firească. Și ea, și publicațiile care au susținut-o au practicat în permanență o inadmisibilă autocomplezență. S-a socotit că opoziția trebuie oblojită ca o ființă debilă, în ideea că, la noi, ea e încă firavă și persecutată. Până la un punct, lucrurile au stat într-adevăr așa (...). Dar a trece mereu cu vederea erori grosolane sau a le califica drept neglijabile, dacă nu chiar legitime, e un mod de a șubrezi o instituție, nu de a o consolida. S-a ajuns, până la urmă, la un fel de somnolență euforică, dispusă a expedia nonșalant vinovățiile numai în afară. (...)/ Tendința românilor – fie că ne place sau nu – este aceea de a bagateliza răul, nu de a-l monumentaliza. E ceea ce n-a priceput opoziția, pentru care Iliescu a devenit un soi de superstiție, o figură mitologică, obiect (cum a spus odată Dinescu) al unui cult al personalității răsturanat. O importantă parte a electoratului s-a plictisit de monotonia acestu «cult». De altfel, ignorarea sau proasta cunoaștere a electoratului a fost o componentă esențială a eșecului. (...) Electoratul trebuie tratat ca o realitate care nu se pretează la decorativism și utopie. (...) Am auzit despre o bătrână care ar fi declarat: «Am pus ștampila și pe Iliescu, și pe Constantinescu. Să aleagă Dumnezeu pe cel mai bun». (...) Opoziția însă, mai ales presa de opoziție, a comis – în raport cu masa electorală – cele mai rudimentare erori strategice.

Când ai nevoie de voturile cuiva e ridicol să-l îngropi în injurii. După rezultatele primului scrutin, «România liberă» s-a grăbit, pe prima pagină, să beștelească nația (...) ca pe o clasă de repetenți (un fel de – să-mi fie iertat! – «de ce nu ne-ați votat, mă, animalelor?!»). Pe pagina a doua, aceeași publicație adaugă erorii strategice una logică: ea dezvoltă amplu tema fraudei electorale. (...) Pe scurt: tema electoratului «prost» exclude tema fraudei, și viceversa. Dar cine mai stă să gândească logic? Se practică doar impulsivitatea, partizanatul nătâng, furia umorală”. □ În articolul ***Opoziția a pierdut pe mâna ei***, Andreea Pora face o analiză a situației pre- și post-electorale. Pe aceeași pagină, chiar în mijloc, evidențiată prin caractere grafice speciale, atrage privirile o casetă ce conține cifre exacte de la Biroul Electoral Central, dar și o concluzie care pare a sugera contrariul: în caseta cu pricina stă scris că „Ion Iliescu *nu* a fost votat de 9.124.301 de cetățeni”. Afirmatia nu e, în sine, un neadevăr. Totuși, în context, ea se cuvine citită nu altfel decât ca pe o răstălmăcire. Iată: „Cifra de 9.124.301 înglobează numărul absenteiștilor plus numărul celor care l-au votat pe dl. Emil Constantinescu. *Concluzie:* Și în continuare dl. *Iliescu rămâne un președinte minoritar* (nu este greu de ghicit al cărei minorități, dacă avem în vedere numărul redus de tineri care s-a prezentat la urne), într-o țară cu un Parlament dominat de stânga”. Nota bene: în cel de-al doilea tur de scrutin, Ion Iliescu întrunise 7.297.551 de voturi (61,27 %), iar Emil Constantinescu, 4.613.058 de voturi (38,73%). □ Adrian Marino publică a doua parte a articolului „*Dosarul lui Constantin Noica*”: „În cazul lui Constantin Noica, pentru a fi drepti și onești până la capăt, se cere luată în considerare și o altă împrejurare. Într-un fel, ea este hotărâtoare. Ea explică, în esență, întregul său comportament și limbaj, uneori – pentru mulți – derutant, chiar straniu. Pentru noi, nu mai există însă nici o îndoială: semantica lui Noica era cu totul particulară. El dădea, adesea, alte înțelesuri unor idei și cuvinte. La prima vedere, unele accepții și cuvinte pot părea scandaloase. (...) Ultima carte a lui Noica se intitulează: *Simple introduceri în bunătatea timpului nostru* (București, Humanitas, 1992). La prima vedere, cineva – nu neapărat malițios – se poate întreba perplex: care «bunătate»? A lui... Ceaușescu? Și care «a timpului nostru»? A... «epocii de aur»? Simțind dificultatea unui asemenea titlu mai mult decât ambiguu, profund echivoc, editorii încearcă să-l explice. Ar fi vorba, de fapt, de însemnări despre tot ce în cultura europeană și a noastră «a însemnat reușite, promovare, redresare sau remedieri». (...) S-a spus de altfel despre Constantin Noica, în mod pătrunzător, că era incapabilă să vadă, să simtă, să realizeze «răul». Nici cel «comunist», nici un altul. Ceea ce nu înseamnă că nu ne aflăm în fața unei evidente deformații. Sau mai bine spus a unei lipse de priză la realitate. (...) Atitudinea față de «istorie» a lui Noica constituie, după noi, dovada supremă nu numai a unui irealism și iluzionism integral, dar totodată și explicația unui anume «amoralism» care oferă (...) încă o cheie a multor atitudini”.

► Nr. 41 din „Tribuna” este, în primul rând, dedicat Republicii Moldova, de la articolul de primă pagină al lui Mihai Cimpoi, **Lucian Blaga în spațiul mioritic al Basarabiei** (prefațând Zilele „Lucian Blaga” la Chișinău) până la publicarea unor autori de referință de peste Prut: Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi, Leo Butnaru, Serafim Belicov, Nicolae Esinencu, Ion Vieru, Valeria Grosu, Emilian Galaicu-Păun. □ Dan Brudașcu realizează interviuri cu Nicolae Dabija (**Nimeni nu a putut împărți lacrima noastră**) și cu Dumitru Matcovschi (**Poet fără de țară nu există**).

● În „Totuși iubirea” (nr. 40) Vasile Băran îi aduce elogii fostului președinte al Uniunii Scriitorilor de până în 1989: **Acest scriitor minunat: Dumitru Radu Popescu**: „Dumitru Radu Popescu a apărat interesele tuturor scriitorilor, luptându-se pentru aplicarea statutului Uniunii, pentru respectarea drepturilor fiecăruia, venind, de fiecare dată, în ajutorul celor care i-l cereau. (...) Mulți au observat că D. R. Popescu era prin personalitatea și caracterul său integru, prin moralitatea sa, un scut al drepturilor scriitorilor din România. În clipa în care își dădea demisia (22 decembrie 1989) D. R. Popescu lăsa scriitorilor un fond de peste 140.000.000 lei, bani peșin, în afara celor aproape încă 100.000.000 ce-aveau să intre în casa Fondului Literar din vânzarea almanahurilor și revistelor din 1990, plus case de creație și odihnă în bună stare, plus noul sediu al Asociației Scriitorilor din Iași, plus atâtea bunuri materiale care azi au dispărut. L-am ales în locul său pe teribilul Mircea Dinescu, înșelați de «revoluționarismul», de fapt de tupeul și promisiunile lui în pragul acelor alegeri nenorocite din primăvara anului 1990!”.

16 octombrie

● În nr. 42 din „Contemporanul. Ideea Europeană”, Nicolae Breban semnează o **Scurtă meditație electorală** – după eșecul candidatului Convenției Democratice, Emil Constantinescu, în alegerile prezidențiale.

● Gabriela Negreanu publică în „Adevărul” un text pe care Andrei Pleșu i-l încredințase în 1986, ca răspuns pentru o anchetă a „Suplimentului Literar-Artistic al «Scînteii Tineretului»”: **O nouă vârstă a poeziei patriotice**. A.P.: „În vreme ce aproape toate speciile lirice se validează sau se invalidează după criterii ce țin, în primul rând, de *bunul gust*, lirica patriotică are, în plus, nevoie, de decența, de măsura, de acoperirea lăuntrică a *bunului simț*. Când poezia patriotică e ratată, ea nu e doar – ca orice alt tip de poezie – poezie *proastă*: e, pe deasupra, poezie *rea, imorală, impură*. Ea nu pune în discuție doar *talentul* autorului ei, ci *buna lui credință*. A avea, într-o poezie oarecare, note false e a risca ridicolul. A avea note false într-o poezie patriotică e a jura strâmb, a cabotiniza în jurul unor valori care obligă la o supremă sobrietate”.

20 octombrie

● Într-un editorial din „Cuvântul” (nr. 42), Ioan Buduca se întreabă: **Ce înseamnă stînga în România de azi?** – „În fond, în România de azi nu pot fi

identificate decât trei atitudini politice clare. Una e favorabilă reformei economice accelerate (ceea ce ar fi asimilabil, în condițiile noastre, cu dreapta). A doua propune un ritm lent al reformei (ceea ce poate fi etichetat drept un reflex politic de stânga). Și o a treia, care se opune reformei cu inerția unor interese economice de tip mafiot, interese ce nu pot fi satisfăcute decât prin parazitarea lor pe structurile unei economii de stat exploatabile în scopuri personale. Această a treia atitudine politică este protejată de promisiunile de la extrema stângă și de la extrema dreaptă a spectrului nostru politic, explicite în cazul Partidului România Mare, tacite în cazul partidului Socialist al Muncii./ Dar aceste trei atitudini politice sunt mai degrabă teoretice, atâta vreme cât în România electoratul nu are interese economice reale decât într-o foarte mică măsură. A-ți dori siguranța unui loc de muncă nu este încă un adevărat interes economic. (...) Electoratul nostru nu are încă și nici nu avea cum să aibă alte interese economice decât cele pur sociale: să trăim mai bine, să fie liniște./ Dacă această preponderență a preocupării sociale este majoritară în electoratul românesc, înseamnă asta că românii sunt astăzi de stânga? Numai în măsura în care o reformă lentă ar rezolva mai bine aceste probleme sociale! (...) / «Stânga» și «dreapta» sunt vorbe goale în fața instinctului gregar al electoratului”.

● „Azi” dedică o pagină Cenușărilor Săgetătorului, la 25 de ani de la înființare; un articol de Gabriela Eftimie marchează evenimentul. □ D. Micu scrie despre Sadoveanu și *Oamenii Măriei Sale*.

21 octombrie

● În ședința de constituire a noului Senat al României, punându-se problema nevalidării senatorilor Corneliu Vadim Tudor, Adrian Păunescu și Ștefan David, Adrian Păunescu declară de la tribună: „Diversiunea care se face aici în legătură cu un om al securității este penibilă (!). Dacă nu ar fi fost oameni de bună-credință în securitate nu s-ar fi întâmplat (vezi decembrie '89). Nu ar fi cazul ca tocmai acei domni care au fost turnători ai securității să mă atace pe mine, care am fost urmărit de securitate». (Sala izbucnește în hohote de râs). Păunescu amintește de «lupta politică» pe care a dus-o și urlă în stilul caracteristic... poezia *Societatea abruptă*”. Anunțându-se validarea tuturor celor aleși, „poetul Ioan Alexandru ridică în picioare Senatul și spune rugăciunea *Maica Domnului*. Lasă *Biblia* pe masa prezidiului... Dumnezeu să ne ajute! Că are de ce” (cf. „România liberă”, 22 octombrie 1992).

● Într-un articol din „România literară” (nr. 33), *Durata lungă și alegerile*, H.-R. Patapievici este de părere că „istoric vorbind, situația exprimată de alegerile de la 20 Decembrie 1937, și confirmată global la 20 Mai 1990 și apoi reafirmată analitic la 27 Septembrie 1992, reflectă un dat profund al evoluției mentalului colectiv al poporului român. În durată lungă, 20 Decembrie 1937 se continuă fără hiat prin 27 Septembrie 1992”. Și, în prelungirea acestei

afirmații: „Nu am să insist aici asupra motivelor pentru care cred că votul din 1937 este mai «esențial» decât bunăoară, cel din 12 Decembrie 1928, când Partidul Național-Țărănesc a fost practic plebiscitat: voi spune doar că dezechilibrul introdus în viața politică românească de șocul votului universal (1919) a avut drept expresie un curent de reacție față de liberalismul epocii de dinaintea primului război mondial, contestare identificată mai întâi cu țărănismul, iar mai apoi cu dreapta naționalistă antiliberală, curent care nu s-a stabilizat decât în formula de opțiuni rezultată din alegerile de la 20 Decembrie 1937. (...) În fapt, votul din 1937 reprezintă revanșa ruralității noastre devălmașe față de modul de a fi al sistemului politic înființat la noi după 1866. Este un 1907 electoral. Legionarii, cu sprijin printre muncitori și la țară, au primit circa 16% din sufragii, în timp ca congenerii lor cuziști 9%. Ceea ce înseamnă că 25% din electorat a optat atunci pentru un regim de autoritate, cu o platformă economică anticapitalistă, bazat pe un naționalism agresiv, definit etnic și religios. Să ne amintim acum principiile care au inflammat sentimentul alegătorii de la 20 Mai 1990: figura carismatică a conducătorului («Iliescu când apare/ Soarele răsare»), orgoliul izolaționist («noi nu ne vindem țara» plus criteriul salamului de soia), respingerea proprietății private (exprimat prin groaza de «capitalist» și de «moșier»), recuzarea parlamentarismului (prin identificarea luptei politice cu setea de putere și prin disprețul față de «partide», expresie persiflantă, constant opusă noțiunii de «Front») și alergie la reconsiderarea trecutului. Tema naționalistă se va maturiza politic odată cu clarificările culiselor puterii din «Front» și prin presiunile de recuperare publică a segmentului securisto-naționalist, recrutat din rândul foștilor adulatori ai fundamentalismului de tip Ceaușescu. Campania electorală din 27 Septembrie 1992 a fost câștigată pe trei principii ferme: (a) dogma naționalistă deasupra oricărei judecăți, (b) obsesia găsirii unei alternative la capitalism, și (c) reconfirmarea alergiei la reevaluarea trecutului. Aceste trei principii s-au agregat pe fundalul menținerii eficacității partidului clientelar (o personalitate carismatică plus clienții ei politici) și a bagatelizării importanței *sine qua non* a democrației de tip liberal. În opinia mea, orienterea globală a electoratului favorabil legionarilor din 1937 se regăsește în opțiunile, enumerate mai sus, ale celor care, în Septembrie 1992, au votat stânga colectivistă și discursul naționalist agresiv. (...) Ce s-a schimbat? Fiind vorba de *la longue durée*, numai numele actorilor («Alte măști, aceeași piesă»). Și, desigur, unele nuanțe: extremiștii de ieri aveau marota naționalismului teocratic și a Statului țărănesc-corporatist; cei de azi jură pe Statul colectivist industrial. Pe cei de ieri și pe cei de azi îi unește însă intoleranța față de valorile individualismului, ale economiei liberale, față de principiul inalienabil al proprietății private, cu pandantul ei firesc, *habeas corpus ad subjiciendum justitiam*. Ne rămâne nouă, celor ce împărțăm valorile pe care extremiștii le resping, să reluăm situația

de acolo de unde a rămas în 1937 și să încercăm a dezlega ghemul lui Gordios, fără imediatețea magică a spadei”.

● „Luceafărul” (nr. 40) publică prima parte a unui interviu realizat în martie 1992 la Paris de jurnalista Branka Bogavac le Comte cu Emil Cioran („*Am învățat mai mult de la oamenii ratați decât din toate cărțile de filosofie și de morală*”). Rețin atenția, între altele, considerațiile despre „eșecul” popoarelor balcanice și despre România: „Popoarele importante pentru istorie sunt cele care dăinuie de veacuri și care își mențin continuitatea istorică. Fără îndoială, popoarele balcanice au vitalitate, dar eșecul este destinul lor, e și acesta un mod de viață. Sunt popoare care dau impresia că au viitor, cunoscând chiar epoci strălucitoare. Dar problema capitală, cum bine știți, este limba. Care e cheia. Sunt popoare înzestrate, dar a căror limbă este încă în iarbă, chestie fatală pentru acel popor. Sunt limbi care nu fac față, care nu se pot impune. Limbi provinciale, nefaste pentru acele popoare (...) dacă românii nu reușesc să se afirme în următorii ani, sunt pierduți ca popor (...) încă o nereușită le-ar putea fi fatală” (Prezentarea și traducerea sunt realizate de Mariana Ștefănescu). □ Florin Manolescu publică partea a doua a articolului editarea publicisticii românești interbelice a lui Eugen Ionescu din *Război cu toată lumea* (*Fenomenul Eugen Ionescu*), încercând să determine „locul în care se plasează publicistul în raport cu contemporanii săi” și măsurând „abaterile” față de criticii „raționaliști” cu care, ideologic și estetic, ar fi trebuit să fie în acord: „ceea ce frapază din capul locului e orgoliul detașării de grupuri, opinia separată, independența”, cu observația finală că, deși „fără metodă”, Eugen Ionescu „rămâne totuși, pentru perioada interbelică, publicistul nostru cel mai maioreșcian”. □ Articolul politic de fond lansează o nouă interogație post-electorală (după încheierea celui de-al doilea tur al prezidențialelor): **Și acum, încotro?**, cu considerații preponderent morale: „Nu ne temem de reîntoarcerea la comunism, asta e o imposibilitate din toate punctele de vedere, ne temem doar de expansiunea fripturismului, a corupției și a structurilor de tip mafiot, și, mai ales, de recrudescența imposturii la toate nivelurile societății. Acestea toate pot să ne aducă nu numai în sapă de lemn dar și, mai grav, într-un vid de competență. Or, într-o atare privință, nici nu s-au așezat bine lucrurile post-electorale și impostura a și început să-și arate colții. Dacă este animată, așa cum prea gălăgios pretinde, de patriotism, puterea instalată astăzi în România va trebui să purceadă de urgență la eliminarea incompetenților, pentru că ei au fost, sunt și vor fi întotdeauna principala sursă a corupției și a răului social. Cum cei mai mulți impostori sunt chiar în rândul partidelor de stânga ce vor forma împreună o majoritate parlamentară, operațiunea de eliminare mai sus-pomenită Puterea va trebui s-o efectueze asupra ei însăși, în primul rând. Din păcate, ne vine greu să credem că o va face. N-a prea dat semne în acest sens”.

Adrian Marino publică în revisat „22” (nr. 42) a treia parte a eseului „*Dosarul Constantin Noica*”: „Care erau (...) dilemele morale și sociale «concrete» ale oricărui om de cultură sub regimul ceaușist, considerând reacțiile lui Noica drept tipice, reprezentative și simbolice? El se afla, pe scurt, în fața unei triple alternative: 1) Conformism integral, total, servil – atitudine extrem de răspândită; 2) Refuzul oricărui conformism și compromis – eroic, extrem de rar, cu rezultat direct: tăcerea, moartea intelectuală, ratarea; 3) Conformism parțial, printr-o soluție pur personală, desemnată la a face doar «ce se poate», în condițiile date, de precizat de la caz la caz. Nici eroism spectaculos, nici capitulare totală, ci o supraviețuire activă, cu motivare complexă, profundă. Este chiar miezul problemei Noica, exemplară și simbolică pentru o întreagă categorie de intelectuali care au supraviețuit sub ceaușism. Și, în unele cazuri, chiar au produs, au creat, au «rezistat» efectiv, în felul lor, prin cultură. Nu în toate împrejurările doar simplu pretext al neangajării lor în rezistența directă./ (...) Constantin Noica rămânea mereu consecvent cu sine. El a fost puternic marcat de ideologia sa de tinerețe, de închisoare, apoi de perspectivele nebuloase (...) ce i-au urmat. Este cazul deci de a fi, mai ales la acest capitol, cât se poate de preciși, pe «puncte»:/ 1. Împreună cu întreaga sa generație, Nae Ionescu în frunte, Constantin Noica n-a crezut niciodată în democrația de tip occidental, bazată pe pluralism și drepturile omului, socotite pure abstracțiuni raționaliste. El a fost pe față, și a rămas, un spirit de dreapta. (...) Recent, *Mișcarea pentru România* (lider Marian Munteanu) declara că preia unele idei legionare, «idei susținute de oameni ca: Eliade, Noica, Vulcănescu, Țuțea» («Tribuna Ardealului», 15 septembrie 1992). Din perspectiva actuală, o astfel încercare de a descoperi și relansa în Constantin Noica un doctinar legionar ni se pare însă profund abuzivă. Dar naționalist, filosoful nostru, fără îndoială, a fost și a rămas. Și sub acest unghi el putea privi cu o anume simpatie și înțelegere (măcar în parte) manifestările naționaliste ale regimului Ceaușescu. După cum și acesta putea, la rândul său, «asimila» un anume naționalism noicist, recuperabil, în total sau în parte, în sensul său./ 2. Ideologia politică de dreapta a fost în același timp și profund anti-occidentală, anti-europeană. Această atitudine «convenea» și mai mult regimului, cu cât ea era făcută public în diferite împrejurări. Ea a fost chiar încurajată. Constantin Noica a denunțat, de pildă, *Șase maladii ale spiritului contemporan* (București, Univers, 1978). Occidental, bineînțeles. Ca și cum spiritul – tot contemporan, dar estic – din zona comunistă n-ar fi avut și el «maladiile» sale, și încă foarte grave: intoleranța, dogmatismul, ideea de represiune, cenzură, dirijism al culturii etc. etc. Parțialitatea și *parti pris*-ul sunt vădite. (...)/ Nu analizăm acum «ideea europeană» în concepția lui Constantin Noica. Ea este când «eurocentrică», uneori în mod excesiv, când complexată, plină de toate resentimentele unui exponent al unei «mici culturi», când –

paradoxal! – admirativă, «Europa» însemna pentru Noica foarte multe lucruri, în același timp. Aceasta ținea mai ales de semantica sa cu totul personală. Trebuie arătat în același timp, cu obiectivitate, că în ciuda etnicismului și specificismului său românesc atât de declarat, Noica a avut în permanență și evidente aspirații culturale «europene». (...) Chiar și cei mai apropiați discipoli n-au asimilat (și spre meritul lor!) gesticulația verbală a acestui anti-occidentalism strident și, în soluțiile sale practice, de-a dreptul utopice, himeric”.

● Revista „Orizont” (nr. 19) publică un articol politic de Cornel Bogdan despre ***Criza de oameni politici din România***, în perspectiva recent-încheierii alegeri generale. Publicistul face o evaluare de etapă a situației politice postelectorale, taxând erorile opoziției – „nici o figură mai proeminentă (sub 50 de ani) n-a fost lansată de țărâniști” – și explicând victoria lui Ion Iliescu, „omul care a știut să-și transforme inevitabilă-i înfrângere într-o paradoxală vitorie”: „Fără să ne producă nici o plăcere, nu putem decât să-l gratulăm. Nu e deloc alesul pe care-l doream țării, dar e legitim, poate mai mult ca oricând”. Speranțele rămân doar în creșterea PAC, cu condiția „să învețe capriciile electoratului român și să deprindă culisele scenei politice în sensul onest al luptei electorale”, pentru a favoriza „renașterea ideii liberale” falimentate de personaje ca Radu Câmpeanu. □ Este consemnată o conferință de presă susținută de proaspăt-alesul deputat al PAC, Vasile Popovici, care își prezintă intențiile politice pentru următoarea legislatură. □ Vladimir Tismăneanu semnează un eseu despre *Pe culmile disperării* de Emil Cioran (***Enciclopedia disperării***). □ Norman Manea publică un amplu eseu subiectiv, ***Străinul și străinătatea*** (traducere de Alina Ghimpu): „*Holocaust, totalitarism, exil* – aceste experiențe fundamentale ale contemporaneității sunt în mod intern legate de o anume definiție a străinului și a înstrăinării”. □ Șerban Foarță prefătează și publică un grupaj de poeme *Dintr-o autobiografie hermetică* de Dușan Petrovici, alături de fragmente din corespondența sa cu acesta. □ Cornel Ungureanu scrie o cronică negativă despre *Antologia poeziei religioase românești* realizate la Editura Albatros de Florentin Popescu (***Poezie religioasă românească?***): „În totul, antologia Albatros-ului e o gafă. Ca să nu spun o încercare de a-l trișa pe cinstitul cititor”. □ Sub titlul ***Viața asociației***, este prezentată o manifestare omagială – la cenaclul Multiart al filialei locale a Uniunii Scriitorilor – dedicată fostului președinte Zaharia Stancu din anii 1967-1972, „una dintre cele mai vii perioade ale scrisului ultimelor decenii”. □ Este reprodus un fragment eseistic de Czesław Miłosz (***Singurătatea captivă***), cu o prezentare de și în traducerea Adrianei Babeți.

● În „Adevărul”, C. Stănescu realizează un interviu cu Fănuș Neagu – ***În parlament înjurăturile vor fi mai artistice***: „– (...) scrieți literatură într-o epocă de pamflete?! – Am scris și eu câteva pamflete, după care mi s-a făcut greață. Toată lumea înjură și, oricât de instruit ai fi într-ale pamfletului, la un moment dat te vezi aruncat în gloata înșilor cu destin vulgar. Și atunci m-am

Intors la uneltele mele: scriu povestiri și lucrez la un roman. (...) – *Destui dintre colegii dumneavoastră scriitori au intrat în parlament. Ce va câștiga politica din artă și cu ce se va alege literatura din prezența lor acolo?* – Politica va câștiga în expresivitatea discursului parlamentar, înjurăturile vor fi mai artistice, prostia și incultura unor «aleși ai poporului» vor ieși mai repede în evidență. Literatura și cultura vor putea și ele să beneficieze de un alt statut, căci, îmi închipui, colegii noștri din Senat și Cameră se vor bate din răsouteri pentru ca guvernul să acorde mai multe fonduri editurilor de stat, revistelor literare, teatrelor și nu în ultimul rând cinematografiilor române. Dacă n-o vor face înseamnă că sunt niște ticăloși și că de-a lungul campaniei electorale n-au făcut decât să mintă. Dar eu îi cunosc pe cei care au pătruns în parlament și mă așez liniștit la masa mea de lucru. (...) – *Politica nu vă tentează chiar deloc? V-ar sta bine senator de Brăila...* – Nu! Deși am încercat prostia asta la alegerile din '90, când am candidat pentru senator de Brăila și am căzut cu brio! – *Ce credeți că va fi la Uniunea Scriitorilor după anunțata plecare a lui Mircea Dinescu?* – Nu va fi nimic, fiindcă postul acesta nu mai prezintă absolut nici un interes”.

● Tudor Dumitru Savu publică în „Tribuna” (nr. 42) articolul *Venin, anti-venin, neovenin*, despre neodisidenți, neointernaționalism și disprețul unor intelectuali români pentru spiritul național, despre dezavuarea românismului și „culpa” lui Eminescu, Iorga, Sadoveanu, Eliade, puși la index de neointernaționalistii „democrați”. „Susținea altceva internaționalismul socialist și comunist (...) decât anularea identității unui popor? Ideologia nu s-a schimbat, numai că azi ea e ceva mai subtilă, mai rafinată și are o altă culoare. În acest punct grav al istoriei, poporul român trebuie să fie informat, căci numai astfel organismul său va putea contracara și acest nou și periculos venin”. □ Sunt publicate o serie de *Amintiri despre Nichita*, „așa cum stăruie în amintirea mamei și a sorei sale” – într-un grupaj realizat de Ovidiu Suciu, sub titlul *Nichita Stănescu ar fi împlinit 60 de ani...*; grupajul include transcrierea unui dialog cu sculptorul Mihai Bandac, prieten al poetului. □ Diana Adamek recenzază volumul lui Liviu Petrescu *Romanul modern și postmodern (Vârstele romanului)*, iar Ion Vlad comentează romanul *Hesperus* de Ioan Petru Culianu (*Paradisul inutil*).

● Emil Manu semnează în „Dreptatea” articolul *Moralitatea criticului*: „Că trebuie să fie onest și consecvent și să critice opera nu autorul, au spus-o atâți literatori clasici, printre care Alecu Russo. Că trebuie să fie judecător imparțial, a spus-o răspicat Maiorescu. Că trebuie să fie, în plus, *cult*, o spunea G. Călinescu. Că trebuie să fie sincer, să nu-și schimbe lentilele ochelarilor după persoane, a spus-o, printre alții, Șerban Cioculescu”.

23 octombrie

● În „Literatorul” (nr. 45), Eugen Simion comentează volumul de schițe *Lumea într-o luni* al lui Mihai Ispirescu: „Încet, încet, lângă tipologia veche, în

tradiția lui Caragiale, pătrund personajele lumii postdecembriste. Proza românească este, la acest capitol, în faza tatonării. Va mai trece, probabil, o vreme până ce Conu Leonida, Mița Baston, Catindatul, Pampon vor trece, sub noile lor înfățișări, din istoria recentă în imaginația epică. Ploieșteanul Mihai Ispirescu încearcă și reușește în câteva rânduri să prindă psihologia și moravurile individului în perioada tranziției... Narațiunile lui arată inteligență satirică și putere de imaginație epică” (*Spiritul ploieștean*). □ La „revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” sancționează, în receptarea sărbătorească din „Contemporanul”, nr. 41, 9 octombrie 1992, a ultimului roman semnat de Edgar Reichmann, felul în care Ioan Groșan califică Galațiul natal al autorului parizian: „oraș roșu”, pornind de la rezultatele ultimelor alegeri: „Suntem surprinși, totuși, că un scriitor și intelectual serios se dedă la o politică ieftină! (...) Veniți, domnule Reichmann, la Galați și veți vedea că *roșul* e doar în mintea unor confrăți. De ce oare?”. Același Diac semnalează laudativ, în pagina de cultură a „Adevărului” nr. 221 din 1 octombrie 1992, un răspuns al lui Andrei Pleșu la o anchetă din 1986 despre „o nouă vârstă a poeziei patriotice”, restituit de poeta și editoarea Gabriela Negreanu, care păstrase originalul. Aceași G.N. organizase amintita anchetă (rămasă, din motive obscure, nepublicată) într-un număr al revistei „SLAST”, la care au mai participat, alături de A. Pleșu, Gheorghe Grigurcu și Radu G. Țeposu. Potrivit „Diacului”, „aprecierile Gabrielei Negreanu au și astăzi totală acoperire. În ceea ce Andrei Pleșu a gândit în urmă cu șase-șapte ani, cu seriozitate și cinste, recunoaștem spiritul său profund, inteligența și bunul simț ce-i caracterizează fiecare frază pe care o rostește și o scrie. (...) De mirare e doar cum se înghesuie unii, metamorfozați peste noapte în vajnici democrați, să-i reproșeze domnului Andrei Pleșu consecvența cu sine, adică tocmai generozitatea și cinstea, fiind gata, probabil, să se ofere pe ei înșiși drept modele de cinste și seriozitate”. □ La rubrica de cronică TV intitulată „scaunul catodic”, Andrei Grigor remarcă, sarcastic, „doliul” unor prezentatoare ale TVR întristate de eșecul în alegeri al candidatului Convenției Democratice, Emil Constantinescu, și apreciază că diferiți redactori „se zbenguie într-o inutilă și penibilă (oare chiar ingenuă?) campanie postelectorală”, nedifuzându-se știri cu președintele ales al țării și ignorându-se, astfel, 62% din populație. În plan cultural, este oferit exemplul realizatoarei Gabriela Bidu, care, „plină de același entuziasm partinic”, prezintă „lansarea ultimei cărți (de sertar?) a cunoscutei militante Ana Blandiana”, cu precizarea că, „ieșit din grațiile poetei (și, de bună voie, chiar și ale criticii), Nicolae Manolescu a cedat locul de comentator unei tinere speranțe a criticii literare românești, Corneliu Coposu, care, probabil, în acești trei ani postrevoluționari a dat o mână de ajutor și la tragerea sertarului înțepenit în care autoarea își ținea literatura disidentă”.

● Eugen Barbu publică în „România Mare” (nr. 120) editorialul *România în libertate supravegheată* (împotriva SUA, care l-ar fi sprijinit pe Nicolae

Manolăscu sau Emil Constantinescu în dauna alesului Ion Iliescu): „*Unchiul Adolf* nu v-a învățat nimic, ce dracu! România s-a săturat de această tutelă, acești libertate supravegheată, adică tot o robie, tot un fel de imperialism pe față, des sub farduri grotești! Ne-ați controlat urnele ca unor bandiți ce-și împart prada în locuri întunecoase și ne-ați scotocit prin buzunare. Păi, până când, bătu-v-ar Dumnezeu cu clauza voastră șantajistă și cu ifosele de arbitru universal!”.

27 octombrie

● În „Cuvântul” (nr. 43) este publicat, sub semnătura lui Andrei Zlătescu, articolul *Cum merg afacerile la Editura Humanitas. Ca să nu falimenteze, o editură are nevoie de o rețea proprie de vânzare a cărților*: „În 27 martie 1991, Editura Humanitas a devenit societate comercială cu răspundere limitată, fiind prima editură de stat transformată în societate mixtă, preponderent privată. Capitalul total este format din părți de capital privat în proporție de 76,54%, restul fiind capital de stat. Capitalul românesc al editurii este de 51%, restul fiind parte franceză. Societatea pe acțiuni Humanitas numără 45 de asociați, dintre care 41 sunt angajații permanenți ai editurii. Ei participă cu 25, 24% din capitalul total, adică 328 de părți. Alte 30 de părți în valoare de 150.000 ei aparțin directorului general al editurii, dl. Gabriel Liiceanu. Ritmul editurii este de două titluri noi pe săptămână. (...) Unul dintre strategiile Editurii Humanitas este constituirea cât mai rapidă a unui portofoliu de carte. La ora actuală are monopolul de editare în România asupra operelor lui Cioran, Ionescu și asupra operelor teoretice ale lui Mircea Eliade. (...) Editurile Gallimard, Flammarion, Seuil, PUF i-au pus la dispoziție zeci de titluri, acceptând plata copy-right-ului în lei. Facilitățile au fost posibile datorită acționarilor francezi de origine română, Andrei Savu și Mihai Comea, care dețin, împreună, 637 părți în valoare de 3,158 milioane lei. (...) Humanitas are doar 45 de angajați, 16 dintre ei sunt redactori. Salariile brute, ne declară directorul managerial al editurii, dl. Thomas Kleininger, sunt cuprinse între sumele de 17 și 30 mii lei. (...) Bani se dau în plicuri, iar statele de plată sunt ascunse de privirile indiscreților. (...) Lumea vrea să-i citească pe filosofi noștri din exil. Cu cărțile lui Cioran nu face nimeni focul. Dintr-un tiraj de 130 de mii de exemplare, 50 de mii au fost date la retopit. Editura a hotărât să-și diversifice zonele de interes tematic și să reducă tirajele. Rar se tipăresc mai mult de 30 de mii de exemplare dintr-o lucrare. Pentru a nu-și pierde cititorii eliștiști, Humanitas a trebuit să adopte sistemul pierderii calculate. (...) Inițiativa s-a dovedit însă un eșec din punctul de vedere al succesului financiar. (...) Dacă asăzi apar cărți precum acelea din colecția «Societatea civilă», tipărite pe hârtie olandeză, la un preț sub cel de cost, este pentru că fundația «Soros» acoperă cheltuielile de editare”.

● Editorialul semnat de Gabriel Dimisianu în „România literară” (nr. 34), *Sfidarea*, exprimă suspiciunile unei părți a intelectualității din opoziție față de organizarea alegerilor din septembrie 1992: „Când dl. Theodor Stolojan, la începutul campaniei electorale, a spus că rezultatele alegerilor trebuie acceptate, așa cum ele vor fi, de toți competitorii, am avut naivitatea să credem că domnia sa formulează, la momentul potrivit, o cât se poate de firească recomandare, un binevenit îndemn. Azi ne dăm seama că nu de așa ceva era vorba ci de o directivă adresată organelor în subordine. Cum altfel să ne explicăm faptul că guvernul domnului Stolojan a rămas surd și orb în fața nenumăratelor anomalii și ilegalități care i-au fost semnalate (și probate), atât de multe și de flagrante încât suspiciunea de fraudă electorală nu poate fi în nici un chip înlăturată? (...) / Nu putem ști, desigur, ce proporții a avut vicierea acestor alegeri, și nici măcar nu susținem că ele, dacă ar fi fost cu desăvârșire corecte, s-ar fi soldat cu rezultate care ar fi arătat altfel, în chip decisiv. Era însă elementar să se îndepărteze suspiciunile, să se sancționeze cât de cât ilegalitățile, sau, în fine, ca să nu exagerăm cu pretențiile, să se dea cel puțin impresia că se vrea acest lucru. (...) / Dar sfidarea electoratului nu s-a oprit la acest prag. Ea l-a depășit cu mult atunci când am fost anunțați că din cel de al doilea parlament postrevoluționar vor face parte, imunizați și puși pe revanșă, înflăcărații ceaușiști: C.V. Tudor, E. Barbu, Mircea Mușat și, vai, Adrian Păunescu. Dar nu au fost aleși? ni se poate replica. Au fost, cum de nu, dar prin efectul, binefăcător pentru ei, al milioanei de voturi (suspect) anulate. De erau mai puține – dar cineva i-a ferit de acest dezastru – ar mai fi încropit acel necesar ca aerul, în ce-i privește, 3%?”. □ În preambulul unui comentariu pe margine binecunoscutei cărți a lui Orwell, 1984, Alexandru George (*Sfârșitul utopiilor*) formulează o interogație asupra viitorului construcțiilor ideologice utopice – dat fiind eșecul ultimei mari utopii a umanității, comunismul: „Se va mai citi literatura despre comunism? Se va mai citi în general literatura scrisă în timpul comunismului, pentru a se afla ce s-a întâmplat atunci, într-un anumit spațiu stăpânit de comunism? S-ar putea, pentru multe cuvinte, răspunde afirmativ... La urma urmelor, curiozitatea umană e infinită și foarte variată în capriciile ei, și ea s-ar putea să se îndrepte spre ceea ce spunem doar pentru a se informa și a explora niște fenomene care, deși indezirabile, nu sunt chiar așa de străine firii omului. Poate că da. Nu știu însă dacă va mai exista vreun interes pentru utopii sociale și dacă în viitor se vor mai găsi indivizi care să ingenieze sisteme de fericire generală, care să «organizeze» societatea după planuri radicale. După catastrofa experienței comuniste (...) va fi greu să se mai găsească vreun nebun care să imagineze vreuna și destui alți naivi și descreierați care să-l urmeze și s-o pună în aplicare”.

● Pe prima pagină a revistei „Luceafărul” (nr. 41), editorialul politic intitulat *Binele din rău* identifică în rezultatul recentelor alegeri generale premise

pentru un „mare partid democratic” („eventual sub alt nume” decât Convenția Democratică), având ca fundament Alianța Civică: „Mai rămâne de formulat o doctrină și de formulat o strategie pe termen lung complementară doctrinei. Nutrim nădejdea ca până la viitoarele alegeri – care, după cum se arată lucrurile la această oră au toate șansele să fie anticipate – acest partid puternic al forțelor democratice va fi o realitate a vieții noastre politice”. □ Într-un mic articol (*Deruta*), Ștefan Agopian urmărește deruta politicianilor din opoziție în raport cu „tentațiile” guvernamentale – de o parte, PNT-CD și Corneliu Coposu, ostili oricărei intrări la guvernare, de cealaltă – PAC, mult mai favorabil negogierilor „pentru a scoate țara din impasul politic și economic în care se află”. Cu următorul PS: „Singurul sigur pe el pare să fi rămas dl. Ion Rațiu, care nu ar avea nici o ezitare să preia conducerea oricărui guvern și, bine dispus, să ne conducă în falimentul pe care l-a exersat cu brio la propriul ziar”. □ Eugen Uricaru semnează un articol pesimist despre starea scriitorimii române: „La noi, în curând, scriitorii, artiștii, vor spăla geamurile, vor vinde nasturi, vor face foamea acasă pentru că o lume întreagă le va dovedi că n-au nici un motiv politic să facă foamea în Occident” (*Asta este!*). □ Continuă interviul cu Emil Cioran realizat la Paris de jurnalista Branka Bogavac le Comte (*„Am învățat mai mult de la oamenii ratați decât din toate cărțile de filosofie și de morală”*): „Niciodată nu m-au atras spiritele mărginite la o singură formă de cultură, la un singur loc. Deviza mea era să nu prin nicăieri rădăcini, să nu aparțin nici unei comunități. Străinul era Dumnezeuul meu. S-oruپی cu strămoșii, cu credința, cu limba și cu țara ta este o teribilă încercare”. □ Florin Manolescu scrie despre romanul *Sertarul cu aplauze* de Ana Blandiana (*„Paradisul” penitenciar*): „Romanul Anei Blandiana are toate caracterele obișnuite ale *contra-utopiilor clasice*, minus una singură, prezența speranței: în literatura scrisă la noi după încheierea celui de-al doilea război mondial, *Sertarul cu aplauze* este poate romanul celor mai mari disperări și al celor mai mici speranțe”. □ Alexandru George publică un nou fragment din eseu *Criza istoriografiei literare*, în care pledează pentru importanța „personalităților de legătură”, fie ele „minore” sau „majore”, în alcătuirea unui tablou istoric credibil al literaturii române: „Istoria literară e fatalmente una a mediocrităților care-și au utilitatea lor la stabilirea altitudinii prin poziția față de un nivel al solului”.

29 octombrie

● În revista „22” (nr. 43) apare ultima parte (a patra) din eseu lui Adrian Marino *„Dosarul Constantin Noica”*: „Asemenea majorității poporului român și a păturii sale intelectuale, Constantin Noica era resemnat, chiar convins, că regimul comunist era ireversibil. Și, în consecință, trebuia să ne resemnăm, să ne adaptăm și să ne realizăm fiecare cum putem, în condițiile impuse. (...) Dar de ce am culpabiliza neapărat pe Noica și am complexa aproape întreaga

noastră intelectualitate, când până și supraviețuitorii clasei politice democratice românești, cu infinit mai multă experiență decât noi, au fost luați și ei, efectiv, prin surprindere de evenimentele de la 22 decembrie? (...)/ Una dintre explicațiile capitale (...) a acestei atitudini de «pasivitate» politică este că ea a făcut totuși posibilă (...) și existența unei culturi paralele. Măcar ca proiect și intenție, decât ca realizare, deși o serie de realizări precise au existat efectiv. Iar această cultură paralelă, prin faptul că nu era una oficială, nu era dirijată central, nu cultiva deloc valorile propagandistice marxist-ceaușiste, ci clasice, fundamentale, umaniste, a fost, în mod indirect, și una de opoziție și chiar de rezistență”.

● Comentând în „Dimineța” volumul apărut la editura revistei „Literatorul”, *Monahul de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan*, între ianuarie 1988 și ianuarie 1989, Al. Piru observă că „este mai mult un chestionar trimis prin poștă decât un dialog, răspunsurile nefiind comentate de cel care întreabă”. Criticul extrage câteva răspunsuri cu privire la caracteristicile sufletului românesc („sinteza românească e admirabilă; avem duhul, contactul cu misterele și cu tărâmul de dincolo de la traci; ordinea și legea de la romani și puțină frenezie (cât trebuie) de la contactul cu slavii”) sau la faptul că evreii din România nu au încă o istorie a suferințelor, umilințelor și injustițiilor îndurate la noi între 1940-1944 („Nu oricine e la înălțimea suferinței pe care o îndură. Nu oricine e vrednic de tragedia pe care o trăiește. Nu oricine știe să-i corespundă, să-și asume rolul. Li se cere victimelor o măreție, o capacitate corespunzătoare loviturii sortite lor. Se vede că evreii nu o au. Felul cum s-au purtat la noi după '44 dovedește că nu au fost, vai, la înălțimea cuvenită. Au ratat prilejul unic și minunat de a-și dovedi înțelepciunea și mărinimia”).

30 octombrie

● În „Contrapunct” (nr. 32), Hanibal Stănciulescu publică un comentariu politic moderat-pesimist pe marginea rezultatului alegerilor generale (*Dictatura „democratică”*); publicistul insistă asupra existenței unui relativ echilibru parlamentar și speră într-o apropiere „centristă” a PUNR de CDR și FSN-Roman. □ Nora Iuga semnează un comentariu într-o notă mai deceptivă despre aceleași alegeri, văzând o legătură între succesul lui Ion Iliescu și propaganda naționalistă și anticapitalistă prin TVR: „Iată de ce, la noi, intelectualii sunt batjocoriți și molestați, iată de ce acea oglindă veche a unei spiritualități nobile e oarbă în cămarile celor mulți și neștiutori și noi, cei care-o lustruim cu mânecele roase, până când va hotărî să răbdăm să ne hotărască alții destinul. Democrația, ca voință a majorității, e foarte greu de suportat” (*Cadrilul Parlamentului în toamna prudentă*). □ Într-un eseu intitulat *Sărutul dat călăului*, H.-R. Patapievici face o incursiune în istoria etnogenezei românești pentru a explica, din unghiul „paradoxului originar” autohton, votul de la 20 mai 1990:

„Secole de-a rândul istoria românilor este istoria celor care i-au ocupat. (...) Privindu-mi retrospectiv strămoșii, îi văd asistând pasiv la propria lor făurire – sau desființare. Pentru totdeauna poate, în acel timp de formare a instinctelor celor mai profunde ale unui neam, românii s-au obișnuit să nu conteze. (...) Istoria ne menționează numai atunci când suntem confrunțați cu alții. Noi nu o provocăm. Gepizii, alt neam germanic, ne-au lăsat numai o urmă în limbă, verbul a cotropi, fapt care însă reflectă ordinea firească a lucrurilor, căci exprimă teama celui zdrobit de cel care zdrobește. Urme care atestă destinul neamului meu, contemplativ și păgubos deopotrivă: un destin de spectator sau de victimă. Peste ani, Ernest Bernea avea să-i spună fiului său că «în România nu există decât două ipostaze ale existenței umane: lichea sau câine bătut». Aș vrea să insist puțin asupra miracolului *real* al existenței poporului român. Românii au avut trei epoci viriule – prima este chiar formarea sa ca popor (...), a doua este epoca întemeierii statale (...), a treia este secolul modern, 1848-1948. În rest sunt fie treziri vremelnice ale virilității, fie decadență letargică, reflectând la scară istorică schema activității agrare anuale. (...) Cred că este interesant de subliniat faptul că elementul latin a supraviețuit numai în formula sa daco-romană, nu și în formula sa traco-romană. Elementul traco-roman a fost asimilat de slavi, în timp ce sinteza etnică daco-romană nu. (...) Trecând prin relicvele materiale care își lasă ecou în anumite manifestări artistice plastice ale țăranilor români, moștenirii Vechii Civilizații Europene (Marija Gimbutas) trebuie probabil să îi atribuim încăpățânarea de a conserva care ne caracterizează și pe care tracii sudici au moștenit-o într-un grad mai redus. Această încăpățânare în a conserva o vom regăsi la țăranii români, sub forma tradiționalismului spiritual și a unei unități lingvistice absolut remarcabile. O vom mai regăsi, ca simplă încăpățânare, în însușirea de a refuza noul în favoarea cunoscutului, numai pentru că este cunoscut, în ciuda relei sale întocmiri (votul de la 20 mai 1990). (...) Geto-dacii au fost practic exterminați de romani, și totuși o anumită formă a spiritualității acestora este cea care s-a hotărât să asume un legat specific latin și, prin încăpățânarea care îi este proprie, să îl conserve *à outrance*, cu orice preț, în ciuda a orice și împotriva oricui. Geto-dacii și-au îmbrățișat călăul și l-au salvat: acesta este paradoxul originar al mentalității daco-romanilor, care a devenit, prin încăpățânata transmitere care ne e deja familiară, și al poporului român în ansamblu. O contradicție în termeni a sufletului său etic – acesta este paradoxul fondator al poporului român, născut, dacă nu din adularea ucigașului, atunci, deocamdată, din sărutul dat călăului”. □ Este publicată o primă secvență din lucrarea lui Ted Anton despre *Asasinarea profesorului Culianu* (traducere de Aurel Covaci), cu un șapou redacțional în care „Contrapunct” se delimitează de afirmațiile „încă insuficient fundamentată de istorici” potrivit cărora regimurile militaro-fasciste din România ar fi ucis sute de mii de evrei. □ Un nou grupaj satiric *Calendele grecești* reunește semnăturile lui Hanibal Stănciulescu, Bedros Horasangian,

Pavel Șușară și Petre Stoica. [În caseta redacțională a revistei mai apar trei redactori asociați: H.-R. Patapievici, Costin Popescu și Ioan Vieru.]

● C. Stănescu publică în „Adevărul” articolul *Certificatul de disidență*: „Prea mulți dintre noi trăiesc și acum în *delirul retroactiv al disidenței* ca să putem crede că suntem pe cale de vindecare: o mulțime de oameni s-au apucat, de trei ani încoace, să cotrobăiască prin săraca ladă cu zestre biografică, doar-doar vor descoperi acolo (...) niscaiva întâmplări uitate, gesturi zbârcite de vechime și supărări cu miros de naftalină care (...) ar putea aduce a împotrivire și disidență în raport cu vechiul regim. (...) Cel mai trist (...) este că între acești «puțini *au* fost, mulți *am* rămas» destui sunt creatori autentici, artiști veritabili. (...) / O scrisoare pe care câțiva scriitori au trimis-o fostului președinte al Uniunii Scriitorilor devine și ea, peste noapte (noaptea din 21/22 decembrie '89), un brav act de disidență față de regim și de dictator. Un editor inventiv, Dan Zamfirescu, scoate la iveală un volum de *Poezii alese de cenzură* și ne lasă a crede că marele poet Marin Sorescu a fost și el un disident, un militant de frunte al firavei noastre opoziții de dinainte de Revoluție. La rândul său, Adrian Păunescu, poetul remarcabil al unei epoci din istoria poeziei românești, ne-a aruncat în brațe un volum foarte gros de *Poezii cenzurate* și, în plus, călătorul de la Bârca la Viena și retur nu mai prididește să ne înfășoare cu rapoartele securității ceaușiste care-i pândeau fiecare pas. Nu-i așa că a fost și el un mare disident și un luptător anticomunist? (...) / O disidență notorie a fost, precum se știe, și blânda poetă Ana Blandiana cu motanul Arpagic, cel atât de urmărit de cenzură și securitate pe ulițele comunei Comana. Asemenea exemple de *disidență retroactivă* sunt, din păcate, prea multe ca să le mai înșirăm aici pe toate. / Acest delir al disidenței retroactive mi se pare că este, între altele, expresia unei mari spaimă de a nu fi socotit «colaboraționist» în conștiința unor generații care, toate, au trăit, s-au format și s-au afirmat, ele însele, în același regim cu cei care-și caută azi *certIFICATELE de disidență*. Ce ironie tragică! Cu atât mai tragică cu cât acești creatori ce-și caută în trecut actele unei *angajări disidente* par să-și fi pierdut dintr-odată încrederea în *disidența talentului*, uitând că marea lor împotrivire și marea lor *exil* au constatat în altceva: în caracterul ireductibil *rebel și asocial* al scrisului”.

● Referindu-se, în „România liberă”, la filmul lui Lucian Pintilie *Balanța*, Octavian Paler afirmă: „Capodopera lui Pintilie repune, în termeni noi, problema imaginii României în lume”. Și continuă: „În acest timp cultura română se zbate în dificultăți ce amenință cu un genocid cultural sub privirile unei puteri care a descoperit, s-ar zice, deliciile indiferenței. Și, iată, un singur mare film deschide o breșă pe care nici patru ministere de «îmbunătățiri» a imaginii noastre în lume n-ar fi reușit-o. Provocate de filmul lui Pintilie, mari ziare își deschid coloanele pentru a vorbi despre România și pentru a încerca să ne înțeleagă. După multe mirări reci și rezerve diplomatice, din care n-a lipsit uneori și o doză de egoism, Occidentul pare să afle că România nu e doar țara

unde un președinte s-a folosit de mineri pentru a-și zdrobi opoziția. Există în *Balanța* o frenezie a înjurăturii care, în loc să cadă în vulgaritate, te poartă dincolo de aparențe, spre fondul secret al identității noastre, unde se dezvăluie, cu o irezistibilă tandrețe, o vitalitate suferindă, infinit mai convingătoare decât orice «imagine» fabricată de specialiști în «îmbunătățire»”.

● În „România Mare” (nr. 121), Romulus Vulpesco lansează serialul **Partid Istoric?** (despre istoria Partidului Național Țărănesc).

[OCTOMBRIE]

● Nr. 10 al revistei „Vatra” debutează cu articolul politic **Starea de vulnerabilitate** de Cornel Moraru – o meditație asupra recent încheiatelor alegeri: „Într-un fel, ar trebui să răsuflăm ușurați că forțele de stânga «au câștigat» alegerile. Amenințarea cu războiul civil, în caz că ar triumfa opoziția, n-a fost doar o vorbă aruncată în vânt. În unele zone ale țării ea atinsese proporțiile unei isterii”. □ În studiul **Probleme ale literaturii contemporane**, Gheorghe Perian discută condițiile elaborării unei „adevărate istorii a literaturii române din perioada comunistă” prin prisma „fenomenului reîntregirii” literaturii române după 1989, odată cu recuperarea literaturii exilului, și a iminentei schimbări de canon („reevaluare”). După ce delimitează operația de „reevaluare” de aceea lovinesciană de „revizuire”, Perian analizează posibilele consecințe ale „reevaluării”: „această reevaluare, pe cât este de inevitabilă, pe atât este de nedorită de scriitorii noștri, indiferent că ei se află în România, în exil sau în Basarabia. Scriitorii români nu doresc ca operele lor să fie supuse reevaluării, să fie supuse unei noi judecăți valorice, care ar duce (și va duce, fără îndoială) la modificarea ierarhiilor constituite, uneori în mod artificial, în perioada comunistă. Două evenimente au deschis drum acestui proces de reevaluare a valorilor. A avut loc, pe de o parte, o mutație politică; revoluția din decembrie 1989 a anulat protecționismul ideologic de care unele opere (false valori) se bucurau în anii comunismului, lăsându-le expuse unei cercetări obiective, cu instrumente estetice. Pe de altă parte, prin apariția în deceniul trecut a unei noi generații de scriitori (o generație pe care sistemul comunist n-a reușit sau n-a vrut s-o integreze) s-a produs o schimbare de sensibilitate, care face și ea posibilă o reevaluare estetică a literaturii contemporane”. Mai departe Perian se întreabă dacă unele „opere scrise de autori români în exil în alte limbi decât limba română” aparțin literaturii române. □ Se publică răspunsurile la ancheta **Debutul post-revoluționar. Debutul în vremuri de restriște**. În introducerea semnată de Al. C.[istelecan], după ce se discută condițiile economice defavorabile debutului după 1990, „cota de arbitrar”, „confuzia”, „lipsa de informație” etc., se face o tipologie a „debutului post-revoluționar”. Acesta „s-a caracterizat, mai întâi, prin asaltul masiv al veleităților. Mulți dintre aceștia s-au prevalat de existența cenzurii și au transformat refuzul cu motivație estetică al editurilor într-un argument

ideologic. Veleitarul ca victimă și grafomania ca subversiune reprimată au constituit prima realitate a debutului după decembrie '89. Entuziasmul maculaturii a creat, spre propria satisfacție, nu puține edituri, efemere sau nu. Dar tot el a intoxicat sistemul de receptare, forțând critica să se replieze din fața avalanșei, chiar cu riscul de a comite injustiții. (...) Al doilea aspect frapant al debutului post-revoluționar pune în cauză însuși conceptul de debut. E vorba de memorialele de pușcărie și lagăr, fără îndoială una din dominantele literaturii noastre în acești ani. (...) E vorba, în aceste cazuri, de debutanți? E vorba de literatură? Aceasta e deja o altă discuție. Dar fenomenul jurnalelor și al memorialelor deschide un nou capitol în literatură și forțează limitele conceptului de debut. Încadrabile sau nu aici, la rigoare, mărturisirile de închisoare au constituit cel mai pregnant fenomen din literatura anilor '90. În sfârșit, improprie dar inevitabilă e înscrierea aici și a debuturilor justițiare, recuperatorii. Scriitorii și gânditorii, mai tineri sau mai în vârstă, victime reale ale cenzurii comuniste, au apărut acum, echilibrând moral asaltul maculaturii. În această situație, a debutului justițiar, recuperatoriu, se află și multe cărți ale exilaților. Abia dincolo de aceste aspecte s-a manifestat și debutul normal, cel ce pune în relație cu cititorul un scriitor relativ tânăr. Puși în umbră de caracteristicile paranormale ale debutului din acești ani, tinerii scriitori au fost, totuși, o prezență pe cât de discretă, pe atât de consistentă. Cu mai puțin fast receptiv și însoțiți de o solitudine mai degrabă aleatorie decât determinantă, au intrat în literatură scriitori noi și un nou spirit. Ei n-au găsit, asemeni colegilor lor din generația '80, o critică dispusă la entuziasm și campanie. Mai anonim, s-ar putea ca gestul lor să nu fie cu nimic mai puțin semnificativ". Sunt invitați la această anchetă scriitori, editori și critici. Dintre scriitori, răspund: Iustin Panța, Andrei Zlătescu, Constantin Gurău, Mihai Dragolea, Corin Braga, Ada D. Cruceanu, Sabin Gherman, Alex. Duran, Octavian Hoandă, Ovidiu Pecican, Dorin Popa, Caius Dobrescu, Eugen Curta Voina. În paralel cu răspunsurile scriitorilor, sunt publicate răspunsuri ale editorilor la întrebarea „Ce pondere a avut debutul în programul de după decembrie '89 al editurii dvs. și ce atenție îi veți acorda în viitor?". Printre respondenți se numără: Z. Ornea (director al Editurii Minerva), care vorbește despre „nenorocirea în care se află astăzi cartea românească” și se teme că „în viitorul apropiat lucrurile se vor complica și mai mult” în ce privește debuturile în critică și istorie literară”, Lucian Alexiu, patronul editurii Hestia, care susține că la editura sa „un sfert, dacă nu mai bine, din autorii români” publicați sunt debutanți, Vasile Igna, directorul Editurii Dacia, se arată favorabil debuturilor, deși admite că reprezintă „un risc” pentru „editor supus regulilor pieții”, Geta Dimisianu, redactor-șef al Editurii Albatros, afirmă că „Debuturi în sensul celor dinainte de decembrie '89 am avut foarte puține”, scriitorii preferând publicistica, și că „Debuturile cele mai interesante (...) după '89 au fost cărțile despre închisorile comuniste (*Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion

Ioanid fiind considerat „cel mai interesant debut”); Geta Dimisianu mai arată că „au scăzut foarte mult debuturile în poezie” și că „Este de așteptat (...) o micșorare a propunerilor cărților de debut, pentru că, după părerea mea, va fi cu mult limitat și numărul scriitorilor în viitor” fiindcă „Mulți veneau în literatură neputând face poate altceva, ca de pildă ziaristică, și astfel aveam multe debuturi onorabile, dar foarte puține excepționale. Evident că va urma o perioadă în care cei atrași de literatură vor fi chiar cei cu vocația cea mai puternică, iar ceilalți, având o diversitate de opțiuni, se vor îndrepta spre alte forme de exprimare”. Călin Vlasie, directorul Editurii Calende, recunoaște că „ideile și dorințele se topesc în ceața financiară, ca să nu mai vorbim de difuzare, de interesul cititorilor, de posibilitățile lor bănești, de prețurile de producție”, conchizând că „debuturile ar trebui subvenționate parțial”, dar că „în situația în care se găsește economic România, asta e o iluzie”. Magdalena Popescu Bedrosian, director al Editurii Cartea Românească oferă o listă a autorilor apăruiți sau în curs de apariție la această editură, între care Dan Stanciu, Viorel Padina, Ioan Mihai Cochinescu, Gheorghe Iova, Ion Manolescu, Tudor Călin Zarojanu, Daniel Bănulescu. Tudor Nedelcea, redactor-șef al Editurii „Scrisul românesc”, relatează despre eșecul economic al parierii pe debutanți după 1990: „am inclus în planul nostru de tipărituri pe 1990 un număr întreg de debutanți față de anii trecuți, am trimis cărțile în tipografie, dar de aici începe calvarul. Tipografia nu ne-a mai acordat același spațiu tipografic, acordând prioritate editurilor particulare (peste 80 în Craiova) și punând la dispoziția acestora și cota noastră de hârtie. Motivele sunt lesne de înțeles. Corupția cred că de aici a început. În atari condiții, manuscrisele debutanților au zăcut în tipografie, editura fiind nevoită să reancheteze de trei-patru ori aceste titluri. Prin creșterea aberantă a prețului hârtiei și manoperei tipografice, tirajul acestora a scăzut la 100-150 exemplare. În această situație cei care au pierdut au fost cei tineri”. Printre criticii care au răspuns la întrebarea „Ați mai urmărit fenomenul debutului după decembrie ‘89? Ce relevanță a avut el în acești ani?”, se numără Cornel Ungureanu („debuturi importante nu cred că s-au produs. Nimic din ce se întâmplă acum în literatură nu mai e foarte important. Devalorizările din România au început cu devalorizarea culturii. (...) Dacă nu se vor face (...) hulitori sau lăudători de profesie, poezii vor dispărea precum vietățile din pleistocen”), Alex. Ștefănescu (care constată că „afirmarea tinerilor scriitori este privită cu dezinteres de instituțiile culturale”), Gheorghe Grigurcu (care crede că în contextul epocii, „ne aflăm cu toții, mai tineri ori mai în vârstă, în fața unui debut sui generis”), Laurențiu Ulici (care presupune că, în ciuda condițiilor ostile, „literatura își vede în continuare de treabă la toate nivelele ei, chiar dacă cu o productivitate mai scăzută și cu incertitudini de valoare”), Adriana Babeți (care remarcă două debuturi editoriale „absolut strălucite” – Dan Petrescu și Luca Pițu), Mircea Martin (care constată că „librăriilor” le-au luat locul „tarabele” și consideră că

fără un „sistem de subvenții, soarta debuturilor, ca și a întregii literaturi va fi amară. În aceste condiții, debutul însuși (...) și-a pierdut prestigiul moral rezultat înainte de încheștarea cu cenzura, iar, pe de altă parte, timpul nostru, al tuturor, s-a schimbat, e ocupat de alte solicitări”), Ov.S. Crohmălniceanu (pentru care „cel mai semnificativ” debut este romanul *Ambasadorul* de Ioan Mihai Cochinescu, alți autori amintiți fiind Simona Popescu și Cristian Tudor Popescu), Florin Manolescu (care vorbește de debuturi „normale” și de debuturi „întârziate” – de la Sorin Antohi, și Luca Pițu la Arșavir Acterian sau Petre Țuțea) și Ion Simuț (pentru care debutul eseistului Luca Pițu reprezintă „cel mai spectaculos debut din această perioadă”). □ În cadrul rubricii „Cartea de debut”, Virgil Podoabă scrie despre poezia lui Dorin Popa din *Utopia posesiunii* (1990) și *Fără întoarcere* (1992), Ion Simuț despre *Desiștea* (1990) de Marian Ilea, Aurel Pantea despre *Levițiații deasupra hăului* (1991) de Emilian Galaicu-Păun, Iulian Boldea despre volumul de poezie *Singurătatea supremă* (1991) de Ioan Vintilă Fintîș, Cornel Moraru despre romanul *Din nou despre dragoste* (1991) de Eugen Curta Voina, Al. Cisteleanu despre debutul în poezie al lui Radu Țurcanu, *Scripto-poeme* (1992), Nicolae Oprea despre *Obiecte mișcate* (1991) de Iustin Panța, Al. Th. Ionescu despre romanul *Eu și maimuța mea* (1990) de Ovidiu Pecican, Mihai Dragolea despre romanul *Noctambulii* (1992) de Corin Braga. □ Din seria „Documentele continuității”, apare a doua parte din „*Scânteia dumnezeiască*” de Grigore Ploșteanu și al XVIII-lea episod din *În vâltoarea revoluției rusești* de Onisifor Ghibu. □ În al XI-lea episod al „Jurnalului de lectură”, Lucian Raicu oferă o perspectivă de ansamblu asupra teatrului lui Eugen Ionescu – *Despre Eugène Ionesco (la 80 de ani)*. □ Apare al VII-lea episod din interviul cu Paul Goma intitulat *Despre Ostinato și altele*, unde scriitorul vorbește despre posibile influențe care au asistat geneza romanului și despre șansa de a fi urmat Institutul de Literatură („Fabrica de Scriitori”), și nu Facultatea de Filologie, și revine la problema morală a „tinerilor” de la sfârșitul anilor 60, cărora le reproșează „lipsa de coloană vertebrală”: „Băieți minunați, minunați scriitori Nichita, Nicolae, Alec, Matei, Eugen (la puțină vreme li s-a adăugat și celălalt Nicolae, Manolescu); «lucrând» doar pentru cultură; lucrând numai pentru «cultura» lor, acceptând, nu doar rolul de subalterni ai trogloditismului instituționalizat, dar și de slugă «modestă», care, nu-i așa, restituie o parte din simbrie, ca nemeritată (aici «stăpânul» fiind cenzura), au fost de o vinovată orbire, de pe urma căreia au pătimit nu doar ei, valorizării, estetizării, ci, din nefericire, generațiile de după ei – îndeosebi «optzeciștii». Mai departe, Goma susține că „nu sunt pentru condamnarea penală a unor scriitori – însă nici pentru complicitate în îngăduință; mai ales că nu este vorba de «răii-care-au-făcut-rău» (Beniuc, Barbu, Păunescu, Dan Zamfirescu ș.a.), ci de «bunii-care-tot-rău-au-făcut», însă în momentul în care deschizi gura, să le aduci aminte că nu sunt chiar atât de buni, încât să binemerite acum, de la patria-recunoscătoare, că, vai, au făcut

și ei temenele «politice» (ei care refuzau să facă, nu-i așa, politică – firește, îl vizez, în primul rând, pe N. Manolescu) – ei, în cea mai pură tradiție românească, țipă, atrăgându-ți atenția: «Dacă mă ataci pe mine, dai apă la moară lui Barbu!»...». Tot aici, Goma contrazice afirmația lui Florin Manolescu care vorbea, în „Luceafărul” din 12 februarie 1992, de „imposibilitatea realizării unui astfel de proiect în România anilor ‘50-’80”, proiectul fiind „nu numai de a scrie (...) despre câteva tabu-uri (...) dar de a și-l publica”. Goma consideră că un asemenea proiect era „posibil” și în anii 60, fiindcă tabu-urile au fost „de-tabuizate” de scriitori ca Ion Băieșu, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, prin texte publicate în cărți apărute atunci, în «momentul ‘65’»: „Eu vorbesc de scriitorii care, atunci, în jurul lui ‘65, au călcat (în picioare, de ce nu?!) tabu-uri instituționalizate, extrem de solide” precum „tragedia țărănească”. Aceștia, consideră Goma, „își făcuseră datoria lor de scriitori” în acel moment: „încercaseră (și parțial reușiseră) să-i dea Cenzurii peste bot (...) Să nu mi se spună că și în acest «tabu»: *chestiunea țărănească* (...) tot Partidul Iubit a avut... inițiativa (cedării). Nu! Atunci Partidul (care niciodată nu cedează) *a fost silit să cedeze*: scriitorii, prozatorii l-au silit să facă această «concesie»”. □ Apare al XXIX-lea episod din *Exerciții de despărțire* de Mircea Zăciu (februarie 1981). □ La rubrica „Antologie SF”, se inițiază publicarea în mai multe episoade a *Asfințit*-ului de John W. Campbell (traducere de Ioana Robu). □ Se publică fragmente din *Jurnal*-ul lui Pierre Drieu la Rochelle, în traducerea și prezentarea lui Ion Pop.

● În nr. 10 din „Steaua” se dezbate Premiul Nobel pentru literatură acordat, în 1992, poetului și dramaturgului Derek Walcott, Ioan Mușlea traducând trei poeme ale acestuia. □ Din sumar: un *Sonnet with notes* de M. Ivănescu; o evocare a lui Zaharia Stancu, la 90 de ani de la naștere, într-un text al lui Vlaicu Bârna intitulat *Amintiri*; două articole despre dispariția lui Dan Deșliu – semnate de Adrian Popescu (*Deșliu sau ieșirea din cerc*) și Aurel Rău (*Singur cu tine, un alt caz simptomatic al scriitorului sub vremi*); necrologul *Despărțirea de Băieșu...*, aparținându-i lui Viorel Căcoveanu; eseul lui Constantin Cubleşan *Slavici fantastul*; un text al Lianeii Cozea, *Gâlceava intelectuală cu lumea la Henriette Yvonne Stahl*; cronici semnate de Florin Mihăilescu și Ovidiu Pecican.

● Revista „Echinox” (nr. 10) are pe prima pagină editorialul *Împotriva culturii filologice*, însoțit de contra-editorialul *În contra culturii filologice*, semnate de Alexander Baugmerten și Cornel Vâlcu. Alexander Baugmerten își deschide expozeul cu explicarea diferenței dintre cultura sintactică și cea semantică: „Cultura sintactică este una ce se deschide spre exprimare și explicare, dar niciodată spre sens și comprehensiune”. În opinia lui Alexander Baugmerten, originile acestui tip cultural sunt cu mult mai adânci, dincolo de cultura românească, după cum „o demonstrează alexandrinii în lectura pe care au dat-o textului platonice (Hermeias Filosoful) și o demonstrează textualiștii

de astăzi: structurile textului tind să cuprindă totul în sintactic, să reducă totul (sens, referent) la nivelul textului”. Urmează un exemplu filologic: „Dacă cineva se întreba acum câteva veacuri dacă latră câinele sau conceptul de câine, o cultură sintactică va dori să latre semnul de câine”. În concluzie: „Cultura sintactică aparține gramaticilor, filologilor, tuturor celor ce afirmă un primat al textului asupra realului”. „Cultura semantică – în accepțiunea aceluiași autor – este una a înțelesului. Ea nu se deschide spre exprimare, ci spre rostire (rostirea, pe lângă exprimare, are și înțeles de înființare: a rosti un nume înseamnă și a chema acel nume; exprimarea unui nume este în privința accesului cuvântului în lume un fapt). Tipul de cultură semantică este una a filosofului, pe când cealaltă este a scriptografului, poetului ratat și prefăcut în critic literar”. ■ Cornel Vâlcu reia, punct cu punct, textul primului editorialist, despre care afirmă: „Și cu toate acestea, dincolo de alunecările și nestăpânirile sale, textul alăturat ne semnalează un fapt: cultura și comportamentul de tip filologic trebuie într-adevăr să moară și să lase locul unora care, în locul comentariului elegant, detașat și sigur de sine, să-și asume riscurile și nesiguranțele unui plonjon, care să-și uite în mod programatic abilitatea de a reduce și demonstra și să-și asume efortul ingrat de a cunoaște”. Și încheierea: „În fond, Alex, care nu crede în forme fără fond, săvârșește aici paradoxul unei forme împotriva fondului: discursul său în contra sintaxei se ține pe picioare tocmai prin puterea sintaxei... Pe cuvântul meu de filolog!”. □ Sub titlul *Universitatea ca instituție a democrației*, este publicat un fragment din Expunerea inaugurată a anului universitar 1992-1993, semnat de prorectorul Andrei Marga. □ Alexander Baugmarten semnează articolul *Universitatea ca Instituție a umilinței*. □ Chestiunea învățământului universitar românesc revine și în interviul luat lui Paul Stahl de Alina Ciuceu, cu accente critice: „*Văd acționând o legiune de Conu Leonida*”. □ Cristina Pop (*Până în pânzele albe*) scrie despre volumul lui Luca Pițu, *Sentimentul românesc al urii de sine* (1991). □ Volumul *Note și Contranote*, al lui Eugen Ionesco (1992) face obiectul unui articol semnat de Monica Gheț, recenzie întrețesută cu dese elogii la adresa lui Ion Pop, traducătorul cărții.

● În nr. 10 al „Calendelor”, volumul de proză al lui Dumitru Țepeneag *Înscenarea și alte texte*, apărut la Editura Calende, 1992, este recenzat de Al. Th. Ionescu, care recomandă redescoperirea scriitorului în ceea ce a publicat până în anii 1970, „reîncadrat în mișcarea prozei române de atunci și abia după aceea cunoscut în ceea ce a început să publice la noi după 1989. Vom avea imaginea deplină a unui scriitor care nu poate fi ocolit”. □ La ancheta *Literatura română postbelică între impostură și adevăr* răspunde, în acest număr, Alexandru George. În ansamblul lor, comentariile formulate de A.G. cu privire la o serie de chestiuni precum valoarea literaturii scrise sub comunism, receptarea postdecembristă a scriitorilor „compromiși” înainte de 1989, situația scriitorilor din diaspora sau din Basarabia în noua conjunctură politică

coincind cu observațiile formulate anterior de Al. Cistelean sau Sorin Alexandrescu.

[OCTOMBRIE-NOIEMBRIE]

● Într-un „scurt tratat despre prostituția intelectuală” publicat în „Viața românească” (nr. 10-11), Mihai Gramatopol inserează un episod memorialistic avându-l în centru pe Tudor Vianu: „Prostituția intelectuală impusă este în fond un viol. Profesorul Tudor Vianu, după ce fusese dat afară de la Universitate, împreună cu Al. Graur, Al. Rosetti, G. Călinescu și alții, într-o a doua fază a epurărilor comuniste, apoi reacceptați, ne-a strâns într-o zi pe câțiva din studenții apropiați și ne-a spus: «Mi se cere să pronunț la curs numele lui Marx. Mă veți disprețui; ce să fac?»». Tăcere... «Sunt de fapt un descalificat, continuă Tudor Vianu, nu mai am o specialitate, căci mi s-a interzis să mai predau estetica!» Tăcere... «Specialitatea dumneavoastră, domnule profesor, este de a fi Tudor Vianu», m-am auzit rostind, stăpânit parcă de un daimon. «Pentru noi este important ca dumneavoastră să ne fiți profesor, nu un oarecare Nicolae Moraru; pronunțați numele lui Marx!»/ (...) Dacă în fosta Uniune Sovietică atare viol își putea avea, chipurile, legitimarea într-o revoluție biruită, într-un război civil pierdut de albi, într-al doilea război mondial, câștigat de Stalin, ori cu mult mai înainte, în absolutismul țarist autocrat al Eurasiei viețuind într-un sacru gotic mongol, iar apoi într-un ev mediu muribund și rural, încât de la Petru I, în țara noastră latină el viza distrugerea zestre genetice a nației. Și aproape că a reușit! Eroii Revoluției române au fost arhanghelii adevărului elementar. (...) Adevărul socratic european! În Europa am fost din adâncul obârșiiilor noastre latine, iar strigătul «Vom muri și vom fi liberi» al acelor ce, cu brațele goale, înfruntau tacurile este o frază eminentă europeană. Emanatii pestilențiali ai Revoluției au încercat, reîmbrățișând ei înșiși minciuna, să ne inculce complexul descurajator al noneuropeismului nostru funciar, așa cum istoricii prostituți ai comunismului – pe cel al slavismului eminent formativ. Istoria ca expresie a ideii de libertate este un concept european străvechi, iar deznădejdea, după cum și cuvântul slav arată, o *forma mentis* de care s-au scuturat înșiși slavii, frații noștri întru suferințele aduse de ultima mare erezie a Orientului: comunismul”.

● Casian Maria Spiridon realizează un interviu cu Emil Brumaru, în nr. 10-11 al revistei „Poesis”. Poetul constată o prea mare implicare a scriitorilor în evenimentele politice, ceea ce „inhibă poezia”, după cum interesul publicului pentru cărțile de serie, fără valoare literară, a crescut, inexplicabil, în anii '90. În ceea ce-l privește, Emil Brumaru mărturisește că nu a mai scris nimic de aproximativ trei ani. „Ce-am publicat era scris deja. Am și lucruri care nu-s publicate. Am fost solicitat, dar n-am trageră de inimă pentru asta, nu știu din ce cauză. Probabil că nu-s viteaz! Personal, m-am plictisit de poezia mea, vorbesc foarte serios”.

[OCTOMBRIE-NOIEMBRIE-DECEMBRIE]

● În nr. 10-11-12 din „Caiete critice”, Eugen Simion comentează volumul foiletonistic *Monologul polifonic* al lui N. Steinhardt: „Este limpede că cronica literară a lui N. Steinhardt suferă de prea multă smerenie și, în lipsa criteriului estetic, ea dispare într-o apologie vicioasă, spectaculoasă prin punctele ei de referință. Eseiistica din interiorul cronicii place prin imaginația ideilor și prin toate aceste legături primejdioase pe care cu un curaj nedomolit monahul le introduce într-un text impresionistic. Finețea lui trebuie căutată în portretul moral care, în cazul lui, nu este fiul maliției, ci al evlaviei” („*Neteama de admirație*”). □ Ov.S. Crohmălniceanu scrie – în tonalități confesive și cu insistență asupra funcției terapeutice a credinței religioase – despre „mișcătoarea confesiune” a lui Petru Dumitriu din *Zero sau punctul plecării*: „Dincolo de avatarurile prieteniei noastre defuncte, lectura cărții lui, rod al atâtor disperări biruite, au fost o regăsire”. Criticul taxează însă traducerea semnată de Maria Vodă Căpușan și Horia Căpușan („cred că prima a girat doar munca prea puțin satisfăcătoare a celui care semnează alături de ea”), traducere care „maltratează serios textul original”. □ Valeriu Cristea comentează superlativ volumul de versuri *Această pierdere* al lui Miron Kiropol („*Această pierdere*” *învinsă*), calificându-i poezia drept „mereu uluitoare”, „uimitoare” nu numai prin „valoare”, ci și prin „deschidere”, o „poezie totală” (prin analogie cu „romanul total”), „în prima linie a liricii contemporane”. □ La rubrica de „Convorbiri”, Al. Piru răspunde întrebărilor adresate de Andrei Grigor și Sebastian-Vlad Popa: „Toți criticii care scriu aproximativ din 1960 încoace, cu câteva excepții, au fost studenții mei. Nu m-am obligat să-mi rămână discipoli. Ceea ce le pot cere și astăzi este să fie ei înșiși”. □ Zoe Dumitrescu-Buşulenga scrie un articol omagial despre *Un mare român: Onisifor Ghibu*. □ Dan Horia Mazilu publică un eseu despre *Etichetă și canon în literatura română veche*. □ Andrei Grigor îi sancționează pe „revizionişti morali” Gh. Grigurcu și S. Damian, ambii – denunțatori ai „compromisurilor morale” ale lui Marin Preda. Autorul dezaprobă comandamentul revizionist al „făuririi unei noi istorii, prin asanare morală, de ce nu și penitenciară?, din moment ce tot strigă unii că «avem nevoie de un Nürnberg românesc»”: „În fond, obiceiul nu e decât fabulistic al «lupului moralist» ori cel anecdotic «prindeți hoțul». (...) Că, la fel de zelos, Gh. Grigurcu glorificase tancurile sovietice «eliberatoare» și «învățăturile» leniniste nu prea se mai știe, iar mulți care aparțin aceleiași specii cu exemplarul citat preferă să uite. Sau, mai grav, consideră că «rătăcirile» tinereții proletcultiste au fost compensate printr-un fenomen purificator. Cum? Simplu: printr-un jalnic eroism fără obiect, redus infantil la o lozincă strigată la altă comandă a vremurilor noi: «Jos!»”. În ceea ce-l privește pe S. Damian, acesta este „un exemplu peremptoriu (...) de *metempsihoză* (...); *metempsihoza* este, desigur, altceva decât cameleonismul vulgar, deși seamănă bine cu acesta printr-o manifestare fundamentală: adaptarea

înfățișării la mediu. Ea își adaugă însă (semn al «superiorității») o componentă morală («în vederea purificării») și o metafizică a temporalității – o adaptare la timpuri, adică. Așa se face că purificatorul postrevoluționar S. Damian (...) este același cu purul revoluționar care prin 1953 își exersa tăișul criticii ideologice și partinice prin presa românească. Înjugat pe atunci la carul unui regim a cărui doctrină o credea de o viabilitate perenă, S. Damian nu se grăbea să se *metempsihozeze* și declara consecvent în prefața volumului *Încercări de analiză literară* apărut în 1956: «N-am renunțat la articolele apărute în 1953 (...), considerând că în esență ele își păstrează o stringentă actualitate». Nu știu dacă nou-născutul S. Damian și-ar păstra și acum, într-un eventual volum, articolele din 1953, dar am bănuiala că, dacă actualitatea ar fi la fel de «stringentă» ca atunci, n-ar ezita s-o facă. (...) În lungul său proces de căutare metempsihotică a «purificării morale», gestul lovirii cu ciocanul rămâne o obișnuință bine înrădăcinată, de care nu se poate dezbăra. Doar că izbește azi în ce lăuda ieri, înșelându-se și înșelând acum ca și atunci. Și, ca să înșele, nu se sfiește să se folosească de opera și numele lui Marin Preda, asupra căruia realizează insidios un transfer de «capitulare morală». Finalul: „Intenția acestui articol este de a fi doar un *memento*, nicidecum un rechizitoriu moral. Asta este treaba domnului Gh. Grigurcu, care o face într-un mod cât se poate de calificat. Calificarea amândurora datează, de fapt, din aceeași epocă. Le conced doar importanța minimă de a întruchipa diferite cazuri de metempsihoză care trebuie semnalate ca fenomen frecvent astăzi” (*Portretul criticului la tinerețe. Un caz de metempsihoză*). □ O dezbaterea organizată de GID are ca temă *Condiția muzicianului* în tranziția postcomunistă, iar ca invitați, pe muzicienii, compozitorii, criticii muzicali și/sau muzicologii Ștefan Niculescu, Nicolae Beloiu, Nicolae Brânduş, Ilinca Dumitrescu, Dan Dedi, Valentina Sandu-Dedi, Radu Gheciu, Alfred Hoffman, Vladimir Popescu-Deveselu, Elena Zottoviceanu, Ada Brumar, Ion Ivan Roncea, Marin Constantin, Sanda Luca Zoderu, Aurelian-Octav Popa, Octavian Nemescu, Dumitru Avakian, Ecaterina Stan, Doina Rotaru, Iosif Sava, Gheorghe Firca (directorul secției de specialitate din Ministerul Culturii). Dialogul este prefăcut de o intervenție a lui Eugen Simion: „Scriitori minori, resentimentari, profitori ai vechiului sistem totalitar, fac exerciții de reacomodare, se reciclează, și pentru aceasta, sub pretextul luptei împotriva cripto-comunismului, a colaboraționismului, atacă orbește pe Arghezi și pe Preda, pe G. Călinescu și Sadoveanu și tot ce mai este... Nu știu cum se manifestă acest proces în domeniul muzicii. Vom afla poate în această seară de la invitații noștri. (...) În generația mea (generația '60) există o școală de poezie și există simultan și o școală de muzică, o generație strălucită de compozitori și interpreți. Sunt, oare, fără legătură aceste experiențe?”. Potrivit lui Iosif Sava, „pentru prima dată de când mă știu eu, muzicienii stau la aceeași masă de discuție cu alți reprezentanți ai gândirii și acțiunii culturale. Clivajul dintre muzică și conștiința generală a țării este

maxim. La fel și dintre muzicieni și literați; dintre plasticieni, cinești și arhitecți. Nu ne cunoaștem decât în mică măsură, nu frecventăm decât arareori alte teritorii artistice și, ceea ce e mai grav, nu cunoaștem realizările de vârf în cele mai diferite teritorii ale artei românești. (...) Interdisciplinaritățile sunt, până în prezent, la noi simple vorbe. Tocmai de aceea, acțiunea Grupului Interdisciplinar mi se pare benefică și perspectivantă. (...) Aș mai spune aici un cuvânt despre ceea ce nega Nicolae Brânduș: nevoia popularizării. Suntem aici veterani ai condeiului românesc: muzica trebuie popularizată. (...) În rândul publicului au avut loc mutații maxime. (...) Cine trebuie să sprijine drumul impunerii culturii noastre muzicale în universalitate? Cum pot fi învinse barierele pe care «piața liberă» le ridică în calea culturii? Care sunt mijloacele practice prin care putem uni eforturile întregii intelectualități întru apărarea culturii?”. □ La secțiunea de „Lecturi”, Nicolae Bârna analizează pe larg, nuanțat, *Istoria critică a literaturii române* de Nicolae Manolescu (*Istoria critică*), subliniind caracterul ei polemic „cvasiomniprezent”, care-o transformă într-o *Istorie* a scrierilor istorico-critice despre literatura avută în vedere: „Pe lângă această formă de polemică explicită, e vădită, copios, și cea implicită, prin selecția textelor discutate, prin ponderea afectată acestora, prin valorizarea (uneori forțat) netradițională a cutărei sau cutărei părți a operei scriitorilor și ignorarea sau contestarea părților privilegiate de exegezele anterioare. Polemică este chiar și opțiunea pentru această metodă: ea semnifică distanțarea față de cele anterior practicate, inclusiv de metoda «epică» a lui G. Călinescu. (...) Cartea e, în mare măsură, un autoportret critic al lui Nicolae Manolescu (...). Respingând în general schemele și metodele rigoriste, Nicolae Manolescu recurge, uneori, paradoxal, la ele, ce-i drept însă că într-o manieră proprie (...). E perceptibilă în numeroase rânduri dorința de a contribui la eliminarea «complexelor» (culturii române) prin efort cumpănit de justă situare. (...) Iar anumite considerații ale lui Nicolae Manolescu se numără printre cele mai sagace (...) despre locul specific al culturii române «la răspântie de lumi», intuit fără excese – nici «occidentaliste», nici «bizantinofile» – pe tărâmul perceperii cumpănite a sintezelor, confluențelor și interferențelor reale. Și totuși, în pofida atâtor merite – și a câte vor mai fi, pe lângă cele pe care le-am semnalat explicit –, cartea e cumva decepționantă. (...) Pasajele-giuvaier alternează cu altele expediate pur și simplu corect, nememorabil. Surprind inconsecvențe față de puncte de vedere proprii, explicit proclamate: în timp ce literatura veche în slavonă e deliberat – și, credem, foarte oportun – ignorată, fiind invocat criteriul lingvistic, respectivul criteriu e abandonat când e vorba de jurnalul lui Iacob Negruzzi (scris în germană) și de corespondența lui Odobescu (în franceză), amplu comentate (...). Putem vedea în această inconsecvență un spor de interes pentru filiera occidentală de aculturație, dar, atunci, ne întrebăm dacă nu cumva scrierile franceze ale unor Ionesco și Cioran își vor găsi locul în ultimul volum al lucrării. În pofida osârdiei certe de

a păstra sub control edificarea propunerii unui tablou de ansamblu, acest prim volum al *Istoriei critice* rămâne marcat în prea mare măsură de condiția «cronicarului» prin excelență, permanent preocupat de adecvarea tactică și înclinat s-o scape din vedere pe cea strategică, fascinat de text, botanist de teren, încântat de florile rare, descriptor autorizat de copaci, mai puțin iscusit cartograf de păduri”. □ Andrei Grigor (*Efectul de exil*) și Sandrino Gavriloaia (*Un „verdict” european?*) scriu rezervat despre *Istoria literaturi române moderne* a lui Ion Negoîtescu. ■ A.G.: „Din aceeași condiție a exilului rezultă la Ion Negoîtescu și dihotomia Occident-Orient, care funcționează deseori (dacă nu devine chiar principiu structurant al lucrării) drept criteriu de evaluare. (...) Exclusivitatea unei anumite tendințe echivalată în totalitate și fără discernământ cu progresul riscă înlocuirea unor pericole cu altele. (...) Ion Negoîtescu ignoră un astfel de risc – sau și-l asumă conștient și cu implicită convingere – când ia în discuție și evaluează aspecte cel puțin delicate ale culturii și, în fond, ale ansamblului ființei românești. În capitolul dedicat lui Slavici, istoricul literar vădește o anume insistență asupra «preferințelor» și nostalgiilor «federaliste» ale prozatorului junimist. (...) Un alt exemplu, de data aceasta din capitolul dedicat lui Eminescu, mi se pare că înlătură echivocul (...); lucrarea nu pare a da nici o clipă vreo șansă elementului autohton, care e definitiv compromis pentru autorul ei. Sincronismul Iovinescian (întotdeauna asociat, de altfel, cu principiul diferențierii) își află aici, cred, o nedreaptă inadecvare, fiind compromis prin exclusivism. Înclinând, din chiar punctul în care și-a început lucrarea, balanța în favoarea binefacerilor (reale, desigur) ale sincronismului, Ion Negoîtescu face eroarea de a-i concede în exclusivitate aportul de progres, noțiunii de specific național nerămânându-i decât infamantele atribute de «reacționarism» și «autarhism». (...) în atingere cu ideologicul, criteriul estetic este adesea corupt, și nu mai conduce la rezultatele specifice pe care ar fi trebuit să le aibă *Istoria*... Capitolul despre junimiști e o dovadă (Titu Maiorescu e prezentat mai mult ca observator și analist social și aproape deloc ca teoretician și critic literar); etichetarea unor poeți «de stânga», o alta; li se pot adăuga paginile (doar două?!) dedicate lui Camil Petrescu (...) (unul dintre marii nedreptățiți ai *Istoriei*...)”. ■ S.G.: „Eminescu este tratat mai mult decât superficial, ignorându-i-se proza și dramaturgia în favoarea operei jurnalistice și a ideologiei. Nu mai puțin capricios decât predecesorul său Călinescu (pe care însă încearcă să-l subestimeze, nu să-l combată onest), I. Negoîtescu uită să ne prezinte «ideologia» unui Mihai Beniuc, prezentat numai printr-o grilă estetică. Desigur, lirismul lui Beniuc (...) nu poate fi contestat. Dar rănila tăiate de Beniuc în cultura română sunt prea sângeroase încă, spre a fi atât de «estetic» îngropate. Eltimul capitol (...), cel dedicat *Existențialistilor*, se numără printre cele mai importante reevaluări și recuperări ale unei uluitoare generații, generația '30. Din păcate, capitolul este văduvit de conjunctura istorică care i-a pus la index pe acești

importanți gânditori ai culturii române”. □ Sebastian-Vlad Popa comentează favorabil un volum de studii al lui Gabriel Dimisianu, *Repere*, subliniind atașamentul acestuia față de filiera (post-)maioresciană a criticii literare românești (*Literatura-organism*). □ Nicolae Bârna întâmpină elogios volumul *Anatomia unei negații* al lui Gelu Ionescu, prima monografie autohtonă despre perioada românească a lui Eugen Ionescu: „Carte «deblocată» de conjunctură, *Anatomia unei negații* nu e nicidecum o carte conjuncturală, ci una solidă, durabilă. În pofida celor douăzeci de ani de întârziere, nu dă semne de îmbătrânire” (*Excelența unei monografii*). □ Sub un titlu trimițând la John Hillis-Miller, *Etica lecturii*, Sebastian-Vlad Popa scrie despre volumul de cronici, studii și eseuri al lui Valeriu Cristea *A scrie și a fi*, cu accent asupra „obsesiei dimensiunii morale” a criticului, care-i „validează imanentismul”. □ În cadrul secțiunii „Arte și spectacole”, Barbu Brezianu dă dreptate „protocronismului” formulat în 1977 de Edgar Papu, semnalându-l pe pictorul Carol Popp de Szathmari drept „primul foto-reporter, poate din lume, dar desigur din Europa (...) prezent în prima fază a Războiului Crimeii, în 1853, ca fotograf” (*Bătălia întâietăților. Un pionier fotograf european: Carol Popp de Szathmari*); articolul este însoțit de „comentarii de epocă” puse la dispoziție de același Barbu Brezianu și prezentate de Nicolae Bârna.

NOIEMBRIE

4 noiembrie

● Editorialul lui Alex. Ștefănescu din „România literară” (nr. 35), *Articol încheiat pe o notă optimistă*, propune un survol al literaturii române de după Al Doilea Război Mondial: „Recitesc, probabil pentru ultima oară (în această viață!), literatura română din perioada 1945-1989. Încerc să fac abstracție de convingerile pe care mi le-am format de-a lungul anilor, de sentimentele (și resentimentele) mele față de anumiți autori. Vreau să aflu – de la mine însumi, ca de la un străin – cum se înfățișează această literatură cuiva care o citește abia acum./ Încă n-am avansat suficient cu lectura ca să pot formula o concluzie. Dar îmi notez o primă impresie./ Literatura din această epocă este – în mod evident și dezolant – marcată de lupta scriitorilor pentru supraviețuire. Mă refer la supraviețuirea propriu-zisă, dar mai ales la supraviețuirea spirituală. Ei au recurs la foarte multe și diferite mijloace pentru a-și apăra individualitatea artistică, pentru a înșela vigilența partidului comunist (îi am în vedere, bineînțeles, pe adevărații scriitori și nu pe aceia care s-au transformat integral în propagandiști și au trecut, practic, de partea cealaltă a baricadei). Unele dintre aceste mijloace ne uimesc și aproape ne... incită prin ingeniozitate. (...)/ La o extremă a atitudinii scriitorilor se află Nicolae Labiș, care a încercat să asimileze otrava ideologiei comuniste, bazându-se pe resursele uimitoare ale metabolismului său sufletesc. Iar la cealaltă extremă – îl găsim

pe Paul Goma, hotărât să respingă cu orice preț această ideologie, să o denunțe lumii întregi și să o conteste până la moarte./ Dar au fost folosite, cum spuneam, numeroase alte mijloace. Petru Dumitriu și-a sacrificat o parte din operă pentru a-și salva cealaltă parte. Radu Petrescu s-a refugiat într-o literatură livrescă și atemporală și a publicat-o abia atunci când autoritățile au început să considere acest gen de literatură inofensiv. Augustin Buzura a folosit la maximum minima libertate de exprimare acordată de partidul comunist scriitorilor și a mai și depășit din când în când, ca din greșeală, limita până la care avea voie să meargă. Ioan Alexandru și-a exhibat sensibilitatea naționalistă – abia sesizabilă în primele sale cărți – pentru a se pune de acord într-un mod cât de cât convenabil (mai convenabil, de exemplu, decât glorificarea lui Ceaușescu) cu estetica oficială. Mircea Dinescu a recurs la aluzii, pe care cenzorii se prefăceau că nu le înțeleg ca să nu declanșeze un scandal (aceasta până în momentul în care poetul a trecut în mod explicit la contestarea dictaturii). (...)/ S-au experimentat sute de moduri de supraviețuire literară, dar nici unul nu s-a dovedit infailibil. Concesiile făcute au falsificat până la urmă, într-o mai mică sau mai mare măsură, textele. Iar abținerea de la concesiile – urmată inevitabil de persecuții – i-a obosea pe scriitori, i-a adus în starea de spirit a unor convalescenți. S-a asigurat, desigur, supraviețuirea, dar supraviețuirea este altceva, cu totul altceva, decât viețuirea”. □ Gheorghe Grigurcu publică articolul *Mecanismele oportunismului*. □ La rubrica dedicată actualității literare, Sebastian-Vlad Popa recenzează eseuul lui Mircea Cărtărescu, *Visul Chimeric* (Editura Litera, 1992) – „A apărut o carte despre eul liric eminescian fără sex”. Concluzia articolului nu este una favorabilă: „Nu sunt dintre acei pudibonzi naivi ce-și imaginează că a vorbi despre eul liric eminescian fără sex este echivalent cu insolența de a colora buzele poetului, de pe coperta manualului, în roșu și a-i desena un cerclă în ureche. Relevantă mi se pare, însă, idisincrazia optzecistă (care, precum bine se vede, se manifestă elocvent încă din scutece) la ideea de personalitate (de creator și de spirit) atribuibilă identității auctoriale. Prin obnubilarea sentimentului creației se disponibilizează o retorică a concretului catagrafiet până în instanțele lui cele mai mizerabile. Asemeni unei urne grandioase a contingentului, optzecismul subîntinde obsesia contestării unei ordini legate de mecanismul social românesc, ca o reacție probabilă la cultul personalității pe care și-l aroga până și cel mai obscur conștopist din sputele vreunui ghișeu public. Așa se explică și opțiunea pentru o poetică «a generației» conținând relații psihanalizabile în chip programatic. Un astfel de program «de visceralitate» ne propune și *Visul chimeric*, din care, nu întâmplător, deși posedăm secretul ultim, lipsește cu desăvârșire tocmai poezia eminesciană”.

● „Luceafărul” (nr. 42) are pe prima pagină un editorial-pledoarie *Despre rolul discret al culturii*, în care este susținută necesitatea reformării, la toate nivelurile, a instituțiilor culturale autohtone, ca premisă pentru o dezvoltare

generală: „Acest rol discret al Culturii de a sprijini revigorarea economiei românești ar fi păcat și trist să nu fie luat în seamă de Președintele, Parlamentul și Guvernul României, adică de cei aleși să conducă și să răspundă de mersul societății românești în următorii patru ani. la capătul mandatului nu vor putea invoca faptul că n-au știut de existența unui atare rol al Culturii”. □ Nicolae Prelipceanu deplânge, alarmat și revoltat, într-un articol intitulat **Masca transparentă**, „intenția inegalabilului artist Mihai Mălaimare” de a renunța, din motive financiare, la teatrul de pantomimă („Masca”) pe care l-a fondat, „ultimul spectacol” desfășurându-se în aer liber, în Piața Victoriei: „Oricum, viața fără această *Mască* ingenuă, transparentă până la suflet, va fi și mai greu de suportat pentru cei care știu ce e și ce a fost arta adevărată, față cu piața, fie și liberă”. □ Ștefan Agopian formulează câteva așa-numite **Considerații xenofobe** în apărarea capitalului autohton, sufocat de politica financiar-bancară autohtonă: „A opri dezvoltarea micului capitalist român în favoarea celui străin este o crimă care ne poate schimba viitorul în sensul cel mai rău al cuvântului. Oricine își poate închipui cum va fi privită peste câțiva ani dezvoltarea micului capital străin pe piața autohtonă de către populația sărăcită și împinsă spre ură de partidele naționaliste. Dar poate că asta și doreau guvernanții noștri: ca demonstrație că românii nu-și pot chivernisi singuri treburile și că tot «tătucul stat» știe s-o facă mai bine”. □ Liviu Ioan Stoiciu publică un pamflet împotriva nou-validatului senator Adrian Păunescu (**Stațiile ceaușiste în aleg pe Adrian Păunescu, senator de Maglavit**): „Ce jalnice vremuri trăim: să ajungă unul dintre cei mai periculoși «cultivatori» ai cultului personalității dictatorului Ceaușescu (...) ce a înscenat spectacole faraonice de esență fascistă, aberante, obsedante, de preamărire a totalitarismului, să ajungă un *tovarăș* de teapa lui Adrian Păunescu să fie validat de toți cei prezenți la 21 octombrie în Sala Omnia, îndeosebi de Opoziția democratică mi se pare prea mult. (...) Fiindcă nerușinarea acestui «tribun nostalgic» depășește patologicul: vârat cu forța în față, Adrian Păunescu vine acum să reabiliteze în Parlament un trecut nenorocit comunist – e strigtor la ceruri! Au murit sute și sute de proști anticomuniști în decembrie 1989 să vină (...) tot ei, securiști, activiști PCR, colaboraționiști, foști nomenclaturiști de stat? Ce blestem ne trage la fund, să ne înecăm în propriul rahat comunist-reformat? (...) Nu am idee câți știu, de curiozitate: Adrian Păunescu și-a început, cu linie verde iliescistă, mândru, superstițios, sigur pe steaua sa roșie, și-a început campania electorală deliberat – atenție! la Maglavit, închinat «moșului», bătând mătănnii...”. □ Ilie Constantin răspunde la „13 întrebări” ale lui Marius Tupan, în special pe teme legate de propriul exil parizian: „Fără să fac mare caz de asta, a păstra fără încetare contactul cu propriile mele rădăcini naturale (deși devenit de mult cetățean francez) constituie o adevărată condiție a existenței spirituale. De-a lungul celor aproape două decenii s-au perindat prin garajul subteran și pe la adresele mele succesive destui compatrioți, dintre care cei mai

mulți erau, firește, scriitori. De unii dintre ei îmi amintesc cu dragoste și tristețe: Virgil Mazilescu, Marius Robescu, Teodor Mazilu, Marcel Gafton – și mulți alții, încă în viață, din fericire, ale căror nume nu mi se pare oportun să le amintesc”. □ Dan-Silviu Boerescu scrie neconvențional despre volumul *Visul chimeric* al lui Mircea Cărtărescu, răsturnând – la modul ludic – termenii relației dintre autorul de pe copertă și obiectul său (Mihai Eminescu): „Eminescu – unul din liderii corabiei post-moderne – se dovedește din nou a fi un spirit complex (poet, prozator și, mai ales, critic) cum puține au fost în generația '80. Dacă Lefter rămâne, funciar, un istoric (și chiar istoriograf) literar... fără istorie și doar pe alocuri poet, Agopian și Horasangian – poeți ai unor circumstanțe afective destul de întâmplătoare, dar, fundamental, prozatori, Mușina – un teoretician literar doar al unui *Interval*, însă poet în toate haltele nebuniei numite «Budila expres», EMINESCU este în permanență un fermecător și mustăcios tricefal: poet, prozator, critic, fără ca vreun domeniu să și-l reclame cu exclusivitate. (...) Scriu «mustăcios» și poate că vă mirați. Ei bine mustața lui se aseamnă cu cea a lui Iosif Visarionovici, în sensul că ea instituie totalitarismul în literatura contemporană. Scriu «totalitarism» și iar vă mirați. Eu mă refer la o viziune (etimologic!) holistică plecând de la moto-urile lui Eminescu la volumul său *Totul* (...) Totuși stau și mă întreb: dacă el ia chiar TOTUL (poezie, proză, critică), celorlalți optzeciști ce le mai rămâne? / BA LE-AU RĂMAS: editurile, uniunile, bursele, cursele, teatrele, kamasutrelle, facultățile, universitățile, scrierile, rescrierile, nevestele, bărbații, surorile, frații, țuicile, puicile, ștoarfele, boarfele, loviturile, săpăturile, emisiunile, televiziunile, revistele, precistele, contrapuncturile (sic!), rebuturile, șișul, bacșișul, leafa, caiafa, rubricile, gagicile, complexe.../COMPLEXELE: Complexele lui Cărtărescu (...) sunt în număr de trei: *complexul lui Hoffman* (...) menit să cucerească (...) toate punctele de rezistență ale literaturii române contemporane b) *complexul mitic al labirintului*, sugerat de împleticeala cu care un T.T. Coșovei și alții nimereau drumul către casă prin ceața jebelenian de groasă a atenanselor vechiului sediu al Uniunii Scriitorilor c) *complexul lui Narcis*, botezat așa de la (p)renumele unui optzecist băcăuan, Narcis Tarcău, cel mai mare tantrist al generației sale, sursă de complexe și pentru Doru Mareș...” (*Chimera lui Cărtărescu*).

5 noiembrie

● În „Orizont” (nr. 20), Carol Sebestyen (*Antiprovincia*) semnează un elogiubilant al Editurii de Vest din Timișoara, „moștenitoare a Editurii Facla”. Despre aceeași editură se pronunță și directorul acesteia, Viorel Marineasa (succesor al lui Vasile Popovici), într-un interviu realizat de Adriana Babeți. Opinii și evaluări „din interior” despre Editura de Vest semnează și redactorii Eugen Dorcescu, Ioan Ilin și Dana Diminescu. □ Apare un interviu realizat de Nicoleta Ghinea cu Ion Caramitru – despre lumea teatrului și nu numai („Cu

Ion Caramitru despre nostalgii, experiențe, sfârșeli). □ La rubrica de revista revistelor („Colțul zețarilor”), „Observator” face considerații acide cu privire la diverse „tabuuri” intelectuale, între care C. Noica (obiect al unui articol neconcesiv al lui Al. George din „România literară”) și, mai ales, Petre Țuțea: „Sanctificarea lui Petre Țuțea, lentă, dar încăpățânată, continuă. După ce a ajuns «materie» obligatorie la examen la intrarea într-un partid aflat în plină mișcare spre viitorul de aur al românismului, iată că faimosul partener de interviuri al diversilor jurnaliști aflați în pană de subiecte e subiectul unor rânduri ditirambice în, altfel, ponderata «Viața studențească». (...) Fără îndoială, admiratorii lui Petre Țuțea sunt liberi să vadă în idolul lor un nou Socrate, așa cum adulatorii lui Ceaușescu vedeau în titanul din Scornicești un nou Demostene. Însă tocmai invincibilitatea noastră în genuri precum epigrama, orația de nuntă, elegia prezidențială, balada de mahala, ne-a garantat, pe termen lung, o înălțime a eșecului demnă de toată admirația”. □ Alte materiale din sumar: un comentariu al lui Cornel Ungureanu despre Dumitru Țepeneag și „precursoratul” neoavangardist al grupului oniric (***Țepeneag și ai săi***); un amplu fragment din *Roman de citit în tren* de Dumitru Țepeneag (variantă românească a lui *Roman de gare* de D. Pastenague); poeme de Adrian Bodnar și Claudiu Iordache; o corespondență Ion Caraion-Petre Sfetcă; un interviu cu Günther Grass „la 65 de ani” (***Voi desena, voi citi, nu mă voi grăbi***), în traducerea lui Constantin Chevereșan.

● Mihai Botez este prezent în sumarul revistei „Tribuna” (nr. 44-45) cu o serie de ***Traectorii racordate – însemnări despre Ion Barbu*** (fragmente din volumul *Oglinzi paralele*), urmărind traiectoria creației lui Barbu „din matematică – prin poezie – spre matematică”. (O continuare a eseului poate fi citită în nr. 46-47, sub titlul ***Un model al „Jocului secund”***).

8 noiembrie

● Din nr. 141, „Adevărul literar și artistic” începe să publice o serie de interviuri cu diverși scriitori sau critici, pe teme politice. În acest număr, în interviul cu Mircea Ciobanu, C. Stănescu întreabă retoric: ***„Poți să reproșezi scriitorilor români că nu s-au sinucis?”***. La întrebarea principală a interviului, „dacă scriitorul are dreptul să se implice în politică”, Mircea Ciobanu răspunde: „Sigur că are acest drept, ca și medicul sau economistul. Cu o singură condiție: să nu se gândească la sine însuși când rostește primejdiosul NOI. Și eu cred că asta se poate, întrucât pe lume, așa cum există oameni pentru ei înșiși, există și oameni pentru ceilalți. Eu am cunoscut un asemenea om în Marin Preda, care făcea politică, nu era doar un director de editură. La fel Zaharia Stancu. Sau Manolescu. Sau Florin Mugur”. □ Sub titlul ***Vulcanul din strada Popa Soare – mărturii pentru și despre Mircea Vulcănescu*** (pagină realizată de Saviana Stănescu, cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la moartea lui Mircea Vulcănescu, în temnița de la Aiud), sunt publicate mărturii semnate de

Măriuca Vulcănescu, Alexandru Badea, Emil Cioran (un fragment dintr-o scrisoare către Elena-Maria Vulcănescu) și M. Eliade (un fragment dintr-un text publicat inițial în „Prodomos”, nr. 7, 1967).

9 noiembrie

● În LA&I (nr. 44), titlul omagial *Eugen Ionescu la 83 de ani* precede reluarea unui epistolar Ionesco-Gabriel Marcel (1958), acesta din urmă vorbind despre *O criză a teatrului și Amurgul umanismului*, contestându-i pe Adamov, Beckett și Ionescu, eseu din „La Revue Teatrale”, care răspunde eseului ionescian despre *Experiența teatrului* (reluat în *Note și contranote*). După 1959, Marcel începe să-l recepteze ceva mai binevoitor pe Ionesco, culminând cu 1972, când eseistul francez adaugă o notă articolului *Criza teatrului*: „Mă simt dator să remarc că unele piese recente ale lui Ionesco contrazic până la un punct judecata mea din 1958. Deja în *Rinocerii* apărea o neliniște de ordin spiritual, al unui spirit din ce în ce mai sensibil la formele de expresie ce se tot înmulțesc în vremea de azi. Dar, prin aceasta, fie că își dă sau nu seama, el se îndepărtează tot mai mult de operele la care mă refeream eu în articolul cu pricina”. La rândul său, Eugen Ionescu consideră că „Teatrul e vizual; e foarte simplu, (nu simplist) primitiv, nu primar; teatrul ideologic mi se pare primar, sărăcit fiindcă nu-i decât o repetare în chip fatal a lucrurilor pe care ideologul a exprimat-o deja în limbajul ce convine expresiei abstracte și savante a gândirii discursive”. ■ Grupajul mai conține o bibliografie *Eugen Ionescu – în cifre și litere* (date selecționate din volumul *Théâtre complet*, Gallimard, 1990), câteva aforisme și o cronică de Tania Radu, *Fărâme și contrafărâme*: „*Jurnalul în fărâme* de Eugen Ionescu (în românește de Irina Bădescu) povestește un paradis pierdut, dar și unul regăsit, refăcut... din fărâme... Lumea (de aici) este un cosmos irațional, paradox disperat vorbind despre nevoia disperată de ordine/înțelegere. La Eugen Ionescu *a nu înțelege* e o înțelegere pe dos (până la) soluție/disoluție/contrasoluție, poate”. □ Dan C. Mihăilescu publică articolul *Oameni și vorbiri. Teme pentru mâine* (despre Claude Karnoouh).

10 noiembrie

● În „România liberă”, poetul Ion Stratan protestează împotriva legitimării Partidului Social al Muncii, împotriva acceptării lui Ilie Verdeț ca om politic și a lui Adrian Păunescu ca senator (*Ce farsă tragică!*): „Iată-ne ajunși în momentul care, după o mie de morți, de care se face vinovat prin statutul său intolerant, PSM este legiferat și Ilie Verdeț, cel care dădea copiilor noștri untură veche la micul dejun, este om politic. Cine putea fi candidatul partidului de sorginte național-socialistă decât autorul cultului personalității, arhitectul golului și înspăimântării din sufletele noastre, adulatorul fără margini al cinicului analfabet sadic? – Adrian Păunescu. Pentru că trebuie spus

clar, fără echivoc și o dată pentru totdeauna – Nicolae Ceaușescu este în mare măsură o creație a lui Adrian Păunescu și a lui Corneliu Vadim Tudor”.

● În „Azi”, D. Micu scrie despre E. Lovinescu, în care vede un ***Simbol al libertății de creație (și de gândire)***: „Sfidând curente oficiale din timpul presei fasciste / fascizante Lovinescu, dincolo de valul de insulte și amenințări, a devenit în timpul celui de-al doilea război mondial un simbol viu al spiritului independenței și al demnității spiritului: stegarul modernismului literaturii nu putea să nu se angajeze în continuare și politic – declanșându-se din nou, concomitent cu ascensiunea forțelor de dreapta, asalturi împotriva artei autonome, independente, încercându-se aservirea creației la ideologii totalitare, E. Lovinescu s-a menținut dârz, cu toate consecințele și riscurile, pe pozițiile obiectivismului și onestității, a continuat să sprijine valoarea estetică și să respingă nonvaloarea, indiferent de orice considerente politico-ideologice. Nu încapă îndoială că aceeași ar fi rămas atitudinea sa și după instaurarea dictaturii de tip stalinist”.

11 noiembrie

● Cristian Teodorescu semnează în „România literară” (nr. 36) editorialul ***O modestă propunere***: „Am aflat din presă că, la Cotroceni, se discută ideea reintroducerii decorațiilor pentru artiști. Decorările par a fi obsesia oricărui regim. Introduse la noi sub domnia lui Carol I, decorațiile au închis multe guri. Un exemplu ilustru e acela al lui Macedonski. Pamfletarul neîmblânzit de închisoarea corecțională – aplicată, e drept, în doze homeopatice – s-a lăsat convins de un Bene Merenti să pună surdina atacurilor sale antidinastice. De altfel, cine vrea să facă o istorie a concesiilor în cultura română nu poate ignora rolul pe care l-a jucat instituția decorațiilor./ După dobândirea așa-numitei legitimități, la Cotroceni a și început să fie pusă pe tapet ideea legitimării altora. Ideea nu e nici bună, nici rea – e normală. Dl. Iliescu are o opoziție din care la această oră fac parte, statistic, cei mai mulți oameni de artă./ Istoric vorbind, la noi și numai la noi, laurii oficiali au închis multe guri. Tot istoric însă acești lauri, așa cum au fost ei acordați în ultimii patruzeci de ani, au avut darul să cam astâmpere dorința de laureare a oamenilor noștri de artă. (...)/ Ideea lui Ceaușescu de a întrebuița ca distincție unică Ordinele Muncii, ca pe un soi de Legiune de Onoare locală n-ar fi fost rea, în principiu, dacă n-ar fi fost însoțită de o legiune de criterii inoperante în domeniul valorii, criterii cunoscute îndeobște. Dacă toate aceste distincții ar fi fost acordate potrivit unor criterii ale nonvalorii, faptul ar fi fost omologabil în sistemul utopiilor negative. Ele însă au fost acordate și unor personalități care ar fi meritat cu vârf și îndesat recunoștință din partea națiunii. E regretabil că amestecul de criterii de partid cu acelea ale meritului pur și simplu face ca persoane de mare valoare, care au primit distincții în perioada anterioară, să amintească – dacă amintesc! – cu jenă despre aceste distincții./ Nu cred că perioada acestor ani

trebuie considerată un hiatus în istoria noastră. Așa cum au fost, acești ani fac parte din istoria noastră. Și la fel cum se vorbește de un proces al comunismului – termen nefericit prin generalitate – trebuie să existe și un proces de sens contrar, al recuperării valorilor apărute în perioada anterioară. În 1946 istoria noastră s-a frânt nu numai din pricina apariției unui regim totalitar, ci și din cauză că regimul totalitar a comis greșeala istorică de a pune valorile anterior omologate la index. (...) Trebuie să ne hotărâm, înainte de a instituționaliza noi decorații, să le revalorizăm pe cele care au fost acordate înainte. Nu știu câți dintre Maeștrii emeriți ai artei sau dintre deținătorii Ordinelor Muncii supraviețuiesc sau își merită distincțiile. S-ar cuveni însă ca valorile reale să fie reomologate. Regimul actual și-ar oferi astfel o primă posibilitate de a cerne meritele adevărate de cele inventate conjunctural. (...) Artiștii sunt, îndeobște, oameni săraci și cu orgolii lesne de inflammat. Recentul exemplu al unei actrițe nonagenare m-a emoționat. Dna Silvia Dumitrescu-Timică nu s-a îmbogățit jucând teatru. Și a fost uimită că președintele țării a vizitat-o acasă, în pofida faptului că acesta a trebuit să depășească dezagrementul unor scări murdare. Dl Iliescu a răspuns din propriul său salariu dorinței actriței de a avea un televizor color. Soluția aceasta, a casetei personale, m-a dezamăgit. Președintele țării nu trebuie să devină un filantrop care face cadouri din propriul său salariu. E mai simplu ca o actrița nonagenară să-și poată cumpăra un televizor color din propriile sale venituri. Sau dintr-un premiu primit din partea națiunii. Chiar dacă sunt săraci, chiar dacă au – sau nu – anumite opțiuni politice, artiștii nu trebuie miluiți de cineva, ci premiați”. □ În articolul *Nae Ionescu și Max Scheler*, Alexandru George răspunde unor acuzații formulate de Dan Ciachir în revista «Cuvântul»: „în pagini de «polemică» absurdă”, „comentatorul ortodoxist al acelei gazete” „m-a acuzat că am minimalizat personalitatea marelui gazetar și om de gândire, ba chiar că am făcut afirmații fără acoperire, precum aceea că l-ar fi «plagiat» pe Max Scheler”. Mai precis: „E vorba de lecția de deschidere (1919) a cursului lui Nae Ionescu *Funcțiunea epistemologică a iubirii* (publicată în *Izvoare de filosofie*, I, 1942) și *Liebe und Erkenntnis*, eseul marelui gânditor religios german. (...) Nu voi aduce acum dovada respectivă doar din orgoliul de a avea «ultimul cuvânt», așa cum m-acuză preopinentul meu, ci pentru că mi se pare a desfunda astfel unul din izvoarele gândirii lui Nae Ionescu și a dezvălui felul în care «originalitatea» lui se hrănea din lecturi și informații nu chiar foarte exotice, dar neobișnuite sferelor intelectuale românești de atunci. El a putut recepta influența lui Scheler în perioada studiilor la München, unde s-a aflat încă înainte de izbucnirea războiului. (...) Țin să precizez că acesta nu «a plagiat» un text de Scheler (așa cum deformează afirmațiile mele D.C. după procedeele deprinse de d-sa la revista «Săptămâna», unde și-a făcut ucenicia publicistică): eu semnalasem «o parafrază», ceea ce e cu totul altceva. De asemenea, țin să precizez acum că inițiativa unui simplu profesoraș de la o universitate din Estul Europei

(N.I. nu împlinise cred 30 de ani) de a-și face debutul în carieră parafrazând un text de Scheler nu e un lucru blamabil. În sfârșit, ar fi interesant pentru un comparatist să depisteze accentele personale din textul acestuia, căci Nae Ionescu era un foarte abil «adaptator» în materie de idei”. □ Ștefan Borbély publică un amplu eseu, *România și mitul copilului abandonat*.

● În nr. 43 al revistei „Luceafărul”, deschis cu un editorial despre „infernul sentiment (românesc) al descurcării”, Alexandru George continuă publicarea în serial a eseului său despre *Criza istoriografiei literare*, cu considerații despre „ierarhia mediocrităților” într-o istorie literară, în funcție de importanța și relevanța lor contextuală. □ Florin Manolescu comentează reeditarea necenzurată a volumului de poeme *Urcarea muntelui* al Ilenei Mălăncioiu: „Recitind poeziile Ilenei Mălăncioiu trebuie să constatăm încă o dată cu câtă ușurință vorbim astăzi de o «vinovăție generală» și cât de repede uităm că (în literatura română, ca și în viață) au existat totuși oameni care au rezistat” (*Poeme cenzurate*). □ Liviu Ioan Stoiciu revine asupra „cazului Adrian Păunescu” prin noi considerații pamfletare, cu consemnarea unei reacții a poetului din revista sa „Vremea”, în care își asumă Maglavitul ca „simbol electoral” (*Întâlnirea tovarășului cu Dumnezeu*). □ Ștefan Agopian deplânge „bloacarea reformei”, la toate nivelurile, de către noua putere, anunțând *O iarnă care va dura patru ani* (durata unui mandat). □ În aceeași notă, Nicolae Prelipeanu consemnează o *Calmă disperare de noiembrie*, pornind de la memoria diferențiată a represiunii comuniste: „Toți ne aducem aminte de un Mircea Vulcănescu, de un Gh. I. Brătianu, de un Iuliu Maniu, și de atâția și atâția eroi anonimi (...) chinuți în infernurile închisorilor comuniste? Aș fi inclinat să cred că toți. Dar, dacă aș avea dreptate, cum, cine i-a ales pe unii dintre chinuitori, și pe al lor în Parlamentul țării? Tot cei care își aduc aminte, atâta doar că în alt sens, cu un alt sentiment, acela de ură al întunericului față de lumină, rămas intact și transmis dintr-o generație în alta. Și iată de ce, neuitându-i pe cei închiși de către comuniștii vânzători de țară și de neam, cred că și azi, dacă ar mai fi nevoie, s-ar găsi din belșug anchetatori, gardieni, într-un cuvânt torționari care să chinuiască tot ce are mai bun acest popor”.

12 noiembrie

● Apare în „Dreptatea” un interviu cu Ana Blandiana realizat de Alic Mârza: „*Simt și sunt convinsă că Dumnezeu m-a făcut să scriu cărți*”, în care poeta încearcă o retrospectivă a propriei creații, cu accent pe ultima carte apărută, romanul *Sertarul cu aplauze*. □ Barbu Cioculescu recenzează *Război cu toată lumea*, I-II (Editura Humanitas, 1992), volume din publicistica de tinerețe a lui Eugen Ionescu editate de Mariana Vartic și Aurel Sasu.

● Sub titlul *Ultimele luări de poziție ale UDMR privitor la minorități și problema națională*, Rodica Palade consemnează pe larg, în revista „22” (nr. 45), o dezbatere desfășurată la sediul GDS. La discuții au participat, între alții,

Gabriel Andreescu, Andrei Cornea, Sorin Antohi, Mariana Celac, Varga Attila, Mihai Șora, Thomas Kleininger, Radu Popa, Mircea Diaconu, Szilágy Zsolt, Florin Iaru. □ Monica Lovinescu comentează romanul *Garda inversă* Paul Goma.

13 noiembrie

● Sub titlul *Un democrat șovăielnic*, Ilie Păunescu examinează în „Dreptatea” comportamentul politic al președintelui PAC, Nicolae Manolescu: „Înțelegem, pe de o parte, de ce este domnia sa animat de o adversitate la prima vedere indescifrabilă, față de domnul Corneliu Coposu și de PNȚCD. Pe de altă parte, întrevădem resorturile frământărilor din PAC, unde există, în cuvintele președintelui partidului, «oameni cu o viziune mai accentuat liberală, alții care înclină către creștin-democrație sau spre social-democrație». Și ne punem, inevitabil, la rândul nostru o întrebare: de ce are domnul Nicolae Manolescu atâtea dificultăți în a-și evalua poziția de conducător al partidului? E greu de crezut că un corp de elită ca Partidul Alianței Civice, format în general din oameni de convingeri democratice ferme, va putea suporta la nesfârșit, în fruntea sa, un politician animat de o atât de șovăielnică orientare ca domnul Nicolae Manolescu”.

● Nr. 33 al bilunarului „Contrapunct” se deschide cu un articol politic decepționat al lui Ion Stratan: *Securitatea a învins*. □ Alina Mungiu semnează un articol de atitudine autocritic, *Eșec comuntar și eșec național*, în care analizează exigent imaginea de sine autostigmatizantă a elitelor culturale românești anticomuniste: „Românii care ne reprezintă în străinătate – care cel mai adesea nu au nici calitatea, nici competența de a explica ceva – iau câteva atitudini stereotipe. Cea mai simplă e aceea de a te disocia în mod absolut de poporul român și de a te prezenta ca minoritatea frustrată, ba chiar persecutată. (...) O sinteză a acestei atitudini a făcut-o un intelectual român GDS-ist într-o discuție cu o echipă de la «Le Nouvel Observateur» prin 1991. Nu știu cum se face, a spus omul nostru într-un acces de sinceritate mergând până la candoare, că noi comunicăm și ne înțelegem foarte bine cu oricine vine din străinătate – sau atunci când călătorim noi prin străinătate – dar cu poporul român nu ne înțelegem, nu știu cum se face, de nici un fel. (...) Într-o țară unde există științe sociale și politice nimeni nu crede că o populație votează împotriva intereselor proprii. Și, desigur, lucrurile nici nu stau așa. *Populația care votează stânga în România votează contra intereselor noastre, nu contra intereselor ei*. Votează ca să-și păstreze fără nici un efort locul egal cu cei mai buni, sau care muncesc mai mult. Sunt chiar conștienți că asta nu poate dura, dar sacrifică ziua de mâine confortului celei de azi. Din cauza aceasta sunt și așa de agresivi față de copiii lor, deoarece se știu vinovați că le sacrifică viitorul. (...) Vizunea sociologică nuanțează regimul Ceaușescu, arătând că acesta, în fond, a făcut incomparabil mai puține victime decât cel stalinist și a

reușit să dea oamenilor un vis care nu este doar românesc – siguranța zilei de mâine. Mai departe se croșetează pe groaznica represiune ceaușistă – dar care nu făcea victime – care nu a permis crearea unei structuri a rezistenței, cauză din care nici până azi noi n-avem opoziție. (...) Noi vorbim despre eșecurile societății românești din ultimii trei ani. Mult mai revelator pentru oricine ar fi dacă fiecare dintre noi ar povesti eșecurile *comunităților* la care a participat în toată această perioadă. (...) Istoria noastră recentă este istoria unor mici grupuri care au reușit să reproducă toată mizeria morală a societății – de care altfel se disociază. (...) Astfel că, până să explicăm noi lumii întregi de ce nu funcționează poporul român, cred că ar fi util să ne răspundem fiecare de ce-a eșuat comunitatea (comunitățile) mult mai restrânsă la care am participat în ultimii trei ani și care este partea noastră de vină în acest proces. Nimeni nu are dreptul – și nici nu poate – să psihanalizeze pe alții până nu și-a încheiat complet propria psihanaliză”. □ Arhitectul Dan Oprescu sancționează opoziția cu orice preț pe care o face presa angajată anti-Putere – dând în acest sens exemplul cotidianului „România liberă” – acuzând-o, într-un fel, de eșecul opoziției democratice și de îndepărtarea involuntară a unor electori (*Floreța cu două tăișuri*). □ Ioan Vieru îi ia un interviu criticului literar Florin Manolescu („*În planul ideilor, briganzii sunt aproape întotdeauna învinși dinainte*”), care face considerații despre Caragiale, spiritul critic, deficiențele învățământului umanist actual, relația dintre scriitori și politică, rolul cronicarului literar în tranziția postcomunistă, fenomenul cenzurii și rezistența prin cultură. F.M.: „A fi cronicarul literar al acestei extraordinare perioade de tranziție (pe care, iată, ne-am obișnuit deja s-o privim ca pe ceva obișnuit și care sper totuși că se va încheia cât mai repede) e un «noroc» peste care nu știu când vor mai putea da criticii noștri literari”. □ Suplimentul satiric „Calendele grecești” conține, pe lângă satirele obișnuite, un articol politic vehement de Anca Delia Comăneanu, *Națiunea între confuzie și speranță*, în care sunt demontate diversiunile și manipulările TVR la adresa opoziției civice. Rubrica de „Contrapuncte”, semnată de Hanibal Stănciulescu, e ocupată în întregime de sarcasme la adresa noului guvern „contabil” Nicolae Văcăroiu. [Caseta redacțională se restrânge suplimentar: redactor-șef rămâne Hanibal Stănciulescu, redactor-șef adjunct devine Ion Stratan, redactori rămân Mariana Marin și Dan Cristea, iar redactori-asociați – H.-R. Patapievic, Costin Popescu și Ioan Vieru.]

● În nr. 46 al revistei „Literatorul” Romul Munteanu semnează un editorial despre *Enciclopedismul românesc. De la necesitate la formarea unui concept*, conținând o schiță de evoluție cultural-istorică a fenomenului. □ „Diac tomnatic și alumn” semnalează elogios al treilea număr al revistei *ARC* editate de Fundația Culturală Română. □ O notă îndoliată semnalează încetarea din viață a Amitei Bhose: „Fost lector la Catedra de orientalistică a Universității din București, între 1972-1991, a avut întâietate absolută în stabilirea unor temeinice punți de comunicare între cultura românească și cea indiană. A trăit

aproape jumătate din scurta ei viață pe pământ românesc unde, cu modestie și neștirbită competență, a adus în traduceri remarcabile opera lui Tagore și o serie de bijuterii ale culturii bengaleze orale. Tot prin ea, literatura română prin scriitori dintre cei mai reprezentativi ai ei – Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Sorescu – s-a oferit cunoașterii cititorului indian. A murit aici ca pentru a demonstra că marile spirite nu aparțin doar unei anumite geografii”. □ Eugen Simion scrie entuziast despre cele **365 de răspunsuri** oferite lui Zaharia Sângeorzan, în ultimul an al vieții, de N. Steinhardt, „una dintre figurile cele mai frumoase, moralmente, pe care le-a dat literatura română după război” și, spre deosebire de personajul din jurnal, „mai ager, parcă, mai malițios, cu judecăți de valoare tranșante, grav când e vorba de lucruri grave, bun psiholog și portretist – în latură morală – dibaci” (**Reflecțiile monahului de la Rohia**).

14 noiembrie

● La sfârșitul unui articol din „România liberă” dedicată cărții lui Mihai Botez *Românii despre ei înșiși (Românii în oglindă)*, Laurențiu Ulici notează: „La capătul investigației în domeniul economic, politic și social, concluzia lui Mihai Botez cade ca un diagnostic ontologic: «În România de azi dezastrul economic și implicațiile lui sociale sunt atât de mari, iar resemnarea atât de așezată, încât până și o schimbare face frică». Acum trei ani, pe 22 decembrie 1989, acest diagnostic ar fi putut părea fals. Astăzi știm că este corect. Păcat. Am fi preferat și sunt convins că și dl. Mihai Botez ar fi preferat, ca el să fie greșit. Și totuși...”.

15 noiembrie

● În „Adevărul literar și artistic” (nr. 142), C. Stănescu realizează un interviu cu D.R. Popescu pe tema cenzurii, scriitorul intervievat exprimându-și convingerea că cenzura nu afectează libertatea scrisului: „Libertatea *nu se dă*. (...) Sunt absolut convins că Nichita – și mulți alții – la fel ar scrie și azi. (...) Ei [poetii] sunt personalități care și-au creat propria libertate, distrugând orice cenzură exterioară. Fiecare în felul său și-a spus tot setul de adevăruri pe care le-a avut de spus. N-a rămas nimic nespus din ceea ce Nichita ar fi vrut să spună. La fel, Baconsky și ceilalți. (...) Cenzura (...) n-a putut modifica *adevărul* cărților”. □ Este transcris, de asemenea, un dialog între Florin Iaru și C.T. Popescu (**De vorbă cu Florin Iaru**).

16 noiembrie

● Dan C. Mihăilescu publică în LA&I (nr. 45) eseul *Intelectualii români după 1950 (și până mâine?) – Teroarea, complicitatea, iluzia calului troian, frenezia pescuitului la copcă și perfidia sistemului de supape* (cu o continuare în nr. 46, din 23 noiembrie, al revistei).

17 noiembrie

● În „Cuvântul (nr. 46), Carol Sebestyen realizează un interviu cu Ana Blandiana: *Alianța Civică nu mai are relații cu Partidul Alianței Civice*. A.B.: „La început ne-am propus unii altora să asistăm reciproc la ședințe, dar PAC-ul nu se ținea de cuvânt sau își trimitea oamenii de mâna a doua. Ultimul moment în care am colaborat a fost semnarea acelei Declarații din timpul pu-ciului de la Moscova. După aceea, mai ales datorită litigiului legat de nominalizarea candidatului Convenției, relațiile n-au făcut decât să se înrăutățească”. Cu privire la eventuala imixtiune a poetei în desemnarea lui Emil Constantinescu, în dauna lui Nicolae Manolescu, drept candidat la președinție din partea Convenției Democratice, Ana Blandiana afirmă că „Asta ține mai mult de nevoia de senzațional al presei”. Și încă: „Nu, nu, nu. Sunt convinsă că dl. Constantinescu a avut posibilitatea, prin tot ceea ce reprezenta, să se adreseze unor categorii mai largi decât ar fi putut-o face dl. Manolescu. Toți cei care cunosc situația reală din Convenție știu că dl. Constantinescu l-a înfrânt, de fapt, pe dl. Rațiu și nu pe dl. Manolescu”. Totodată, A.B. declară: „Eu mă consider și sunt scriitor. (...) Mă voi retrage din viața politică. De altfel, e sigur că, peste puțin timp, cu ocazia congresului Alianței, nu voi mai fi președintele acestei organizații. E cazul să las locul altora”.

● În „România liberă”, în seria de caricaturi comentate „Who’s who”, Adrian Socaciu notează sub „portretul” lui Mircea Dinescu: „Poet, disident, publicist și acționar la «Cațavencu», președinte (încă) al Uniunii Scriitorilor. În decembrie ’89 ne-a anunțat că am devenit liberi și fericiți; între timp a aflat, ca și noi, c-a fost doar o păcăleală. S-a remarcat în CPUN, unde îi sărea muștarul când mințile odihnite (cu care nu-i bine să te pui) din jur o luau razna peste limitele rezonabile; intervenea și-i domolea pe onorabili. Parlamentele ce-au urmat CPUN-ului i-au dus lipsa: fără el, onorabilii se desfășoară în tihnă”.

18 noiembrie

● Apare în „România literară” (nr. 37) un interviu realizat de Ion Pop cu Paul Ricoeur, *În fața pluralității limbajelor*, de unde reținem, între altele, câteva considerații formulate de filosoful francez în chestiunea „justiției politice și sociale, în relație cu destinul democrației”: „Aș zice că această problemă frământă și mai mult după prăbușirea comunismului, pentru că ne aflăm în fața unui sistem lipsit de o contrapartidă și trebuie să găsim acum niște instrumente critice de care nu dispunem. Sistemul nostru nu le mai oferă de mult, fiind prins în propria sa minciună, fiind un sistem justificator, care și-a pierdut energia critică. Regăsesc deci niște probleme destul de clasice în fond, care vin dinspre noțiunea de justiție distributivă, existentă încă la Aristotel, la scolastici, și care a fost totuși marea problemă a filosofiei politice, reapărută acum în filosofia anglo-saxonă și americană, dar și în cea franceză. Cred că această problemă a căpătat o importanță bruscă pentru că nu avem nici instrumentul

speculativ nici instrumentul practic în stare să rezolve acest conflict, adică contradicția dintre, pe de o parte, legile pieței – care au o logică proprie – și pe de altă parte datoria statului de a nu tolera anumite inegalități, anumite exploataări. Nu știm însă cum să punem în mișcare cele două logici – una, să spunem, a protecției sociale, cealaltă a pieței... Problema justiției distributive o văd la intersecția acestora, cu ideea că orice sistem social distribuie ceva, dar nu numai bunuri comerciale, ci și educație, sănătate, asigurări etc. Care sunt deci celelalte forme ale justiției distributive care nu aparțin logicii comerciale? După părerea mea, aceasta este problema democrațiilor după epoca comunistă”.

● Nr. 44 al revistei „Luceafărul” se deschide cu un editorial vehement, orientat împotriva numirii în funcția comisiei de Cultură din Senatul României de către PRM și PSM (inclusiv Adrian Păunescu): „S-a produs cea mai mizerabilă sfidare a dorului de libertate și democrație pentru care au ieșit românii în stradă în decembrie ’89 și pentru care în inima Capitalei s-au rotunjit peste noapte movilele unui cimitir nou. (...) Să dai Cultura română – care, cum foarte bine se știe, a fost principalul domeniu social al rezistenței la dictatura comunistă – pe mâna unora dintre cei mai nerușinați și înverșunați edili ai cultului fostului dictator și al dictaturii sale, înseamnă practic să recunoști că *înainte* este totuna cu *după* 1989 și, totodată, să accepți că evenimentele din acel decembrie au fost un accident istoric ameliorant pentru fața umană a comunismului românesc și nicidecum o părăsire a odiosului sistem. (...) Că parlamentarii Convenției Democrate au acceptat o asemenea mârșăvie a jocului politic – asta, într-adevăr, ne miră până la stupefacție. N-am auzit ca dnii Coposu, Manolescu, Cunescu, Patriciu, Roman și ceilalți combatanți pe baricada democrației și anticomunismului să fi reacționat la această operațiune. (...) Ceva din încrederea pe care le-am acordat-o s-a dus pe apa Sâmbetei. Furați de mici interese de partid, n-au băgat de seamă că preluarea Comisiei senatoriale pentru Cultură și mass media de către reprezentanții PRM și PSM reprezintă nu o înfrângere politică, în primul rând, ci o înfrângere morală. E o sfidare fără precedent prezența lui Adrian Păunescu în fruntea comisiei senatoriale pentru cultură și nu exagerăm deloc dacă spunem că efectele ei pentru imaginea democrației românești vor fi echivalente cu ale mineriadei din iunie ’90. Și nu poporul român – cum s-a insinuat – l-a ales pe Adrian Păunescu în Senat, ci acele uscături nostalgice ale regimului comunist care nu fac împreună decât trei sute de mii de cetățeni cu drept de vot” (*Sfidarea sfidărilor*). □ Ștefan Agopian taxează drastic nou-instalatul guvern Văcăroiu și programul său (*Oameni de paie, reformă de nisip*). □ Confruntat cu „noua cacealma guvernamentală iliescistă” și cu „plăcerea diabolică a românilor de a se lăsa îmbrobodiți de politrucii”, Liviu Ioan Stoiciu își leapădă „masca erorilor” publicistice se întoarce la „uneltele de scriitor”, rememorând și repertoriind viața literară din anii ’80 de la Târgu Neamț – în primul rând

Colocviile de Poezie găzduite de acest oraș: „La Târgu Neamț, din anii 1980, au scris și au publicat cărți de poezie, la edituri de stat, de ar fi să fac un pomelnic pentru ignorați: Aurel Dumitrașcu (dispărut dintre noi la 35 de ani, risipitor, atins de aripa îngerilor), Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, Radu Florescu, Vasile Baghiu sau George Calcan. O clasă de poezie în toată regula: fiecare dintre ei având discipoli în curs de afirmare – nu știu de unde tot izvorăsc... (...) lor adăugându-li-se scriitorii Emil Nicolae și Cristian Livescu, Dumitru Chioaru și Ioan Vieru, rătăcitori, Lucian Strochi, Constantin Munteanu, Vladimir Tescanu, Elisabeta Vartic, Mădălina Canură, Gh. Simon sau Luminița Cojocar, Urbaczek, toți cu volume apărute – pe cine voi fi uitat? Înțelegeți ce vreau să spun: aceste Colocvii de Poezie de la Neamț au răsărit pe un teren al «regenerării spirituale»!”. □ Florin Manolescu comentează volumul *Apel către lichele* de Gabriel Liiceanu (*Ieșirea din peșteră*), după ce, în prima parte a articolului, prezintă istoria și mizele constituirii GDS, ale cărui „teme” se regăsesc, în majoritatea lor, în respectivul volum (cu precizarea: „Nu voi discuta acum nici meritele nici limitele acțiunii Grupului pentru Dialog Social (care poate fi comparat cu un fel de facultate la «fără frecvență», cu tot ceea ce decurge de aici, în bine și în rău”): „De obicei, moralismul eseurilor lui Gabriel Liiceanu e patetic și, într-o oarecare măsură, teatral, dar de un patetism bine întemeiat, pentru că retorica generală a discursului se consumă în împrejurări neobișnuite – de tranziție, de criză și de tensiune – ca în mai toate sistemele post-totalitare din țările fostului «lagăr socialist»”. □ Apare nr. 7 din „Nouăzeci. Supliment de direcție al revistei «Luceafărul»”. Pe frontispiciu figurează sloganurile (inspirate de primul concert la București al „megastarului” american Michael Jackson) „Megastar, megaartistă/«Nouăzeci» – megarevistă!”. Pe prima pagină – un text de Cristian Popescu: *Apoplexia națiunii. Maică Gecsă și lupta de la Vaslui* („În mintea mea două uimitoare expresii ale spiritualității noastre se luminează reciproc: *megastarul și românul absolut*”), alături de un eseu parodic „caragialian” de Cătălin Țirlea (*Fandacia la români*), adaptare actualizată a replicilor din *Conul Leonida față cu reacțiunea*. ■ Din sumar: proză de Răzvan Petrescu (*Bătrâna cu păpușă*); un fragment de teatru de Horia Gârbea (sceneta *Cărțile*); prozopoemul thanatic *Casa* de Ioan Es. Pop; un eseu poematice de Cristian Popescu (*Ce mai face Arta*). ■ Sub titlul de rubrică și de pagină „Cartea de crâșme, același Cristian Popescu este prezent cu un text de mitizare poetică a spațiului bucureștean (*Pe Mihai Bravu, colț cu Ferdinand: în iad*). Tot aici, Cătălin Țirlea publică un text în cadru „bucureștean” *ad inferos* și în registru kitsch: *O coborâre în București*. ■ Sumarul mai conține un text jucat al lui Dan-Silviu Boerescu, în care acesta face precizări malițioase cu privire la așa-numita „generație '90” găzduită, *via* prof. Tudor Opriș, în paginile cotidianului „Azi” (*Generația '90 între „uriași” și „pitici”*): „Nici nu s-a uscat bine cerneala/tușul tipografic de pe edițiile mai mult sau mai puțin trimestriale ale

revistei «Contrapunct», în care nouăzeciștii erau când desființați, când înregimentați în KK-nia optzecită, că generația '90 – mult-puțină câtă e – se și vede pradă unei inflații de «tinere condeie», «săgetători», «fluturași» și «brebenei». (...) Cotidianul «Azi» și-a intitulat, săptămânal, o pagină chiar așa: *Generația '90*. Cine o publica, oare, în aceste coloane? Cristian Popescu, Daniel Bănulescu, Horia Gârbea? Nu, nici măcar Paul Vinicius. Niște puști și niște puștoaice (apți/apte cel mult să stârnească elanurile pedofile ale unui mentor) confundă pălăria nouăzecismului cu șepcuța de la grădiniță și o arborează cu studiată nonșalanță. Prilej pentru coputerile de la «Azi» de a pune în pagină compuneri «romantice» despre schimbarea anotimpurilor, prima zi de școală, sărbătoarea recoltei ș.a. Ba nu, să fiu drept! Mai sunt și infatuări filosofarde specifice vârstei de 15 ani... (...) Mulți dintre cei propulsați, pe această cale, în generația '90 sunt de fapt membri ai unui cenaclu prin corespondență coordonat de profesorul Tudor Opriș. Personal, nu-l cunosc pe acest distins confrate în ale dăscălimii. Îmi amintesc însă emoția profundă resimțită în a treia primară când «la premiu» am primit minunata sa broșură despre *Uriși și pitici în lumea animalelor* (posibil ca titlul să nu fie citat foarte exact, au trecut vreo două decenii de-atunci). E drept că, la vremea respectivă, visam să capăt *Robin Hood*, *Emanuelle* sau *Ivanhoe*, dar asta e deja altă poveste. (...) Mai întotdeauna, piticii de AZI sunt uriașii de mâine. Domnul Opriș crede, în spiritul minunatelor cărțulii editate de dânsul, că toate nimfele și nimfetele se pot preschimba în fluturi și fluturași (chinezești). (...) Recitesc rândurile deja scrise și mă întreb de ce am fost așa vehement. În definit, domnul Opriș poate fi un bătrânel simpatic, dintre cei care însuflețesc cancelariile cu poante suficient de deocheate pentru a alunga monotonia didactică. La rândul lor, tinerii săi emuli (oare care-o fi femininul?) sunt fete și băieți de toată isprava, multipli laureați ai concursurilor interjudețene gen «Pana de Aur», «Creioanele Homorodului» sau «Carioca Caracalului». De ce nu s-ar defula și ei pe două-trei coloane din «Azi» autointitulații «nouăzeciști» (autointitulați precum «Brigăzile Roșii»? Mai știi, poate că fiecare serie fililologică își are propria ei generație '90, în chip de necesară poluție adolescentină. Și, în cele din urmă, de ce nu i-am accepta în rândurile noastre? O generație literară ființează cât timp scrie. Iar noi, noi, nouăzeciștii? Noi nu prea scriem, cel puțin de la o vreme încoace. Paul Vinicius vinde mobilă, Augustin Ioan proiectează vile pentru angroșiști, Simona Popescu e tot măritată, David Ioachim e în Israel, Andrei Damian e la Slobozia, Daniel Bănulescu e – din nou – portar de noapte. Unde ni sunt grafomanii? Ce-i drept, câțiva dintre noi se vor fi făcut ziariști și scriu (editoriale, rubrici fixe și altele asemenea). Mai mult decât atât: ei scriu, un Gârbea, un Popescu, un Ioan Es. Pop, la reviste prestigioase, precum «Phoenix», «Luceafărul», «Prostituția» și «Erotica Top», ori, în cazul lui Cătălin Țirlea, în «Regia fotbalistică» (pe urmele lui dom" Tupan)". ■ Rubrica de revista presei (*Politica literară și viceversa*)

consemnează o suită polemică (semnată „Nouăzeci”) cu „Cronicarul” de la „România literară” și nu numai: „În nr. 32 a.c., *Cronicurul* ultimei pagini a «României literare» ne onorează cu atenția domniei sale. De fapt, ne acuză de următoarele: că am «atacat-o» pe Monica Lovinescu în stilul lui Valeriu Cristea; și 2) că suntem proști. (...) Noi știm că în jurul personalităților importante, între care stă și d-na Monica Lovinescu, roiesc tot soiul de avocaței domnici să-și arate la orice pas și cu orice preț fidelitatea interesată, dar parcă nu ne așteptam să descoperim un asemenea caz taman la «România literară»./ Cât despre comparația cu Valeriu Cristea, ne exprimăm admirația pentru spiritul asociativ abil al *Cronicarului*, dar oare să nu fi observat dânsul că, în vreme ce în cazul aceluia era vorba de un atac *la persoană*, în cazul nostru era vorba de un «atac» *la text*? Imposibil să nu fi observat! (...) Ne permitem ca, din acest colț de pagină, să adresăm d-nei Monica Lovinescu rugămintea fierbinte: doamnă, în momentele dumneavoastră de răgaz, gândiți-vă duios la *Cronicar*. Vă este, orice s-ar zice, profund leal!/. Chiar dacă lealitatea asta ne întoarce stomacul pe dos, ea este oricum superioară lealității unor trădători care au obrăznicia de a emite niște opinii literare diferite de ale dumneavoastră!/. Iar *Cronicarului* de la «România literară», tot o rugămintă: domnule *Cronicar*, iertați-ne! N-am știut ce-i voie și ce nu-i voie. Acum știm și-o să ne conformăm. Dacă nu-i voie, nu-i voie, asta e! Tot partidu” săracu’, e-n toate./ Și-acum să-ncercăm puțin să generalizăm: dacă spui ceva de rău despre G. Călinescu sau Arghezi, ori despre Nichita Stănescu (scriitori care – într-o mai mică sau mai mare măsură – au făcut compromisuri morale, sociale și estetice în anii comunismului) – îți sar în cap, din motive «pur» estetice cei de la «Literatorul». Dacă spui ceva de rău – din motive estetice – despre Paul Goma, despre Monica Lovinescu sau despre Ana Blandiana, de exemplu, îți sar în cap cei de la «România literară», din motive morale și politice./ Dar noi, cei care am face asemenea odioase «atacuri», nici nu ne-am dat cu puterea FDSN-istă (ca să ne-nzestreze cu slujbe sau cu reviste), nici nu vrem să devenim vreun Rică Venturiano al presei de opoziție. S-o mai fi putând oare așa ceva? Sau meseria de scriitor (care, oricum, prin definiție presupune implicații etice, sociale, politice) a devenit în ochii multora doar un mod de manifestare al oportunismului? (...) Receptorii de artă se împart astăzi – mai abuziv chiar decât oamenii politici, la care lucrurile sunt mai complicate – în două categorii: «cu puterea» și «cu opoziția». Adică cum să ai curajul să nu-ți placă *Balanța* de Lucian Pintilie dacă ai votat cu Emil Constantinescu? Iar dacă ai ceva îndoieli în legătură cu calitățile de *operă de artă* ale acestui film (fiind în schimb convins că încearcă să fie un fel de ședință națională de terapie psihanalitică) poți să spui oricui orice, toți vor fi convinși că ești un neocomunist ordinar și că ai votat pe Iliescu și PRM-ul. (...) A zice ca Alex. Ștefănescu într-un număr mai vechi din «România literară» că opera literară cea mai valoroasă a lui Ion Băieșu este serialul *Tanța și Costel* și asta doar

datorită faptului că «desființează» falsa imagine a «omului de tip nou» ceaușist, este același lucru cu a zice că *Don Quijote* e cea mai bună scriere a lui Cervantes pentru că în această operă sunt desființate acele blestamate romane cavalierești. (...) Nu suntem utopici. Visăm doar la structurarea fi-rească a vieții noastre literare. Vrem ca atunci când există polemică literară, aceasta să aibă (măcar) și problematică literară. S-ar putea ca peste câteva de-cenii un istoric literar să constate strania apariție a curentului literar de la «Li-teratorul» și a celui de la «România literară», apariție motivată incipient doar de oportunistul sau ne-oportunistul politic. Poate c-atunci, din perspectiva timpului, lucrurile să pară așeze și să capete o oarecare coerență și jus-tificare. Dar – ghinion! – noi, săracii, suntem prea aproape de fenomen./ Ori-cum, în acest context spectacolul pe care îl oferă un critic literar de talia lui Valeriu Cristea ce polemizează pe pagini întregi de revistă cu cititori anonimi ai coidianului «Evenimentul zilei», ține de fabulos, de absurd și de fasci-nator».

● În „Totuși iubirea” (nr. 45), Mihai Ungheanu scrie despre *Matadorii cominternismului cultural promovați de (falsa) revoluție* – Brucan, Ionescu-Gulian, Z. Ornea, Crohmălniceanu [cei promovați în anii '50 de Chișinevski, Leon Răutu, Ana Pauker, Gogu Rădulescu]: „NEOFANARIOTISMUL de formulă comunistă a stăpânit în România postbelică și a răzbit la suprafață și după 1989, pe liniile grupărilor europeniste, care oricât de moderne ar fi, în opțiunile metodologice, vădesc aceeași anacronică ostilitate fanariotă față de tot ce este românesc. Neofanariotii postbelici, creați de comunism, sunt temă-tori de Moscova, leșinați după Occident, democrați de formă dar antidemocrați în fond, partizani ai minorităților naționale și adversari ai majorităților națio-nale. Indiferent de titulaturile culturale sub care se ascund, indiferent de titlaurile politice pe care le folosesc drept paravan, ei sunt adepții curentelor internaționale în numele cărora poate fi disprețuită România... Dar cum au putut supraviețui și ajunge din nou în funcții de comandă persoane neofana-riote ca Brucan, Gulian, Crohmălniceanu, Ornea trebuie să ne-o spună o istorie politică a literaturii române”. (În nr. 47, din 2 decembrie 1992, Mihai Unghea-nu va publica un articol în aceeași notă, *Refularea obsedantului deceniu continuă!*.)

19 noiembrie

● Mcare, la București, prozatorul Radu Tudoran (n. 1910).

● Nr 21 al revistei „Orizont” conține un interviu realizat de Vasile Popovici și Mircea Mihăieș cu Marie-France Ionesco despre *Ionesco și contemporanii săi*. Contrariindu-și interlocutorii, fiica dramaturgului începe prin a-și declara (asemeni lui Cioran) slăbiciunea pentru cuvintele slave din limba română, în detrimentul celor „bonjuriste”, importate în secolul al XIX-lea (deși nu se consi-deri o „slavofilă”). Este evocat și începutul carierei de dramaturg a lui Eugen

Ionescu, stimulat în scrierea *Cântăreței chele* de Monica Lovinescu (pe atunci, Monique Saint-Côme, pasionată de regia de teatru și lucrând cu o „trupă de începători”). O mare parte a interviului îl are în centru pe Constantin Noica, surprins în ipostaze bizare. O dată, la prima vizită în Occident, la soții Ionesco (1972, trimis cu „misiunea” de a-l convinge pe Eliade să viziteze România), când când are loc următorul dialog absurdist: „Cinam și mama aduce pe masă câteva feluri de brânză. Lucruri obișnuite aici. Noica brusc superior: «Vezi, Eugen, asta e problema Occidentului: aici îți pierzi o bună parte din energie doar cu alegerea, cu *le choix*... În România nu există mai multe feluri de brânză, așa că-ți conservi toată energia». Iar tata, uluit: «Ce energie să-mi pierd, Dinule?». Pe vremea aceea, tata purta cravată. Noica, cercetător, către el: «Eugen, sunt sigur că ai nenumărate cravate și că-ți pierzi o bună parte din energia spirituală alegându-le...». Tata, gata să se sufocă: «Bine, Dinule, dar ce importanță are cravata asta? Pur și simplu, îmi pun o cravată la gât și gata». Noica: «Nu, nu, nu... Tu nu înțelegi. Tineretul occidental e foarte materialist, pe când la noi, nu». Atunci n-am mai rezistat și am izbucnit: «Monsieur, excusez-moi, mais je ne crois pas du tout...». Fusesem de câteva ori în România și i-am spus că tocmai acolo se pierde o groază de timp pentru cel mai neînsemnat fleac, pentru că nu se găsea nimic, și că oamenii cheltuiesc o energie imensă... Dintr-odată, Noica își ațintește privirile către mine (eu devenisem inamicul!) și-mi spune siderat: «Dar ce fel de lume ați cunoscut dumneavoastră în România?! Mă mir de ce-mi spuneți, pentru că eu n-am aceeași impresie...». Între timp, sosesc și ceilalți invitați, vine și familia Ierunca. Noica agita cu febrilitate un carnețel. Își tot vâra nasul în el, mai nota câte ceva. La un moment dat, întreabă: «Ați prevăzut un plan al discuțiilor?»”. M.-F.I. îl taxează pe Noica pentru „falsitate, „iezuitism” și „sofistică”: „Pe de o parte, mania absolută a sofisticii, pe de alta, a clasamentelor... Mă deranjează toate prioritățile lui, toate inițiativele lui de reformator: că mai întâi ar trebui mutată capitala nu știu unde, că mai apoi ar trebui să facă tinerii nu știu ce. El lucra tot timpul cu judecăți de valoare. Ce înseamnă «tinerii cei mai dotați»? Apoi, mai era și naționalismul lui. Cum, când Ceaușescu juca pe cartea națională, să joci și tu în rând cu el? După părerea mea, orice naționalism e antipatriotic. E doar o caricatură a patriotismului”. □ Cornel Robu scrie un eseu-manifest despre *SF-ul românesc, ce este, ce-ar putea fi*.

● Sub titlul *Nevoia de oameni care să dea viață proiectelor*, citim în revista „22” (nr. 46) un interviu cu Sorin Antohi – realizat de Gabriel Andreescu – despre necesitatea restructurării învățământului românesc.

20 noiembrie

● Nr. 47 al revistei „Literatorul” are pe prima pagină un editorial semnat de dramaturgul și omul de teatru Iosif Naghiu (*În așteptarea ostilităților*), care atrage atenția asupra unui blocaj la nivelul dezbaterilor teatrale postdecem-

briste: „Chiar și un război între dramaturgii «mai vechi» și cei «mai noi» pare preferabil tăcerii de până acum. Totul e ca acest război să fie dus profesionist până la capăt. Și să nu devină un război infinit. Pentru că este limpede, nefiind jucați nici unii, nici alții, lupta aceasta nu mai este dusă din cauza tantiemelor. Aștept cu plăcere ostilitățile, deschiderea lor, fără nici o tendință de minimalizare a nici unui adversar estetic sau (v)est-etic (...), să ne confruntăm nu doar în idei, ci și în piese”. □ Radu Băieșu deplânge indiferența publicului și a oamenilor de teatru față de proiectul său de a pune în scenă, la teatrul Național din București, un text dramatic inedit (*Nu muriți din întâmplare*) al recent-dispărutului său tată: „De fapt, fiind vorba doar de un biet autor român, pe deasupra și mort, nici n-ar trebui să ne mirăm prea tare. Noapte bună și vise plăcute, dragilor”. □ La „revista revistelor” „Diac Tomnatic și alumn” remarcă, malițios, faptul că „Într-un elan civic demn de invidiat (și cu o hârmicie pe măsură), doi iluștri confrăți de chemare literară bat sălile facultăților pentru a lămuri tinerii studioși de ce nu trebuie să plece din România după ce vor termina de învățat. Dâșii se numesc Mircea Ciobanu și Octavian Paler. Amândoi scriitori de excepție, cu opere pe măsură, cu îndeletniciri ideologice venite din adâncul chemării lor civice. Primul, purtător de cuvânt al exilatului nostru rege, al doilea, purtător de cuvânt al propriilor dureri în sfârșit rostite. Domnul Mircea Ciobanu a explicat ignoranțelor studenți de la facultatea de Automatică și Calculatoare cum devine cu naționalismul (...romănesc, bineînțeles) (...): «Știți cum este cu naționalismul nostru? Așa cum a fost el dichisit în literatura română, seamănă cu sarcina falsă pe care o fac anumite animale! Sunt pisici care fac sarcini iluzorii, au lactație, și se umflă punctișoarele, se comportă ca niște făpturi însărcinate, dar nu au nici o sarcină!» Domnul Paler e surprinzător de tranșant, punând în cârca «opoziției» faptul că «partida națională» le-a confiscat «sentimentul național»”. E taxat și Florin Iaru („cunoscut în mediile consumatorilor de poezie mai ales prin opera sa de căpătâi intitulată premonitoriul *Înnebunesc și-mi pare rău*), devenit „adept al democrației revoluționare” și „luptător pe față”, care-i reproșează lui Dumitru Radu Popescu faptul că „a scris mai mult decât îi erau puterile, s-a străduit să dea o carte, două pe an, pentru că-i erau deschise toate editurile. Asta nu înseamnă că voi da vreodată afară din bibliotecă *F*”. Potrivit Diacului, „Unu: D.R. Popescu a scris mai mult decât putea: câte două cărți pe an; în timp ce Florin Iaru doar una la zece ani (...) A scris după... puteri. Doi: D.R. Popescu poate fi liniștit (...): colegul dânsului cu puteri diminuate nu-l va «da afară» niciodată din bibliotecă! E o dovadă de «generozitate» din partea celui căruia D.R. Popescu i-a făcut «atâta rău» încât l-a adus la București, când el nu a depășit (și nu va depăși niciodată) starea unui amărât de provincial”. Și o *Clarificare* a aceluiași Diac: „În «România literară», numărul recentisim, cronicarul TV, Cristian Teodorescu, susține că dl. Fănuș Neagu l-ar fi invitat (prin intermediul televiziunii) să pună lumânări în biserică pentru reapariția

revistei «Literatorul». E un închipuit. Fănuș Neagu nu putea face acest lucru din două motive: 1. Știe că el (C.T.) și ai lui se îmbolnăvesc de fericire când aud un lucru rău despre noi; 2. n-are încredere în talentul lui nici măcar ca țârcovnic”. □ Eugen Simion revine la „un gen neiubit – poezia contemporană”, oprinduse asupra volumelor *Regele valsului* de George Iarin și *Parcul* de Angela Marinescu (*Două volume de versuri*), cu precizarea preliminară că „nu este nici o legătură între acești poeți și nu știu aproape nimic despre biografiile lor. Am scris, în 1978, despre Angela Marinescu (*Poeme albe*) și de atunci autoarea, plină de respect și recunoștință, nu mi-a mai răspuns la salut. De curând, într-un interviu publicat în «Contemporanul», ea declară mândră că nu dă doi bani pe criticii literari și, în genere, consideră critica literară o îndelnică care «nu contează». Fie așa cum zice ea. Rămânem fiecare cu ce știm să facem. Eu, de pildă, deschid acum cartea ei de poeme și încerc să uit biografia eului social, vorba lui Proust, inventând fantasma eului profund. Să văd dacă reușesc...”. La George Iarin sunt consemnate „reverii neosimboliste” desuete, „cronica în stil prozaic” a „vieții unui navetist amărât”, cu observația că „sunt puține accente lirice inedite” față de volumul anterior, iar „ceea ce se repetă” arată „un poet stimabil prin disreție și devotamentul său pentru poezie”. În schimb, „Angela Marinescu scrie (...) din disperare și vrea să spună totul despre experiența ei. E partea bună a poemelor, este originalitatea autoarei într-o literatură de regulă pudică. Ea are curajul să vorbească despre psihozele și tulburările ei sexuale. Ale ei sau ale fantasmei cu care se identifică, faptul nu are importanță. *Scriptorul* vrea să comunice, direct, cu sângele, carnea și, scuzați de vorba neacademică, cu sexul lui, fără alte artificii, pudibonderii, poetici și fandoseli. (...) Revin la chestiunea dinainte și la ceea ce Barthes numea artificele sincerității. Angela Marinescu o înlătură și pe aceasta, nu de tot, din fericire, dar de regulă ea notează propozițiile fără a ține cont de coerența discursului și, cum am zis, de articulațiile logice ale cuvintelor. Textul se instalează astfel în nefiresc, bizarerie și, mai ales, se luptă cu încâlceala propozițiilor mândre. (...) Autoarea avertizează într-un rând că metafizica ei este neagră (...) și că singură își provoacă alienarea... Poemele ei n-au totuși metafizică, rămân într-un plan strict visceral și arată o anumită feroce a trăirii și o cruzime a notației. E, încă o dată, ceea ce impresionează în această confesiune inestetică, obsedată de sex și copulație, de multe ori incongruentă, bogomilică. În textele Angelei Marinescu sunt și fragmente mai expresive, unele remarcabile. În genere, *Parcul* este cartea unei obsesii și a unei experiențe existențiale dure (spitalul, pavilionul de nebuni, zidul, exasperarea, sexul copleșitor), notate, cum am zis, cu un fel de ură pentru vicisitudinile cunoscute ale poeziei (...) Ar fi o ipocrizie și un atentat împotriva libertății poeziei dacă am interzice poezilor să scrie despre fantasmele și experiențele lor existențiale cele mai crude. Ar fi, în același timp, o ipocrizie din partea noastră dacă n-am observa că asemenea confesiuni se coagulează

greu în limbajul propriu-zis al poeziei”. □ Lucian Chișu consemnează o convorbire cu publicistul Alexandru Talex, vechi prieten, colaborator și, mai nou, biograf al lui Panait Istrati („*De mai mult de-o jumătate de secol, el îmi călăuzește pașii*”), cu memorii abundente despre împrejurările cunoștinței lor, agravarea bolii scriitorului și experiența colaborării la publicația legionară disidentă „Cruciada românismului” a lui Mihail Stelescu. □ Dumitru Micu publică un eseu despre „atitudinea scriitorului față de Putere” (*Puterea*). În opinia autorului, atitudinea în speță „nu se poate exprima decât diferențiat”: „Negând orice putere, scriitorul își neagă propria condiție, se desființează pe sine însuși. Într-o lume destructurată nu are cum să existe viață literară. Cum era să nege poezii romani pe împărații care îi protejau? (...) Este atitudinea de opozant valabilă în sine? Implică oare calitatea de scriitor aderarea la orice fel de împotrivire? Nu începe discuție că spiritul critic e motorul oricărei evoluții, al oricărei înfăptuirii în absența lui nu progresează nici societățile, nici indivizii. (...) Dar (...) dacă tot ce întreprinde Ego e anulat de Alter ego, efectul nu poate fi decât sterilizant. Tot astfel la nivel social. Zidurile clădite ziua sunt dărâmate noaptea. Opoziționiștii din principiu sunt puși numai pe dărâmare. Ei dărâmă ceea ce încă nu s-a construit. Vor altceva când nu există nimic. (...) Dispărând ordinea (inclusiv cea economică) existentă până la prăbușirea comunismului, obiectul tuturor acțiunilor pe care le-au întreprins (opozanții) a fost zădărnicierea eforturilor de instalare a unei noi ordini. (...) Așa se exprimă neaservirea față de putere? Nu găsesc deloc inteligentă o frondă al cărei preț este adâncirea confuziei, haosului, instabilității, supradimensionarea sărăciei. Și îmi e teamă, nu fără temei, că sub pretextul neaservirii față de puterea statală internă, uniiascaltă de puteri externe oculte”.

● Sub titlul *Rabinul, Securitatea și crucificarea culturii române*, „România Mare” (nr. 124) reproduce (ca și în numărul 123 din 13 noiembrie 1992) pagini din dosarele de interceptare a telefoanelor scriitorilor Cornelii Vadim Tudor și Eugen Barbu (înainte de 1989).

22 noiembrie

● În „Adevărul literar și artistic” (nr. 143) este transcris un dialog între C. Stănescu și Augustin Buzura: „*Mă tem că într-o zi cuiele ce ni se bat în sicriu vor fi imposibil de scos!*”. A.B.: „Sunt destul de obișnuit cu clevețirile *pre* și *post* revoluționare, așa că nu mă preocupă. Mă uit cine scrie și îmi văd de treabă. (...) M-au învinuit că am făcut jocul puterii tocmai cei care și-au dorit-o din răspuțeri, dar au fost incapabili să ajungă la ea. (...) Oricum, nu am făcut decât *jocul țării, politica spirituală, culturală* a acesteia. A avea relații civilizate cu cei aleși prin vot este o chestiune firească. (...) După Revoluție, mi-am dorit să construiesc ceva și mi-a reușit, cu prețul sănătății și al altor pierderi foarte mari. Înainte, n-am luptat pentru nu știu ce partid sau pentru un lider politic, ci pentru câteva idei: dreptate, libertate, dreptul de a gândi cu

propriu-ți cap etc. (...) Nu mi-a fost frică înainte, nu văd de ce mi-ar fi acum. Prin urmare, dacă într-o zi mă va tenta politica, și sunt destul de aproape, cu alte cuvinte, dacă voi simți că sunt mai util în arenă, în confruntările politice, nu voi ezita să o spun imediat. În clipa de față mă cred util aici unde sunt și la masa de scris. Puterea unui scriitor stă în cărțile sale și nu în diverse articolașe în slujba sau împotriva unui puternic de o clipă”.

23 noiembrie

• Dan C. Mihăilescu publică în LA&I (nr. 47) eseu *O sumă de banalități necesare, alți oameni și sfârșitul agendei: între cele două fenomene, complexul de superioritate la intelectuali și cel apocaliptic la omul de rând*, eseu a cărui concluzie ar fi aceea că „nenorocita de democrație a «noastră» se conjugă, evident, între statu quo și agresivitate anti-civilizație”.

24 noiembrie

• În „Azi”, D. Micu (*Problematica fugii*) scrie favorabil despre romanul Anei Blandiana *Sertarul cu aplauze* (Editura Tinerama, 1992), conchizând că pe Ana Blandiana o avantajează mai mult postura de scriitor decât aceea de orator la „mitinguri de bălci” și *Sertarul cu aplauze* o consacră pe poetă, indiscutabil, și ca romancieră: „Roman-parabolă, structurat de situații cu o încărcătură metaforică, *Sertarul cu aplauze* devine, prin comentarea situațiilor metaforizante și prin frecvența enunțurilor reflexive în general, și un roman-eseu. În subtext, un roman polemic nedeclarat și, aproape sigur, neintenționat, meditația pe tema (problematica) fugii devine o replică la o idee ce traversează ca laitmotiv proza narativă de după al doilea război mondial a lui Mircea Eliade...”.

• În „Cuvântul” (nr. 47), Radu G. Țeposu consemnează prima parte a unui dialog cu Adrian Păunescu (*Degeaba încearcă domnul Iliescu să-și schimbe ideile când se duce la servici*). Reproșându-i-se „simpatia pentru național-comunismul lui Ceaușescu”, A.P. răspunde: „Eu nu m-am identificat nici o clipă cu ideile bolșevice, dimpotrivă, m-am identificat însă cu independența națională și cu ideea de apărare a țării pe care la promova Nicolae Ceaușescu. Orice ar spune toți înțelepții de după epoca lui Nicolae Ceaușescu, aceea a fost o epocă de independență națională reală care ne-a costat foarte mult, ne-a chinuit foarte mult, dar ne-a adus și niște beneficii pe care guvernarile ulterioarele-au dăruit. Chiar formula asta, «național-comunismul lui Ceaușescu» este o formulă inventată de un ziarist pueril, de un utecist străbătut de fiori tardivi de șoim și de pionier, Ion Cristoiu. (...) Ceaușescu a fost naționalist, a fost dictator, a fost deseori în eroare, dar n-a fost în numele urii față de România. Și n-a fost în numele desființării României. (...) Boala asta nouă pe care o trăim acum aș numi-o «disoluția statului român». Și dv., din păcate, cu gazeta dv. care este scrisă uneori excelent – și recunosc în dv. un om în care am crezut și cred –, prin «miștoul» pe care îl faceți de cauza națională, parti-

cipați la această disoluție. Eu nu pot să cred că dumneata, care ești ardelean din Bran, dumneata nu simți că problema aceasta nu o articulează diverși apărători ai hungarismului. (...) Eu sunt de acord că există o retorică mizerabilă a stângii, așa cum există o retorică mizerabilă a dreptei (...), dar te întreb, domnule Țeposu, încetează problemele să mai existe numai pentru că nu știu care ziarist din genul nevertebrt nu le numește cu numele lor adevărat? (...) Eu nu sunt împotriva Europei (...) sau împotriva oricărui accent de universalitate, dar mi se pare că noi periclităm încă o dată România și prin retorica goală de care spui dumneata (...), dar și prin ignorarea mării realități care este sabotajul la adresa României, atacul la adresa României, desființarea structurilor de putere ale României. (...) Este mult mai bine articulată pledoaria pentru cauza națională în programul socialist decât în programul dreptei, spre exemplu, în mod foarte curios, s-a ajuns într-adevăr la lucruri la care nu s-a ajuns niciodată. Stânga e națională și dreapta e internaționalizantă. (...) Doar ieșirea PNL din Convenție mi s-a părut un semnal de regăsire a caracterului național al Partidului Liberal. (...) Liberalismul este într-adevăr calea de dezvoltare a omenirii, după părerea mea. Dar un liberalism amendat în permanență de ideea socialistă, de ideea social-democrată și socialistă. Nu se poate concepe o mașină doar cu pedală de viteză, mai trebuie și un pic de frână. (...) Nu cred că dl. Iliescu are ceva împotriva Transilvaniei, dimpotrivă, cred că e un patriot adevărat, iubește Transilvania, dar de dragul de a obține credibilitate în exterior, dl. Iliescu a făcut niște concesii foarte mari în problema națională, ceea ce a dat iluzia unor lideri ai UDMR-ului și Budapestei că pot rediscuta probleme teritoriale. (...) Ce să fac, domnule Țeposu? Nu pot să trăiesc fără identitatea mea, nu pot să trăiesc în abstract". □ Într-o tabletă nesemnată, intitulată *Scandal la Uniunea Scriitorilor. Avem nemți, dar se ceartă între ei*, se arată că tipografia oferită de statul german, după 1989, Uniunii Scriitorilor nu ar fi fost, de fapt, destinată scriitorilor români, ci scriitorilor de limbă germană din România, donația fiind astfel deturnată. Un detaliu: Mircea Dinescu era, la acea dată, nu doar președinte al USR, ci și președinte al Fundației pentru literatura germană din România. □ Ioan Buduca recomandă, în termeni superlativi, volumul de dialoguri realizat de Vartan Arachelian cu Corneliu Coposu (Editura Anastasia): „impresia cea mai pregnantă (...) este aceea a unui caracter extrem de puternic, impresia unei personalități politice de o luciditate copleșitoare”. □ Este semnalat un zvon potrivit căruia Nicolae Manolescu ar urma să conducă o nouă coaliție: „Deși Ana Blandiana a declarat recent că înființarea Partidului Alianței Civice a fost o greșeală, în jurul lui Nicolae Manolescu, președintele acestei formațiuni politice, se conturează tot mai clar o puternică alianță a forțelor de orientare liberală. Recunoscând în persoana lui Nicolae Manolescu un lider de opinie și om politic reprezentativ”, aceste forțe liberale mai au un singur obstacol în calea unificării lor: încăpățânarea lui Radu Câmpeanu și a liberalilor nostalgici din jurul actualului președinte al PNL”.

25 noiembrie

● Mircea Mihăieș publică în „România literară” (nr. 38) articolul *Un caz de memorie perfectă*, șarjă la adresa președintelui Ion Iliescu și a politicienilor din opoziție care îl cauționează direct sau indirect. Vehemența publicistului crește în pasajele dedicate președintelui PNL, Radu Cîmpeanu – a cărui figură „sugerează (...) imaginea cailor mascați înhămați la dricuri” – și mai ales în acelea care îl privesc pe liderul țărănist, Corneliu Coposu, „receptat exclusiv în ipostaza de sperietoare a copiilor”: „Lăsând de-o parte argumentele neconvenabile, calificativele sunt, astăzi, argumentate de probe irefutabile. Dezas-truoasa politică a d-lui Cîmpeanu a dovedit că, într-o oarecare măsură, domnia sa a fost unul dintre actorii decisivi ai semiîngropării democrației românești. După cum scamatoriile și alianțele suspecte ale dlui Coposu au arătat că omul simplu a văzut cu mult înainte ceea ce noi încă refuzăm să vedem: structura adânc resentimentară a unui personaj redus de suferință la câteva fixisme care, în funcție de context, puteau ține loc de gândire politică”. Și încă: „Dacă dl. Iliescu are o motivație precisă a debarasării de deviaționistul Petre Roman, patriarhul țărănist nu va fi nicicând capabil de-o explicație rațională a stupefiantelor sale manevre de culise. Și totuși, în ambele cazuri funcționează același mecanism: resentimentele față de un partener mai tânăr și mult superior intelectual – incluzând aici și gândirea politică./ Ca în vestita fabulă, câinele bătrân și fără dinți îl hărțuie la nesfârșit pe semenul său mai tânăr. Originalitatea scenei politice românești face ca, în fapt, să n-avem, totuși, o luptă reală între generații. Polarizările se stabilesc altfel: ele sunt asocieri și combinații în funcție de atașamentul la o direcție sau la alta. Șocantă e doar descoperirea că oamenii în care credeai nu sunt exact ceea ce-ți imaginaseși. Altfel apus, diferența de agendă între ceea ce așteptai și realele lor intenții este astronomică. Rând pe rând, am fost consternat să aflu câtă dreptate avea omul de rând, cetățeanul manipulat și fedesenizat, în intuițiile sale”.

● În „Luceafărul” (nr. 45), Alexandru George publică un nou articol din seria intitulată *Criza istoriografiei literare* (V). Tema principală – problemele cronologiei și periodizării, diferența dintre „seria cronologică” și „seria istorică”: „A-l așeza pe scriitor la locul cuvenit în tabloul istoric”, afirmă autorul, înseamnă „a-l integra într-un tot”, operațiune esențială, definitorie în cazul unui istoric literar, spre deosebire de „operațiuni facultative” precum „spiritul disociativ”, „subtilitatea comentariilor” și „afirmarea prea subliniată a gusturilor sale personale”. □ Florin Manolescu comentează romanul *Acasă* de Mihai Zamfir, în care vede „mai mult decât un roman sentimental (...), aerul său melancolic nu e declanșat de un obișnuit *fin-de-siècle*, ci de bănuiala unui rău fără leac și fără sfârșit” (*Vară indiană*). □ Editorialul politic de pe prima pagină (*Validarea înfrângerii*) deplânge validarea de către Parlament a cabinetului Nicolae Văcăroiu, „un guvern fără program, fără resurse și fără mijloace”, principalul for politic validându-și astfel „propria înfrângere” în

„numele poporului român”. □ Liviu Ioan Stoiciu reia acuzele din editorialul precedentului număr: „Rămâne să fim definitiv puși cu botul pe labe de reprezentanții Opoziției democratice în Parlament, chiar ei, care s-au dovedit în stare să lase Cultura și mass media în amândouă camerele, practic, pe mâinile nostalgicilor-comuniști agresivi – felicitări, N. Manolescu, felicitări, Al. Paleologu, Stelian Tănase, Vasile Popovici, v-ați dovedit adevărați politicieni de elită, rasați, de modă nouă, cunoașteți perfect locul compromisului! Să nu dea Dumnezeu să ajungeți la mâna celor care vor avea de suferit de-aici înainte din pricina *libertății de expresie* (...) a lovirii cu pumnul în masă de către parlamentari de teapa unor Eugen Barbu sau Dumitru Bălăeț, Viorel Sălăgean sau Ion Coja – să nu mai pomenesc de cei doi barzi de curte...”. După care poetul consemnează, în compensație, lucrările ediției 1992 ale Colocviilor de Poezie de la Piatra Neamț desfășurate între 28-30 octombrie (*Misterele Parlamentului și sindromul Colocviilor de Poezie*). □ Ștefan Agopian semnează o tabletă despre *Literatura socialistă de consum*, al cărei campion este, în opinia sa, Marin Preda, în *Cel mai iubit dintre pământeni*, pe considerentul infuzării romanului cu elemente paraliterare, *i.e.* ingrediente de succes comercial: „Are loc un paradox: în ochii criticilor, cărțile valoroase trec neobservate, literatura de consum fiind proclamată ca supremă realizare a epocii”.

● Sub titlul *Nu vreau să tac, Nicolae!*, Adrian Păunescu îi dă o replică lui Nicolae Manolescu în „Totuși iubirea” (nr. 46): „Nicolae Manolescu era cazul singular de literat strălucit, care păstra supărare regimului socialist tocmai pentru că-l ajutase să se realizeze... Hodoronc-tronc, în Senatul României, Nicolae Manolescu mi-a cerut, practic, să nu mai vorbesc! A mai făcut el asta și pe vremea când pusese mâna pe Universitate, și pe «România literară», și pe Facultatea de Filologie, și pe monopolul libertății, și pe Uniunea Scriitorilor, și pe titlurile didactice și pe manualele școlare, și pe scara de valori, și pe scara de incendiu, și pe Alianța Civică, și pe drumurile ei peste ocean, și pe indicațiile de la Paris, și pe ordinele de la München, și pe dreptul de a vorbi, și pe tot, *tot*. Fără Nicolae Manolescu nu se [mai] formează gaura în șvaițer. (...) Nicolae Manolescu s-a grăbit să urască fără să mai citească”. Și Adrian Păunescu înșiră pe mai multe coloane mostre ale criticii realist-socialiste din anii '60 din „Contemporanul”, „marca *Nicky Mouse*”; de exemplu: „[oamenii] nu se împart, pur și simplu, în constructori entuziaști ai socialismului și în dușmani, evoluția cuiva poate conține și o doză de neprevăzut”.

27 noiembrie

● Nr. 34 al revistei „Contrapunct” are ca editorial de primă pagină un text de Ferencz Zsuzsanna despre expoziția româno-germană *Pâinea și vinul* și despre normalitatea dialogului interetnic (*Pâinea*). □ Pe aceeași pagină, Mariana Marin semnează o „scrisoare” disperată (*Alba-neagra*) către colegul Ion Stratan, autor, într-un număr precedent al revistei, al unui editorial intitulat

Securitatea a învins. Poeta deplânge pierderea reperelor, promiscuitatea morală și confuzia valorilor după alegerile generale: „Dacă mi-aș fi imaginat că se va ajunge aici, n-aș mai fi făcut nici un gest ante-decembrist '89. Spectacolul oferit de cele două camere reunite ale forului suprem al țării m-a făcut să privesc mai atentă disperarea tinerilor din țara mea. I-am înțeles. Dacă generația din care fac parte și-a încheiat «rolul istoric», generația lor nici măcar nu și l-a început. E imposibil să te prezinți cu alba-neagra ca soluție de guvernare și să mai și ții la viitorul României”. □ Alina Mungiu combate mentalitatea egalitaristă, antimeritocratică a „stângii”, plasând-o sub semnul kitsch-ului oriental generalizat: „Stângiștii de pretutindeni, și românii cu deosebire, au transformat cultul egalității într-un adevărat complex. În mai multe discuții purtate la Berlin cu diverși tineri de stânga am încercat să susțin principiul superiorității competiției pentru admiterea în viața profesională la toate nivelele. Deși se plângeau că la absolvire nu aveau locuri de muncă deoarece intrarea lor la facultate era liberă și multă lume reușea să o termine, ei erau împotriva oricărui concurs, deoarece «orice concurs este de fapt o formă de rezistență la stress și nu un test veritabil». (...) Nu numai egalitatea, dar și fraternitatea a fost transformată într-un kitsch de către stânga, și aceasta din motive evidente pentru un român. (...) Dl. Ticu Dumitrescu își dă mâna cu Vadim Tudor, iar deputații PNT-CD își manifestă bucuria că dl. Ninosu va ajunge ministrul Justiției. (...) Ca să rămân tot la paginile despre kitsch ale lui Kundera, care sunt cel mai adânc lucru despre stânga pe care îl cunosc, se poate spune că am trecut de la kitschul totalitar la kitschul multipartit. De la cel uniform la cel variat. Și de aici mai departe nu vom trece, mai ales pentru că nu vrem: târâmul făgăduinței pentru noi n-a fost niciodată Parisul, ci Sтамbulul. Acolo se realizează adevăratul nostru ideal, dimensiunea infinită a kitschului” (*Unde kitsch-ul e rege*). □ Este publicat un dialog între poetul ieșean Lucian Vasiliu și Ioan Vieru: „*Generația este acea însumare de forțe, energii, interese care scapă oricărui control*”. □ Pan Izverna scrie despre Leonid Dimov (*Leonid Dimov – un rege poet visând*), iar Ioan Vieru comentează volumul de poeme *Frigul și frica* de Ioan Pinteș (*Parabolele fiului*).

● Nr. 47 al revistei „Literatorul” se deschide cu un text al lui Gheorghe Tomozei (*Cred în unire*) în care – cu referire specială la apropiatul eveniment al celebrării Unirii de la 1918 – autorul polemizează cu un anumit tip de atitudine intelectuală: „În «Evenimentul zilei» s-a putut citi o scurtă relatare a întâlnirii domnilor Al. Paleologu și Dan Grigore cu studenții Facultății de Automatică din București. Citez: «Întrebat dacă e bine că tinerii părăsesc țara, domnul senator a spus: *Trebuie să părăsim un spațiu carceral. Asta e obligația fiecărui prizonier. După ce pușcăria se distruge din lipsă de pușcăriași, veniți înapoi*» Cum ar arăta țara a cărei Zi națională s-ar cuveni s-o celebrăm la 1 Decembrie în cazul în care, prin absurd, senatorul de Bizanț ar fi ascultat? Un teritoriu lipsit de tineri, bântuit de stafiile bătrânilor rămași «în pușcărie»,

bătrâni care n-ar putea produce grâul, vînul cărbunele și acest univers de coșmar – lumină stinsă, trenuri stagmante – ar păstra o singură instituție vie, cât de cât: Senatul, mai precis 1 (un) senator cobînd pe ruînuri. E prima încercare în istorie de a depopula – voluntar! – România. Sunt cele mai grave cuvinte ce s-au putut rosti în aceste zile privind destinul tulburat al unei țări, țară a cărei «salvare» s-ar obține printr-o fabuloasă migrare de energii. Domnul senator a fost ambasadorul la paris al *pușcării* pe care – logic, nu? – ar vrea s-o distrugă și acum senatorul stipendiat al ei. Declarațiile celui alt senator preocupat obsesiv de soarta românilor, ungurul american Tom Lantos, sunt floare la ureche față de cele ale lui Al. Paleologu! Eu îl admir pe Tom Lantos pentru fervearea cu care-și apără conaționalii asumându-și cele mai aspre replici corective. Aș vrea ca, departe de România (cum e mai tot timpul), Al. Paleologu să devină la rîndu-i un *avocat* al cauzei românești, l-aș vrea pe subtilul eseist un *arhitect* al marii, visatei noastre Uniri. (...) În Decembrie 1918 s-au regăsit sub aura unei singure idei bărbați care, mai înainte, s-au aflat în patetică diversitate dar care au avut puterea dată de un «armistițiu» ne-parafat să subsumeze lupta politică unei alte, copleșitoare, cauze. Și acum, puterea și opoziția s-ar putea regăsi pe același plan cînd sunt în joc independența României ori redobîndirea trupurilor de țară pierdute. (...) Se vorbește frecvent despre «convenția» granițelor (ele ar putea fi «fluide»), despre regîndirea literei tratatelor astfel încît aceste granițe să se pulverizeze. Și totuși războiul, războaiele există. Chiar lîngă noi. A te îngrijora, a te apăra, a face recurs la zestrea ideatică alui Decembrie, a Unirii, nu înseamnă a da frâu liber pornirilor naționaliste”. □ Mircea Micu semnează un necrolog despre Radu Tudoran: „S-a stins fartul credincios al *Portului din Răsărit*, cel care a iubit marea cu fidelitate de amant, Radu Tudoran. Înalt, athletic, fermecător, retras în singurătatea sa de profesionist desăvârșit, ne-a luminat adolescența cu scrisu-i armonios și captivant. L-am cunoscut bine, ne conversam la mare înaintea începerii sezonului «plin» cînd el se retrăgea spre alte zări, oripilat de zgomot și aglomerație. Prin august l-am întîlnit ultima oară, la fel de suplu, la fel de «ne-erodat» de vîrstă, poate puțin mai trist și mai tăcut ca altădată. (...) A scris mult, a scris cu patimă și cu mare talent, cu înalt profesionalism pentru cititorii pe care-i știa că-l iubesc. Izolat de «zbaterele scriitoricești», rupt de bună voie de tumultul obositor al lumii, Radu Tudoran și-a dorit o înmormîntare simplă, fără paradă, fără multe vorbe. S-a retras discret, așa cum a trecut printre noi, nespun de singur, ca marea, și tulburător ca gloria ei nemuritoare. Noapte bună, Radu Tudoran. Să-ți fie ușor drumul spre definitivă Singurătate...” (*Singurătatea mării*). □ La „revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” se ocupă, din nou, de revista „Cuvîntul”, „des luată în tîrbacă în această rubrică”, mai exact – de apariția unui nou supliment al acesteia, „VIP” („viața invizibilă a personalităților, nu very important people sau person”: „Ideea cu VIP-ul (...) nu e deloc rea. Cu atît mai mult cu cît se cerea

acoperit și acest tronson lăsat liber de presa de ecarisaj intelectual. Și că tot veni vorba despre ironia de bună calitate, remarcăm demiterea unei așa-zise ziariste venite, ca mai toți colegii săi de breaslă, cu pluta de Bistrița: Dorina Băeșu. Țeposu și Buduca, orice s-ar zice, sunt totuși oameni de condei, nu-s ca Băeșu, Bârcă, Lazăr, Giurgiu, Manega...". Sunt consemnate și alte evenimente: „Inaugurarea oficială a fabricii de sifon înjghebată din inițiativa revistei «Luceafărul», s-a produs. Domnul Marius Tupan, sifonarul șef, a găsit modalitatea ideală de privatizare, îmbinând utilul cu plăcutul. Sau, mai bine zis, cititul cu... băutul. Noul punct de desfacere al apei acidulate va deservi (servi?) cu prioritate pe membrii plini ai Uniunii Scriitorilor, apoi pe membrii stagiați. Pe cei ai Fondului Literar și, în limita capacității, alți cetățeni cu veleități literare. Colaboratorii revistei vor fi plătiți în natură. Deschisă în sediul Uniunii Scriitorilor din Calea Victoriei 133, Fabrica de sifon funcționează, cu precădere, ziua. Se studiază posibilitatea realizării unui program *non-stop*. De asemenea, cei doritori pot veni cu sticla de vin la purtător, pentru a prepara... șprițul de rigoare. Adică, șprițul literar. Vivat!". Este adus în atenție și „Tineretul liber”, unde „remarcăm cu stupoare aroganța unei cântărețe a împlinirilor epocii de aur, versificatoarea G. Hurezean-Cochinescu, absolventă a școlii profesionale «Ștefan Gheorghiu». Dumneaei avortează pe piață suplimentul literar «Preludii», scris de ea însăși, de vară-sa și de copilul străzii, D.M. Cipariu. Ideea este foarte bună și de aceea nu avem nimic cu dânsa, dar nu înțelegem de ce taman poezii revoluționari de-alaltăieri trebuie să se ocupe de bieții copii. Puțină decență, tovarășii!". □ Pornind de la o recent-apărută carte „scrisă cu vervă” a eseistului francez Jean-Paul Aron (*Les modernes*), Eugen Simion publică un eseu în care discută problema modernității literare și a criticilor ei tradiționaliști, avangardiști sau postmoderni, sugerând și unele soluții pentru depășirea crizelor ei. Amendând dihotomiile lui Ihab Hassan, criticul atrage atenția că: „metafizica nu este proprietatea exclusivă a spiritului modern, după cum ironia nu a fost inventată și nu este în folosința exclusivă a postmodernismului. Aș zice că, după ce noul roman și poezia de avangardă (cele două avangarde!) au eliminat metafizica din literatură, postmodernii au datoriat s-o readucă și să dea operei o dimensiune a miticului, a sacrului. Sunt câteva exemple în această direcție. Dacă *Un veac de singurătate* este un roman postmodern (John Barth îl socotește ca atare!) atunci postmodernitatea reprezintă și o redefinire a omului în funcție de rădăcinile lui arhetipale, mitice, spirituale. Acest aspect mi se pare, de altfel, esențial pentru literatura de la sfârșitul secolului al XX-lea: postmodernă sau nu, ea trebuie să regândească și să regăsească omul în acea «uitare a Ființei» de care vorbește Heidegger. (...) Dacă au ceva de recuperat, postmodernii trebuie să recupereze tocmai acea *plenitudine a umanului* și să aducă în primul plan imaginea omului care-și caută identitatea pierdută în luptele dintre ideologiile, științele, umanismele, doctrinele, metodele secolului nostru”. (*Mo-*

dernii, fragmente din volumul *Moartea lui Mercuțio*, în curs de apariție la Editura Nemira).

● În „România liberă”, sub titlul *Confesiune pentru înțelepți*, Octavian Paler declară: „Nu mă laud că n-am regrete și că mă socotesc inocent. N-am săvârșit nici o porcărie în viață, n-am provocat, conștient, nici un rău nimănui, dar am acceptat să lucrez într-o presă aservită regimului comunist și chiar am condus un ziar care, în partea lui oficială, nu putea fi decât mincinos. N-am scris nimic de care să-mi fie rușine azi, dar e asta o scuză? Dimpotrivă, poate că e o circumstanță agravantă, deoarece nu am justificarea că aș fi crezut în comunism”.

28 noiembrie

● Laurențiu Ulici semnează în „România liberă” un medalion Ileana Mălăncioiu prilejuit de apariția volumului *Ardere de tot* (1992). Criticul acordă totuși o atenție specială nu cărții de curând apărute, ci volumului *Urcarea muntelui*, considerat un protest împotriva regimului comunist: „Un veritabil jurnal de bord, lapidar și constatativ, al călătoriei prin pustiu comun – asta era în 1985 – *Urcarea muntelui*, carte ce, apărută printr-o întâmplătoare neatenție a cenzurii, avea să fie numaidecât interzisă comentariilor criticii literare, comentarii care, fără îndoială, ar fi descoperit de la prima citire anvergura protestului politic cuprins în poezii. Nici una din cărțile editate în vremea regimului comunist n-a conținut un protest politic mai limpede enunțat, mai lipsit de învelișuri stilistice deturnante, mai agitatoric într-un anume sens decât *Urcarea muntelui*, o carte a punerii degetului pe rană, fără menajamente și fără precauții metaforice, precum – ca să mai citez o dată – acest diagnostic finalizat într-o soluție terapeutică”.

30 noiembrie

● Octavian Paler publică în „România liberă” o scrisoare deschisă adresată „d-lui Ion Iliescu”, intitulată *Cotrocenizarea calomniei*. □ Sub titlul *Rugăciunea inimii*, Laurențiu Ulici comentează volumul lui Petru Dumitriu *Zero sau punctul plecării*: „Nu scriitorul Petru Dumitriu este autorul acestor fraze, ci gânditorul creștin care e. La finele veacului douăzeci, asimilând, fie și pentru a combate subiacent, gândirea creștină a existențialiştilor, întorcându-se la izvoarele gândirii teologice, recuperându-le, făcându-le să comunice între ele, reactivându-le într-un chip personal care ilustrează, poate, etapa postmodernă a gândirii creștine. (...) Petru Dumitriu este, la această oră, cea mai înaltă expresie a spiritului românesc în lume. Spiritul unui popor născut creștin”.

[NOIEMBRIE]

● Nr. 11 din „Apostrof” este unul special, dedicat memorialisticii. Un grupaj „la temă” adună texte de: M. Zăciu, *Jurnal Renan*; Ion Ianoși, *Vieți paralele*;

Nicolae Breban, *Prejudecata prieteniei*, cărora li se adaugă un interviu cu Matei Călinescu realizat de Ștefan Borbély: *Exilul nu-i incompatibil cu o formă de patriotism superior*. M.C.: „Expresia mi-a fost sugerată de faimosul motto joycean al lui Stephen Dedalus (care se sufoca în Irlanda lui natală, în acel Dublin despre care Joyce, exilatul, avea să scrie toată viața): *silence, exile and cunning*”; „Dar asta se poate aplica mai ales artiștilor. (...) Dincolo de expresia pe care am folosit-o, cred că exilul nu-i un lucru rău; e, dacă nu o artă, măcar o școală. În SUA, constat că dintre națiunile est-europene românii sunt cel mai prost reprezentați numeric: pe lângă milioanele de polonezi, unguri sau greci, americanii de origine română sunt cel mult câteva sute de mii, nimica toată. Exilul, de altfel, nu-i incompatibil cu o formă de patriotism superior – superior pentru că e mai senin, mai abstract nostalgic – netulburat de urâtele pasiuni etniciste”. □ Continuă ancheta *De ce mai scrieți?*, în acest număr răspunzând: Horia Bădescu, Adriana Bittel, Mircea Petean, Traian Pop și Nichita Danilov. Cităm din confesiunea acestuia din urmă: „Nu știu de ce (mai) scriu. Din inerție? Din viciu? Din lipsă de fond? Din pricina celui gol lăuntric pe care fiecare trebuie să-l umple cu ceva? Întrebarea poate fi interpretată și altfel, și aici eu o pun la plural, ca să-mi fie mai la îndemână să răspund: *de ce nu ne lăsăm de scris*, căci condițiile în care scriem și statutul pe care-l avem în societate nu ne motivează acest gest... Oare societatea în care trăim [mai] are nevoie de Literatură?”. □ Este publicat un „dosar” Eugenio Coșeriu – prefațat de un poem al celui omagiat, *Puncte cardinale*, și conținând: o fișă bibliografică, transcrierea unei prelegeri rostite cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Cluj (11 martie 1992), *Principiile lingvistice ca știință a culturii*, și două interviuri cu Eugenio Coșeriu – *Limba nu este numai ceea ce s-a spus și s-a scris, ci un sistem de virtualități* (interviu de Dora Pavel, martie 1992) și *Să vorbim cu vocea noastră, însă pe planul universal al culturii* (dialog cu Mircea Borecilă). Cităm din al doilea interviu: „Există în România și probabil și în alte țări, din câte am putut constata dorința sau aspirația (mai mult sau mai puțin) reflectată sau explicită, de a-și afirma peculiaritatea și originalitatea, așa-numitul SPECIFIC NAȚIONAL, sau chiar de a se ocupa de acest specific și în fapte, de lucrările sau faptele locale. Eu susțin, în această privință, că e foarte bine să ne concentrăm asupra lucrurilor noastre, însă să nu credem că ale noastre se opun lucrurilor celorlalte (care sunt «străine» și putem să le «ignorăm»), ci că al nostru nu e numai ce ne separă de alții, ci și ceea ce ne unește cu alții. Și ceea ce ne unește e chiar MAI AL NOSTRU, fiindcă lărgeste orizontul nostru istoric și afirmă individualitatea noastră, cu toată peculiaritatea ei, pe plan și la un nivel universal, în cultură în general. Deci, să vorbim cu vocea noastră, pe care n-o putem ascunde; să vorbim cu vocea noastră însă pe planul universal al culturii. Și să înțelegem că și Aristotel e al nostru, și Hegel al nostru, și să nu spunem că ei sunt ai altora... Dacă ei sunt AI UMANITĂȚII, sunt și ai noștri și

trebuie, deci, să ne ocupăm de ei nu ca de ceva care ne e străin. Această preocupare de a afirma întâi specificul și specificitatea ca atare cred că e o preocupare nu numai minoră, ci, în același timp, și ERONATĂ, fiindcă specificul nostru se va afirma oricum. Însă nu trebuie să facem din asta obicei care se afirmă: modalitatea afirmării (și nu obiectul) va fi cea care se va impune implicit”.

● La întrebările *Poezia încotro?* și *La ce bun poezia în vremuri de criză?*, propuse de revista „Familia” la unul din colocviile sale, răspund, în nr. 11, o serie de scriitori, critici literari, publiciști, ale căror idei generale aflate la baza intervențiilor se aseamănă, în cea mai mare parte, diferența constând în unghiul de abordare a problemei. Vasile Dan consideră că, după Revoluție va avea loc „un fenomen de purificare”, o triere a celor ce scriu poezie, a celor împinși „de un rost intim” să se dedice poeziei. Pe de altă parte, „poetii valoroși și-au dat seama dintr-odată că nu pot trăi din ceea ce scriu. Este un lucru îngrozitor că trebuie să faci altceva ca să trăiești, nerenunțând totodată la calitatea de a fi poet”. Fiind de părere că situația nu este chiar atât de dramatică, Augustin Pop speră într-o „renaștere care să pună în primul plan valorile spiritului”, după această perioadă de materialism accentuat. Același punct de vedere este împărtășit și de Ana Blandiana. Abordând altfel chestiunea, Adrian Popescu este de acord că poezia ar putea să nu mai intereseze pe nimeni sau pe foarte puțini, în „vremurile extrovertite (...) când mor oameni la cozile pâinii zilnice, uciși de bombe, în fosta Iugoslavie. Nu, nu schimbi lumea cu niște versuri, dar nici nu mărești cantitatea de suferință pe metru pătrat din lume, care întrece cantitatea egală de fericire. Nu nu prea mai vrem să știm de *poeta vates*, de poezia unor întrebări ale colectivității, dar nu este exclus ca, după atrocitățile comise în Croația și Bosnia să apară un poet al suferințelor transfigurate prin credință, un Iov modern, sau un alt Ieremia clamând exodul și ruina în simetriile frânte ale postmodernismului”. Acceptând că „traversăm cu adevărat o perioadă de mari transformări sociale și politice, determinând o concentrare a atenției în afară și nu înlăuntrul omului”, Ion Simuț propune ca literatura, deși nu se poate apăra de „seisme viții actuale, pentru că acestea își prăbușesc consecințele peste mersul senin al artelor”, să vină în întâmpinarea crizei, să o fructifice atât cât poate, în folosul său”.

[NOIEMBRIE-DECEMBRIE]

● Pe prima pagină a revistei „Vatra” (nr. 11-12), apare articolul *De la republica semiprezidențială la demirepublică* de Alexandru Vlad, care profită de „răgazul dinaintea marilor scumpiri pentru a analiza structurile politice așa cum s-au născut ele «din mers»” și sesizează că separarea puterilor în stat „nu s-a garantat prin Constituție”, că „la noi puterea judecătorească a fost retrogradată la rangul tulbure de «formă de putere»” și că „președintele și-a impus oamenii la conducerea celor două camere ale Parlamentului, neavând

nici o clipă de gând să propună negocieri reale cu opoziția pentru unul din cele două amvoane”. □ Tertulian Langa semnează articolul ***Doctrina socială a Bisericii***, unde semnalează pericolele ce planează asupra societății românești proaspăt ieșite din comunism: „Numai cine nu vrea nu vede cum societatea secularizată a democrației consumiste este scurt-circuitată de absența conștiinței morale, de desacralizarea vieții, de egoismele individuale fără scrupule, de necruțătoarele lupte de interese, de distanțele care îi separă și îi opun pe săraci și pe bogați, de formele aberante pe care le poate lua libertatea dementizată, forme din care nu voi aminti decât drogurile, homosexualitatea, pornografia, prostituția, avorturile, divorțurile, căsătoria între persoane de același sex, violența, corupția ș.a., tuturor căutându-li-se legitimarea într-o etică «fără prejudecăți». E «noua barbarie», e promiscuitatea adusă de civilizație”. O soluție ar fi, în acest caz, doctrina socială a Bisericii, „cooperarea noastră cu harul și cu lumina Evangheliei” fiind „indispensabilă, chiar și în domeniul social-politic”. □ Sub genericul „Documentele continuității”, Ovidiu Pecican recenzează volumul *Nicolae Ceaușescu, adevăruri și minciuni despre un rege comunist* (apărută în original în 1990 și tradusă în românește în 1992) de Catherine Durandin: „În viziunea doamnei Durandin, Ceaușescu a fost un «fidel idealului său comunist», și nu un bătrân megaloman atins de nebunie, cum se considera în cercurile cele mai largi. Diferența e enormă, căci, în vreme ce expedierea sfertului de veac ceaușist printr-un diagnostic psihiatric nu ajută la cunoașterea resorturilor dictaturii sale, atribuirea de consecvențe fanatice față de un ideal îi restituie personajului dreptul la demnitate și la respect, situând cunoașterea istorică pe un drum fals. Oricine crede cu hotărâre într-un ideal – fie el bun sau rău – merită respect, chiar dacă istoria îl invalidează. Această scoatere a lui Ceaușescu de sub oprobriu și așezare – implicită – în rând cu credincioșii faimoși ai «noii biserici» are valoarea unei reconsiderări: locul lui Ceaușescu n-ar fi lângă Stalin, cum s-ar fi crezut, ci lângă Lenin (să zicem). Restituind dictatorului crezul său ideal, Catherine Durandin săvârșește, ni se pare, o greșeală capitală. Ea îl scoate pe micul om de sub culpa de a fi ctitorit un regim dictatorial personal, racordându-l la modelul «democrației populare» (a se citi «dictatura proletariatului»); totuși „Dincolo de toate neajunsurile, lucrarea semnată de Catherine Durandin are meritul că inaugurează tentativele de abordare critică și globală a anilor Ceaușescu” (*Ceaușescu bolșevic?*). □ Serialul ***Exerciții de despărțire*** de Mircea Zăciu ajunge la al XXIX-lea episod. □ Cornel Moraru și Al. Cistelean scriu despre volume de Angela Marinescu, respectiv Alexandru Mușina. □ Centrul de greutate al numărului se află la secțiunea „Anchetă-Vatra”, unde titlul propus dezbaterii este ***Revistele literare – de azi pe mâine***, iar întrebarea directoare, „Care este situația actuală (materială, financiară) a revistei dvs. și ce perspective de apariție mai are?”. Într-un preambul al anchetei, V.[irgil] P.[odoabă] face o punere în temă și totodată o sinteză a răspunsurilor primite:

„Se știe, ba chiar e notoriu, că, aproape de cum s-au instalat la cârma țării, guvernele tranziției noastre de la comunism la capitalism s-au grăbit să experimenteze – mai întâi! – principiile economiei de piață și să le testeze viabilitatea tocmai pe spinarea presei literare. Ce-i drept, ea era cel mai adecvat domeniu pentru a începe un asemenea test de rezistență. Și nu numai pentru că de aici s-au ales unii dintre cei mai consecvenți și acerbi critici ai noii puteri, care trebuiau sancționați într-un fel oarecare, dar, mai ales, pentru că acesta a devenit, imediat după '89, singurul sector cu adevărat productiv al... economiei naționale. Doar literații și oamenii de cultură (deși nici ei chiar toți) au luat în serios schimbarea de regim din România și s-au conformat, de îndată ce au obținut libertatea de exprimare, exigențelor productivității capitaliste. Atâta doar că, oricât de competitiv sub aspect calitativ, produsul muncii lor nu este – economic și mai cu seamă financiar – rentabil nicăieri în lume. Nici măcar în țările care n-au avut niciodată de-a face cu o tranziție atât de ciudată. Astfel că acest experiment și acest test pur românesc n-au avut alt rezultat decât punerea sub amenințarea... cu moartea a culturii române scrise și a uneia din instituțiile sale cele mai vii: presa literară. În legătură cu acest fenomen de criză acută s-au tras numeroase semnale de alarmă în mass-media românească, iar revista «Vatra» și-a făcut o datorie din a-i sesiza, într-un număr cu o compoziție grafică specială, momentul de explozie, în urma căruia o parte din revistele Uniunii Scriitorilor (ca «Viața Românească», «România literară», «Convorbiri literare», «Astra», «Interval», «Transilvania») au fost nevoite să-și suspende temporar apariția. Între timp, ele par a se fi redresat cât de cât, ajungând la o linie de plutire (unele însă numai cu prețul modificării ritmului de apariție). Acum, când o nouă erupție a crizei financiare amenință revistele patronate de Ministerul Culturii, revista noastră își propune să reia problema crizei revuisticii literare și culturale românești, prin ancheta de față. Ea este adresată conducătorilor și administratorilor revistelor de profil și vizează starea (materială) actuală și viitorul fiecăreia dintre ele în parte, oferind celor interesați, sub acest aspect, o imagine globală și aproape completă”. Mai departe, se afirmă că „ancheta noastră nu are doar intenții platonice. Ea dorește să atragă atenția puteri de stat asupra acestei stări de lucruri și chiar s-o «sensibilizeze» în vederea soluționării ei onorabile. Dar dacă nu va reuși să facă acest lucru, tot va realiza ceva: un document istoric neobișnuit nici chiar în cultura română. Oscilând între optimism («Transilvania», «Steaua», «Viața Românească», «Ramuri», «Moldova», «Dacia literară»), vagi speranțe, inclusiv în Dumnezeu (cele mai multe) și disperare (câteva), revistele însele au găsit, conform răspunsurilor la anchetă, câteva soluții de supraviețuire financiară: editarea de cărți și publicații momentan rentabile, reclamele și sponsorii interni și externi. De asemenea, aproape toate își pun speranța într-o lege a sponsorizării, pe care o solicită de urgență legislativului României și o consideră vitală pentru «cultura scrisă». Totuși, ne permitem să sesizăm că

toate acestea nu sunt decât niște experiențe, și nu soluții de durată. Căci activitatea editorială va deveni, în curând, ținând cont de curba creșterii presiunii inflaționiste, nerentabilă, reclamele nu sunt decât forme camuflate de sponsorizare parțială, iar sponsorii înșiși nu acționează decât sporadic. Însă nici legea sponsorizării nu va rezolva totul, cum par să creadă mulți dintre cei anchetați: în România nu vor fi degrabă atâția sponsori privați câți ar fi nevoie pentru întreținerea și scoaterea din provizorat a întregii culturi scrise. Atâta timp cât statul este marele proprietar în România, el este acela care are datoria să subvenționeze cât mai onorabil instituțiile viabile ale culturii naționale. Și nu în ultimul rând – presa literară”. Majoritatea redactorilor-șefi invitați să răspundă la anchetă își pun, într-adevăr, speranța în legea sponsorizării și/ sau solicită subvenții guvernamentale. ■ Cezar Baltag, redactor-șef al revistei „Viața Românească” din București, arată că „Sub aspect financiar, revista «Viața românească» trăiește grație unor coeditări realizate de Uniunea Scriitorilor și redacția Publicațiilor pentru străinătate”, o soluție considerată „foarte bună pentru că a asigurat, după o întrerupere de câteva luni, continuitatea” revistei, cu perspectiva de a „scoate și o ediție în limba engleză”. ■ Liviu Antonesei, redactor-șef adjunct al revistei „Convorbiri literare” din Iași, arată că „am reușit să ne procurăm fonduri închirînd din spațiul nostru. Între altele, am închiriat spațiu unei tipografii particulare, care în contul chiriei ne tipărește și ne acoperă și alte cheltuieli” și speră în extinderea activității prin editarea de cărți. ■ Aurel Rău, redactor-șef al revistei „Steaua” din Cluj-Napoca, evidențiază sprijinul primit de la Publicațiile pentru Străinătate și mizează pe „apariții lunare românești și câteva ediții pe an în limbi străine” și pe oblăduirea Uniunii Scriitorilor). ■ Dan Șăulean, redactor-șef al revistei „Echinox” din Cluj-Napoca, afirmă că dacă prea puține dintre revistele literare „continuă să iasă pe spezele statului, multe intrînd deja cu arme și bagaje sub tutela băncilor și a bancherilor, totuși «Echinox»-ul (...) încă își datorește apariția statului, și prea puțin unor sponsori – care, tot mai ciudat, nu par deloc dispuși să investească în niște studenți, oricât de «deștepți» ar fi ei, preferînd reviste mai «serioase»”, concluzia fiind că „anul viitor va fi și mai greu”). Mai departe, sunt înregistrate răspunsurile lui ■ Gheorghe Crăciun, redactor-șef al revistei „Interval”, Brașov (care arată că „În momentul de față revista este editată de Societatea Comercială cu profil strict cultural INT-srl” și că „Revista continuă să apară sub egida Uniunii Scriitorilor, conform unui protocol semnat între această societate, compusă din majoritatea vechilor membri ai redacției, și Uniunea Scriitorilor; se estimează că pierderile vor putea fi acoperite „din tipărirea de cărți”, anume „seria Karl May”, acest autor fiind „acela care ne-a permis să relansăm revista. Cu suma revenită din vânzarea volumului *Spiritul din Llano Estacado* ne putem permite să trimitem la tipar un număr dublu de revistă și două cărți”), ■ Ioan Moldovan, redactor-șef al revistei „Familia”, Oradea (care se sprijină pe „ajutorul unor sponsori

locali și al Inspectoratului pentru cultură”, de ajutor fiind și „editarea eseului despre Mircea Eliade de Petre Țuțea”), ■ Ion Mircea, redactor-șef al revistei „Transilvania”, Sibiu (care, după furnizarea câtorva date tehnice – tiraj mediu: 3 500 exemplare; retur: 0; cheltuieli totale la 30 septembrie a.c.: 1 862.155,60 lei; venituri: 1 563 854,22 lei –, afirmă că revista este „căutată”, că „se cum-pără deja de la sediu”, fiind „foarte cerută și în Europa”, SUA și Asia” și că „în prezent”, merge „bine și avem speranțe în mai bine”, dar se solidarizează „cu publicațiile-surori în a pretinde Ministerului Culturii și instituțiilor competente ale democrației românești actuale de a găsi soluția adecvată pentru subvenționarea publicațiilor de profil și, deci, pentru supraviețuirea culturii naționale”), ■ Hanibal Stănciulescu, redactor-șef al revistei „Contrapunct”, București (care susține că „nu sunt probleme privind apariția revistei până la sfârșitul anului în curs” și că așteaptă „un sprijin de la fundația engleză care ne-a ajutat deja substanțial”, având „o promisiune de ajutor în bani și aparatură din partea fundației «Sörös»”, dar că „Anul următor, fără o lege a sponsorizării și fără sprijinul Uniunii Scriitorilor, e foarte posibil ca revista să-și înceteze apariția”), ■ Marius Tupan, secretar general de redacție al revistei „Lucea-fărul”, București (care susține că starea revistei „este foarte proastă, întrucât ni s-au terminat subvențiile venite de la diverși binevoitori” și că „am făcut un împrumut masiv de la Uniunea Scriitorilor, dar banii respectivi trebuie returnați”), ■ Vasile Gogea, redactor-șef al revistei „Astra”, Brașov (care declară că „În acest moment, revista «Astra» se află la capătul a două luni de concediu fără plată. Măsura a fost determinată de lipsa fondurilor necesare nu atât plății salariilor (redacția e formată la această dată doar din trei redactori), cât, mai ales, pentru editarea numerelor pe care le-am pregătit. După o lungă perioadă în care, lipsiți de subvențiile firești, revista noastră a agonizat într-un regim de auto-finanțare, s-a pus la punct un protocol cu Ministerul Culturii și Inspectoratul pentru cultură al județului Brașov, care să asigure o apariție ritmică sigură în cursul anului 1993 și realizarea programului propus pentru 1992. Problema de fond, pentru a nu mai dezvolta deja aspecte cunoscute: tarife, hârtie, tipografie, difuzare, este însă una de atitudine a «finanțiștilor» față de revistele de cultură, și ea se referă la incapacitatea sau uneori refuzul acestora de a recunoaște revistelor literare sau de cultură *statutul de instituții* cel puțin egale în drepturi cu ceea ce acum, în mod discriminatoriu, se înțelege prin această noțiune”). ■ Alex Ștefănescu, redactor-șef al revistei „România literară”, București, declară că „Începând cu numărul 20 din acest an revista a fost preluată de un proprietar particular generos și respectuos față de oamenii de cultură, Octavian Mitu. Printr-un contract el s-a angajat să se ocupe exclusiv de partea financiară a afacerii, «România literară» rămânând proprietatea spirituală a Uniunii Scriitorilor. Practic e vorba de faptul că noul proprietar nu are dreptul să se amestece în stabilirea conținutului revistei sau a componenței redacției. Din declarația sa rezultă că afacerea este (pentru el)

avantajoasă, deși pierde bani, deoarece publicația îi aduce prestigiu. În aceste condiții, considerăm că revista este asigurată din punct de vedere material pe termen lung. Este încă o dovadă că inițiativa particulară are mai multă eficacitate decât protecția oferită de stat. De un stat care continuă să rămână dator față de acest important domeniu al vieții publice”). ■ Káli István, secretar de redacție al revistei „Láto” din Târgu-Mureș, arată că respectivul mensual în limba maghiară este editat „de Uniunea Scriitorilor din România”, dar că „Din momentul în care a devenit incertă posibilitatea Uniunii de a întreține din surse proprii revistele literare editate (anul 1990), urmând ca revista «Láto» să treacă la apariția trimestrială, cu un număr de personal redus, colectivul redacției a hotărât editarea unor publicații ocazionale, realizarea și difuzarea acestora (4 titluri) rezolvând parțial și temporar plata sumelor aferente cheltuielilor imediate”, dar că „Pentru anul 1992, această soluție a devenit inefficientă din cauza conjuncturii negative datorată inflației; au crescut, în schimb, cheltuielile directe, prețul hârtiei, cheltuielile de tipografie, chiriile, salariile personalului de redacție – periclitând însăși existența revistei”; o soluție temporară ar fi fost sponsorii particulari și suma de 1 500 000 de lei asigurată de Uniunea Scriitorilor „din subvențiile alocate de guvern revistelor literare”, această sumă „acoperind doar parțial cheltuielile pe șase luni”. ■ Cornel Moraru, redactor-șef al revistei „Vatra”, anunță că „S-a semnat un protocol între cei doi editori ai noștri, prin care Uniunea Scriitorilor se obligă să ne asigure în continuare necesarul de hârtie, restul cheltuielilor fiind rezolvate pe plan local și în regim de autofinanțare: publicitate, sponsorizare, adjuvante publicistice și editoriale, credite etc. Contribuția Inspectoratului pentru cultură, celălalt editor, este substanțială. Aș zice, decisivă. Soluția mi se pare viabilă și extrem de încurajatoare în plan moral, neobligând la concesiuni și compromisuri de valoare. Dimpotrivă, avem o mai mare libertate de mișcare și o sporită transparență, inclusiv în plan financiar-administrativ sau în relația directă cu tipografia. În perspectivă însă, nu știu cât va rezista acest statut al nostru, care – trebuie să recunoaștem – este unul de supraviețuire. Criza se adâncește pe zi ce trece și stihia economicului se va repercuta la fel de brutal în cultură ca și până acum. Dar mai mult mă îngrijorează lipsa de răspundere, mergând până la totală indiferență, a forurilor și instituțiilor centrale față de soarta culturii românești. De acolo ar trebui să vină o soluție globală și echitabilă, de la ratificarea legii sponsorizării și până la repartizarea subvenției de la stat. Din câte am aflat, aceste subsidii sau ajutoare (cum vreți să le numiți) se mai dau totuși. Dar cui și pe ce criterii? Aș dori să se publice în presă lista cu *absolut toți* beneficiarii, era să zic privilegiații guvernului sau președinției”). ■ Ionel Ivașcu, administrator de publicație la revista „Euphoriion” din Sibiu, afirmă că „La ora actuală revista este subvenționată din bugetul local, prin Inspectoratul pentru cultură. Subvențiile au fost la limita acoperirii salariilor angajaților revistei. Sumele necesare pentru apariția

revistei nu sunt de la buget, ci provin din venituri proprii, rezultate din vânzare. Desigur, sunt insuficiente pentru a continua activitatea în acest sistem. Astfel că, din punct de vedere financiar, perspectivele revistei «Euphorion» sunt sub semnul întrebării pentru 1993. Pentru a putea continua, administrația locală ar trebui să prevadă în buget și subvenția pentru cheltuielile de tipar și celelalte operații. De asemenea, așteptăm din partea legislativului o lege a sponsorizării, cu precizări clare vizând atât sponsorii interni, cât și pe cei externi. Această lege este de mare urgență și importanță pentru cultura națională». ■ Vasile Dan, redactor-șef al revistei „Arca” din Arad, susține că „Ne aflăm cu toții în aceeași arcă (sau, mă rog, barcă), adică cu spatele spre direcția de înaintare, spre ziua de mâine. Vedem tot mai bine ceea ce am trăit și tot mai puțin clar ceea ce ni se întâmplă în clipa de față. Financiar, revista «Arca» este – nu cred că face deloc excepție – într-o gingașă balanță. Suntem financiar, sumar asistați de Prefectura județului, prin Inspectoratul pentru cultură, care este editor. În rest, ne compensăm prin editarea câte unei cărți, cum a fost anul acesta cazul *Cărții tibetane a morților*. Soluția pare însă conjuncturală și nesigură. Să nu ne amăgim: *atâta timp cât nu apare o lege a sponsorizării culturii profesioniste, trăim ca vai de noi, de pe azi pe mâine*». ■ Lucian Vasiliu, coordonator al revistei „Dacia literară” din Iași, arată că „Revista a fost transferată de la Uniunea Scriitorilor la Ministerul Culturii și din lunar a devenit trimestrial. Apare la Muzeul literaturii din Iași, cu sprijinul Inspectoratului pentru cultură și al unor sponsori. Perspectivele de apariție sunt pozitive. Revista e solicitată, sperăm să mărim tirajul și să tipărim suplimente de largă audiență, care să contribuie la susținerea materială a revistei. Totuși pentru supraviețuirea acestui gen de publicație și pentru eliminarea provizoratului, sunt necesare subvenții guvernamentale». ■ Gheorghe Izbășescu, redactor-șef al revistei „Zburătorul” de la Onești, susține că „Nici situația actuală, nici perspectivele nu sunt deloc roze. (...) Stăm toată ziua cu telefonul în mână pentru a cere publicitate și sponsorizare de la diferite întreprinderi din zonă, dar răspunsurile ne vin mereu aceleași: «Nu avem bani să ne plătim salariații». Iar sponsorii pe care i-am menționat în revistă până acum ar urma să ne dea banii abia de acum încolo, dacă îi vor avea. (...) Cred că ar trebui ca toți conducătorii de reviste să ne ducem la București și să facem o demonstrație la Ministerul Culturii, dacă nu chiar la Cotroceni». ■ Marta Petreu, redactor-șef al revistei „Apostrof” din Cluj-Napoca, afirmă că revista se află „într-un provizorat continuu. Care durează din ‘90, de la înființarea revistei. Concret: am trăit de azi pe mâine, de la un număr la altul. Având, iată, o condiție de excepție: e al doilea an în care ne-am finanțat singuri. Din ce? – din cărți, din reclame și sponsorizări, adică din munca proprie și din *înduplecarea* unor sponsori potențiali să devină sponsori reali. Perspective? Să existăm în continuare, în același fel. Avem o promisiune de sponsorizare integrală și permanentă din partea domnului ministru Mircea Teodor Vaida,

directorul Băncii Românești. Atâta vreme cât în România lipsește cadrul legal al sponsorizării, adică legea sponsorizării, faptul că există instituții care ne sponsorizează trebuie considerat un miracol; la fel, faptul că există oameni care înțeleg că a investi în cultură înseamnă a investi pe termen lung, în demnitatea națională”. ■ Tudor Vlad, redactor-șef adj. al revistei „Tribuna” din Cluj-Napoca, arată că „Am avut destule dificultăți, am încercat (reușind, într-o anumită măsură) să obținem venituri suplimentare prin publicarea unor cărți și publicații auxiliare, până când creșterea necontrolată a prețului hârtiei a anulat această soluție”, lipsa banilor ducând la sistarea apariției numărului trimis în acel moment la tipar. ■ Ioan Holban, redactor-șef al revistei „Cronica” de la Iași, spune că revista sa „Deocamdată, sub raport financiar, nu are probleme pentru că s-a asigurat un management care face ca balanța cheltuielilor și veniturilor să fie echilibrate. Sub egida revistei apar câteva publicații cu caracter comercial (ex. «Apostrof» și «Junior», reviste de benzi desenate, «Monalisa», revistă de artă, «Spații enigmatice», revistă de literatură s.f., «Play-back», revistă de muzică). Mai funcționează o editură care se află la al 14-lea volum tipărit (autorii își achită cheltuielile de editare). Apoi, asigurăm constant două pagini de mare publicitate și intermediem contracte de editare. Avem trei sponsori care asigură lunar o anumită sumă din cheltuielile generale. Avem speranța că vom reuși să menținem acest echilibru financiar chiar în condițiile în care Legea bugetului trecută prin vechiul parlament nu prevede nimic la capitolul «cultură scrisă». Aceasta nici nu există”. ■ Gabriel Chifu, redactor-șef al revistei „Ramuri”, Craiova, susține că „Prin eforturile personale ale redactorilor revistei, situația materială a «Ramuri»-lor este acceptabilă în acest moment și avem soluții pentru anii care vin. Sunt chiar niște perspective foarte bune despre care, însă, n-aș îndrăzni să vorbesc din teama de a nu spulbera «visul». (...) Sunt convins că o lege a sponsorizării ar simplifica enorm lucrurile”. ■ Szilágyi István, redactor-șef al revistei „Helikon” din Cluj-Napoca, arată că revista sa „face parte din categoria celor care primesc dotări financiare minimale. Uniunea Scriitorilor nu are posibilitatea să acorde nici salariile redactorilor, nici onorariile colaboratorilor și nu poate suporta cheltuielile de manoperă tipografică. În această situație, redacția «Helikon» încearcă să supraviețuiască prin încasări provenite din publicarea reclamelor și prin unele sume primite de la diferiți sponsori care se luptă și ei cu blocajul financiar, o sabie democratică de tip românesc a lui Damocles. Până când cultura românească, respectiv cultura naționalităților, nu vor primi un sprijin guvernamental pe măsura importanței acestei laturi a creativității umane, Uniunea Scriitorilor nu va putea aduce nici o schimbare în această situație nefericită. Revistele culturale care nu fac politică (...) nu pot concura cu presa scandaloasă, în schimb suntem convinși că apariția acestor reviste pur literare este și va fi o necesitate firească”. ■ Aurel Ștefanachi, directorul revistei „Moldova” din Iași, arată că „Revista «Moldova» aparține

Casei editoriale «Moldova». Ea are 6 apariții pe an. Ca noțiune de supraviețuire, editura depune eforturi pentru a-i asigura existența în spiritul adevăratelor reviste de cultură. Pentru anul viitor, doar un cataclism poate împiedica apariția revistei, cu același ritm. Sperăm, din punct de vedere calitativ, chiar mai bună”. ■ Adriana Babeți, redactor-șef adj. al revistei „Orizont” din Timișoara, declară: „Ne aflăm într-un echilibru precar... destul de bine controlat. Avem fonduri sigure de apariție încă cel puțin o jumătate de an (parte din sumă se datorează bunăvoinței unor prieteni din mari întreprinderi timișorene și câtorva firme particulare, care au înțeles că nu numai sportul trebuie să supraviețuiască; restul ei vine încă din partea Uniunii Scriitorilor) (...) Dar în câteva luni acești bani se vor termina (poate chiar mai repede cu actualele majorări de prețuri) și atunci cel mai important lucru ar fi o lege a sponsorizării. Dar și mai importantă ar fi asigurarea unei subvenții constante din partea guvernelor ce vor veni”. ■ Nicolae Oprea, redactor-șef al revistei „Calende” din Pitești, afirmă că situația e „stabilă”, dar că „Atâta vreme cât subvențiile ministeriale sunt iluzorii (cu un ministru al culturii de operetă), nu ne bazăm decât pe forțele proprii. Extindem sectorul editorial care să compenseze cheltuielile de apariție ale revistei”. ■ Sergiu Adam, redactor-șef al revistei „Ateneu” din Bacău, scrie: „Rezistăm. Ne permitem chiar să cheltuim o importantă sumă de bani organizând anual Festivalul «George Bacovia» și decernând premiile «Ateneu». Plătim însă «luxul» acesta cu sacrificii enorme. Din motive financiare am rămas în redacție doar patru oameni. Suntem nu numai redactori, ci și achizitori de publicitate, corectori, furieri, difuzori ai revistei. Toate acestea înseamnă timp, energie, nervi și adesea umilințe. E greu, foarte greu, dar altfel nu avem nici o șansă. Cred că e timpul ca oameni învestiți cu putere de decizie undeva sus sau foarte sus să înțeleagă, în sfârșit, că revistele de cultură nu pot concura cu publicațiile de scandal, sexi ori porno, și nu pot trăi din tombole, baluri și chermeze. Sunt necesare, deci, subvenții substanțiale de la stat. Am fi scutiți, astfel, de grija zilei de mâine și am putea face în liniște ceea ce știm și trebuie să facem. E, de asemenea, necesară acea lege a sponsorizării despre care se discută de atâta timp și care zace, după câte știm, într-un fișet al parlamentului. Cineva trebuie să găsească cheia acelui fișet cât mai repede cu putință. Deci subvenții și sponsorizare”.

● În „Steaua” (nr. 11-12), Ovidiu Pecican comentează, sub titlul *Clasicitatea dialogului*, volumul Monicăi Lovinescu *Întrevederi*, o „carte unde măiestria dialogului se articulează din concizia și claritatea întrebărilor și din esențialitatea și acuratețea răspunsurilor. Rezultatul? Un volum a cărui eleganță interioară nu e egalată decât de anvergura sa problematică. Le așteptăm și pe celelalte, care să-l completeze cu puzderia de informații și de personaje, ce fac din secolul XX un secol bogat de cultură românească”. □ Aurel Rău realizează un portret al poetului *Ștefan Baci*, *fără distanțe*. □ La rubrica intitulată „Contexte critice”, Florin Mihăilescu semnalează apariția unui prim volum din

În căutarea autenticității de D. Micu (Editura Minerva, 1992). □ Virgil Mihaiu scrie despre debutul lui Breban în poezie, cu *Elegii pariziene* (Editura Dacia, Cluj, 1992): *Fascinația și angoasa cuvântului*. □ Constantin Cubleşan comentează romanul de sertar al Anei Blandiana *Sertarul cu aplauze*: „Romanul Anei Blandiana este o provocare a propriului destin aflat în captivitate. (...) Nu este o carte democratică/și nici una despre democrație, ci expresia nevoii de a ieși din teluric, de a se elibera de absurd, expresia convingerii că împotriva absurdului nu se poate lupta cu armele raționalului, dar că în același timp acceptarea armelor absurdului, chiar folosirea acestuia ca unealtă, ca armă, prezintă riscul, marele risc de a pactiza în cele din urmă cu el, riscul convertirii la rațional”. □ Corin Braga publică eseu *Nichita Stănescu și starea de poezie*.

DECEMBRIE

1 decembrie

● În „Cuvântul” (nr. 48) apare, sub titlul *De unde știm noi că Elfin nu-l trombonește pe Ion Iliescu să ne ia și Bucovina?*, a doua parte a unui interviu realizat de Radu G. Țesposu cu Adrian Păunescu. „Dl. Iliescu e foarte contradictoriu. (...) Eu am ținut la dl. Iliescu și încă mai țin. Nu sunt însă de acord cu niște gesturi ale dânsului care se prelungesc, gesturi de șovăială și, ulterior, de încăpățănare. (...) Dânsul înțelege utopic ideea de reconciliere. Asta nu e reconciliere națională, să-i împaci pe hoți cu cei jecmăniți. Noi am primit de la Ceaușescu o moștenire de miliarde de dolari și suntem, după trei ani, datori cu miliarde de dolari. Unde sunt banii? De aceea fac eu opoziție față de dl. Iliescu și spun lucruri pe care dânsul le poate lua în derâdere”.

2 decembrie

● Într-un articol cu titlu inflammat-exclamativ *E inadmisibil!*, apărut în „România literară” (nr. 39), Gheorghe Grigurcu își exprimă indignarea față de alegerea lui Adrian Păunescu în funcția de președinte al Comisiei pentru Cultură și mass-media de la Senat: „Spațiu al reciclărilor surprinzătoare, Parlamentul ales la 27 septembrie ne înfățișează câțiva indivizi care ar fi trebuit să mulțumească Cerului pentru că n-au fost trași legal la răspundere pentru comportarea lor sub dictatură (...). Totul e bine, când se sfârșește cu bine. Pentru unii, chiar cu mai bine. De pildă, pentru Adrian Păunescu, uns președinte (pentru patru ani?) al Comisiei pentru cultură și mass-media de la Senat. Rămânem înmărmuriți. Nici Ceaușescu nu s-a gândit a-i da o atare demnitate principalului său poet de curte, care i-a construit, în bună măsură, gloria de mucava pătată cu sânge și i-a trâmbițat, neobosit, în patru zări vorbele demenței aducătoare de dezastru național. (...) Pentru ca bardul simbol al corupției să capete o înaltă funcție senatorială, a fost necesară în România o revoluție, au trebuit să fie răpuse viețile a multe sute de eroi. (...) Și acest

personaj a devenit un soi de *boss* al culturii românești. Măscăriciul scatofag, care ar fi fost normal să orânduiască, măcar câțiva ani, scena unui cămin cultural sătesc (cât de fericite ar fi fost victimele Gulagului să li se rezerve o asemenea condamnare!), e de presupus că va dirija orchestra valorilor noastre intelectuale, radio-televiziunaa, presa, editurile și – de ce nu? – uniunile de creație. Nu i-a fost de ajuns că ne-a batjocorit și ne-a calomniat, că s-a îmbogățit și și-a lăbărit, post-revoluționar, deja supraponderala imoralitate, că ne-a scuipat în obraz și a azvârlit peste peisajul întregii țări – ca să se vadă până hăt, departe – noroiul prin care a trecut în viteză cu Mercedesul ciocoismului său fabulos, dar ni s-a suit și pe grumaz cu o «președinție» asupra conștiințelor. Nu e prea mult? Cred că e inadmisibil!”

● Nr. 22 al revistei „Orizont” are în centru un interviu luat de Mircea Mihăieș, la New York, lui Vladimir Tismăneanu (*Partizani și partizanate. Răscrucile însângerate. Literatură și politică*): „În ceea ce-l privește pe intelectualul român... dacă îți amintești conferința din martie anul trecut de la Timișoara. Acolo, Stelian Tănase, în intervenția sa, vedea una din sursele convulsiilor post-revoluționare din România, dar și a absenței unei comunități de idei și acțiune (de tipul celor din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia), în inexistența unei «stângi civilizate». Istoria României a făcut ca «stânga civilizată» să fie extrem de slabă. Mă refer la stânga social democrată, dar și la exemple individuale ale unor scriitori. Dar într-o țară încă agrară, cu o viziune pronunțat sămănătoristă, din punct de vedere cultural, șansa acelei stângi democrate (linia Gherea, Voinea, Titel Petrescu), dar și a modernismului (și el tributar, într-un fel, stângii), era destul de firavă. Z. Ornea, Nicolae Manolescu, Eugen Simion au arătat în studiile lor reacția «romantică» (târziu romantică) și modernofobă – în fond, reacții anti-capitaliste – care au dominat primele noastre patru decenii de după război. Iar linia modernistă a fost acuzată de toate păcatele lumii – antipatriotism, trădare de neam și țară, vânzare Occidentului masonico-plutocratic, înjindovire și alte cuvinte de ocară, menite să discrediteze acea direcție pe care eu aș numi-o a «centrului rațional». «Stânga» și «dreapta» sunt cuvinte care mă irită puțin. (...) Sub Ceaușescu coarda națională a înăbușit-o deseori pe cea intelectuală. Aceasta poate să fie una din cauzele somnambulismului scriitorului român: absența unei culturi a ideilor politice, absența unei formații autentice de intelectual. Din întâlnirea politicului cu literatura ies acele «răscruci însângerate» de care vorbea criticul american Lionel Trilling. În fond, e vorba să dăm acum un verdict asupra scriitorului român. Avem oare dreptul, generația noastră? Și dacă da, cât de subiectiv va fi el, pentru că noi suntem, cu toții, mai mult sau mai puțin implicați în proces. Nimeni nu e deasupra. Dar dacă ar fi să-mi imaginez observatorul suprapartisan al secolului XXI, complet eliberat de prejudecăți, cred că dificultățile morale ale scriitorului român (ca să folosesc un eufemism) nu pot fi separate de extraordinarul machiavelism și cinism al puterii politice. Scriitorul român a

fost atras într-o capcană. Chiar și intelectulul român. Chiar și scriitorul român de factură intelectuală, camilpetrescian, să-i spunem. Ei bine, chiar și acest scriitor a avut sentimentul că, într-o relație de mutuală ignorare cu o putere interesată în recunoașterea surselor primare ale spiritului național poate să-și păstreze autonomia intelectuală. Or, aici a fost vorba de o iluzie extrem de costisitoare. (...) Nu se poate să produci adevăr trăind în minciună. (...) Era, în fond, sentimentul unei profunde insularități, al unei liupse de intuiții a destinului european”. După 1989 însă – consideră V.T. – „s-a produs un fenomen extrem de important: o deplasare a centrului de greutate al intelighenției române”: „Dinspre centru-dreapta spre un centru liberal. Nu spre centru-stânga, pentru că nu e asta. Mă refer aici la sensul tradițional al dreptei în Balcani. Ea poartă cu sine o serie de tare, care îi umplu de repulsie pe intelectualii de centru. Mai ales extrema dreaptă. Deci e vorba de a construi, cum spune Manolescu, un centru viabil în România. După atâtea extremismisme de care România nu a fost scutită, încă din interbelic”.

□ Cornel Ungureanu scrie despre traducerea românească a volumului-confesiune *Ne întâlnim la Judecata de Apoi* de Petru Dumitriu (**Petru Dumitriu, cu puțin înainte de judecata de apoi**): „Scriitorul nu aparține comandoului menit să facă ordine, din când în când, în cultura română. Dimpotrivă, tot ce scrie în această carte pare plauzibil. Rememorările sunt calme și importantul prozator trăiește umiliința celui silit să accepte. Nu are niciprivirea vulturească a lui Sorin Toma, nici aerul inchizitorial al lui S. Damian. Nu ține morțiș să revină, să-și facă loc în față, deși ar merita-o. El se află între scriitorii semnificativi ai literaturii europene. Nu și-a luat (...) un adio de circumstanță de la tovarășii săi de isprăvim proletcultiste”.

● „Luceafărul” (nr. 46) se deschide cu un editorial politic (**Și totuși, speranța**), care parafrazează ironic un titlu de Adrian Păunescu. Problema dublării bugetului acordat Ministerului Culturii este invocată ca o „speranță” ce poate veni din partea Guvernului, nu și din partea Comisiei senatoriale pentru cultură și mass media (condusă de Adrian Păunescu): „Cum nu credem posibilă în chip firesc convertirea apologeților totalitarismului la democrație, singura șansă, după opinia noastră, pentru guvernul dlui Văcăroiu ar fi să facă abstracție de existența acestei comisii. Asta nu înseamnă că suntem împotriva dialogului, care e o formă eminamente democratică de comunicare, înseamnă doar că între democrație și totalitarism nu poate încăpea nici un fel de dialog”.

□ Liviu Ioan Stoiciu acuză numirea lui Mihai Golu, „un activist FDSN”, în fruntea Ministerului Culturii (**Ministerul sfârșitului literaturii, probabil**). □ Florin Manolescu recenzează volumul lui Mircea Ciobanu, *Nimic fără Dumnezeu. Noi convorbiri cu Mihai I al României*: „Un țăran basarabean ar fi spus despre noi, românii (și Regele a reținut această observație) că «de trezit ne-am trezit, dar încă nu ne putem scula în picioare». Ar fi o tragedie ca, înaintea unei adevărate ridicări în picioare, să ne culcăm la loc, încă o dată”

(Regele în țară). □ Revista consacră un amplu grupaj îndoliat lui Radu Tudoran, recent decedat. Semnează Nicolae Prelipceanu (*De câte ori a bătut inima lui Radu Tudoran* – un profil psiho-afectiv), Mircea Zăciu (*In memoriam* – o panoramă istorică și estetică a operei) și Maria-Luiza Cristescu (*Un aristocrat într-o lume pestriță* – despre „legende” din lumea literară despre „bărbatul frumos” R.T. și despre asemănarea cu literatura lui). ■ Nicolae Prelipceanu: „În ultimii ani, mereu îl auzeam spunând că, gata, de la anul nu se va mai duce nici la mare, trebuie s-o încheie și cu asta, iar în următorul unde îl întâlneam sau auzeam că e tot acolo, la Neptun, la Casa Scriitorilor. Se spune că a iubit și l-au iubit multe femei, până în anii din urmă. Fiind un adevărat bărbat, era discret și în această privință. E drept că avea multe prietene de toate vârstele, doamne la care ne mai trimitea și pe noi, ceilalți, pentru un medicament sau o consultație (Și aici ca și până acum cuvintele trebuie luate în sensul lor propriu, nu în cel figurat, prea alunecos). Vorbea despre îmbătrânire într-un fel special, rece, aritmetic. Țin minte că am fost uluit, acum vreo șapte ani, când a afirmat că o fi obosit și inima asta a lui, după ce abătut de peste două miliarde de ori. Cum, numai atât? Ne-am mirat noi, cei prezenți. Pe urmă am făcut înmulțirile și am aflat că așa este. (...). Așadar, la 82 de ani, când inima lui Radu Tudoran a încetat să bată, ea înregistraase ceva peste 2 miliarde 906 milioane 944 de mii de bătăi. Deci trei miliarde. Sau chiar mult mai mult, căci inima unui mare scriitor cred că bate și-n contul acelora, oprite, ale atâtor și atâtor cadavre vii, glorioase și plimbându-se, încă, pe stradă, unele chiar spre a fi alese de marele electorat”. ■ Grupajul este prefăcut de un necrolog semnat de Laurențiu Ulici: „Prin moartea lui Radu Tudoran literatura română pierde pe unul dintre cei mai buni prozatori postbelici, cititorii români pierd pe unul dintre marii lor preferați. Iar generația mea – generația celor care și-au început școala în anii '50 – pierde pe cel care le-a salvat copilăria. Poate să pară o vorbă mare, dar noi știm că e chiar adevărul. Nouă cărora «eliberatorii» răsăriteni și zeloasele lor slugi autohtone ne hărăziseră o educație artistică întemeiată pe cultul «marelui Stalin», pe «eroismul» comunist al atâtor Trubaciov, Cosevoi, Matrasovi Maleev, Timur sau Kosmodemianskaia, întâlnirea cu numele și personajele din *Toate pânzele sus* ne-a adus șansa descoperirii omului ca om adevărat (...) departe de imaginea mincinoasă a adolescentului superman devorat de idealuri și de o ideologie intolerantă și aberantă (...). Îi datorăm și lui Radu Tudoran această locuire a noastră în copilărie. Și-i mulțumim simplu: neuitându-l”.

3 decembrie

- Gabriela Adameșteanu dialoghează în revista „22” (nr. 48) cu Ana Blandiana („*Acum într-adevăr îmi dau seama că Alianța era a noastră*”) pe subiecte legate de disensiunile dintre Alianța Civică și Partidul Alianței Civice.
- Virgil Nemoianu scrie despre *Istoria...* lui I. Negoițescu (*I. Negoițescu și*

istoria literară a românilor): „Negoîtescu a făurit planul unei istorii a literaturii române înainte de 1964, și anume în cei trei ani pe care i-a petrecut în închisoare. Acolo l-a prezentat, pare-se fără succes, intelectualilor din celulă. (...) / Evident, nu e greu să distingem iute defectele isoriei lui Negoîtescu. Ea nu se înscrie în normele științei literare: lipsesc bibliografiile, lipsesc referințele critice. Contextul socio-istoric e sugerat cu zgârcenie excesivă, metodologiile moderne, semioticile culturale sunt ignorate cu desăvârșire, axiologia domnește în chip autoritar. Scriitura e de o încruntată splendoare, precizia se învecinează cu obscuritatea. (...) / Avem în schimb o carte a erei comuniste, austeră și amară, îndârjită în apărarea frumosului și a binelui, o carte îngrijorată de soarta culturii române, o carte a naufragiului și a izolării. (...) Într-un fel, este un manual de auto-critică națională. (...) / Într-adevăr, tema aceasta a autorilor și criticilor români ca instanță continuă de contestare a societății și a națiunii lor, ca un *basso continuo* al suspiciunii conștiinței naționale (dedublată) față de sine revine insistent în paginile opului lui Negoîtescu. (...) / Nu se mulțumește însă cu atâta Negoîtescu. Atunci când aceste personaje de vază ale operei sale nu se înscriu cu mâna proprie în tematica procesului de sfidare și de interogare critică, de punere sub semnul întrebării. Cazul cel mai proeminent este cel al poetului romantic de secol 19 care a ajuns de vreo câteva decenii încoace prescurtare stenografică a identității naționale. Într-adevăr, astăzi o obiecție la adresa lui Eminescu este percepută de majoritatea intelectualilor români ca o declarație de război împotriva «ființei naționale». (...) / Dacă Eminescu însuși nu este scutit de astfel de rezerve, cu atât mai reliefate apar ele când e vorba de alții, fie în propozițiile scurt retezate folosite pentru Văcărești, Vlahuță, sau Eftimiu, fie în criticile implicite sau explicite la adresa unor Nicolae Iorga, Nae Ionescu sau Ion Barbu. (...) / Cum am putea rezuma mai bine și mai concis toate aceste trăsături distinctive ale *Istoriei* lui Negoîtescu decât prin cuvântul «anticanonic»? Cultura română, societatea română, deci inevitabil și literatura română se află azi într-un moment de răscruce al existenței lor: ele au toate nevoie de restructurări foarte adânci, de reorientări existențiale, dacă vor să se înscrie în configurația democrației globalizate a secolului 21 și dacă nu vor cumva să rămână la marginea drumului sau să se vadă supuse pericolului dispariției. Ei bine, în aceste condiții, un proces de revizuire generală, radicală, a trecutului istoriei culturale românești devine o împreioasă necesitate. (...) / Îmi permit însă în concluzie următoarea critică: nu de faptul că sunt prea instigatori sau cutezători se cade să-i certăm pe autori ca I. Negoîtescu, ci pentru că nu sunt mai intransigenți, mai tăioși, mai contestatori, mai inventivi. O viitoare societate democratică românească are nevoie de imagistică și de discursuri radical modificate, iar nu de un trecut al obișnuințelor trândave, al repetițiilor instituționalizate”.

4 decembrie

● Nr. 49 al revistei „Literatorul” are pe prima pagină un text de „antropologie filosofică” al lui Petre Țuțea: *Omul*. Despre Petre Țuțea și volumul său de convorbiri – realizat, cu puțin timp înaintea sfârșitului, în locința sa din strada Șipotul Fântânilor, împreună cu tânărul teolog Radu Preda – scrie Eugen Simion (*Petre Țuțea*). Dincolo de considerții despre meritele și defectele intervievatorului (care uneori, din râvnă de discipol, „umflă frazele și caută nivelul de sus al adjectivelor”), centrul de interes îl constituie figura „filosofului oral”, plasat pe fundalul de gândire al generației sale trăiriste, cu următoarea concluzie: „Omul este, oricum, mai interesant decât ideile sale, *discursul rugător* trăiește doar prin personajul pe care îl exprimă. În fond, Petre Țuțea este fratele risipitor dintr-o generație strălucită pe care politica a spulberat-o. Ea s-a refăcut greu și, după ce a trecut prin pușcărie sau exil, și-a impus prin câteva personalități opera majoră. Petre Țuțea aduce la acest capitol intelectual comun oralitatea lui de multe ori surprinzătoare, creștinismul și dârzenia lui de țaran muscelan trecut prin școli înalte și sastisit repede de ele. Ce rămâne după el? Rămâne, desigur, legenda lui, rămâne în amintirea prietenilor săi personajul original care a fost, rămân, în fine, un număr de reflecții morale din care deducem că o credință dreaptă este de o mie de ori mai prețioasă decât un car de cărți. Dar, la urmă de tot, după ce ai văzut atâta îndoială față de cultură, te întrebi dacă filosoful ar fi ajuns la ideea mântuirii prin credință dacă na-r fi citit carul de cărți... Fie chiar și pentru a-și da seama de inutilitatea lor. Proust avea o vorbă: numai oamenii inteligenți au dreptul să nege din când în când puterea inteligenței”. □ Pe contrapagină, același Eugen Simion scrie un text *in memoriam* (fără titlu) despre Ion Băieșu: „A dispărut de curând un scriitor talentat și un om fermecător prin inteligența și umorul lui de bună calitate. Moartea lui, prematură, a coincis cu apariția filmului realizat de Lucian Pintilie după *Balanța*, roman publicat de Ion Băieșu în 1985. Stranie coincidență... Am scris de multe ori despre piesele și povestirile lui și n-am ascuns simpatia și prețuirea pe care am avut-o pentru acest buzoian, mic la stat, cu fantezia bogată și ironia pătrunzătoare. Avea vocația prieteniei și, oriunde se ducea, Băieșu găsea prieteni vechi și statornici și își făcea prieteni noi. Era cunoscut în mediile sportive, avea amici fideli printre pictori și barmani, cunoștea bine pe oamenii de teatru și în casa lui (de pe Maria Rosetti) puteai întâlni într-o seară oameni de afaceri din Istanbul, un general și două-trei vedete ale tinerei (mereu tinerei) noastre cinematografii, un nepot din Buzău și un fin dintr-un cartier bucureștean. (...) Treburile îl duceau, în aceeași zi, pe Ion Băieșu la Casa Scriitorilor, la un meci de fotbal, la instituția de cultură numită *Moldova*, unde bea o bere cu sectoristul, la Teatrul Național, unde asista la o repetiție, și, inevitabil, drumurile scriitorului treceau în aceeași zi și pe la Bufetul de la Șosea, opera arhitectului Mincu, acolo unde avea întâlnire cu Fănuș Neagu, cel mai bun prieten al său... Împreună formau un cuplu

original, și cine va scrie istoria vieții literare postbelice trebuie să acorde un spațiu larg acestor amici inseparabili, plini de haz, cu o ironie mușcătoare, «petrecărețiu», în sensul nobil al lui Anton Pann. El și alții (de la Nichita Stănescu la Nicolae Velea) fixează un stil de viață într-o epocă austeră, plină de constrângătoare programe privitoare la etica și echitatea «omului nou». Ion Băieșu și amicii săi voiau să trăiască însă după *stilul vechi* și au reușit, în bună măsură, ocolind cu abilitate preceptele moralei oficiale”. □ Lucian Chișu publică un comentariu despre Ion Băieșu pornind de la culegerea sa de proză scurtă *Tristețea vânzătorului de sticle* (***Fals tratat de logică elementară***): „Singurii noștri scriitori comici în contemporaneitate au fost și rămân Teodor Mazilu și Ion Băieșu, autori de talent uriaș, al căror spirit continuă tradiția literară românească în această direcție. (...) În *Tristețea vânzătorului de sticle*, Ion Băieșu se apropie vizibil de *Momentele și schițele* lui Caragiale. (...) Subtextul, jocul aparențelor, limbajul fabulistic gradual (...) sunt, alături de stăpânirea perfectă a economiei genului scurt, armele redutabile ale literaturii scrise de Ion Băieșu într-o perioadă când lipsa de profunzime, accentul pe limbajul colorat și factorul direct aducativ al comicului se întâlneau în majoritatea paginilor scrise în acest registru”. □ La „revista revistelor”, „Diac tomnatic și alumn” atacă vehement un articol din „Evenimentul zilei” din 30 noiembrie, unde „stafia care a bântuit prin mai multe redacții și răspunde la numele Grid Modorcea anunță că domnii Eugen Simion și Fănuș Neagu au dat buzna în cabinetul ministrului Culturii, dl. Mihai Golu, a doua zi după instalarea acestuia, ca să-i ceară deblocarea salariilor pentru redactorii «ziarului falimentar <Literatorul>». Se impun următoarele precizări: cei doi *au fost invitați* de dl. ministru care le-a vorbit despre înființarea unui Consiliu consultativ al ministerului, alcătuit din personalități ale științei, culturii și artei. – discuțiile s-au axat și pe soarta deloc de invidiat a celor 21 de reviste – inclusiv «ziarul» «Literatorul», care nu mai pot vedea lumina tiparului din lipsă de fonduri. Este cel puțin curios că Modorcea își închipuie că invitații domnului ministru ar fi putut să pledeze numai în favoarea redactorilor de la «Literatorul». Dovadă că la emisiunea televizată privind soarta revistelor Ministerului Culturii dl. Fănuș Neagu, alături de scriitorii Nicolae Breban și Galfalvy Zsolt, a ridicat problema subvenționării tuturor revistelor de cultură. Dar neobrăzarea lui G.M. nu cunoaște limite. Ziarul «Literatorul» este revistă săptămânală. În caz că salariile ne vor fi deblocate (dl. ministru Golu a promis acest lucru, contrar declarațiilor bezmetice ale lui G.M.), vom face o chetă și vom plăti un doctor pentru realizarea unei grefe constând dintr-o boabă de creier și un petec de bun-simț pe una din părțile componente (nu e vina noastră că individul se compune numai din părți dorsale) ale strivitelui de tren, tramvaie, uși metalice și două convoaie de căruțe Grid Modorcea. Și mai propunem «Evenimentului zilei» să-l înscrie pe dihorul însăiulat pe două ciolane de bou fără măduvă, Grid Modorcea, la ajutoarele de Crăciun pentru handicapați”.

● Revista „Tribuna” (nr. 48) publică un grupaj despre Constantin Noica, incluzând un text al lui Adrian Marino, *Gânduri despre Constantin Noica*, pagini de corespondență Noica-Marino din anii '70-'80 și o recenzie a Diane Adamek la *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru* (Editura Humanitas, 1992). □ A. Marino despre „cazul Constantin Noica” (pe care îl discutasese în câteva articole din revista „22” – octombrie 1992): „N-am întreprins o «polemică» și nici o «demolare», ci doar o analiză critică, strict independentă. Ne-a interesat să dezvăluim cauzele și efectele care au făcut ca un mare spirit să intre în dialog cu regimul trecut, fie comunist, fie legionar – colaborarea din anii '40 la publicația «Buna Vestire»). Atât și nimic mai mult. Destui intelectuali români au trecut prin dileme, situații, procese de conștiință și reacții asemănătoare. Iată de ce am socotit *Cazul Noica* drept «simbolic». (...) Ne-a preocupat un singur capitol, după noi capital: situația într-adevăr simbolică a unui mare intelectual român care a căutat să supraviețuiască sub regimul trecut, să existe cultural și chiar să creeze, pentru el și alții, în condiții disperate. Ne-a interesat să aflăm cauzele ideologice și psihologice ale «colaboraționismului» lui Noica. Nici să-l «acuzăm», nici să-l „apărăm», ci doar să-l înțelegem cu toată obiectivitatea și răceala de spirit de care am fost capabil. Întreprindere deloc ușoară”. □ Sanda Cordoș recenzează volumul Adrianei Georgescu *La început a fost sfârșitul (Privirea de început și sensul istoric)*, iar Mihaela Ursa – cartea lui Al. Piru *Surzătorul Alecsandri*, apărută în 1991, la Editura Minerva (*Un nou Alecsandri*).

● Sub titlul *Un moș Teacă sclerosat*, C.V. Tudor publică în „România Mare” (nr. 126) un pseudo-necrolog – „pomană în viu” pentru Radu Theodoru, „cel care a disparut dintre noi, regrete interne și externe”: „Escrocul Radu Theodoru n-a trădat PRM, ci a trădat România! Suntem informați că acest dogmatic stângist – care a acuzat conducerea partidului, pe Vadim Tudor și a demisionat ca vicepreședinte PRM – a fost împins de la spate pentru a dinamita în interior partidul nostru”. □ Un text intitulat *Profanarea Academiei Române*, semnat Dr. Ioan Marinescu, se referă la primirea rabinului șef în Academie.

6 decembrie

● Într-un interviu acordat Savianei Stănescu pentru „Adevărul literar și artistic” (nr. 145), Mircea Martin afirmă în legătură cu raportul politică-literatură-morală: „Nu pot face abstracție de calitatea umană a omului care face politică”. „Dictatura și cenzura au obligat creatorul la un efort extraordinar de concentrare și de adevărare a mijloacelor. (...) Constrângerea permanentă, omniprezentă provoacă o reacție care, chiar dacă nu era de opoziție fățișă, structura într-un anume fel conștiința artistului, a criticului, îl făcea să se replezească pe pozițiile ferme ale profesiei sale și să le apere. Atuul principal al artiștilor din Est față de colegii lor din Occident a fost tocmai această motivare. Această motivare a fost, de fapt, rațiunea existenței și supraviețuirii

noastre intelectuale, din această cauză am rămas aici și am rezistat. Am crezut că suntem mai utili aici decât aiurea.” Și încă: „Se vede cu ochiul liber ce se întâmplă în jurul nostru: Uniunea Scriitorilor a fost o instituție extrem de puternică – nu prin privilegiile pe care i le-a acordat regimul, ci prin drepturile pe care și le-a câștigat criticându-l, sfidându-l. Acum ea își pierde treptat din importanță, unitatea scriitorilor este, la rândul ei, pe cale de dispariție. Artiștii, scriitorii se simt mai puțin motivați și în plan personal, în sensul că fiecare poate să spună orice, fără ca ceea ce se spune să mai producă impactul acela extraordinar din anii trecuți”.

7 decembrie

- Dan C. Mihăilescu semnează în LA&I (nr. 48) un articol intitulat *Să fie oare Noica răul deplin al culturii române?*, pornind de la un dialog între Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu apărut în nr. 6-7-8/1991 al revistei „Euphorion” și de la cele patru articole despre „Cazul Constantin Noica” publicate de Adrian Marino în revista „22” (de-a lungul lunii octombrie 1992).

8 decembrie

- La rubrica „Who’s who” din „România liberă”, Adrian Socaciu notează lângă „portretul” lui N. Manolescu: „Parlamentarii fedeseniști, care cred încă, așa cum au învățat la vremea lor (care au apucat s-o facă) despre Beniuc c-ar fi cel mai mare poet român, se întreabă uneori ce caută un critic literar în Senat. Păi, e simplu: rolul său ar fi să-i convingă pe Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor să-și mute literatura de proastă calitate de la tribuna parlamentară în volumele sau revistele proprii. Numai atât dacă ar reuși Nicolae Manolescu, și tot ar binemerita stima nației. Acum numele criticului este citat în legătură cu mișcarea liberală. Și aici se anunță o confruntare serioasă: Radu Câmpeanu-Dinu Patriciu-Nicolae Manolescu. Va reuși liberalismul?”.

- Sub titlul *Politica trece, cultura rămâne*, este publicat în „Dimineața” un interviu acordat de Eugen Simion Laurei Nani și Milicăi Vișan. Comentând afirmația Monicăi Lovinescu potrivit căreia „autonomia esteticului ascunde o mare lașitate și că în general esteticul este o diversivune”, Eugen Simion aduce drept contra-argument însuși poziția din 1940 a lui E. Lovinescu, care „apăra ideea maioreșciană a autonomiei esteticului într-un moment de mari confuzii în viața literară, moment asemănător, în unele privințe cu cel de acum. (...) Imperativele epocii (...) sileau pe criticul literar să renunțe la principiile lui și să se alăture «cetelor de voinici». E. Lovinescu nu a făcut totuși acest lucru și, îngrijorat să nu se confunde planurile, a invocat degetul de lumină a lui Maiorescu și a pus literatura sub protecția autonomiei esteticului. Nu vă spune nimic această consecvență? Mie îmi spune mult. Și anume că în judecata de valoare nu putem renunța la criteriul esteticului. Când el nu funcționează se încurcă limbile și mediocritatea vine la putere în artă”.

● În „Azi”, Geo Constantinescu reamintește de *Centenarul unui mare scriitor uitat, Cezar Petrescu* (născut 1 decembrie 1892). „După instaurarea regimului comunist, Cezar Petrescu n-a mai putut crea nimic original. Cenzura absurdă l-a privat pe scriitor de libertatea atât de necesară creației literare. A realizat câteva traduceri, unele deosebit de importante, iar romanul său, *Vladim sau drumul pierdut* a apărut mutilat, ba chiar (după unele surse) terminat, în linie specifică, de editorii înșiși, la un an după moartea scriitorului, în 1961”.

● Sub titlul *Virgil Ierunca nu are voie să se întoarcă în satul său*, Cezar Andreescu publică în „Cuvântul” (nr. 49) un articol despre primarul comunei Lădești, județul Vâlcea, Brândușoiu, care, respectând „ordine superioare”, nu i-ar fi permis lui Virgil Ierunca să-și viziteze satul natal. □ Radu G. Țeposu și Ioan Buduca realizează un interviu cu Nicolae Manolescu: *Când ceva nu merge bine în Convenție, lumea aruncă vina pe Particul Alianței Civice*. N.M.: „Ceea ce nu vrea să înțeleagă actuala conducere a Alianței este că, deși ne numim PAC, nu suntem în nici un fel subordonați AC-ului. Suntem un partid care-și are politica lui. (...) Dorința Anei Blandiana de a ne impune politica Alianței nu mi se pare corectă. (...) N-aș putea spune acum pe ce se bazează conivența PNT-CD-AC. Poate pe relația de simpatie dintre Ana Clandiana și dl. Coposu, poate pe alte afinități. Mi-e greu să cred, totuși, că Ana Blandiana, care este ceva mai tânără decât mine și cu care am combătut, într-un fel, în fostul regim, de pe alte baricade decât dl. Coposu, poate avea simpatii politico-ideologice mai apropiate de acelea ale dlui Coposu decât de ale mele. Nu cred că e vorba de simpatii politice aici, ci, pur și simplu, de simpatii personale”.

9 decembrie

● Alex. Ștefănescu publică în „România literară” (nr. 40) editorialul *Critica literară merge mai departe*: „În ultimii trei ani, mulți critici literari au abandonat critica literară. De ce? Poate și din cauză că mulți directori de edituri tehnice și-au părăsit posturile. Dar nu este cazul să căutăm acum o explicație. Faptul, oricum, s-a consumat. Cert este că, în momentul de față, armata de critici literari are efectivele sensibil reduse, ceea ce poate duce la un dezechilibru de forțe în eternul război cu scriitorii./ Totuși, cei care deplâng (cu sau fără ipocrizie) situația exagerează. Mai sunt și critici activi. Și, în plus, apar sub ochii noștri noi critici, din rândurile tinerilor./ (...) La «România literară» au venit în ultima vreme – dint-un impuls interior sau dând curs invitației noastre – mulți tineri dornici să scrie critică literară. Pe unii ni i-a recomandat minunata doamnă Antoaneta Tănăsescu, de la Universitatea din București, un fel de zână bună a celor cu talent și fără nume. Pe alții i-a descoperit, tot printre studenți, domnul Nicolae Manolescu, combinație rar întâlnită de pedagog și nonconformist, care, având și șansa de a fi în relații dintre cele mai bune cu directorul «României literare», i-a ajutat să-și facă loc în paginile

revistei. Iar alții, în sfârșit, au apărut pur și simplu în redacție și ne-au convins cu textele lor./ Așa s-a format o echipă de tineri critici literari – cei mai mulți studenți – care gravitează în prezent în jurul revistei. Dintre ei, au reușit să se impună: *Andreea Deciu* (care între timp a devenit și colega noastră, fiind angajată ca redactor), remarcabilă prin competență (printr-un grad de competență neverosimil la vârsta ei), prin inteligența de o mare suplețe, prin gustul sigur, prin precizia cu care folosește limbajul critic; *Claudiu Constantinescu*, ironic, visător și risipitor, capabil să facă un spectacol plin de farmec până și din denunțarea lipsei de valoare a unei cărți; *Fevronia Novac*, care are ca principale atuuri sagacitatea și maliția; *Mihai Iacob*, un analist riguros și lucid, cu aptitudini de teoretician; *Romanița Constantinescu*, distantă față de textele comentate și tocmai de aceea capabilă să le sesizeze individualitatea (asemenea iubitorului de pictură care, în fața unui tablou, face câțiva pași înapoi ca să-l poată vedea cu adevărat)./ (...) Datorită lor, în scurtă vreme, și paginile cu titlul generic *Actualitatea literară* (...) vor căpăta o nouă înfățișare. (...)/ Avem o nouă echipă de critici, avem proiecte. Critica literară merge mai departe”. □ În articolul *Drapelul conformist (I)*, Mircea Mihăieș scrie: „Nu se mai suflă o vorbă deapre «idealurile revoluției din decembrie» și nici despre mult lingușita «revoluție a tinerilor». E suficient să arunci o privire Guvernului României ca să te edifice cât de tineri sunt miniștrii-revoluționari. E destul să deschizi ușa Parlamentului – unde miroase de trăznește a zi de pensie – ca să te lămurești urgent pentru cine au murit tinerii. Într-un fel naiv și miop, noi așteptăm miracolul tocmai de acolo de unde el nu poate să vină. Ce motivație de a schimba societatea poate avea pensionarul reactivat și înveșmântat peste noapte în toga senatorială? Ce mai poate el aștepta de la viitor ca, la rândul-ne, să așteptăm ceva din partea lui? Principala activitate parlamentară a multora dintre starurile vârstei a treia e moșiala în așteptarea unei pensii mai consistente și tupilarea după cefe groase și spatele extralargi alo activiștilor care au invadat FDSN-ul”.

● În nr. 47 al revistei „Luceafărul”, la nouă ani de la dispariția lui Nichita Stănescu, Dan Laurențiu scrie o tabletă emoționată despre prietenul său: „Unde ești tu, Nichita Stănescu? Cine te mai gustă, cine te mai aude, cine te mai vede așa cum, odinioară, în adâncul unui loc hiperboreic, într-o mansardă pusă la subsuoara Soarelui, Gabriela?” (*Acela ești tu!*) □ Alexandru George publică a șasea parte din serialul său despre *Criza istoriografiei literare*, examinând geneza, adăugirile, dedesubturile politice și implicațiile contextuale din *Istoria...* lui G. Călinescu. □ Florin Manolescu comentează volumul de publicistică din exil al lui Mircea Eliade, *Împotriva deznădejdiei*: „Întemeiată pe câteva concepte pe care le-am tutut întâlni în mai toată opera științifică și pornind de la o voință de a construi pe care înaintea lui n-au mai avut-o decât marii noștri polihistori (Cantemir, Hasdeu, Eminescu, Iorga), publicistica de exil a lui Mircea Eliade are în plus un impresionant fior mesianic, un rar simț

al anticipării istorice și o putere de convingere ieșită din comun” (*Păcatul deznădejdiei*). Editorialul politic de pe prima pagină se intitulează *Invitație la somn?*: „Cum privatizații noștri de azi sunt în majoritate foști exponenți ai structurilor regimului totalitar, s-a creat situația unică în Europa de Est prin care obstacolul major în calea adevăratei privatizări îl constituie chiar pseudo-privatizarea, «ciocoizarea» – cu un termen autohton – a celor ce se găsesc astăzi pe partea de teren politic a guvernanților. Ca atare, a clama sloganul – altfel firesc – al trasului comun în aceeași direcție echivalează cu a chema opoziția să închidă ochii la acest adevăr propriu României postcomuniste. Înseamnă, repetăm, o invitație la somn, pe care nici un cetățean lucid al acestei țări, cu atât mai mult opoziția parlamentară, nu o poate primi decât prin refuz. Cu cât se va înțelege mai repede și mai corect sensul acestui refuz, cu atât crește posibilitatea ca sloganul amintit să devină benefic pentru viața noastră. Altfel, nu”.

10 decembrie

● În nr. 49 al revistei „22” citim un interviu (realizat de Rodica Palade) cu Stelian Tănase, primul redactor-șef al revistei: *„Regret foarte mult că m-am amestecat în viața publică”*. Printre subiectele atacate: o evocare a revistei „22”, scurta aventură reprezentată de revista „Acum”, locul lui Stelian Tănase în Partidul Alianței Civice, ruptura dintre AC și PAC, relația dintre politic și morală.

11 decembrie

● În nr. 50 al revistei „Literatorul”, Eugen Simion scrie despre volumul de poeme *Călător de profesie* al lui Mircea Petean (*„Catedralele memoriei” și alte călătorii...*): „Autorul *Călătorului de profesie* mi-a făcut, realmente, o surpriză cât se poate de plăcută. Ardealul continuă să trimită talentați poeți ironiști și fanteziști care trăiesc în preajma marilor mituri. Cine a spus neadevărul că ironia intelectuală este proprietatea exclusivă a spiritului muntenesc?”. □ Într-un articol intitulat *Totalitarisme*, Dumitru Micu problematizează, cu numeroase exemple din istoria culturii și instituțiilor, „compromiterea cuvintelor”: „Nimic nu-i mai tragic, reflectează cineva în *Sertarul cu aplauze*, romanul Anei Blandiana, decât pervertirea cuvintelor, decât alterarea sensului lor. (...) Zadarnic afișăm cuvinte nobile, dacă le golim de sens sau le schimbăm înțelesul! Litera oamoaară. Doar spiritul dă viața”. □ Valeriu Cristea semnează un articol polemic la adresa „criticilor săi” (*Cine mă judecă...*), oprindu-se, cu precădere, asupra lui Eugen Uricaru: „Sunt, am ajuns, se știe, unul din scriitorii cei mai «înjurați» (adeseori ghilimelele pot să lipsească liniștite) în presa noastră «literară» (aici, în schimb, ghilimelele sunt obligatorii) – și nu numai. Nu pot să mă plâng. Atenție mi se dă. Chiar prea multă. Motivul invocat de (hai să zic așa) criticii mei: că aș fi criptocomunist.

Atunci să mi se recunoască, măcar, consecvența. Căci criptocomunist am fost și în timpul regimului comunist, de vreme ce nu am intrat, nu am vrut să intru în PCR, nu am deținut funcții, nu m-am bucurat de avantaje. Motivul real: că și după revoluție am refuzat să intru în partid, în partidul – tot mai mare și mai tare, tot conducător, tot unic – anticomunist bolșevic al Uniunii Scriitorilor – prescurtat PA-C(b) al US. Încercând o categorisire, constat că cei care mă judecă, indignați până la Dumnezeu de atitudinea mea, sunt foștii mei cenzori, foștii secretari BOB, foști activiști, foști fii de activiști, foști securiști, foști securiști trecuți în slujba serviciilor secrete străine, foști ceaușiști și ceaușiste, oficianți ai cultului personalității, foști «prieteni» care se dădeau de ceasul morții ca să mă convingă să intru în partid, foști (și actuali) privilegiați, foști «disidenți» cu protectori și Moși Crăciuni nomenclaturiști, foști colegi de redacție care nu suflau o vorbă când subnasul lor se petrecea o nedreptate, șmecherii dintotdeauna (...). Era să-i uit pe scriitorii nemulțumiți de modul în care am scris despre ei (sau pentru că n-am scris niciodată despre ei). Era să-i uit și era păcat, deoarece cazul lor ne arată că, totuși, revistele noastre literare ne arată că sunt preocupate nu numai de politică, ci și de... cultură. Aflu, de pildă, cu mare întârziere, că – vigilant până și la Atena sau la Roma, pe unde își plimbă spiritul opozant – Dl. Eugen Uricaru, scandalizat de opțiunile mele politice, m-a criticat, prin toamnă, într-o revistă bucureșteană. N-am scris niciodată despre cărțile d-lui Eugen Uricaru, deșiam citit câteva dintre ele. Și nu am scris pentru că mi s-a părut că romanele lui ilustrează (...) *falsa literatură bună*. Recenzând în 1990 *Scriitori români de azi*, IV, mi-am îngăduit să-i fac o întâmpinare autorului care, în cartea sa, consacra generos un capitol și prozatorului Uricaru, în sensul că eu nu l-aș fi comparat pe micul nostru compatriot cu un prozator de talia lui Okudjava. (...) De fapt, mi s-ar explica, d-l Eugen Uricaru, fiind un anticomunist, e normal să te înjure pe d-ta, criptocomunist. Orice ipoteză de răfuială scriitoricească trebuie, deci exclusă din această polemică pur politică... Așa e, numai că... Numai că, d-l Eugen Uricaru a fost (ca să mă exprim eufemistic) mult mai aproape de regimul comunist decât subsemnatul și numai împotriva comunismului nu s-a gândit să lupte fostul secretar BOB. Desigur, cunosc bine noua teorie potrivit căreia cnu contează ce-ai făcut ieri, contează doar ce faci azi. O cunosc, dar, firește, n-o pot accepta. Căci e absurdă. Oare Dumnezeu ne va judeca pe felii, pe perioade biografice? Mă tem că nu. Iată deci cam cine sunt încruntații decși să mă judece (și să mă condamne). De ce consideră, *tocmai ei*, că au dreptul s-o facă, pentru mine va rămâne un mister de nedelegat. Să fiu judecat, nu mă împotrivesc. Dar nu de oportuniști de teapa și tupeul d-lui Eugen Uricaru". □ Sub titlul *Un Parlament literar la Focșani*, sunt consemnate următoarele: „Decernarea a numeroase premii literare (unor «consacrați», dar și debutanților), dezbateri și întâlniri cu publicul, acțiuni culturale desfășurate în zona de confluență a muzicii, picturii și poeziei, au marcat, pe 5 și 6 decembrie, noua

ediție a cunoscutului «Concurs literar de la Dragosloveni». Punctul culminat al manifestărilor l-a reprezentat colocviul desfășurat la sediul Consiliului județean din Focșani, printre participanți fiind prezenți și oameni politici vrânceni. A fost constituit ad hoc un adevărat parlament literar format din co-președinții scriitorilor români, Mihai Cimpoi și Mircea Dinescu, din nume de prestigiu ale culturii (Eugen Simion, Al. Piru, Fănuș Neagu), reprezentanți ai revistelor «Literatorul», «România literară», «Porto-Franco» (din Galați), «Literatura și arta» (din Chișinău), «V» (din Focșani), poeți, istorici literari, prozatori de pe ambele maluri ale Prutului, dintre care îi mai amintim pe Gh. Istrate, Leo Butnaru, Ion Vatamanu, Ion Roșu. Pentru prima dată după aproape trei ani, scriitori aflați, unii față de alții, într-un impas de comunicare, auau descoperit cu plăcere că împărtășesc în multe dintre problemele ce frământă azi viața literară, aceleași opinii”. □ Pe prima pagină, în articolul *În loc de an literar*, Gheorghe Tomozei deplânge degradarea mediului literar: „Premiile, câte mai sunt (continuăm să fim singura țară, totuși, europeană fără un Premiu Național) se acordă după criterii marcat politice și sunt, în plan pecuniar, ridicole”.

● Nr. 49 din „Tribuna” stă sub semnul Ideii Naționale, readucând în atenție scriitori ardeleni și oameni politici devotați acestei Idei. Din sumar: articolul *Un Rebreanu tragic*, semnat de Liviu Malița, alături de un text rebrenian, *Ardealul; Cezar Petrescu și Marea Unire* de Ion Buzași; *Clujul lui Cezar Petrescu* de Mircea Popa; articole despre O. Goga și Iuliu Maniu. □ Ioan Mușlea schițează o *Istorie a franc-masoneriei în România*. □ Constantin Cubleșan scrie despre *Despărțirea de Radu Tudoran*.

12 decembrie

● Se publică în „România liberă” poezia inedită *La o clepsidră*, „scrisă pe pânză, «în mai», semnată Nichita Stănescu” și păstrată în atelierul pictorului Ștefan Câlția. Pânza a fost expusă, „sâmbătă 12 decembrie”, la Galeria Academiei de Arte Frumoase din București, „unde, cu poezie, cu muzică și cu vin, studenții și profesorii Academiei de Arte, membrii Fundației «Nichita Stănescu» din Ploiești și invitații lor au vorbit despre Nichita” cu prilejul împlinirii a „nouă ani de la plecarea poetului”. □ Laurențiu Ulici se arată surprins de numărul mare de debuturi cu volume de poezie („douăzeci și patru am numărat eu”): „Nu cred că greșesc dacă spun că la originea acestei neașteptate situații favorabile cărții de poezie se află caracterul conservator al mentalității noastre (editori, cititori, autori) care n-a dislocat din structurile ei ideea nevoii de poezie, mai bine zis n-a dislocat-o pe măsura imperativului economic impus de tranziția spre economia de piață”.

13 decembrie

● Sub titlul *„Am optat pentru «Incitarea la toleranță»”*, „Adevărul literar și artistic” (nr. 146) publică un amplu interviu cu Eugen Simion. „Ce n-au putut

reconstitui criticii literari până acum este istoria vieții literare postbelice. O istorie corectă, fără mistificări, a epocii, nu numai a unui deceniu sau altul. (...) Trebuie să scriem în chip obiectiv istoria tragică a vieții intelectuale românești, de la 1944 la 1990. Numai așa vom putea arăta generațiilor tinere de azi și celor care vor veni după noi tragedia reală prion care a trecut lumea românească după cel de-al doilea război mondial. Mai mult decât atât: nu ne vom putea înțelege pe noi și ceea ce noi am făcut, bine sau rău, în deceniile anterioare, dacă nu vom reconstitui istoria postbelică în toitalitatea și complexitatea ei. Pamfletele partizane, culpabilizările colective reprezintă, după mine, o fugă de conruntarea reală cu tragedia care a lovit națiunea română. Ar fi poate o explicație de ce unii vor să spună că, aici, a fost un pustiu al spiritului și că critica literară a «dezertat» de la îndatoririle ei. Criticii literari n-au dezertat, dimpotrivă, au pus în joc talentul și forța lor morală pentru a face, repet, ca literatura română să iasă din groapa în care a fost băgată. Că unii dintre ei au făcut compromisuri, este adevărat. Să vedem cât de mari și în ce scopuri... (...) Literatura română a depins enorm de fluctuațiile politicii. Iată de ce, azi, eu nu sunt atât de încântat când observă că, după ce a trecut prin ceea ce a trecut, literatura se pregătește să-și lege din nou steaua la carul politicii. Mi se va spune: dar acum este altă politică, „acum putem face politică adevărată, literatura poate face educație democratică etc... Poate, dar literatura trebuie să se gândească înainte de orice la literatură. (...) Pe la Cercul de Critică pe care l-am condus timp de 16 ani au trecut (...) Marin Preda, C. Noica, Nichita Stănescu, Sorin Titel, Alex. Ivăsiuc, Radu Petrescu și mai toți scriitorii români importanți ai momentului. Azi nu mai intră nici un scriitor român în Universitate. Aflu din ziare că apar, în schimb, oameni politici. (...) Ce-i curios este faptul că studenții s-au întors în amfiteatre și s-au pus serios, am impresia, cu burta pe carte, în timp ce profesorii din Universitatea bucureșteană fac, cu ferveare, politică. Ei votează în consiliile universitare în funcție de opțiunile lor politice. Am un exemplu: în Consiliul facultății de Litere a fost respins de două ori dl. Ion Coja (un profesor eminent) anume pentru dl. Ion Coja face parte dintr-un alt partid politic decât acela agreat de unii membri ai Consiliului. E drept acest lucru, este firesc să se dea un vot politic atunci când este vorba de promovarea profesională a unui individ? Mie mi se pare că nu, și, procedând astfel, introducem un procedeu primejdios, care, de altfel, a funcționat și în timpul în care G. Călinescu a fost scos, în 1949, din Universitate. Și, după el, atâția profesori. (...) Faptul că rectorul Universității se întâmplă să fie și liderul unei formațiuni politice și că el însuși încurajează această confuzie de planuri, dă de gândit. Citesc în ziare că, recent, rectorul a participat la un bal al bobocilor și că apariția lui pe scenă a fost însoțită de cunoscutul slogan împotriva adversarului, mai norocos, din 27 septembrie și 11 octombrie. Frumoasă primire. Spirit cu adevărat academic. Dar în Universitatea bucureșteană (inclusiv în facultățile umanistice) se

întâmplă și alte lucruri curioase. Promit să scriu într-o zi despre ele. (...) Am participat, nu de mult, la un colocviu la Avignon cu tema *exilul și literatura* și am remarcat faptul că tensiunea dintre scriitorii români din țară și cei din străinătate tinde, din păcate, să se agraveze. Am multe surprize. De pildă una: s-o aud pe d-na Monica Lovinescu la Televiziunea Română că ideea autonomiei esteticului ascunde o lașitate și că este mai grav ce faci (și, inevitabil, ce gândești) azi, decât ce ai făcut ieri sub regimul lui Dej și Ceaușescu. Este un paradox care mă pune pe gânduri. Pe de o parte, le scoatem ochii lui Arghezi, Sadoveanu, Călinescu, Camil Petrescu, Vianu, Preda, pentru că au ales *Academia* și nu *Temnița* și, pe de altă parte, mila creștină, vălul duioșiei și al toleranței: nu contează că ai participat timp de câteva decenii la acțiunea de mistificare a spiritului românesc și că ai scris zeci, sute de articole encomiastice despre satrapii epocii comuniste, contează doar că, azi, combați bine, lovești în puterea asasină, dai cu sâc din Isarlâk și strigi ritualic «jos...». Că tot nu ți se întâmplă nimic, că tot îți faci nume bun. (...) asistăm la o mistificare, la o nouă mistificare în cultură. Iată câteva aspecte: 1. contestarea este concentrată asupra lui Arghezi, Sadoveanu, Călinescu, Preda... iar ceilalți, cei care au tras sforiule realismului socialist și au fost torționarii culturii sunt lăsați, bine mersi, deoparte... 2. tendința este ca epoca stalinistă să fie scoasă din discuție, deși atunci pușcăriile au fost pline de intelectuali; unii dintre ei n-au mai ieșit de-acolo... 3. discuția se rezumă la epoca lui Ceaușescu, și, chiar și aici, se face o selecție... partinică. Cine e cu noi și combate bine la gazete e bun, cine are altă opinie ajunge ca Valeriu Cristea, Marin Sorescu, Fănuș Neagu și ca mine: noi suntem «oamenii puterii», umblăm împotriva adevărului și păzim, vorba lui S. Damian, porțile spiritului românesc ca nu cumva să pornească românii spre Europa... Atât de bine ne merge încât Valeriu Cristea este aproape șomer, iar «opozanți» ca Mihai Sin și Eugen Uricaru prizonieri de puterea instalată în decembrie '89, au ajuns atașați culturali la ambasadele române: unul în Italia (dl. Uricaru), altul în Israel... Aprope de Eugen Uricaru. Cineva îmi semnaleză faptul că în trecere prin țară, în drum spre Roma (venind de la Atena), a avut timp să-l vadă la televizor pe Valeriu Cristea și să scrie un articol în «Luceafărul» în care îl înjură ca la ușa cortului pentru faptul că și-a exprimat liber opinia în campania electorală împotriva actualului președinte. Dl. Uricaru este foc și pară, îl cataloghează în fel și chip pe criticul literar citat și face speculații dezagreabile despre morala lui... Să te crucești, nu alta. Va să zică: dl. Eugen Uricaru, eternul secretar de partid al organizației PCR a Uniunii Scriitorilor din Cluj, prezent totdeauna cu articole festive la 23 august și 26 ianuarie, vine acum și-l acuză pe un om care nu l-a lingușit în viața lui pe Ceaușescu și n-a fost nici măcar membru de partid că face jocurile puterii și că este lipsit de morală. Un paradox al timpurilor noastre. Al doilea paradox: «omul puterii» este în pragul șomajului, în timp ce dl. Eugen Uricaru, disident postrevoluționar, a schimbat deja în ultimii doi ani două ambasade: de

la Atena a trecut la Roma. Cine are puterea și cine slujește, mă rog frumos, puterea? Unde se află în acest timp spiritul moral? Dl. Uricaru poate în acest timp să se plângă în străinătate de faptul că în România nu este o veritabilă democrație și că el și alți confrăți au fost trimiși în surghiun, pe banii statului, la Paris, Roma, New York etc. Frumoasă poveste, ce zici? Sesizezi profitabila șmecherie?! (...) Nu cred într-o democrație a intoleranței, cum nu cred că este posibilă democrația într-o țară săracă. (...) Fără înțelegere și toleranță nu vom construi nimic durabil. Intelectualii vor trebui să-și dea seama de acest fapt. De certurile, intoleranțele lor, au profitat oamenii descumănăți, gata să se adapteze imperativelor epocii.” În finalul interviului, C. Stănescu adresează o întrebare des vehiculată în presa momentului: „Din zvonuri am auzit că ați refuzat să vă «înhamăți» la Ministerul Culturii. Oricum, cultura scrisă este, zic unii, la pământ, celelalte așijderea. Vedeți o ieșire din această criză de încredere în cultură?”. Răspunsul lui Eugen Simion: „Văd o ieșire și anume atunci când vom depăși criza economică. Până atunci (adică până când cultura va trăi, economicește, din resursele ei), statul va trebui să subvenționeze teatrul, cartea, revistele de cultură. Când moare o revistă, se pierde o șansă pentru spiritul național. (...) Cât despre zvonurile pe care ziceți că le-ați auzit, ei bine, nu pot să vă spun decât că ele au ajuns și la mine”.

15 decembrie

● Într-un interviu pe care i-l acordă lui Dorin Popa, pentru „Cronica” (nr. 24), Ion Cristoiu mărturisește că, analizând cu atenție societatea românească postdecembristă, a căpătat un anume scepticism, care îl împiedică să se exalte în „aprecierea Convenției, sau în aprecierea stângii și, în general, în aprecierea politicianilor”. „Mi se pare o imensă demagogie (...) să cânti satul, cum face Vadim Tudor, și tu să iei cu japca pământul țăranilor, să vorbești de apărarea săracilor, cum face Adrian Păunescu, și tu să-i exploatezi pe nenorociții ăia de corectori cărora le dai câte o mie, două, trei pe lună și ei mor de foame. Adică eu îl cred pe Eminescu, dar nu-l cred pe Adrian Păunescu care este ditamai patronul și are bine-merci milioane. Adică ei critică economia de piață profitând din plin de economia de piață”.

● Pe prima pagină a revistei „Cuvântul” (nr. 50), apare, sub fotografia Anei Blandiana, următorul text (nesemnat): „Președinta Alianței Civice, doamna Ana Blandiana, se retrage din viața politică. Deocamdată. Va pleca în curând în Germania unde va rămâne un an și jumătate. Va conferenția la Berlin în cadrul unui program universitar. Doamna Ana Blandiana ne-a declarat că dacă opoziția ar fi câștigat alegerile, s-ar fi retras din viața politică imediat după alegeri. Oficial, retragerea d-sale din funcția de președintă a Alianței Civice va avea loc la Congresul acestei organizații, care va avea loc în curând”.

● În „Azi”, Geo Constantinescu publică un articol despre eseul cărtărescian *Visul chimeric (Imaginarul eminescian)* și un altul dedicat lui Nicolae Labiș

(*Candoarea unui nou început*) urmărindu-l pe, ce înseamnă, înainte de toate, readucerea poeziei la uneltele sale). □ D. Micu se referă la un alt „copil teribil”, care i-a urmat lui Labiş, Nichita Stănescu (în articolul *Filosofie şi joc*, scris la nouă ani de la moartea poetului).

16 decembrie

● În articolul *Insuficienţa spiritului critic*, din nr. 41 al „României literare”, Gheorghe Grigurcu denunţă o „apatie a conştiinţei critice”, în literatura română de după 1990, apatie al cărei grăitor simptom ar fi o cvasi-generală lipsă de reacţie faţă de politica literară a echipei de la revista „Literatorul”: „Urmările indolenţei se şi văd. S-a ivit şi a prosperat categoria «paznicilor de templu», administratori abuzivi ai «moştenirii» în numele unui conservatorism ce nu promite nimic bun, ca orice formă a infecundităţii. Profitând de vidul produs prin orientarea preponderentă a spiritului critic al scriitorilor către chestiunile cetăţii, aceştia au uzurpat tradiţia lovinesciană pe care au readus-o la falsele însemne ale unui «estetism» dirijat (deci cu un mobil antiestetic) şi ale unui «apolitism»... politic (simplă aripă propagandistică a puterii post-decembriste). Grupăţi în jurul revistei «Literatorul», pretenşii esteţi şi apolitici stupefiază prin rea-credinţă. Relativa lor reputaţie de corectitudine din anii dictaturii devine o mască a demisiei întârziate, însă cu atât mai nocive. Eticheta lor ţeapănă, morga oficioasă, pretenţia infatuată de arbitraj suprem conţin eternele riscuri ale formei fără fond. (...) Dacă n-am avea alte dovezi asupra sleirii unei epoci literare, le-am găsi în postura literatorilor. Aceştia alunecă în trecut, impunându-ne un tipar neosămănătorist, retardat şi antieuropean, drapat într-un estetism pur decorativ”. □ Alexandru George publică articolul *În căutarea lui Nae Ionescu*.

● Nr. 23 al revistei „Orizont” conţine un extras din volumul *Traversarea cortinei* de Virgil Nemoianu (corespondenţă cu Ion D. Sîrbu). De asemenea, extrase din corespondenţa I. Negoîtescu-I.D. Sîrbu. □ Cornel Ungureanu glosează – la cinci ani de la moartea gânditorului – pe marginea recent-editatei culegeri *Eseuri de duminică* a lui Constantin Noica (*Noica: o comemorare obligatorie*): „Sunt uimit de şirul de atacuri împotriva lui Noica. Ele nu aparţin întotdeauna gazetarului semidocht şi nici celor care sunt de profesie killeri. Ele aparţin de foarte multe ori unor intelectuali distinşi care găsesc de cuviinţă să se delimiteze. *Să se despartă de Noica*. (...) Dacă elogiul lui Noica e facultativ, rememorarea trecerii sale devine, în anumite momente, obligatorie. Fiecare om de cultură român aparţine acestei mari familii căreia, într-un timp potrivit, Noica i-a dat înălţime. Am uitat foarte multe lucruri privitoare la Noica, scrie Dan C. Mihăilescu. Uităm, zice remarcabilul eseist, că ni l-a dăruit pe Platon. Uităm, adaug eu, că într-un timp secetos modelul Noica oferea un pisc, un model şi o nobleţe. Noica te învăţa să gândeşti, spunea unul dintre discipolii lui, azi celebru. Noica te învăţa să fii, scriu eu. (...) Cioran şi Eliade

erau departe. Nae Ionescu și Mircea Vulcănescu rămâneau intangibili: pe numele lui Noica se putea jura. El supraviețuise. El era marele supraviețuitor, cel de la care trebuia să înceapă adevărata cultură. Cu el, urcai între aleși, alături de el cultura devenea o disciplină sacră. (...) Omul era un naiv, spun rafinații, inteligenții, supraintelectualii de azi. Dacă a fost un naiv, atunci a reeditat modelul lui Parsifal. Dacă ținem neapărat să folosim, în această discuție, cuvântul *naiv*. (...) Jurnalistic a fost, ca toți învățăceii lui Nae, luat de ape. Apoi ideea de miracol românesc i se părea prea puternică pentru a nu glosa asupra ei. Cum să-ți imaginezi *întregirea*, după ce ai copilărit între imperii aparent eterne? Iată, imperiile căzuseră, România exista! Cum, intelectual tânăr, să nu crezi că miracolul va dura? Nimic nu părea, într-un timp al *națiilor tinere* mai agasant decât controlul rațiunii. Lângă timpul intelectualului a apărut contratimpul implicării politice: al opțiunilor riscante și categorice. (...) Diversiunea Noica-legionar, copios alimentată de noua dreaptă care își caută repere, argumente, strămoși, e întâmpinată cu urale de bătrânii staliniști, de fiii și nepoții (spirituali) ai acestora. Fiindcă *destalinizarea* și-a avut unul dintre numele ei sonore: Noica a fost unul dintre numele mari ale epocii în care cultura română și-a regăsit identitatea. (...) Pentru Noica, răspunsul *timpuri mai bune* devenea ridicol. (...) Există un timp al creației, nu timpuri mai bune sau mai rele". □ Sub titlul *Recurs la metode* sunt publicate, după patru ani, primele răspunsuri (semnate de Cristian Moraru și, respectiv, Ion Bogdan Lefter) la o anchetă din toamna lui 1988 („Ce urmează după metode” în critică), prilejuite de proiectul editării unei reviste („Climat”) ce urma să reunească, sub patronajul Casei Universitarilor din Timișoara, texte respinse de cenzura epocii. ■ Potrivit lui Cristian Moraru „ne aflăm într-o perioadă dominată de a) recapitularea tuturor câștigurilor aduse de ultimele decenii ale criticii și teoriei literare. (...) În anii următori vor continua să apară studii *multimetodologice*, unde structuralismul și psihanaliza, tematismul și sociologia vor alcătui imaginea unui eclecticism *bun la toate*, specific amurgurilor de ciclu cultural. b) creșterea componentelor ludice, ironice (...) în interiorul unui discurs critic ce nu se va mai obștina să tatoneze tehnic adevărul mereu provizoriu, mereu iluzoriu al literaturii (...). c) emergența tot mai clară a unei mentalități deconstrucționiste. Literatura va fi tot mai mult citită ca discurs teoretic (în linia Derrida-Paul de Man, să spunem), iar teoria, filosofia chiar, vor fi supuse unor proceduri de lectură până u demult activate în contexte strict literare (...) vor prolifera sintezele centrate pe gândirea teoretică a modernității. (...) postmetodologismul – un efect/simptom al postmodernismului? d) filosofia, măcar la început, se va institui în axă a discursului teoretic. Cât privește frecventarea «pură» (?) a literaturii, nu e exclus să asistăm la un neoimpresionism mai «cioranizat». Deci, cu încredere, înapoi!”. ■ Pentru Ion Bogdan Lefter, „O mare-dezbatere-mare despre «critica metodelor» și «critica de după metode» ar avea la noi, *hic et nunc*, un aer nițeluș comic; abia ne-am

lăsat atinși de câte un strop, de câte o briză fină de «metodologită» (...) și, gata!, ne și întrebăm ce vine «după»! Nu înseamnă că tema ne e străină și că ar fi absurd să-i dăm atenție.. Însă cred că merită s-o atingem pornind mai de jos, de la starea criticii românești actuale. Altfel, o discuție în plan propriu-zis teoretic ar fi, din perspectiva literaturii autohtone, o formă fără fond. O pot purta (discuția!) compatrioții noștri, poeticienii ori specialiștii în alte spații culturale, romanistice, anglistice, germanistice”. Autorul măsoară diferitele „defazaje” între metodele teoretice (fatalmente „elitiste”) și (neo)impresionismul dominant (devenit tot mai „popular”), oferind numeroase exemple de critici, de toate iorientările, care au asimilat creator metodele teoretice.

● *O boală istorică* se intitulează editorialul politic de pe prima pagină a numărului 48 al revistei „Luceafărul”: „Se va vedea (...) curând, dacă vom continua să ne adâncim în resemnare, cum împotriva corupției se ridică vehement corupții, cum împotriva marii privatizări se ridică vehement privatizații, cum împotriva demagogiei perorează demagogii, și, la urmă de tot, cum împotriva incompetenței în toate cele clamează cinic incompetenții înșiși. Acolo duce, astăzi, resemnarea. E o boală istorică, spuneam, dar tot istoria ne spune că nu-i o boală fără leac; din păcate, nu doare decât atunci când cuțitul a trecut de os. Dar poate fi învinsă înainte de a începe să doară, în primul rând recunoscând-o, adică recunoscându-i simptomele, apoi asumându-ne-o și apoi refuzând-o, cu toată voința. Vorba reclamei de pe micul ecran: dacă vrei cu adevărat, poți. Problema e: vrem?”. □ Liviu Ioan Stoiciu își exprimă decepția față de situația politică a momentului: „Fără program de ieșire din criza economică românească, în plină recesiune mondială, profesioniștii puterii politice neocomuniste, obsedați de costurile sociale catastrofale (...) caută mereu să înnobileze serviciul ei de diversiune, ba cu o indexare la salariu, ba cu o nouă provocare naționalistă. (...) Dumnezeu cu mila. Suntem în zilele declanșării Revoluției Române, din 16 decembrie încolo, la Timișoara, și nu pot să vin să nu mă întreb iar: oare chiar să nu existe o cale de revanșă în fața istoriei, o dată ratând, de trei ani încoace, ispășirea păcatelor noastre făcute în ultimii 45 de ani, măcar? Aceiași securiști și comuniști «dejiști» și «ceaușiști», încălecându-ne iar, «realeși de popor» la 27 septembrie 1992? Eliberați de totalitarism, am ajuns să ne reformăm sufletele, în general, în numele unei decomunizări de circumstanță, numai bune să ne răstignească trupul în particular – ce va mai fi? Lăsând de înțeles că niciunul dintre noi nu e mai breaz și că nu, nu ne mai interesează de fapt evoluția propriului destin colectiv...” (*O cale de revanșă pentru sufletele noastre reformate*). □ Horia Gârbea glosează pe marginea temei „colaboraționismului” și a „vinovăției” politice: „Întrebarea pe care se cuvine să ne-o punem este: «poate un ticălos să dea o operă valabilă?» Poate un turnător să fie un Shakespeare? Un vânzător de prieteni să scrie *Odiseea*? S-ar putea, deși caracterul urât maculează, în mod normal, totul. (...) A fi «guelf» sau «ghibelin» e una, a fi «Whig» sau «Tory»,

alta, iar a fi în România anilor 1944-1992 de partea puterii sau a adversarilor ei: cu totul altceva. Una este să fii la tine acasă «guelf», să zicem, și alta să justifici prin scrierile tale crima, uciderea (con)fraților, denunțarea de mamă și de tată și altele câte. Una e să spui «patria mea e limba română», așa în general - alta să asociezi România cu Ceaușescu și partidul. Să scrii și să publici piese e una, să scrii *Un fluture pe lampă* e alta, dar să scrii tot de-astea în timp ce-ți știi confrății cu securitatea după ei... Pardon... Apoi mai e și cartea de citire, mai e și televizorul. (...) Una este să faci pipi pe statuia lui Stalin, alta, alta să apari la TVR și cu totul alta să apari la TVR și în cartea de citire «sub tricolor, sub roșu steag» când cei care-au avut curajul să facă tot ce-am zis mai sus sunt la Jilava sau la Canal (...). Dar treacă totul de la noi! Acum... un singur lucru aștept. Am citit de la Steinhardt, de la Goma, de la Paleologu, cum era prin pușcărie. M-am documentat. Acum vreau să aflu de la scriitorii care sunt sau se prefac la fel de talentați și partea cealaltă. Păi, da! Hai, că p-ai-a cu «guelfii» am auzit-o. Să vină și «ghibelinii» să spunăȘ ce trăiri au avut ei în ședințele CC. Dar în sesiunile MAN. Da` la urși, cu șefu? Ce arme aveau. Ce calibru. Haideți, domnilor, de ce atâta discreție?” (*De ce nu spuneți?*). □ Ștefan Agopian scrie un articol intitulat – cu trimitere la lucrarea lui Max Scheler – *Despre resentment*: „Portretul pe care i-l face Mircea Mihăieș lui Corneliu Coposu: «scamatoriile și alianțele suspecte ale d-lui Coposu au arătat că omul simplu a văzut cu mult înainte ceea ce noi (intelectualii, n.n.) încă refuzăm să vedem: structura adânc resentimentară a unui om redus de suferință la câteva fixisme care, în funcție de context, puteau ține loc de gândire politică» («România literară», nr. 38) poate fi considerată fără prea mari riscuri un portret robot. Un portret robot al politicienilor crescuți la școala partidelor istorice, a politicienilor trecuți sau nu prin pușcăriile comuniste și care au supraviețuit (ca martiri, ca ulteriori emigranți, alții ca delatori sau colaboraționiști) lagărului prin care am trecut cu toții. Fiind de acord cu Mircea Mihăieș am totuși o reținere: acest portret nu poate fi aplicat și altor oameni politici din opoziție, mai tineri, oameni care n-au fost în pușcărie, n-au fost emigranți o vreme mai scurtă sau mai lungă, n-au fost delatori și n-au colaborat real cu regimul? (...) În sensul că după o trecere prin iad nu numai personalitățile «adânc resentimentare» caută să obțină puterea pentru a se răzbuna. (...) După 45 de ani de închisoare comunistă, resentimentul, care are o valoare psihică negativă, devine aproape un mod obligatoriu de a fi. În realitate, a vorbi despre «copoși» înseamnă a vorbi despre noi Fără resentimente un popor iese din istorie pentru a se stabili în religie. Lupta dintre resentiment și sentimentul religios este factorul care ne face să fim ceea ce suntem: oameni”. □ Tot despre psihologia reziduală a închisorii scrie, în alt registru, și Nicolae Prelipeanu: „Partidul-persoană, ideea personalizată, esteboala noastră de vechi pușcăriași ai dictaturii, boală bine întreținută și exploatată de puterea prezentă prin organele ei specializate. Și care nu sunt? Iar noi ne lăsăm duși de val cu bucurie, din

dezamăgire în dezamăgire, căutând în fapt acea liniște, acel calm plat pe care deținutul din naștere îl confundă cu confortul psihic, cu siguranța, cu stabilitatea. E numai una dintre fețele zidului reconstruit sânguinos în jurul nostru de către noi înșine, cu ajutorul «neprecupețit și dezinteresat» al birourilor de zvonuri și informații false ce se rostogolesc prin creiere și vieți ca bilele unui biliard în ceel din urmă ucigaș. Teamă îmi este că singura posibilitate de reală eliberare a deținutului din naștere este moartea. Aceasta însă pentru deținutul model. Dar, oameni fiind, nu suntem în stare de perfecțiune, altfel visată intens, nici ācar în acest domeniu. Așa că mai putem, încă, spera?” (*Deținut din naștere*). □ Apare nr. 8 din suplimentul de direcție „Nouăzeci” al revistei „Luceafărul”, așezat sub sigla „Pune Doamne-o Dictatură/ s-o dăm pe literatură! (distih din imnul scriitorului oprimat de democrație)”. ■ Pe post de „editorial”: două texte poematice în oglindă, sub titlul comun *Dinastia Caragiale*: un text violent satiric al lui Cristian Popescu la adresa lui Adrian Păunescu („date biografice: autodresându-se ca porc de circ – cu mască de clovn mânjită cu baligă pe bot – este dresat pentru un număr unic în Europa: botezul zilnic în cristelnița plină cu noroi: a ratat spre blestemul concetățenilor săi tot atâtea tăieri de Crăciun câți ani numără”) și un „poem” (*Corneliu Vadim Tudor*) rimat parodic de Cătălin Țirlea. ■ Același Cătălin Țirlea semnează, pe pagina alăturată, și un text de atitudine, în chestiunea generației '80, a implicării/nonimplicării politice a scriitorilor și a „precarității” noilor croniciari de întâmpinare din „România literară” (*O generație irosită?*): „În anii '80, despre oamenii āștia se scria ca despre o echipă de tineret a literaturii române, o echipă de aur care avea să schimbe fața acestei literaturi, o echipă care anunța capodopere adevărate și pentru care toată lumea strângea pumnii cu dragoste și cu încredere. Când spun «toată lumea» înțeleg, firește, lumea bună a culturii. Nedelciu, se spunea, deschide pârția neștiută a textualismului; Cărtărescu anunță marea poezie a sfârșitului de mileniu; Lefter – reperul principal la critica viitoare: Iaru – un mare poet; Cristian Teodorescu – scria presa la apariția romanului său *Tainele inimei*, anunță un prozator de talia lui Preda. Să nu uităm că lucrurile astea nu sunt legende de cafea, ci termeni uzuali, acum câțiva ani, în cele mai înalte cercuri ale vieții literare românești. (...) Astăzi, lumea s-a schimbat, vremurile sunt altele. Mircea Nedelciu este un, sper, prosper om de afaceri. Iaru consiliază o mare firmă de calculatoare. Cărtărescu și Lefter fac oneste și, sper, strălucite cariere universitare, iar Cristian Teodorescu face cronică TV cu o dezinvoltură incredibilă, de parcă nici el n-ar fi crezut vreodată în vorbele alea care-i spuneau că poate fi, că este un mare scriitor. Și în vremea asta la «România literară», revistă condusă de mentorul spiritual al generației '80, în locul lui Ion Bogdan Lefter scrie Andreea Deciu, în locul lui Țeposu – Romanița Constantinescu, în locul lui Radu Călin Cristea sau Cristian Moraru – Mihai Iacob și Bogdan Dumitrescu! Adică oameni care, ani de zile, au scris prin reviste studențești, s-au impus cu trudă și talent și au

căpătat acea autoritate de la care se poate începe o discuție – oamenii aceia stau pe bară (...) și literatura română e recenzată de... Andreea & Romanița care acum își fac mâna... la «România literară», principalul reper al vieții scriitoricești din țară! (...) Altminteri, Cristian Teodorescu își explică undeva starea generației lui: impactul umilitor cu mizeria anilor de totalitarism politic, social și cultural trezește acum vigilența, împinge spre implicarea puternică în social și în politic. Pe de altă parte, tot el se întreabă: s-a diminuat interesul pentru literatură al acestei generații? Eu cred că atunci când ajungi să-ți pui o astfel de întrebare, ai și răspunsul la ea, iar acest răspuns nu poate fi decât afirmativ. N-aș vrea să fiu greșit înțeles: aplaud cu toată dragostea implicarea socială și politică a generației '80. Eu însumi, dacă virusul HIV al literaturii nu m-ar fi atins definitiv, aș proceda la fel, și de aceeași parte a baricadei. Sunt, de altfel, convins chiar de eficiența acestei implicări, oricât ar zice unii că este de futilă. Dar nu pot să nu regret îndepărtarea de literatură a celei mai promițătoare generații literare postbelice. Din perspectiva literaturii, în fond oamenii ăștia fac azi un al doilea martiraj: după ce în anii '80 au parcurs martiriul underground-ului literar, acum îl parcurg pe cel al renunțării la propria vocație. Nu cred că este numai opțiunea lor, ci și datul istoriei. În final, mă întreb: este generația '80 o generație irosită pentru literatura română? Nu știu, dar n-am nici argumentele, nici curajul să răspund: nu". ■ Alte piese din sumar: *9 poeme de Andrei Damian*; un prozopoem de Ioan Es. Pop (*Sărbătoarea și vinul*) sub titlul de pagină „muzeul lăuntric”. ■ Rubrica de revista presei (*Politica literară și viceversa*) polemizează cu „Literatorul”, „Adevărul literar și artistic” și „România literară”, acuzând fetișizarea unor „monștri sacri” ai literaturii: „Ne-am săturat de Doamna Poeziei românești Ana Blandiana, de Doamna Culturii românești, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și de toți domnii și doamnele scrise cu D. mare, așa cum ortografiază amicul C. Stănescu în editorialul mai sus pomenit (nr. 745/1992, n.n.). Vrem puțină normalitate!”. Este, din nou, semnalată calitatea scăzută a nivelului „noilor veniți” în comentariul actualității editoriale la revista „România literară”, cu menționarea următoarelor nume „care filtrează valoric săptămână de săptămână cultura română”: „Eugen Istodor, Fevronia Novac, Mihai Iacob, Romanița Constantinescu, Claudiu Constantinescu, Andreea Deciu, Bogdan Dumitrescu, Alexandra Vrâncanu”. Este deplânsă, în acest sens, comentarea volumului *texteiova* de Gheorghe Iova „folosind o sumară bibliografie de seminar (...) fără a cunoaște sau fără a ține cont de istoria mișcării textualiste și de rolul lui Iova în producerea fenomenului optzecist”, iar „felul în care au fost judecate ultimele cărți ale lui Cărtărescu și laru trădează o flagrantă lipsă de gust literar”. „...tot ce putem constata nu este decât un conformism școlăresc total incompatibil cu talia «României literare», revistă care a ajuns astfel terenul de rodaje al unor condeie fragede și ezitante. În fața acestor evidențe, am vrea să aflăm din partea conducerii revistei măcar criteriile de selecționare a acestor nume în

marea lor majoritate nemaîntâlnite în peisajul publicisticii literare româneşti. (Poate la Paris, neică, şi nu ştim noi?)”. ■ Pe aceeaşi linie polemică, Dan-Silviu Boerescu publică un (alt) comentariu ironic la adresa tinerilor critici de la „România literară” (*Umbra lui Manolescu la „România literară”*). ■ Ultima pagină a revistei „mitizează” parodic un personaj al boemei scriitoriceşti – „Doamna Miţi”, ospătăriţa de la Restaurantul Uniunii Scriitorilor, evocată într-o scurtă proză confesivă de Cătălin Țirlea (*„La Scriitori”*) şi într-un prozopem parodic de Cristian Popescu (*ca la crâşmă-acasă*). Alături – un poem intitulat *Domnul Ahoe*, atribuit – în glumă – aceleiaşi „doamne Miţi”, sub sigla „cartea de crâşme” (după porecla defunctului poet boem Tudor George).

17 decembrie

● În nr. 46-48 din „Contemporanul. Ideea Europeană”, Gheorghe Grigurcu scrie: „Devenit senator, dl. Alexandru Paleologu ne surprinde (şi d-sa), acordând un certificat de bună purtare colegului său senatorial, Adrian Păunescu. Întrebat (în «România liberă» din 22 octombrie 1992) cum va suporta «anumite companii» în Senat, strălucitul eseist răspunde cu optimism: «A lui Păunescu pot s-o suport pentru că şi el poate s-o suporte pe a mea. În 1970 el a avut un moment de mare delicateţe în ceea ce priveşte familia mea». Astfel, dintr-o trăsătură de condei, îl delimitează favorabil pe cântăreţul de curte de camarazii săi întru grandios oportunism, dintre care pe câţiva îi numeşte mai jos, nu fără îngrijorare («nu ştiu cum o să fie»). În acelaşi context, despre Petre Roman ne mărturiseşte: «Când l-am văzut cât de mincinos şi de mediocru este (...) nu pot să accept nici o întâlnire cu el». Deci cu Petre Roman nu se poate întâlni şi cu bardul de la Bârca poate! Dacă ex-premierul e «mincinos» şi «mediocru», s-ar părea că Adrian Păunescu nu e! Din partea unei persoane particulare, în virtutea varietăţii de opinii, sunt acceptabile (şi chiar oarecum inofensive) şi atari atitudini. Dar Alexandru Paleologu a fost chestionat în calitate de senator. Şi din partea senatorului, atât de intransigent în alte ocazii, ne aşteptam la altceva. Ca persoană publică n-ar fi trebuit oare să facă o apreciere asupra lui Adrian Păunescu sub unghiul percepţiei şi intereselor publice?”.

● Într-un lung interviu acordat revistei „22” (nr. 50), „*Nu m-am simţit deloc fesenizat în perioada când eram ministru*”, Andrei Pleşu explică: „Dl. Marino îmi obiecta (nu am citit articolul, dar mi s-a transmis informaţia) în «Cotidianul» că eu sunt un om care nu mă pot compara (ca suferinţă acumulată sub comunişti) cu cei care au făcut lungi ani de puşcărie. Are perfectă dreptate: pe lângă aşa ceva, Tescanii sunt o bagatelă, deşi aş îndrăzni să spun că tot era mai rău la Tescani decât prin străinătăţile pe care le străbătea pe atunci dl. Marino. Am să mai reflectez la ideea că eu nu mă pot pronunţa critic în probleme de conjunctură politică pentru că nu am un capital de suferinţă, deşi nu cred că acesta poate fi un criteriu de competenţă politică. Sigur, dacă îmi spui «Dom’le, până nu faci 15 ani de puşcărie te rog să nu te pronunţi», mă

intimidez și nu mai zic nimic. De altfel, sunt încă tânăr, timpul nu e pierdut și s-ar putea să fiu obligat la un moment dat să obțin și această diplomă care să-mi dea dreptul să vorbesc”. Cu ocazia acestui interviu, Andrei Pleșu vorbește și despre iminenta înființare a unei reviste, care avea să apară sub patronajul Fundației Culturale Române și al cărei director urma să fie: „[«22»:] (...) Nu credeți că vi se va face iar reproșul că sunteți un colaboraționist?/ [A.P.:] Ba da. Sigur. E calculată și reacția asta. Dar la atâtea probe de colaboraționism, una în plus sau în minus contează mai puțin. Dl. Buzura mi-a făcut acum câteva luni propunerea să scot o revistă săptămânală. De îndată ce am constatat că am mână liberă și că ceea ce îmi oferă dl. Buzura este ocazia materială de a o scoate, propunerea m-a ispitit. Știu, fără îndoială, că umbrela Fundației, pentru o anumită parte a intelectualității românești, e suspectă. Dar pe dl. Buzura nu l-am întâlnit înainte de '89 decât în compania dnei Blandiana, a dlui Nicolae Manolescu, în anturajul acesta foarte select de «rezistenți», în topul personalităților importante ale culturii românești contemporane. Brusc, după '89, pare să fie depozitarul tuturor păcatelor. Am întrebat la un moment dat pe cineva: în fond ce avem cu Buzura? Mi s-au dat două tipuri de răspuns. A preluat o instituție care era minată – Asociația România, condusă de Virgil Cândea, presupusă a fi o officină a Securității interne și externe, făcută să creeze o imagine convenabilă României în afară ș.a.m.d. (...) Alt reproș care i se face dlui Buzura este că l-a însoțit pe Ion Iliescu într-o călătorie. Eu nu știu să fi scris un articol omagial, eu nu știu să se fi manifestat sicofant. Iar pe Ion Iliescu și eu l-am însoțit în vreo două călătorii. Nu cred că trebuie să cădem în paranoia de a bifa un om care până în '89 nu a dovedit nici un fel de echivoci, pentru una sau alta din situațiile în care a fost pus prin poziția lui oficială. Dar Buzura a făcut lucruri pozitive, iar eforturile lui sunt de bună-credință. Și e în el o tenacitate ardelenească, pe care eu o socotesc curată. Dacă între noi vor surveni dispute, dacă voi constata că umbrela Fundației România implică cine știe ce azeziuni sau manevre de alt tip, nu e nici o problemă să mă retrag./ [«22»:] Revista dvs. intenționează să concureze «22»?/ [A.P.:] Ea nu va semăna cu «22». Eu o văd complementară. Ea va implica un coeficient mai mare de frivolitate, pe ideea că trebuie recuperată și o anumită bună dispoziție în presa română, dincolo de starea de îndârjire curentă. Ea va fi mai expozitivă – cel puțin așa o vreau. E o aventură, eu nu am experiență de jurnalist. Dacă supraviețuiește trei luni înseamnă că e bine”.

21 decembrie

● La rubrica „Who's who” din „România liberă”, Adrian Socaciu notează în dreptul „portretului” lui Eugen Simion: „Critic literar, profesor și academician. Împreună cu ceilalți cinci oameni de litere care-l admiră pe președintele Iliescu (există chiar și așa ceva), a înființat «Societatea de Măine». În esență, aceasta se dorea o replică iliescofilă la «Grupul de Dialog Social». În presă s-a

comentat că Eugen Simion ar fi țintit, de fapt, postul de ministru al culturii. Încă nu l-a obținut”.

22 decembrie

● În „Cuvântul (nr. 51-52), sunt publicate rezultatele unei anchete intitulate *Superlativele anului*: „Ca de obicei, la sfârșit de an, revista noastră a organizat un sondaj de opinie printre cititorii noștri fideli, pentru a afla care sunt opțiunile în legătură cu principalele performanțe individuale ale vieții noastre politice, culturale și sportive. Surpriza la capitolul oameni politici: Nicolae Manolescu a trecut înaintea domnilor Corneliu Coposu și Emil Constantinescu”.

23 decembrie

● Nicolae Manolescu publică în „România literară” (nr. 42) articolul *Comunism după comunism*: „Știm noi, trei ani mai târziu, ce s-a întâmplat cu adevărat în decembrie 1989? Aproape nici una din întrebările noastre n-a primit răspuns. E, desigur, înduioșător să aflăm acum că președintele Iliescu se întreținea tovărășește, în noaptea de 22-23 decembrie 1989, cu funcționarii ambasadei URSS din București, acordând interviuri în rusește ziariștilor sovietici. Dar, dincolo de atâtea minciuni sfidătoare – oare de câte ori a negat dl. Iliescu prezența d-sale la ambasada țării vecine în acele istorice momente? – informația noastră despre revoluție s-a îmbogățit mai degrabă cu ipoteze decât cu fapte. Am ajuns să ne îndoim de ceea ce am trăit noi înșine cu trei ani în urmă (...). Se înmulțesc vocile care spun că totul n-a fost decât un scenariu, o uriașă manipulare, menită să asigure supraviețuirea nomenclaturii și a securității comuniste în epoca postceaușistă./ Așadar, pe câte certitudini ne putem bizui în aprecierea evenimentelor din decembrie? Una dintre ele este aceea că revolta populară din Timișoara și, apoi, din București, din Sibiu și din alte orașe – mai mult sau mai puțin spontană, mai mult sau mai puțin provocată – a fost repede confiscată chiar de către aceia pe care ea a urmărit să-i înlăture împreună cu Ceaușescu. Singurii profesioniști ai puterii făceau parte, în deceniul final al dictaturii, din nomenclatură și din securitate. Cei mai lucizi dintre ei au fost și primii beneficiari ai regimului instaurat după 22 decembrie. Se văd bine astăzi câteva din acțiunile lor. Întâi felul cinic și populist în care i-au aruncat în închisoare pe toți capii fostului regim, propulsând în locul lor nomenclaturiști credibili (nomenclatura și securitatea și-au avut disidenții); în al doilea rând, felul cum au creat dintr-o mișcare de masă – FSN – un partid politic în stare să controleze exact jumătate plus unu din componența primului parlament de după revoluție (CPUN); în fine, felul cum au întreținut iluzia de pluralism și de democrație, încurajând reapariția partidelor istorice și totodată descurajând atât consolidarea acestora, cât și nașterea unor formațiuni democratice de tip nou./ Dacă alegerile de la 20 mai 1990 au reprezentat piatra

de temelie a regimului postcomunist, cele de la 27 septembrie 1992 i-au construit bolta. Acum nu mai există nici o îndoială că restaurația a triumfat asupra revoluției. (...) Restaurația este o realitate politică, economică și socială. Regimul postcomunist a încetat a mai fi o dictatură (și cu atât mai puțin una de tip totalitar), dar a continuat a fi comunist în majoritatea componentelor și comportamentelor lui esențiale: control aproape complet al statului în principalele sectoare economice și control aproape complet al echipei de la putere în principalele sectoare politice, juridice și administrative (președinție, parlament, guvern, prefecturi, SRI, Curtea Supremă de Justiție etc.) sau în media (TV, Radio, CNA). Libertățile individului sunt mai mult afirmate decât garantate. Legislația nouă este discriminatorie în defavoarea particularilor iar birocrăția îngreunează pe mai departe inițiativele personale. (...) Deși o treime din alegători s-au îndreptat spre dl. Iliescu și spre FDSN, partidul pe care d-sa l-a inventat ca să-și salveze sufletul, toată populația e decepționată; de prețurile exorbitante, de nerușinarea fostei nomenclaturi care s-a menținut la putere (convertindu-se la economia de piață), de corupție, de demagogie (naționalistă, ca și comunistă) și de obrazul pe care România continuă a-l arăta străinătății./ Când în locul celei mai oribile dictaturi din Europa de Est, revoluția a pus un iliescianism cu față umană, progresul este evident și a susține că în România anilor din urmă nu s-a schimbat nimic este o prostie. Această schimbare este dovada că revoluția a existat. Dovada că totuși restaurația s-a impus până la urmă o constituie faptul că iliescianismul este în esența lui un comunism, chiar dacă nu o dictatură. Comunism după comunism: iată tranziția reală. Cine mai are vreo îndoială să privească desfășurarea de forțe de pază din jurul președintelui, să asculte apologia economiei sociale făcută de primul ministru, să răsfoiască dosarul consilierilor dlui Iliescu ori pe al miniștrilor dlui Văcăroiu, să remarce prezența în Parlament a unor zelatori ai cultului lui Ceaușescu sau a unor colonei de securitate (premieră absolută chiar în raport cu standardele fostei MAN) ori, ce mai vorbă lungă, să se uite la oamenii care trăiesc în această țară, la cum se îmbracă, la ce mănâncă, la cum gândesc și vorbesc”. □ Sub titlul *Filosofând „prin somație interioară”*, Marta Petreu comentează volumul lui Gabriel Liiceanu, *Cearta cu filosofia*. Iată câteva concluzii: „*Cearta cu filosofia* e frumoasă, se citește cu interes, uneori cu emoție. Spre deosebire de Noica, care, în numele filosofiei, uza de forța talentului său literar pentru a deprecia chiar literatura, Liiceanu își pune talentul în subordinea salvării filosofiei de la devitalizare și autarhie. Căci el crede că, dacă filosofia mai are vreo șansă, «ultima ei șansă» de a supraviețui, aceasta trebuie căutată, heideggerian, în direcția literaturii și a posibilelor «diversiuni afective» pe care le poate mijloci aceasta; plăcându-mi soluția, mă întreb, totuși, de ce în această pledoarie pentru deschiderea prin literatură găsim doar material filosofic și atât de puține – două, la pp. 13-14! – valorificări literare? Trebuie însă să recunosc că eseurile lui Gabriel Liiceanu sunt atât de

frumos scrise, încât mă tem că filosofii academici cu care se ceartă le vor socoti – strugurii sunt acrii – o simplă frivolitate. Dar o «frivolitate» la care acești pedanți nu vor avea acces nicidecum...” □ „Perioadele de tranziție au drept nesuferită caracteristică pașnica și sterila conviețuire a monștrilor cu insectele, a călăilor cu victimele. Sterilă pentru că această mulțime de voci nu poate duce la dialog sau polemică atâta vreme cât miza nu este comună, cât timp unii vor să dea la iveală ceea ce alții mistifică priceput. (...) În anul 1992 marile derive ale criticii române revin: (de ce nu) avem roman? unde ni sunt poeții/visătorii/diplomații etc; unde e *le nouveau roman roumain*? care sunt raporturile elitismului nostru cenzurat cu cosmopolita literatură de consum? oare noi nu vom avea niciodată existențialism sau feminism, numai pentru că din nou am ratat ocazia pe plan internațional? După cărțile apărute în ultimul an s-ar părea că aceste întrebări nu sunt nici stimulatoare, nici inhibitoare, ci, paradoxal, nesemnificative. De unde rezultă că literatura mai are încă vlaga de a merge înainte după o regulă capricioasă și sfidătoare care îi aparține în excludivitate” – scriu Andreea Deciu și Romanița Constantinescu într-un bilanț al anului literar 1992, intitulat *Paradoxuri ale literaturii de tranziție*.

● În „Luceafărul” (nr. 49), Liviu Ioan Stoiciu publică un text satiric, similitudinos, *Ion Iliescu pe moarte (text apocrif)*, scris din „perspectiva” președintelui Ion Iliescu: „Am ajuns țapul ispășitor al României, cum e posibil să se adune atâta ură împotriva mea? Dimineață, abia coborât din mașină să depun o coroană de flori la Cimitirul Eroilor, mi se oprișe inima...” □ Nicolae Prelipceanu scrie un articol melancolic pe tema (ne)integrării europene: „Drama sau comedia europeană se joacă în România de la patruzeci și opt (și nu de la ultimul, ci de la cel cu nouăsprezece în față) încoace și se va mai juca mult și bine, dacă pe scena noastră publică va continua să se arateseră de personaje care face astăzi hazul vreunei galerii și extazul proștilor ori prostinformaților. Mereu va fi aici flux și reflux: unii vor împinge spre Europa, alții, dimpotrivă, spre izolare și vom înainta când ca racul, când ca melcul, într-un marș triumfal spre nimic. La urma urmelor, de ce să fim europeni? S-ar putea întreba și unii care sunt de bună credință. Pentru a ține de lumea aceasta, pentru a ține de Dumnezeu, care e deasupra tuturor...” (*Europa și Câmpiile Elizee*). □ Ștefan Agopian consemnează acid „moravuri scriitoricești” la „sfârșit de an”: „Pe 21 decembrie 1992 se împlinesc fix 2 ani și 8 luni de când Mircea Dinescu a fost ales președintele tuturor scriitorilor din țară și nu numai. Mai puțin președintele celor doi cunoscuți «scriitori găinari»: Eugen Barbu și Vadim Tudor. Aceștia au alt președinte, acela pe care Barbu l-a îndemnat să se încoiască pentru a desemna primul-ministru. Președintele l-a ascultat pe Eugen Barbu și cu ajutorul procedurii recomandat la fătat pe d-l Văcăroiu. Așa suntem noi, românii, din când în când ne-ncoim. Numai ungurii sunt tot timpul așa” (*Sfârșit de an*). □ Florin Manolescu comentează romanul *Balanța* (ediție definitivă 1992) de Ion Băieșu: „Dacă n-ar fi adevărate, cu toată nevoia de

poveste a oamenilor, toate aceste întâmplări și detalii n-ar fi putut fi inventate nici de cea mai aprinsă imaginație de scriitor. Iar după ce le-a inventariat, Ion Băieșu a mai avut de făcut față unei dificultăți: cum să scrie despre ele? Râzând sau plângând? Tocmai între aceste două sentimente fundamentale pe care, din generația lui, Ion Băieșu s-a priceput să le estetizeze ca nimeni altul, se mișcă (se balansează) romanul *Balanța*” (*Râsu’-plânsu’*). □ Rubrica de interviu a revistei (*13 întrebări pentru...*) îl are ca protagonist pe scriitorul româno-american Dumitru Radu Popa, într-un dialog cu Marius Tupan despre „aventura” exilului său: „Sunt mulțumit cu ceea ce am făcut în șase ani. Am găsit capacitatea interiară de a învăța din nou, sistematic, ceva cu totul diferit de ceea ce făcusem la București. M-au ajutat mult cunoașterea limbilor străine și excelența cultură generală pe care școala românească, în chiar anii ei negri, o dădea. Am devenit Master of Science al Universității Columbia, dar ușor nu mi-a fost deloc. (...) Asemenea «salturi» sunt posibile numai în America, din punctul acesta de vedere chiar și Occidentul mai are multe de făcut”. În prima parte a interviului, Dumitru Radu Popa rememorează perioada studenției filologice din România (și doi dintre profesorii care „l-au marcat”: Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mihai Pop și Savin Bratu) și îl evocă pe prietenul său Ioan Petru Culianu, asasinat în împrejurări misterioase în luna mai 1991 la Chicago. □ Este publicat un text de protest al lui Dan Deșliu (între timp decedat) la adresa unui comentariu negativ din „România literară” al Fevroniei Novac despre o antologie de poezie românească postdecembristă (*Incertitudes*) realizată de către Deșliu și publicată, în limba franceză, în Canada: „Compatriot și coleg, prozatorul Constantin Stoiciu, stabilit de niște ani la Montreal, mi-a propus în vara 1991 să alcătuiesc o antologie din poeziile apărute în România după 22 decembrie. (...) Autori remarcabili, ca Florin Iaru, Liviu Ioan Stoiciu, Mariana Marin, Elena Ștefoi, Vasile Petre Fati, Traian T. Coșovei, pentru a menționa doar câteva nume, - lipsesc, deși n-ar fi trebuit. Pentru că textele lor figurau, ca și ale altora, într-o tranșă rădăcină în împrejurări neclare. Ca și un cuvânt explicativ al subsemnatului, ca și specificarea că versiunea franceză este realizată în colaborare cu doamna Alina Beiu, al cărei aport îl consider esențial la reușita – câtă va fi fiind – a translației. Din păcate, legătura sporadică între mine și editor a dus la tipărirea lucrării în forma incompletă de acum. (...) Evident, orice alcătuire în genul evocat poate fi judecată – de preferință cu severitate. Însă rechizitoriul inserat recent în «România literară», sub semnătura Fevroniei Novac, mi se pare inacceptabil. Cu o suficiență îngrijorătoare, în pofida competenței binecunoscute a autoarei, d-sa eludază aspectele majore – inclusiv traducerea – ridicând obiecții de principiu care, cred, nu rezistă nici la o cercetare fugară. (...) Volumul este – vai! – eclectic. Cu o imaginație suprarealistă – tot în formularea F.N. – el întrunește poeți cu programe literare și atitudini estetice în conflict, disidenți și colaboraționiști, onirici și pășuniști, poeți excepționali și poeți mediocri sau

nepoeți. Ca lăudători ai regimului comunist, deci colaboraționiști, sunt citați Maria Banuș și Gh. Tomozei. Recenenta are în vedere, probabil, texte din deceniile șase-șapte. Aici ar putea adăuga la fel de îndreptățit pe Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu, Nina Cassian, ba chiar Ana Blandiana. Numai că pe frontispiciul volumului se precizează clar: decembrie 1989-decembrie 1991. Toate poeziile, repet, au fost selectate din ce s-a publicat în acești doi ani. Aprecierile în virtutea cărora recenzenta trage linii groase de demarcație (între colaboraționiști și disidenți, de exemplu) mi se par, în cazul de față, neavenite. (...) Cu o monitorizare intolerantă la tot ce socotește abatere – gen F.N. dixit – d-sa identifică texte irelevante sau chiar inepte (...). Și totuși, în pofida eclectismului și a lipsei de valoare artistică, subliniată intensiv de necruțătoarea autoare, cartea transmite, pare-mi-se, lectorului de dincolo, căruia i se adresează în principal, ecoul acestei bolgii comune, al unui lamento și desperat, și răzvrătit, din sufletul părtașilor la o experiență istorică unică, în felul său. (...) Că respectiva judecătoare strâmbă din nas (o fi măcar cârn?!) pe două coloane din «România literară» e, mă rog, dreptul său personal și particular – dar, mă întreb, redacția ce zice?” (*În jurul unei antologii*).

24 decembrie

● Sub titlul *Scriitorul român după trei ani de la „evenimente”*, Rodica Palade realizează, în revista „22” (nr. 51) un interviu cu prozatorul Mihai Sin. Sunt abordate subiecte precum: Revoluția din Decembrie 1989, conflictele româno-maghiare de la Târgu-Mureș, din martie 1990, „procesul comunismului”, traiectoria de scriitor și de intelectual a lui Mihai Sin după 1989. „Procesul comunismului a speriat pe foarte multă lume. După părerea mea, opoziția a folosit foarte inabil toată povestea asta. Pentru că foarte mulți oameni care au avut mici funcții (au fost secretari de partid, mărunți activiști ș.a.m.d.) au fost speriați. Trebuia precizat foarte clar că procesul comunismului înseamnă de fapt pedepsirea celor care au ucis, care au făcut crime împotriva poporului român, oameni care au subminat economia națională. Și nu erau atât de mulți. Noi fuseserăm mereu maculați, mereu intoxicați de complexul unei vinovății. Tot timpul trebuia să te simți ca și cum nu erai în regulă cu ceva. Povestea cu procesul comunismului a venit pe un fond de oboseală, de hăituială și de nevroză a unui întreg popor. (...) Pe fondul acesta de oboseală (...) au venit noi și noi acuze: că suntem iarăși vinovați fiindcă am tolerat atâta. Mulți oameni s-au simțit amenințați de un proces al comunismului, de o intransigență (chiar dacă era doar discursivă) care i-a îndepărtat de opoziție./ În afară de această lansare proastă a ideii de proces al comunismului a existat și o atitudine, cred eu, nefericită față de oamenii cei mulți care compun electoratul și care a lăsat urme foarte adânci. Chiar înainte de alegeri s-a tot spus: «Românii nu știu, românii nu vor să schimbe macazul». (...) După părerea mea, unii dintre liderii de vârf ai intelectualității noastre intrate în politică nu au dat dovadă nici în

politică de o adevărată obsesie față de cunoașterea realităților românești. Îmi pare foarte rău că trebuie să spun lucrul ăsta, dar nu pot să înțeleg cum Nicolae Manolescu afirmă azi: «Am să pun problema Mîrșei și a Copșei Mici în Parlament». Bine, e foarte bine, și probabil o va pune, ca senator de Sibiu, dar aș fi vrut să simt în toată perioada în care Manolescu a fost, practic, liderul neoficial al vieții literare românești că-l interesează până la obsesie realitatea României. Nu făcând reportaje, dar să vezi o dată, undeva că, obsedat de realitatea acestei țări, scrie un rând. Ei bine, această lipsă de interes a liderilor opoziției s-a simțit. În campania electorală, în bună măsură, am impresia că s-a alunecat la suprafața lucrurilor./ Pentru opoziție, sloganul campaniei electorale a fost schimbarea, care de fapt a speriat./ Opoziția ar fi trebuit să știe că schimbarea sperie pe oricine; și pe occidentali (...). Nimeni, nici un popor nu acceptă așa de ușor schimbarea. Cu atât mai mult la noi, unde schimbările au fost din rău în mai rău. Nici măcar din întâmplare nu erau schimbări în bine“. □ Poetul Cristian Popescu relatează, în *Mărturii și mărturisiri*, un episod mai greu avuabil petrecut în adolescență: implicarea sa, prin delațiune la Securitate, în procesul deschis criticului I. Negoîtescu pentru homosexualitate (în 1977).

[DECEMBRIE]

● „Apostrof” (nr. 12) continuă ancheta *De ce mai scrieți?*. Răspund Ion Ianoși și Adrian Popescu. ■ I.I.: „*Mai* nu mi se potrivește: scriu tot timpul. Din nevroză zic unii; dintr-un lăuntric imperativ categoric, sper eu. Nu-i judec, dar nici nu-i înțeleg pe cei care ne tot spun că *acum* nu se poate face literatură...]În unica mea viață trebuie să scriu. Scot cărțile altora – am pregătit în ultimii trei ani o duzină, cu prefetele mele. Am scris și cărți proprii, o termin pe a doua; și am început să le rescriu pe cele vechi. Nu mă interesează deocamdată editarea. Cărțile pe care le voi scrie ar putea cândva să și apară; cele nescrise – cu siguranță nu!”. A.P.: „La început scriam dintr-o frică grozavă de moarte; toate lucrurile pe care le vedeam, ființe apropiate, coline, priveliști ale copilăriei mele fericite, iubiri efemere pentru efemer, anotimpuri și ape în care am înotat, simțeam că într-o zi nu vor mai fi. Sau cel puțin nu vor mai fi pentru mine și atunci aș fi vrut, prin scris, sa le învelesc pe toate într-o peliculă protectoare de cuvinte... Eu aș fi vrut ca în bieteile mele poezii timpul să fie încetinit ori îmblânzit... Azi, scriu pentru a-mi afirma coerența și a coagula fapte și întrebări foarte diverse. Pentru a fi mai tranșant decât în viață, mai convingător decât în discuțiile cotidiene. (...) Între infirmitate și capacitate, scrisul e mereu o lumină pe care cineva ne-o plimbă pe față și pe ziduri, cu o oglinjoară nevăzută... Ceva misterios, simplu, copilăros, inexplicabil. Un dar”. □ Virgil Mihalai și Dumitru Chioaru sunt prezenți în sumar cu poeme. □ În cadrul unei rubrici dedicate poeziei, sunt promovați poezii „Grupului de la Ploiești”: Victor Sterom, Marius Bunea, Corneliu Cubleşan, Ioan Fintis, Stelian Stan. □ Rubricile „Estuar” și „Conversații cu...” îi prezintă pe Andrei Pleșu (în

dialog cu Marta Petreu), *Fiecare existență omenească e un mandat divin*, și pe Sorin Alexandrescu (interviu de Marius Lazăr). Interviuului cu Andrei Pleșu i se adaugă o fișă bibliografică, două texte de Ion Vartic și Aurel Codoban – *Nu m-am ținut de cuvânt, domnule ministru*, respectiv *De ce nu este Andrei Pleșu un gânditor postmodern* –, un portret de Ion Ianoși, intitulat simplu *Andrei*, și scurte răspunsuri ale lui Radu Cosașu și Marian Papahagi la întrebarea „Ce înseamnă pentru dumneavoastră Andrei Pleșu?”. ■ Eseistul omagiat mărturisește: „Nu mă împac foarte bine cu mine. Am, firește, ca tot omul, momente de autocomplezență, dar predomină net o anumită stare de insatisfacție, mai acută acum decât în alte perioade ale vieții mele. Sunt nemulțumit de alcătuirea mea intimă, de performanța mea spirituală și profesională. Și sunt nemulțumit de prelungirea acestei stări de nemulțumire. E un semn de imaturitate și un simptom de acedie, un păcat foarte greu, echivalând cu incapacitatea de a mai identifica în marasmul ființei natale partea lui Dumnezeu. Indiferența sau disprețul de sine e la fel de vinovat ca și abuzul iubirii de sine (sau, cum spunea Shakespeare în *Henric al V-lea*, e chiar mai vinovat)”. ■ Ion Ianoși intuiește „metamorfozele lui Andrei Pleșu ce țin de o savant orchestrată apărare, ce sublimază periclitările, nu le și elimină”: „Mă așteptam la mișcarea în trei timpi de la artă prin morală, la religie (*Pitoresc și melancolie – Minima moralia – Despre Îngeri*, în lucru la acea dată). Poți fi credincios și totodată plin de pofte, orgolii, expansionisme lumești; cu atât mai vârtos îți cauți mântuirea. Dezechilibrele îți alimentează compensarea. Un balcanic, un bucureștean, un histrion, unul care adoră viața, și spectacolul ei, taclaua, receptiile, călătoriile, cum poate fi el un moralist și un filosof al credinței, atras de misticii medievali, de cei care-și înfrânau chefurile și își moritificau trupul?! Poate, la rigoare, chiar și trebuie să fie într-un fel sau altul succesiv și concomitent”. □ În articolul *Calendar muștrător*, Mircea Zăciu marchează centenarul Cezar Petrescu. □ Un dosar Petre Țuțea, fara intenție strategică/ideologică, ci strict restituitivă, este îngrijit de Ion Vartic, cu semnături ca Virgil Leon (*Introducere*) și Horia Stanca (*Petre Țuțea între extreme*). □ Florica Dimitrescu îl evocă într-un eseu pe profesorul român, dispărut în anii '70, Bazil Munteanu, un promotor al culturii franceze în România și totodată un mesager al literelor românești în Franța. □ La rubrica dedicată comentariului critic semnează Laura Pavel – *Elegii brebaniene* (pe marginea versurilor pariziene ale lui Nicolae Breban) – și O. Soviany: *Lumânarea și cartea*, articol despre *Visul chimeric* al lui Mircea Cărtărescu.

● Apare în „Viața românească” (nr. 12) *Introducerea* la *Complicitatea fertilă* (*La complicité fertile. Poètes roumain, 1950-1973*), teza de doctorat susținută de Ilie Constantin la prestigiosul Institut National des Langues et Civilisation Orientales din Paris – lucrare conținând 32 de profiluri ale celor mai reprezentativi poeți români contemporani, într-o paralelă cu poezii francezi de după 1950. (Traducerea în română aparține lui Valentin Atanasiu.) □ Sub titlul

Ultimul senior, Vasile Andru publică un necrolog dedicat lui Radu Tudoran. □ Marin Diaconu publică trei conferințe radiofonice inedite susținute de Dan Botta: **Artă și religie** (30 decembrie 1935), **Poezie și rugăciune** (2 iunie 1936) și **Artă și contemplare** (30 iulie 1936).

● Revista „Poesis” (nr. 12) publică două interviuri cu Emil Cioran, unul realizat Jean Licet, în 1949, imediat după publicarea *Manualului de descompunere*, iar celălalt, acordat lui Michael Jacob la Radio Suisse Romande, în 1989, transcris și tradus de Gheorghe Simon. Filosoful român vorbește despre hotărârea sa, din 1945, de a „mă încerca în franceză”, despre interesul pentru moraliștii francezi, pentru metafizica germană, filosofia greacă și Dostoievski, dar mai cu seamă pentru cartea Doamnei de Staël, „nu prea cunoscută, o broșură, dar pe care o iubesc”, *La Bastille sous la Regence*, „pe care am citit-o de vreo trei ori numai pentru a-mi însuși stilul ei”. *Manualul de descompunere* pune „în relație câteva subiecte simple cu o anumită viziune asupra vieții pe care o simt la contemporanii mei. Aceasta nu înseamnă mare lucru. Cred că aș fi putut scrie această carte în oricare epocă, pentru că ea este mai degrabă fructul unui temperament decât al unei conjuncturi”. 40 de ani mai târziu mărturiile făcute de Cioran la Radio Suisse Romanade se pot constitui într-un „autoportret autentic, o autobiografie filosofică și spirituală”, căci ele vorbesc de o trecere într-o altă dimensiune: „aveam 10 ani, când tatăl meu a hotărât să mă ducă la Sibiu. A închiriat o trăsură, iar eu plângeam tot timpul. Plângem, având un fel de presimțire că, într-adevăr, paradisul a încetat să mai existe pentru mine. Dacă nostalgia mea poate avea vreun sens, acesta este regretul de a fi părăsit un oraș ca acesta și de a-mi fi părăsit satul. Într-adevăr, unica lume autentică este lumea copilăriei, unde totul e posibil și unde nimic nu este încă prezent (*actualisé*). De ce este Sibiul un oraș important pentru mine? Pentru că aici am trăit marea dramă a vieții mele și care m-a marcat pentru totdeauna. Tot ceea ce am scris, tot ceea ce am gândit, tot ceea ce am elaborat, toate divagațiile mele își au originea în această dramă”. Tot în aceeași notă, Cioran analizează nevoia de a scrie: „De ce să mai scrii, în general? De ce să înmulțim numărul cărților? (...) Toată lumea scrie, mai ales la Paris. Și asta pentru ce? Nici eu nu am scris prea mult, ci foarte puțin, dar în felul acesta îmi acord o șansă. Sunt copleșit. Comedia aceasta nu mai poate continua. De fapt, nu-i o comedie, ci o necesitate interioară, trebuie s-o spun. O modalitate de a mă elibera de mine însumi, pentru că singura posibilitate de a înțelege ceva este să (te) exprimi, deși prin aceasta se pierde misterul: odată exprimat nu a-i făcut decât să-l ucizi. (...) Cel care scrie își pustiește eul, iar la capătul vieții nu e decât neantul. Scriitorul e copleșit de vid, pentru că, scriind, nu mai rămâne din el decât un rest”. E o idee asupra căreia Cioran revine insistent până la sfârșitul discuției.

INDEX DE NUME

A

- Abăluță, Constantin, 47
- Acterian, Arșavir, 44, 58, 107, 122, 127, 168, 217, 252, 316, 378, 417, 457, 476
- Acterian, Jeni, 26, 56, 114, 122, 239
- Adam, Ioan, 126, 152, 178, 280
- Adam, Sergiu, 523
- Adamek, Diana, 44, 380, 396, 465, 531
- Adameșteanu, Gabriela, 31, 45, 46, 73, 132, 138, 175, 182, 241, 250, 254, 291, 294, 295, 313, 321, 372, 389, 418, 441, 527
- Adania, Alfons, 444
- Aderca, F., 21, 442
- Agârbiceanu, Ion, 314, 401, 450
- Agopian, Ștefan, 33, 90, 103, 117, 144, 177, 189, 199, 250, 275, 290, 300, 316, 343, 370, 456, 469, 486, 492, 497, 509, 544, 551
- Airinei, Irina, 282, 342, 367
- Airinei, Mihai, 446
- Alboiu, George, 72, 322, 350
- Albu, Florența, 102, 250, 294, 400
- Aldulescu, Radu, 37, 90, 190
- Alexandrescu, Sorin, 25, 167, 250, 295, 308, 327, 479, 555
- Alexandru, Cornelia, 221, 397
- Alexandru, Laszlo, 77, 87, 137, 416, 455
- Alexiu, Lucian, 107, 209, 234, 330, 474
- Al. George, Sergiu, 16, 177, 313, 488
- Almosnino, George, 47
- Andor, Horvath, 80
- Andreescu, Cezar, 336, 455, 533
- Andreescu, Gabriel, 47, 211, 338, 368, 421, 493, 502
- Andrieș, Alexandru, 373
- Andrițoiu, Al., 14, 364
- Andru, Vasile, 166, 556
- Angelescu, Călin, 70
- Angelescu, Silviu, 303
- Anghel, Paul, 20, 280, 348, 363, 375, 411, 430
- Anghel, Petre D., 173
- Anghelescu, Nadia, 177
- Anghelescu, Sanda, 303
- Anghelescu, Șerban, 245, 303
- Antohi, Sorin, 86, 91, 168, 476, 493, 502
- Anton, Ted, 471
- Antonescu, Ion, 239, 336, 345
- Antonescu, Mihai, 390
- Antonescu, Nae, 167, 321, 401
- Antonesei, Liviu, 111, 116, 211, 212, 313, 450, 518
- Apolzan, Lucia, 436
- Apostol, Stan, 126
- Arachelian, Vartan, 507
- Ardeleanu, Eftimie, 398
- Ardeleanu, Florin, 311
- Arghezi, Barutu, 267, 353, 401
- Arghezi, Mitzura, 279, 340, 402

Arghezi, Tudor, 57, 151, 173, 258,
314, 331, 350, 353, 402
Arman, Mircea, 223
Armanca, Brândușa, 372
Armeanu, Oana, 373, 427
Aron, Jean-Paul, 210, 512
Atanasiu, Valentin, 555
Attila, Varga, 306, 493
Avramescu, Tiberiu, 38

B

Baba, Corneliu, 55
Babeți, Adriana, 47, 128, 131, 233,
246, 272, 292, 319, 330, 385, 405,
447, 464, 475, 487, 523
Baboș, Costel, 450
Bachelard, Gaston, 221
Baciu, Ștefan, 53, 218, 353, 356, 398,
401, 523
Baconsky, Teodor, 190, 320, 338,
389, 400, 495
Baghiu, Vasile, 498
Bahtin, Mihail, 171, 364
Balaci, Alexandru, 402
Balazs, Nyllasy, 271
Balla, Zsófia, 31, 250
Balotă, Nicolae, 264, 314
Baltag, Alexandru, 198
Baltag, Cezar, 32, 41, 167, 174, 219,
250, 294, 518
Baltă, Nicolae, 109
Banciu, Paul Eugen, 107, 330
Banuș, Maria, 283, 553
Barac, Raluca, 112
Barbu, Eugen, 7, 72, 75, 91, 101,
121, 163, 165, 167, 186, 198, 201,
206, 228, 239, 244, 259, 298, 345,
349, 367, 430, 443, 454, 455, 466,
505, 509, 551
Barbu, Ion, 213, 353, 385, 488, 528
Barth, John, 236, 512
Barth, Karl, 166

Basarab, Victor, 446
Bassarabescu, I.A., 353
Batali, Luminița, 151
Baudelaire, Charles, 56, 250, 436
Bauer, Hannelore, 210
Baumgarten, Alexander, 58, 312
Băcanu, Petre Mihai, 201, 372, 373
Băciuș, Nicolae, 165, 311
Bădescu, Horia, 53, 219, 344, 514
Bădescu, Irina, 59, 489
Bădescu, Tatiana, 447
Bădulescu, B., 402
Băeșu, Dorina, 391, 512
Băicoianu, Sergiu Utza, 189
Băieșu, Ion, 77, 146, 179, 422, 428,
432, 440, 445, 446, 447, 450, 477,
500, 529, 551
Băieșu, Radu, 503
Bălaj, Veronica, 234
Bălan, Ion Dodu, 139
Bălan, Mircea, 193
Bălașa, Sabin, 363
Bălăceanu-Stolnici, Constantin, 222,
223
Bălăeș, Dumitru, 509
Bălăiță, George, 41, 223, 329, 346,
425, 435
Bălănuță, Leopoldina, 269
Bălu, Ion, 25, 400
Bănulescu, Ștefan, 79, 98, 103, 138,
174, 198, 218, 246, 435, 475, 499
Băran, Vasile, 108, 164, 191, 240,
275, 459
Bârna, Nicolae, 56, 118, 171, 270,
364, 406, 477, 482
Bârna, Vlaicu, 118, 200, 477
Bârzan, Cristina, 30
Bâscă, Doina, 103, 329
Beaufort, Blandine de, 297
Bedrosian, Magdalena, 33, 98, 200,
218, 295, 296, 316, 357, 475
Beiu, Alina, 552

Belicov, Serafim, 459
 Beloiu, Nicolae, 481
 Benda, Julien, 50
 Beniuc, Mihai, 148, 209, 280, 476, 483, 532
 Bentoïu, Annie, 250
 Bercea, Radu, 303
 Berdiaev, Nikolai, 163
 Bergel, Hans, 151
 Bernea, Horia, 153, 471
 Bhose, Amita, 56, 494
 Bidu, Gabriela, 466
 Birăescu, Traian, Liviu, 292
 Bittel, Adriana, 77, 156, 195, 284, 376, 514
 Blaga, Carmen, 246, 405
 Blaga, Lucian, 38, 153, 240, 253, 258, 317, 326, 331, 344, 372, 373, 425, 459
 Blandiana, Ana, 6, 103, 114, 140, 155, 156, 157, 167, 174, 199, 219, 230, 239, 250, 266, 283, 292, 316, 321, 327, 355, 416, 418, 419, 437, 455, 466, 469, 472, 492, 496, 500, 506, 507, 515, 524, 527, 533, 535, 540, 546, 548, 553
 Bleahu, Marcian, 450
 Bodiu, Andrei, 92, 220
 Bodnaru, Adrian, 488
 Boerescu, Dan-Silviu, 64, 107, 155, 198, 232, 290, 404, 439, 487, 498, 547
 Bogdan, Radu, 151, 355
 Bogrea, Vasile, 118
 Bogza, Geo, 56, 249, 328, 455
 Boilă, Romul, 52, 114
 Bokotici, Ioan, 52
 Boldea, Iulian, 220, 264, 311, 353, 398, 476
 Boldur, Petre, 169
 Boogards, Carla, 249
 Borbély, Ștefan, 28, 492, 514
 Borcilă, Mircea, 514
 Boriga, Aurelia, 372
 Boroianu, Radu, 106, 175
 Bosquet, Alain, 334
 Bot, Ioana, 44, 107, 240, 412
 Bota, Adrian, 36
 Botez, Mihai, 102, 294, 448, 488, 495
 Botta, Dan, 169, 320, 457, 556
 Bouilhet, Louis, 393
 Bouraoui, Hédi, 271
 Brad, Ion, 198, 402
 Braga, Corin, 105, 202, 219, 342, 474, 524
 Brahaș, Cornel, 430
 Braia, Doru, 423
 Brauner, Harry, 11
 Brătescu, Tania, 38, 353, 431
 Brătescu-Voinești, I. Al., 38, 353
 Brătianu, Ioana, 117
 Brătianu, Vintilă, 445
 Brâncoveanu, Romulus, 185, 248, 372
 Brânduș, Nicolae, 481
 Brânzeu, Pia, 44, 85, 319
 Breban, Nicolae, 6, 43, 48, 54, 79, 80, 87, 92, 115, 142, 146, 164, 201, 211, 228, 240, 266, 285, 300, 310, 316, 359, 364, 369, 371, 381, 389, 420, 425, 435, 459, 514, 524, 530, 555
 Brezianu, Barbu, 484
 Britz, Helmuth, 103
 Brodski, Iosif, 52, 115, 221, 311
 Brumaru, Emil, 114, 240, 479, 481
 Bucur, Marin, 35, 316
 Bucur, Romulus, 47, 249
 Buduca, Ioan, 73, 103, 135, 193, 229, 273, 340, 368, 382, 389, 408, 413, 429, 446, 459, 507, 512, 533
 Bufnilă, Ovidiu, 411
 Bugrea, V., 401
 Bunaru, Eugen, 28

Bunea, Marius, 554
 Burtică, Cornel, 368, 384
 Bush, George, 196, 305
 Butnaru, Leo, 459, 537
 Butoianu, Petre Adrian, 247
 Butură, Valter, 38
 Buzăși, Ion, 53, 537
 Buzea, Constanța, 104, 220
 Buzera, Ion, 174
 Buzoianu, Cătălina, 102
 Buzura, Augustin, 26, 54, 72, 115,
 126, 174, 196, 218, 222, 223, 224,
 247, 298, 331, 363, 373, 430, 435,
 485, 505, 548
 Buzzatti, Dino, 210
 Byck, Jacques, 15

C

Cacoveanu, Viorel, 77, 115, 128,
 223, 401, 477
 Cadariu, Alina, 166
 Calais, Alexandru, 171
 Calcan, George, 498
 Caliga, Ștefan, 287
 Candrado, Iulio, 271
 Cangeopol, Liviu, 235, 294, 338
 Cantacuzino, Ioan, 444
 Cantuniari, Mihai, 407
 Canură, Mădălina, 498
 Capek, Karol, 288
 Caragiale, Ion Luca, 34, 35, 37, 40,
 57, 65, 74, 91, 107, 195, 262, 269,
 299, 300, 302, 311, 316, 437
 Caragiale, Mateiu, 190, 302
 Caraion, Ion, 167, 208, 219, 264,
 273, 315, 356, 398, 488
 Caraman, Petru, 116
 Caramitru, Ion, 42, 72, 102, 487
 Carandino, N., 52, 376
 Caranica, Nicu, 218
 Carp, Radu, 168
 Carpat-Foche, George, 159, 197

Cassian, Nina, 283, 401, 445, 479,
 553
 Cazacu, Matei, 330
 Cazimir, Ștefan, 37, 316
 Căbuți, Horia Al., 311, 351
 Călinescu, Alice, 279
 Călinescu, G., 30, 34, 38, 55, 61,
 63, 69, 74, 83, 85, 115, 121, 128,
 134, 141, 153, 154, 172, 203, 207,
 212, 216, 263, 270, 275, 289, 305,
 306, 315, 331, 335, 364, 365, 371,
 391, 415, 421, 439, 465, 479, 481,
 500, 534, 538
 Călinescu, Matei, 25, 44, 101, 194,
 218, 239, 243, 368, 418, 441, 514
 Căpușan, Horia, 57, 173, 480
 Cărtărescu, Mircea, 118, 169, 186,
 219, 240, 300, 317, 334, 335, 385,
 398, 408, 434, 439, 454, 485, 487,
 545, 555
 Câlția, Ștefan, 537
 Câmpeanu, Pavel, 241, 450
 Câmpeanu, Radu, 154, 249, 294, 380,
 464, 507, 532
 Câmpeanu, Roger, 284
 Căndea, Virgil, 548
 Cârnci, Magda, 202, 387, 450
 Cârnci, Radu, 297
 Ceaușescu, Elena, 194, 362
 Ceaușescu, Nicolae, 88, 92, 101, 156,
 206, 228, 288, 368, 369, 490, 506,
 516
 Ceaușescu, Nicu, 363
 Celan, Paul, 114
 Cenușă, Mircea, 240, 319
 Cernătescu, Mircea, 322
 Cesereanu, Ruxandra, 167, 401
 Ceuca, Justin, 437
 Chelba, Constantin, 86, 118, 153, 204
 Chendi, Ilarie, 38
 Chevalier, Jacques, 246
 Chevereșan, Constantin, 488

- Chicet, Isidor, 249
 Chifu, Gabriel, 58, 174, 437, 522
 Chihai, Matei, 86
 Chihai, Pavel, 77, 212, 225, 257, 313, 318, 382
 Chioaru, Dumitru, 31, 60, 220, 240, 437, 498, 554
 Chioreanu, Nistor, 265, 436
 Chiriac, Mariana, 441
 Chirilă, Dumitru, 54, 321
 Chirnoagă, Marcel, 444
 Chirnoagă, Mihai, 291
 Chișu, Lucian, 77, 185, 224, 297, 334, 346, 429, 445, 505, 530
 Chițimia, I.C., 270
 Chițimia, Silvia, 116
 Ciachir, Dan, 7, 16, 115, 354, 376, 491
 Cimpoi, Mihai, 53, 56, 279, 406, 453, 459, 537
 Cioabă, Cătălin, 204
 Ciobanu, Mircea, 31, 43, 61, 114, 219, 235, 250, 265, 297, 427, 450, 488, 503, 526
 Ciobanu, Valeriu, 172, 270
 Ciocârlie, Corina, 131, 303, 450
 Ciocârlie, Livius, 319, 333, 404
 Ciochină, Constantin, 166
 Cioclea, Eugen, 185
 Ciocoi, Dumitru-Pop, 62
 Cioculescu, Barbu, 232, 257, 316, 382, 492
 Cioculescu, Simona, 288, 403, 412
 Cioculescu, Șerban, 17, 38, 101, 213, 232, 240, 403, 412, 439, 444, 454, 465, 552
 Cioran, Emil, 5, 11, 14, 21, 27, 58, 72, 74, 86, 93, 106, 118, 123, 130, 131, 136, 151, 153, 157, 159, 165, 167, 170, 184, 189, 197, 200, 203, 229, 268, 300, 329, 330, 335, 342, 354, 390, 408, 462, 464, 467, 469, 482, 489, 501, 541, 556
 Ciuchindel, Constantin, 270
 Ciplea, Lia, 450
 Cistelecan, Al., 51, 112, 220, 221, 250, 265, 311, 327, 353, 398, 433, 445, 476, 479, 516
 Ciuceanu, Radu, 51, 150
 Ciuceu, Alina, 478
 Ciulei, Liviu, 14
 Ciurdariu, M., 385
 Ciurea, Doina, 173, 186, 218, 364
 Ciurunga, Andrei, 218, 407
 Clarke, Arthur C., 114
 Claudel, Paul, 405
 Clențiu, Ada, 246
 Cochinescu, Ioan Mihai, 57, 182, 235, 250, 372, 475, 512
 Cocora, Ana Laura, 396
 Cocora, Ion, 186
 Codoban, Aurel, 555
 Codreanu, Theodor, 133, 198, 288, 337, 406, 450
 Codrescu, Andrei, 85, 272
 Codruț, Mariana, 70, 108, 138, 183, 436
 Cofan, Alunița, 57, 173, 364
 Coja, Ion, 297, 446, 509, 538
 Cojocar, Urbaczek, Luminița, 498
 Colin, Vladimir, 46, 84
 Comarnescu, Petru, 105, 168, 223, 272, 444
 Comăneanu, Anca Delia, 47, 48, 70, 226, 329, 494
 Comănescu, Radu, 316, 369, 442
 Condurache, Val, 116
 Constante, Lena, 227, 406
 Constantin, Ilie, 243, 486, 555
 Constantin, Marin, 481
 Constantinescu, Claudiu, 372, 534, 546
 Constantinescu, Cornel Radu, 15, 280

- Constantinescu, Emil, 226, 254, 255,
260, 283, 292, 321, 322, 323, 324,
325, 327, 337, 338, 340, 370, 389,
391, 417, 418, 422, 436, 444, 458,
459, 466, 467, 496, 500, 549
- Constantinescu, Geo, 77, 155, 189,
208, 319, 423, 446, 455, 533, 540
- Constantinescu, Leontin J., 344
- Constantinescu, Mihaela, 385
- Constantinescu, Miron, 280, 410
- Constantinescu, Pompiliu, 240, 289,
444
- Constantinescu, Romanița, 209, 252,
372, 534, 545, 551
- Coposu, Corneliu, 116, 149, 327,
340, 422, 436, 444, 445, 456, 466,
469, 493, 497, 507, 508, 533, 544,
549
- Corbea, Andrei, 86, 210
- Corbu, N., 17, 164, 210, 498
- Cordoș, Sanda, 18, 406, 531
- Cornea, Andrei, 159, 277, 303, 316,
324, 368, 441, 493
- Cornea, Doina, 26, 143, 161, 176,
327, 353, 373
- Cornea, Paul, 25, 306, 423
- Corneanu, Nicolae (Mitropolit), 246
- Cornișteanu, Mircea, 268, 311
- Cornu, Aurora, 346
- Coroiu, Constantin, 286
- Cosașu, Radu, 31, 43, 268, 404, 555
- Cosma, Doru, 450
- Cosma, Ela, 58
- Cosmiuc, Constantin, 411
- Costinaș, Iosif, 330, 418
- Costopol, Corina, 296
- Coșeriu, Eugenio, 168, 514
- Coșoveanu, Gabriel, 58
- Coșovei, Traian, 118
- Coșovei, Traian T., 28, 85, 118, 164,
191, 211, 389, 552
- Cotruș, Aron, 210
- Cotruș, Ovidiu, 122, 405
- Covaci, Aurel, 14, 250, 471
- Cozea, Liana, 316, 436, 477
- Crainic, Nichifor, 53, 142, 215, 234,
312
- Crăciun, Gheorghe, 47, 61, 138, 277,
294, 518
- Crăciun, Mircea, 395
- Crăiuțu, Aurelian, 450
- Crăsnaru, Daniela, 31, 430, 438
- Creangă, Ion, 25, 63, 115, 152, 250,
276
- Creangă, Mihai, 373, 450
- Cremer, Doru, 14, 15
- Creția, Petru, 36, 127, 286, 299
- Cristea, Dan, 295, 347, 394, 443, 494
- Cristea, Radu Călin, 47, 245, 316,
545
- Cristea, Valeriu, 17, 48, 56, 115, 123,
125, 138, 146, 154, 163, 167, 169,
176, 185, 193, 194, 208, 224, 227,
243, 246, 267, 278, 320, 325, 331,
347, 357, 396, 406, 413, 423, 426,
429, 439, 452, 455, 480, 500, 535,
539
- Cristescu, Maria-Luiza, 527
- Cristian, Roxana, 116
- Cristofor, Ion, 217, 271
- Cristoiu, Ion, 23, 26, 36, 40, 75, 82,
85, 96, 101, 107, 111, 203, 290,
333, 343, 362, 368, 369, 371, 372,
373, 390, 421, 434, 440, 442, 452,
506, 540
- Crohălniceanu, Ovid S., 21, 47, 56,
61, 168, 181, 224, 268, 269, 281,
283, 297, 331, 347, 356, 391, 394,
476, 480, 501
- Crowley, John, 221
- Cruceanu, Ada C., 474
- Cseika, Gerhardt, 241
- Cubleșan, Constantin, 14, 53, 167,
190, 266, 353, 450, 477, 524, 537

Cubleșan, Corneliu, 554
 Cugno, Marco, 161
 Culianu, Ioan Petru, 243, 244, 278,
 294, 301, 303, 349, 361, 398, 403,
 432, 465, 471, 552
 Curta, Eugen, 474
 Cușnarencu, George, 83, 411

D

d'Ormesson, Jean, 156
 Dabija, Nicolae, 146, 279, 291, 459
 Daian, Paul, 196
 Damaschin, Dan, 219, 434
 Damian, Andrei, 499, 546
 Damian, S., 212, 225, 257, 299, 382,
 480, 526, 539
 Dan, Călin, 151
 Dan, Vasile, 515, 521
 Danciu, Ioan Maxim, 10, 106, 202,
 302, 395
 Danilov, Nichita, 116, 514
 Datcu, Iordan, 401
 Davidovici, Doru, 37
 Dăianu, Daniel, 436
 Deciu, Andreea, 180, 190, 252, 372,
 534, 545, 551
 Dediu, Dan, 481
 Delaunay, Jacqueline, 102
 Delavrancea, Cella, 316
 Delciu, Suzana, 56
 Derșidan, Ioan, 166
 Deșliu, Dan, 26, 33, 34, 230, 250,
 305, 312, 329, 400, 406, 412, 414,
 415, 417, 477, 552
 Diaconescu, Ion, 456
 Diaconescu, Romulus, 177
 Diaconu, Marin, 56, 59, 177, 266,
 324, 354, 556
 Diaconu, Mircea, 269, 493
 Diminescu, Dana, 487
 Dimisianu, Gabriel, 16, 23, 47, 73,
 93, 129, 209, 240, 245, 284, 341,

373, 392, 409, 431, 434, 446, 450,
 454, 468, 484
 Dimisianu, Georgeta, 34, 126, 200,
 450
 Dimitriu, Daniel, 370
 Dimiu, Irina, 439
 Dimov, Leonid, 59, 105, 114, 170,
 174, 202, 208, 296, 328, 435, 455,
 510
 Dinescu, Mircea, 8, 9, 18, 26, 33, 35,
 41, 49, 64, 65, 69, 71, 72, 74, 78,
 96, 103, 162, 174, 219, 240, 253,
 284, 288, 296, 300, 305, 312, 321,
 329, 353, 369, 391, 403, 414, 416,
 438, 457, 459, 465, 485, 496, 507,
 537, 551
 Dobrescu, Alexandru, 43, 92, 128,
 220, 474
 Docea, Vasile, 436
 Doinaș, Ștefan Augustin, 31, 41, 58,
 66, 74, 84, 97, 102, 103, 122, 144,
 153, 154, 163, 174, 194, 208, 209,
 224, 225, 234, 235, 240, 250, 264,
 266, 267, 295, 297, 315, 317, 322,
 331, 341, 382, 390, 398, 405, 416,
 417, 429, 438, 455
 Domenach, J.-N., 156
 Domokos, Géza, 31, 321
 Doplicher, Fabio, 161
 Dorcescu, Eugen, 405, 487
 Dort, Bernand, 329
 Dostoievski, F.M., 140, 148, 170,
 364, 556
 Dragolea, Mihai, 50, 54, 249, 294,
 436, 474
 Dragomir, Caius, 53, 304, 316, 318,
 370, 373, 409, 456
 Dragomir, Caius Traian, 450
 Dragoș, Nicolae, 402
 Drăgan, Daniel, 297
 Drăgan, Mihai, 243
 Drăgănescu, Mihai, 194, 394, 425

Drăgănoiu, Ion, 161, 249
 Drăghici, Alexandru, 150, 280, 333,
 398, 441
 Drăgușin, Elena, 407
 Drogeanu, Paul, 245, 303
 Druc, Mircea, 409, 433
 Druță, Ion, 243, 279
 Dubacq, Jean, 271
 Duda, Virgil, 156, 190
 Duma, Aurel, 368
 Dumitrescu, Aurelian Titu, 191, 211
 Dumitrescu, Constantin Ticu, 327
 Dumitrescu, Geo, 201, 210, 323, 431
 Dumitrescu, Ilinca, 481
 Dumitrescu, Luca, 169
 Dumitrescu, Mircia, 295
 Dumitrescu, Savu, 346, 384
 Dumitrescu, Sorin, 25, 57, 130, 157,
 177, 184, 189, 199, 203, 227, 246,
 295, 338
 Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, 331,
 480, 546, 552
 Dumitriu, Anton, 102
 Dumitriu, Dana, 17, 195
 Dumitriu, Petru, 5, 21, 30, 127, 169,
 181, 222, 233, 245, 274, 280, 333,
 354, 454, 513, 526
 Duran, Alex., 474
 Durandin, Catherine, 516
 Durrell, Lawrence, 395
 Dușescu, Dan, 430, 439
 Duțu, Alexandru, 306, 450
 Duvlea, Mariana, 131

E

Eftimie, Gabriela, 253, 315, 398, 403,
 460
 Eliade, Mircea, 5, 21, 27, 38, 43, 50,
 54, 55, 73, 76, 89, 95, 112, 117,
 132, 134, 135, 138, 140, 142, 143,
 150, 151, 159, 161, 167, 168, 175,
 181, 223, 229, 234, 235, 246, 266,

267, 268, 270, 272, 273, 276, 282,
 291, 300, 303, 307, 321, 325, 330,
 344, 354, 361, 372, 380, 382, 388,
 398, 444, 450, 463, 465, 467, 489,
 502, 506, 519, 534, 541
 Eminescu, Mihai, 10, 12, 15, 17, 22,
 25, 29, 31, 39, 40, 43, 50, 53, 54,
 56, 58, 61, 69, 71, 72, 73, 74, 77,
 88, 89, 107, 108, 118, 127, 136,
 141, 146, 152, 154, 159, 162, 163,
 177, 198, 200, 230, 234, 250, 286,
 289, 291, 299, 319, 335, 344, 350,
 354, 373, 374, 379, 385, 405, 406,
 412, 451, 457, 465, 483, 487, 495,
 528, 534, 540
 Enache, Smaranda, 210, 373, 389
 Ene, Georgeta, 91, 299, 417, 437
 Enescu, Anca, 379
 Enescu, George, 30, 223
 Enescu, Radu, 141, 341
 Enoiu, Gheorghe, 398
 Enzensberger, Hans Magnus, 292
 Erdély, Ilona, 306
 Eremia, Ion, 372
 Esinencu, Nicolae, 459
 Esslin, Martin, 319
 Esterházy, Péter, 334
 Everac, Paul, 297, 366, 401
 Evola, Julius, 117
 Evseev, Ivan, 44

F

Faifer, Florin, 363
 Farias, Victor, 204
 Fati, Vasile Petre, 552
 Felea, Victor, 168
 Ferenc, Fehér, 233
 Fianu, Andriana, 268, 274, 336, 383
 Filipescu, Radu, 143, 389
 Finkielkraut, Alain, 109, 204, 238,
 384
 Fintis, Ioan, 554

Fintiş, Ioan Vintilă, 476
 Firca, Gheorghe, 447, 481
 Fisher, Marc, 102
 Flămând, Dinu, 62
 Florescu, Gheorghe I., 434
 Florescu, Nicolae, 128
 Foartă, Şerban, 158, 193, 225, 291,
 330, 341, 371, 384, 405, 447, 450,
 464
 Frauendorfer, Helmuth, 46, 211
 Frăţilă, Augustin, 149, 295
 Fruntelată, Dan Nicolae, 259
 Fuchs, Jürgen, 421
 Funar, Gheorghe, 409, 420, 431, 447
 Fusu, Mihai, 70

G

Gafiţa, Gabriel, 190, 399
 Gafton, Marcel, 487
 Galaicu-Păun, Emilian, 70, 185, 445,
 459, 476
 Galeriu, Constantin, 25, 28, 58, 450
 Gană, George, 73
 Garavito, Iulian, 271
 Gavrilă, Ioan, 166
 Gavrilu, Leonard, 380
 Gămălău, Filaret, 165
 Gâdea, Anghel, 346
 Gârbea, Horia, 155, 198, 269, 275,
 498, 543
 Gârleanu, Emil, 353
 Genescu, Silviu, 411
 George, Alexandru, 7, 16, 26, 47, 63,
 94, 101, 109, 117, 180, 189, 207,
 212, 215, 216, 225, 226, 257, 277,
 300, 315, 361, 382, 423, 432, 437,
 438, 468, 469, 478, 491, 492, 508,
 534, 541
 George, Tudor, 10, 547
 Georgescu, Adriana, 531
 Georgescu, Paul, 223, 280
 Georgescu, Teohari, 398

Georgescu, Vlad, 43, 114, 203
 Georgia, Mihai, 267, 304
 Gèze, François, 296
 Gheorghe, Adrian Alui, 498
 Gheorghe, Ion, 211, 239
 Gheorghe, Nicolae, 210, 450
 Gheorghe, Olga, 286
 Gheorghiu, Andreea, 330
 Gheorghiu, Constantin Virgil, 14
 Gheorghiu, Dan, 127
 Gheorghiu, Mihai Dinu, 86
 Gheorghiu, Ştefan, 102, 351, 512
 Gheorghiu, Val, 94
 Gheorghiu, Viorel, 52
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe, 111, 280,
 335, 340, 387, 410
 Gherguţ, Sorin, 108, 168
 Gherman, Sabin, 474
 Gheţ, Monica, 312, 478
 Ghibu, Onisifor, 52, 114, 166, 220,
 265, 311, 398, 436, 476, 480
 Ghica, Marius, 126, 177
 Ghil, Eliza Miruna, 374, 385
 Ghimpu, Alina, 464
 Ghinea, Nicoleta, 371, 487
 Ghiţulescu, Mircea, 18, 65, 316
 Ghiu, Bogdan, 440, 450
 Gide, André, 50, 268, 393
 Giovanni, Neria de, 271
 Girard, René, 58, 168
 Giurchescu, Lucian, 14, 270
 Giurescu, Dinu, 126
 Giurgiu, Eugen A., 218
 Giurgiu, Felicia, 43
 Glikshon, Jean-Michel, 114
 Goffette, Guy, 295, 438
 Goga, Mircea Liviu, 411
 Goga, Octavian, 105, 216, 357
 Goia, Ion D., 26, 372
 Goia, Vistrian, 167
 Goldstein, Beatrice, 198
 Golu, Mihai, 205, 526, 530

Goma, Paul, 14, 48, 53, 54, 61, 72,
74, 87, 138, 142, 148, 154, 160,
174, 218, 220, 222, 239, 250, 264,
276, 285, 300, 307, 313, 318, 353,
358, 398, 401, 435, 476, 485, 493,
500, 544

Gramatopol, Mihai, 59, 479

Grass, Günther, 488

Grădinaru, Dan, 170, 224

Gregori, Ilina, 273

Grenier, Roger, 205

Grigor, Andrei, 57, 81, 98, 110, 124,
142, 146, 173, 186, 194, 211, 224,
252, 257, 258, 278, 313, 331, 345,
363, 428, 440, 453, 466, 480

Grigorescu, Dan, 423, 439

Grigorescu, Dinu, 269

Grigurcu, Gheorghe, 28, 31, 38, 43,
59, 63, 76, 79, 82, 83, 92, 96, 110,
124, 129, 141, 145, 165, 177, 199,
208, 212, 215, 225, 243, 244, 251,
257, 266, 282, 313, 314, 316, 320,
335, 339, 343, 358, 371, 373, 381,
386, 391, 401, 403, 406, 416, 418,
425, 466, 475, 480, 485, 524, 541,
547

Grossman, Vasili, 59, 149

Grosu, Jean, 250, 459

Groșan, Ioan, 57, 62, 77, 166, 194,
336, 407, 466

Groza, Petru, 398, 424

Guénon, René, 98, 116, 419

Gulea, Stere, 43, 346, 373, 389

Gulian, Emil, 444, 501

Gunea, Vasile, 198

Gurău, Constantin, 474

Gyr, Radu, 142, 329

Gyurczick, Mariana, 384

H

Hadji-Culea, Cristian, 162, 269

Hagi, Grigore, 339, 453

Halaicu, Crin, 46, 120

Handoca, Mircea, 76, 96, 154, 267,
270, 380, 382

Haș, Petru M., 220, 436

Hasdeu, B.P., 38, 367, 534

Haulot, Arthur, 344

Hausvater, Alexandru, 282

Havel, Vaclav, 76, 289, 312, 313,
366, 418

Hârlav, Constantin, 97

Heaney, Seamus, 395

Heidegger, Martin, 89, 204, 278, 512

Heitmann, Klaus, 56

Helman, Arnold, 76

Hera, Călin, 168

Herseni, Traian, 367

Hitchins, Keith, 166

Hoandră, Octavian, 474

Holan, Vladimir, 62

Holban, Ioan, 5, 56, 446, 522

Horasangian, Bedros, 28, 33, 49, 103,
138, 161, 250, 329, 341, 344, 407,
471, 487

Horea, Ion, 79, 220, 429

Horia, Vintilă, 85, 115, 154, 177,
187, 202, 208, 218, 229, 246, 282,
319, 333, 356, 394, 407, 424

Horvath, Anton, 80, 221, 344

Hossu-Longin Lucia, 149, 206

Hristea, Alina, 168, 343, 374

Hugueux, Vincent, 327

Husserl, Edmund, 263

Huxley, Aldous, 62

I

Iacob, Florea, 346

Iacob, Mihai, 209, 534, 545

Iakovlev, Alexandr, 353

Iancu, Vasile, 53, 116, 165, 182, 229,
336

Ianoși, Ion, 71, 151, 316, 513, 554

Ianoși, Janina, 59

- Iaru, Florin, 32, 34, 193, 240, 318,
341, 389, 391, 421, 441, 450, 493,
495, 503, 545, 552
- Ieronim, Ioana, 47, 231, 240, 401
- Ierunca, Virgil, 14, 25, 37, 114, 115,
138, 146, 163, 166, 168, 193, 208,
250, 268, 311, 314, 332, 353, 387,
436, 502, 533
- Ignă, Vasile, 200, 316, 474
- Ilea, Marian, 118, 198, 476
- Iliescu, Ion, 37, 70, 111, 120, 137,
144, 151, 183, 226, 230, 235, 253,
260, 263, 282, 284, 292, 294, 303,
325, 340, 342, 370, 371, 379, 388,
389, 392, 402, 408, 409, 413, 422,
429, 439, 441, 451, 452, 454, 455,
458, 464, 467, 470, 508, 513, 524,
548, 551
- Iliescu, Nicolae, 83, 346, 411
- Ilin, Ioan, 487
- Iloaie, Ștefan, 58
- Ioachim, David, 499
- Ioanid, Ion, 14, 26, 43, 50, 167, 220,
250, 475
- Ion, Remus Andrei, 72
- Ionesco, Eugène, 354, 396, 476
- Ionesco, Marie-France, 501
- Ionescu, Al. Th., 47, 478
- Ionescu, Emil, 70, 86, 108, 137, 151,
161, 183, 196, 202, 226, 235, 249,
260, 294, 302, 327, 338, 389
- Ionescu, Eugen, 14, 25, 105, 169,
188, 223, 229, 234, 237, 300, 356,
365, 390, 407, 411, 419, 457, 462,
476, 484, 489, 492, 502
- Ionescu, Gelu, 14, 25, 36, 250, 285,
304, 484
- Ionescu, Ghiță, 220
- Ionescu, Nae, 7, 16, 24, 54, 159, 169,
215, 230, 234, 299, 319, 324, 375,
381, 403, 463, 491, 528, 541, 542
- Ionescu, Radu, 447
- Ionescu, Take, 434
- Iordache, Claudiu, 158, 488
- Iordache, Corina, 385
- Iordan, Iorgu, 401
- Iorga, Nicolae, 223, 230, 401, 421,
528
- Iorga, Sorin, 269
- Iorgulescu, Mircea, 17, 147, 176,
269, 311, 353, 389
- Iova, Gheorghe, 43, 475, 546
- Iovin, Gheorghe, 321
- Irineu, Cora, 385
- Ispirescu, Mihai, 268, 465
- Istodor, Eugen, 546
- Istrate, Constantin, 146, 301, 399,
537
- Istrati, Panait, 190, 192, 205, 212,
268, 505
- Itterbeck, Eugène Van, 60
- Iuga, Nora, 47, 241, 470
- Iulian, Rodica, 398
- Ivanovici, Victor, 48
- Ivasiuc, Alexandru, 46, 175, 194,
196, 199, 201, 310, 435, 538
- Ivănescu, Cezar, 59, 220
- Ivănescu, Mircea, 44, 61, 171, 208,
219, 240
- Izbășescu, Gheorghe, 521
- Izverna, Pan, 510

J

- Jacob, Michael, 556
- Jaegerschmidt, Aldegond, 263
- Jauss, Hans Robert, 252, 416
- Jebeleanu, Eugen, 88, 109, 283, 553
- Jela, Doina, 54, 212, 225, 257, 313
- Jensen, Kjell Olaf, 271
- Jianu, Nae, 345
- Johnston, William M., 131
- Jones, Elwin, 264, 297
- Jozsef, Balogh, 8, 103
- Jucan, Marius, 53, 395

Jünger, Ernst, 236, 333, 440, 453
Jurgenson, Luba, 436

K

Karnouh, Claude, 166, 338, 396, 489
Kiropol, Miron, 139, 480
Kleininger, Thomas, 102, 467, 493
Koestler, Arthur, 14, 228
Kolakowski, Leszek, 156
Kovács, Albert, 432
Krasnosselski, Vladimir, 130
Kremnitz, Mite, 436
Kristeva, Julia, 330
Kundera, Milan, 250, 288, 313, 510
Kypling, Rudyard, 259

L

Labiş, Nicolae, 14, 154, 253, 346, 484, 540
Ladislau, Gyémánt, 312
Ladurie, Emmanuel LeRoy, 156
Lagrange, André, 271
Lalumiere, Catherine, 246
Lambrino, Paul, 379
Langa, Tertulian, 165, 308, 434, 516
Lari, Leonida, 279, 291
Lascu, Ioan, 58, 437
Laszlo, Alexandru, 77, 87, 137, 311, 416, 455
László, Tökés, 447
Laurențiu, Dan, 177, 235, 285, 534
Laski, Harold, 172
Lazăr, Marius, 308, 399, 412, 415, 512, 555
Lăncrănjan, Ion, 363
Lăzărescu, Paul, 103, 226
Lefter, Ion Bogdan, 19, 25, 27, 31, 43, 46, 69, 70, 71, 74, 85, 86, 98, 109, 137, 151, 161, 182, 185, 196, 203, 211, 226, 249, 257, 260, 276,

285, 294, 302, 328, 374, 407, 487, 542, 545

Lellouche, Raphaël, 52
Lenz, Hélène, 271
Leon, Virgil, 77, 210, 353, 555
Leu, Corneliu, 107, 345, 399, 429
Lévy, Bernard-Henri, 48, 237
Licet, Jean, 556
Liiceanu, Gabriel, 12, 19, 25, 31, 44, 75, 80, 86, 102, 109, 118, 135, 153, 158, 197, 200, 204, 287, 295, 318, 324, 341, 354, 368, 403, 420, 452, 467, 498, 532, 550
Lisowski, Jerzy, 271
Livescu, Cristian, 498
Llosa, Mario Vargas, 196
Loiseau, Yves, 327
Lovinescu, E., 38, 63, 107, 181, 258, 283, 380, 490, 532
Lovinescu, Monica, 14, 28, 48, 88, 108, 114, 122, 133, 137, 138, 146, 151, 163, 175, 185, 193, 194, 203, 204, 211, 250, 256, 258, 268, 313, 316, 332, 382, 387, 418, 443, 455, 493, 500, 502, 539
Lovinescu, Vasile, 54, 98, 117
Lovink, Geert, 327
Lowry, Malcom, 396
Lukács, Georg, 89
Lungu, Dan, 151
Lupu, Coman, 110, 364

M

Macovescu, George, 347, 418
Magris, Claudio, 131
Maiorescu, Titu, 38, 76, 116, 131, 240, 275, 416, 457, 483
Maiorescu, Toma George, 28, 31
Malamen, Iolanda, 177
Malița, Liviu, 537
Mandache, Rodica, 268
Mandics, György, 233

- Mandric, Eugen, 14
Manea, Norman, 45, 88, 112, 132,
134, 135, 142, 151, 159, 174, 181,
235, 266, 270, 273, 277, 307, 361,
446, 450, 464
Manega, Miron, 401, 512
Mann, Thomas, 28, 34, 316
Manole, Diana, 38, 118, 439
Manolescu, Florin, 23, 31, 36, 40, 47,
63, 73, 74, 91, 118, 128, 156, 188,
207, 232, 240, 245, 250, 252, 274,
282, 289, 301, 318, 324, 330, 344,
378, 384, 394, 404, 411, 424, 433,
439, 457, 462, 469, 476, 477, 492,
494, 498, 508, 526, 534, 551
Manolescu, Ion, 138, 198, 209, 221,
248, 276, 453, 475
Manolescu, Nicolae, 17, 26, 28, 32,
38, 42, 43, 45, 48, 62, 69, 75, 82,
83, 88, 98, 103, 106, 108, 110,
111, 116, 125, 137, 144, 146, 154,
159, 166, 174, 180, 183, 186, 193,
194, 208, 212, 225, 227, 241, 254,
259, 260, 273, 275, 276, 283, 291,
292, 294, 303, 312, 321, 323, 324,
325, 327, 335, 343, 351, 371, 372,
415, 418, 420, 428, 430, 437, 445,
451, 466, 482, 493, 496, 507, 509,
525, 532, 533, 548, 549, 554
Manu, Dana Maria, 90, 155
Manu, Emil, 273, 315, 356, 465
Manzoni, Alessandro, 166
Marcu, Emanoil, 408
Mareș, Doru, 487
Mareș, Radu, 127, 181
Marga, Andrei, 327, 478
Marin, Mariana, 30, 62, 109, 220,
240, 266, 334, 389, 394, 422, 441,
494, 509, 552
Marineasa, Viorel, 43, 107, 131, 158,
209, 272, 330, 372, 384, 487
Marinescu, Angela, 142, 219, 350,
434, 445, 504, 516
Marinescu, Ionel, 356
Marinescu, Victoria, 150
Marino, Adrian, 25, 51, 129, 156,
168, 172, 250, 257, 264, 273, 305,
327, 341, 371, 373, 377, 382, 413,
414, 451, 458, 463, 469, 531, 532
Marino-Moscu, Constanța, 173
Márquez, Gabriel García, 151
Martin, Aurel, 38
Martin, Mircea, 61, 159, 217, 250,
271, 281, 285, 303, 305, 307, 316,
319, 434, 475, 531
Martinescu, Pericle, 169
Matcovschi, Dumitru, 279, 459
Matei, Carmen, 161, 277
Matuszewski, Richard, 271
Mauron, Charles, 416
Mazăre, Radu, 389, 413
Mazilescu, Virgil, 114, 126, 218,
347, 487
Mazilu, Dan Horia, 25, 480
Mazilu, Dumitru, 15
Mazilu, Teodor, 147, 487, 530
Mălăncioiu, Ileana, 22, 31, 174, 239,
248, 284, 288, 290, 292, 305, 313,
341, 380, 416, 433, 492, 513
Mănăstire, Ion Anghel, 178
Măniuțiu, Mihai, 91
Mănucă, Dan, 91, 102, 128, 423
Mărculescu, Florin Gabriel, 241
Mărculescu, Sorin, 32, 239
Mărgeanu, Aurora, 291, 345
Mărgineanu, Ion, 425
Mărgineanu, Nicolae, 50
Mândruț, Stelian, 18
Mârza, Alic, 492
Mecu, Nicolae, 59
Medeanu, Dan, 404
Medvedev, Roy, 111
Melinescu, Georgeta, 417

- Mezei, Marina, 284
 Mezincescu, Eduard, 293, 409
 Micle, Veronica, 17, 77
 Miclescu, Paul Emil, 109
 Micșan, Florin Popa, 88
 Micu, Andrei,
 Micu, Dumitru, 20, 38, 49, 53, 83,
 125, 173, 186, 199, 269, 297, 320,
 345, 364, 439, 452, 460, 490, 505,
 506, 524, 535, 541
 Micu, Mircea, 31, 346, 429, 511
 Mihadaș, Teodor,
 Mihadaș, Teohar, 14, 168, 223, 264,
 314
 Mihai I, Regele României, 11, 82,
 244, 250, 265, 370, 379, 383, 526
 Mihaiu, Virgil, 115, 267, 316, 354,
 400, 436, 524, 554
 Mihăescu, Florin, 116
 Mihăieș, Mircea, 24, 31, 37, 43, 84,
 94, 103, 106, 120, 158, 193, 225,
 234, 250, 260, 272, 284, 320, 330,
 341, 371, 501, 508, 525, 534, 544
 Mihăilescu, Dan C., 15, 21, 40, 47,
 73, 122, 164, 252, 277, 306, 365,
 373, 375, 489, 495, 506, 532, 541
 Mihăilescu, Florin, 54, 115, 270, 354,
 477, 523
 Milea, Ioan, 54, 115
 Milosz, Czesław, 464
 Miloș, Ion, 326, 450
 Mincu, Marin, 277, 529
 Mioc, Simion, 210, 405
 Miranici, Draga, 250
 Mircea, Corneliu, 189
 Mircea, Ion, 31, 219, 519
 Mirescu, Dan Ioan, 390
 Miribel, Elisabeth de, 263
 Mironov, Al., 17, 329
 Missir, Petre Teodor, 34
 Mișcov, Daniela, 269
 Moceanu, Ovidiu, 253
 Modorcea, Grid, 530
 Moen, Erna, 271
 Moghioroș, Stela, 410
 Moisa, Mircea, 437
 Moisin, Anton, 263
 Moldovan, Ioan, 380, 518
 Moldovan, Ștefan, 50
 Morariu, Marius, 418, 447
 Moraru, Cornel, 43, 50, 60, 114, 128,
 219, 263, 309, 352, 391, 396, 434,
 473, 516
 Moraru, Cristian, 25, 151, 542, 545
 Moret, Michel, 297
 Motoc, Nicolae, 115, 223, 312
 Mugur, Florin, 56, 310, 359, 378, 488
 Mugur, Vlad, 14
 Mungiu, Alina, 28, 85, 372, 493, 510
 Munteanu, Aurel Dragoș, 101
 Munteanu, Bazil, 555
 Munteanu, Constantin, 155, 498
 Munteanu, George, 73
 Munteanu, Marian, 136, 182, 199,
 253, 463
 Munteanu, Neculai Constantin, 155
 Munteanu, Petre, 114
 Munteanu, Romul, 50, 142, 494
 Mureșan, Camil, 265
 Mureșan, Ion, 61, 219, 316, 434, 445
 Mureșan, Viorel, 398
 Mușat, Carmen, 468
 Mușina, Alexandru, 289, 356, 398,
 401, 437, 445, 487, 516
 Mușlea, Ioan, 52, 65, 240, 267, 477,
 537
 Muthu, Mircea, 302, 316, 436, 445

N

- Nabokov, Vladimir, 43
 Naghiu, Iosif, 161, 269, 502
 Nandriș-Culda, Anița, 70, 158
 Naudet, Jean Baptiste, 327
 Naum, Gellu, 196, 208, 250, 260, 285

- Neacșu, Ilie, 239, 411
 Neagoe, Stelian, 27
 Neagu, Fănuș, 11, 28, 31, 35, 41, 64, 77, 78, 85, 107, 163, 171, 179, 185, 188, 190, 223, 224, 240, 280, 334, 345, 422, 426, 429, 430, 440, 444, 454, 455, 464, 477, 503, 529, 537, 539
 Necșulea, Dan, 150
 Nedelcovici, Bujor, 6, 225, 266, 300, 364, 383, 398, 424
 Negoîtescu, Ion, 29, 38, 54, 59, 61, 63, 96, 115, 122, 141, 166, 188, 207, 209, 212, 220, 225, 234, 239, 245, 257, 264, 266, 285, 310, 313, 352, 362, 374, 382, 398, 401, 405, 441, 483, 527, 528, 541, 554
 Negreanu, Gabriela, 9, 305, 343, 459, 466
 Negrici, Eugen, 43, 47, 128, 142, 152, 176, 200, 319, 343
 Négrier-Dormont, Lygia, 292
 Negruzzi, Iacob, 482
 Nemescu, Octavian, 481
 Nemoianu, Virgil, 25, 29, 38, 47, 59, 109, 128, 138, 176, 218, 239, 260, 306, 313, 374, 442, 527, 541
 Neșă, Daniel, 168
 Neștian, Valeriu, 249
 Neumann, Victor, 249
 Nicodim, Ion, 169, 246
 Nicolae, Cosana, 327
 Nicolae, Emil, 498
 Nicolau, Mircea, 169
 Nicolescu, Dragoș, 450
 Nicolescu, Ion, 403
 Niculescu, Vlad, 198, 316, 481
 Nistor, Corneliu, 132
 Nistor, Ion, 27, 70
 Nistorescu, Cornel, 26, 291, 321, 372, 373, 418
 Noica, Constantin, 14, 20, 21, 51, 61, 89, 102, 106, 109, 120, 127, 159, 172, 197, 262, 266, 299, 315, 324, 353, 354, 366, 408, 420, 432, 444, 451, 457, 458, 463, 469, 488, 502, 531, 532, 538, 541, 550
 Nougayrede, Nathalie, 327
 Novac, Ana, 266
 Novac, Fevronia, 142, 198, 209, 453, 534, 546
 Nușfelean, Olimpiu, 227
- ## O
- Octavian, Tudor, 26, 372
 Odeanu, Anișoara, 385
 Odobescu, Alexandru, 303, 482
 Oișteanu, Andrei, 244, 277, 303
 Ojog-Brașoveanu, Rodica, 107
 Oniță, Florian, 15
 Oprea, Leonard, 46, 84, 106, 158
 Oprea, Marius, 92, 220, 281
 Oprea, Nicolae, 47, 266, 311, 315, 401, 476, 523
 Oprescu, Sofia N., 494
 Opriș, Tudor, 96, 117, 414, 498
 Opriță, Doina, 53
 Opriță, Mircea, 158, 411
 Orescu, Șerban, 138
 Orheianu, Vlad Andrei, 41, 306
 Orlea, Oana, 30, 109, 158, 181, 225, 256, 266, 394, 398
 Ornea, Z., 7, 25, 33, 38, 43, 63, 77, 95, 103, 109, 130, 151, 154, 268, 274, 277, 285, 316, 403, 417, 474, 501, 525
 Orwell, George, 174, 372, 374, 468
- ## P
- Pachet, Pierre, 407
 Padina, Viorel, 223, 296, 475
 Palade, Rodica, 321, 349, 441, 492, 535, 553

- Paleologu, Alexandru, 25, 199, 208, 266, 314, 315, 340, 349, 366, 368, 387, 547
- Paleologu-Matta, Svetlana, 445
- Paler, Octavian, 6, 26, 31, 34, 64, 65, 77, 82, 125, 126, 191, 214, 218, 239, 285, 295, 317, 332, 341, 347, 372, 373, 379, 380, 399, 413, 434, 472, 503, 513
- Paltin, Iuliu, 249
- Pamfil, Alina, 232, 354, 356
- Pandrea, Petre, 168, 335
- Pann, Anton, 171, 530
- Pantea, Aurel, 51, 61, 114, 166, 219, 263, 398, 434, 476
- Panța, Iustin, 61, 250, 372, 474
- Papadima, Ovidiu, 172, 270
- Papahagi, Marian, 73, 177, 306, 555
- Papilian, Alexandru, 234, 266, 300
- Papu, Edgar, 20, 101, 163, 165, 280, 373, 379, 484
- Paquetteau, Bernard, 327
- Paradjanov, Serghei, 44
- Pardău, Platon, 57, 124
- Paruit, Alain, 334
- Pastior, Oskar, 83
- Patapievici, Horia Roman, 109, 157, 203, 227, 231, 236, 277, 285, 338, 366, 382, 393, 460, 470, 494
- Patlanjoglu, Ludmila, 268
- Patocka, Jan, 443
- Pauker, Ana, 175, 280, 398, 410, 431, 501
- Pavel, Dan, 47, 72, 89, 112, 150, 158, 197, 241, 291, 350, 398, 441, 450
- Pavel, Dora, 514
- Pavel, Laura, 555
- Pavel, Toma, 38
- Pavelescu, Ion, 398
- Pavelescu, Mihai Dan, 221
- Pavić, Milorad, 334
- Pavlovici, Vlad, 198, 209, 221, 453
- Paz, Octavio, 396
- Păcurariu, D., 445
- Păunescu, Adrian, 17, 40, 57, 69, 75, 79, 92, 96, 107, 108, 110, 145, 151, 158, 164, 167, 191, 194, 201, 206, 208, 210, 211, 229, 231, 239, 251, 290, 310, 324, 333, 336, 337, 338, 339, 345, 350, 362, 371, 402, 404, 405, 406, 407, 411, 412, 416, 424, 431, 454, 460, 468, 472, 486, 489, 492, 497, 506, 509, 524, 526, 532, 540, 545, 547
- Păunescu, Ilie, 422, 493
- Pârja, Gheorghe, 406
- Pârvu, Alexandra, 297
- Pârvulescu, Ioana, 28, 46, 86, 97, 122, 151, 161, 185, 259, 271, 277, 281, 294, 302, 335, 374
- Pâslaru, Dragoș, 450
- Pecican, Alexandru, 411
- Pecican, Ovidiu, 50, 53, 62, 95, 114, 115, 166, 220, 264, 327, 353, 354, 398, 401, 474, 477, 516, 523
- Perian, Gheorghe, 220, 473
- Perjovschi, Dan, 441
- Perpessicius, 15, 240, 286, 289
- Persimon, David, 90
- Petculescu, Valentin, 70
- Petean, Mircea, 54, 316, 318, 401, 436, 514, 535
- Petra, Nicolae, 91, 436
- Petraș, Irina, 5, 53, 316, 324, 380
- Petrașincu, Dan, 444
- Petre, Zoe, 239, 450
- Petrescu, Camil, 28, 55, 69, 74, 79, 95, 263, 266, 315, 353, 376, 385, 409, 442, 455, 457, 483, 539
- Petrescu, Cezar, 320, 533, 537, 555
- Petrescu, Dan, 26, 303, 353, 373, 390, 475
- Petrescu, Ioana Em., 10, 44, 50
- Petrescu, Lucian, 405

- Petrescu, Radu, 109, 128, 246, 294, 296, 372, 485, 538
- Petrescu, Răzvan, 35, 64, 74, 166, 329, 498
- Petreu, Marta, 25, 31, 46, 57, 60, 87, 97, 142, 162, 270, 294, 316, 356, 366, 398, 446, 521, 550, 555
- Petrișor, Marcel, 46, 436
- Petrovici, Dușan, 464
- Peyfuss, Max Demeter, 132
- Pica, Ioan Victor, 50
- Piliuță, Constantin, 429
- Pintea, Adrian, 31
- Pintea, Ioan, 58, 166, 266, 354, 510
- Pintilie, Lucian, 14, 329, 447, 472, 500, 529
- Piru, Alexandru, 25, 31, 56, 63, 101, 108, 172, 241, 270, 423, 470, 480, 531, 537
- Pișcu, Daniel, 437
- Pîu, Luca, 44, 46, 173, 250, 263, 404, 475, 478
- Pivot, Bernard, 30
- Platonov, Andrei, 320, 325
- Pleșcan, Alexandru, 198, 209, 453
- Pleșu, Andrei, 25, 67, 102, 106, 109, 135, 150, 177, 196, 198, 199, 245, 263, 284, 303, 339, 354, 362, 390, 403, 433, 452, 457, 459, 466, 532, 547, 554
- Ploeșteanu, Grigore, 51, 114, 353, 436, 476
- Poantă, Petru, 50, 223
- Podoabă, Virgil, 51, 165, 219, 265, 310, 351, 434, 476
- Poenaru, Cristiana, 260
- Pogăceanu, Antonela, 10
- Pologea, Doina, 264
- Pop, Augustin, 339, 515
- Pop, Cristina, 168, 312, 478
- Pop, Ioan Es., 28, 64, 155, 198, 404, 439, 498, 499, 546
- Pop, Ion, 265, 306, 477, 478, 496
- Pop, Sânziana, 10, 30, 64
- Popa, Dorin, 5, 16, 42, 116, 130, 142, 184, 217, 259, 321, 404, 419, 425, 474, 540
- Popa, Dumitru Radu, 552
- Popa, Mircea, 450, 537
- Popa, Sebastian-Vlad, 57, 268, 357, 364, 480, 485
- Pope, Marcel Cornis, 151
- Popescu, Adrian, 166, 167, 218, 235, 250, 267, 401, 445, 477, 515, 554
- Popescu, Bogdan, 364, 373
- Popescu, Cornel, 347, 375, 384
- Popescu, Costin, 47, 196, 472, 494
- Popescu, Cristian, 64, 118, 181, 198, 404, 439, 498, 545, 554
- Popescu, Cristian Tudor, 6, 132, 156, 161, 163, 269, 349, 370, 373, 476
- Popescu, D.R., 17, 40, 64, 65, 79, 121, 223, 249, 309, 382, 402, 425, 477, 495, 503
- Popescu, Dana, 131
- Popescu, Dumitru, 147, 164, 252, 382, 399
- Popescu, Dumitru Radu, 31, 459, 503
- Popescu, Florentin, 464
- Popescu, Simona, 48, 86, 92, 118, 122, 203, 218, 236, 240, 260, 277, 343, 476, 499
- Popescu-Ciobanu, Lizuca, 273
- Popovici, Alecu, 14
- Popovici, Laura, 105
- Popovici, Titus, 105, 311, 350
- Popovici, Vasile, 84, 225, 273, 430, 448, 464, 487, 501, 509
- Popper, Jacob, 331
- Popper, Karl, 89
- Pora, Andreea, 241, 283, 426, 441, 450, 458
- Pora, Mircea, 384
- Portocală, Radu, 264

Postelnicu, Ioana, 181, 231, 444
 Poulet, Georges, 165, 353, 416
 Pound, Ezra, 89
 Preda, Elena, 367, 375
 Preda, Marin, 23, 26, 31, 34, 36, 54,
 55, 69, 74, 79, 82, 96, 101, 114,
 120, 126, 134, 145, 154, 164, 174,
 203, 207, 212, 216, 225, 247, 249,
 257, 263, 266, 283, 313, 320, 345,
 356, 364, 366, 367, 368, 369, 370,
 371, 374, 375, 377, 379, 380, 381,
 384, 386, 399, 400, 401, 423, 427,
 455, 480, 488, 509, 538
 Preda, Nicolae, 345
 Preda, Sorin, 47, 346
 Prelipceanu, Nicolae, 31, 49, 76, 84,
 103, 316, 377, 394, 403, 417, 419,
 425, 486, 492, 527, 544, 551
 Pricop, Constantin, 202, 211, 227,
 249, 339
 Prijoacă, Cristian, 57
 Proust, Marcel, 171, 504, 529
 Pruteanu, George, 403
 Pucă, Florin, 446

Q

Quaghebeur, Marc, 253
 Quintus, Mircea Ionescu, 154, 424

R

Radin, Ioan, 52
 Radu, Tania, 109, 300, 489
 Raicu, Lucian, 17, 52, 114, 139, 166,
 194, 264, 353, 380, 399, 436, 476
 Ralea, Mihai, 134, 160, 315
 Rateş, Nestor, 84, 138
 Raţiu, Virgil, 86, 103, 161, 186, 260,
 273, 284, 300, 321, 329, 423, 469,
 496
 Rauschan, Ioana, 372
 Răcăciuni, Isaiia, 442
 Rădulescu, Banu, 49, 333, 450, 501

Rău, Aurel, 31, 116, 223, 252, 299,
 400, 445, 477, 518, 523
 Râpeanu, Valeriu, 402, 423
 Rebreanu, Liviu, 27, 38, 394, 457,
 537
 Regman, Cornel, 122, 209, 245, 257,
 266, 271, 281, 382, 437
 Reichmann, Edgar, 196, 268, 295,
 466
 Relgis, Eugen, 356
 Renzi, Lorenzo, 110
 Ricketts, Mac Linscott, 133, 274
 Ricoeur, Paul, 496
 Rimbaud, Arthur, 56, 106, 238
 Robert, André, 271
 Robescu, Marius, 313, 487
 Roblès, Emmanuel, 271
 Robu, Cornel, 114, 158, 477, 502
 Roller, Mihail, 280
 Roman, Gheorghe, 161
 Roman, Liviu, 385
 Roman, Petre, 24, 48, 68, 75, 111,
 144, 151, 153, 208, 235, 248, 342,
 508, 547
 Roman, Toma, 26, 441
 Romanescu, Ioanid, 220
 Ronconi, Domenico, 447
 Rosenkrantz, Moses, 407
 Rosetti, Alexandru, 11, 15, 270, 291,
 479, 529
 Roşca Stănescu, Sorin,
 Roşu, A., 56
 Roşu, Ion, 537
 Rotaru, Ion, 199
 Rotaru, Marilena, 229
 Roth, Joseph, 131, 210
 Ruja, Alexandru, 210
 Runcan, Miruna, 91
 Rusan, Romulus, 273, 355
 Rushdie, Salman, 281, 338
 Russo, Alecu, 234, 465
 Russo, Vlad, 59, 86

Ruysbeek, Erik Van, 60

S

Sadeleer, Etienne de, 344

Sadoveanu, Mihail, 5, 128, 276

Sadoveanu, Profira, 436

Sadoveanu, Theodora, 432

Saito, Ichiro, 271

Salmon, Christian, 288

Sandburg, Carl, 40

Santayana, George, 395

Sasu, Aurel, 365, 411, 492

Sava, Iosif, 481

Sava, Nicolae, 498

Savu, Tudor Dumitru, 31, 74, 105,
191, 253, 346, 384, 465, 467

Sălăgean, Viorel, 509

Sălcudeanu, Petre, 31, 175, 430

Săndulescu, Mariana, 13, 226

Săraru, Dinu, 17, 121, 147, 409, 454,
455

Sângeorzan, Zaharia, 191, 223, 470,
495

Sântimboreanu, Mircea, 316, 429

Scarlăt, Grigore, 54, 116, 356

Scarlăt, Mircea, 355

Scheler, Max, 16, 491, 544

Schileru, Eugen, 280

Schlesak, Dieter, 295

Schuller, Bettina, 10, 86

Schuster, Paul, 407

Sebastian, Mihail, 38, 182, 354, 455

Sebestyen, Carol, 107, 132, 209, 272,
289, 319, 375, 381, 390, 402, 487,
496

Secheșan, Gheorghe, 44

Seciu, Valeria, 70

Selejan, Ana, 57, 173

Semelin, Jacques, 327

Sender, Ramon, 454

Serghi, Cella, 422, 428, 432

Serghie, Dorin, 92

Sfetca, Petre, 488

Shaefer, Georg, 436

Sicoie, Florin, 316, 385

Silvestri, Artur, 208

Silvestru, Valentin, 79, 96, 268, 316

Sima, Felix, 262, 422

Simion, Eugen, 5, 12, 17, 21, 30, 32,
50, 55, 63, 72, 82, 83, 100, 101,
107, 108, 115, 123, 125, 142, 146,
154, 163, 164, 168, 174, 179, 186,
195, 197, 204, 208, 210, 212, 222,
224, 243, 244, 246, 247, 261, 266,
267, 278, 282, 289, 296, 304, 307,
320, 325, 331, 337, 339, 342, 344,
346, 356, 367, 369, 373, 378, 380,
381, 385, 391, 396, 401, 405, 413,
416, 423, 426, 429, 430, 440, 453,
465, 480, 495, 504, 512, 525, 529,
532, 535, 537, 548

Simionescu, Mircea Horia, 31, 114,
128, 155

Simon, Gheorghe, 330, 498, 556

Simuș, Ion, 19, 144, 168, 174, 311,
316, 426, 476, 515

Sin, Mihai, 26, 31, 50, 150, 165, 263,
339, 396, 539, 553

Sipoș, Mariana, 454

Sîrbu, Ion D., 50, 59, 177, 239, 313,
333, 413, 437, 541

Slavici, Ion, 38, 154, 477, 483

Slușanschi, Dan, 322

Snegur, Mircea, 70, 196

Socaciu, Adrian, 443, 496, 532, 548

Solunca, Elena, 77

Sontag, Susan, 246

Sorescu, Marin, 41, 76, 77, 83, 115,
123, 125, 154, 174, 185, 208, 213,
223, 224, 246, 247, 249, 250, 266,
268, 300, 304, 306, 320, 331, 337,
382, 390, 401, 416, 423, 425, 428,
472, 539

Sorescu, Roxana, 306

- Soricescu, Miron, 430
 Sorkin, Adam J., 401
 Soucy, Pierre-Yves, 344
 Soviany, O., 57, 437, 555
 Soyinka, Wole, 295
 Spalas, Maria, 191, 227
 Spăriosu, Mihai, 25, 118
 Spiess, Ludovic, 106, 155, 205, 217, 282, 296, 323, 444
 Spiridon, Cassian Maria, 445, 479
 Spiridon, Monica, 116, 143, 178, 196, 209, 276, 344, 355, 410
 Spiridon, Vasile, 56, 220, 445
 Sragher, Peter, 161, 249
 Staël, Madame de, 556
 Stahl, Henriette Yvonne, 367, 454, 477, 478
 Stahl, Paul, 478
 Stamatu, Horia, 223, 356, 457
 Stan, Stelian, 126, 222, 481, 554
 Stanca, Dan, 28, 47, 70, 83, 85, 98, 109, 117, 184, 203, 227, 235
 Stanca, Horia, 316, 436, 555
 Stanciu, Dorin, 235
 Stanciu, Virgil, 395
 Stancu, Zaharia, 88, 249, 435, 455, 464, 477, 488
 Starobinski, Jean, 166, 416
 Stănciulescu, Hanibal, 26, 61, 70, 86, 110, 161, 173, 226, 284, 329, 422, 470, 494, 519
 Stănescu, Camelia, 205
 Stănescu, Constantin, 34, 101, 164, 178, 186, 200, 268, 280, 299, 323, 339, 343, 369, 374, 375, 412, 464, 472, 488, 495, 505, 540, 546
 Stănescu, Nichita, 31, 34, 57, 69, 134, 159, 163, 169, 174, 177, 186, 187, 189, 194, 199, 211, 212, 218, 224, 234, 238, 250, 253, 263, 289, 320, 343, 346, 373, 434, 465, 500, 524, 530, 534, 537, 538, 541
 Stănescu, Saviana, 488
 Stăniloaie, Dumitru, 325
 Stăniloiu, Iolanda, 9
 Steinhardt, Nicolae, 14, 43, 50, 58, 59, 71, 77, 102, 165, 174, 213, 239, 249, 266, 314, 316, 354, 445, 480, 495, 544
 Stelescu, Mihail, 505
 Sterian, Margareta, 166, 429
 Sterom, Victor, 554
 Stoenescu, Mircea, 169
 Stoian, Marin, 14, 186
 Stoica, Petre, 31, 249, 316, 341, 371, 398, 401, 472
 Stoicescu, Liliana, 17, 153
 Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 378
 Stoiciu, Liviu Ioan, 144, 156, 204, 240, 250, 252, 275, 281, 290, 300, 336, 342, 343, 364, 378, 398, 403, 486, 492, 497, 509, 526, 543, 551
 Stratan, Ion, 74, 159, 171, 185, 194, 202, 240, 328, 338, 407, 421, 451, 489, 493, 509
 Streinu, Vladimir, 240, 253, 289, 454
 Strochi, Lucian, 498
 Stroe Brumariu, Raluca, 64
 Suciu, Ovidiu, 167, 465
 Szabó, Attila, 306
 Szaruga, Leszek, 438

Ș

- Șăulean, Dan, 518
 Șeicaru, Pamfil, 232, 356
 Șepețean, Delia, 193
 Șeptilici, Ara, 28, 198, 209, 221, 294, 453
 Șerb, Sorin, 161
 Șerban, Alex. Leo, 46, 86, 109, 151, 338, 389
 Șerban, Andrei, 14, 107, 270
 Șerban, Robert, 246
 Șerbănescu, Sorina, 330

Șerbănescu, Tia, 17, 77, 333, 373
 Șerbu, Ieronim, 231
 Șișman, Cristian, 378, 404
 Șklovski, Viktor, 63
 Șolohov, Mihail, 267
 Șora, Mihai, 102, 141, 275, 321, 330, 355, 493
 Ștefanachi, Aurel, 522
 Ștefănescu, Alex., 25, 37, 77, 82, 107, 119, 159, 168, 178, 319, 362, 366, 371, 403, 409, 432, 450, 452, 475, 484, 500, 533
 Ștefănescu, Lucian, 273
 Ștefoi, Elena, 31, 47, 85, 86, 136, 156, 196, 204, 211, 235, 249, 260, 316, 326, 417, 422, 552
 Ștrempel, Gabriel, 423
 Șuluțiu, Octav, 444
 Șușară, Pavel, 151, 472

T

Tabarcea, Cezar, 450
 Talex, Alexandru, 212, 505
 Tarangul, Marin, 299, 354, 412
 Taras-Sibișan, Aura, 118
 Tarcău, Narcis, 487
 Tartler, Grete, 31, 115, 164
 Tastet, Samuel, 438
 Tatulici, Mihai, 333, 336, 337, 338, 339, 350, 407
 Tănase, Stelian, 43, 116, 272, 291, 385, 430, 509, 525, 535
 Tănase, Virgil, 50, 266, 300, 435
 Tănăsescu, Dan Claudiu, 384, 533
 Tăușan, Victoria Ana, 22, 187
 Tăutu, Nicolae, 107, 345
 Tcaciuc, Ștefan, 31, 103
 Temenski, Corneliu, 169
 Teodorescu, Cristian, 65, 108, 128, 148, 153, 208, 245, 250, 277, 366, 409, 431, 490, 503, 545
 Teodorescu-Braniște, Tudor, 153

Tescanu, Vladimir, 98
 Theodorescu, Răzvan, 108, 150, 294
 Theodoru, Radu, 107, 239, 531
 Tismăneanu, Vladimir, 37, 120, 158, 166, 175, 194, 235, 272, 289, 291, 294, 295, 335, 372, 382, 385, 398, 410, 418, 431, 464, 525
 Titel, Sorin, 44, 79, 126, 131, 139, 147, 173, 218, 267, 435, 525, 538
 Titulescu, Nicolae, 161, 192, 429
 Todea, Alexandru, 52, 166, 308
 Todoran, Eugen, 131, 399, 447
 Todorov, Tzvetan, 273, 353
 Tohatan, Marcel, 57, 269
 Tohăneanu, G.I., 291
 Tolcea, Marcel, 106, 246, 272, 330, 419
 Tomozei, Gheorghe, 14, 31, 127, 190, 207, 212, 326, 331, 339, 346, 405, 510, 537, 553
 Tomuș, Mircea, 18
 Totok, William, 151, 211, 421
 Tournier, Michel, 156
 Trandafir, Constantin, 63, 115, 380
 Trilling, Lionel, 525
 Tudor, Corneliu Vadim, 107, 338, 460, 490, 505, 532, 545
 Tudora, Carmen, 312
 Tudoran, Dorin, 84, 88, 174, 230, 246, 250, 272, 291, 294, 295, 318, 319, 320, 330, 347, 361, 373, 385, 389, 416, 418
 Tudoran, Radu, 63, 94, 144, 191, 200, 209, 501, 511, 527, 537, 556
 Tudor-Anton, Eugenia, 378, 432
 Tupan, Maria Ana, 167
 Tupan, Marius, 63, 102, 128, 155, 199, 208, 252, 318, 486, 512, 519, 552
 Turcea, Daniel, 126, 141, 218
 Tutilă, Marilena, 350
 Tzara, Tristan, 223

Tzigara-Samurcaș, Adriana, 20

T

Țepeneag, Dumitru, 48, 57, 87, 101, 105, 154, 174, 202, 218, 250, 266, 282, 295, 300, 307, 328, 342, 435, 478, 488

Țeposu, Radu G., 73, 273, 340, 373, 413, 429, 436, 445, 450, 466, 506, 512, 533, 545

Țicudean, Mircea, 92, 103, 117, 264

Țițeica, Gheorghe, 385

Țirlea, Cătălin, 30, 74, 198, 316, 404, 439, 498, 545

Țoiu, Constantin, 49, 79, 114, 175, 196, 299, 435

Țugui, Pavel, 331, 344, 353, 405

Țurcanu, Radu, 47, 60, 476

Țuțea, Petre, 15, 46, 52, 54, 84, 87, 112, 118, 136, 153, 163, 165, 168, 198, 204, 207, 213, 215, 230, 295, 321, 322, 344, 380, 437, 463, 476, 488, 519, 529, 555

U

Ulici, Laurențiu, 41, 43, 103, 127, 154, 159, 187, 198, 218, 234, 271, 281, 316, 333, 380, 386, 390, 437, 443, 449, 475, 495, 513, 527, 537

Ungar, Beatrice, 62, 323

Ungheanu, Mihai, 72, 88, 101, 142, 163, 198, 280, 297, 345, 362, 390, 402, 501

Ungureanu, Cornel, 31, 44, 131, 194, 209, 225, 234, 246, 273, 291, 294, 319, 330, 372, 376, 384, 405, 419, 447, 464, 475, 488, 526, 541

Ungureanu, Dănuț, 411

Urian, Tudorel, 368

Uricaru, Eugen, 10, 58, 65, 91, 106, 377, 383, 433, 456, 469, 535, 539

Urs, Luminița, 436

Ursa, Mihaela, 531

Ursachi, Mihai, 161, 177, 281, 438

Ursu, Gheorghe, 401, 416

Ursu, Liliana, 60

V

Vaciu, Ion, 389

Valeriu, Emanuel, 108, 248

Valéry, Paul, 50, 171, 224, 348, 415

Valetas, Kostas, 271

Varfalvi-Berinde, Carmen, 168

Varlam, Luminița, 269

Vartic, Ion, 31, 41, 71, 97, 200, 306, 437, 438, 444, 555

Vartic, Mariana, 365, 411, 492

Vasilescu, Lucian, 198

Vasilescu, Mircea, 46, 97, 137, 159, 171, 294, 328, 403, 423

Vasiliu, Lucian, 355, 510, 521

Vatamaniuc, Dumitru, 12, 17, 53, 385

Vatamanu, Ion, 537

Vauthier, Jean Luc, 271

Văcărescu, Ioan Radu, 61

Vădan-Petrescu, Luminița, 28, 43, 96, 159, 295, 340

Vâlcu, Cornel, 477

Verdery, Katherine, 166

Verdeș, Delia, 17, 153

Versavia, Vasile, 210

Vianu, Ion, 255, 450

Vianu, Tudor, 134, 263, 289, 319, 479

Vida, Gheorghe, 151

Vieru, Grigore, 17, 141, 146, 279, 337, 373, 454, 455

Vieru, Ioan, 389, 407, 440, 441, 472, 494, 498, 510

Vieru, Sorin, 59, 102, 219

Vigdorova, Frida, 52

Vighi, Daniel, 107, 131, 158, 209, 272, 330, 384, 449

Vinea, Ion, 101, 454
 Vinicius, Paul, 198, 499
 Vișan, Milica, 532
 Vișniec, Matei, 70, 250, 300, 315, 443
 Vitner, Ion, 31, 125, 172
 Vlad, Alexandru, 50, 61, 136, 316, 344, 350, 396, 397, 434, 436, 445, 515
 Vlad, Ion, 53, 65, 107, 372, 411, 419, 465
 Vlad, Laurențiu, 442
 Vlad, Oana, 161
 Vladislav, Letiția, 11
 Vlahuță, Al., 34, 528
 Vlasie, Călin, 47, 115, 167, 212, 475
 Vodă Căpușan, Maria, 57, 173, 480
 Voicu, Ion, 88, 454
 Voiculescu, Vasile, 39, 129, 203, 298, 405
 Voinescu, Radu, 442
 Volovici, Leon, 77, 210, 353
 Vrabie, Gh., 270
 Vrancea, Ileana, 153, 239
 Vrânceanu, Alexandra, 546
 Vulcănescu, Măriuca, 489
 Vulcănescu, Mircea, 15, 56, 59, 115, 177, 234, 266, 299, 319, 324, 375, 403, 488, 492, 542
 Vulpescu, Ileana, 34, 72, 186, 198, 214, 261, 280, 322, 340, 374, 379
 Vulpescu, Romulus, 21, 101, 115, 126, 163, 239, 374, 454, 455, 473
 Vultur, Ioan, 43
 Vultur, Smaranda, 158
 Vulturescu, George, 54, 167, 318, 356

W

Wagner, Richard, 86, 211, 241
 Walcott, Derek, 477
 Wauthier, Jean-Luc, 344
 Whitman, Walt, 320
 Wichner, Ernest, 161, 249
 Wilde, Oscar, 28, 95, 380
 Wittstock, Joachim, 62
 Woerner, Manfred, 120
 Woolf, Virginia, 385

Z

Zaciu, Mircea, 53, 114, 166, 171, 221, 265, 311, 357, 397, 436, 437, 441, 442, 477, 513, 516, 527, 555
 Zafiu, Rodica, 146
 Zaharia, Constantin, 191, 223, 249, 390, 455, 464, 470, 477, 488, 495
 Zamfir, Mihai, 24, 43, 365, 450, 508
 Zamfirescu, Dan, 72, 106, 151, 198, 275, 280, 472, 476
 Zamfirescu, Ion, 423
 Zarifopol, Paul, 109, 126, 315, 365
 Zarojanu, Tudor Călin, 475
 Zărnescu, Constantin, 316, 436
 Zeletin, C.D., 250, 450
 Zilber, Belu, 51, 228
 Zilieru, Horia, 353
 Zincă, Haralamb, 107
 Zlătescu, Andrei, 198, 209, 221, 430, 436, 453, 467, 474
 Zoltán, Rostás, 327
 Zsolt, Galfalvy, 103, 493, 530
 Zsuzsanna, Ferencz, 47, 407, 509
 Zub, Alexandru, 86, 350
 Zweig, Stefan, 131

Cronologia vieții literare. Perioada postcomunistă oferă informații bogate celui dornic să știe ce gândesc și ce scriu intelectualii români la începutul unui deceniu în care toate valorile sunt puse în discuție și toate structurile existente se clatină. Cum să-l numim? „Deceniul despărțirilor”, „deceniul revizuirilor”, „deceniul confruntării dintre spiritual și politic” (vechea dilemă a generației existențialiste a lui Eliade și Cioran) și, în cele din urmă, *deceniul triumfător al politicului*? Sau, cum sugerează un autor cuprins în antologia prezentă: *deceniul restaurației omului și a democrației*?... Propun să mai așteptăm înainte de a găsi un nume potrivit pentru acest deceniu tulbure și violent în care, sunt nevoit să repet, idiosincraziile au explodat și clasa intelectuală s-a învrăjbit... Să mai așteptăm, zic, să apară și celelalte tomuri din această cronologie pe care cei care au alcătuit-o (în frunte cu Bianca Burța-Cernat) s-au silit, îmi dau seama, să fie obiectivi. De abia atunci vom judeca, așa cum se cuvine, ultimul deceniu al veacului al XX-lea românesc și, totodată, primul deceniu al libertății spirituale.

Byron Srinin

ISBN 973-167-252-4

9 789731 672526

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.inst-calinescu.ro>